

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း

လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်

မားကပ်စ် ဘော့ကင်ဖော့ဒ်

နီရာဟက်ဒလင်း

ဝင်းလပ် ဝါဟီယူ

A Practical Guide to

Constitution Building

Markus Böckenförde
Nora Hedling
Winluck Wahiu

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းအတွက် နိုင်ငံတကာ IDEA ရင်းမြစ်များ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွက် လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်

© ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးရေး နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း (နိုင်ငံတကာ IDEA) ၊ ၂၀၁၁

ယခုပုံနှိပ်မှုသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးရေး နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း (နိုင်ငံတကာ IDEA) မှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသော A Practical Guide To Constitution Building လက်စွဲစာအုပ်အား မြန်မာဘာသာသို့ တိုက်ရိုက် ပြန်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ International IDEA (Myanmar) မှ ဘာသာပြန်စာလုံးများ၏ တိကျမှုအတွက် အတတ်နိုင်ဆုံး ကြိုးစားထားသော်ငြား မူရင်းထုတ်ဝေသူမှ ဤဘာသာပြန်မှုအား စစ်ဆေးမှု မပြုရသေးပါ။ ဤဘာသာပြန်ဆိုမှုအပေါ် အချက်အလက် လွှဲချော်မှု ရှိသည်ဟု သံသယ တစ်စုံတစ်ရာ ရှိခဲ့ပါက နိုင်ငံတစ်ကမ္ဘာ့ စံထားစာအုပ်အမှတ် ISBN: 978-91-86565-38-1 အား မူရင်းစာအုပ်အဖြစ် ရည်ညွှန်းကိုးကားသင့်ပါသည်။ ဤဘာသာပြန်ဆိုမှု၏ အရည်အသွေး နှင့် တိကျမှု တို့အပေါ်တွင် အကြံပြုချက် တစ်စုံတစ်ရာ ရှိပါက International IDEA မှ ကြိုဆိုမည်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါ အကြံပြုချက်များအား info-myanmar@idea.int <mail to : info-myanmar@idea.int> သို့ပေးပို့နိုင်ပါသည်။

ယခု ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းသည် တိကျသော အမျိုးသား သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး အကျိုးစီးပွားများအပေါ် မှီခိုခြင်း မရှိပါ။ ဤစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသော အယူအဆများသည် နိုင်ငံတကာ IDEA ၊ ယင်း၏ ဘုတ်အဖွဲ့ သို့မဟုတ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ကောင်စီသို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာငွေ ထောက်ပံ့သူများ ကောင်စီတို့၏ အမြင်များ၊ သုံးသပ်ချက်များကို ကျိန်းသေပေါက် ကိုယ်စားပြုဖော်ပြပေးခြင်း မရှိပါ။

ဤစာအုပ်အား အစအဆုံးဖြစ်စေ၊ မည်သည့် အစိတ်အပိုင်းကိုမဆိုဖြစ်စေ ကူးယူရေးအတွက် ခွင့်ပြုချက် ရရှိရန် အောက်ပါအဖွဲ့အစည်းသို့ လျှောက်ထားသင့်ပေသည်။

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးရေး နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း (နိုင်ငံတကာ IDEA)
Strömsborg

SE – 103 34 Stockholm

Sweden

ဖုန်း - + ၄၆-၈-၆၉၈ ၃၇ ၀၀

ဖက်စ် - + ၄၆-၈-၂၀ ၂၄ ၂၂

အီးမေးလ် - info-myanmar@idea.int

ဝက်ဆိုက် - www.idea.int

ဒီဇိုင်းနှင့် အဆင်အပြင် - တာဘို ဒီဇိုင်း၊ ရာမာလာ

ပုံနှိပ်ခြင်း - သွန်းနဒီ ပုံနှိပ်တိုက်

မျက်နှာဖုံး ဒီဇိုင်း - တာဘို ဒီဇိုင်း၊ ရာမာလာ

မျက်နှာဖုံး ရုပ်ပုံ - ရှုရစ်ဖ် ဆာဟာန်

နိုင်ငံတကာ စံထား စာအုပ်အမှတ် (ISBN) : 978-91-87729-07-2

နော်ဝေး တော်ဝင် နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးဌာနမှ ဘဏ္ဍာငွေ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးစီမံကိန်း၏အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာ IDEAကဤစာအုပ်ကို ထုတ်ဝေပါသည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရှေးအကျဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ၁၇ ရာစုတွင် ပုံစံချမှတ်ခဲ့ပြီး ယင်းသည်နိုင်ငံရေး စံနှစ်သစ်များအတွက် ကဏ္ဍသစ်တစ်ခုကို အပြည့်အဝ ဖွင့်လှစ်ပေးသောကြောင့် တော်လှန်ပြောင်းလဲရေး သဘောတူညီချက် အဖြစ် ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ထိုစဉ်အခါနှင့် ယခုအချိန်ကြားတွင် ကမ္ဘာကြီး၌ အမျိုးမျိုးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ ပြောင်းလဲ တွေ့ကြုံလာခဲ့ရပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖြည့်တင်ပေးရန် ရည်ရွယ်သောကြောင့် ၁၉၈၉ စစ်အေးတိုက်ပွဲအပြီးတွင် အချို့ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ဖော်ပြလာခဲ့ကြသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတိုင်း၏ အဓိက လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုမှာ အစိုးရ၏ ပြဌာန်းချက်များကို ပုံစံချမှတ်ရန်နှင့် နိုင်ငံတော်၏အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို မည်သူက လုပ်ဆောင်သည်၊ ယင်းတို့ မည်သို့ လုပ်ဆောင်ကြမည်၊ မည်သည့် ရည်ရွယ်ချက်အတွက် ဆောင်ရွက်ကြမည်စသည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် မိုးပေါ်ကကျလာမည် မဟုတ်သကဲ့သို့ အပင်မှ အလိုအလျောက် သီးပွင့်လာမည့် အရာလည်း မဟုတ်ပေ။ တကယ်တမ်းတွင် ယင်းတို့သည် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ သမိုင်းဆိုင်ရာ နောက်ခံအနေအထားများ၊ ရွေးချယ်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေး ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ၏ ပုံဖော်မှုများကြောင့် ရရှိလာသော လူသားများ၏ ဖန်တီးမှုနှင့် ရလဒ်များသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစံနှစ်တွင် နိုင်ငံသားများသည် မူလအာဏာရှိသူအဖြစ် အခွင့်အရေးရှိရမည်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံသား တစ်ဦးတစ်ယောက်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုသည်မှာ နိုင်ငံသားများက ပေးဆပ်ထားရသော အမျိုးသားရေးသစ္စာစောင့်သိမှုနှင့် ညီမျှသည့် အကျိုးအမြတ်များ၊ ပံ့ပိုးမှုများကို ယင်းတို့အား ပြန်လည် တုံ့ပြန်ပေးသည့်အနေဖြင့် အစိုးရက ယင်း၏အာဏာအသုံးချမှုကို ကန့်သတ်ထားသော လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကတိကဝတ် တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီခြင်းဟူသည့် ဝေါဟာရသည် အာဏာကျင့်သုံးမှုအား ကန့်သတ်ထားခြင်းဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ဆောင်ပါသည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ယနေ့ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ အဓိကအရေးပါမှုများသည်လည်း ယင်းအခြေခံ လုပ်ငန်းတာဝန်များအပေါ်တွင် များစွာသက်ရောက်လျက် ရှိနေပါသည်။ ပိုမိုကောင်းမွန်သော နိုင်ငံရေးစံနှစ်တစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲရန် အချိန်ကျရောက်လာသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်သူ့လုပ်ငန်းစဉ်များအား အလေးထားဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ရပ်တည်လာကြသည်။ ပြည်သူများသည် နိုင်ငံတော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေး၏ ခေတ်သစ် ပြဿနာရပ်များအား ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခြင်းကို အထောက်အကူပြုမည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကိုသာ လိုလားမျှော်လင့်ကြပါသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ဤပြဿနာ ရပ်များကို အကျင့်ပျက်ချစားခြင်းမှအစ ပြင်းထန်သော ဘဏ္ဍာရေးအကြပ်အတည်းများ အဆုံး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးယိုယွင်းလာခြင်းမှအစ အစုလိုက်အပြုံလိုက် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်း များအဆုံး ရှုထောင့်မျိုးစုံမှ သုံးသပ်ပြီး ကမ္ဘာ အနှံ့အပြားတွင်လည်း ယင်းပြဿနာများ ပိုမိုတွေ့ရှိရလျက် ရှိပါသည်။ ပြည်သူများက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါစည်းမျဉ်းများအား ချမှတ်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ပါဝင်ခွင့်ရရှိရန် လိုလားကြသည့်အပြင် ပြီးပြည့်စုံပြီး ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို တရားဝင်ဖြစ်စေရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခွင့်ရရှိရန်လည်း အခိုင်အမာ တောင်းခံလာကြသည်ကိုလည်း

နားလည်နိုင်စရာ ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၏ အရေးပါလာမှုကို ညွှန်ပြသည့် သက်သေအထောက်အထား တစ်ခုအဖြစ် "ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်း" ဟူသောဝေါဟာရကို နိုင်ငံရေး အဘိဓာန်တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ယင်း၏ စိန်ခေါ်မှုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ အားနည်းချို့ယွင်းချက်များ ရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယခုအချိန်ထိတိုင်အောင် အရေးမပါဟု သတ်မှတ်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ခံရသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး၏ အကြီးမားဆုံးသော အစိတ်အပိုင်းမှ ထုတ်ဖော်ပြောဆို တင်ပြချက်များကို သင့်လျော်စွာ စိစစ်တုံ့ပြန်ပေးရန် ဖြစ်သည်။

ပဋိပက္ခများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား စိန်ခေါ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ပိုမိုရှေးကျသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ကိုလိုနီစံနစ်မှ ပဋိပက္ခများ၏ အမွေအနှစ်ပင်ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းနှစ်များတွင် ရေးဆွဲသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်များသည် နိုင်ငံတော်၊ နိုင်ငံသားတို့နှင့် ပါတ်သက်၍ ခံယူချက်ချင်း၊ သဘောထားချင်း အားပြိုင်လျက်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများ အချင်းချင်း အကြား နှစ်ဦးနှစ်ဘက် ပျက်စီးစေသည့် ပြင်းထန်လွန်းသော သဘောထားများကို အဆုံးသတ်ရန် ဦးတည်ထားပါသည်။ သေချာမှုတစ်ခုမှာ အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်များကို အာဏာရှင်စံနစ်၊ သက်ဦးဆံပိုင်စံနစ် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကသောင်းကနင်းဖြစ်ခြင်းများကို ကျောခိုင်း၍ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီခေတ်သစ်ကို ဖော်ဆောင်မည် ဟူသော မျှော်မှန်းချက်ဖြင့် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချင်း ဖြစ်ပါသည်။

ယခုအခါကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှုစံနစ်၏စံများနှင့် အခြေခံသဘောတရားများကို ကမ္ဘာပေါ်ရှိနိုင်ငံအနှံ့အပြားသို့ အတော်အတန် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိစေမည့် ခေတ်ကာလတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကို ပုံစံချမှတ်လျက် ရှိပါသည်။ ဤလုပ်ဆောင်ချက်သည် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ အထူးသဖြင့် ကုလသမဂ္ဂနှင့် နိုင်ငံတကာ IDEA ကဲ့သို့ အခြားအဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ဆောင်မှု ကဏ္ဍမပါဝင်လျှင် ပိုမိုကြာမြင့်နိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်များအကြား ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများ ကျဆင်းလာမှုအတိုင်းအတာသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစံနစ်၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်ကြသည့် လူ့အခွင့်အရေး၊ ဥပဒေ၊ လွတ်လပ်ခွင့်၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကျင့်သုံးမှု၊ တရားမျှတခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်းနှင့် တာဝန်ခံခြင်းစသော သတ်မှတ်ထားသည့် စံနှုန်းများအပေါ် ပြုလုပ်သော နိုင်ငံတကာ ဆွေးနွေးပွဲကို အထောက်အကူပြုပါသည်။ အာဖရိကသမဂ္ဂနှင့် အမေရိကန်ပြည်နယ်များ အဖွဲ့အစည်းများစသော အဖွဲ့အစည်းများက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကို လေးစားလိုက်နာခြင်း မရှိပါက သတ်မှတ်ထားသော စံနှုန်းများသည် (ဥပမာ - လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများအပြီး အာဏာကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း) တရားဝင်အားဖြင့် ကြားဝင်ပေးသော ယင်းတို့ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုစံနစ်တွင် ပါဝင်သူများ၊ သက်ဆိုင်သူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ခွင့်ပြုပေးပါသည်။ အာဖရိကသမဂ္ဂနှင့် အမေရိကန်ပြည်နယ်များအဖွဲ့အစည်းစသည့် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများတွင် ချမှတ်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအား လေးစားလိုက်နာခြင်း မရှိကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါက ဥပဒေနှင့်အညီ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ယင်းတို့အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအဖြစ် လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိသော စံနှုန်းများက ခွင့်ပြုပေးထားသည်။ (ဥပမာ - လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများအပြီး အာဏာကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း)

ကျွန်ုပ်တို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား အခြားသော နိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံတကာ အစိုးရ

အဖွဲ့အစည်းများက ပေးနိုင်သည့် သင်ခန်းစာများ၊ ရွေးချယ်မှု နည်းလမ်းများ၏ အကျိုးအမြတ်များကို ရယူကြရန် တိုက်တွန်းလိုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုအတွက် အာမခံပေးခြင်း၊ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကို မြို့ပြဒီမိုကရေစီစံနှစ်အရ ထိန်းချုပ်ရေးအောက်တွင် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားတိုင်းအနေဖြင့် လွတ်လပ်သော၊ မျှတသော၊ ယုံကြည်အားထား ရနိုင်လောက်သော ဆန္ဒမဲကို ပေးနိုင်ခွင့်ရှိခြင်းစသော ကိစ္စရပ်များကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်း ဆောင်ရွက်ရာ၌ ဆန်းသစ်တီထွင်ရန် သိပ်မလိုအပ်လှပေ။

လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် မူဝါဒများ၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများက ကြိုးပမ်းမှုများဖြင့် လေ့လာလျက်ရှိသည်ဟူသည့် အချက်ကို နိမ့်ကျစေသွားခြင်းမျိုး မဖြစ်သင့်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း၏ အဆင့်တိုင်းတွင် ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်သည့် ခက်ခဲပြင်းထန်သော အရေးကိစ္စများကို တွေ့ရှိရမည် ဖြစ်သည်။ (ဥပမာ - တာဝန်ထမ်းဆောင်ဆဲ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် လက်ရှိအာဏာကို စွန့်လွှတ်၍ လွှဲပြောင်းပေးရန် ငြင်းဆန်နေခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ခွင့် အာဏာရရှိရန် နည်းလမ်းစုံကို အသုံးပြုနေခြင်း)။ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ၏ အကျိုးဆက်များအပြီး မိုက်ကယ် ဂေါ်ဘာချက်စ်၏ ယနေ့ကမ္ဘာကြီးအပေါ် လတ်တလော ဆန်းစစ်လေ့လာချက်အရ အာဏာကို ထိပ်ပိုင်းအဆင့်၌သာ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းသိမ်း ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းသည် နေရာတိုင်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အမှန်တကယ် ခြိမ်းခြောက်မှု ဖြစ်စေပါသည်။

ကမ္ဘာကြီးသည် လျင်မြန်သော ခြေလှမ်းများဖြင့် ပြောင်းလဲလျက် ရှိပါသည်။ ယနေ့ခေတ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲတည်ဆောက်သူသည် မိမိရှေ့မှယခင် ရေးဆွဲသွားကြသူများမရရှိခဲ့သည့် အခွင့်အရေးများကို ရရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်စံနှုန်းများအား နားလည်ရေးအတွက် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တည်ရှိနေသော ရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ခလုတ်တစ်ချက် နှိပ်ရုံမျှဖြင့် သတင်းနှင့် နည်းပညာရပ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွက် ရွေးချယ်စရာပုံစံများကို အမြန်ဆုံး ရယူသုံးစွဲနိုင်ရန် ပံ့ပိုးနိုင်စွမ်းရှိပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်လျက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များအား နိုင်ငံတကာ IDEA ၏ ယခု လမ်းညွှန်ချက်အသစ်မှ ပံ့ပိုးပေးထားသည့် အကြောင်းအရာများမှာ - ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအား ခြုံငုံသုံးသပ်ရန် ပိုမို၍ စံနှစ်ကျသော နည်းလမ်းများဖြစ်ကြသည်။ ပင်ကိုယ်အားဖြင့် မပြောင်းမလဲ ခိုင်မာသော၊ သို့မဟုတ် သာလွန်ကောင်းမွန်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စံနှစ်များ ဟူ၍ မရှိသကဲ့သို့ တစ်မျိုးတည်းကျင့်သုံး၍ နည်းလမ်းအားလုံး သို့မဟုတ် ပုံစံအားလုံးအတွက် အံဝင်ခွင့်ကျဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သော စံနှစ်ဟူ၍လည်း မရှိကြောင်းကို ယင်းက အလေးပေး ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်ချက်တွင် နိုင်ငံတိုင်းအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲရန်ကိုယ်ပိုင်နည်းလမ်းများကို ရှာဖွေရမည်ဟူသော အချက်ကို အလေးပေး ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ပုံစံချမှတ်ခြင်းသည် ဆောင်ရွက်သူများက တိုင်းပြည်အတွက် အကောင်းဆုံးနည်းပညာဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းမှုကို ရှာဖွေရမည့် ပညာရပ်ဆန်သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုသက်သက်သာ မဟုတ်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများနှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးသူများသည် ယင်းတို့၏ နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြဌာန်းချက်တစ်ခုအဖြစ်သို့ အကွာရာတင်၍ အသွင်ပြောင်းရန် ရည်ရွယ်လျက်ရှိသော နိုင်ငံရေးသမားများ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ထွက်ရှိလာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများသည် အကောင်းဆုံးသော နည်းပညာရပ်များ ရရှိနိုင်မှု

နည်းပါးလှသော်လည်း အကောင်းဆုံးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များကိုမူ ရရှိနိုင်ပါသည်။

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုတစ်ရပ်၏ အကျိုးဆက်နေဖြင့် နိုင်ငံတစ်ခုမှ လိုအပ်ချက်များကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြပေးသည့် နမူနာပုံစံတစ်ခုကို ရှာဖွေရန်အတွက် ဆွေးနွေးမှုများကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကြသူများကို လေ့လာကြည့်ရလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲနေစဉ်အတွင်းကနဦးအဆင့်မှာပင် ဤအချက်ကို သင့်လျော်ကောင်းမွန်စွာ အသုံးပြုပါသည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံရွေးချယ်မှုအတွက် ကနဦးဆွေးနွေးမှုများကို ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည့် အချက်အလက်များကို ပံ့ပိုးပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ရှုပ်ထွေးခက်ခဲသော အပိုင်းများအား နားလည် ရန်အတွက် နိဒါန်းပျိုးခြင်းတစ်ခုအဖြစ် အလွန်အသုံးဝင်လှကြောင်း သက်သေပြပါလိမ့်မည်။

ကမ္ဘာကြီးသည် အာရပ်ကမ္ဘာတွင် လက်ရှိ လှုပ်ရှားမှုအင်အား၏ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ဒေသအလိုက် လှုပ်ရှားမှုလှိုင်းကို မကြာမီပင် တွေ့မြင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဤလမ်းညွှန်ချက်စာအုပ်ကို အချိန်ကိုက်၍ ထုတ်ဝေလိုက်ရပါသည်။

ကာဆမ် အူတမ်
မော်ရိုကိုးယပ်စ်၏ သမ္မတဟောင်း

ပြီးခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း တိုက်ကြီးများအားလုံးမှ နိုင်ငံအားလုံးသည် ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်မှုကို ပြန်လည်ပုံစံချမှတ်လာပြီဖြစ်ရာ လွန်ခဲ့သော ၅ နှစ်အတွင်းကပင် ဘော်လီဗီးယား၊ အက်ကွေဒေါ၊ အီဂျစ်၊ အိုက်စလန်၊ ကင်ညာ၊ မြန်မာ၊ နီပေါ၊ သီရိလင်္ကာ၊ ဆူဒန်၊ ထိုင်း နှင့် တူနီးရှားတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်တစ်ခုသို့မဟုတ် အခြားတစ်ခုတွင် ရောက်ရှိပါဝင်လာခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၁ အာရပ် ကမ္ဘာတွင် လူထုဦးဆောင်သည့် တော်လှန်ရေး၏ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် နယ်ပယ်ဒေသတစ်ခုအတွင်းသို့ လျော်မှုတစ်ခုသော ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ဖန်တီးရာ၌ အဓိက အရေးပါသည့် ကဏ္ဍကို ဦးဆောင်နိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးကို ချမှတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံရေးအရ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် ဖြစ်ပေါ် လေ့ရှိပါသည်။ ယင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ရေး၊ နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရေးတို့အပြင် အကြပ်အတည်းလွန်ကာလများအတွင်း အမျိုးသား ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး၊ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေး၊ ပဋိပက္ခကာလအပြီးတွင် သာတူညီမျှသော ငွေအရင်းအနှီးများ ခွဲဝေချထားပေးခြင်းအတွက် လိုအပ်ချက်တို့နှင့်လည်း ဆက်စပ်နေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် အစိုးရ၏ နည်းလမ်းများကို အကြမ်းရေးဆွဲမှုမျှသာ မဟုတ်ဘဲ တရားဥပဒေအရ ရှုမြင် ပြီးကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံမည့် ပုံစံမျိုးဖြင့် ပိုမိုများပြားကျယ်ပြန့်လှသည့် စိန်ခေါ်မှုများကိုပါ တုံ့ပြန်လျက် ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်ချက်များ မြင့်မားလာသဖြင့် ယင်းတို့သည် မကြာခင် ရုပ်ထွေးပြီး ရှည်ကြာတတ်ပေရာ ပုံစံချမှတ်ရန်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရှိနေပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပုံဖော်ရာတွင် ပါဝင်မည့်သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် နည်းလမ်းများနှင့် ပါတ်သက်၍ ကျယ်ပြန့်သော စည်းမျဉ်းပေါင်းစုံဖြင့် ကြီးကြပ် ထိန်းသိမ်းထားသော လက်တွေ့ကျသော အသိအမြင်များကို ရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော အသိအမြင်များကို ဝေမျှခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ IDEA ၏ အဓိက လုပ်ငန်းစဉ် ကဏ္ဍများအနက်မှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဝါရင့် စာရေးဆရာများက အလေးထား၍ တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း လိုက်နာကြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လက်တွေ့ လမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ်ဖော်ပြသော ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နားလည်တတ်သိမှုနှင့် အထက်ဖော်ပြပါ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသည့် အသိအမြင်နှင့် တို့ကို ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်က ဖော်ပြ၍ ပုံစံချမှတ်ထားပါသည်။

ဤစာအုပ်သည် နိုင်ငံရေးသမားများ၊ မူဝါဒ ချမှတ်သူများနှင့် ခေတ်မီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းတွင် လက်တွေ့ပါဝင် ကျင့်သုံးသူများက ရင်ဆိုင်လျက်ရှိနေသော အသိအမြင်လစ်ဟာမှုများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ယင်း၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် လတ်တလော ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အလားအလာများမှ သင်ခန်းစာများကို ရယူနိုင်သော ပထမတန်းစား နည်းလမ်းတစ်ရပ် ဖန်တီးပေးရန် ဖြစ်သည်။ သီးခြားကဏ္ဍများအဖြစ် ဖတ်ရှုနိုင်ရန် အခန်းများကို ခွဲထားပြီး ဆန်းစစ်ရေး အခြေခံမူဘောင်ကို အခန်းတိုင်းတွင် တသမတ်တည်း အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ

ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို လည်ပတ်ဆောင်ရွက်နေသော အကြောင်းအရာများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အတိုင်းအတာကို ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာ နားလည်သဘောပေါက် လာစေပါ မည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ချမှတ်ရေးဆွဲခြင်းဖြင့် အခွန်ရှည်စွာ ခိုင်မာတည်တံ့သည့် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ရရှိအောင်မြင်ရန် မည်ကဲ့သို့ ဖန်တီးနိုင်မည်ကို ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လက်တွေ့ လမ်းညွှန်စာအုပ်က ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းသည် ကာလရှည် အချိန်ယူသော၊ သမိုင်းနှင့်ဆိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား အမှန်တကယ် ရေးဆွဲသောအခါတွင်လည်လည်းကာလတစ်ခု သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ဤစာအုပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စံနှစ်များအား ခြုံငုံ၍ နားလည်ခြင်းကို အထူးအလေးပေးပြီးသင့်လျော်သော စည်းမျဉ်းများ (အခန်း ၂)နှင့် လူ့အခွင့်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ချက် (အခန်း ၃)တို့အပြင် ဥပဒေနှင့် ထုံးတမ်းများဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုအတွက် ဖန်တီးပေးခြင်း (အခန်း ၄ မှ ၆)နှင့် အစိုးရပိုင်း ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့်သို့ အာဏာ ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း ပုံစံများ (အခန်း ၇) အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစံနှစ်ကို အပြည့်အစုံနားလည်ရန် အသားပေး ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွက် အသေးစိတ်အစီအစဉ် သို့မဟုတ် နမူနာပုံစံကို ဖော်ပြထားမည် မဟုတ်သော်လည်း လက်တွေ့ ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အသိအမြင်များမှ သင်ခန်းစာများကိုမူ ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကို စာရွက်ပေါ်တွင် ရေးသားဖော်ပြရန်မှာ ရိုးရှင်းလွယ်ကူမည်ဖြစ်သော်လည်း လက်တွေ့ လုပ်ဆောင်ချက်တွင်မူ ကွဲပြားခြားနားပါကြောင်း သင်ခန်းစာ ရရှိပါသည်။

စာရေးသူများ၊ မိမိတို့၏ အတွေ့အကြုံများမှ ရရှိလာသော အသိဉာဏ်စွမ်းများဖြင့် ပံ့ပိုးပေးခဲ့သော ပူးပေါင်းပါဝင်သူများ နှင့် နော်ဝေးအစိုးရကိုလည်း ပံ့ပိုးမှုအတွက် စိတ်ရင်းဖြင့် ကျေးဇူးတင်ပါကြောင်း ပေါ်ပြလိုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လက်တွေ့ လမ်းညွှန်စာအုပ်သည် ယင်းတို့၏ အကူအညီမပါပဲ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

ဗီဒါ ဟယ်လ်ဂီဆင်
အတွင်းရေးမှူးချုပ်၊ နိုင်ငံတကာ IDEA

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤစာအုပ်သည်များစွာသော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပံ့ပိုးမှု၊ ပူးပေါင်းပါဝင် ကူညီမှုများမပါပဲ ဖြစ်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် စာရေးသူများနှင့် မားကပ်စ် ဘော့ကင်ဖော့ဒ်၊ ဟာဆင် အီပရာဟင်၊ နိုရာ ဟက်ဒလင်း၊ ဆာကွန် တာလာ ကာဒီဂါမာ ရာဂျစ်ဆင်ဟမ်၊ ပေါလိုစ် တက်စ်ဖာဂျီယော့ဂျစ်နှင့် ဝင်းလပ် ဝါဟီယူ စသော အခြားသော ပံ့ပိုးသူများ၏ ကူညီထောက်ပံ့သူများအား ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ပြောကြားလိုပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ဘီပင် အက်ဒီဟီ ကာရီ၊ စတီဗင် ဂိုမက်စ် ကမ်ပိုစ်၊ ဆိုလန်ဒါ ဂျိုင်စ်၊ ရှီရိုင် ဟာဆင်၊ တော်ကွာတို ဂျာဒင်နှင့် ဝီလ်ဖရီဒို ဗီလာကော်တာ တို့ကိုလည်း ယင်းတို့၏ အဓိကကျသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအတွက် ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ကိုယ်စွမ်း၊ ဉာဏ်စွမ်းရှိသရွေ့ အပင်ပန်းခံကာ သုံးသပ်စစ်ဆေးပေးကြသော တက်ဒ်ပရာဆပ် ဒွန်ဂါနာ၊ ကားလို့စ် အယ်လ်ဘတ်တို ဂိုတီ ယာ၊ နိုရီယာ မာရှင်ဘာ၊ ခရစ်စတီးနား မူရေး၊ ဂျင်နီ တူဟိုက်ကနှင့် ဂျာယမ်ပသီ ဝစ်စ်ရမ် ရက်နေးတို့အား ယင်းတို့၏ ပြီးပြည့်စုံသော ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ကျွမ်းကျင်သော လမ်းညွှန်မှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်အပ်ပါသည်။ ကာတီယာ ပါပီဂီယာနီအားလည်း မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းတွင် ထိထိရောက်ရောက် ပါဝင်ကူညီမှုအတွက် အထူးကျေးဇူးတင်လိုပါသည်။ အခြေခံဥပဒေများအား ချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် အတွေးအခေါ် အယူအဆသစ်များနှင့် အမြင်များကို ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည့် ရောလ် အာဗီလာ အော်တစ်စ်၊ အင်ဒရူး ဘရက်ဒလေ၊ အင်ဒရူး အဲလစ်စ်၊ ချယ်ရီ ဆောင်းဒါစ်၊ လီနာ ရစ်ဒီလာတာမန်နှင့် အခြားပုဂ္ဂိုလ်များ၊ များစွာသော အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြပေးကြသည့် IDEA ၏ ဝန်ထမ်းများအားလုံး အပါအဝင်များစွာသော ပုဂ္ဂိုလ်များကိုလည်း အထူးကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ တွဲဘက် လုပ်ဆောင်သူဖြစ်သည့် Interpeace ကိုလည်း ဤစီမံကိန်းအတွက် အတွေးအမြင်များ၊ စိတ်ကူးစိတ်သန်းများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဆောင်ရွက်ပေးမှုသော ယင်း၏ကဏ္ဍအတွက် အထူးကျေးဇူးတင်လိုပြီး Interpeace ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများဖြစ်သော မိုက်ကယ် ဘရန်ထီ၊ ဂျေလ် ကော့ထရဲလ် ရာရှဂိုင်းနှင့် အန်တိုနီ ရက်ဂန် တို့ကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

သုတေသန ပြုလုပ်ရာတွင် ပံ့ပိုးပေးသော အမ်မလီ ဘင်စ်၊ မူဂျီ ဖာ့စ် လီယော့လူ၊ အိမ် ဂရီနာ၊ စနိုးလီ၊ ဂျန် အော့ဂျစ်၊ အာဘရတ်စ် ဆာတီ၊ အန် ကက်ထရင် ဆီကီမေရီယာ၊ ကတ်ဂျာ စတော့ဘာဂျာ၊ အန်နာ မာရီယာ ဗားဂတ်စ် နှင့် ဖီးလစ် ဝင်းစ် ဘတ်ဂ် တို့အား ထပ်လောင်း ကျေးဇူးတင်အပ်ပါသည်။

ထုတ်ဝေမှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူ ဂျေ မက်သရူး စထရန်ဒါ နှင့် အိမ် ဂျီဟန်ဆင်တို့အပြင် နိုင်ငံတကာ IDEA အဖွဲ့၏ စွမ်းဆောင်ရည်မြင့်မားသော ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရေး အဖွဲ့အစည်း အထူးသဖြင့် နာဒီယာ ဟန်ဒယ်ဇန်ဒါ၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အဖွဲ့၏ ပံ့ပိုး ဆောင်ရွက်မှုများမှာ အဖိုးမဖြတ်နိုင်ပါ။ မယ်လန်နီ အယ်လင်၊ ဂျင်နီ ဖန်ဒီယာလန် အိုင်စ်ဘာဂျင်၊ ရိုစီနာ အစ်စမေးလ် - ကလာ့ခ်နှင့် တာယူ ငဲင် တို့ကိုလည်း ဤစီမံကိန်းအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် စိတ်အားထက်သန်စွာ ပံ့ပိုးမှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်လိုပါသည်။

နောက်ဆုံးတွင် ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် နော်ဝေးအစိုးရအား ယင်း၏ပံ့ပိုးမှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်လိုပြီး ယင်း၏ကူညီမှုသာ မရှိပါက ဤစာအုပ်ထုတ်ဝေခြင်းသည်လည်း မဖြစ်နိုင်ပါ။

အတိုကောက် ဖော်ပြချက်များနှင့် အတိုကောက် စကားလုံးများ

CEDAW	အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအားလုံးကို ဖယ်ရှားရေး သဘောတူညီချက်
CERD	လူမျိုးရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအားလုံးကို ဖယ်ရှားရေး နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်
ECOSOC	စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ
FYROM	ယခင် ယူဂိုဆလဝပ်စ် မက်ဆီဒိုးနီးယား သမ္မတနိုင်ငံ
ICCPR	ပြည်သူ့ရေးရာ နှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု
ICESCR	စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု
နိုင်ငံတကာ IDEA	ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုအတွက် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း
NGO	အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ
UK	ဗြိတိန်နိုင်ငံ
UN	ကုလသမဂ္ဂ
UNDP	ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်
USIP	အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေး အဖွဲ့အစည်း
USA	အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု

စကားချီး	VI
အမှာ	X
ကျေးဇူးတင်လွှာ	XII
အတိုကောက် ဖော်ပြချက်များနှင့် အတိုကောက်စကားလုံးများ	XIII
အခန်း ၁ ။ နိဒါန်း	1
၁။ ခြုံငုံ သုံးသပ်ခြင်း	1
၁.၁ ဤ အခန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်	1
၁.၂ ယေဘုယျ စောင့်ကြည့် သတိထားရမည့် အချက်များ	2
၁.၃ အဓိက ယူဆချက်များ	4
၁.၄ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်အား သုံးသပ်ခြင်း	5
၂။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေအနေ တည်ဆောက်သူများ ရင်ဆိုင်ရသည့် ယေဘုယျ စိန်ခေါ်မှုများ	7
၂.၁ ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိန်ခေါ်မှုများ	7
၂.၂ ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ လိုအပ်ချက်	12
၃။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အား ပုံဖော်ရာတွင် ကြိုတွေ့ရမည့် စွန့်စားမှုများ	15
၃.၁ ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းတာ	16
၃.၂ ကြားဖြတ် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ	21
၃.၃ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု	23
၃.၄ ပြီးပြည့်စုံခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း	23
၃.၅ ပြည်သူ လူထု၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း	25
၃.၆ ပြင်ပမှ ဆောင်ရွက်သူများ၏ ကဏ္ဍ	28
၄။ ထိရောက်သော နည်းလမ်းများ	30
၄.၁ ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ ပုံစံ	31
၄.၂ အစိုးရ၏ စနစ်	43
၄.၃ လူ့အခွင့်အရေး၏ ကဏ္ဍ	44
၄.၄ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားတည်ရှိနေမှုကို သိရှိနားလည်ခြင်း	44
၄.၅ တရား ဥပဒေ	47
၅။ လမ်းညွှန်စာအုပ်ကို အသုံးပြုခြင်း	50
၅.၁ လမ်းညွှန်စာအုပ်၏ ဦးတည်ချက်	50
၅.၂ လမ်းညွှန်စာအုပ်၏ နည်းလမ်းများ	50

၅.၃ ဤအခန်းအပေါ် ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း	51
၆။ နိဂုံး	57
မှတ်စုများ	58
အဓိက စာလုံးများ	59
အခြားသော ရင်းမြစ်များ	60
စာစုစာရင်း	62
ဇယား ၁။ ၁၉၇၅ မှ ၂၀၀၂ အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များ	20
ယင်းတို့ကို ဦးဆောင်နေသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ သို့မဟုတ် ပြဌာန်းချက်များ	
ဇယား ၂။ တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ	39
အခန်း ၂။ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများနှင့် ကွဲပြားခြားနားသော အယူအဆများ	69
၁။ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်	69
၂။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေများ၏ အရေးပါမှုကဏ္ဍ	72
၂.၁ အထောင်အထည်ဖော်မည့် စံများ	72
၂.၂ သဘောတူညီမှုကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း	73
၂.၃ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြခြင်း	76
၃။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ သဘောတရားများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့်	78
အာဏာတည်စေခြင်း	
၃.၁ ပြဌာန်းချက်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း	79
၃.၂ နိဒါန်းပျိုးခြင်းအဆင့်	80
၃.၃ ညွှန်ကြားထားသည့် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများ	81
၃.၄ ပြန်လည်စုစည်းထားသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ	82
၄။ ရွေးချယ်ထားသော အကြောင်းအရာများကို လေ့လာခြင်း	85
၄.၁ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေး	86
၄.၂ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံ သဘောတရားများ	89
၄.၃ ကွဲပြားခြားနားမှုများစွာ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိနေမှုများ နှင့် ဆက်စပ်နေသော	91
ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများ	
၄.၄ ကျား/မ အနေအထားနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံ သဘောတရားများ	96
၄.၅ ဘာသာရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ဆက်စပ်ပုံ	104
၄.၆ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ဆက်စပ်နေသော ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများ	108
၅။ နိဂုံး	113

မှတ်စုများ	117
အဓိက စာလုံးများ	122
အခြားသော ရင်းမြစ်များ	122
နောက်ဆက်တွဲ။ ဤအခန်းတွင် ရည်ညွှန်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ၊ ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုများ	125
ဇယား ၁။ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများ	115
ဇယားကွက် ၁ တောင်အာဖရိက။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လမ်းကြောင်းကို ချမှတ်သော ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများ	74
ဇယားကွက် ၂ အိန္ဒိယ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ညွှန်ကြားထားသည့် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများ	84
ဇယားကွက် ၃ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားတည်ရှိမှုကို ကိုင်တွယ်ခြင်း။ ဘော်လီဗီးယား၏ လူမျိုးပေါင်းစုံ နေထိုင်နေသော ပြည်နယ်များ	95
ဇယားကွက် ၄ ကျား/မ သာတူညီမျှမှု ရှိရေးအတွက် အခြေခံ အုတ်မြစ်ချခြင်း။ အက်ဂွေဒေါ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ	103
ဇယားကွက် ၅ ဘာသာရေးအရခွဲခြားထားသော နိုင်ငံအတွင်း ပေါင်းစည်းခြင်း။ အင်ဒိုနီးရှား၏ ပန်ကာစီလာ	107
ဇယားကွက် ၆ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအပေါ် တစ်နိုင်ငံချင်းအဆင့်အရ ရှုမြင်ခြင်း	110
ဇယားကွက် ၇ အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းအတွက် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ ။ နီကာရာဂွာ နှင့် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်ရေးများ	133
အခန်း ၃။ လူ့အခွင့်ရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို တည်ဆောက်ခြင်း	151
၁။ ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း	151
၂။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်ကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း	153
၃။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ် နှင့် လူ့အခွင့်ရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ	156
၃.၁ လုပ်ငန်းစဉ် အမျိုးအစား	156
၃.၂ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ အမျိုးအစား	157
၄။ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ	160
တည်ဆောက်မှုအတွင်း လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များ	
၄.၁ ယခင်က ဆိုးရွားလွန်းခဲ့သော ချိုးဖောက်ခြင်းများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းခြင်း	160
၄.၂ အာဏာ ခွဲဝေခြင်း၏ ယေဘုယျ စနစ်	161
၄.၃ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ တရားရေးသို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး အမြင်	162

၄.၄ ပြည်တွင်း တရားရေး စံများနှင့် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်း	164
၅။ ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ	165
၆။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများ	167
၆.၁ နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်ရေးများအကြား ကွာခြားချက်များ	169
၆.၂ အခြေခံကျသော သို့မဟုတ် အဓိကကျသော အခွင့်အရေးများနှင့် အခြားသော တရားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အကြား ကွာခြားချက်များ	173
၇။ အတည်ပြု ပြဌာန်းခြင်း	175
၇.၁ ကူညီပံ့ပိုးမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်း	176
၇.၂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို အတည်ပြုသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ	176
၇.၃ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအတွင်း တိုင်ကြားရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ	178
၇.၄ ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ အာမခံခြင်းများ	178
၈။ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် ဆက်စပ်နေသော တင်းမာမှုများ	178
၈.၁ လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးများ	179
၈.၂ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ	197
၈.၃ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ	203
၉။ နိဂုံး	217
မှတ်စုများ	222
အဓိက စာလုံးများ	222
အခြားသော ရင်းမြစ်များ	222
စာစုစာရင်း	226
ဇယား ၁ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများ	219
ဇယားကွက် ၁ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ	154
ဇယားကွက် ၂ ကုလသမဂ္ဂက ဆောင်ရွက်သည့် အဓိက နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ် ခုနစ်ရပ်	155
ဇယားကွက် ၃ အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအားလုံးကို ဖယ်ရှားရေး သဘောတူညီချက်(CEDAW)	197
ဇယားကွက် ၄ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု (ICESCR)	205

အခန်း ၄။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ ပုံစံချမှတ်မှု	231
၁။ နိဒါန်း	231
၂။ အစိုးရ၏ စနစ်များနှင့် ယင်းတို့၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ	232
၂.၁ သမ္မတစနစ်	233
၂.၂ လွှတ်တော်စနစ်	235
၂.၃ ရောထားသည့် စနစ် (သမ္မတစနစ်ကို တစ်ချို့တစ်ဝက်သာ ကျင့်သုံးသည်ဟု ရည်ညွှန်းပြောဆိုပါသည်)	237
၂.၄ အစိုးရ၏ အမျိုးမျိုးသော စနစ်များမှ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အားသာချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ	239
၂.၅ အစိုးရ၏ အမျိုးမျိုးသော စနစ်များမှ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အားသာချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများအပေါ် ကန့်သတ်ထားသော အညွှန်းများ၏ အရေးပါမှုများ	242
၃။ ရည်ရွယ်ချက်/ ခြုံငုံ သုံးသပ်ချက်	245
၄။ နောက်ခံအခြေအနေ အကြောင်းအရာများ	248
၅။ ပုံစံချမှတ်မှု နည်းလမ်းများ	251
၅.၁ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ပုံစံချမှတ်ရာ၌ ဗဟိုအဆင့်တွင် ထိန်းချုပ်ထားသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ အတွက် ပုံစံချမှတ်ခြင်း	251
၅.၂ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအတွင်း အာဏာများကို အောက်ပိုင်းအဖွဲ့အစည်းများအ ဆင့်သို့ ခွဲဝေပေးခြင်းအတွက် နည်းလမ်းများ	253
၅.၃ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအပေါ် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်ခြင်းများ	262
၅.၄ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု၏ သီးခြား အာဏာများကို ပုံစံချမှတ်ခြင်း	269
၆။ နိဂုံး	276
မှတ်စုများ	281
အဓိက စာလုံးများ	283
အခြားသော ရင်းမြစ်များ	283
ဇယား ၁ အစိုးရ၏ အမျိုးမျိုးသော စနစ်များအပေါ် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အားသာချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ	239
ဇယား ၂ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများ	277
ပုံ ၁ အစိုးရ၏ သမ္မတ စနစ်	234
ပုံ ၂ အစိုးရ၏ လွှတ်တော် စနစ်	236
ပုံ ၃ အစိုးရ၏ ရောထွေးပေါင်းစည်းထားသည့် စနစ်	238
ပုံ ၄ အာဏာများကို ဗဟိုအဆင့်မှ လက်အောက်သို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးရာတွင်	248

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ	
ပုံ ၅ ခွဲခြားမှုမပြုလုပ်မီက အသုံးမပြုတော့သည့် ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ တာဝန်ဝေမျှ ခွဲဝေသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ	254
ပုံ ၆ ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့၏ တာဝန်ဝေမျှ ခွဲဝေသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ	255
ပုံ ၇ ဆွစ်ဇာလန် နိုင်ငံ၏ တာဝန်ဝေမျှ ခွဲဝေသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ	256
ဇယားကွက် ၁ အစိုးရ သမ္မတစနစ်၏ အင်္ဂါရပ်များ	233
ဇယားကွက် ၂ အစိုးရလွှတ်တော်စနစ်၏ အင်္ဂါရပ်များ	235
ဇယားကွက် ၃ ရောထွေး ပေါင်းစည်းထားသော အစိုးရစနစ်၏ အင်္ဂါရပ်များ	237
အခန်း ၅။ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ ပုံစံချမှတ်မှု	287
၁။ နိဒါန်းနှင့် ခြုံငုံ သုံးသပ်ချက်	287
၂။ နောက်ခံအခြေအနေ အကြောင်းအရာများ	293
၃။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံ ချမှတ်မှုနည်းလမ်းများ	294
၃.၁ ဥပဒေပြု လွှတ်တော် တစ်ခုအတွင်း ကိုယ်စားပြုထားသော ပုံစံများ	294
၃.၂ ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်ရေး	318
၃.၃ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်/ ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် ဆုံးဖြတ်ခွင့် အပေါ် ပုံစံချမှတ်မှုများ	319
၄။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ သီးခြား အာဏာများ	324
၄.၁ ဥပဒေများကို ရေးဆွဲ ဖန်တီးနိုင်သော အာဏာများ	325
၄.၂ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန် အာဏာများ	329
၄.၃ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ အခြားသော အာဏာများ	329
၅။ နိဂုံး	332
မှတ်စုများ	337
အဓိက စာလုံးများ	338
အခြားသော ရင်းမြစ်များ	338
ဇယား ၁ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိသော သို့မဟုတ် ပင်မလွှတ်တော် တစ်ရပ်သာရှိသော ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ အခြေခံအကြောင်းရင်းများ	304
ဇယား ၂ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများ	333
ပုံ ၁ အစိုးရ၏ ဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍအား ပုံစံချမှတ်ခြင်း	292
ပုံ ၂ လွှတ်တော် နှစ်ရပ် ပါဝင်သည့် အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို	307

	ရွေးချယ်ခြင်း	
ပုံ ၃	လွှတ်တော် နှစ်ရပ် ပါဝင်သည့် အထက်လွှတ်တော်အား ရွေးချယ်ခြင်း နမူနာများ	309
ပုံ ၄	လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပါဝင်သည့် အထက်လွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြု အခွင့်အာဏာ၏ နမူနာများ	312
ပုံ ၅	ဒေသန္တရအဆင့်တွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းများ	315
ဇယားကွက် ၁	ပါကစ္စတန်၏ အမျိုးသားညီလာခံတွင် သီးသန့်ဖယ်ထားသော အမတ်နေရာများ	297
ဇယားကွက် ၂	ယခင် ယူဂိုဆလပ်စ် မက်ဆီဒိုးနီးယားသမ္မတနိုင်ငံတွင် နှစ်ထပ်ကွမ်း ဆန္ဒမဲပေးခြင်း ၏ သဘောတရား	301
အခန်း ၆။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ပုံစံချမှတ်မှု		345
	၁။ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်	345
	၂။ တရားရေး အာဏာများ	349
	၂.၁ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဆန်းစစ်ခြင်း	350
	၂.၂ အခြားသော အာဏာများ	360
၃။ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်စွာရပ်တည်ခွင့်နှင့် တာဝန်ခံနိုင်မှု		364
	၃.၁ တရားသူကြီးများ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း	366
	၃.၂ ရာထူးသက်တမ်း	369
	၃.၃ တရားသူကြီးများအား ရာထူးမှရပ်စဲခြင်း	370
၄။ တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ဝါဒအမျိုးမျိုး ကွဲပြားတည်ရှိခြင်း		373
	၄.၁ တရားရေးဆိုင်ရာ ဝါဒအသီးသီး ကွဲပြားတည်ရှိမှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများ	376
	၅။ နိဂုံး	379
မှတ်စုများ		381
အဓိက စာလုံးများ		386
အခြားသော ရင်းမြစ်များ		386
နောက်ဆက်တွဲ။ ဤအခန်းတွင် ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ပြဌာန်းဥပဒေအရ ချမှတ်ချက်များ		388
ဇယား ၁	ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသုံးသပ်ချက်၏ အမေရိကန်နှင့် ဥရောပရှိ ပုံစံများ	355
ဇယား ၂	တရားသူကြီးများအား ရွေးချယ်ခြင်း	368
ဇယား ၃	ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများ	379

ပုံ ၁	ဗဟိုတရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ တိကျစွာ ဖွင့်ဆိုထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၏ ရာခိုင်နှုန်းကို နှစ်အလိုက် ဖော်ပြထားသည်။ (N - ၅၅၀)	365
ဇယားကွက် ၁	တရားစီရင်ရေး ။ အဓိက သဘောတရားများ	348
အခန်း ၇။ အစိုးရ၏ ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရ အဆင့် အသီးသီးသို့ အာဏာ လွှဲပြောင်း		433
ခွဲဝေပေးခြင်း ပုံစံများ		
၁။ ဤအခန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း		433
၁.၁ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။		433
၁.၂ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ ဦးတည်ချက်များ		437
၁.၃ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်းများနှင့် ရှုထောင့်များ		439
၂။ နောက်ခံအနေအထားများ		442
၃။ ပုံစံချမှတ်ရေး နည်းလမ်းများ		447
၃.၁ ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်းများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ။		447
ပုံစံကျသော ဖွဲ့စည်းပုံကို တည်ဆောက်ခြင်း		
၃.၂ အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အရေးပါမှု အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း		452
၃.၃ အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များ - ဗဟိုအစိုးရ ဆိုင်ရာ စနစ်များ၏ အဓိက အင်္ဂါရပ်များ		476
၄။ နိဂုံး		483
မှတ်စုများ		491
အဓိက စာလုံးများ		493
အခြားသော ရင်းမြစ်များနှင့် နောက်ထပ် ဖော်ပြချက်များ		493
ဇယား ၁	အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အပြုသဘောဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများနှင့် အပျက်သဘောဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ	444
ဇယား ၂	မည်သည့် အစိုးရအဆင့်ကို မည်သည့် အာဏာ အမျိုးအစားများ ပေးအပ်မည်နည်း။	465
ဇယား ၃	ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများ	485
ပုံ ၁	နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသကြီးများဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများထံ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း	434

ပုံ ၂	ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း ပုံစံများ	440
ပုံ ၃	အစိုးရ အဆင့်များ	447
ပုံ ၄	ဆူဒန်နိုင်ငံရှိ အစိုးရအဆင့်များ၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံ	448
ပုံ ၅	ဂျာမနီနိုင်ငံရှိ အစိုးရ/ အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့များမှအဆင့်များ၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံ	449
ပုံ ၆	ဆွစ်ဇာလန် နိုင်ငံရှိ အစိုးရ/အစိုးရ အဖွဲ့များမှအဆင့်များ၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံ	450
ပုံ ၇	ပြင်သစ်နှင့် ဆွစ်ဇာလန်တို့ရှိ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ ပုံစံချမှတ်မှုများ	454
ပုံ ၈	ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာကို လက်အောက် အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်း နှင့် ပြည်နယ်သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများထံ ဗဟိုမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း - ကွဲပြားခြားနားချက်များ	455
ပုံ ၉	နိုင်ငံရေးအရ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ ဥပမာများ	458
ပုံ ၁၀	နိုင်ငံတော် ဝင်ငွေကို ကောက်ခံရေး အာဏာများ၊ နိုင်ငံ ၆ နိုင်ငံမှ ဥပမာများ	461
ပုံ ၁၁	ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း စနစ်တွင် ခွဲခြားထားသော ပုံစံများ။ အမေရိကန် နိုင်ငံတွင် အသုံးပြုသည့်အတိုင်း	474
ပုံ ၁၂	ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံ	475
ပုံ ၁၃	ဗဟိုအစိုးရ စနစ်အတွင်း အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း	482
ဇယားကွက် ၁	နယ်မြေဒေသအလိုက် ပေါင်းစည်းခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာမှ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်း	435
ဇယားကွက် ၂	နီပေါအစိုးရ၏ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းစနစ်အတွင်း အစိတ်အပိုင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံအား ဆွေးနွေးခြင်း	451
ဇယားကွက် ၃	တိုးတက်မှု အဆင့်ဆင့် လေ့လာချက်များ။ ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ အချိုးမညီမျှသော အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း	462
ဇယားကွက် ၄	ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အဆင့်ဆင့်ကို လေ့လာခြင်း။ စပိန်နိုင်ငံ၏ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်း	465
ဇယားကွက် ၅	တစ်ပြေးညီ ရရှိသော အာဏာများ။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဥပမာ	468
ဇယားကွက် ၆	ကိုယ်ပိုင် ဗဟိုအစိုးရစနစ်	480
ဇယားကွက် ၇	ပါဝင်သည့် အကြောင်းအရာများကို တင်ပြခြင်း။ ဆူဒန် နိုင်ငံ၏ ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းအတွက် အကောင်းဆုံး နည်းလမ်းများကို သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း။	483
	အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ	496
	စာရေးဆရာများ	514
	နိုင်ငံတကာ IDEA ကို တစ်စုတစ်စောင်း လေ့လာကြည့်ခြင်း	516

အခန်း ၁

အခန်း ၁

နိဒါန်း

ဝင်းလင် ဝါဟီယု

၁။ ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း

၁.၁ ။ ဤအခန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ ရလဒ်များအား တရားဝင်ဖြစ်စေပြီးကျယ်ပြန့်စွာ သဘောတူ လက်ခံကြစေရန်အတွက် ရည်ရွယ်ထားကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း၏ အကျိုးဆက်များ၊ ရလဒ်များကို အများက ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံကြပြီး နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးက အသိအမှတ်ပြုကြသောအခါတွင် ယင်းတို့အား ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် ပြင်းထန်သော ရန်မီးကို အစပျိုးပေးနိုင်သည့် အချိန်ကာလကြာရှည်စွာ လုပ်ဆောင်ရသော သမိုင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ယင်းသည် ပြင်းထန်သော သဘောထားကွဲလွဲမှုများနှင့်၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ ကာလကြာရှည်စွာ ခိုင်မာစွဲမြဲနေသော အယူအဆ ကွဲပြားခြားနားမှုများကိုလည်း ပေါ်ပေါက်စေပါသည်။ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ထိရောက်သော ရွေးချယ်မှုများအရ ယင်း၏ရလဒ်များကို တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ကနဦးအဆင့်များတွင် ချမှတ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် အဓိက တည်နေပါသည်။ အလားတူ နှိုင်းယှဉ်နိုင်သော အတွေ့အကြုံများကို လေ့လာကြည့်ခြင်းဖြင့် ဤအခန်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ချမှတ်ရေးဆွဲသူများအား မည်ကဲ့သို့ သင့်လျော်ကောင်းမွန်စွာ စတင်မည်ကို စဉ်းစားရန်နှင့် စီမံကိန်း ရေးဆွဲရန်အတွက် ကူညီပေးရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် အကြီးမားဆုံးသော နိုင်ငံ့ အချုပ်အခြာဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ယင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ဒေသများနှင့် တိုင်းပြည်များအလိုက် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိပါသည်။ ယင်းသည် ပဋိပက္ခ အနေအထားများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများက ရင်ဆိုင်ရသော အဓိက စိန်ခေါ်မှုများကို အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွက် ပြီးပြည့်စုံသော လုပ်ငန်းစဉ်များအား ပုံစံချမှတ်ခြင်းဖြင့်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ အကျိုးဆက်များသည် ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိလာနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

စတင် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို နှစ်မျိုး ချမှတ်လေ့ရှိကြပါသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ လုပ်ငန်းစဉ် ရှုထောင့်နှင့် ဆက်စပ်နေသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ (ဥပမာအားဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ပြဌာန်းချက်များ၊ စည်းမျဉ်းများ၊ အချိန်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများ)နှင့် ဒုတိယအချက်မှာ အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်နေသော ဆုံးဖြတ်ချက်များပင် ဖြစ်ပါသည်။ သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ရှိနေသည့် အနေအထားမျိုးတွင် အဆိုပါ ဆုံးဖြတ်ချက် နှစ်ရပ်ပေါ်တွင် မူတည်၍ လက်ခံနိုင်ဖွယ် ရှိမရှိ ကို ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို စတင်ဆောင်ရွက်ကြသောအခါ အဓိက လမ်းညွှန်ချက် အနေဖြင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေအနေများ၏ အရေးပါပုံကို ဤအခန်းတွင် အထူးအလေးပေး ဖော်ပြမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းကို အောက်ပါအတိုင်း ပုံစံ ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။

(က) ပထမဦးစွာ ဤအခန်းတွင် အခြေခံထားသော ယေဘုယျ အကဲခတ် စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် အဓိက အယူအဆများကို သတ်မှတ်ထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးကို ကာလရှည် လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ယင်းသည် ဖြစ်စဉ် တစ်ခုမဟုတ်သကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဖန်တီးခြင်းနှင့်လည်း မတူညီပါ။ ယင်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရန် သို့မဟုတ် မူကြမ်း ရေးဆွဲရန်အတွက် ပြဌာန်းချက်များ ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ စည်းမျဉ်းများ ချမှတ် ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအားတရားရေး အကျိုး သက်ရောက်မှုများ ရှိစေခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။

(ခ) ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် ရေး ဆောင်ရွက်ချက်အပေါ် အတိုချုပ် ခြုံငုံ သုံးသပ်ချက်ကို အခြေခံ၍ ပဋိပက္ခ သက်ရောက်ခြင်းခံရသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းအနေအထားအပေါ် အထွေထွေ စိန်ခေါ်မှုများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

(ဂ) တတိယအနေဖြင့် တရားဝင်ရဟန်းများအပေါ် သေချာစေခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ငန်းစဉ် ရှုထောင့်၏ လက္ခဏာများအား ဆွေးနွေးပေးပါသည်။

(ဃ) စတုတ္ထအချက်အနေဖြင့် ဆွေးနွေးချက်သည်

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော လုပ်ငန်းစဉ်မှ လည်ပတ်စီးဆင်းလျက် ရှိသော သို့မဟုတ် ပေါ်ထွက်လာသော အကြောင်းအရာအချို့နှင့် ဆက်စပ်မှု ရှိပါသည်။

(င) ပဉ္စမအနေဖြင့် လမ်းညွှန်ချက်နှင့် ယင်းကို မည်သို့အသုံးပြုရမည်ကို ဖော်ပြပြီး ဤလမ်းညွှန်ချက်တွင် ပါဝင်သည့် အခြားသော အခန်းများမှ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်လည်း ပါဝင်ပါသည်။

၁.၂။ ယေဘုယျ စောင့်ကြည့်သတိထားရမည့် အချက်များ

၁။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးကို ကာလရှည်အချိန်ယူပြီး သမိုင်းနှင့်ဆိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် အကျယ်တဝင့် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲသောအခါ

ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် ဖြစ်စဉ် တစ်ခုမဟုတ်သကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဖန်တီးခြင်းနှင့်လည်း မတူညီပါ။ ဤအခန်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် (က) နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် သမိုင်းကြောင်းပြောင်းလဲရေးအတွက် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ရမည့် များပြားလှစွာသော လုပ်ငန်းစဉ်များအနက် အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်ဖြစ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်မှုနှင့် ဤသို့ ပြောင်းလဲမည့် အတိုင်းအတာအား သဘောတူညီခြင်း (ခ) သင့်လျော်သော ဥပဒေများအောက်တွင် ကြားဖြတ်ဆောင်ရွက်ချက်များ၏ အသုံးပြုချက်ကို ပါဝင်စေမည့် ပြဌာန်းချက်များ၊ လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများနှင့် စည်းမျဉ်းများ၊ ပြီးပြည့်စုံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဖန်တီးရေး သို့မဟုတ် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းများကို ချမှတ်ခြင်း (ဂ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် သဘောတူ အတည်ပြုခြင်းတို့အား တရားရေးဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိစေခြင်းနှင့် (ဃ) အလွန်အရေးပါလှသည့် အကောင်အထည်ဖော်ရေး အဆင့်များ အထူးသဖြင့် သဘာတူ အတည်ပြုချက်ရှိပြီး နောက်ပိုင်းနှစ်များစသဖြင့် အဆင့်များစွာ ဖြစ်ပေါ်စေကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

၂။ လက်ရှိဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား လုံလောက်သော ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းများနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း များသည် အခြားသောနည်းလမ်း တစ်မျိုးဖြစ်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် ခမ်းနားသည့်ပုံစံ ဖြစ်ပြီးစွာသော အမျိုးကွဲ မူကြမ်းများရေးဆွဲခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်အား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းများ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်အပြီးကာလများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။

၃။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ပင်ကိုယ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများထက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များဖြစ် စေရန်ကိုသာ ပို၍ အလေးပေးကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ရပ်အား တရားဝင် ဖြစ်စေရာတွင် ရှုထောင့်မျိုးစုံမှ ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် -

- တရားရေးအရ တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်း - သက်ဆိုင်ရာ တရားရေးအရ စည်းမျဉ်းများ၊ ဥပဒေများနှင့် စံများနှင့် အညီ ရရှိနိုင်ပါသည်။
- နိုင်ငံရေးအရ တရားဝင် ဖြစ်စေခြင်း - ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ကျင့်သုံးသော ပြည်သူများ၏ နိုင်ငံတော် ပိုင်ဆိုင်မှု သို့မဟုတ် အချုပ်အခြာအာဏာ လွတ်လပ်မှု၊ ကွဲပြားသော ပြည်သူအများစု ပါဝင်သည့် ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းမှုနှင့်
- ကျင့်ဝတ်အရ တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်း - နိုင်ငံ၏ ကျင့်ဝတ်အခြေခံသဘောတရားကို ပေါ်ပေါက်စေသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် စုစည်းထားသည့် စံများအကြား နီးကပ်စွာ ဆက်စပ်ခြင်းအားဖြင့် ရုပ်လုံးဖော်ပါသည်။

ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပြန်လည်ရင်ကြားစေခြင်း၊ ကာလကြာရှည်စွာ မတရားဖိနှိပ်မှုများအပြီး ခွင့်လွှတ်ခြင်း၊ လူမှုရေးအရပါဝင်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံ၏ကျင့်ဝတ် ပြန်လည်သစ်လွင် နုပျိုလာစေခြင်းစသဖြင့် ပန်းတိုင်များကို ရည်ရွယ်ထားရှိပါသည်။

၄။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်အား တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်းကို ယင်းအား တည်ဆောက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် အားဖြည့်ပံ့ပိုးနိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် အချိန်နှင့်အမျှ အဆင့်များ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာပြီး

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားအကောင်အထည်ဖော်ပြီးမြောက်ပါကရလဒ်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လက်ခံပြီး နိုင်ငံ၏ အသက်သွေးကြောအတွက် လက်ရှိကျင့်သုံးဆဲဖြစ်သော နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပြီဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ယင်း၏ အရေးပါသော အကြောင်းအရာများသည် တရားနည်းလမ်းကျစေရေးအတွက် အဓိက အကြောင်းအရာများ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့သော် တစ်ခုချင်းစီအတွက် ပဋိပက္ခ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခံရသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး အနေအထားများတွင် စိန်ခေါ်မှု တစ်မျိုးစီကို ရင်ဆိုင်ရပါသည်။ ဤစိန်ခေါ်မှုများကို ကျော်လွှားပြီး အနေအထားအပေါ် ရင်ဆိုင်ခြင်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ပို၍တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ချမှတ် တည်ဆောက်နိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ယင်း၏ အရေးပါသော အကြောင်းအရာများသည် တရားနည်းလမ်း ကျစေရေးအတွက် အဓိက အကြောင်းအရာများ ဖြစ်ကြပါသည်။

၁.၃။ အဓိက ယူဆချက်များ

အဓိက ယူဆချက်များသည် လမ်းညွှန်စာအုပ်နှင့် ဤအခန်းတွင် နည်းလမ်းများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

- အခြေခံ အကြောင်းတရားနှင့် အထူးသဖြင့် ယင်း၏အတွင်းရှိ နိုးကြားတက်ကြွမှု ရှိခြင်းများသည် အလွန်အလွန် အရေးကြီးလှပါသည်။
- အယူဝါဒ နှစ်ခြမ်းကွဲနေပြီး ပဋိပက္ခများ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခံရသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော ရလဒ်များ ထွက်ရှိစေရန် ပံ့ပိုးပေးခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။
- နိုင်ငံရေး လက္ခဏာရပ်တွင် အယူဝါဒ နှစ်ခြမ်းကွဲနေသောအခါ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း အမျိုးမျိုးကွဲပြားစွာရှိနေမှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ ဦးတည်ချက်နှင့် လျှောက်ထားချက်တို့အတွက် လူအများ၏ သဘောတူညီမှုဆန္ဒကို ကျယ်ပြန့်စွာ တည်ဆောက်ရာတွင် ကျော်လွှားရန် လိုအပ်သော အဓိက စိန်ခေါ်မှုတစ်ခု ရပ် ဖြစ်ပါသည်။
- နိုင်ငံတော်အတွင်းနှင့် နိုင်ငံတော်၏ ပြင်ပတွင် ပြောင်းလဲမှုကို ပုံစံများစွာဖြင့် တွန်းအားပေးခြင်းများ ပေါ် ထွက်လာမှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အဓိက အကြောင်းရင်း ဖြစ်ပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုစံနှစ်တို့နှင့်ဆိုင်သော ယခင်က အတွေ့အကြုံ များရှိခဲ့သည့် နိုင်ငံများတွင် ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိပြီး ဤအချက်များ လုံးဝတွေ့ကြုံခြင်း မရှိခဲ့ဘူးသော နိုင်ငံများ အနေဖြင့် စတင်ရန် ခဲယဉ်းပါသည်။
- ပဋိပက္ခများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခံရသော နိုင်ငံများသည် ပြည်တွင်းမှ ပြင်းထန်သော တိုက်ပွဲများ သို့မဟုတ် တိုက်ပွဲ၏ နောက်ဆက်တွဲ (ဆိုလိုသည်မှာ အမှန်တကယ် အကြမ်းဖက်မှုများ

ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး) ကြောင့် အင်အားကြီးသော ပြောင်းလဲမှုများကို တွေ့ကြုံရနိုင်ပေသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ထင်ရှားသော အကြမ်းဖက်မှု တိုက်ပွဲ အများစုသည် နိုင်ငံအတွင်းတွင်သာ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။

- နိုင်ငံတကာ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ကျင့်သုံးခြင်းစံနှစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းဆီသို့ နိုင်ငံတကာ အလားအလာများနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုများကို စဉ်းစားသင့်ပါသည်။

၁.၄။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်အား သုံးသပ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်သည် နိုင်ငံများနှင့် ဒေသများ တစ်ခုနှင့် တစ်ခုအကြား ခြားနားမှု ရှိပါလိမ့်မည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်သည် အာဖရိက၊ အာရှနှင့် ဥရောပ၏ အစိတ်အပိုင်းများထက် လက်တင်အမေရိက နယ်ပယ်ကပို၍ ရှေးကျပြီး ဥပမာအားဖြင့် ဆိုရသော်ကတိတရားရှိကာနှင့် ဘော်လီဗီးယားတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ၁၈၂၅ နှင့် ၁၈၂၆ တို့တွင် ပထမဦးစွာ ချမှတ်ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များအတွင်း တောင်အမေရိက၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြန်လည်ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ ဥပမာ- ကိုလံဘီယာ၊ ပါရာဂွေးနှင့် ပီရူးတို့တွင် များစွာပြန်လည်ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး အာဂျင်တီးနားနှင့် ဥရူဂွေး တို့တွင်လည်း ပြင်ဆင်ခဲ့ပါသည်။ အက်ကွေဒေါနှင့် ဘော်လီဗီးယားတို့သည် များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမူကြမ်း အမျိုးမျိုး ရေးဆွဲထားရှိမှုများကို ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုကျော်ကျော်အထိ တွေ့ကြုံရပါသည်။ ယခင် လုပ်ငန်းစဉ်များမှ လေ့လာတွေ့ရှိရသော ဆုံးရှုံးမှုများ (ပြီးပြည့်စုံမှု အရည်အသွေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေးတွင် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအားလုံး၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများ အပါအဝင်) လုပ်ငန်းစဉ်အသစ်များကို ညှိနှိုင်းပေးပါသည်။ မကြာသေးမီကပင် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် ပြည်သူ့အများ၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှု အတိုင်းအတာ မကြုံစဖူးကျဆင်းလာခြင်းသည် တောင်အမေရိက၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် ထူးခြားသော သွင်ပြင်လက္ခဏာကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအပေါ် တွန်းအားပေးနေသော အဖွဲ့အစည်းများသည် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အဓိက အခြေခံသော အစိုးရနှင့် အတိုက်အခံပြုသော လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများ လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ မတူညီသည့်အချက်မှာ လွှတ်တော်မှ အများစုသည် ၁၉၈၀ နှင့် ၁၉၉၀ ပြည့်လွန် နှောင်းပိုင်းနှစ်များ၌ ဥရောပ အရှေ့ပိုင်းတွင် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းရေး၊ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစံနှစ်နှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ဆိုင်မှု စသော ဥရောပ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစံများကို အပြည့်အဝလက်ခံရန် ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှုကို အားပေးပါသည်။ ဟန်ဂေရီ (၁၉၈၉-၉၀ တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထား) နှင့် ဘူလ်ဂေးရီးယား (၁၉၈၉-၉၁) တို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်သည် ယခင်က စိုးမိုးလျက်ရှိခဲ့သည့် ကွန်မြူနစ်ဝါဒီများကို ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော ဆိုရှယ်လစ်ပါတီများအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲရန် ကူညီပံ့ပိုးပေးပါသည်။ အောက်တွင် ဆွေးနွေးမည့်အတိုင်း တိုက်ပွဲများဖြစ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လက်နက်ကိုင်သောင်းကျန်းသူများသည် အာဖရိက၏ အန်ဂိုလာ၊ ဘူရင်ဒီ၊ ချက်ဒီ၊ ကွန်ဂို ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ၊ အီသီယိုးပီးယား၊ မိုဇမ်ဘိတ်၊ နမ်ဘီးယား၊ နိုင်ဂျာ၊ နိုင်ဂျီးယီးရာ၊ တောင်အာဖရိက၊ ဆူဒန်နှင့် ယူကန်ဒါနိုင်ငံတို့ရှိ မကြာသေးမီက ရရှိခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး အတွေ့အကြုံများကို ပေါ်ပေါက်စေသည့် အကြောင်းရင်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်မှ ကြည့်လျှင်လည်းကင်းညာ၊ ဇမ်ဘီးယားနှင့် ဇင်ဘာဘွေတို့တွင် စံအဖြစ် စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ထားသော အကြောင်းအရာသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းဆီသို့ ရောက်အောင်

စေ့ဆော် တွန်းအားပေးလျက် ရှိပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှု ဆောင်ရွက်ချက် သက်သက် ဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဒီမိုကရေစီ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစသည့် လိုချင်နေသော ပန်းတိုင်များကို ရရှိအောင်မြင် နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည်ကိုယ်ပိုင် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း တစ်ခုမဟုတ်ပေ။ ခေါင်းဆောင် များနှင့် နိုင်ငံသားများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အမြင်များအတိုင်း လုပ်ဆောင်ရပေမည်။ ဤဆောင်ရွက်ချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် လမ်းညွှန်စာအုပ်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအဖြစ် မြင်နိုင်ပါသည်။

အဖွဲ့အစည်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် သဘောတူထားသော အနေအထားများအားလုံးနီးပါးကို နိုးနိုးကြားကြားဖြင့် တင်ပြတောင်းဆိုကြရပေမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အထူးဦးတည်ချက်များအား ရရှိအောင်မြင်ရေးအတွက် အခြေခံမူဘောင်ကို ချမှတ်မည် ဖြစ်သည်။ ပြဌာန်းချက်များသည် အရေးပါလှသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အလေးအနက် စဉ်းစားချင့်ချိန် ရသောကြောင့် ခေါင်းဆောင်များနှင့် နိုင်ငံသားများသည်လည်း အရေးကြီးပါသည်။

ဤဆောင်ရွက်ချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် လမ်းညွှန်စာအုပ်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအဖြစ် မြင်နိုင်ပါသည်။ များစွာသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ကာလရှည်အမြင်ဖြင့်သာ ရှုမြင်တတ်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ သည် မိမိတို့ ရရှိခဲ့သော အတွေ့အကြုံများအရ အရေးပါသော ကာလတို အကျိုးစီးပွားများကို ဆန့် ကျင်နေသည့် အများစုသော ကာလရှည် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များကို ကျင့်သုံးမည် မဟုတ်ပါ။ သို့ဖြစ်ရာ လက်တွေ့ဆန်သော ကျင့်သုံးသူများသည် ကြားဖြတ်နှင့် အသွင် ကူးပြောင်းရေး စီမံချက်များဖြင့် ကာလရှည် ဦးတည်ချက်များကို ရရှိအောင်မြင် ပြီးတိုး တက်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပုံစံချမှတ်ရန် ရွေးချယ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှု ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အရေးတကြီး အနေအထားများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွက် လိုအပ်ချက်နှင့် ကျိုးကြောင်းပြုချက်များကို ဆုံးဖြတ် ပေးလေ့ရှိပါသည်။ အမှန်စင်စစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြောင်းလဲမှု ဆောင်ရွက်ချက် သက်သက်ဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဒီမိုကရေစီ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစသည့် လိုချင်နေသော ပန်းတိုင်များကို ရရှိအောင်မြင်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည်ကိုယ်ပိုင် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း တစ်ခုမဟုတ်ပေ။ လိုအပ်သော ရလဒ်များကို ရရှိရန်အတွက် ရည်မှန်းချက် တူညီသော

ပြန်လည်ကျင်းပခြင်း၊ ငွေ အရင်းအနှီး ရင်းမြစ် များတွင် ဖျော်မွေ့နေကြခြင်း၊ အခွင့်ထူးများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားခြင်းနှင့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ တရားစွဲဆိုခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်များစသည့် တစ်ဘက်သတ် ကျလွန်းသော ကာလတိုကိုသာ ကြည့်သည့် အကျိုးအမြတ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖိစီးထားပါသည်။ ဤအခြေအနေအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေး သဘောဆောင်ပြီး အမှန်တကယ် အနိုင်ရရှိသူနှင့် ရှုံးနိမ့်သူများ ရှိပါသည်။ ကာလတိုနှင့် ကာလရှည် ပြဌာန်းချက်များအကြား ပြင်းထန်သော

အကျိုးစီးပွားဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ဥပက္ခာတရားကိုသာ လက်ကိုင်ထား၍ ကာလတို အကျိုးစီးပွားကို မျက်ကွယ်ပြုကာ ဆောင်ရွက်ရပေမည်။ ကိုယ်ကျိုးကို မငဲ့သော ရလဒ်သည် နိုင်ငံရေးတွင် ရရှိအောင်မြင်နိုင်ခြေ မရှိပါ။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် လက်တွေ့မျက်မြင်ကို အခြေခံပြီး အတွေ့အကြုံများမှ အရေးပါသော ကာလတို အကျိုးစီးပွားများကို ဆန့်ကျင်နေသည့် အများစုသော ကာလရှည် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များကို ကျင့်သုံးမည် မဟုတ်ပါ။ သို့ဖြစ်ရာ လက်တွေ့ဆန်သော ကျင့်သုံးသူများသည် ကြားဖြတ် နှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေး စီမံချက်များဖြင့် ကာလရှည် ဦးတည်ချက်များကို ရရှိအောင်မြင်ပြီး တိုးတက်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပုံစံချမှတ်ရန် ရွေးချယ်ပါသည်။

၂။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေအနေ တည်ဆောက်သူများ ရင်ဆိုင်ရသည့် ယေဘုယျ စိန်ခေါ်မှုများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ယေဘုယျ ရင်ဆိုင်နေရသည့် စိန်ခေါ်မှု နှစ်မျိုးနှစ်စားကို အောက် ပါအတိုင်း တွေးတောဆင်ခြင် ယူဆထားပါသည်။

(က) ပြင်းထန်သော သဘောကွဲလွဲမှုများ၊ ပဋိပက္ခများစွာ ဖြစ်ပေါ်နေသည့်ကြားမှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုအား ရေးဆွဲခြင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းအား ပံ့ပိုးကူညီပေးရန် နိုင်ငံရေးနှင့် အဖွဲ့အစည်းပိုင်း ဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည် နိမ့်ပါးနေခြင်း။

(ခ) ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အား ဖော်ဆောင်ခြင်း သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခများကို လျော့ပါးစေရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို တည်ဆောက်ခြင်း။

၂.၁။ ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိန်ခေါ်မှုများ

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် ပဋိပက္ခများအပေါ် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတိုင်းတွင်ရှိနေသော အရေးပါလှသည့် အင်္ဂါရပ်တစ်ခု အဖြစ် သဘောထားပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံသားတိုင်းအပေါ် မျှတသော စည်းမျဉ်းဥပဒေများ၊ ဘက်မလိုက်သော ပြဌာန်းချက်များဖြင့် အကျိုးစီးပွားဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများအား စီမံအုပ်ချုပ်ရန် ကြိုးပမ်းချက် ဖြစ်သည်ဟု ယူဆထားပါသည်။ ပဋိပက္ခ၏ သဘောသဘာဝနှင့် အမျိုးအစားကို တိကျမှန်ကန်စွာ ရှာဖွေ ဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအား လိုက်လျောညီထွေမှုရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရလဒ်ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိရန် အထောက်အကူ ပြုပါလိမ့်မည်။ အကြမ်းဖက်မှု ပဋိပက္ခကို ပဋိပက္ခများ၏ အထူးအမျိုးအစားဟု သဘောထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် ရှင်းလင်းပြတ်သားသော စစ်ရေးအောင်နိုင်သူ မဟုတ်သည့် အကြမ်းဖက် ပဋိပက္ခများတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားဖူးသူများ ပါဝင်ရမည်ဖြစ်ပြီး အစိုးရဘက်မှ ဆောင်ရွက်သူများနှင့် အတိုက်အခံ အဖွဲ့အစည်းများ ၊ လက်နက်ကိုင် သူပုန်များအကြား ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှုများကို ပြဌာန်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ များစွာသော ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများသည် နိုင်ငံရေး ပုံမှန်မှု၊ လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုနှင့် လက်နက် တပ်ဆင်ခြင်းများအရ အရေးပါသော ဒေသန္တရဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်များကို ပေါ်ပေါက်လာစေပါသည်။ ကိုလံဘီယာ၊ ကွန်ဂို ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ၊ နီပေါ၊ သီရိလင်္ကာနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံများတွင် လတ်တလော ဖြစ်ပေါ်နေသော လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ

ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှုများကို လိုအပ်သောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရာ၌ အကြမ်းဖက် ပဋိပက္ခများတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားဖူးသူများ ပါဝင်ရမည်ဖြစ်သည်။

ဖြေရှင်းချက်များကိုညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် နှစ်ဦးနှစ်ဘက် ပါဝင်သော သမားရိုးကျ ဆွေးနွေးပွဲများအဆင့်မှစေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများအဖြစ် ကွဲပြားခြားနားမှုများလွန်းသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အတူတကွအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ

ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကိုလည်း လုံခြုံမှုနှင့် တည်ငြိမ်မှု အရေးကိစ္စများအတွက် ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ချက်အနေဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။

အကြမ်းဖက် ပဋိပက္ခများသည် စုစည်းခြင်း -ခွဲဖြာခြင်း သုံးသပ်ချက်များအတွက် အာဏာ၏ ဆက်နွယ်မှုကို ပြင်းထန်စွာ အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိစေပါသည်။ အန်ဂိုလာ၊ ကိုလံဘီယာနှင့် မိုဇမ်ဘိတ်တို့၌ ပဋိပက္ခများအပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းသည် အရေးပေါ်နိုင်ငံများကို ကြေငြာရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်များ ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အဖွဲ့စွဲမှ လုံခြုံရေးတပ်များနှင့် အင်အားစုများ၏ အမိန့်ဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကို ဗဟိုပြုသော အစိုးရများကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ပဋိပက္ခကာလများအတွင်း ဖြစ်ပေါ်သည့် ဆိုးဝါးသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများသည် ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များ၏ အားထားရနိုင်မှု အခြေအနေများကို အကဲစမ်းနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကိုလံဘီယာနှင့် ရဝမ်ဒန်တို့၏ လူမျိုးစုများကို အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုများနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုးသားရေးလက္ခဏာကို နိုင်ငံရေးအရ အသုံးပြုနေသည်ဟူ၍ သံသယကြီးစွာ ထားခြင်းသည် နိုင်ငံသားများကို ကာကွယ်ရာတွင် ခိုင်မာသော တရားရေးပိုင်းဆိုင်ရာ တိုင်းတာမှုများအဖြစ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိစေပါသည်။

ပြင်းထန်သော သဘောထားကွဲလွဲမှုများ၊ ပဋိပက္ခများအား တားဆီးရန်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်ကိုစတင်ဆောင်ရွက် နိုင်စေရန်အတွက် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှု သို့မဟုတ် ကြားဖြတ်လုံခြုံရေး သဘော တူညီမှု စာချုပ်အားသင့်တင့်စွာ စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှု မပြုနိုင်သရွေ့ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို စတင်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ သို့ရာတွင် ဒေသတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုတွင် ဖော်ပြသည့်အတိုင်း မည်သည့်နည်းဖြင့် မဆို ငြိမ်းချမ်းရေး ရရှိရန် ဦးစားပေးခြင်းသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် စွန့်စားရမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် ပဋိပက္ခ များကို တရားရေးအရသော်လည်းကောင်း၊ (လူနည်းစု၏ အသေးစိတ်ဆန်သော အခွင့်အရေးများ၊ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်) နိုင်ငံရေးအရသော်လည်းကောင်း ရွေးချယ်မှုများအရ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းမည်ဆိုပါက ယင်းသည်နိုင်ငံရေးအရ "အနိုင်ရသူအကုန်ယူ" ဟူသည့်အနေအထားကို ဖယ်ရှားရန် သို့မဟုတ် ကျင့်သုံးမှုကို လျော့နည်းစေရန် အလားအလာ ရှိပါသည်။ သဘောထားကွဲလွဲမှုများဖြစ်လာပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်စေလျက် ပြဿနာမဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်နေမည့်အစား ယခင်ကတည်းက ရှိနေသော ပုံစံချမှတ်မှုများ အပေါ်သာ ဆက်လက်၍ တည်ဆောက်ရန် အရေးကြီးလှပါကြောင်း အတွေ့အကြုံများက

ဖော်ပြလျက် ရှိပါသည်။ ပြဌာန်းချက်အသစ်များ၏ မအောင်မြင်မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးကို ရပ်ဆိုင်းစေပြီး အငြင်းပွားမှုများကို အမြဲတမ်း ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ပဋိပက္ခများ၊ သဘောထားကွဲလွဲမှုများသည် သယံဇာတ ရင်းမြစ်များကို ပြုန်းတီးစေပြီး အရည်အသွေး ပြည့်မီသော စီမံအုပ်ချုပ်သူများကိုလည်း ဆုံးရှုံးစေနိုင်သဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဖြစ်ပေါ်နေလျက် ရှိသည့် ကြီးမားပြင်းထန်လှသော အကြမ်းဖက်မှုများသည် အစိုးရဆိုင်ရာနှင့် အဖွဲ့အစည်းများဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်များကို ကျဆင်းစေပါသည်။

ယင်းသည် မည်သို့ပင် တာဝန်ထမ်းဆောင်မှု အတွက် တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်း မရှိစေကာမူ တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်နိုင်သော အစိုးရအတွင်း အကျိုးဆက်များကိုဖြစ်စေပါသည်။ ဤအခြင်းအရာများကြောင့် နိုင်ငံသားများအား အခြေခံလိုအပ်ချက်များ ချို့ငဲ့ခြင်း၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ အပါအဝင် ထိန့်လန့်တုန်လှုပ်စေသော အဖြစ်အပျက်များကို ရင်ဆိုင်ရန် အားနည်းခြင်းများကို ဖြစ်ပေါ်စေသဖြင့် အလွန်အမင်း ဆင်းရဲနွမ်းပါးခြင်းကို ဦးတည်စေပြီး ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများဖြစ်ပေါ်ရန် တွန်းအားများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

စိန်ခေါ်မှုများဟုဆိုရာ၌ အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်ပါသည်။

- ပြင်းထန်သော သဘောထားကွဲလွဲမှုများ၊ ပဋိပက္ခများအား တားဆီးရန်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်ကို စတင်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန်အတွက် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှု သို့မဟုတ် ကြားဖြတ် လုံခြုံရေး သဘောတူညီမှုစာချုပ်အား သင့်တင့်စွာ စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှု မပြုနိုင်သရွေ့ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို စတင်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း မစတင်မီ ဦးစွာ ဆောင်ရွက်ရမည့် ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှု လုပ်ငန်းစဉ်သည် ပုံစံအမျိုးမျိုး ရှိနိုင်သော်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွက် လိုက်နာရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြဌာန်းသတ်မှတ်ခြင်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်သကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်မည့် အသေးစိတ် ဖော်ပြချက်များအတွက် ပုံစံချမှတ်ခြင်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပေသည်။ အာဖဂန်နစ္စတန်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းသည် ပထမအချက်ကို ပုံဖော်ထားပါသည်။ ၂၀၀၁ ၏ ဘွန်း သဘောတူညီချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဖန်တီးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို အနှောင့်အယှက်ကင်းစွာ ချမှတ်ရန် အစိုးရ၏ အမြဲတမ်း ပြဌာန်းချက်များအား ပြန်လည်ချမှတ်ရန်အတွက် လမ်းစဉ်အတွင်းရှိ အချက်အလက်တစ်ခု အနေဖြင့် ချမှတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ နီပေါ နိုင်ငံတွင် ၂၀၀၆ ခုနှစ်အတွင်း ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေပြုသော စံနှစ်နှင့် ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတစံနှစ်များအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပုံစံချမှတ်ရန် နိုင်ငံရေးပါတီများအကြား သဘောတူညီထားကြသည့် ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအတွက် တိကျသော ဦးတည်ချက်များ ချမှတ်ထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။ နေသားတကျဖြစ်နေသော အစိုးရသည် သူပုန်များအား ငြိမ်းချမ်းရေး ရယူခြင်းအတွက် တွန်းအားပေးရန်နှင့် ဆောင်ရွက်ဆဲဖြစ်သော ညှိနှိုင်းမှုများကိုလည်း ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အပေါ် ပို၍အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ၁၉၉၀ တွင် စတင် ကျင့်သုံးခဲ့သောကြောင့် မိုဇာမ်ဘိခ်သည် အနေအထား နှစ်မျိုးလုံးအတွက် မြှင့်ချက်များကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ တကယ်တမ်းတွင် ၁၉၉၁ ခုနှစ်ပြီးနောက် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် ပြည်စုံသော ငြိမ်းချမ်းရေးညှိနှိုင်းချက် မှတ်တမ်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေး

သဘောတရားအရ သာလွန်သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် အလွန်အရေးပါလှခြင်း မရှိပေ။

- ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြန့်ဖြူးထားသည့် အမျိုးမျိုးသော ဗဟုသုတများအား လွယ်ကူစွာ ရရှိနိုင်ခြင်းသည် အကြမ်းဖက်မှုများကို ကျဆင်းစေနိုင်ပြီး အဖျက်သမားများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ် အပေါ် မကျေနပ်ချက်များ သက်ရောက်နိုင်ပါသည်။
- မည်သည့်နည်းဖြင့်မဆို ငြိမ်းချမ်းရေး ရရှိရန်အတွက်သာ ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ခြင်းသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် စွန့်စားရမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ သဘောတရားအရ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံမှု မရှိခြင်းအား ကြီးကြပ် စီမံအုပ်ချုပ်ရန် ဦးစားပေးနေခြင်းသည် လုပ်ငန်းစဉ်ကြီး တစ်ခုလုံးကို အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေပါသည်။ ၁၉၉၅ တွင် ဒေတွန် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုတွင် ပါဝင်သော နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှု၏ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို သဘောတူညီခဲ့ကြပါသည်။ ပြန်ပြောင်းမျှော်မြင် ကြည့်ရှုရလျှင် ယင်းသည် ပြည်သူများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအတွက် လုံလောက်သော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ မျှော်မြင်ချိန်ဆမှုကို ရရှိစေပြီး ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကျရောက်လာနိုင်သော အခက်အခဲများကိုလည်း သာမန် အကြောင်းအရာတစ်ခုအဖြစ်သာ ယူဆပါလိမ့်မည်။
- လူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ခံရသူများ၊ ပြန်လည်နေရာချထားရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအပေါ် နားလည် အလေးထားကြသူများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအပေါ် ထားရှိသည့် အမြင်များကို အသေအချာ လေ့လာစိစစ်ရာတွင် စိန်ခေါ်မှုများစွာရှိနိုင်ကြောင်း သက်သေပြနေပါသည်။ နိုင်ငံတွင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံ၏ ပြည်ပသို့ ထွက်ပြေးနေရသော နိုင်ငံသားများစွာ ကျန်ရှိကောင်းကျန်ရှိနေနိုင်ပြီး ဤအချက်က ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော လုံခြုံရေး ဆောင်ရွက်ချက်များကို တိုးမြှင့်စေပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးကို စိတ်ရှည်စွာဖြင့် အချိန်ယူ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည် ဖြစ်သော်လည်း အထူးအရေးကြီးကိစ္စရပ်များကိုမူ အမြန်ဆုံး ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် ခြိမ်းခြောက်နေသော အကြမ်းဖက်မှုများက ဖော်ပြလျက် ရှိပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ အချိန်ပုံစံချမှတ်မှုများနှင့် သမိုင်းမှတ်တိုင်များသည် ပြည်သူများအကြား အသိအမြင်များကို ဖြန့်ဝေပေးခြင်းနှင့် အီရတ်မှာကဲ့သို့ (၂၀၀၅ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးကို ဦးတည်သော လုပ်ငန်းစဉ်) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းချက်များအပေါ် နိုင်ငံသားများ၏ ဆွေးနွေးဝေဘာန်မှုများကို အလေးထားသင့်ပါသည်။
- နိုင်ငံ၏ အားနည်းမှု၊ မခိုင်မာမှုတို့ကို ပဋိပက္ခများ၊ သဘောထားကွဲလွဲမှုများ၏ အတိုင်းအတာနှင့်အညီ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ကြီးစွာသော စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ရပေမည်။ စိန်ခေါ်မှုများဟု ဆိုရာ၌ တည်ငြိမ်မှုကို ရေးရှု၍ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် တာဝန်ယူမှုကို စွန့်လွှတ်နိုင်သည့် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များ၊ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သော အစိုးရများကို ဖျောင်းဖျည့်နှိုင်းရန်အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာခွဲဝေခြင်းအပေါ်

အထူးအလေးထားခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ထို့အပြင် ပို၍ ယုံကြည်ကိုးစား အားထားရနိုင်သော အစိုးရဖြစ်ပေါ်လာရေးအတွက် ရည်ရွယ်ကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းအစား အကြမ်းဖက်မှု လျော့ပါးရေးကိုသာ တစ်ဘက်သတ် အလေးပေးနေခြင်းကြောင့် အကျင့်ပျက် ခြစားခြင်းနှင့် အာဏာကို အလွဲသုံးစား ပြုလုပ်ခြင်းများသည် ပိုမို ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။

- နိုင်ငံ၏ တောင့်တင်းခိုင်မာမှု မရှိခြင်း အနေအထားမျိုးမှ တဖြည်းဖြည်း လျော့ပါး ပျောက်ကွယ်သွားစေရန် အလေးပေးသည့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ များစွာသော အခြားရှုထောင့်များအား လမ်းညွှန်ရန်အတွက် တရားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်ကို ရေးဆွဲ ရန် အချိန်အနည်းငယ်သာ ရနိုင်ပါလိမ့်မည်။ အခြားတစ်ဘက်မှ ကြည့်လျှင်လည်း အချို့သော အနေအထားများတွင် နိုင်ငံ၏ ခိုင်မာတောင့်တင်းမှုမရှိခြင်းကို လျော့ပါးစေရန် ဆောင်ရွက်ချက်များထက်စော၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း၏ ရှုထောင့်များကို တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်နိုင် ပါသည်။

နိုင်ငံ၏ အားနည်းမှု၊ မခိုင်မာမှုတို့ကို ပဋိပက္ခများ၊ သဘောထားကွဲလွဲမှုများ၏ အတိုင်းအတာနှင့်အညီ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ကြီးစွာသော စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင် ရပေမည်။ စိန်ခေါ်မှုများဟု ဆိုရာ၌ တည်ငြိမ်မှုကို ရှေးရှု၍ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် တာဝန်ယူရခြင်းကို စွန့်လွှတ်နိုင်သည့် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များ၊ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သော အစိုးရများကို ဖျောင်းဖျ ညှိနှိုင်းရန်အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာခွဲဝေခြင်းအပေါ် အထူးအလေးထားခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ဖြစ်နိုင်သော ကိစ္စရပ်များ၌ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်မှု မရှိသင့်ပါ။

အကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိသော သို့မဟုတ် ဖြစ်ပေါ်ဖူးခဲ့သော အနေအထားမျိုး၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ရေးဆွဲ တည်ဆောက်ရသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများကိုသာ ရပ်ဆိုင်းရန်ဟူ၍ ကျဉ်းမြောင်းသော အတွေးအခေါ်သက်သက်ဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ဖန်တီးခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အပြီးသတ် သဘောတူညီမှုကို သိသာစွာ အကျိုးသက်ရောက်မှု ရရှိလိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။ အတွေ့အကြုံ အမျိုးမျိုးကလည်း ဤအခြေအနေတွင် သင့်လျော်ကောင်းမွန်သော လိုက်နာဆောင်ရွက်ချက်များအား ပြသလျက်ရှိပါသည်။

အကြံပြုလိုသည့် သင့်လျော်သော လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုများ

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးတွင် အဆင့်နှစ်ဆင့်ပါဝင်သော လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပုံစံချပါ။ (၁) တည်ငြိမ်မှုအတွက် တိတိကျကျ လိုက်နာဆောင်ရွက်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို အဖြေထုတ်ရန် ကြားဖြတ် သို့မဟုတ် အသွင်ကူးပြောင်းရေး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စီမံချက်ကို အသုံးပြုပါ။ (၂) အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု၏ ကာလရှည်ဦးတည်ချက်များအပေါ် ပိုမိုခိုင်မာစွာ အလေးထားလျက် အပြီးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကို ပေါ်ထွက်လာရန် ဆောင်ရွက်ပါ။
- အကြမ်းဖက်မှုကို ကာကွယ်ရန် သို့မဟုတ် တားဆီးရန်အတွက် သီးခြားဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အကျင့်ပျက် ခြစားခြင်း၊ တာဝန်ခံနိုင်သော အစိုးရနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို အလွန်အမင်း ချိုးဖောက်ခြင်းစသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများအား ထိရောက်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း ရှိ/မရှိ ကို ဖော်ပြပါ။
- ဖြစ်လာနိုင်သော ကိစ္စရပ်များတွင် အကြောင်းအရာများ ရောနှောခြင်း မဖြစ်စေရန်၊ အထူးပြု ဝန်ထမ်းများကို ခွဲခြားထားရှိရန်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို လုံလောက်မှုတပြီးသင့်လျော်စွာ အသိပေးဆောင်ရွက်သည့် အလေးထားမှု ရရှိစေရန် အလို့ငှာ ငြိမ်းချမ်းရေး ဆောင်ရွက်မှု လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ခွဲခြားထားပါ။
- လက်တွေ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများသည် တိကျသေချာသော ပြဿနာရပ်များကို စစ်ဆေးနိုင်ရန်အတွက် ရည်ရွယ်၍ နိုင်ငံရေးအာဏာတည်ငြိမ်မှုအား အရှုပ်အထွေးဖြင့် ချယ်လှယ်သူများ၏ သက်ရောက် လွှမ်းမိုးနိုင်မှုအတိုင်းအတာကိုလည်း ခွင့်ပြုပေးထားရမည်။

၂.၂။ ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ လိုအပ်ချက်

ဒီမိုကရေစီသည် ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ အရေးပါသော အင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး ဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများအား စီမံအုပ်ချုပ်ရန် စံနစ်တစ်ခုအဖြစ် ယင်းကို လိုအပ်လာပြီ ဖြစ်ပါသည်။ အနည်းဆုံး အဆင့်အနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီသည် အစိုးရပိုင်ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေးကိစ္စများ၌ ကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော ပြည်သူများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍတွင် ယင်းတို့၏ ထိရောက်သော ပါဝင်မှုအကြား ညီညွတ်မှုတခြင်းအတွက် အနက်အဓိပ္ပာယ် ဆောင်လျက် ရှိပါသည်။ ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုး ရေး နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း (နိုင်ငံတကာ IDEA) က စီစဉ်သည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ဆန်းစစ်လေ့လာသော နည်းစံနစ်များ၏ အခြေအနေ ဟူသော ရေးသားတင်ပြချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအတွက် ရှုထောင့်မျိုးစုံဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပုံစံချမှတ်ရာတွင် အသုံးပြုနိုင်ရန် မေးခွန်း ပေါင်း ၁၄ ခု ပါရှိပါသည်။

ပြောင်းလဲမှုဖြစ်ပေါ်စေရန် တွန်းအားပေးသည့် အရာများနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဝါဒများအကြား

ဆက်နွယ်မှုသည် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ကျင့်သုံးရေး အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိပါသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၄၉) ၏ ပြီးပြည့်စုံသော ပြဌာန်းချက်များဖြင့် ဥပဒေပြုခြင်း အပြီးတွင် အိန္ဒိယအမျိုးသားကွန်ဂရက်က အပြည့်အဝ လွှမ်းမိုးထားသည့် အိန္ဒိယတိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော်၏ ညီလာခံအတွင်း၌ လူနည်းစုအား အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုခြင်းများကို ဆက်လက်ပြဌာန်းပါသည်။ (လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် တရားမျှတသော

တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ လက်တွေ့ လုပ်ဆောင်မည့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ သက်ဆိုင်သူများ ပါဝင်သော၊ အားလုံးကို ပါဝင်ခွင့်ပြုထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် ဒီမိုကရေစီစံနှစ် ကျင့်သုံးခြင်းကို အားနည်းမှုထက် ခိုင်မာမှုကို ပို၍ ဖြစ်ပေါ်စေသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများအဖြစ် အကျိုးသက်ရောက်စေပါသည်။

ဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် အချိန်နှင့်အမျှ တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကိုလည်း ယင်းဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၌ ပင်ပြဌာန်းထားပါသည်။) သို့ဖြစ်ရာ တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ လက်တွေ့ရေးဆွဲကြသူများ၊ သက်ဆိုင်သူများ ပါဝင်သော၊ အားလုံးကို ပါဝင်ခွင့်ပြုထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အား စွဲမြဲခိုင်မာစွာ ကျင့်သုံးခြင်းကို အားပေးသည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများအဖြစ် အကျိုးသက်ရောက်စေမည် ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ အရည်အသွေး သို့မဟုတ် အဆင့်ကို တိုင်းတာရန် လက်တွေ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများ အနေဖြင့် ပြီးပြည့်စုံမှုနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအပေါ် အခြေခံသည့် စံနှုန်းများကို ချမှတ်နိုင်ပါသည်။

လုပ်ငန်းစဉ်များစွာတို့ကို အနေအထားအပေါ်တွင် အခြေခံလျက် ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း ဒီမိုကရေစီစံနှစ် ကျင့်သုံးမှုကို ပိုမိုခိုင်မာစေနိုင်သည့် ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များလည်း ရှိပါသည်။ အဆိုပါ ပုံစံချမှတ်မှုများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် တရားဝင် သတင်းအချက်အလက်များကို သိရှိစေခြင်း စသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ကာကွယ်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စီးပွားရေးအရ ချုပ်ကိုင်ခြင်းနှင့် ဗဟိုအဆင့်မှ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု အဖွဲ့များအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ဆက်နွယ်မှုများ စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းတို့အားလုံးကို ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်အတွင်း နောက်ပိုင်းရှိ အခန်းများတွင် ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြထားပါသည်။ အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်များအားလုံးကို ပုံစံချမှတ်ရာ၌ ကနဦး အဆင့်များတွင် အောက်ပါ စိန်ခေါ်မှုများ ပါဝင်ပါသည်။

- ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော ပြဌာန်းချက်များ မရှိခြင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး အား အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ပြဿနာများနှင့် ကြုံတွေ့ရစေပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း တင်ပြချက်များကို ဆုံးဖြတ်ပေးမည့် ရွေးကောက်ပွဲစံနှစ် အမျိုးအစားအပေါ် အထူးအလေးပေးဂရုစိုက်မှုကို ပုံမှန် ပြုလုပ်သွားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ရွေးချယ်မှုများနှင့် ဆက်စပ်၍ ပဋိပက္ခများ ထပ်မံပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။
- တရားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်အသစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အဓိက အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးချယ်ခြင်း စံနှစ်အပေါ် အထူး အလေးပေးထားသော်လည်း အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေးအား ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၏

စည်းမျဉ်းများအပေါ် ဂရုစိုက် အလေးပေးမှု နည်းပါးသည်။

- အချို့သော ကိစ္စရပ်များ၌ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအား ပံ့ပိုးနိုင်ရေးအတွက် ရှေးရိုးစွဲ ဝါဒီ များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး အင်အားစုများအား ညှိနှိုင်းရတတ်ပါသည်။ အဆိုပါ ညှိနှိုင်းချက်များသည် အခြားသော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း ဒီမိုကရေစီ မဆန်သည့် အင်အားစုများအဖြစ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိစေပါသည်။ ဤအချက်များသည် ပြဌာန်းချက် စည်းမျဉ်းများနှင့် မကိုက်ညီခြင်း၊ သို့မဟုတ် တရားမျှတမှု မရှိခြင်းပင် ဖြစ်စေလျက် စံအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော ဦးတည်ချက်များကို ဆန့်ကျင်ပါသည်။
- ဤအနေအထားများတွင် မဲဆန္ဒရှင်များအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲဖန်တီးရေးအတွက် လမ်းညွှန်ပေးခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်ကို လက်ခံသဘောတူပြီးသည့် နောက် ရွေးကောက်ပွဲများအား ဦးစားပေးလုပ်ငန်းစဉ်များအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းသည် အောင်မြင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်နိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်ပေသည်။ ပြဿနာတစ်ရပ်မှာ ဒီမိုကရေစီစနစ်အား နည်းလမ်းကျကျ ကျင့်သုံးခြင်းဆိုသည့် ဝေါဟာရကို ရွေးကောက်ပွဲများ၏ မြင်သာမှု အရှိဆုံး လက္ခဏာရပ်များအပေါ် အထူးအလေးထားသည့် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ အောင်မြင်မှုအဖြစ် ယူဆထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းသည် ပိုမို၍ အသေးစိတ်ဆန်သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း၊ နိုင်ငံရေးကိစ္စရပ်များအပေါ် အများသဘောဆန္ဒကို ရယူနိုင်ရန်အတွက်များပြားလှသော လူ့အဖွဲ့အစည်းကဏ္ဍအမျိုးမျိုးကိုလည်း လိုအပ်ကြောင်း သာဓကများ ရှိခဲ့ပါသည်။
- ဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲသောအခါ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် အညီ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြရန် သဘောတူထားကြခြင်းသာဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ပြီးမှလျော်အဖြစ် ဒီမိုကရေစီစနစ် ထွက်ပေါ်လာစေရန် ဆောင်ရွက်နေကြခြင်း မဟုတ်ပေ။ ဒီမိုကရေစီစနစ်အား အစိုးရအပေါ် လူထုအားလုံး၏ လွှမ်းမိုးသက်ရောက်နိုင်မှု ရှိစေရန် ရည်ရွယ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဆိုသည်ထက် အာဏာထိန်းသိမ်းရေး ကဏ္ဍအတွက် လိုအပ်သော လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုအဖြစ်သာ သဘောထားကြပါသည်။
- နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးတို့သည် အစိုးရ၏ ပြဌာန်းချက်အသစ် အတွင်း ယင်းတို့၏ မူဝါဒများကို စွဲမြဲခိုင်မာစေရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ် ကို အသုံးပြုခြင်းဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ အနေဖြင့် သိရှိထားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ် ခိုင်မာစေရေးအတွက် ဖော်ဆောင်ရာ၌ ပေါ်ပေါက်လာသော ပြဿနာတစ်ရပ်မှာ အဓိကဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကဏ္ဍများကို ပုံစံချမှတ် ဖွဲ့စည်းရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အသစ်များအား အသုံးပြုနေခြင်းကြောင့် သဘောထားကွဲလွဲမှုများကို

အချို့သော ကိစ္စရပ်များ၌ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအား ပံ့ပိုးနိုင်ရေးအတွက် ရှေးရိုးစွဲ ဝါဒီများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး အင်အားစုများအား ညှိနှိုင်းရတတ်ပါသည်။ အဆိုပါ ညှိနှိုင်းချက်များသည် အခြားသော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း ဒီမိုကရေစီ မဆန်သည့် အင်အားစုများအဖြစ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိစေပါသည်။

ပို၍ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

- နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်ကို နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတည်းကသာ ကြီးစိုးအုပ်ချုပ်နေလျှင်သော်မှ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို နည်းလမ်းကျစွာ ကျင့်သုံးနိုင် ပေသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင်အာဏာရပါတီသည်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအပေါ်ကြိုတင်ပြဌာန်းထားသည့် စီမံချက်များထားရှိပြီးယင်း၏ကိုယ်ပိုင်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမူကြမ်းကိုပင် ရေးဆွဲထားရှိပြီး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ပေါ်ပေါက်လာသော ပြဿနာတစ်ရပ်မှာ - ဖိအားများ သက်ရောက်လျက်ရှိသည့် အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြပ်အတည်းများကို ဖြေရှင်းခြင်းထက် အာဏာရအဖွဲ့အစည်းနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိသင့် သော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာနှင့် အခြားအခွင့်ထူးများကို အဓိကအလေးထားရန် လုပ်ငန်းစဉ်ကြီးတစ်ခုလုံးအားအသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အသစ်ကို ကျင့်သုံးပြီးနောက် ရွေးကောက်ပွဲများအား ဦးစားပေးအဖြစ် ထားရှိခြင်း၏ပြဿနာ တစ်ရပ်မှာ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း ကို ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်မှုနှင့် တန်းတူ အလေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ် တွင် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း ပိုမို၍ရှုပ်ထွေးသော လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးကိစ္စရပ်များအပေါ် အများသဘောဆန္ဒကို ရယူနိုင်ရန်အတွက် များပြားလှသော လူ့အဖွဲ့အစည်းကဏ္ဍ အမျိုးမျိုးကိုလည်း လိုအပ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အား နည်းလမ်းကျစွာ ကျင့်သုံးနိုင်ရေးသည် လည်း ထပ်တူ အရေးကြီးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ရည်ရွယ်၍ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အားကျင့်သုံးရန် ရည်ရွယ်ထားသည် ဟုဆိုပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသလားဟူသည့် မေးခွန်းကို မေးရန်ရှိလာပါသည်။ ယင်းအတွက် ပြန်လည် ဖြေကြားရမည်ဆိုလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းသည် ရှိရင်းစွဲအခြေအနေကိုပင် စွဲကိုင်ထိန်းသိမ်းထားခြင်းရှိသလား? နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ချိတ်ဆက်မှုအသစ်များကို ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှု ရှိသလား (ဥပမာ - ကံကြွေးချစ်နစ်ကို ဖျက်သိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအရ ဖယ်ထုတ်ခံထားရသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအား နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်မှု ရရှိစေရန် ဦးတည်ချက်များ ချမှတ်ခြင်း) ? ဟူသည့် မေးခွန်းများပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် တိုင်ကြားမှုများ ဖြစ်ရသည့် အကြောင်းရင်းများကို ဆန်းစစ်ရန် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခု၏ လတ်တလော တောင်းဆိုချက်များကို ပြေလည်အောင် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ပေးနေခြင်းထက် ရေရှည်အမြင်ဖြင့် သုံးသပ်ရန် ဧကန်မူချ လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ညွှန်ကြားချက်အဟောင်းမှ တရားမျှတမှု လုံးဝမရှိခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မအောင်မြင်ခြင်း၏ လက္ခဏာရပ်များ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

၃။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အား ပုံဖော်ရာတွင် ကြံ့တွေ့ရမည့် စွန့်စားမှုများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို စတင် ရေးဆွဲတည်ဆောက်သည့် အချိန်တွင် ကနဦး စတင်မှု အနေအထားအတွက်

အလားအလာကောင်းများစွာဖြင့် စတင်လုပ်ဆောင်လေ့ရှိကြသည်။ ယင်းသည် အလွန်ကိုဖြစ်ခဲ့လှသည့် အချိန်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူများတွင်လည်းပုံမှန် နိုင်ငံရေးလမ်းကြောင်းထက် ကျော်လွန်ကာ အစိုးရ၏ အချင်းအရာများ၊ အခြေခံ သဘောတရားများကို အသေအချာ သိရှိစေရန်အတွက် ထူးခြားလှသည့် အခွင့်အလမ်းရရှိခြင်းလည်း ဖြစ်ပေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဟူသည် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပဋိပက္ခများအား အသွင်ပြောင်းလဲရေး သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ကျင့်သုံးရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်အနေဖြင့်လည်း ယူဆထားပါသည်။

အသင့်လျော်ဆုံး နှင့် အကောင်းမွန်ဆုံး ရလဒ် ထွက်ရှိစေရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှု၊ ခိုင်မာသော အကြောင်းအရာ များကို ပုံစံချမှတ်မှုတို့ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ကနဦးအဆင့်များအတွင်း ချမှတ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အလွန်အရေးကြီးလှပါသည်။ အချို့သော အရေးပါသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် မေးခွန်းများတွင် အောက်ပါ အကြောင်းအရာများ ပါဝင်ပါသည်။

- ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းအတာ
- ကြားဖြတ်နှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေး စီမံချက်ချက်များကို အသုံးပြုခြင်း
- အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေး အကြောင်းအရာများ
- လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော တင်ပြချက်
- လူထု၏ ပါဝင်မှုနှင့်
- ပြင်ပမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ ကဏ္ဍ

၃.၁။ ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းအတာ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ယခင်က ဥပဒေဟောင်းကို အစားထိုးမည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အသစ်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းဖြင့် ပြီးပြည့်စုံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုကို ဖြစ်ပေါ် စေမည့် အပြီးသတ်ပုံစံကိုလည်း မျှော်မှန်းပါသည်။

အပြီးသတ်ပုံစံ ဥပဒေသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက် အသစ်ကို ဖွဲ့စည်း ချမှတ်ပေးပါသည်။ အချို့သော မတူညီသည့် ကိစ္စရပ်များတွင်မူ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲတိုးတက် ချမှတ်ထားသည့် ပုံစံကို အသုံးပြု၍ လက်ရှိဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကိုပင် စဉ်ဆက်မပြတ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြောင်းလဲနိုင်ပါသည်။ အဆင့်ဆင့် ဖွံ့ဖြိုးလာသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် တဖြည်းဖြည်း စုပေါင်းလာပြီး နောက်ဆုံးတွင် လုံးဝအသစ်ဖြစ်သွားသော သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် အတော်အတန် ပြောင်းလဲ ခြားနားသွားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်ကို ချမှတ်နိုင်ပေမည်။

ပဋိပက္ခများ သို့မဟုတ် အာဏာရှင်စံနှစ်များ အောက်တွင် ဖြစ်ပျက်ခံစားခဲ့ရသည့် အတွေ့အကြုံများသည် ယခင်စံနှစ်နှင့် လုံးဝအဆက်ပြတ်မှုကို လိုအပ်ကြောင်း သက်သေပြလျက် ရှိပါသည်။ ကိုလံဘီယာနှင့် ရဝန်ဒါတို့၌ လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုစံနှစ် သို့မဟုတ် လူမျိုးစုများအား တရားဝင်ပမာ အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် တောင်အာဖရိကရှိ ယခင်က လူမျိုးစုများအကြား တရားဝင် ခွဲခြားထားရှိခြင်းသည် လွန်ခဲ့သော အတိတ်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူ များသည် ယခင်က ဥပဒေဟောင်းကို အစားထိုးမည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အသစ်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းဖြင့် ပြီးပြည့်စုံသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေမည့် အပြီးသတ်ပုံစံကိုလည်း မျှော်မှန်း ပါသည်။ အခြား ပုံစံတစ်မျိုးမှာ လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲတိုးတက် ချမှတ်ထားသည့် ပုံစံဖြစ်ပါသည်။

အကြောင်းအရာများကို လုံးဝပယ်ဖျက်ပြီး ဥပဒေများက အစ ဖယ်ရှားပစ်ရန် ရှင်းလင်းပြတ်သားသောဥပမာများပေးခဲ့ပါသည်။ အီရတ်နိုင်ငံတွင် အစိုးရစံနစ်သည် စစ်ရေးအရ လုံးဝ ကျဆုံးသွားခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးစံနစ်ကိုလည်း အတိတ်နှင့် လုံးဝ အဆက်ပြတ်စေလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ရပါသည်။ ဤအနေအထားများတွင် ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းအတာအရ နိုင်ငံ၏ ပြဌာန်းချက်များကို ပြန်လည်ချမှတ်ရန်

လိုအပ်ပါသည်။ သမိုင်းကြောင်းအရ နိုင်ငံတွင်း ကြုံရသော ဆုံးရှုံးမှုများကြောင့် (ဥပမာ- အာဖဂန် နစ္စတန်) အခြားနိုင်ငံများသည်လည်း ပြောင်းလဲမှုအတိုင်းအတာတွင် အလားတူ ရည်မှန်းထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

တဖန်ယခင်က ကျင့်သုံးခဲ့သည့် ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို ထိန်းသိမ်းထားရှိရန် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ် အတွင်းတွင် ဥပဒေဟောင်းမှ ညွှန်ကြားချက်များ၊ အခြေခံသဘောတရားများကို ဆက်လက်ထားရှိရန်အတွက် ပြောင်းလဲမှုကို အားပေးသော အာဏာရှင်စံနစ် သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခများ၊ ကွဲလွဲမှုများကြောင့် တဖန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်သော အခြေအနေများကို ရင်ဆိုင်ရခြင်းများလည်း ရှိပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း ၁၉၄၅ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ယင်း၏ အရေးပါလှသော ပန်ကာစီလာ စည်းမျဉ်းများ (အခန်း ၂ ကိုကြည့်ပါ) ဆီသို့ ခေတ်နောက်ပြန်ဆွဲနေပြီး ယခင်က ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အဟောင်းများကို လုံးဝပယ်ဖျက်လိုခြင်းမျိုး မဟုတ်ပဲ ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းများ ဆောင်ရွက်ကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အကြိမ်များစွာ ပြုပြင်ခဲ့သည်။

ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းအတာကို အပြီးသတ်ပုံစံ သို့မဟုတ်အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲ ပြင်ဆင်ထားသော ပုံစံများဟူ၍ တွေ့နိုင်ပါသည်။ အထူး အခြေအနေမျိုး၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော အလားအလာများပေါ် မူတည်၍ ကျင့်သုံးရမည့်ပုံစံကို ရွေးချယ်ပါသည်။ အာဖဂန်နစ္စတန်တွင် ၂၀၀၃ နှင့် ၂၀၀၄ အတွင်း ပြောင်းလဲခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လိုယာ ဂျာဂါ (သို့မဟုတ်) မဟာကောင်စီတွင်းရှိ နှိုင်းယှဉ် သုံးသပ်ချိန်ဆမှုများသည် ဆွေးနွေးချက်များ အပြီးတွင် သမ္မတစံနစ်ကို အထောက်အပံ့ပြုစေရလျက် သမ္မတ၊ ဝန်ကြီးချုပ်တို့ဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည့် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ကျင့်သုံးသော သမ္မတစံနစ်အတွက် ပုံပိုးနိုင်ရမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများစွာတို့က လွှတ်တော်စံနစ်သည် ကာလရှည် အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အခြေခိုင်မှုရှိ/မရှိကို သံသယ ဖြစ်ကြသော်လည်း ယေဘုယျ ထင်မြင် ယူဆချက်အားဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ လုပ်ငန်းစဉ်ကိုမူ အာမခံချက်ရှိစေရပေမည်။

သမ္မတကလည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ သမိုင်းသစ် စတင်ဖွင့်လှစ်စဉ်အတွင်း နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရေး၊ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ကျေပြန်စွာ ထမ်းဆောင်မည့် အစိုးရအား ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရေးအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော အရာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အရေးပေါ် ကာလ၏ ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းအတာကို အလေးထားရန်၊ ဖြစ်ပေါ်လာသော အခြေအနေများသည် လွှတ်တော်စံနစ်ရွေးချယ်မှုကို မှန်ကန်ကြောင်း သက်သေပြနိုင်မည်ဆိုပါက နောင် ၁၀ နှစ်အကြာတွင် ဤကိစ္စရပ်များကို နောက်တစ်ကြိမ် ထပ်မံစဉ်းစားခြင်းပြုရန် အကြံပြုထားပါသည်။

ဤတွင် ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းအတာနှင့် မည်သည့် ကာလအတွင်း ပြောင်းလဲမှုများ ဆောင်ရွက်မည်ဟူသည့် မေးခွန်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အာဖရိကန်စုတစ်ခု၏ လိုအပ်ချက်များအားကာလကြာရှည်စွာ စဉ်းစားနေခြင်းထက် လတ်တလော အရေးပေါ် လိုအပ်နေသည့် အနေအထားတစ်ခုတွင် ချက်ချင်း အလေးပေးဆောင်ရွက်မည့် အရာများအပေါ်တွင်မူတည်၍

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက မီးမောင်းထိုးပြထားသည့်အတိုင်း လက်တွေ့ကျကျ သတ်မှတ် အဖြေထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ယခင် ညွှန်ကြားချက်အဟောင်းမှ အခြေခံ သဘောတရားများနှင့်အညီ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းရန် လိုအပ်ချက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အခြေအနေများသည် ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။

ကင်ညာနိုင်ငံကဲ့သို့ ကိစ္စမျိုးတွင် ပြီးပြည့်စုံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုကို လိုအပ်ကြောင်း ၁၉၉၇တွင် သဘောတူညီမှု ထားရှိခဲ့ကြသည်။ အတွေးအမြင်၊ အယူအဆများကို ကောက်နုတ်စုစည်းပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းကို ရေးဆွဲရန်အတွက် ကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းအား နှိုင်းဆ ချင့်ချိန်ကြရန်အတွက် အဖွဲ့အသီးသီးမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော လွှတ်တော်အဖွဲ့ဝင်နှင့် ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သည့် အမျိုးသား ညီလာခံကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ ဤအဆင့်ကိုဆောင်ရွက်နေစဉ်ကာလ၌ ဥပဒေမူကြမ်းအတွင်း အစိုးရ၏ စံနှစ်ကို ဗဟိုပြု၍ အကြောင်းကိစ္စများစွာတို့သည် အငြင်းပွားဖွယ်အဖြစ်ပေါ်ပေါက်လာပြီး အချို့သော နိုင်ငံရေးပါတီများ အနေဖြင့် သပိတ်မှောက်ခြင်းများ ပြုလုပ်လာပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် သမ္မတစံနှစ်ကို တစ်ဝက်တစ်ပျက်သာ ကျင့်သုံးသော စံနှစ်၏နေရာတွင် အပြည့်အဝ ကျင့်သုံးသောစံနှစ်ဖြင့် အစားထိုးပြီး ဗဟိုအစိုးရ အဆင့်မှ လက်အောက်ဌာနခွဲများသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ လွှဲပြောင်းခဲ့ပေးခြင်း အတိုင်းအတာကို ကန့်သတ်ခြင်းဖြင့် အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းတွင် ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်လာပြီး အဆိုပါ မူကြမ်းကို ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒ ခံယူပွဲသို့ တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၅ နိုဝင်ဘာလတွင် အဆိုပြုထားသည့် မူကြမ်းကို ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒ ခံယူပွဲက ဆန္ဒမဲ ၅၈% ဖြင့် ပယ်ချခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲကို အကြောင်းပြု၍ အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်ပြီးနောက် ညွှန်ပေါင်းအစိုးရကို တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းကာ အာဏာကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်၍ အုပ်ချုပ်ခဲ့ပါသည်။ ပိုမိုတိုးပွားပေါ်ပေါက်လျက်ရှိသည့် အကြမ်းဖက်မှုများကို ကာကွယ်နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်သည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများကိုလည်း ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ အဓိက အငြင်းပွားဖွယ် ကိစ္စရပ်များအပေါ် ကွာခြားချက်များကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ ယင်းသည် သမ္မတစံနှစ်ကို တစ်ဝက်တစ်ပျက်သာ ကျင့်သုံးမှုကို နောက်တစ်ကြိမ် ထပ်မံ၍ အဆိုပြုခဲ့သော်လည်း ယခုအကြိမ်တွင် ညွှန်ပေါင်းအစိုးရ၏ လွှတ်တော် ကော်မတီသည် အဆိုပြုချက်ကို ပယ်ချကာ သမ္မတစံနှစ်အား အပြည့်အဝ ကျင့်သုံးရေး စံနှစ်ဖြင့် အစားထိုးခဲ့ပြီး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား ဗဟိုအဆင့်မှ လက်အောက်အဖွဲ့များသို့ အာဏာလွှဲပြောင်း ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ တွင် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲအရ ထောက်ခံမဲ ၇၀% နီးပါးကိုရရှိပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ ဤအကြောင်းအရာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းအတာမှာ အပြီးသတ် ပုံစံအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း ယင်းသည် စံနှစ်ဟောင်းကို ဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် ပါတီသက်သည့် အကြောင်းအရာများအလိုက် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်အပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။

ကင်ညာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံရေး ကဏ္ဍကို အများသဘောဆန္ဒနှင့်အညီ တည်ဆောက်ရန် ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုကျော် ကြာမြင့်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ် အတွေ့အကြုံများ ရရှိပြီးနောက် အကြမ်းဖက်မှုများကို ထပ်မံမဖြစ်အောင်

ကာကွယ်ရန်အတွက် လိုအပ်ချက်ကလည်း ယင်းကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် အထောက်အကူ ပြုပါသည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းအတာအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ သဘောတူညီချက် ရရှိရန် ၁၉၉၀ မှ ၁၉၉၆ အထိ ၆ နှစ် ကြာမြင့်ခဲ့ပြီး ယင်းသို့ လူထု သဘောဆန္ဒကို မရရှိမီ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်စံနှစ်အရ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သည့် မအောင်မြင်ခဲ့သော ပဋိညာဉ် နှစ်ခု၊ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုနှင့် ယင်းဥပဒေ နှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းထားသော အမျိုးသား စည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို ဖော်ဆောင်မည့် အစိုးရတို့၏ ဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည်။ ငှာတီမာလာတွင် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ တပ်ဖွဲ့များအားလုံးက ဆွေးနွေးမှုများ၌ ပါဝင်မှု မရှိခြင်းသည် ပြောင်းလဲမှု လုပ်ငန်းစဉ်ကို အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်ပြီးစီးနိုင်မှု မရှိနိုင်ကြောင်း သက်သေခံလျက် ရှိပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ပဋိပက္ခများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် အဆိုပြုထားသည့် ပြောင်းလဲမှု၏ အတိုင်းအတာနှင့် နှိုင်းစာရသော် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်မှာ အင်အားနည်းပါးနေကြောင်းကိုလည်း ဖော်ပြလျက် ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းအတာကို ရရှိနိုင်စွမ်း ရှိမရှိဟူသော မေးခွန်းသည် သင့်လျော်စွာ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သော အချိန်နှင့် ပတ်သက်၍ ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ် ပြုလုပ်ရရှိနိုင်မှု၊ စည်းမျဉ်းများ၊ ပြဌာန်းချက်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အသစ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အသွင်ပြောင်းလဲမှုအား လက်ခံသော အဓိက ပါတီအားလုံး အပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။

ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းအတာသည် ဆက်စပ်နေသော အနေအထားများ၏ အလားအလာများပါတွင် မူတည်နေပါသည်။ ပြောင်းလဲမှု အတိုင်းအတာ ကို ရရှိနိုင်စွမ်း ရှိမရှိဟူသော မေးခွန်း၏ အဖြေသည် သင့်လျော်စွာ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သော အချိန်နှင့် ပတ်သက်၍ ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ် ပြုလုပ်ရရှိနိုင်မှု၊ စည်းမျဉ်းများ၊ ပြဌာန်းချက်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အသစ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အသွင်ပြောင်းလဲမှုအား လက်ခံသော အဓိက ပါတီအားလုံးကို အပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။

အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် မူလက ရှိနှင့်နေပြီးသော ပြဌာန်းချက်များ၊ စည်းမျဉ်းများကို အခြေပြု၍ အနည်းငယ်သာ ထပ်မံဖြည့်ဆည်းရန် လိုအပ်သဖြင့် ယင်းတို့မှာ အလွန်အကျိုးများဖွယ်ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ငန်းစဉ် ပြီးမြောက်သည်အထိ သင့်လျော် မျှတသော တရားဥပဒေပြုမှုတို့ဖြင့် ကြီးကြပ်လျက်ရှိသည့် တည်ဆဲ လွှတ်တော် ရှိမည်ဆိုပါက ပို၍ပင် အကျိုးရှိစေမည် ဖြစ်သည်။

ဇယား ၁။ ၁၉၇၅ နှင့် ၂၀၀၂ အကြားရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ယင်းတို့ကို ဦးဆောင်နေသည့် ဆောင်ရွက်ချက်များ သို့မဟုတ် ပြဌာန်းချက်များ

လုပ်ငန်းစဉ် အမျိုးအစား	စုစုပေါင်း လုပ်ငန်းစဉ် %
က။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍမှ ညွှန်ကြားထားသော လုပ်ငန်းစဉ်	၂၃%
ခ။ ငြိမ်းချမ်းရေး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ/ဒူးတိုက်ဆွေးနွေးမှုများ	၅.၆%
ဂ။ အမျိုးသား ညီလာခံ/ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ဥပဒေ ပြုလွှတ်တော်	၇.၂%
ဃ။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ညီလာခံ	၆၂.၆%

ရင်းမြစ်။ ၇၊ နီဇာ ၀၈ဒနာ၊ ပရင်ဆီတွန် တက္ကသိုလ်

ပုံမှန်အားဖြင့် လွှတ်တော်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲရေးအတွက် တစ်ခုတည်းသော လမ်းကြောင်းကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့၏ အားသာချက်အရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် လက်ရှိပါဝင် ဆောင်ရွက်သူများနှင့် အဖွဲ့ဝင် အသစ်များ၏ နိုင်ငံရေးအရ လက်ခံမှုကို ရရှိရန်အတွက်သာ လိုအပ်မည့် ပြဌာန်းချက်အသစ်များအား ချမှတ်ခြင်းကို အလေးထားရမည် မဟုတ်ပေ။ လက်ရှိ လွှတ်တော်များသည် အသွင်ကူးပြောင်းရေး အနေအထားများကို တည်ငြိမ်မှု ရှိစေပြီး တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ရေးအတွက် သင့်လျော်သော ဆောင်ရွက်ချက်များကိုလည်း လုပ်ဆောင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့၌ ကန့်သတ်ချက် ၃ မျိုး ရှိပါသည်။ ပထမဦးစွာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးတွင် အခြားသူများ လုပ်ဆောင်ကြသည့်အတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ကြီးကြပ်ရေးအတွက် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဝါဒများ ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အခြေခံဥပဒေချမှတ်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်စေခြင်းမျိုး အမြဲတစေ ရှိမနေပါ။ လွှတ်တော်သည် ယင်း၏ ကိုယ်ပိုင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ တောင့်တင်းခိုင်မာစေရန်ကိုသာ အလေးပေးမည်ကို စိုးရိမ်ဖွယ်ဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် လွှတ်တော်သည် နိုင်ငံရေးပါတီများကို ကြီးကြပ် ကွပ်ကဲပါသည်။ အဆိုပါတီများသည် ပြည်တွင်း ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းကို သို့ဖြစ်ရာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ရလဒ်များကို ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်နိုင်ရန် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များကို မျှော်လင့်ထားပါသည်။ ယင်းတို့သည် လုပ်ငန်းစဉ်၏ တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု၊ တရားဝင်ဖြစ်မှုကို ပေးစွမ်းနိုင်သော်လည်း လက်ရှိ လွှတ်တော်များသည် ယင်းတို့ တိုးတက် ရရှိလိုသည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များ ရှိပါသည်။ အမှန်တကယ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး ရည်ရွယ်ချက်အတွက် အဖွဲ့အစည်းအသစ်များ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ပါလိမ့်မည်။

အခြေပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံမရှိပဲ အသေးစား ဦးဆောင်မှု ယန္တရားကသာ ကြီးစိုးချုပ်ကိုင်ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း ဆက်စပ်နေသော အခြေအနေများအရ သိရှိနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ အရေးပါမှုအတိုင်းအတာအရ သက်ဆိုင်ရာ ပါတီများအနေဖြင့် သေးငယ်ပြီး အာဏာရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများက အဓိက ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နေခြင်းကို လိမ္မာပါးနပ်စွာဖြင့် ကန့်ကွက်ကောင်းကန့်ကွက်နိုင်ပါလိမ့်မည်။ တတိယအချက်အနေဖြင့် လွှတ်တော်အတွင်းရှိ သီးခြားနိုင်ငံရေးပါတီများသည် ပါတီ၏ ပုံစံနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ယင်းတို့အား အထောက်အကူပြုမည့် ရွေးကောက်ပွဲစံနှစ်များကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ ပါတီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် လွှတ်တော်အနေဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို မည်သို့ ခွဲဝေရမည်ကို သတ်မှတ်ပေးထားသဖြင့် အထက်ဖော်ပြပါ ပံ့ပိုးမှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံမူဘောင်ကို ပုံပျက်စေပြီး အထူးသဖြင့် ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများသည် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများကို ဦးတည်လာပါက ဒီမိုကရေစီစံနှစ်နှင့် တည်ငြိမ်မှုအား ထိခိုက်ပျက်စီးစေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွက် ရည်ရွယ်၍ ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်ထားသော အသစ်စက်စက် အဖွဲ့အစည်းများပင်လျှင် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဝါဒများအတွက် ပံ့ပိုးမှုများ ပြုနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အိန္ဒိယနှင့် အစ္စရေးနိုင်ငံတို့ရှိ ရွေးကောက်ထားသည့် မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံများသည် ပုံမှန်ဥပဒေပြု လွှတ်တော်အသွင်သို့ ကူးပြောင်းခြင်းမပြုမီ ဥပဒေပြုခြင်း အာဏာကို တောင့်တင်း ခိုင်မာစေခဲ့ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ပါဝင် ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရလဒ်များကို စိတ်တိုင်းကျ ဖန်တီးပုံဖော်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဝါဒများကို ချမှတ်ရန် မျှော်လင့်ထားပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ပုံစံအား အကျိုးသက်ရောက်နိုင်မည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွားကိုလည်း သိရှိနားလည်သင့်သည်။

၃.၂။ ကြားဖြတ် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ

သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်နေစဉ်အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရသောအခါ သို့မဟုတ် အချိန်ကာလ ကြာရှည်စွာ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်နေသောအခါ သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခများနှင့် ရန်လိုမှုများ ရပ်ဆိုင်းသွားသောအခါ ယင်းအချိန်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းတစ်ခုကိုရေးဆွဲရန် အခွင့်သာသောအချိန် အဖြစ် ယူဆ၍မရပါ။ ပြီးခဲ့သော အတိတ်ကာလနှင့် အဆက်ပြတ်စေရန် ဆောင်ရွက်နေစဉ် ပြောင်းလဲမှုများကို တတ်နိုင်သမျှ လုပ်ဆောင်စေရာ၌ စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေပါသည်။ ကြားဖြတ် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များသည် ပုံစံမျိုးစုံ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပြီး ရံဖန်ရံခါတွင် ပုံမှန် ဆောင်ရွက်ချက်များ အနေဖြင့် ဖော်ပြကြပါသည်။

ကြားဖြတ်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ကာလတို

သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်နေစဉ်အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရသောအခါ သို့မဟုတ် အချိန်ကာလ ကြာရှည်စွာ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်နေသောအခါ သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခများနှင့် ရန်လိုမှုများ ရပ်ဆိုင်းသွားသောအခါ ယင်းအချိန်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းတစ်ခုကို ရေးဆွဲရန် အခွင့်သာသောအချိန်အဖြစ် ယူဆ၍မရပါ။ ကြားဖြတ် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များသည် နှစ်ဦးနှစ်ဘက် ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားနေကြသော ပါတီများအကြား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပုံစံချမှတ်ရာ၌ အောင်မြင်နိုင်သော်လည်း ယင်းတို့အား ပုံစံချမှတ်ခြင်းသည် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။

မဟုတ်ပေ။ ယင်းတို့ကို (က) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား ယခင် စံနစ်ဟောင်းများမှ ပြောင်းလဲမှုများဆီသို့ အနှောင့်အယှက် အဟန့်အတား မရှိစေပဲ ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် တရားဥပဒေအသစ်နှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်များဖြင့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ခွင့်ပြုပေးရန် (ခ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အသစ်တစ်ရပ် အောင်မြင်စွာပြီးမြောက် ပေါ်ထွက်လာစေရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းများကို တိုးတက်စေမည့် တည်ငြိမ်သော အခြေအနေများအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွက် လမ်းကြောင်းဖွင့်ပေးရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။

ကြားဖြတ်စီမံဆောင်ရွက်ချက်များသည် တစ်ဘက်နှင့် တစ်ဘက် အဆင်မပြေဖြစ်နေကြသော ပါတီများအကြား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပုံစံချမှတ်ရာ၌ ကူညီပေးရာတွင် အောင်မြင်နိုင်သည်။ သင့်လျော်သော ကြားဖြတ် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များအား ပုံစံချမှတ်ခြင်းသည် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအားကာလရှည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် မည်ကဲ့သို့ အိမ်ခွင်ကျစွာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရမည်စသည်တို့အပါအဝင် ကြားဖြတ်စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ ပြုလုပ်သည့် အချိန်ကာလအပေါ် သဘောတူညီမှုပေးရာတွင် ညီတူညီမျှ စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေပါသည်။ ယင်းတို့သည် အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သော သို့မဟုတ် အထူးလိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သော ဥပဒေများနှင့် စံများကို ပြဌာန်းခြင်းဖြင့် အပြီးသတ် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များကို သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ၁၀ နှစ်ကြာ ဖြစ်ပွားခဲ့သော လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများကို အပြီးသတ်ရန် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးထားသော နီပေါနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၇) သည် သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်စံနစ်မှ အုပ်ချုပ်မှုပုံစံကို တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်းဖြစ်စေသော ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတစံနစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး ပြောင်းလဲမှုကို အရည်တည်တံ့နိုင်စေရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲဘို့ မဲဆန္ဒရှင်များ ညီလာခံအား လမ်းညွှန်မှု ပေးခဲ့ပါသည်။ တောင်အာဖရိကတွင် ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အပြီးသတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမှ လိုက်နာရမည့် ဥပဒေ ၃၄ ခု ကို ရှင်းလင်းစွာ ထုတ်ဖော်ထားပါသည်။

ကြားဖြတ် စီမံဆောင်ရွက်မှုများ၏ အချိန်ကာလအတိုင်းအတာကို လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အခြေအနေများပေါ် မူတည်၍ ဆုံးဖြတ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ နီပေါ နှင့် တောင်အာဖရိက နိုင်ငံတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲရေးအတွက် (နီပေါနိုင်ငံတွင် အဆိုပါ မူလသတ်မှတ်ထားချိန်ကို တိုးချဲ့ပါသည်) နှစ်နှစ်ကာလကို သတ်မှတ်ထားပါသည်။ အခြားသော နိုင်ငံများသည် ထို့တက်တိုသော၊ သို့မဟုတ် ရှည်သော အချိန်ကာလများကို သတ်မှတ်ထားရှိကြပါသည်။ အရေးပေါ် ကိစ္စများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခု ရေးဆွဲရန် ခွင့်ပြုထားသော အချိန်ကာလများကို သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ပေးမည်ဖြစ်ပြီး လက်တွေ့ပါဝင် ဆောင်ရွက်နေသူများသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ နှိုင်းချိန်စဉ်းစားမှုများအတွက် သင့်လျော်သော အချိန်ကာလတစ်ခု ပေးထားရမည်။ သို့မဟုတ်ပါက အောင်မြင်မှုနှင့် ပို၍ ဝေးကွာသွားပေလိမ့်မည်။

တစ်ကြိမ်တည်း အပြီးသတ်ရေးဆွဲခြင်း ပုံစံနှင့် အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲပြင်ဆင် ရေးဆွဲထားသော ပုံစံများကို ပြီးမြောက်ပြည့်စုံစွာ ချမှတ်နိုင်ရန်အတွက် အချိန်ကာလတစ်ခု လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ အမျိုးသား လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများအားကာလရှည် ဆောင်ရွက်ချက်နှင့် ပြည်သူလူထု၏ သဘောတူညီမှု ဆန္ဒခံယူခြင်းအား အလေးထားပြီးများစွာသော ပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အရိပ်အာဝါသအနေဖြင့် ဆောင်ကြဉ်းပေးခြင်းအတွက် ခွင့်ပြုရန် အစီအစဉ် ပြုလုပ်ခြင်းမှာလည်း အရေးကြီးလှပါသည်။ များစွာသော လက်တွေ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများသည် အဆိုပါ ရည်ရွယ်ချက်အတွက် အဆင့်များကို အစီအစဉ်တကျ ခွဲခြားထားရှိရန် ကြိုးပမ်းကြပြီး ယင်းတို့၏ ရွေးချယ်မှုများသည် အဆင့်အသီးသီးရှိ ဆောင်ရွက်သူများအား

ပါဝင်စေခြင်းနှင့် ဖယ်ရှားခြင်းတို့အတွက် သတ်မှတ်ခြင်းများ ပါဝင်ပါသည်။ လက်ရှိ ကြုံတွေ့နေရသည့် အကြောင်းကိစ္စများအား အလေးထားစောင့်ကြည့်ရာမှ ပြုလုပ်မိသော အမှားများကြောင့် ဤနည်းလမ်းများသည် ပြဿနာများကို အမြဲဖြစ်ပေါ်စေလျက် ရှိသည်။

၃.၃။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း တရားမျှတမှု ရှိရေးအတွက် တောင်းဆိုချက်များကို ကျေနပ်မှုရရှိအောင် တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းပေးခြင်းသည် ပဋိပက္ခများ ပြီးဆုံးသောအခါဖြစ်စေ၊ သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ပြင်းထန်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေစဉ်ဖြစ်စေ စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေပြီးသောသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းတာဝန်များအား ပို၍ ခက်ခဲစေနိုင်ပါသည်။ အလေးထားစရာ ကိစ္စရပ်များတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် အတိတ်ကာလနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်ကဲ့သို့ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ကြမည်နည်း။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ကျွန်ုပ်တို့အပေါ် ယခင်က ဖိနှပ်ခဲ့သူများ၊ ပြစ်မှုများကို ကျူးလွန်ခဲ့သူများနှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရန် မည်ကဲ့သို့ သဘောထားကြရမည်နည်း။ မည်ကဲ့သို့ ပြန်လည်ရင်ကြားစေကာ ခွင့်လွှတ်ရမည်နည်း။ ပဋိပက္ခပြီးနောက် လက်တွေ့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများသည် ယခင်က အုပ်ချုပ်သူဟောင်းများ၊ တိုက်ပွဲဝင်စစ်သည်များ၊ လူ့အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ခြင်း ခံရသူများနှင့် မိသားစုဖြစ်စေ၊ မိတ်ဆွေသူငယ်ချင်း သို့မဟုတ် မြို့ပြလူမှုအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်စေ ယင်းတို့အား ထောက်ခံအားပေးသူများအကြား သဘောထားကွဲလွဲမှုများကို ဖြေရှင်း၍ ရနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ ဖြေရှင်းရာတွင်လည်း လူထု၏ မခံချင်မှုဒေါသများနှင့် စိတ်ဒဏ်ရာများအတွက် ထွက်ပေါက်များ၊ ပိုမိုကြီးမားသော ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်အဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ ပြစ်မှုများနှင့် ဥပဒေချိုးဖောက်မှုများအတွက် ဖြောင့်မတ်မှန်ကန်သော တရားရေးဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းချက်အဖြစ်သော်လည်းကောင်း မတရားဖိနှိပ်မှုကို ဦးတည်သော သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များအား ဖော်ထုတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။ လက်တွေ့ကျသော စိန်ခေါ်မှုမှာ တိုင်းပြည်ကို ပြိုကွဲခြင်းမရှိစေပဲ လူမှုအဖွဲ့အစည်းကြီး တစ်ခုလုံးအား အောင်မြင်စွာ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး၊ အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခတစ်ခုသည် ဖြေရှင်းချက်ကို လိုအပ်နေအပ်နေလျက် အနိုင်ရသူမရှိပဲ မတိုးသာမဆုတ်သာ အခြေအနေတွင်ဖြစ်နေပြီး ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးတို့ပင် ဖြစ်သည်။

၃.၄။ ပြီးပြည့်စုံခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်နေစဉ်အတွင်း ပြီးပြည့်စုံသော ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် စံပြ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ သဘောတရားအရ ယင်းသည် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုအား ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိ၊ မရှိ ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အရေးကြီးသော အကြောင်းအရာဖြစ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစံနစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းသည် တည်ငြိမ်မှုကို ရရှိရန်နှင့် သင့်လျော်ကောင်းမွန်သည့် ရလဒ်များ ရရှိရန်အတွက်များစွာ အထောက်အကူပြုသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ယင်းအား အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရေးနှင့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်နိုင်ရေးတို့အတွက် နိုင်ငံရေး စိတ်ဓာတ်ကို အသုံးပြုကောင်းချင်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီစံနစ်ကို အခြေခံသော ကိုယ်စားပြုခြင်းမျိုး ဖြစ်စေရန် အလေးထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် လျှို့ဝှက်ဖုံးကွယ်လျက် မူကြမ်းရေးဆွဲပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအား ထုတ်ပြန်ကြေငြာခြင်းတို့ကို ကန့်ကွက်ပါသည်။ ယင်းအစား နီပေါနိုင်ငံတွင် လက်ရှိ မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံအတွင်း တင်ပြထားသကဲ့သို့ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ကဏ္ဍအသီးသီးအား အကျယ်ပြန့်ဆုံးကိုယ်စားပြုခြင်းကို တာဝန်ယူရန် နည်းလမ်းများကို စဉ်းစားထားပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကိုအခြေခံသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည်လုံလောက်သောအချိန်နှင့် တည်ငြိမ်သော အခြေအနေများကို လိုအပ်သည့် တည်ငြိမ်သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ယူဆထားပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကိုအခြေခံသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းကို တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်မည့် နည်းလမ်းများမှာ အဖွဲ့အစည်းများက ချမှတ်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး နည်းစံနှစ်ကျနကြပါသည်။ ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာအကြံဉာဏ်၊ အယူအဆများတွင် အာဖရိက၏ ဒေသများတွင် အသုံးပြုသည့် အမျိုးသားညီလာခံ၏ ဆွေးနွေးချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ဆီသို့ အရောက်လှမ်းနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စဉ်းစားနိုင်ချိန်ရာတွင် အုပ်ချုပ်ဆဲ အာဏာရ ပါတီနှင့် ပူးပေါင်း ရန်အတွက်ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့များအားထပ်မံ၍ စုစည်းသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် ဘီနင်း၊ ဂါနာ၊ ကင်ညာနှင့် မာလီတို့ရှိနိုင်ငံရေး အာဏာပိုင်အဖွဲ့များက စုစည်း၍ ညီလာခံ တစ်ရပ်ကို ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဘက်လိုက်မှုရှိပြီး ညီလာခံမှာလည်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မရှိသဖြင့် ပဋိပက္ခများ တိုးပွားလာခဲ့သည်(ဥပမာ - မာလီ) ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညီလာခံ ပို၍အောင်မြင်ခဲ့သည့် ဘီနင်းကဲ့သို့သောကိစ္စများတွင်မူ အမျိုးသားညီလာခံသည် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ကျင့်သုံးသော အုပ်ချုပ်ရေးဖြစ်စေရန် ကူညီပေးရာတွင် ပိုမိုကြီးမားသော အောင်မြင်မှုကို ပြသနိုင်ခဲ့သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညီလာခံကိုလည်း စဉ်းစားသင့်ပေသည်။ ညီလာခံသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ မူကြမ်းရေးဆွဲရန်၊ ဆွေးနွေးရန်နှင့် သဘောတူ ခွင့်ပြုချက်ချမှတ်ရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲ သို့မဟုတ် ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုကြောင့် ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းမှ စုစည်းခေါ်ယူထားသော ကိုယ်စားလှယ်များအဖွဲ့ ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရန် ဦးတည်ချက်များရှိနေသည့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသော အဖွဲ့အစည်းများကို မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံများနှင့် အခြားတစ်ဘက်မှ ယှဉ်ကြည့်နိုင်ပြီး ယင်းတို့သည် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍ၊ ရှင်းလင်းပြရန် တာဝန်နှင့် ဥပဒေချမှတ်ပိုင်ခွင့် အာဏာတို့အပေါ် ကြီးကြပ်ရေးအတွက် ပုံမှန်ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းတာဝန်များကို လုပ်ဆောင်မည့် ဥပဒေပြု ညီလာခံများအဖြစ်လည်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး နည်းလမ်းများ၏ လွှမ်းမိုးခြင်းကိုခံရသော နိုင်ငံများသည် ပုံမှန်အားဖြင့် လက်တင်အမေရိကတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းအတွက် သမားရိုးကျ နည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည့် မဲဆန္ဒရှင်ဆိုင်ရာ ညီလာခံကို ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ သီးခြားညီလာခံနှစ်ရပ်ကို တစ်ပြိုင်နက် ဆောင်ရွက်နေသည့်အခါ မဲဆန္ဒရှင်ဆိုင်ရာ ညီလာခံသည် ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပုံမှန်နိုင်ငံရေး အခြေအနေများကြောင့် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး မဖြစ်စေရပဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းကိစ္စများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရာတွင် ကာလရှည် ပုံစံကို လက်ခံ ကျင့်သုံးပါသည်။ သို့ရာတွင် မဲဆန္ဒရှင်ဆိုင်ရာ ညီလာခံနှင့် ပုံမှန်လွှတ်တော်အကြား ပြိုင်ဆိုင်မှုသည် အဖွဲ့အစည်းပိုင်းနှင့် အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာကဏ္ဍတွင် အနှောင့်အယှက်များ၊ အဟန့်အတားများ ဖြစ်စေသည့်အပြင် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများကိုပင် ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ လက်တင်အမေရိကတွင်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်နေစဉ် အတွင်း ပြီးပြည့်စုံသော ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် ဥပဒေပြုရာတွင် အရေးကြီးသော အကြောင်း အရာဖြစ်ပါသည်။ ဘက်လိုက်သော ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် အာဏာရပါတီ၏ တစ်ဘက်စောင်းနင်းဆန်သော မူဝါဒများအရ ပြဌာန်းရသော သို့မဟုတ် အာဏာရ အဖွဲ့ အစည်းများက ရရှိပိုင်ဆိုင်ထားသော အခွင့်ထူးများနှင့် အာဏာတို့အား ထိခိုက်စေသော ပြဿနာရပ်များကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ညီလာခံနှင့် သီးခြားရွေးကောက်ခွဲသည့် မဲဆန္ဒရှင်ဆိုင်ရာ ညီလာခံများအနေဖြင့် ဥပဒေပြု လွှတ်တော် ညီလာခံများအပေါ် သာလွန်ကြီးစိုးမှု ရှိစေရန်သာမက ထိန်းချုပ် ကြီးကြပ်ရန်ပင် ကြိုးပမ်းခဲ့သည့် အခြေအနေမျိုးကို တွေ့ရပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်မှ ကြည့်လျှင်လည်း မဲဆန္ဒရှင်ဆိုင်ရာ ညီလာခံ နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ညီလာခံတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပေါင်းစည်းထားသော ညီလာခံသည် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ရဖွယ် ရှိပါသည်။ နီပေါနိုင်ငံတွင် မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ညီလာခံကဲ့သို့ ပုံစံချမှတ် ထားသောအခါ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များအရ ယင်းသည် အစိုးရ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်း (အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်း၊ အများသဘောဆန္ဒအရ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့်ဆိုင်သော လက်တွေ့ပြဿနာရပ်များကြောင့် ရှုပ်ထွေးနေသော တာဝန်များ)ကို ဖြစ်စေပါသည်။ နီပေါနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းကို ပြီးမြောက်ပြည့်စုံစေရန်အတွက် အချိန်ပုံစံချမှတ်မှုကို တိုးချဲ့ရန် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း လုပ်ငန်းစဉ်နှစ်ရပ်လုံးသည် လုံလောက်သောအချိန်ကို လိုအပ်ပါသည်။

အဆိုပါ ရည်ရွယ်ထားသည့် ဆွေးနွေးပွဲများနှင့် ပါတ်သက်၍ အဓိက ပြဿနာမှာ ကိုယ်စားပြုခြင်းကိစ္စရပ် ပင်ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ပါတီတစ်ခုတည်းက ကိုယ်စားပြုခြင်းကို ကြီးမားစွာ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ထားပြီး တီမောလက်စတီ နိုင်ငံရှိ အရှေ့တီမော၏ လွတ်လပ်ရေးအတွက် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်း၊ အိန္ဒိယရှိ ကွန်ဂရက်ပါတီ (၁၉၄၇-၉)၊ ရဝန်ဒါ မှ ရဝမ်ဒန် မျိုးချစ်အဖွဲ့အစည်းနှင့် အီသီယိုးပီးယားရှိ အီရစ်ထရီယံ ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့အစည်း (EPLF) စသည့် အဖွဲ့အစည်းများအား လွှမ်းမိုးထားပါသည်။ ဘက်လိုက်သော ကိုယ်စားပြုခြင်းကြောင့် အာဏာရပါတီ၏ တစ်ဘက်စောင်းနှင့်ဆန်သော မူဝါဒများဖြင့် ပြဌာန်းထားချက်များ သို့မဟုတ် အာဏာရ အဖွဲ့အစည်းများက ရရှိပိုင်ဆိုင်ထားသော အခွင့်ထူးများနှင့် အာဏာတို့အား ထိခိုက်စေသော ပြဿနာရပ်များကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ ဤပြဿနာကို ရှင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန်အတွက် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပေးလေ့ရှိသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် အရေးပါလာပါသည်။ မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံတွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရေးကို ကြီးကြပ်ထားသော ရွေးကောက်ပွဲ စည်းမျဉ်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ဆက်စပ်နေသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အဖွဲ့ဝင်များ၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေဆိုင်ရာ အချိတ်အဆက်များ၊ လူနည်းစု သို့မဟုတ် အခြားသော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်စံများ တို့မှတစ်ဆင့် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရန် နိုင်ငံသားများအတွက် ဆုံးဖြတ်ရန်မူများ ပုံမှန်အားဖြင့် သတ်မှတ်ပေးမည် ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၏ ပုံစံချမှတ်မှုသည် အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်နှင့် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အဖွဲ့ဝင်များပါဝင်မှုအတွက် အရေးပါသော အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုများ ရှိပါသည်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ် ကရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွဲသော ဘော်လီဗီးဗီးယား၏ မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံတွင် အဖွဲ့ဝင် ၃၀၀ ဦး ရှိပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ်ကရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပခဲ့သော နီပေါ၏ မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံတွင် အဖွဲ့ဝင် ၆၀၀ ဦး ရှိပါသည်။ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံ၌ ရွေးကောက်ပွဲများအပြီးတွင် အာဖရိက အမျိုးသားကွန်ဂရက်လွှတ်တော်က မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံကို ကြီးစိုးချယ်လှယ်ခဲ့ပြီး မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံ၏ ရလဒ်များကို အသစ်ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးက မှန်ကန်ကြောင်း အတည်ပြုရန် လူနည်းစုပါတီများက အောင်မြင်စွာ တိုက်တွန်းပြောဆိုနိုင်ခဲ့ပါသည်။

၃.၅။ ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း

ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကဏ္ဍသည် မြင့်မားလာပြီဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ

တည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပြည်သူလူထုအား လုပ်ပိုင်ခွင့် အပ်နှင်းခြင်းအဖြစ်ရှုမြင်ထားကြပြီး ပြည်သူလူထုနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပြီးနောက် ယင်းတို့၏ အမြင်များ၊ အယူအဆများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းများကိုလည်း ပြုလုပ်ကြသည်။ တောင်အာဖရိကတွင် ပြည်သူများထံမှ တင်ပြမှုပေါင်း ၂ သန်းကျော်ကို စုစည်းရရှိပါသည်။

ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးများ

- ပြည်သူလူထုများသည် အစိုးရနှင့် ယင်းတို့အကြား ဆက်ဆံရေးကို ထိန်းချုပ်ကြီးကြပ်မည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ပုံစံချမှတ်ရာတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကျနစွာ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။
- ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲကလည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူလူထုအား သတင်းအချက်အလက်များကို ဝေမျှပေးခြင်းဖြင့် ပွင့်လင်းမြင် သာမှုနှင့် တာဝန်ခံနိုင်မှု အတိုင်းအတာကို မြှင့်မားစေပါသည်။
- ပြည်သူလူထုများသည် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းမပြုမီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်ပါဝင်သည့် အကြောင်းအရာများ အပေါ် သိရှိနားလည်၍ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်စေနိုင်ပါသည်။

ကုန်ကျစားရိတ်များ

- ပြည်သူလူထုပါဝင်သော အခါ ရှားပါးသည့် ငွေလုံးငွေရင်းများကို သုံးစွဲရမည်ဖြစ်သဖြင့် ကုန်ကျစားရိတ် မြင့်မားလှပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုအား ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိမရှိ ကိုလည်း သက်သေပြထားသည့် ချိတ်ဆက်မှုများလည်း ရှိချင်မှ ရှိနိုင်ပေလိမ့်မည်။
- နိုင်ငံရေးအာဏာကို ခွဲတမ်းချပေးမည့်သူများသည် ပြည်သူလူထုက ဖြေဆိုရန်လိုသော မေးခွန်းများအား ဖန်တီးခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဆန္ဒမဲပေးမည့်သူများအား လွှမ်းမိုးရန် ဘက်လိုက်သော လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများဖြင့်သော်လည်းကောင်း လူထု၏ ပါဝင်မှုကို ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်နိုင်ပါသည်။
- နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အင်အားစုများနှင့်အညီ ခွဲခြားထားသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတွင် လူထု၏ ပါဝင်မှုသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအများစုအား ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် စည်းမျဉ်းများဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်ကို လက်ခံကျင့်သုံးခြင်း သို့မဟုတ် ပယ်ချခြင်းကို ပင်ကိုယ်အားဖြင့် ခွင့်ပြုပေးနိုင်ပါသည်။
- ပြည်သူလူထုပါဝင်ခြင်းကြောင့် လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးများကို ထိပါးခြင်း သို့မဟုတ် ချိုးဖောက်ခြင်းများ ရှိနေသည့် သာမန်လူထု၏ အကျိုးကိုရည်ရွယ်သော အစုအဖွဲ့များ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်စေပါသည်။

ပြည်သူများအား အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍတွင် ကာလကြာရှည်စွာ ပါဝင်ပိုင်ခွင့် မရှိသော၊ ပဋိပက္ခများအကြားမှ ပေါ်ထွက်လာရသော တိုင်းပြည်များတွင် ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်မှုကဏ္ဍသည် လူထုပညာရေးအတွက် လက်တွေ့လိုအပ်ချက်ကို ဖော်ပြလျက် ရှိသည်။ ဤအကြောင်းအရာအတွက် မူကြမ်းအဆင့်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းအဖြစ်သို့ အယူအဆများကို စုစည်းခြင်းထက် လူထုပညာပေးရေး အစီအစဉ်ကို လက်ဦး၍ ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း အကြံပြုထားပါသည်။ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ခြင်း၏ အင်အားစုများတွင် လူထုပညာရေးကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုအတွင်းရှိ အစိုးရ အပါအဝင် ပါတီ၏

ဘက်တော်သား ဆောင်ရွက်သူများထက်စာလျှင် လွတ်လပ်သောအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကဆောင်ရွက်သည့် ပိုမိုခိုင်မာသည့်အနေအထားကိုလေ့လာနိုင်ပါသည်။ ဘော်လီဗီးယားတွင် မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံသည် ပြည်သူလူထု ပါဝင်လာစေရန် စီမံဆောင်ရွက်ပြီး ပြည်သူများ၏ပူးပေါင်းပါဝင် ဆောင်ရွက်ချက်များကို ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ကော်မတီများကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ အခြားသော ကိစ္စရပ်များ၊ ဥပမာအားဖြင့် ယူဂန်ဒါကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် လွတ်လပ်သော ကော်မရှင်သည် အယူအဆများ၊ အတွေးအခေါ် စုစည်းချက်များဖြင့် ပြည်သူများကို ပညာပေးခဲ့ပါသည်။

ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကဏ္ဍကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပြည်သူလူထုအား လုပ်ပိုင်ခွင့် အပ်နှင်းခြင်းအဖြစ်ရှုမြင်ထားကြသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအနေဖြင့် ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိကြောင်း အထောက်အထားမရှိပဲ ကြီးကြပ်ခြယ်လှယ်ခြင်းများဖြစ်လာနိုင်စေပါသည်။

ပြည်သူလူထု၏ ကဏ္ဍသည်လည်း အတည်ပြု ပြဌာန်းရေး အဆင့်များ၌ ပို၍ မြင်သာမှု ရှိလာပြီ ဖြစ်သည်။ အချို့သော လုပ်ငန်းစဉ်များက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အတည်ပြုပေးမည့် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများတွင်လည်းကောင်း၊ အမြင်များ၊ အယူအဆများအား စုစည်းရယူခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ပြည်သူလူထု ပါဝင်လာကြစေရန် ခွင့်ပြုထားပါသည် (ဥပမာ - ယခင်က လွှတ်တော်၏အတည်ပြုချက်ကပင် ပုံမှန်အားဖြင့် လုံလောက်မှုတစ်ခုရှိသည့် အာဖရိကန်စွဲတန်နှင့် ကင်ညာ)။ သို့ရာတွင် ပိုင်းခြားထားသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်းတွင် နှစ်ခြမ်းကွဲခြင်းမျိုးမဖြစ်စေရန် အလိုငှာ ပြင်းထန်သော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများရှိ သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည့် အနေအထားများအတွင်း ပြည်လုံးကျွတ် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကို ကျင်းပဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ပို၍ အလေးထား ဂရုစိုက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းအတွင်း အာဏာရ အဖွဲ့အစည်းများက ကျင့်သုံးနေသည့် ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးမှုများကို ချင်ထောက်ရသော် ပြီးပြည့်စုံ၍ ကျယ်ပြန့်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် ဦးတည်ချက်ကို ရရှိအောင်မြင်ရေးသည် ရရှိလာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းချက်များကို ပုံဖော်ရန် ပြင်ပမှ အဖွဲ့အစည်းများအတွက် နိုင်ငံရေးနှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်က အဓိပ္ပာယ်ရှိသော အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးသည့်အတိုင်းအတာအပေါ် များစွာတည်နေပါသည်။ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးချက်၏ပွင့်လင်းသော ပုံစံများ၌ပင် အာဏာရအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းမှုများအပေါ် လွန်ကဲသော ကြီးကြပ်ထိန်းချုပ်မှုမျိုးကို ပုံမှန် ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ အကယ်၍ ဤလုပ်ငန်းစဉ်သည် ပွင့်လင်းသော ဆွေးနွေးမှု ပုံစံများ သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ အတည်ပြုချက်ရရှိရေးကို စွမ်းဆောင်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည်ကိုယ်ကျိုးကို ရှေးရှု၍ နောက်ကွယ်တွင် အာဏာများ ခွဲခြားဝေမျှလျက်ရှိသော အတွင်းလူများ၏ ကျဉ်းမြောင်းသော အတိုင်းအတာအတွင်းကျရောက်နိုင်ပါသည်။ အထက်တန်းလွှာများက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအပေါ် လွှမ်းမိုးကြီးစိုးလျက် ရှိနေခြင်းသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပြီး ပြည်သူလူထုထံမှ အသံများအပါအဝင် ပို၍ ပွင့်လင်းသော ဆွေးနွေးမှု ကလည်း လွတ်လပ်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရှိန်အဟုန်နှင့် ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်ကြောင်း အတွေ့အကြုံများက ဖော်ပြလျက် ရှိပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်က ကြည့်လျှင် ကာကွယ်ရေးကို တိုးချဲ့ခြင်းသည် စစ်မှန်သော အာဏာ၏ ဟန်ချက်ညီခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံကို ပြောင်းလဲနိုင်ပြီး အာဏာရ

အဖွဲ့အစည်းများက ရည်ရွယ်ထားခြင်းမရှိသော၊ လုပ်ဆောင်ရန် ဆန္ဒလည်းမရှိသော ဖြေရှင်းချက်များကို ဦးတည်နိုင်စေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ခေါင်းဆောင်များ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဖယ်ကြည့်ထား၍ မရပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် အဓိက ရာထူးများကို ထမ်းဆောင်ခြင်း မရှိသူများအတွက် လုပ်ငန်းတာဝန်များအား ကန့်သတ်ခြင်းမပြုပဲ အကြီးတန်းခေါင်းဆောင်များအား မည်ကဲ့သို့ အသုံးပြုရန် ချမှတ်ထားသည့် စည်းမျဉ်းများသာရှိပြီး အသေးစိတ်လုပ်ငန်းစဉ် ကဏ္ဍများ၌မူ ယင်းတို့အား အသုံးပြုမည် မဟုတ်ပေ။ ကျော်လွှားအောင်နိုင်မှုများအတွက် ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် တစ်ဆင့်နေသော အဆင့်များကို ကြိုရသော ခေါင်းဆောင်များ၏ နမူနာများလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ခေါင်းဆောင်များသည် ယင်းတို့အား ထောက်ခံအားပေးသူ အဖွဲ့များ၏ လိုအပ်ချက်များအတွက် အသုံးပြုခြင်းခံရသည့် ဓားစာခံများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ မရှိသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်နေစဉ်အတွင်း ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးနိုင်သည့် များစွာသော ခေါင်းဆောင်များ၊ အထူးသဖြင့် လူမျိုးစု၏ အကြီးအကဲ၊ ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်များ၊ စစ်နယ်ရှင်များ၊ မီဒီယာ၏ အကြီးအကဲများနှင့် အသင်းအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များဟူ၍ ရှိကြပါသည်။ အနေအထား တစ်ခုချင်းစီကို ကြုံတွေ့လျက်ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အချို့သော ခေါင်းဆောင်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို အဘယ်ကြောင့် တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ကြပြီး အချို့မှာမူ ကန့်ကွက်ခြင်း၊ ဟန့်တားခြင်းများ ရှိနေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း၏ အောင်မြင်သော ပြီး မြောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေရန် မည်သည့် စည်းမျဉ်းများအရ ခေါင်းဆောင်များအကြား အကောင်းဆုံး အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိအောင် အတိုးအလျှော့ အပေးအယူ လုပ်ဆောင်ရမည် စသည်တို့ကို နားလည်နိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။

၃.၆။ ပြင်ပမှ ဆောင်ရွက်သူများ၏ ကဏ္ဍ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အမျိုးသားရေးအရ ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေကို အလေးပေး ဖော်ပြနေစဉ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ

ပြင်ပမှ ဆောင်ရွက်သူများသည် ဘဏ္ဍာငွေ ပံ့ပိုးခြင်း၊ ကျွမ်းကျင်မှု နည်းပညာများ၊ ဖြန့်ဖြူးခြင်း သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးချက်များတွင် ဘက်မလိုက်ပဲ ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် လုံခြုံမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သော်လည်း အများစု၏ တာဝန်မှာ စံသတ်မှတ်ချက် မရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဘက်မလိုက်မှု မရှိခြင်းများ ဖြစ်နေပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ပဋိပက္ခများအတွင်း နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ၏ ပန်းတိုင်များ၊ ရည်မှန်းချက်များ သို့မဟုတ် ဦးစားပေး အကြောင်းအရာများနှင့် အတူ စံသတ်မှတ်ချက်များကို ကျင့်သုံးပါသည်။

အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ပြင်ပမှ ဆောင်ရွက်သူများ၏ ပံ့ပိုးမှုများကို အကျိုးရှိစွာ အသုံးပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ အဆိုပါ ပြင်ပလှုပ်ရှားသူများသည် အမျိုးမျိုးရှိကြပြီး ယင်းတို့တွင် ဘဏ္ဍာရေး ထောက်ပံ့မှုကို ပေးသော အလှူရှင်များ (ဥပမာ- လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြရေး၊ လူထု ပညာရေးနှင့် ထိရောက် အကျိုးရှိစေမည့် လေ့လာရေး ခရီးများအတွက်) ၊ အထူးကိစ္စရပ်များအပေါ် တိကျပြတ်သားသော ရွေးချယ်မှုများ ပြုလုပ်ရန်အတွက် အကြံဉာဏ်များပေးရန် ကမ်းလှမ်းခြင်းခံရသော ကျွမ်းကျင်သူများ၊ ဖြန့်ဖြူးမှုများနှင့် အခြေအတင် ဆွေးနွေးမှုများတွင် ဘက်မလိုက်ပဲ ကြားနေဆောင်ရွက်ပေးခြင်းနှင့်

လုံခြုံမှုဆိုင်ရာ အာမခံချက် အတွက် ဆောင်ရွက်ပေးမည့် ယုံကြည်အားထား နိုင်သည့် ဘက်ပေါင်းစုံ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသောအဖွဲ့များ၊ နှစ်ဦးနှစ်ဘက် ပါဝင်သောအဖွဲ့များ၊ ပြည်တွင်း ဆောင်ရွက်သူများကို သင့်လျော်သည့် ဆောင်ရွက်ချက် နည်းလမ်းများ သတ်မှတ်ရန် အသုံးပြုနိုင်သော အရေးကြီးသော ဥပဒေများ နှင့် စံများအား ပြဌာန်းခြင်းများရှိနိုင်သည့် မိမိ၏ ပြည်နယ်များ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖြစ်တည်ရှိနေသော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ သင့်လျော်သော ထောက်ခံအားပေးမှု၊ လွတ်လပ်သော စစ်ဆေး ကြီးကြပ်ရေးတို့ကို ပံ့ပိုးကူညီပေးနိုင်သော နိုင်ငံတကာ မြို့ပြ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။ ပြင်ပမှ ဆောင်ရွက်သူများကို နိုင်ငံတွင်းမှ ဆောင်ရွက်သူများအကြား ဖြစ်ပေါ်နေသည့် မဆုတ်သာ မတိုးသာ အခြေအနေများအားကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အသုံးပြုပါသည်။ ပါတီတစ်ခုတည်း သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုတည်းက ဦးဆောင် ကြီးကြပ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများအား နည်းလမ်းများကို စစ်ဆေးရန်နှင့် ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းများပေးရန် တောင်းဆိုထားပါသည်။ တနည်းဆိုရသော် အခြားသော အမြင်များအား ရရှိအောင် ကူညီပေးခြင်းကို ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ထင်ရှားစွာ တွေ့ရှိနေရဆဲပင် ဖြစ်ပါသည်။

အရေးကြီးသည့် အချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများအတွက် အားလုံး မဟုတ်လျှင်သော်မှ အများစုသောပြင်ပမှ ဆောင်ရွက်သူများ၏ ကဏ္ဍများသည် စံသတ်မှတ်ချက် မရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဘက်မလိုက်မှုဖြစ်ခြင်း မရှိပါကြောင်းကို နားလည်ရန် ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဘက်မှ ကြည့်လျှင် နိုင်ငံအများစုအနေဖြင့် မိမိတို့အဖွဲ့ဝင်ထားကြသည့် ကုလသမဂ္ဂကဲ့သို့ ဘက်ပေါင်းစုံ ပါဝင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများက တင်ပြသည့် စံနှုန်းများသည် အမျိုးသားဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ အတွက် အသုံးဝင်နိုင်ပါသည်။ မိမိတို့ဘာသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပိုင်ခွင့်အတွက် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသော နှစ်ဦးစီးယားရီ အမျိုးသားဆောင်ရွက်သူများသည် ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ ပြဌာန်းချက်အပေါ် ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို ချမှတ်ပေးပါသည်။ ဤကိစ္စတွင် နှစ်ဦးစီးယားရီနှင့် လွတ်လပ်ရေး မရရှိမီ ၁၉၉၀ ခုနှစ်အတွင်း UN ပါဝင်မှု သမိုင်းကြောင်းသည် ပြည်တွင်းရေး နိုင်ငံတကာနှင့်ပါ ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မည့် ရလဒ်များ ရရှိစေရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလမ်းစဉ်ကို လှုံ့ဆော် မောင်းနှင်ပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများရရှိစေရန် ယင်းတို့၏ အမျိုးသားရေး အနေအထားကို အပြည့်အဝ ထိန်းချုပ်မှုမျိုးမရှိပဲ အမျိုးသား အဖွဲ့အစည်းများအတွက် စံနှစ်တစ်ခုအား ဖန်တီးပေးပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်မှ ကြည့်လျှင်လည်း အလားတူ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းတွင် ယင်းတို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သမျှ လုပ်ငန်းဆောင်တာများ၌ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့်သက်ဆိုင်သော ဆောင်ရွက်ချက်များကို တရားဥပဒေပြုခြင်း၏ အရေးပါသည့် အချက်တစ်ချက်အဖြစ် ကုလသမဂ္ဂ အတွင်းရေးမှူးချုပ်အား ပန်ကြားလျက် အသုံးပြုထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ တာဝန်အပေါ် ညွှန်ကြားမှု မှတ်စု ၄

အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ၏ ပန်းတိုင်များ၊ ရည်မှန်းချက်များ သို့မဟုတ် ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ပဋိပက္ခများတွင် ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများက ထောက်ခံထားကြသည့် စံနှုန်းများနှင့် သိသိသာသာဖြစ်စေ၊ မသိမသာဖြစ်စေ ဆန့်ကျင်နေတတ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများသည် မူကြမ်းရေးဆွဲသည့် အခြေအနေ အပေါ် ပိုမိုအလေးပေးလျက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ အချိန်နှင့် သတ်မှတ်ကာလကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ ပဲရစ်စ် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် (၁၉၉၁) တွင် ရက် ၉၀ အတွင်း

မူကြမ်းကို အပြည့်အစုံရေးဆွဲပေးရန် လိုအပ်ပြီး ၁၉၉၃ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ထွက်ပေါ်စေခဲ့ပါသည်။ ကမ္ဘောဒီးယား နိုင်ငံသားများက အချိန်ကာလ ပုံစံချမှတ်မှုသည် ကန့်သတ်ထားရှိကြောင်း၊ မည်သို့ဆိုစေ အငြင်းပွားဖွယ်ဖြစ်သော ဆောင်ရွက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အားလုံးပါဝင်ခြင်း မရှိကြောင်းကို သတိပေးချက်များ၏ တိကျမှုသက်သေအဖြစ် ၁၉၉၇ အာဏာသိမ်းခြင်းကို မြင်တွေ့နိုင်ကြောင်း ထောက်ပြပြောဆိုနိုင်ပါသည်။ လုပ်ငန်းစဉ်၏ အချိန်နှင့် သတ်မှတ်ကာလအပေါ် ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆောင်ရွက်သူများက ရေးဆွဲရန် သတ်မှတ်ထားသင့်သော အရာတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။

အခြားကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ထိရောက်သော နည်းလမ်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများ၏ လွှမ်းမိုးမှု သို့မဟုတ် ယင်းတို့၏ ဖိအားများအောက်တွင် ပေါင်းစည်းထည့်သွင်းထားပါသည်။ ယင်းသည် ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီသည့် အကြောင်းကိစ္စတစ်ရပ်ဖြစ်သော်လည်း အရေးပေါ် လက်တွေ့အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် အနေအထားနှင့် အံဝင်ခွင်ကျ မဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်မှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဆုံးရှုံးခြင်းတို့ ဖြစ်စေပါသည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသည်ဟု ထင်ရဖွယ်ရှိသော စည်းမျဉ်းများ၊ စံအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော အခြေခံမူဘောင်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လမ်းစဉ်များကို ရွေးချယ်ရသောအခါ ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများအား သိသာထင်ရှားလှသည့် တာဝန်များကို မယူရန် သတိပေးပါသည်။ ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီသော လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ထိရောက်သော ရလဒ်များကို ဆောင်ရွက်ရရှိစေနိုင်သော နည်းလမ်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးကို ပုံစံချမှတ်ရန် နိုင်ငံသား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများတွင်လည်း တာဝန်ရှိပါသည်။ ဖြစ်နိုင်သော နေရာများတွင် နိုင်ငံတော် ဦးစားပေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ပန်းတိုင်များကို သတ်မှတ်ရန်နှင့် အဆိုပါ အခြေခံမူဘောင်အတွင်း ပြင်ပမှ ဆောင်ရွက်သူများ၏ ကဏ္ဍကိုလည်း ချမှတ်ဆုံးဖြတ်ရန် သင့်လျော်ကောင်းမွန်စွာ စတင်ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကဏ္ဍကို ပြည်တွင်းလုပ်ငန်းများကာကွယ်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များအဖြစ်နိုင်ငံရေးသဘော သက်ဝင်စေခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန် လွယ်ကူသယောင် ပြုလုပ်ထားပါသည်။ အကြောင်းမှာ ယင်းသည် အမှန်တကယ် ပြဿနာရပ်များကို ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်ကိုင်တွယ်ခြင်းရှိမည်မဟုတ်ပဲ ပြင်ပမှ ဆောင်ရွက်သူများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အခြားသော အသုံးဝင်သည့် အထောက်အပံ့များကိုလည်း ထိခိုက်စေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

၄။ ထိရောက်သော နည်းလမ်းများ

မူဝါဒ ရေးဆွဲချမှတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများစွာတို့သည် ကိစ္စရပ်တစ်ခုအပေါ်တွင် ယင်းတို့အနေဖြင့် မည်သည့်ဘက်ကို မှီခိုမည်ကိုလည်း အတိအကျ သေချာရေရာမှုများ မရှိတတ်ခြင်းမျိုး ဖြစ်တတ်ကြပါသည်။ ဤကဲ့သို့ မရေရာခြင်းမျိုးသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ပြည်သူလူထု၏ဆန္ဒကို အများဆုံး ရရှိရန်အတွက် မသေချာမှုများကို ပေါ်ထွက်စေပါသည်။ အများဆန္ဒကို ပိုမို၍ လိုအပ်လေ၊ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေသူများအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်ရန် အချိန်ပို၍ လိုအပ်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေးအတွက် ပေးဆပ်ရမှုများ ပိုမိုများပြားလေ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးမျိုးသော မူဝါဒများနှင့် နောက်ခံအခြေအနေများရှိကြသည့် များစွာသော အဖွဲ့အစည်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို တည်ဆောက်နေစဉ်အတွင်း ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများမှ မိမိတို့ကိုယ်ပိုင် အကျိုးစီးပွားအတွက် မည်ကဲ့သို့ အကောင်းဆုံး အသုံးချနိုင်မည်ကို တွက်ချက် စဉ်းစားကြပါလိမ့်မည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် အဓိကကျသော အကြောင်းကိစ္စတိုင်းကို ဖြေရှင်းနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်သည့် အကြောင်းအရာများကို ထည့်သွင်းမည်၊ မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ အသေးစိတ် ဖော်ပြမည်ကို ဆွေးနွေးခဲ့ကြပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာအရ လူ့ဆော်အားပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်တွင် ယင်းတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြည်တွင်း ဆုံးဖြတ်စီရင်ချက်နှင့်အညီ အမှန်တကယ် လွတ်လပ်စွာ ပုံစံချမှတ်နိုင်ပါသည်။ အကြောင်းအရာ ကိစ္စရပ်များသည် အငြင်းပွားဖွယ်များဖြစ်ပြီး ပိုမိုခက်ခဲလာပါက ပွဲဖျက်များ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော အန္တရာယ်လည်းရှိပါသည်။ ယင်းတို့သည် ယင်းတို့ကန့်ကွက်ထားသော သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအား အကောင်အထည်ဖော်မှုကို ပျက်ပြားစေရန် လုပ်ဆောင်သူများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ထိရောက်သော နည်းလမ်းများကို ရွေးချယ်ရာတွင် ပြည်သူပိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရပိုင်းတွင် ပေါင်းစည်းလုပ်ဆောင်ခြင်းကို ခွင့်ပြုချက်ပေးရန် ရည်ရွယ်၍ အဖွဲ့အစည်းများစွာတို့၏ ယုံကြည်မှုဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အာဏာတည်စေရန် ကြိုးပမ်းရာတွင် ပွဲဖျက်များ ပေါ်ထွက်လာပါက တိုက်တွန်းမှုများ၊ အစီအမံများဖြင့် ဖြေရှင်းရန် အချိန် လိုအပ်လေ့ရှိပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် မျှော်မှန်းထားသည့် အကြောင်းအရာများ၊ အထူးသဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှ ခွဲခြားဖယ်ကြည့် ခံထားရသူများ၏ မျှော်မှန်းချက်များကိုလည်း စီမံလုပ်ဆောင်ပေးရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတစ်ခုသည် အဓိကကျသော အကြောင်းကိစ္စတိုင်းကို ဖြေရှင်းနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

အချို့ ကိစ္စများသည် ပို၍ အငြင်းအခန် ဖြစ်စေတတ်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအကြပ်တွေ့ရသည့် အဓိကကိစ္စများတွင် အာဏာခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စများ ပါဝင်တတ်သည်။ ဘယ်သူတွေမှာ အာဏာ ရှိသလဲ။ ဘယ်လောက်အထိလဲ ? ဘယ်နယ်ပယ်မှာလဲ ? စသည့် အငြင်းအရာများ ဖြစ်သည်။ အလားတူ အခွင့်အရေး ရပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မေးခွန်း၊ အထူးသဖြင့် ကျယ်ပြန့်စွာ ယုံကြည် လက်ခံထားသည့် အလေ့အထ၊ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုဆိုင်ရာ အမြင်များတွင် ပဋိပက္ခဖြစ်မှု နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်မှ အဓိကလှုပ်ရှားသူများ၊ အသွေးအရောင် ကွဲပြားမှုနှင့် နိုင်ငံရေး ရည်မှန်းချက်များအပါအဝင် အဆိုပါအဖွဲ့ များ၏ ဗဟုကုယ်စားပြုမှု တို့နှင့် ၎င်းတို့မှ အာဏာအလွဲသုံးစားပြုမှုကို ကာကွယ်ရန် ထိရောက်သော တရားရေး မူဘောင် ချမှတ်ရန်တို့လည်း ပါဝင်သည်။

ဤအကြောင်းအရာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရာတွင် ကြုံတွေ့ရမည့် စိန်ခေါ်မှုများကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

၄.၁။ ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ ပုံစံ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ပဋိပက္ခတစ်ခုအပေါ် အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် မည်သည့် ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုကို ကျင့်သုံးရမည်ကို အသေးစိတ် နှိုင်းချိန်စဉ်းစားလေ့ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပြဌာန်းချက် ပုံစံချမှတ်မှုကို နဂိုက ရှိနှင့်ပြီးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အလေ့အထများမှ ကောက်ယူ၍ ပုံစံချမှတ်လေ့ ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့ ဆောင်ရွက်မှုသည် အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခများကြောင့် တစ်သမတ်တည်း ရှိမနေတတ်ပါ။ ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် လက်ရှိ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အလားအလာများကို အခြေခံ၍

ပုံစံချမှတ်ရေးဆိုင်ရာ အယူအဆကို ဖန်တီးပေးမည် ဖြစ်သည်။ ယင်း၏ အခြေခံ သဘောတရားဆိုင်ရာ အယူအဆများမှာ (က) လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်းတို့ကို ဖော်ဆောင်မည့် တွန်းအားများ (ခ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်းရှိ ဖော်ပြချက်အကြောင်းအရာများကို ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီစေရန် မောင်းနှင်သော တွန်းအားများအား နိုင်ငံရေးအတွက် ပိုမိုနေရာပေးနိုင်မည့် တွန်းအားများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြချက်များ ဟူ၍ ဖြစ်ကြပါသည်။ ထို့အပြင် ပင်မဥပဒေ ကျောရိုးအား ပုံဖော်ခြင်းအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာနှင့် ယင်း၏ များပြားလှသော ဦးတည်ချက်များအကြား ဆက်စပ်မှုတို့ကိုလည်း အလေးပေး ဖော်ပြထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်သော အခြေခံသဘောတရားများသည် ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် ဦးတည်ချက်များနှင့် နီးကပ်စွာ ဆက်စပ်မှု ရှိနေပါသည်။ နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ အများဆန္ဒ တည်ရှိနေသည့် စံနှုန်းအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပြီး အရင်းခံ အကြောင်းတရားများနှင့် စည်းမျဉ်းများ ပါဝင်သည့် အခြေခံမူဘောင် ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခု အဖြစ် စဉ်းစားရန် ဖြစ်ပါသည်။

၄.၁.၁ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ တည်ဆောက်ပုံ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံဟူသည်မှာ လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့် ရည်ရွယ်ချက်များကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများကို ဆက်စပ်ပေးသော ဝေါဟာရတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုတွင် ပါဝင်သော အခြေခံသဘောတရားများသည် ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် ဦးတည်ချက်များနှင့် နီးကပ်စွာ ဆက်စပ်မှု ရှိနေပါသည်။ ထို့နောက်တွင်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း အဆင့်တွင် ယင်း၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုပုံစံကို နားလည်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ပါဝင်သော အကြောင်းအရာအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် အသုံးဝင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာ နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အခြေခံ မူဘောင်တစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်သုံးသပ်ပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ ပုံစံချမှတ်မှုအရ ဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများတွင် ပြည်သူလူထုက သဘောတူညီထားသည့် အဆိုပါ စံအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော အကြောင်းအရာများနှင့် စည်းမျဉ်းများ ပါဝင်ပါသည်။ မူဘောင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် တရားဥပဒေပြုခြင်းကို ညွှန်ကြားနိုင်မည့် အထွေထွေစည်းမျဉ်းများကို ပြဌာန်းနိုင်သော်လည်း လက်ရှိအခြေအနေတွင် အများသဘောတူညီမှုကို မရယူရသေးသည့် အနာဂတ်ကာလ ဥပဒေပြုခြင်း ဆောင်ရွက်ချက်များ ပြုလုပ်ရေးကိစ္စများစွာ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ နီပေါနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ လုပ်ငန်းစဉ်မှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ၂၀၁၀ တွင် ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းစဉ် ပါဝင်သော အခြေခံမူဘောင် ဖွဲ့စည်းပုံ ဥပဒေကို ကျင့်သုံးရန် သဘောတူညီခဲ့ပါက ယင်းတို့သည် မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံ၏ နှစ်နှစ်တာ အချိန်ဇယားကို နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှု မဖြစ်စေရန် ရှောင်ကြဉ်နိုင်ပါသည်။ စားရိတ်စကများကလည်း ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ အပြီးသတ် လုပ်ငန်းစဉ်စသည့် အခြားသော ဝန်လေးသည့် အကြောင်းကိစ္စရပ်များကို အဟန့်အတား အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများက အဓိက အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို အလေးပေးသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၊ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၊ တရားစီရင်ရေး စသော အစိုးရ၏ ကဏ္ဍ ၃ ရပ် စသော အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ အာဏာကို ကျင့်သုံးမည့် ပြဌာန်းချက်များ ချမှတ်ရေးကို ဦးစားပေးသော နည်းလမ်းကို အခြေခံ ပုံစံချမှတ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များက ပေးစွမ်းပါသည်။ အခြေခံ ပုံစံချမှတ်မှု

ဆောင်ရွက်ချက်တွင် ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာကို ခွဲဝေလွှဲပြောင်းပေးမည့် လက်အောက်အဆင့်များလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်ဖြစ်စေ၊ အခြားဥပဒေတွင်ဖြစ်စေ ကန့်သတ်ချက် မရှိပါက အစိုးရမှ တရားရေးဆိုင်ရာ အရေးယူမှုများကို ဆောင်ရွက်ရန် အာဏာရှိကြောင်း ယူဆထားပါသည်။ အမျိုးမျိုးသော အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံများသည် အစိုးရ၏အာဏာအပေါ် ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် စစ်ဆေးခြင်း၊ နိုင်ငံသားတိုင်း၏ လွတ်လပ်မှုအတွက် ဘေးဆီးရန်ကာပေးခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ဟန်ချက်ညီခြင်းကို ဖန်တီးပေးခြင်းစသည့် အထူးကဏ္ဍများအတွင်း ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးမှု သက်ရောက်နိုင်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးများကို အခြေပြုသော ဆောင်ရွက်ချက်များကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ၁၇၈၉ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ တော်လှန်ရေးကို အဓိကအားဖြင့် နမူနာယူကာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပြည်သူ့လူထု၏ လူမှုဝတ်စုံလုံခြုံရေးအားကာကွယ်မှု အနေဖြင့် ဤဆောင်ရွက်ချက်သည် နိုင်ငံ၏ အခြေခံ သဘောတရားကို အလေးထား စဉ်းစားပါသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို အစိုးရ၏ အဓိကဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ချက်များအနေဖြင့် အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် အစိုးရကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် လူ့အခွင့်အရေး၏ တရားရေးဆိုင်ရာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာတည်မှုအတွက် တရားရေးအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာများ၊ ရှင်းလင်းပြတ်သားသော နည်းလမ်းများကို အလေးထားမည်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများတွင် ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း လူ့အခွင့်အရေးကို အသားပေးသည့် လုပ်ဆောင်ချက်ကို ဦးစားပေးထားပါသည်။ ပထမဆုံး ဂွာတီမာလာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၈၅)၏ ပထမအပိုဒ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပြည်သူတစ်ဦးချင်းစီတိုင်းနှင့် မိသားစုတိုင်းကို ကာကွယ်ရန်တာဝန်ရှိသော ဂွာတီမာလာ အစိုးရအား ဖွဲ့စည်းရခြင်း၏ အခြေခံ အကြောင်းတရား ဖြစ်ပါသည်ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ၁၉၆၂ မှ ၁၉၈၅-အထိ ဖြစ်ခဲ့သည့် အမေရိကအလယ်ပိုင်း၏ အဆိုးဝါးဆုံးသော ပြည်တွင်းစစ်များအနက်မှ စစ်ပွဲတစ်ပွဲကို ပြည်ဖုံးကားချနိုင်ခဲ့သော်လည်း လူ့အခွင့်အရေးကို အလေးထားသော ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် စီမံဆောင်ရွက်မှုများသည် တောင်အမေရိကရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် အမှန်တကယ်ကိုက်ညီမှုရှိပါသည်။ ဤဆောင်ရွက်ချက်သည် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် ချမှတ်ဆောင်ရွက်မှု အတိုင်းတာကို ညွှန်ပြပါသည်။ ဥပမာတစ်ခု အနေဖြင့် တောင်အာဖရိက၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆) သည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တရားဥပဒေနှင့်အညီ အတည်ပြုပြဌာန်းရေးကိုသာမက အရပ်သားပြည်သူများအတွက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းကို တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း အသုံးပြုစေရန် နည်းလမ်းများကို ချမှတ်ထားပြီး တပ်မတော် နှင့် အခြားလက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များ၏ ဆန္ဒထုတ်ဖော်ပြသခွင့်ကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ ဤသို့ နှစ်ဦးနှစ်ဘက်စလုံး ပါဝင်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အများဆုံးကိုက်ညီစေရန် အဘယ်ကြောင့် စဉ်းစားရသည် ဟူသည့် အကြောင်းပြချက်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

အခြားသော နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ လူ့အခွင့်အရေးအတွက် တရားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာ အာဏာသက်ရောက်စေခြင်းကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားသော၊ လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် သိန္နီဌာန်ထားရှိမှု အတိုင်းအတာကို ညွှန်ပြထားသော လူ့အခွင့်အရေးများကို အခြေပြုသည့် ဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်ပြီး တရားရေးအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို အလေးပေးပါသည်။

၄.၁.၂ တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ

တရားရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ယင်းအား အခြားဥပဒေပုံစံများအားလုံး၏ အထက်တွင် ရှိစေပြီး တရားရေး တာဝန်ဝတ္တရားများကို ပြဌာန်းခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဌာန်းချက်၏ သာလွန်မြင့်မားသော ရှုထောင့်ကို အလေးပေးပြီး တရားရေးဆိုင်ရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ်ပြဌာန်းပါသည်။ တဖန် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ကောင်စီ စသည့် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ အာဏာအောက်တွင်ရှိ သော အကြောင်းကိစ္စအရပ်ရပ်အား နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ ပိုမိုကြီးမားသော နိုင်ငံရေး အခြေခံမူဘောင်တစ်ခု အတွင်းတွင် သော်လည်းကောင်း ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။

တရားရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ယင်းအား အခြားဥပဒေပုံစံများအားလုံး၏ အထက်တွင် ရှိစေပြီး တရားရေးတာဝန်ဝတ္တရားများကို ပြဌာန်းခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဌာန်းချက်၏ သာလွန်မြင့်မားသော ရှုထောင့်ကို အလေးပေးပြီး တရားရေးဆိုင်ရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ် ပြဌာန်းပါသည်။ တဖန် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ကောင်စီ စသည့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်း တစ်ခု၏ အာဏာအောက်တွင် ရှိသော အကြောင်းကိစ္စအရပ်ရပ်အား နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ ပိုမို ကြီးမားသော နိုင်ငံရေး အခြေခံမူဘောင်တစ်ခု အတွင်းတွင် သော်လည်းကောင်း ဖြေရှင်း ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။

တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အကျိုးတူ အဖွဲ့အစည်းများ၏ နည်းဗျူဟာများမှ ပေါ်ထွက်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တရားရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ထောက်ခံသူများသည် ဖြစ်လာနိုင်သည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းချက်များမှ ယင်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်ရန် တရားရေးဆိုင်ရာ သေချာမှုကို ပို၍နှစ်သက်ကြပါသည်။ တရားဥပဒေအရ အငြင်းပွားမှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အဖွဲ့အစည်းများအား လက်တွေ့အမှန်ဖြစ်စေ၊ တွေးတော ယူဆထားလျှင် ဖြစ်စေ နိုင်ငံရေးအရ လူအများ၏ တုံ့ပြန်မှုကို ရှောင်ရှားပိုင်ခွင့် ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တောင်အာဖရိကမှ ကိုယ်စားလှယ်များသည် မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံတွင် (၁၉၉၄-၆) မဲပေးသူများအကြား ရေပန်းစားခဲ့သည့် သေဒဏ်ပေးခြင်းစံနှစ်အား ဖျက်သိမ်းခြင်းကို ဆိုင်းငံ့ခဲ့ပြီး အသစ်ဖွဲ့စည်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသို့ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရန် လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ သို့သော် သေဒဏ်ပေးခြင်းအပေါ် အများစုထောက်ခံမှုကို အာခံလျက် ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၄-၆) တွင် ဖော်ပြထားသော လူ့အခွင့်အရေးများ၏ အမြစ်တွယ်နေသော အခြေအနေအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကိုးကားလျက် သေဒဏ်ပေးခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် မကိုက်ညီဟူ၍ တရားရုံးက ကြေငြာခဲ့ပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် တရားရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများအား ဖြေရှင်းရေး နည်းလမ်းများကို "တရားဝင် ဖြစ်စေခြင်း နည်းလမ်းများ" ဟူ၍ ညွှန်းဆိုထားပါသည်။

တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်းအတွက် ဆုံးဖြတ်သော လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ကြသူများသည် အောက်ပါ အကြောင်းအချက်များနှင့် ပါတ်သက်၍ အငြင်းပွားကြပါသည်။

- အာဏာရ အစိုးရသည် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အရ မဲအများဆုံး ရရှိအနိုင်ရသော အစိုးရ (လူနည်းစု

ပါဝင်သည့် အစိုးရဖြစ်စေ၊ အရေးပါသော မဲအများစု ရရှိသည့် အစိုးရဖြစ်စေ) နှင့် တူညီသည်ဟု သတ်မှတ်ယူဆမည် မဟုတ်သောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အုပ်ချုပ်သူများနှင့် နိုင်ငံရေးသမားများအပေါ် တရားရေးဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်မှုများကို အမြဲတစေ ပြဌာန်းသင့်ပေသည်။

- အခြေခံ ပြောင်းလဲမှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော အကြောင်းအရာ ဖြစ်သည့် ပြည်သူလူထု၏ သဘောတူညီမှုကို အများဆုံးရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် အတည်ပြုပြီးသည်နှင့် ယာယီ မဲအများဆုံး ရရှိထားသော အစိုးရအား အခြေခံ စည်းမျဉ်းများအား အလွယ်တကူ ပြောင်းလဲခြင်း မပြုရန် ကာကွယ်မှုများ ရှိသင့်ပါသည်။
- သဘောထားများစွာ ကွဲလွဲလျက် ရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ နိုင်ငံရေးအမြင်ကို ထောက်ခံသောသူများသည် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရရှိရန် သေချာသလောက်ရှိပြီး ယင်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်အတွက် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်ကြသည့် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၊ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများကို လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။ တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်စေခြင်းသည် လူလူခြင်း တန်းတူညီတူရှိရေးဝါဒသဘောကို ဆောင်နေပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ပိုမိုရှင်းလင်းပြတ်သားမှုရှိခြင်းသည် အာဏာပိုင်များက ရှင်းလင်းပြောပြပေးရန် တာဝန်ယူသော အခါတွင် အထောက်အကူ ဖြစ်စေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဥပဒေချိုးဖောက်မှုတစ်ခု ဖြစ်ပွားသောအခါ ပြဌာန်းထားသော ပုဒ်မအရ ရဲတပ်ဖွဲ့အား လူတစ်ယောက်အား ဖမ်းဆီးရမိပြီး ၄၈ နာရီအတွင်း တရားစွဲဆိုခြင်းပြုနိုင်ပြီး ယင်းအား တရားခံအဖြစ် သတ်မှတ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ လူ့အသက်နှင့် လွတ်လပ်မှုသည် အလွန်အရေးပါသော ကိစ္စရပ်များဖြစ်သဖြင့် ရှင်းလင်းပြတ်သားရန် လိုအပ်ပါသည်။ လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများသည် လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးများကို ချမှတ်ရာတွင် နောင်တစ်ချိန်တွင် ဖြစ်လာနိုင်သည့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ကြားဝင်မှု အတိုင်းအတာကို လျော့ချရန် ပိုမို၍ အသေးစိတ်ကျသော ရေးသားချမှတ်မှုများကို တောင်းဆိုလာနိုင်ပါသည်။

သဘောထားကွဲလွဲမှုများပြားလွန်းသည့် အနေအထားများတွင် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လူများစုစည်းမျဉ်းသက်သက်အပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်နေဆဲပင် ဖြစ်ပါသည်။ အမှန်တကယ် ကာကွယ်မှုပေးရန်အတွက် လက်တွေ့ကျအလုပ်ဖြစ်သော စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ဟန်ချက်ညီစေခြင်းများ ရှိရမည် ဖြစ်သည်။ မည်သည့် လူများစု၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကိုမဆို ကန့်သတ်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းသည် ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံ ထွန်းကားလျက်ရှိသော သို့မဟုတ် ဝါဒအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိနေသော နိုင်ငံများတွင် အလွန်အရေးကြီးလှပါသည်။ အဆိုပါ အနေအထားများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အမြင့်ဆုံး ဥပဒေတစ်ရပ် ဖြစ်သည်ဟု နားလည်ရန် အရေးကြီးလှသည်ဟု ယူဆထားပါသည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအား သဘောတူခွင့်ပြုပြီးသော အခါ အာဏာ၏ ဟန်ချက်ညီမှုကို ထင်ဟပ်စေမည့် အယူအဆများနှင့် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များကို နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းချက်များအဖြစ် ဖော်ပြထားပါသည်။ မကြာခင်ဆိုသလိုပင် အဆိုပါ သဘောတူညီချက်များသည် အဟောင်းမှ အသစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ဆောင်ရွက်ရန် မျှတသော၊ နိုင်ငံရေးအရ အလားအလာရှိသည့် တစ်ခုတည်းသော နည်းလမ်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။ နိုင်ငံရေးအမြင်ကို ပင်ကိုယ်အားဖြင့် ဆက်လက် တိုးတက်စေခြင်းသည် တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း၊ တရားရေးဌာန၏ သြဇာအာဏာ ဖြန့်ကြက်နိုင်ခြင်းတို့နှင့် ဆန့်ကျင်နေပါသည်။

တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိသော ခေါင်းဆောင်များနှင့် ပါတီများသည် ယင်းတို့၏ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဖော်ဆောင်ရန် ခံစားခွင့် သို့မဟုတ် တာဝန်များကိုပင် တောင်းဆိုလေ့ရှိပါသည်။ နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် ထောက်ခံ အားပေးသူများသည် အစိုးရ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအပေါ်နိုင်ငံရေး ဆောင်ရွက်ချက်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ခိုင်မာသော ယူဆချက်မှ အကျိုးအမြတ်ကိုရရှိစေလိုကြပါသည်။ ထို့အပြင် ယင်းတို့က အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်အာဏာအပေါ် ထားရှိသည့် ကန့်သတ်ချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်သာမက အခြားသော အာဏာပိုင်အဖွဲ့များက ပြင်ဆင်ချက် ထုတ်နိုင်သည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင်ပါ ပါဝင်ဖော်ပြရန် ပန်ကြားကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကရွေးကောက် တင်မြှောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များသည် နိုင်ငံတော် အချုပ်အခြာအာဏာကို အသုံးပြုသည်ဟူ၍ ဖော်ပြကောင်း ဖော်ပြနိုင်ပါလိမ့်မည်။ အီသီယိုးပီးယား ဗဟိုအစိုးရ ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၅) သည် အခြေခံဥပဒေ၏ သာလွန်ကောင်းမွန်မှုကို အသိအမှတ်ပြုသော်လည်း ယင်းမှ ရှင်းလင်းပေးရန် လိုအပ်သော အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စုံစမ်းရေးကောင်စီသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ပေးနိုင်သော တစ်ခုတည်းသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် အောက်လွှတ်တော်သို့ နောက်ထပ်အရေးယူ ဆောင်ရွက်ချက်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီးနောက် အကြံပြုပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအား သဘောတူ ခွင့်ပြုပြီးသောအခါ အာဏာ၏ ဟန်ချက်ညီမှုကို ထင်ဟပ်စေမည့် အယူအဆများနှင့် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များကို နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းချက်များအဖြစ် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အထွေထွေစည်းမျဉ်းများကို ထင်ဟပ်စေနိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးအရ သဘောတူညီမှုနှင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ ဆောင်ရွက်ချက်သည် အကွာရာတင်၍ ပြဌာန်းရန်မလိုသော ဟာကွက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးပါသည်။ အဆိုပါ နိုင်ငံရေး ဆောင်ရွက်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာများ၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် ဆွေးနွေးပွဲများအား အလေးပေးပါသည်။

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ထောက်ခံ ကြသူများက အောက်ပါအတိုင်း အငြင်းပွားကြပါသည်။

- နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုနှင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အကွာရာတင်၍ ပြဌာန်းရန်မလိုသော ဟာကွက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအနေဖြင့် တရားရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အသေးစိတ် ဖော်ပြမည့်အစား အထွေထွေစည်းမျဉ်းများကို ကိုယ်စားပြု ဖော်ပြသင့်ပြီး အနက်ဖွင့်ဆိုရာ၌ မပြတ်သားမှုများ ရှိနေခြင်းကိုလည်း ခွင့်ပြုပေးသင့်ပါသည်။ (ဥပမာ ပြည်နယ်များသည် ဗဟိုအစိုးရ၏ ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်ခြင်း မပြုရန် (အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု) သို့မဟုတ် နိုင်ငံ၏ မြောက်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်း အစိတ်အပိုင်းများအကြား (နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ) သမ္မတစံနှစ်ကို အလှည့်ကျ ကျင့်သုံးသည်ဟူသော နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်)
- ပုံသေ ခန့်အပ်ထားခြင်း မဟုတ်သော အစိုးရအာဏာပိုင်များကသာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို အပြီးသတ် ဆုံးဖြတ်သင့်ပါသည်။ ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင်ခြင်းများ ပြုလုပ်မည်ဆိုပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို နိုင်ငံရေး ယှဉ်ပြိုင်မှုများအား အခြေခံလျက် ချမှတ်သင့်သည်။

နည်းလမ်းကို အသုံးပြု၍ တိုက်ရိုက် ဒီမိုကရေစီစံနစ်နှင့် ပြည်သူတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်စွမ်းများဖြင့် လိုက်နာဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော ဒီမိုကရေစီစံနစ်ကို ကျင့်သုံးပါက အငြင်းပွားမှုများစွာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံရေးအရ စဉ်းစားချင့်ချိန်ခြင်းနှင့် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းဖြင့် ဆုံးဖြတ်ပါသည်။
- တရားသူကြီး အဖွဲ့များသည် အသိအမြင် စုံလင်စွာဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များကို မရရှိတတ်ပါ။ ဥပမာအားဖြင့် တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်း ဖြစ်နေသော ပြည်ထောင်စုကို ခွဲခြမ်းခြင်း၊ ခွဲထွက်ခြင်း မပြုရန် ပြဌာန်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို ချိုးဖောက်ခြင်းကြောင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော အစိုးရနှင့် လက်နက်ကိုင် သူပုန်များအကြား ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်ကို ထိခိုက်စေသောအခါ တရားသူကြီးများအနေဖြင့် မည်သည့် အစီအစဉ်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည်နည်း၊ သို့မဟုတ် အာဏာရပါတီမှ အဖွဲ့ဝင်များ၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ မမှန်မကန်လုပ်မှုများကို တရားသူကြီးအဖွဲ့ကတွေ့ရှိပြီး တာဝန်မှ ရပ်စဲသင့်ကြောင်း ဆိုလာပါက မည်သို့ဖြစ်မည်နည်း။ အလားတူအငြင်းပွားဖွယ် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်သော ဥပဒေပြုသူများနှင့် မတူညီသည့်အချက်မှာ တရားသူကြီးများသည် ယင်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် ပါတ်သက်၍ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်များကို ရင်ဆိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ယင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသို့ တာဝန်ပေးအပ်ထားလျှင်သော်မှ နိုင်ငံရေးပြဿနာ၏ သဘောသဘာဝအရ တရားရုံးသည် နိုင်ငံရေးအရ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။
- တရားရေးဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာသည် အလွန်အငြင်းပွားဖွယ် ကိစ္စရပ်များအပေါ် တရားဥပဒေ၏အာဏာသက်ရောက်မှုအား ပံ့ပိုးရန် အလွန်အားနည်းနေနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာများအား စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဆွေးနွေးမှုကို အလေးပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသဘောတရားအရ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကောင်စီများ၊ လုံခြုံရေးကောင်စီများ၊ ပြဌာန်းချက်အရ မဖြစ်မနေလုပ်ရသော ပါတီနှစ်ရပ်ပါဝင်သည့် လွှတ်တော်ကော်မတီများ၊ ခေါင်းဆောင် ၂ ဦးက ဦးဆောင်အုပ်ချုပ်သည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ လုပ်ပိုင်ခွင့် ချပေးထားသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသော အာဏာအား လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၊ သီးခြားတာဝန်များ ထမ်းဆောင်နေရသည့် အထက်လွှတ်တော်၊ စီးပွားရေးကောင်စီများနှင့် အလားတူ အဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ပြန်ကြွလျက် ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုအတွင်း ဥပဒေပြုခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် စည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ခြင်းအတွက်သာလျှင်မက တိကျသောချာသော ပုံစံများကို ရရှိရန် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရန် မည်ကဲ့သို့ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရမည်ကို များပြားသော ရည်ညွှန်းကိုးကားချက်များ ရှိပါသည်။ ပြည်သူလူထု၏ သဘောတူညီမှုနှင့် အစိုးရအဖွဲ့အတွက် တွန်းအားပေးခြင်းများလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့အားလုံးသည် အခြေခံအားဖြင့် ဆွေးနွေးမှုကို အားပေးသော နည်းလမ်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။

တရားရေး နှင့် နိုင်ငံရေး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နေကြောင်းကို အလေးထားဖော်ပြထားပါသည်။ ပိုမိုအသေးစိတ်စွာ ဆန်းစစ်လေ့လာကြည့်ရှုရာတွင် များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ

လက်ရှိ အလားအလာများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်းရှိ အသေးစိတ် အချက်အလက်များကို မြင့်မားစေခြင်း၊ ပေါ်ပေါက်လာသော အကြောင်းကိစ္စရပ်များအပေါ် တရားရေးဆိုင်ရာ ကြီးစိုးမှုအား နယ်ပယ်ချဲ့ထွင်ရန်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးအသစ်များ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရေးအားဖြင့် ဖော်ပြထား သော တရားရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်ကို အထောက်အကူပြုပါသည်။

တည်ဆောက်သူများသည် တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆောင်ရွက်ရေး နည်းလမ်းများကို ကျင့်သုံးလျက် ရှိပါသည်။ နည်လမ်းတစ်ခုမှာ အဓိကအားဖြင့် တိကျသော ပြဿနာရပ်များ (ဥပမာ-လူ့အခွင့်အရေး၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်များ) နှင့် အခြားသော ပြဿနာရပ်များ (ဥပမာ- နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များနှင့် ဆက်ဆံရေး၊ စီပွားရေး ဆောင်ရွက်ချက်)များအားကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် လက်ရှိဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အလားအလာများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း အသေးစိတ်

ဖော်ပြခြင်းကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီစေမှုများ၊ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အရေးကိစ္စများစွာအပေါ် တရားရေးဆိုင်ရာ လွှမ်းမိုးမှု၏အာဏာသက်ရောက်နိုင်မှု အတိုင်းအတာနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးအသစ်ကို ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်ခြင်း (ဥပမာအားဖြင့် မကြာသေးမီက အင်ဒိုနီးရှား၊ မွန်ဂိုလီးယားနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ)ကို အလေးထားပါသည်။

ဇယား ၂။ တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ

တရားရေး အဖွဲ့အစည်းများ	နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ
<ul style="list-style-type: none"> • အစိုးရ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့်ပါတီသက်၍ ကန့်သတ်ချက်များအပေါ်တွင် အလေးပေးခြင်း။ • အစိုးရ လုပ်ဆောင်ချက်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေး သုံးသပ်ချက်။ • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏လွတ်လပ်သော ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှု တာဝန်ဖြစ်သည်ဟူသော တရားရေး လွှမ်းမိုးမှု အယူအဆ။ • ပို၍ အရေးပါသော လွတ်လပ်သောဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့်လေ့လာသော အဖွဲ့အစည်း။ • တရားရေးဆိုင်ရာ စီရင်ချမှတ်မှုအား စွမ်းဆောင်နိုင်သည့် ပိုမိုများပြားသော အကြောင်းကိစ္စများ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများအပေါ် တရားရုံးများ၏ ပိုမိုကြီးမားသော တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်။ • တရားဥပဒေနှင့်အညီ အတည်ပြု ပြဌာန်းရန် အဆင်ပြေ လွယ်ကူစေရေးအတွက်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ချမှတ်ထားရှိသော အကြောင်းအရာများ၏ ရှင်းလင်းပြတ်သားမှုနှင့် အသေးစိတ်ဆန်မှု။ • ထပ်တိုး ဖြည့်စွက်ထားသည့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်း နှင့် ပိုမိုကြီးမားသည့် တရားရေးဆိုင်ရာ အာဏာသက်ရောက်မှု။ 	<ul style="list-style-type: none"> • အစိုးရ လုပ်ဆောင်ချက်အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြုမှုနှင့် ကိုက်ညီခြင်းရှိကြောင်း ခိုင်မာသော ယူဆချက်။ • ဥပဒေပြု လွှမ်းမိုးရေး အယူအဆ။ • ပိုမိုနည်းပါးသော ပြင်ပ သို့မဟုတ် လွတ်လပ်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လေ့လာစောင့်ကြည့်သော အဖွဲ့အစည်း။ • အမှုကိစ္စများအား တရားရေးအရ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းမပြုပဲ နိုင်ငံရေးအရ အခြေအတင်အငြင်းပွားနေခြင်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်းအသေးစိတ်ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသည့် အထွေထွေစည်းမျဉ်းများ/ ရေရာပြတ်သားခြင်း မရှိသော စံနှစ် • အခွင့်အရေးများအား အာဏာတည်စေခြင်းသည် နိုင်ငံရေး ဆောင်ရွက်ချက်များကို လိုအပ်သော တင်ပြချက်များမှ အခြေခံလွတ်လပ်မှုများကို ခွဲခြားထားပါသည်။ • အခြေခံမူဘောင်ဖွဲ့စည်းပုံ ဥပဒေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံပုံစံ ဆောင်ရွက်ချက်များ ပါဝင်သည့် နည်းပါးသော်လည်းကျစ်လျစ်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ။ • ပွင့်လင်းသော ဒီမိုကရေစီစံနှစ်နှင့် လူထု၏ ပဏာမ ခြေလှမ်းများသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မေးခွန်းများကို ဖြေရှင်းချက် ထုတ်နိုင်ပါသည်။

- အခွင့်အရေးကို အလေးပေးသောဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့် ပိုမို ပြည့်စုံ ရှည်လျားလှ သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့် တရားရုံးများ သည် တိုးတက်များပြားလှသောအကြောင်း ကိစ္စများကို နိုင်ငံရေးကဏ္ဍသို့လွှဲအပ် ရွှေ့ဆိုင်းခြင်းမပြုပဲ ဖြေရှင်း ဆောင်ရွက် ပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက် ရေးအတွက် တင်းကြပ်သော စည်းမျဉ်းများ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲသည် ပြင်ဆင်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ခက်ခဲ နှောင့်နှေး စေခဲ့ပါသည်။

၄.၁.၃။ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာအား ထိန်းသိမ်း ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းနှင့် ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း

အခြားတစ်ဘက်မှ ကြည့်လျှင် ဒီမိုကရေစီစံနှစ် သည် အစိုးရ၏ အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း နိုင်ငံရေး အယူအဆများနှင့် နှိုင်းယှဉ်စစ်ဆေး၍ ဟန်ချက်ညီစေရာတွင် ဝါဒမျိုးစုံ ကွဲပြားတည်ရှိမှုအား ထည့်သွင်း စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းအား ထိခိုက်စေမည့်အရာမှာ အာဏာကို လူနည်းစု လက်အတွင်း၌သာ စုစည်း ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစံနှစ် တစ်ခုတွင် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု စံနှစ်သည် တစ်နိုင်ငံလုံးအဆင့်တွင်သာမက တစ်နိုင်ငံလုံးအဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်အကြား အဆင့်များစွာဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော အာဏာ ထိန်းချုပ်ရေးဌာနပေါင်းစုံအား ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရန် အထောက်အကူပြုပါသည်။

အာဏာအား လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဟူသည်မှာ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ရုံးများအတွက် တိကျသေချာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ်ရာတွင် သီးခြားအာဏာ အပ်နှင်းမှု၏ သက်ရောက်မှုကို ဖော်ပြရန် အသုံးပြုသည့် ဝေါဟာရတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ပုံစံချမှတ်မှုအရ အာဏာကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရန် လိုအပ်ပါက ရေပြင်ညီနည်းလမ်း (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ လေ့လာစောင့်ကြည့်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ အများအပြားထားရှိ၍ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ခွဲခြားခြင်း) နှင့် ဒေါင်လိုက်နည်းလမ်း (ဗဟိုအစိုးရစံနှစ်ကို အလေးပေးခြင်းဖြင့် အာဏာများကို ဗဟိုအဆင့်မှ လက်အောက်သို့ အဆင့်ဆင့် ခွဲဝေချပေးခြင်း) ဟူ၍ နည်းလမ်းနှစ်မျိုးဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်ပေသည်။ ခိုင်မာသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍကို၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးတို့အပြင် အခြားသော လေ့လာစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များက အချင်းချင်း အပြန်အလှန် စစ်ဆေးကြသည့် နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် အာဏာများကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးသဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်ရန် နှင့် ခိုင်မာသော နိုင်ငံတော် အဖွဲ့အစည်းများကို ဖန်တီးရန် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍကို ထိန်းချုပ်နိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကောင်စီများဖြင့် အာဏာကို သမ္မတ၊ ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် အစိုးရအဖွဲ့တို့အကြား

ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပြီး နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအတွင်း လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ တဖန် ကနဦးအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် တိုက်ပွဲများ သို့မဟုတ် ကာလကြာရှည်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေသော နိုင်ငံ၏ အကြပ်အတည်းများကြောင့် ယာယီကျင့်သုံးလျက်ရှိသော အရေးပေါ် အခြေအနေဆိုင်ရာ အာဏာများကို ကာလကြာရှည်စွာ အသုံးပြုခြင်း၏ အကျိုးသက်အဖြစ်နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ လက်တွင်း၌သာ အာဏာကို စုစည်းချုပ်ကိုင်ထားစေပါသည်။ အာဏာအား ချုပ်ကိုင်ထားသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုအဆင့်မှ လက်အောက်သို့ အဆင့်ဆင့် လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းမပြုမီ အောင်မြင်သော ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးရှိရန် လိုအပ်နိုင်ပါလိမ့်မည်။ အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းဟူသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်နိုင်သည့် သီးသန့်အာဏာရှိသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ အဖွဲ့အစည်းများ၏ အရေအတွက်ကို လျော့ချခြင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ဖော်ပြသည့် ဝေါဟာရတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို လက်တွေ့အားဖြင့် အခြား မည်သည့်ဌာန နှင့်မှ ပြင်းထန်သော အတိုက်အခံပြုခြင်းမရှိပဲ တစ်ဖက်သတ် ဆောင်ရွက်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အထူးအခွင့် အာဏာများ ပေးအပ်ထားခြင်းအဖြစ် မြင်နိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ကြီးမားလွန်းသည့် အနေအထားများတွင် အထွေထွေ လူမှုဘဝဖူလုံရေးအတွက် ရည်ရွယ်၍ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို အကောင်းဆုံးအသုံးပြုရန် ဦးတည်ချက်ကို မြင့်မားစေနိုင်ပါလိမ့်မည်။ ရွေးချယ်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် အစိုးရအား လုံလောက်သော အာဏာနှင့် ဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ပေးအပ်သင့်ပါသည်။ အာဏာကို ပေါင်းစည်း၍ ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းကို လွှမ်းမိုးမှု အတိုင်းအတာအရသော်လည်းကောင်း၊ ပုံမှန်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အုပ်စုများအတွင်း၌ သော်လည်းကောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ ယင်း၏ အသားတင် အကျိုးသက်ရောက်မှုမှာ ထိပ်ပိုင်းရှိ အဖွဲ့အစည်းများသည် ပြဿနာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အရေးယူ ဆောင်ရွက်သောအခါ ပိုမိုကြီးမားသည့် လွှမ်းမိုးမှုကြီးစိုးမှုများ ရှိနေပြီး ယင်းလုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို အဖွဲ့အစည်းများစုပေါင်းခြင်းဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ပိုမိုရရှိသော အဖွဲ့အစည်းများတွင် အပ်နှင်းထားပါသည်။

ဗြိတိန်နိုင်ငံ ဝက်စ်မင်စတာ လွှတ်တော်သည် အာဏာအား စုစည်းချုပ်ကိုင်ထားခြင်း၏ စုံစုံကို နမူနာပြုလျက် ရှိပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် ကြည့်မည်ဆိုလျှင် တစ်ဦးတည်းသော နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်သူထိ အာဏာကို လျော့ချပစ်လိုက်ပြီး သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်စံနှစ်၊ ဝန်ကြီးအဖွဲ့၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော လွှတ်တော်၏ နယ်ပယ်မှာမူ နယ်မြေဒေသတိုင်းကဏ္ဍတိုင်းတွင် အကြီးဆုံးအာဏာ ရရှိပါသည်။ ခေတ်မီနိုင်ငံများသည် ရှုပ်ထွေးခက်ခဲလှသော ပြဿနာရပ်များနှင့် ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်နေရသည်ဟူ၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုအား လုံဆော်မောင်းနှင်လျက် ရှိကြသူများက ထောက်ပြပြောဆိုနေကြပါသည်။ ယင်းပြဿနာများသည် အစိုးရက စွမ်းဆောင်ရည်အပြည့်ဖြင့် တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ပြီး နိုင်ငံတကာနှင့် လက်တွဲကာ ပူးတွဲကာကွယ်မှု ပေးထားရမည်ဖြစ်သော နည်းပရိယာယ်များ လိုအပ်သည့် ပြဿနာရပ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဥပဒေနှင့် ငြိစွန်းသည့် ထကြွသောင်းကျန်းမှုများ အပါအဝင် ပဋိပက္ခလွန်ကာလ၏ အဓိကပြဿနာများအား ဖြေရှင်းရန်၊ ဆက်သွယ်ရေးစံနှစ်နှင့် ပို့ဆောင်ဆက်သွယ်ရေး အဆောက်အအုံမရှိပဲ လေ့ကျင့်ရေးစံနှစ်ကို ပြန်လည်စတင်ခြင်း၊ ဥပဒေ အစရှိသည်တို့၏ ကန့်သတ်ထားခြင်း မခံရသော နိုင်ငံတော် အာဏာပိုင်များ အပါအဝင် အဓိကကျသော ပဋိပက္ခနောက်ဆက်တွဲ ပြဿနာရပ်များကို အဖြေရှာပေးရန်အတွက် သာမန်အရပ်သားများအနေဖြင့် အစိုးရ၏အာဏာကို အများအားဖြင့်လိုအပ်ကြပြီး အဆိုပါကိစ္စရပ်များတွင် အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်ပြည့်မီရန် လိုအပ်ပါသည်။

အမျိုးသမီးများ၊ လူမျိုးနှင့် ဘာသာအရ ကွဲပြားစွာတည်ရှိနေသော လူနည်းစုများ စသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်း အတွင်းရှိ အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားသည့် အဖွဲ့အစည်းများကပင် တန်းတူသဘောထား ဆက်ဆံခြင်းခံရမှုနှင့် ပါတ်သက်၍ မျှတသော အခွင့်အရေးကို စံနှစ်၏ ပြင်ပတွင်မဟုတ်ပဲ စံနှစ်အတွင်း၌ ရှာဖွေကြနိုင်ရန်အတွက် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုစသည့် ပုံစံများနှင့် လူထုအကြား ဆက်နွယ်မှုများရှိသောအခါ အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်၌ ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းစံနှစ်သည် ပို၍ ဖြစ်နိုင်ချေရှိပါသည်။ ထိုအခါ အထူးလုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးထားသော အာဏာအရ လူထုအားလုံး၏ ယေဘုယျ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ရည်မှော်၍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်အား မောင်းနှင်ရာတွင် ပိုမိုထိရောက်မှု ရှိစေရန်အတွက်သာမကပဲ သင့်လျော်မျှတသော တွက်ချက်မှုများအရ ပိုမိုစွမ်းဆောင်နိုင်သဖြင့် အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်၌ ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းသည် ဖြစ်နိုင်ခြေ ရှိသော အရာတစ်ခု ဖြစ်လာပါသည်။ အာဏာကို တစ်ခုတည်း၊ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ချုပ်ကိုင်ထားရန် ဥပဒေအရ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် အရာများသည် ခိုင်မြဲခြင်း မရှိပါ။

ထို့ကြောင့် ယင်းတို့သည် တစ်ပါးသူများကို ထိခိုက်နစ်နာစေလျက် ကြီးကြပ်မှုများအား ချုပ်ကိုင်နိုင်ရန် အာဏာအသုံးပြုခြင်းဟူသည့် လွှမ်းမိုးမှုအန္တရာယ်ကို သယ်ဆောင်လာပါသည်။ အစိုးရသည် အဘယ်ကြောင့် နိုင်ငံရေး သတိ၊ အသိအမြင်များ ပုံမှန်အားဖြင့်ရှိနေသည့် ပထမနေရာတွင် ရှိနေရသည်၊ ပြည်သူများ၏ နိုးကြားမှုသတိသည် အဘယ်ကြောင့် နိမ့်ကျနေရသည်ကိုသာ ရှင်းလင်းဖော်ပြရန် လုံးပန်းနေကြသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားမှုအား တွန်းအားပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပန်ကြားတောင်းဆိုခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် နိုင်ငံသားများ၏ လိုအပ်ချက်များအား ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံ့စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ရန် နိုင်ငံရေးတွင် ကျင့်သုံးမည်ဖြစ်သော လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဖော်ထုတ် ချမှတ်ပေးခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အတွင်း စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ရေးကို လမ်းညွှန်ရန် နည်းလမ်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးသမားများကို ပို၍အာဏာရှိသော၊ ဂုဏ်သတင်းကြီးသော ရာထူးနေရာဌာနများက ဆွဲဆောင်လျက် ရှိပါသည်။ ယင်းတို့သည် ပထမအချက်အနေဖြင့် နိုင်ငံတော် အာဏာအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ချုပ်ကိုင်မှုကို ပုံဖော်ရန် ဒုတိယအနေဖြင့် အကြပ်အတည်းများကို ကျော်လွှားအောင်မြင်၍ ဆက်လက်ရပ်တည်နိုင်ပြီး အန္တရာယ်များကို ပိုမိုစိမ့်ခန့်ခွဲနိုင်ရေးအတွက် အစိုးရအား လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာပေးရန်ဟူသော အကြောင်းပြချက်များဖြင့် ပဋိပက္ခများအား သာဓကအဖြစ်ရည်ညွှန်းလေ့ရှိပါသည်။

အာဏာကို တစ်စုတစ်စည်းတည်း ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းနှင့် ဗဟိုအဆင့်မှ လဲဟောင်းခဲ့ဝေခြင်းသည် ပြောင်းလဲမှုကို အားပေးပြီး မရွေ့လျားပဲ သေနေသည့်ပုံစံ လက္ခဏာမရှိပါ။ သယံဇာတ ကြွယ်ဝပေါများသော်လည်း ငြိမ်းချမ်းပြီးကွာဟချက် အတန်အသင့်ရှိသည့် စိန်ခိုင်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံများ တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို လွှဲပြောင်းခဲ့ဝေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစံနှစ်အတွင်း ဤအချက်ကို သိရှိနားလည်ရန် အလားအလာများ ရှိလာပါသည်။

လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ် အနည်းငယ်အတွင်း ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည့် ယေဘုယျဆောင်ရွက်ချက်မှာ လုပ်ငန်းစဉ်အား ကြီးကြပ်ရန် အမျိုးသား ပြည်ထောင်စုအစိုးရ သို့မဟုတ် ညွန့်ပေါင်း အစိုးရဖွဲ့စည်းခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဤဆောင်ရွက်ချက် မှ ပြီးပြည့်စုံသော အောင်မြင်မှုကို ရရှိမည် မဟုတ်ပါ။

အက်ကွေဒေါ ကဲ့သို့ အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားမှုများ အများအပြားရှိနေသည့် တိုင်းပြည်များတွင် ပဋိပက္ခ သို့မဟုတ် ပြင်းထန်သော အကြပ်အတည်းများ၏ အတွေ့အကြုံများက နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ လက်ထဲတွင်သာ အာဏာကို စုစည်းထိန်းချုပ် ထားရန် လမ်းကြောင်းကို တွန်းအားပေးလျက် ရှိပါသည်။

ဂလိုဘယ်လိုက်ရေးရှင်းသည် အာဏာကို ခွဲဝေ လွှဲပြောင်းပေးသည့်ပုံစံအားကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ရန် အလိုအလျောက် တုံ့ပြန်မှုကို မြင့်မားစွာ ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားအဖြစ်ခံယူရေး စီမံဆောင်ရွက်ချက်များသည် တစ်ဦးချင်းအဆင့်တွင် ယင်းပုံစံကို အကောင်အထည်ဖော်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်း

အဖွဲ့အစည်းများအကြား သာတူညီမျှဖြစ်ခြင်းကို ဖန်တီးရန်၊ မတရားဖြစ်မှုအတွက် နှစ်နာကြေး ပေးသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို စီစဉ်ပေးရန် နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး များကို သီးခြားဖြစ်စေခြင်းမရှိသည့် အရေးပါ သောအာဏာ သက်ဆိုင်မှုများ ရှိရန်အတွက် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် ကိစ္စရပ်များ ပါဝင်ပါသည်။

မှာပင် တိုင်းပြည်သည် အားနည်းနေသော်လည်း စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ချမ်းသာကြွယ်ဝသော မိသားစုများ၊ ဘာသာရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာ မီဒီယာစသော ပုဂ္ဂလိကလက်တွင် စုစည်းထားရှိ ခြင်းမှ လွဲ၍ အာဏာ စုစည်းထိန်းချုပ်မှု ဖြစ်လာခြင်း ဟူသော ဂလိုဘယ်လိုက်ရေးရှင်း၏ ဘေးပန်းရလဒ်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် အချို့သော နိုင်ငံများ တွင် အာဏာကို အကန့်အသတ်မရှိစေရန် လူထုနိုင်ငံရေးအသွင်သို့ ပြန်လည်ရယူပြီး စုစည်းထားသော အာဏာကို ဖြစ်ပေါ်လာစေပါသည်။ ယင်းသည် ပြောင်းလဲမှုကို အားပေးသော လုပ်ငန်းစဉ်လည်ပတ်မှုဖြစ်ပါသည်။

၄.၂။ အစိုးရ၏ စံနှစ်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်နေစဉ်အတွင်း လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ် အနည်းငယ်အတွင်း ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည့် ယေဘုယျ ဆောင်ရွက်ချက်မှာ လုပ်ငန်းစဉ်အား ကြီးကြပ်ရန် အမျိုးသား ပြည်ထောင်စုအစိုးရ သို့မဟုတ် ညွန့်ပေါင်း အစိုးရ ဖွဲ့စည်းခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤဆောင်ရွက်ချက်တွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် သာမန် အများစု (မဲအများဆုံး ရရှိထားသော အစိုးရ) အပေါ် အခြေခံထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ တကယ်တမ်းဆိုလျှင် အမျိုးသား ပြည်ထောင်စုက မူဝါဒ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားနေခြင်းကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရန် လိုအပ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခြင်း ရှိနေပါသည်။ အကျိုးရလဒ်အနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍတွင် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်ထားကြသည့် အမျိုးမျိုးသော ပါတီများပါ ပါဝင်လာခဲ့ပါသည်။ အကြီးတန်း ခေါင်းဆောင်အများစုအတွက် အဓိကနေရာကို စီစဉ်ဖန်တီးပေးသဖြင့် ဤနည်းလမ်းသည် အလွန်ရေပန်းစားပြီး လက်တွေ့ လေ့လာမှုအရ ယင်း၏ အောင်မြင်မှုကို ကန့်သတ်ထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း အစိုးရ၏စံနှစ်အပေါ် ပုံစံချမှတ်မှုတွင် အားဖြည့်မည်ဆိုပါက အကျိုးရလဒ်အရ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် ကောင်းမွန်သော အစိုးရဖြစ်ရေးကို ပျက်ယွင်းစေသည့် နိုင်ငံရေးတိုက်ပွဲများကို ရှေ့ဆက်ရန် မသင့်လျော်ကြောင်း ထောက်ပြထားသော အနေအထားနှင့် အတိုင်းအတာကို ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

အခြားသော ကွဲပြားခြားနားသည့် ဆောင်ရွက်ချက်တွင် နိုင်ငံရေးဦးဆောင်မှု၏ အများစုအား တမင်ရည်ရွယ် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ကြီးမားသည့် ဥပဒေပြု အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကူညီဆောင်ကျဉ်း ပေးခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ဤပုံစံအတွင်း ဥပဒေပြု အဖွဲ့အစည်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို မောင်းနှင်ခဲ့ပြီး ရလဒ်အနေဖြင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုကို အကျယ်ပြန့်ဆုံးသော ကိုယ်စားပြုခြင်းအဖြစ် မြှင့်တင်ပေးမည့် လွှတ်တော်စံနှစ် အဖြစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ နိမ့်သော ကနဦး

သတ်မှတ်အဆင့်ဖြင့် ညီလာခံသို့ဝင်ရောက်နိုင်ရေးအတွက် ပါတီများအား ခွင့်ပြုရန် အချိုးကျကိုယ်စားပြုခြင်းကို လုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိပါလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ပြဿနာတစ်ရပ်မှာ ညီလာခံတွင် ပါတီများ၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် ဥပဒေပြုရေး အပါအဝင် ဥပဒေပြုညီလာခံ၏ အဓိကတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရာ၌ ယင်း၏ အရည်အချင်းနှင့် စွမ်းဆောင်မှုကို လျော့ပါးစေပါသည်။ ဤစံနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍသည် ညီလာခံအတွင်းရှိ အနည်းငယ်သော ပါတီနိုင်ငံရေးများတွင် ဓားစာခံ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အစိုးရ၏ အရွယ်အစား ပမာဏ၊ ကုန်ကျမည့် မတည်ငွေတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရ၏ ပုံစံချမှတ်ခြင်းစံနှစ်၏ အကျိုးဆက်များကို အလေးထားရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ အထင်ရှားဆုံး အသိ သာဆုံးအကျိုးဆက်မှာ အစိုးရအဖွဲ့၏ ပုံစံအရွယ်အစား ကြီးမားလေ ပိုမို၍ စားရိတ်ထောင်းလေ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ပိုမိုကြီးမားသည့် အစိုးရအဖွဲ့သည် အကျိုးစီးပွားများကို ပိုမိုဖြစ်ထွန်းအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပေသည်။

၄.၃။ လူ့အခွင့်အရေး၏ ကဏ္ဍ

စံအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော အခြေခံ မူဘောင်ဖြစ်သည့် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ပံ့ပိုးပေးရန်နှင့် အာမခံပေးရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ အခွင့်အရေးများသည် ပိုင်းခြား ခွဲထုတ်၍ မရနိုင်သောကြောင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် အားလုံးနှင့် ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေးစသဖြင့် အခွင့်အရေး အမျိုးအမည်ပေါင်းများစွာတို့သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို ဖြည့်ဆည်းပြီး ယင်းတို့အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် ကြိုးပမ်းကြရပေမည်။

ဖြည့်ဆည်းပေးပြီး အကောင်အထည်ပေါ်လာအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိသည့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် အားလုံးနှင့်ဆိုင်သော လူ့အခွင့်အရေးစသဖြင့် သိရှိထားသော အခွင့်အရေး အမျိုးအမည်ပေါင်းများစွာရှိ နေပါသည်။ အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် အမျိုးအစားကွဲပြားမှုများရှိသည့် အနေအထားတွင် သာတူညီမျှဖြစ်ရေး၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသော အခွင့်အရေးမှလွဲ၍ လူထု၏ အလွှာတိုင်းအဆင့်တိုင်းသို့ ကျယ်ပြန့်စွာ ရောက်ရှိသော၊ တန်းတူရည်တူဖြစ်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ထိရောက်သော ကာကွယ်မှုသည် ဖြစ်နိုင်ခြေမရှိပါ။ လူ့အခွင့်အရေးသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ်မရှိသော တန်းတူမဖြစ်ခြင်းအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ဖယ်ရှားစေနိုင်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးများ နှင့် ချို့ယွင်းချက်များ၊ အားနည်းချက်များရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ လူ့အခွင့်အရေးသည် ယဉ်ကျေးမှုများကို ခွဲခြားထားသော လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အလားတူ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ စံနှုန်းများဖြစ်ကြပြီး ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများနှင့် အလွန်ခွဲခြားထားခြင်းခံရသော အဆိုပါ လူ့အဖွဲ့အစည်းများက ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသည့် အားနည်းချို့ယွင်းချက်များကြောင့် ယင်းတို့အား သေချာစေမှုများ ရှိသင့်ပါသည်။

၄.၄။ အမျိုးမျိုးကွဲပြားတည်ရှိနေမှုကို သိရှိနားလည်ခြင်း

သဘောထားများ လွန်စွာကွဲလွဲနေကြသော၊ အမျိုးမျိုးကွဲပြားစွာ တည်ရှိနေကြသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းကြီး တစ်ခုတွင် နိုင်ငံအတွင်း အငြင်းပွားနေကြသည့် အဖွဲ့အစည်းအားလုံးက အပြည့်အဝ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းမရှိပဲ တရားဝင်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ လူနည်းစုသာရှိသော အသိုင်းအဝိုင်း၊

လူ့အဖွဲ့အစည်းပင် ဖြစ်စေကာမူ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် ပါဝင်ကိုယ်စားပြုတင်ပြခွင့်၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသည်ဟု လက်ခံထားကြပါသည်။ အစောပိုင်းအဆင့်များ၌ အသီးသီးကွဲပြားတည်ရှိနေကြသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်နိုင်ရန် အစီအစဉ် ချမှတ်ခြင်းသည် ရေရာသည့်အနာဂါတ်ကို စတင်ရန် လိုအပ်ချက် တစ်စိတ်တစ်ဒေသပင် ဖြစ်ပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးကို အလေးအနက် စဉ်းစားချင့်ချိန်သောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ သည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများကို စဉ်းစားလျက် ရှိပါသည်။ ယင်းအဖွဲ့အစည်းများကို ဖွဲ့စည်းပြီး သည်နှင့် လုံလောက်စွာ ကိုယ်စားပြုခြင်း မခံရသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အဆိုပြုခြင်းများလည်း ရှိပါသည်။ အမှန်တကယ် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအား ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အဖွဲ့အစည်းများအတွင်းကွဲပြားခြားနားမှု များကို သိရှိနားလည်ရန် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ယင်းသည် မျက်နှာစုံညီ အစည်းအဝေး၊ သဘောတူညီမှု သို့မဟုတ် ညီလာခံထက်စာလျှင် ကော်မတီ သို့မဟုတ် ကော်မရှင် တစ်ခုလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော သဘောတူညီချက် အရ ယေဘုယျ ဥပဒေမူကြမ်းကို စိစစ်လေ့လာရန် လုပ်ထုံးလုပ် နည်းများကို သတ်မှတ်ထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများတွင် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော နည်းလမ်းများ အား စိစစ်ခြင်းလောက် ခက်ခဲလွန်းသော၊ အကဲစမ်းရသော အရာမရှိပါ။ ဝါဒ နှစ်ခြမ်းကွဲနေသော နိုင်ငံများသည် ယေဘုယျ ဥပဒေမူကြမ်းကို ဆုံးဖြတ်မည်ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာ မဲပိုသာသည့် ပမာဏအား လျှော့ချသောအခါ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရပေမည်။ နိုင်ငံရေး လက္ခဏာရပ်များ စွဲခိုင်စွာ ဝင်ရောက် ခန့်မှန်း အလွယ်တကူ ပြောင်းလဲပြင်ဆင်မှု ပြုလုပ်ရန် မဖြစ်နိုင်သော အနေအထားတွင် ရွေးကောက်ပွဲများသည် ယေဘုယျဥပဒေမူကြမ်းကို အထောင်အထည်ဖော်လေ့မရှိကြပဲ ယင်းတို့၏ရလဒ်များကိုလည်း မသင့်လျော်ကြောင်း တစ်သမတ်တည်း ထောက်ပြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အာမခံခြင်းအပေါ် ချိုးဖောက်ပါက

ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများတွင် ဒီမိုကရေစီ စံနှစ်ကို အခြေခံသော နည်းလမ်းများအား စိစစ်သေချာစေခြင်းလောက် ခက်ခဲလွန်းသော၊ အကဲစမ်း ရသော အရာမရှိပါ။ ဝါဒ နှစ်ခြမ်းကွဲနေသော နိုင်ငံများသည် ယေဘုယျ ဥပဒေမူကြမ်းကို ဆုံးဖြတ်မည်ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာ မဲပိုသာသည့် ပမာဏအား လျှော့ချသောအခါ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရပေမည်။ ခွဲခြားထားရှိသော၊ အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားလျက် ရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် နိုင်ငံအတွင်း အငြင်းပွားရန် အလားအလာရှိသည့် အဖွဲ့အစည်း များ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု မရှိပဲနှင့် တရားဝင် ဖြစ်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲ၍မရပါ။

ပိုရရှိသော မဲအရေအတွက်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းသည် တရားမဝင်တော့ပါ။ သို့ရာတွင် အဆိုပါအာမခံချက်များအပေါ် သဘောတူညီပေးရာ၌ သဘောထားကွဲလွဲမှုများလွန်းသော အနေအထားတွင် အများသဘောတူညီမှုကို ရရှိရန်မှာ အချိန်ယူမည် ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကြီးမားဆုံးသော ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံဖြစ်သည့် အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိသော နိုင်ငံများအနက်မှ တစ်နိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ အခွင့်အရေးများအားလုံးကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမှသာ ရရှိသည်ဟူ၍ နားလည် သဘောပေါက်လျက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လူနည်းစုတည်ချက်အတွက် အထူးပြဋ္ဌာန်းချက်များကို သတ်မှတ်ရပြီး ယခုအချိန်ထိ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် လွတ်လပ်သော လူသားတိုင်း၏ အခွင့်အရေးများအရ ကွာဟချက် အမျိုးမျိုးရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများရှိခြင်း၏ စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ကိုင်တွယ်နေရဆဲ

ဖြစ်ပါသည်။

တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၊ နိုင်ငံသားများ၊ ဇာတ်ခွဲခြားခြင်းစသည့် သီးသန့်လူတန်းစားများနှင့် ဝိသေသ လက္ခဏာရပ်များကို အခြေပြုထားသည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် အောင်မြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ဆုံးရှုံးခြင်းကို သဲသဲကွဲကွဲ ရရှိစေရေးအတွက်၊ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွက် ယင်းတို့၏ ပံ့ပိုးမှုများအား အတိုးအလျှော့ ပြုလုပ်လေ့ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ စည်းမျဉ်းများအတွင်း အမျိုးမျိုးကွဲပြား တည်ရှိနေမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သိရှိနားလည်ရန် ဦးစွာလိုအပ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ကွာဟချက် အမျိုးမျိုးမဖြစ်စေရန် သင့်လျော်သော ဆောင်ရွက်ချက်များကို တရားဝင် လုပ်ဆောင်နေကြောင်း သေချာစေရေးအတွက် ခံစားပိုင်ခွင့်များအား အာမခံချက်ရှိစေရန် ထိရောက်သော နည်းလမ်းများကို လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် ကွာဟချက် အမျိုးမျိုးတို့မှ စစ်မှန်သော ကာကွယ်ခြင်းကို ပေးစွမ်းနိုင်မည့် လမ်းစတစ်ခု ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် လူနည်းစုနှင့် ဒေသခံ ပြည်သူလူထုနှင့်ပါတ်သက်၍ ယခုအခါ များစွာတိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် တရားရေးဆိုင်ရာ စံနှစ်များအကြားရှိ ပဋိပက္ခများအား မည်သို့ဖြေရှင်းချက် ထုတ်ရမည်ကို စဉ်းစားချင့်ချိန်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သော်လည်း ဥပဒေဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဝါဒအမျိုးမျိုးကွဲပြားတည်ရှိမှုအား သိရှိနားလည်ခြင်းသည်လည်း အသုံးတည့်ပါသည်။ အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကိုယ်စားပြု တင်ပြချက်ကို ရင်ဆိုင်ကိုင်တွယ်ရာတွင် တစ်နိုင်ငံလုံး အဆင့်နှင့် အခြားသော အဆင့်အသီးသီးရှိ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများနှင့် ပုံမှန်အားဖြင့် ကိန်းဂဏန်း ဖော်ပြချက်အရ ပုံသေနည်းများဖြင့် သတ်မှတ်ထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ခွဲဝေပေးသော စီမံဆောင်ရွက်ချက်များကို ချမှတ် ပြဌာန်းနိုင်ပါသည်။ ထိရောက်သော ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက်

ဤပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုများသည် အလေးအနက်စဉ်းစားခြင်းပြုရန် နည်းလမ်းများစွာ ပါဝင်ပါသည်။

လမ်းကြောင်းတစ်ခုတည်းအတွင်းရှိ အဖွဲ့အစည်း အားလုံးနှင့် ချမှတ်သည့် တရားဝင် သတ်မှတ်ချက်ကို လက်ခံခြင်း၊ သို့မဟုတ် သီးသန့် နယ်မြေများနှင့် ကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း အသီးသီး တို့က စီမံလုပ်ကိုင်နိုင်မည့် နယ်မြေ အမျိုးမျိုးကို ထိန်းသိမ်းထားသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး သဘောတူညီမှုစသည့် ဆောင်ရွက်ချက်များအရ ကွဲပြားခြားနားမှုများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းများအား သိရှိနားလည်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ စွဲမြဲနေသော လမ်းကြောင်း များဖြင့် ဝါဒနစ်ခြမ်းကွဲနေသော အနေအထား အတွင်း ဒီမိုကရေစီစံနှစ်သည် ပြဿနာများ အတွက် အဖြေဖြစ်သည့်အပြင် အခြားသော ပြဿနာရပ်အသစ်များ စတင်ခြင်းအတွက် ရင်းမြစ်များလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ယေဘုယျ အခြေခံ သတ်မှတ်ချက် တစ်ခုတည်းကို ထားရှိလျက် ကွဲပြားခြားနားမှု အမျိုးမျိုးရှိခြင်းကို စီမံရမည်လား။ သို့မဟုတ် လမ်းကြောင်းတစ်ခုတည်းအတွင်းရှိ အဖွဲ့အစည်းအားလုံးနှင့် ချမှတ်သည့် တရားဝင် သတ်မှတ်ချက်ကို လက်ခံရမည်လား။ သို့မဟုတ် သီးသန့်နယ်မြေများနှင့် ကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးတို့က စီမံလုပ်ကိုင်နိုင်မည့် နယ်မြေအမျိုးမျိုးကို ထိန်းသိမ်းထားသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး သဘောတူညီမှုစသည့် ဆောင်ရွက်ချက်များအရ ကွဲပြားခြားနားမှုများကို အသိအမှတ်ပြုရမည်လားဟူသည့် အဓိကမေးခွန်းများသည် ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင် ထားရှိမှုအပေါ်တွင်သာ မူတည်ပါသည်။

စွဲမြဲနေသော လမ်းကြောင်းများဖြင့် ဝါဒနှစ်ခြမ်းကွဲနေသော အနေအထားအတွင်း ဒီမိုကရေစီစံနှစ်သည် ပြဿနာများအတွက် အဖြေဖြစ်သည့်အပြင် အခြားသော ပြဿနာရပ်အသစ်များ စတင်ခြင်းအတွက် ရင်းမြစ်များလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဤအနေအထားမျိုးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကွဲပြားခြားနားမှုများများပြားစွာ ရှိနေသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတွင် မဲများ၍ အနိုင်ရရှိထားသော သာမန်နိုင်ငံရေး (နိုင်ငံရေး ခြေရုပ်မှု)မှ ကာကွယ်ရန် လိုအပ်နေသော ဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းများနှင့် ပြဌာန်းချက်များအား အလေးပေး အာရုံစိုက်ရန် လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ ခြံ၍ပြောရပါမူ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စံနှစ်များအတွင်း ဘာသာရေး၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံ၊ လူမျိုးရေးနှင့် ယင်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေဆိုင်ရာ အနေအထားများ အပါအဝင် အခြား လူမှုရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများ ဖြစ်သည့် ယင်းတို့၏ သီးခြားကဏ္ဍများကို တာဝန်ပေးအပ်ရန်အတွက် ယေဘုယျ အဆိုပြုချက်များသည် ပြဿနာဖြေရှင်းချက်အတွက် ကြီးမားလှသည့် အဟန့်အတားဖြစ်ကြောင်း လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များက ပြသလျက် ရှိပါသည်။ အကြောင်းမှာ အဆိုပါအချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို အဟန့်အတားဖြစ်စေပြီး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွက်လည်း ပုံပိုးကူညီမှုများ မပေးနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

အောက်ခြေအဖွဲ့အစည်းများမှ ထိပ်ပိုင်းရှိ အဖွဲ့အစည်းများသို့ လူမှုရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံသားအနေဖြင့်သာ လုပ်ဆောင်ကြပြီး တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုံ၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာများကို ထည့်သွင်းထားခြင်း မရှိပါ။ ဒုတိယအနေဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ ပူးပေါင်းခြင်း၊ ပြည်သူ့ နိုင်ငံရေးစံနှစ်ဖြင့် သာတူညီမျှမှု မရှိခြင်းများကို ကိုင်တွယ်မည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် လူမျိုးစု နှင့် ဒေသစွဲကို အခြေမပြုဘဲ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း အပေါ်တွင်သာ အခြေပြုကြသည့်အခါ အသီးအပွင့် ခံစားလာစေနိုင်ပါသည်။

ကွဲပြားခြားနားခြင်းကို မဖြစ်စေရန် သင့်လျော်သော လုပ်ငန်းစဉ်၏ တရားဝင် ဆောင်ရွက်ချက်အား အမှန်တကယ် သေချာစေရေးအတွက် ခံစားပိုင်ခွင့်များအား အာမခံချက် ရှိစေရမည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် အမျိုးမျိုးကွဲပြားနေမှုများမှ စစ်မှန်သော ကာကွယ်ခြင်းကို ပေးစွမ်းနိုင်မည့် လမ်းစတစ်ခုဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် လူနည်းစုနှင့် ဒေသခံ ပြည်သူလူထုနှင့် ပါတ်သက်၍ ယခုအခါများစွာ တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

၄.၅။ တရားဥပဒေ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း၏ မူလရည်ရွယ်ချက်မှာ သဘောတူညီချက်များကို တရားရုံးများက ဥပဒေ၏ အထွဋ်အထိပ်အဖြစ် အာဏာတည်စေကြမည်ဖြစ်သော တရားဥပဒေ အကြောင်းအရာ တစ်ခုအဖြစ် စံနှစ်တကျ စီစဉ်ပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် ဥပဒေတစ်ရပ်အား ချမှတ်ခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်း အသီးသီးတို့အကြား ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို မဖြစ်ပေါ်စေရန်အတွက် ဥပဒေက ထိန်းသိမ်းပေးရန် အရေးကြီးလှပါသည်။ နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် လိုအပ်သော ကန့်သတ်ချက်များ ပြဌာန်းရေးအတွက် တရားဥပဒေကို ထိန်းသိမ်းရပါမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပုံစံချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ နိုင်ငံရေး မူဝါဒများကသာ မောင်းနှင်လှုံ့ဆော်လျက် ရှိပါက နောက်ပိုင်းတွင် ယင်းတို့၏အာဏာကို ကန့်သတ် ထိန်းချုပ်ထားသောအရာ ရှိမည်မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို တရားရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ၏ ခန့်မှန်း၍ ရရှိနိုင်သော အခြေခံမူဘောင် တစ်ခုအတွင်း၌သာ

ရှိစေရန်အတွက် တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သည့် ပုံစံများကို ကြိုတင်၍ ချမှတ်ရန်သည်လည်း အရေးကြီးလှပါသည်။ ယင်းသည် လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာတွင် လူတိုင်းအတွက် သင့်လျော်မည့်ဥပဒေစည်းမျဉ်းများနှင့်အညီ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မည့်သူအားလုံးအတွက် တစ်ပြေးညီမှုတစ်ခုနှင့် နောက်ခံ အခြေအနေမျိုးရှိစေရန် အထောက်အကူပြုပါသည်။

ထိရောက်၍ ခြေခြေမြစ်မြစ် ဖြစ်သည့် ရလဒ်များအရ ပြည်သူများ၏ ဘဝနယ်ပယ် အသီးသီးအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ လွှမ်းမိုးကြီးစိုးနိုင်မှုအပေါ်တွင် တရားဥပဒေကို ကြိုတင် ခန့်မှန်းချင့်တွက်ပါသည်။ လိုအပ်ချက်အရ နိုင်ငံတိုင်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေများ၏ အထွဋ်အထိပ် မည်ကဲ့သို့ဖြစ်လာသည်ကို ဆုံးဖြတ်ပေးသော တရားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင် သို့မဟုတ် စံနှစ်ရှိပါသည်။ အဆိုပါ အခြေခံမူဘောင်သည် အာဏာတည်နေဆဲဖြစ်ပါက ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးကြသူများက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများကို အကျိုးသက်ရောက်စေရန် အသုံးပြုမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား လွှမ်းမိုးနိုင်ရန် ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။ အကယ်၍ အခြေခံမူဘောင်သည် အားနည်းနေခြင်း သို့မဟုတ် လုံးဝမရှိခြင်းဖြစ်ပါက ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ယခင်က ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဟောင်းစသဖြင့် အခြားသော တရားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင် တစ်မျိုးမျိုးကို အမြန်ဆုံးချမှတ်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ ယခင်ကရှိခဲ့သော တရားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်သည် နိုင်ငံရေးအင်အားစုများ၏ လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် လက်ဝါးကြီးအုပ်မှုကို လျော့ချစေလျက် အကျိုးတူ ပါတီများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်း အသစ်များအား အဆိုပြုထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများအား တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း သို့မဟုတ် တရားနည်းလမ်းကျစေခြင်းကို စစ်ဆေးရန် ခွင့်ပြုပေးပါလိမ့်မည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပုံစံချမှတ်ရန်အတွက် နီပေါနှင့် တောင်အာဖရိက၏ မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံစသည့် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကို တရားရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာဖြင့် ရွေးချယ်နိုင်ပါသည်။ ညီလာခံသည် မူလ၊ အချုပ်အခြာ အာဏာလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်သဖြင့် အဖွဲ့အစည်းမှ ချမှတ်လိုက်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို မူလအာဏာက ခွင့်ပြုမိန့် ချပေးပြီး ယင်းသည် ဥပဒေများ၏ အချုပ်ဖြစ်ကြောင်း ဆောင်ရွက်ချက်များက ညွှန်ပြနေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စံနှစ်များ တည်ဆောက်ရေးတွင် ဆွေးနွေးကြသည့်အတိုင်း အခြားသောဥပဒေများ၏ သာလွန်ကောင်းမွန်မှုများကို ပေါင်းစပ် ထည့်သွင်းထားခြင်း မရှိပါက ပြီးပြည့်စုံမည် မဟုတ်ပေ။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်ကို ဥပဒေအချုပ်အခြာ ထောက်ခံချက်ပေး၍ မဲပေးခြင်းဖြင့် အချုပ်အခြာအာဏာ သဘောတူညီချက်ပေါ်ထွက်လာစေရန် ပြည်လုံးကျွတ် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကို ပြုလုပ်မည်ဖြစ်သည်။ ကင်ညာနိုင်ငံ၌ ယခင်ကရှိနေခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ဖန်တီးခဲ့သူများဖြစ်ကြသည့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ဆဲ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို တစ်ခုလုံး အစားထိုးရန်အတွက် တရားရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာမရှိကြောင်း လူထုက လက်ခံခဲ့သောအခါ နိုင်ငံအတွင်းတွင် အစဉ်အလာမရှိခဲ့သော်လည်း ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲစံနှစ်ကို ကျင့်သုံးပါသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်သူတို့ လက်ဝယ်တွင်ရှိသည်ဟူသော အယူအဆ၏ အားသာချက်အရ ပြည်သူများကသာလျှင် ယင်းကို လုပ်ဆောင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ခိုင်မာစွာ အမြစ်တွယ်နေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၏ အစိတ်အပိုင်းများ၏ ပြင်ဆင်ချက်ကို ခိုင်မာမှု ရှိစေဘို့ရာ ဤနည်းလမ်းကို ကျင့်သုံးပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်သည် တည်ဆဲဥပဒေများကို တရားဥပဒေကြောင်းအရ ဆက်လက်ကျင့်သုံးရန်

ဖြစ်နိုင်ခြေ မရှိပါက မည်သို့လုပ်ဆောင်မည်နည်းဟူသည့် မေးခွန်းတစ်ခု ရှိလာပါသည်။ တရားရေး အမိန့်ညွှန်ကြားချက်အသစ်ကို အပြည့်အဝ ချမှတ်အသုံးပြုရန်အတွက် တည်ဆဲဥပဒေများကို ရုတ်ခြင်း ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရန်၊ မသိမ်းရန်ဟူသော စိန်ခေါ်မှုလည်း ရှိပါသည်။ အချို့သောဥပဒေများသည် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရမည်ဟုဆိုပါကမည်သည်တို့ကိုဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထား၍မည်မျှကြာရှည်ဦးမည်နည်း။ တောင်အာဖရိကတွင် အစောဆုံးအဆင့် အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ခြင်း ပြဿနာရပ်များအဖြစ် တရားဥပဒေကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးခြင်း သို့မဟုတ် ဖယ်ရှားခြင်းကိစ္စရပ်များအပေါ် အဓိကထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်သည် ဒေသန္တရအစိုးရကို ရပ်ဆိုင်းခဲ့သော်လည်း ဒေသန္တရအစိုးရ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် စည်းမျဉ်းအသစ်များကို ပြဌာန်းရန် အဖွဲ့အစည်းအသစ်များမှာ အချိန်မရရှိကြပေ။ ဤအခြင်းအရာတွင် သမ္မတ နယ်လဆင်မန်ဒီလားသည် ဒေသန္တရအစိုးရအား လုပ်ငန်းစဉ်လည်ပတ်ရေးအတွက် စည်းမျဉ်းအသစ်များ ချမှတ်ရန် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ပန်ကြားရခြင်း ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ လုပ်ဆောင်ချက်သည် ယင်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိ၊ မရှိဟူသည့် တရားရေးအရ စိန်ခေါ်မှုဖြစ်ရန် အကြောင်းအချက်တစ်ရပ်အဖြစ် လျှင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ ဤသို့ဖြစ်ရခြင်း၏အဓိက အကြောင်းရင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အာဏာများအား ခွဲခြားသတ်မှတ်မှုအပေါ် အခြေခံ စည်းမျဉ်းတစ်ရပ်အဖြစ် လက်ခံထားပြီး ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို အပ်နှင်းထားခြင်းမရှိသည့် သဘောသက်ရောက်နေပါသည်။ ဤဖြစ်နိုင်ခြေကို ကြိုတင် ဟန့်တားနိုင်သကဲ့သို့ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဤအကြောင်းအရာကို ကိုင်တွယ်ရန်အတွက် သင့်လျော်သော အာဏာနှင့်အညီ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က တရားဥပဒေ ချမှတ်သည်အထိ ဆက်လက်ရှိနေဦးမည့် ဥပဒေများကို ဆက်နွယ်ပေးလျက် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ဥပဒေပြုရန် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို အတိအကျ ဖော်ပြပေးထားပါသည်။ ဥပဒေအဟောင်းကို ဖယ်ရှားပစ်လိုက်ပါက ဥပဒေအရ ယာယီ ဖြေရှင်းပေးထားသော လုပ်ဆောင်ချက်အား ဆောင်ရွက်ရန် ခွင့်ပြုပေးရန်မှတစ်ပါး အခြားနည်းလမ်း မရှိတော့ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ စံနှစ်အရ ယခင်ကတည်းက ရှိနေသည့် ဥပဒေများကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခဲ့ပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် တောင်အာဖရိက၏ နာမည်ကျော်ကြားသည့် "နေထွက်ချိန်နှင့် နေဝင်ချိန် ဥပဒေအပိုဒ်ငယ်များ" စသည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို စဉ်းစားကြရပေလိမ့်မည်။

ယခင် ဥပဒေဟောင်းများအား ပယ်ဖျက်ရာတွင် အကျိုးဆက်များရှိပါသည်။ သင့်လျော်သော ညွှန်ကြားချက် ဖြစ်ရန်မှာ အစိုးရစံနှစ်ဟောင်းအရ ချမှတ်ထားသည့် တရားရေး ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် မူတည်နိုင်ပါသည်။ ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စံနှုန်းအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ယခင်က ဥပဒေများအားလုံးကို ငြင်းပယ်နိုင်သော်လည်း ယင်း၏ အမည်နာမအောက်တွင် ပုံမှန်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အတည်ပြုနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ယေဘုယျ စည်းမျဉ်းများအား လုံးဝဥပဒေအသုံးပြုခြင်းထက် ကိစ္စရပ်တစ်ခုပြီးမှတစ်ခု ဆောင်ရွက်စေရန် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ပေးအပ်လျက် အဆိုပါ ဆုံးဖြတ်ချက်များအား ကျိုးကြောင်းညီညွတ်မှု ရှိ/မရှိကို စစ်ဆေးရန် အထူးကော်မတီတစ်ရပ် သို့မဟုတ် တရားရုံးကို တာဝန်ပေးအပ်နိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တရားရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်အသစ်ကို အပြည့်အဝ ကဏ္ဍသစ် ဖွင့်လှစ်ထားသော်လည်း အချို့သောကဏ္ဍများတွင် တရားရေးအရ ဆက်လက်ဆောင်ရွက် ကျင့်သုံးနေကြခြင်းမျိုး ရှိနေမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်များသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ယခင် တရားဥပဒေ

ညွှန်ကြားချက်အဟောင်းတွင် ရရှိထားသည့် နိုင်ငံသားတို့၏ အခွင့်အရေးများ ဆက်လက်ရရှိနိုင်စေရန် ဖန်တီးပေးပါသည်။ အထူးသဖြင့် အခြားသော ဒေသန္တရဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ် မထွက်ရှိမီ ဦး၍ ယင်းတို့ကို ကာကွယ်ပေးသောအခါ တရားဥပဒေစံနှစ် အများစုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများက တစ်ဖက်သတ် ဖယ်ရှားခြင်း မပြုသင့်သော အခွင့်အရေးများကို ချမှတ် ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်း ရေးဆွဲကြသူများသည် ပြဌာန်းချက်နှင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ဦးတည်ချက်များအတွက် ခြေခြေမြစ်မြစ်ရှိသော၊ ထိရောက်သော ဥပဒေကို ပြန်လည်ရေးဆွဲနိုင်ပြီး ရရှိရမည့် အခွင့်အရေးများ၏ အနေအထားကို ဆုံးဖြတ်သော ဥပဒေခုံရုံး၏ ကြားနာချက်အစရှိသည့် ပုံမှန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ပုံစံများနှင့် အခြေခံမူဘောင်များကို ထိန်းသိမ်းထားသင့်ပါသည်။ အရင်းခံ ဥပဒေကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်သည် ယင်းတို့၏ ပြဌာန်းချက်များကို လိုအပ်သလို ပြုပြင်မွမ်းမံမည်ဖြစ်သော်လည်း တရားသူကြီးများနှင့် စစ်ဘက်အမှုထမ်းများ စသည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများသည် ပုံမှန် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို ဆက်လက်၍ အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

၅။ လမ်းညွှန်စာအုပ်ကို အသုံးပြုခြင်း

၅.၁။ လမ်းညွှန်စာအုပ်၏ ဦးတည်ချက်

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်အား မိမိတို့၏ တိုင်းပြည်အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရာတွင် ပါဝင်သည့် စာဖတ် ပရိတ်သတ်အတွက် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ယင်းသည် ကျယ်ပြန့်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ လတ်တလော အဖြစ်အပျက်၏ အကျိုးရလဒ်ဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာသော အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအား ဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအများစုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို အတွေ့အကြုံရှိခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ ပန်းတိုင်မှာ လက်တွေ့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအကြား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအပေါ် ပိုမိုနားလည်မှု ရှိလာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ပထမအနေဖြင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်သူများက သိရှိနိုင်သည့် ယင်း၏ သဘောသဘာဝများ၏ နည်းလမ်းအမျိုး ပါရှိသောကြောင့် ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် အရေးကြီးလှပါသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ယင်းသည် အကြောင်းအရာတိုင်း အတွက် အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်စေသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုတည်းကို ပေးခြင်းထက် အကြောင်းကိစ္စရပ်များကို ယင်းတို့၏ နောက်ခံအနေအထားပေါ် အခြေပြု၍ လေ့လာရန်အရေးကြီးမှုကို အလေးထားခြင်းအားဖြင့် ကိုင်တွယ်နိုင်ပါသည်။ ကောင်းစွာ တတ်သိနားလည်သော လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေသူများက ကျင့်သုံးနေသည့် နည်းလမ်းဖြင့် အခြေများကို ပိုမိုရှာဖွေနိုင်ရန် ယင်း၏ အရေးပါမှုကို တွေ့ရှိရမည်ဖြစ်ပါသည်။

၅.၂။ လမ်းညွှန်စာအုပ်၏ နည်းလမ်းများ

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ယင်းတို့၏ ရလဒ်များအပေါ် ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ဆက်စပ်နေသည့် အနေအထား၏ အရေးပါမှုကို မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် အသေးစိတ်

အစီအစဉ်တစ်ခု မဟုတ်သကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများက ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးကြရန် နည်းလမ်းတစ်ခုတည်းဖြင့် အနေအထားတိုင်းတွင် အဆင်ပြေ အံဝင်စေမည့် လက်စွဲစာစောင်တစ်ခုလည်း မဟုတ်ပေ။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများက စဉ်းစားလျက်ရှိသော၊ ပဋိပက္ခများ၏ သက်ရောက်မှုကိုခံရသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံတည်ဆောက်ရေး အနေအထားအတွင်းရှိ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်နေသည့် အရင်းခံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စဉ်းစားနိုင်မည်ဖြစ်သော နည်းလမ်းအချို့ကို အလေးပေးဖော်ပြရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်၏ အလေးထားချက်မှာ နိုင်ငံရေးစံနှစ်တွင် အဓိက မှတ်တမ်းမှတ်ရာများအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအပေါ်တွင်ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစံနှစ်ကို အပြည့်အဝ နားလည်စေရန် အသားပေးထားပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တည်ဆောက်သူများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် မည်သည့် အကြောင်းအရာများ ပါဝင်သည်၊ မည်သို့ ညွှန်ကြားထားသည်၊ တကယ်တမ်းတွင် မည်ကဲ့သို့ အသုံးဝင် သည်စသည်တို့ကို ကွဲပြားစွာ ခွဲခြားနားလည်ရန် အားပေးပါသည်။ ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများမှ ဥပမာများကိုလည်း ပေးထားပါသည်။ အဆိုပါ ဥပမာများကို သက်ဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် တင်ပြထားသည့် ပြဌာန်းချက်များ၏ ထောက်ခံရေးသွင်း ဖော်ပြချက်များအဖြစ် မယူဆသင့်ပါ။ ယင်းအစား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ အနေအထားအရ သင့်လျော်သော၊ ရရှိသော နည်းလမ်းများအရ စဉ်းစားမှုများ ပြုလုပ်ရန်အတွက် ဤနမူနာများကို အသုံးပြုရန် အားပေးထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများသည် အချင်းချင်း ချိတ်ဆက်မှုများရှိသောကြောင့် ပုဒ်မတစ်ခု၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်းရှိ အခြားသော ပုဒ်မတစ်ခုနှင့် ကွာခြားနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအား ပြီးပြည့်စုံစွာ သုံးသပ်ရန် တိကျသော ပြဌာန်းချက်များဖြင့် ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်နေစဉ် အခန်းတိုင်းသည် ယင်းကို အပြည့်အစုံ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ အခန်းတိုင်းသည် အကြောင်းအရာတစ်ခုစီကို ဦးတည်ထားပြီး၊ သက်ဆိုင်ရာ စာဖတ်ပရိတ်သတ်အတွက် လိုအပ်သလို အသုံးပြုနိုင်စေမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် အသုံးချစရာ ဗဟုသုတရင်းမြစ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ တိုက်ရိုက် ပံ့ပိုးကူညီမှု၊ လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုနှင့် သတ်မှတ်ထားသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်များဖြင့် နိုင်ငံတကာ IDEA မှ ထပ်လောင်းရရှိသော ကျွမ်းကျင်မှုများက ယင်းကို ပံ့ပိုးထားပါသည်။

၅.၃။ ဤအခန်းအပေါ် ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း

၅.၃.၁။ အခန်း ၁။ နိဒါန်း

စတင်ခြင်းအဆင့်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဆုံးဖြတ်ချက် နှစ်မျိုးနှစ်စားကို ချမှတ်ကြရပါသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ လုပ်ငန်းစဉ် အတိုင်းအတာနှင့် စပ်လျဉ်းသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ (ဥပမာ - ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ပြဌာန်းချက်များ၊ စည်းမျဉ်းများ၊ အချိန်ကိုက်၍ လုပ်ဆောင်ရသော ကြီးကြပ်မှုများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများ) ဖြစ်ပြီး ဒုတိယတစ်ခုမှာ ပါဝင်သော အကြောင်းအရာနှင့် သက်ဆိုင်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည့် အနေအထားများတွင် တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ရန်သည် အဆိုပါ ဆုံးဖြတ်ချက် နှစ်မျိုးနှစ်စားပေါ်တွင်

မူတည်နေပါသည်။ ဤအခန်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို စတင်ရေးဆွဲသောအခါ အကြောင်းအရာ၊ အခြေအနေ၏ အရေးကြီးပုံကို အဓိက လမ်းညွှန်ချက်အဖြစ် အလေးပေးထားပါသည်။ ယင်းကို အောက်ပါအတိုင်း ပုံစံချမှတ်ထားပါသည်။

- ပထမအချက်အနေဖြင့် ဤအခန်းက အခြေခံသည့် ယေဘုယျ စောင့်ကြည့် လေ့လာချက်များနှင့် အရေးပါသော ယူဆချက်များကို သတ်မှတ်ထားပါသည်။
- ဒုတိယအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များအား အတိုချုပ် သုံးသပ်ချက်အပေါ် အခြေခံ၍ ပဋိပက္ခများ၏ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော အနေအထားများ၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးများကို ပုံစံချမှတ်ရသောအခါ ယေဘုယျ စိန်ခေါ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။
- တတိယအနေဖြင့် တရားဝင်ရလဒ်များကို ခိုင်မြဲစေခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ငန်းစဉ် အတိုင်းအတာ၏ ရှုထောင့်အား ဆွေးနွေးပါသည်။
- စတုတ္ထအနေဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်များမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် အကြောင်းအရာအချို့နှင့်ဆက်စပ်၍ ဆွေးနွေးပါသည်။
- ပဉ္စမအချက်မှာ အခန်း ၁ သည် လမ်းညွှန်စာအုပ်အား နိဒါန်းပျိုးခြင်းဖြစ်ပြီး ယင်းအား မည်ကဲ့သို့ အသုံးပြုရမည်ကို ရှင်းလင်းပြသပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ပါဝင်သော အခြားအခန်းများကိုလည်း ခြုံငုံသုံးသပ်ထားပါသည်။

၅.၃.၂။ အခန်း ၂။ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများနှင့် ကွဲပြားခြားနားသော အယူအဆများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် စည်းလုံးညီညွတ်မှု၏ အဓိပ္ပါယ်နှင့် အခြေခံစံနှုန်းများကို ဖော်ဆောင်ပေးရာတွင် အဓိကကျသည့် တိကျသေချာသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများအား ချမှတ်ခြင်းနှင့် ဖွဲ့ဖြိုးတိုးတက်စေခြင်း တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ပါသည်။ ယင်းတို့၏ အဓိပ္ပါယ်သည် သင်္ကေတတစ်ခုမျှသာ ဖြစ်ခြင်းထက်ပိုပါသည်။ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်နှင့် လုပ်ငန်းစဉ် ဆောင်ရွက်ချက်အား ရှင်းလင်းဖော်ပြပေးနိုင်သည့် စွမ်းဆောင်ရည် ရှိပါသည်။ ဤအခန်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ မည်သို့ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်လာသည်၊ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် တိကျပြတ်သားပြီး ပြည့်စုံသော စုပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲနိုင်သည်။ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပါဝင်သည့်အကြောင်းအရာ၊ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်သည့်ပုံစံနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုတို့အရ နောက်ဆက်တွဲ ဖြစ်ပေါ်လာသည်တို့ကို လေ့လာပါသည်။ ယင်းသည် အစိုးရတစ်ရပ်အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းများ၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်ပေးသည့် ကဏ္ဍကိုလည်း လေ့လာပါသည်။ ယင်းတို့သည် တိကျသေချာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်များကို ပံ့ပိုးထောက်ပံ့ပေးခြင်း သို့မဟုတ် မူဝါဒချမှတ်သူများအား လမ်းညွှန်ချက်များပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ၏ အကျိုးဝင်မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ကိုင်တွယ်သည့် ကွဲလွဲသော အယူအဆများနှင့် မည်ကဲ့သို့ ဆက်စပ်နေပုံကိုလည်း ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းသည် တရားဥပဒေ၊ အမျိုးမျိုးကွဲပြားစွာတည်ရှိမှုအပေါ် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၊ ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးစသည့် သီးသန့်ဆန်သော အကြောင်းအရာများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် ယင်း၏နည်းလမ်းဖြင့် သို့မဟုတ် တိကျသောချာသော ပြဌာန်းချက်များဖြင့် ယင်းတို့အား မည်ကဲ့သို့ ကိုင်တွယ်မည်ကို ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။ ဤအခန်းသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အတွင်း အင်အားစုများနှင့် အနာဂတ် ဖြစ်နိုင်ခြေများက အဆိုပါ အယူအဆများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများနှင့် ပြဌာန်းချက်များ၏ ပုံစံနှင့် အဓိပ္ပာယ်ကို မည်ကဲ့သို့ ပုံဖော်နိုင်မည်ကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

၅.၃.၃။ အခန်း ၃။ လူ့အခွင့်ရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို တည်ဆောက်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စပါဝင်ခြင်းအတွက်များစွာသော အကြောင်းပြချက်များ ရှိပါသည်။ ယင်းတို့သည် အစိုးရ၏အာဏာအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များရှိနေကြောင်း ညွှန်ပြနေပါသည်။ ယင်းတို့သည် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အတွက် အတားအဆီးများကို ဖြစ်စေပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်ကို ချမှတ်ရန်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ကို ချပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီခြင်းဟူသည့် အချက်နှင့် တစ်သားတည်း ဖြစ်နေရမည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်သည် ပြည်သူတိုင်းနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတိုင်းအား ယင်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် စံနှစ်တကျ စီမံရန် နှင့် ခိုင်မာစွာ ထိန်းသိမ်းရန် အခြေအနေကို ပေးပါသည်။ ယင်းသည် သာမန်ပြည်သူတို့အား အာဏာပိုင်များနှင့် နိုင်ငံ၏ အဖွဲ့အစည်းများကို စိန်ခေါ်ရန် အခွင့်အရေးပေးပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးသည် မည်ကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသလဲ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တစ်သားတည်းဖြစ်ရဲ့လား၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အခြားသော ရှုပ်ထွေးသည့် ရှုထောင့်များကို ပါဝင်သွင်းစဉ်းစားထားသလား စသည့် အကြောင်းများဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ လူ့အခွင့်အရေးဟူသည် အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော၊ လွှဲပြောင်းသိမ်းယူ၍ မရနိုင်သော၊ ခွဲခြမ်းဝေငှ၍ မရနိုင်သော အရာပင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း အချို့သော အခွင့်အရေးများအား ထည့်သွင်းပါဝင်ခြင်းနှင့် ကာကွယ်ခြင်းအတွက် အကြောင်းပြချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ သဘောသဘာဝနှင့် ရည်ရွယ်ချက်အဖြစ် အပြိုင်ဖြစ်လာပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းကို သဘောတူညီချက် ချမှတ်ပေးရုံမျှမက လူမှုရေး အခြေအနေများအရ ကွဲပြားခြားနားနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပဋိပက္ခများ၏ အကျိုးသက်ရောက်ခြင်းကိုခံရသော လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ပြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးကို ပံ့ပိုးပေးရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်မှုများကို ကျင့်သုံးရန်မှာ အဓိက စိန်ခေါ်မှုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွင်း လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အကန့် အသီးသီးအကြားရှိ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ်များသည် ရံဖန်ရံခါဖြစ်သော အခြေအတင် ဆွေးနွေးမှုများတွင် မြင်တွေ့ရသကဲ့သို့ ကိုင်တွယ်ရက်ခဲလှပြီး ဤပန်းတိုင်သည် လွယ်ကူမည် မဟုတ်ပါ။ အထူးဆောင်ရွက်ချက်များ၏ အကျိုးရလဒ်အဖြစ် လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံ၏ သဘာဝ သယံဇာတများအပေါ် ရသင့်ရထိုက်သော အခွင့်အရေးများနှင့် ဆက်နွယ်သော စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ မိသားစုအတွင်း သာတူညီမျှမှုရှိနိုင်မည့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ စသည့် အခွင့်အရေးများသည် ယင်းတို့တွင် အပါအဝင် ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ထပ် စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုမှာ ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ အာမခံချက်များကို နေသားတကျ ဖြစ်စေရန် လိုအပ်သော အခွင့်အရေးများအတွက် ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေးပင် ဖြစ်ပါသည်။ အခြေခံရသင့်သော အခွင့်အရေးများ၏ တရားရေးဆိုင်ရာ အာဏာသက်ရောက်စေမှုသည် တရားရေးဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာများတွင် သိသိသာသာပင် ပျံ့နှံ့သက်ရောက်မှုရှိနေပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် ပိုမိုများပြားသော လူထုဆန္ဒကို တိုးပွားရရှိစေရန် နိုင်ငံရေးအတွက် အခွင့်အရေးပေးနိုင်သည့် နိုးကြားတက်ကြွသော အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေး

အခြေခံမူဘောင်များကို ရရှိအောင် အားထုတ်ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသည်။

၅.၃.၄။ အခန်း ၄။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ ခွဲ၏ ပုံစံ

ပြဌာန်းစာအုပ်များအရဥပဒေများအားဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကမူကြမ်းရေးဆွဲထားသည့်အတိုင်း၊ တရားသူကြီးအဖွဲ့က ရှင်းလင်းဖော်ပြသည့်အတိုင်းအာဏာသက်ရောက်စေရန် သို့မဟုတ် အကောင်အထည်ဖော်ရန် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍသည် အစဉ်အလာအရ ထူးခြားသော ဦးတည်ချက်ရှိသည့် အစိုးရ၏ အလားအလာရှိသော ကဏ္ဍ ၃ ရပ် အနက်မှ တစ်ခုကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ လက်တွေ့အားဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ဌာနခွဲသည် ပြိုင်ဘက်ကင်း အာဏာရှိသောကဏ္ဍအား တာဝန်ထမ်းဆောင်ပြီး ယင်းကို တိုင်းပြည်၏ပြယုဂ်ကို ပြည်တွင်းအဆင့်အားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတကာအဆင့်အားဖြင့်သော်လည်းကောင်းကိုယ်စားပြုသည့် ပုံမှန်ခေါင်းဆောင် သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်သူအဖြစ်ရရှိလေ့ရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်၏အကြီးအကဲကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းသည် အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် ပဋိပက္ခများဒဏ် ခံရသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတွင် ကြီးမားလှသော အဆင်မပြေဖြစ်ခြင်း၊ စိတ်သဘောထား မတိုက်ဆိုင်ခြင်းကို မျိုးစေ့ချပေးသည့် အရေးပါသော ဖြစ်ရပ်တစ်ခုဖြစ်ရခြင်းမှာ အံ့ဩစရာ မဟုတ်ပေ။ အမှန်တကယ်တမ်းတွင် ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများစွာတို့ စတင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု အာဏာကို ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းချုပ်ထားခြင်းနှင့် ကြီးထွားစေခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အပြင်းအထန် ကြိုးပမ်းခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်ပြီး၊ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မူဘောင်ကို ချမှတ်နေစဉ်အတွင်း သို့မဟုတ် ချမှတ်ပြီးသောအခါ ဖြစ်လေ့ရှိပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများက တိုင်းပြည်အတွက် ရရှိနိုင်သည့် အကောင်းဆုံးသော နည်းပညာဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းချက်ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ပေးသော ပညာရပ်ဆန်သော အသုံးချမှုတစ်ခု သက်သက်သာလျှင် မဟုတ်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသူများသည် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါအကြောင်းအရာများအဖြစ် အသွင်ပြောင်းရန် ရည်ရွယ်ထားသော နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူများ/ ပါတီများ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုသည် အမျိုးမျိုးသော စိတ်ပါဝင်စားမှုများ၊ မျှော်လင့်ချက်များရှိနေကြသည့် များစွာသော နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားသူများအကြား သဘောတူညီမှုကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။

ဤအခန်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော၊ ပုံစံချမှတ်ထားသော၊ ရှေ့နောက်ညီညွတ်သော ပုံစံဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုဌာနခွဲနှင့် ပါတီသက်၍ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုအတွင်း အသွင်ပြောင်းရန်၊ အပြိုင်အဆိုင် ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည့် စိတ်ဝင်စားမှု အမျိုးမျိုးကို ဖြစ်နိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုဆီသို့ ညှိနှိုင်းပြေလည်မှု ရရှိစေရေးအတွက် ပံ့ပိုးပေးရန် သက်ဆိုင်သူများကို အထောက်အကူပြုပါသည်။ ဤအခန်းသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု၏ အာဏာကို လက် အောက်အဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများအပေါ် အဓိကအားဖြင့် အလေးပေးပါသည်။ ဤအခန်း၌ အချို့သော ကိစ္စရပ်များ၌ ခိုင်မာတောင့်တင်းသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ရရှိလာနိုင်သည့် အကျိုးအမြတ်များ လျစ်လျူရှုခြင်းမပြုပဲ လူနည်းစုကသာ အာဏာကို ထိန်းသိမ်း ချုပ်ကိုင်ထားပြီး အများစုကို ဘေးဖယ်ထုတ်ထားသော ဗဟိုအစိုးရကသာ ချုပ်ကိုင်ထားသည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုသည် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများစွာတို့၏

ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း သို့မဟုတ် ကြီးမားလာခြင်းအကြောင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သည်ဟု ယူဆပါသည်။ အရေးအကြီးဆုံးအချက်မှာ နိုင်ငံတော်အာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့များသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများအား အခြားသောအစိုးရ၏ ဌာနများနှင့် နှိုင်းစာလျှင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအတွင်း သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ တိုက်ကြည့်စစ်ဆေးခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ကြရေးအတွက် ခွင့်ပြုပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။

၅.၃.၅။ အခန်း ၅။ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ ပုံစံချမှတ်မှု

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အခြေခံလုပ်ငန်းတာဝန် ၃ ရပ်မှာ ကိုယ်စားပြုရေး၊ တရားဥပဒေရေးဆွဲချမှတ်ရေးနှင့် ကြီးကြပ်ရေးတို့ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးလောကတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်တို့ဖြင့် အများဆုံး ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ကွဲလွဲလျက်ရှိသော အယူအဆများကို ယှဉ်ပြိုင်ရာဖြစ်သော နိုင်ငံရေးလုပ်ဆောင်မှု နယ်ပယ်ကို အကောင်းဆုံး အနေအထားဖြင့် ကိုယ်စားပြုပါသည်။ ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ဝန်းကျင်တစ်ခုတွင် ယခင်က စစ်ဖက်ပြိုင်ခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းများသည် အကြမ်းဖက်ခြင်းများ၊ အမုန်းတရားများကို နိုင်ငံရေးခံယူချက်ဖြင့်သာ အစားထိုးရန် အားထုတ်ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည်။ ဥပဒေပြုမှုပုံစံသည် အမျိုးမျိုးသော အမြင်များ၊ အယူအဆများအား ဖော်ပြခြင်း၊ စဉ်းစားခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းပြေလည်ခြင်းအတွက် ဆွေးနွေးမှုတစ်ခုကို တည်ဆောက်ခြင်းဖြင့် အဆိုပါအနေအထား အဆင့်ဆင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲလာမှုအား ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ပုံ၍ လက်တွေ့ဆန်ဆန်ပြောရမည်ဆိုလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုသည် စိတ်ဝင်စားမှုအမျိုးမျိုး၊ မျှော်မှန်းချက် အမျိုးမျိုးရှိနေသည့် သက်ဆိုင်သည့် လှုပ်ရှားသူများအကြား သဘောတူညီမှုကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ ပွဲဖျက်များနှင့် အကြမ်းဖက် ပြစ်မှုကျူးလွန်ထားသူများ အပါအဝင်များစွာသော ပဋိပက္ခအပြီးမှ ထကြွသူများသည် ညှိနှိုင်းပြေလည်ခြင်းကို တောင်းဆိုလာပေမည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အကောင်းဆုံး ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော နည်းပညာပိုင်းဆန်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရရှိနိုင်မည် မဟုတ်သော်လည်း အကောင်းဆုံး ရရှိနိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်ကို ဖန်တီးရာတွင် အောင်မြင်မှု ရရှိနိုင်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ နိုင်ငံရေး ပါတီများသည် အဓိကအားဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား ယင်းတို့၏ အကြီးအကဲများ၏ ရည်မှန်းချက်များအပြင် ယင်းတို့၏ စိတ်ဝင်စားမှုများကို ပံ့ပိုးပေးပြီး ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ပုံစံချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် လွှမ်းမိုးမှုများ ရှိနေပါသည်။ ပုံမှန်မဲအများဆုံး ရရှိသူကသာ ကျယ်ပြန့်အရေးပါသော အာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ခွင့်ပြုခြင်းအားဖြင့် ဥပဒေပြုခြင်း အာဏာကို ထိန်းချုပ်ထားလျက် အင်အားကြီးသော ပါတီများသည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သာမက ဥပဒေပြုခြင်း ပုံစံချမှတ်မှုကြီး တစ်ခုလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် “အနိုင်ရသူ အားလုံးယူ” ပုံစံကို ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုစသဖြင့် အနည်းစု အဖွဲ့အစည်းကို ကိုယ်စားပြုသော ပါတီများသည် ကွဲပြားခြားနားသော ပုံစံချမှတ်မှုကို ပို၍နှစ်ခြိုက်နိုင်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် ယင်း၏ အစိုးရဖွဲ့စည်းပုံစံနစ်အတွင်းရှိ တာဝန်အပေါ် မြင့်မားသော မျှော်မှန်းချက်များ ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဗဟိုကသာပြင်းထန်စွာ အာဏာထိန်းချုပ်ထားသည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ဖြင့် တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်နေသော အာဏာရှင်ဆန်သော အုပ်ချုပ်သူများ၏ ဒဏ်ကိုခံရသော အခြေအနေမျိုးတွင် ပြည်သူများသည် ကောင်းမွန်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ လွတ်မြောက်သက်သာရာရခြင်းကို စောင့်စားမျှော်လင့်နေကြပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်အား ထောက်ခံသူများသည် ထိရောက်စွာ စွမ်းဆောင်နိုင်သော အာဏာကို ထိန်းသိမ်းထားသည့်

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ခဲရာခဲဆစ်ဖြစ်သည်ဟူ၍ ရှုမြင်ကြမည် မဟုတ်ပါ။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေး၊ သဘောတူညီရေးကို ဆောင်ရွက်ပေးနေသည့် ရွေးကောက်ပွဲများ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် စဉ်းစားချင့်ချိန် ဆွေးနွေးပေးခြင်းကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအဖြစ် ယူဆထားပါသည်။ သို့ရာတွင် အစိုးရ၏ ဥပဒေပြုအဖွဲ့အစည်းကို ပုံစံချမှတ်ခြင်းသည်လည်း စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် သာမန် မဲအများစုနိုင်သော စည်းမျဉ်းအောက်တွင် အချုပ်အချယ်မရှိသော ဥပဒေပြုခြင်း အာဏာသည် လုံလောက်မှုတစွာ ကိုယ်စားပြုခြင်းမခံရသည့် အနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် နိုင်လိုမင်းထက်ပြုခြင်း ဟူသည့် ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခုကို ဖြစ်စေနိုင်ကြောင်း စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အကြောင်းနှင့် ပါတ်သက်၍ ဤအခန်းတွင် ဥပဒေပြုပုံစံချမှတ်ရေးအတွက် အမျိုးမျိုးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို စိစစ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းသည် အဆိုပါ နည်းလမ်း အမျိုးမျိုးအားကိုယ်စားပြု တင်ပြခြင်း၊ ကြီးကြပ်ခြင်းနှင့် ဥပဒေပြုခြင်းဟူသော အခြေခံလုပ်ငန်းတာဝန် ၃ ရပ်ဖြင့် စံနှစ်ကျစွာ ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ယင်းသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်ပိုင်စီရင်အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် အတိုင်းအတာနှင့် ဥပဒေပြုခြင်းအပြင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ထိရောက်သော တာဝန်ဝတ္တရားများဟူသည့် အခြေခံသဘောတရား ၂ ခုကို ထပ်လောင်း ထည့်သွင်းထားပါသည်။

၅.၃.၆။ အခန်း ၆။ တရားရေး ဌာန၏ ပုံစံ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တရားရေးဌာနအား အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် ဥပဒေကို သရုပ်ဖော်ရန် တာဝန်ကို ပေးအပ်ထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအများစုသည် တရားစီရင်ရေးအား ဥပဒေပြုခြင်းနှင့် အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိရန် ကာကွယ်ပေးသောအရာအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်၏ စွမ်းဆောင်ရည်ဖြင့် ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သုံးသပ်ချက်၏ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ အချင်းချင်းကြားကွဲပြားလျက်ရှိနေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သုံးသပ်ချက်၏ ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အချို့သောနည်းလမ်းများကို အခန်းတွင် လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် ဤအခန်းသည် တရားစီရင်ရေးနှင့် အခြားသောဌာနများအကြား အာဏာ၏ ဟန်ချက်ညီမှုကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုသည် အလွန်အရေးပါသကဲ့သို့ တရားရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များ၏ တာဝန်ယူနိုင်မှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုသည်လည်း မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဤအခန်းသည် အထူးသဖြင့် ကွဲပြားမှုများ ရှိနေသော အနေအထားတွင် တရားစီရင်ရေး၏ ဌာနတွင်း တရားရေးအရ ဝါဒအမျိုးမျိုးကွဲပြားတည်ရှိမှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအောက်ရှိ များစွာသော တရားရေးစံနှစ်များ၏ ညီညွတ်ခြင်းဖြင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးအတွက် ဖြစ်နိုင်ခြေများဟူသည့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ အခြေခံသဘောတရားတစ်ခုကို လေ့လာ ဖော်ပြပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။

၅.၃.၇။ အခန်း ၇။ အစိုးရ၏ ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့် အသီးသီးသို့ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်း ပုံစံများ

ဗဟိုမှအာဏာကို အဆင့်ဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် (က) ဝန်ဆောင်မှုများ ထမ်းဆောင်ရာတွင် ထိရောက်စွာ၊ တာဝန်ခံမှုရှိစွာ ပြည်သူများနှင့် နီးကပ်စွာ ထားရှိဆောင်ရွက်ရေး (ခ)

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အတိုင်းအတာကို ခွင့်ပြုခြင်းဖြင့် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်ရှိ ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း သဟဇာတဖြစ်မှုအဆင့် မြင့်မားစေရေးဟူသည့် အကြောင်းရင်းနှစ်ခုကြောင့် ဖြစ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ပြင်းထန်သော တိုက်ပွဲများကြောင့် တစ်စစဖြစ်နေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် အာဏာအား လက်အောက်အဆင့် အများသို့ ခွဲဝေပေးခြင်းသည် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေးစသဖြင့် ကွာခြားချက်များရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများကြား ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယဉ်တွဲ နေထိုင်ရေးကို အထောက်အကူပြုပါသည်။

ဗဟိုမှအာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့များသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဟုဆိုရာ၌ ပုံစံကျပြီး ထိရောက်သော အခြေခံ သဘောတရားများ ပါဝင်ပါသည်။ ပုံစံကျသော အခြေခံသဘောတရားသည် အစိုးရ၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံစံနစ်ကို ကြီးကြပ်ပြီး အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အာဏာခွဲဝေ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းအရ အကောင်းဆုံးဆောင်ရွက်သော ထိရောက်သော အခြေခံသဘောတရားသည် အာဏာကို လက်အောက်အဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အတွင်းကျကျ နက်နဲစေ့စပ်မှုကို အလေးထားပါသည်။

၆။ နိဂုံး

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသည့် အခြေအနေများအား ရင်ဆိုင်ရန် အားနည်းသော နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ကာလတို၊ ကာလရှည်ပြဿနာရပ်များကို တုံ့ပြန်နိုင်မည့် အရင်းခံ ဆုံးဖြတ်စီရင်ချက်များအား ပုံစံချမှတ်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နေသော အခါ အနာဂတ်သည် ရေရာမည်မဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ အောင်မြင်မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ နောက်ဆက်တွဲ အကြောင်းအရာများပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုအား မည်ကဲ့သို့ ပုံစံချမှတ်မည်၊ အထူးသဖြင့် ယင်း၏ ပြီးပြည့်စုံမှုနှင့် လူနည်းစုကသာ နိုင်ငံရေးတွင် လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားခြင်းများကို လျော့ချမည် စသည်ကို လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအားသင့်လျော်မှန်ကန်စွာ စတင်ဆောင်ရွက်ရာတွင် လက်တွေ့ပါဝင် ဆောင်ရွက်ကြသူများသည် ပုံစံမျိုးစုံဖြင့် ပေါ်ပေါက်ရောက်ရှိလာနိုင်သည့် စိန်ခေါ်မှုများကို မျှော်မှန်းထားကြရပေမည်။ အဆိုပါစိန်ခေါ်မှုများသည် အနေအထားတိကျရှင်းလင်းခြင်း၊ နိုင်ငံ၏သမိုင်းကြောင်းကို မြစ်ဖျားခံခြင်း သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖြစ်ပေါ်စသည့် အရေးပေါ်အခြေအနေတွင် ရှိနေခြင်းတို့ ဖြစ်လျက်ရှိပြီး အခြားသော ကိစ္စရပ်များသည် လုပ်ငန်းစဉ် တိုးတက်လာသော အဆင့်များတွင် ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ယေဘုယျနှင့် အထူးစိန်ခေါ်မှုများကို တွေးဆသတ်မှတ်ထားနိုင်ပြီးကနဦး အခြေအနေမှစ၍ ယင်းတို့ကို မည်သို့ကျော်လွှားရမည်ကိုလည်း စီမံချက်ချမှတ်နိုင်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစံနစ် ကျင့်သုံးရေးအတွက် တရားဝင်ဖြစ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသူများနှင့် သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများပါဝင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်သည် ဒီမိုကရေစီစံနစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ခိုင်မာတောင့်တင်းစေသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများကို ပို၍ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ဤအချက်ကို သိရှိသဘောပေါက်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ပါဝင်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို မူတည်၍ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အရည်အသွေးနှင့်အဆင့်ကို တိုင်းတာနိုင်ရန်အတွက် စံနှုန်းများသတ်မှတ်ရန် အနေအထားတွင် ရှိနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အလွန်ကြီးမားသော ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းနိုင်ချင်မှ ဖြေရှင်းနိုင်လိမ့်မည်။ လက်တွေ့ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်သည့်အကြောင်းအရာများကို ပါဝင်မည်၊ မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ အသေးစိတ်မည်ကို အခြေအတင် ဆွေးနွေးကြနိုင်ပါသည်။ လက်တွေ့ပါဝင် ဆောင်ရွက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကို ပြည်တွင်း တရားစီရင်ရေးနှင့်အညီ လွတ်လပ်စွာ ပုံစံချမှတ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လုပ်ဆောင်သူများ၏ ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာပါဝင်သော အတိုင်းအတာအပေါ် ယုံကြည်အားကိုးချက်ဖြင့် အာဏာသက်ရောက်စေရန်အတွက် နိုင်ငံတော် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရအတွင်း ခိုင်မာစွာ တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို ဖြစ်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့ဖျက်များအား စီမံအုပ်ချုပ်မှုပြုရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် မျှော်မှန်းထားချက်များ၊ အထူးသဖြင့် ဖယ်ထုတ်ခြင်းခံရသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို စီမံခန့်ခွဲရန် လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုကိုရယူရာတွင် တရားဝင် ဘေးရန်ဆီးကာနိုင်ရေးကို တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နိုင်သကဲ့သို့ ယင်းတို့အား လမ်းကြောင်းအတွင်း ဝင်ရောက်စေခြင်းသည် အချိန်ယူနိုင်ပါသည်။

လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သူ၏ အဆို

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းသည် ဆွေစဉ်မျိုးဆက်တစ်လျှောက်လုံး တရားမျှတမှုမရှိခြင်းကို ခံစားခဲ့ရသော အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများအားလုံးအတွက်၊ ယင်းတို့၏ စိတ်ဆန္ဒများကို ဖွင့်လှစ်ပြသရန် စကားလုံးများအဖြစ် တရားဝင်ဖော်ပြရန် သတ္တိပိုအပ်မှုအတွက် သမိုင်းပညာရှင်၊ လူမှုဗေဒပညာရှင်၊ မနုဿဗေဒပညာရှင်၊ တွေးခေါ်ပညာရှင်၊ စာရေးဆရာများနှင့် ကဗျာဆရာများ၏ စွမ်းဆောင်မှုဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို ကျွမ်းကျင်သည့် နိုင်ငံရေးသမားများအား ရေးဆွဲစေပါက စည်းမျဉ်းဥပဒေသဆိုင်ရာ ရှုပ်ထွေးခက်ခဲမှု မဖြစ်စေရန် ဖိတ်ခေါ်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေ ပညာရှင်များကို တာဝန် အပ်နှင်းပါကလည်း ယထာဘူတ ဝါဒ၏ အသက်မပါသော စိတ်ကူးစိတ်သန်းများကိုသာ ထည့်သွင်းရေးဆွဲကြပေလိမ့်မည်။ သမိုင်းသည် ပိုမို နာကျင်စေသော သင်ခန်းစာကို ပေးခဲ့ပါသည်။

တော်ကွာတို ဂျာဒင်၊ ဝန်ကြီးဟောင်းနှင့် ဘရာဇီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကော်မရှင်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အကြံပေး

မှတ်စုများ

၁ ကိုစတာရီကာတွင် လွတ်လပ်ရေး ရရှိချိန်မှစ၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖော်ပြသော နေ့စွဲအချို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

- ၁၈၂၁ ခုနှစ်တွင် စပိန်နိုင်ငံမှ လွတ်လပ်ရေးရရှိခဲ့ပါသည်။
- ၁၈၂၃ မှ ၁၈၄၀ အတွင်း စင်ထရယ် အမေရိက ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံ၏ အဖွဲ့ဝင်
- ၁၈၂၅ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ (Ley fundamental del estado libre de Costa Rica)
- ၁၈၄၄ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ (Constitución Política del Estado Libre y Soberano de Costa Rica)
- ၁၈၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (Constitución Política de Costa Rica)
- ပြုပြင်ပြောင်းလဲထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဟု ခေါ်ဆိုသည့် ၁၈၄၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ
- နောက်ထပ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ- ၁၈၅၉၊ ၁၈၆၉၊ ၁၈၇၁၊ ၁၉၁၇၊ ၁၉၄၉

Universidad de Costa Rica, Constitución Política de Costa Rica 1821-2010 (2010), <<http://esociales.fcs.ucr.ac.cr/index.php?option=com-content&view=article&id=46&Itemid=193>>; Obregón Quesada, Clotilde:Las constitución de Costa Rica(5 vol) (2009)

၂ ဘော်လီဗီးယား၏ ပထမဆုံးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ၁၈၂၆ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာ ၁၉ တွင် မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံက အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ (Congreso General Constituyente de la República Boliviana) နောက်ပိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ထပ်မံပြုပြင် ပြောင်းလဲသော ခုနှစ်များမှာ ၁၈၃၁၊ ၁၈၃၄၊ ၁၈၃၉၊ ၁၈၄၃၊ ၁၈၅၁၊ ၁၈၆၁၊ ၁၈၆၈၊ ၁၈၇၁၊ ၁၈၇၅ စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ <<http://constituyentesoberana.org/info/?q=historia-constituciones-bolivia>>နှင့် <http://www.cervantesvirtual.com/portal/constituciones/constituciones.shtml> ကို ကြည့်ပါ။

၃ ဥပဒေပ အရှေ့ပိုင်း နိုင်ငံများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် နီးကြားတက်ကြွမှုများ မြင့်မား လာခဲ့ပြီးများစွာသောတိုင်းပြည်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်များကို လွန်ခဲ့သော ရာစုနှစ်ခုအတွင်းက ဘီလာရစ်၊ ဘူလ်ဂေးရီးယား၊ ချက်ဖ် ရီပတ်ဘလစ်၊ အက်စတိုးနီးယား၊ ခါဇာခါစတန်၊ ကာဂျစ်စတန်၊ လီသူဝန်းနီးယား၊ ရိုမေးနီးယား၊ ရုရှား နှင့် စလိုဗင်နီးယား၊ စသော နိုင်ငံများတွင် ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ လူဝစ်စ် ကော့စကို၊ ရက်ဒ်အာ၊ ယခင် ဆိုဗီယက် ဩဇာအာဏာ၏ နယ်ပယ်အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း (ဒူရဟမ်၊ NC ။ ဂျူ ယူနီဗာစီတီ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၉၆)

၄ <http://www.unrol.org/doc.aspx?n=Guidance_Note_United_Nations_Assistance_to_Constitution-making_Processes_FINAL.pdf> တွင် ကုလသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အား ကုလသမဂ္ဂ၏ ကူညီပံ့ပိုးမှု ၊ အတွင်းရေးမှူးချုပ်၏ ညွှန်ကြားချက်မှတ်စု (၂၀၀၉ ဧပြီလ၊ မှတ်တမ်း နံပါတ် မရှိ) များကို ရရှိနိုင်ပါသည်။

အဓိက စာလုံးများ

ကြားဖြတ်စီမံဆောင်ရွက်မှုများ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကဏ္ဍ ၊ ပြင်ပမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၊

အားနည်းချို့ယွင်းပြီး ပြိုကွဲပျက်စီးနိုင်သော နိုင်ငံများ၊ နိုင်ငံ၏ ပြိုကွဲပျက်စီးလွယ်မှု၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမမှုတမှု၊ နိုင်ငံတော် စည်းလုံးညီညွတ်ရေး အစိုးရ ဥပဒေပြုခြင်း၊ ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲ၊ ကြေငြာချက် ထုတ်ပြန်ခြင်း၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မဲဆန္ဒရှင်ဆိုင်ရာ ညီလာခံ။

အခြားသော ရင်းမြစ်များ

များစွာသော အဖွဲ့အစည်းများသည် သုတေသနပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးရန်အတွက် ဗဟုသုတ အသိအမြင် ရွေးချယ်စရာများကို လူသိရှင်ကြား ပံ့ပိုးပေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်နေကြပါသည်။ အချို့သော လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများသည် အထူးနယ်ပယ်ဒေသများတွင်သာ အထူးနိုင်ငံရေး ကဏ္ဍ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ်ကို အထူးအလေးထားပါသည်။ လက်တွေ့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည့် အခြားသော ရင်းမြစ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

- UNDP ကပ်ဆိုက်မှု ကာကွယ်ရေးနှင့် မူလအနေအထား ပြန်လည်ရောက်ရှိရေး စီမံချက်

< <http://www.undp.org/cpr/> >

ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ် (UNDP) ၏ ကပ်ဆိုက်မှုကာကွယ်ရေးနှင့် ပြန်လည် ထူထောင်ရေးစီမံချက်သည် ပြဿနာများလျော့ချရေး၊ ကာကွယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုများကို ဖန်တီးပေးရင်း ပဋိပက္ခများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် ရုန်းကန်နေရသော နိုင်ငံများကို ကူညီရန် ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ယင်း၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် အစောပိုင်းကပ်ဆိုက်ခြင်းကို ကယ်ဆယ်ရေး၊ ကျား/မ သာတူညီမျှရေး၊ တရားဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရေး နှင့် စပ်လျဉ်းသော အစီအစဉ်များနှင့် ရင်းမြစ်များ ရှိပါသည်။ ယင်းတွင် ပဋိပက္ခများ၏ နောက်ဆက်တွဲအနေအထားတစ်ခုတွင် လိုအပ်ချက်များအား စစ်ဆေးခြင်း အတွက် လက်တွေ့လမ်းညွှန်ချက်လည်း ပါရှိပါသည်။

- USIP ပဋိပက္ခ၏ နောက်ဆက်တွဲ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ ဌာန

< <http://www.usip.org/programs/centers/center-post-conflict-peace-and-stability-operations> >

အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က မတည်ထားသော လွတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုဖြစ်သည့် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ငြိမ်းချမ်းရေး အဖွဲ့အစည်းသည် သုတေသနပြုလုပ်ရန်၊ အကောင်းဆုံးသော ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မှုများကို သတ်မှတ်ရန်၊ လေ့ကျင့်သင်ကြားရေးနှင့် ပညာရေးရေးကြိုးပမ်းမှုများကို ပံ့ပိုးရန်၊ ပဋိပက္ခ၏ နောက်ဆက်တွဲအတွက် ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ငြိမ်းချမ်းတည်ငြိမ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ပဋိပက္ခ၏ နောက်ဆက်တွဲ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ USIP သည် ကမ္ဘာကြီးအတွင်း ပဋိပက္ခများ၏ သက်ရောက်မှုကိုခံရသော နယ်ပယ်များတွင် တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုကို မြှင့်မားစေရန်အတွက် ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ခြင်း၊ တရားဥပဒေ နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး အစီအစဉ်များနှင့် ထုတ်ဝေမှုများလည်း ရှိပါသည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကွန်ယက်

<<http://www.constitutionnet.org>>

ConstitutionNet ဟူ၍ အမည်ရသည့် ကမ္ဘာ့အနှံ့ ကြည့်ရှုနိုင်သော အင်တာနက်ရင်းမြစ်ကို နိုင်ငံတကာ IDEA နှင့် Interpeace တို့၏ ပူးပေါင်း၍ ကမကထ ပြုမူဖြင့် တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းကို နော်ဝေးအစိုးရ၏ ဘဏ္ဍာငွေ မတည်မှုဖြင့် နိုင်ငံတကာ IDEA က ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်မှုတွင် ပါဝင်သောသူများ၏ တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်း၏ အသိအမြင် လိုအပ်ချက်ကို ဝန်ဆောင်မှုပေးရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ အဆိုပါဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်အား အွန်လိုင်းအမြင်ဖြင့် တည်းဖြတ်ပြုပြင်မှုများအပြင် အခြားသော အသိအမြင်နည်းလမ်း ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် အချက်အလက်များ လေ့ကျင့်သင်ကြားရေး သင်ရိုး၊ ဆွေးနွေးမှု စာတမ်းများနှင့် နိုင်ငံတကာရှိ ရွေးချယ်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်အညီ စင်စစ်ထုတ်ဝေသော အချက်အလက်များကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။

- ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးကူညီရေး နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း

<<http://www.idea.int>>

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးကူညီရေး နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း (နိုင်ငံတကာ IDEA) သည် ကမ္ဘာ့အနှံ့ အခွန်ရည်စွာ ကျင့်သုံးလာသည့် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ပံ့ပိုးပေးသည့် အစိုးရအချင်းချင်းကြား ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ ဦးတည်ချက်မှာ ယှဉ်ပြိုင်သော အသိအမြင်များကို ပေးခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အရ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို ကူညီပံ့ပိုးခြင်း၊ မူဝါဒများနှင့် နိုင်ငံရေးများကို လွှမ်းမိုးခြင်းဖြင့် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သော ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေပြုသည့် ပြောင်းလဲမှုကို ပံ့ပိုးရန်ဖြစ်ပါသည်။ IDEA ၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ဒေသန္တရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ကြသူ နိုင်ငံသားများနှင့် အမေးအဖြေများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရှုထောင့်မှနေ၍ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်၏ မပြည့်စုံမှုများ၊ ဟာကွက်များအပေါ် နိုင်ငံသားတို့၏ အသိအမြင်များကို ခန့်မှန်းရန် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေသူများက အသုံးပြုနိုင်သော ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတော်ဆောင်ရွက်ချက်စသည့် အချက်အလက်များကို ဖော်ပြပေးပါသည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ချမှတ်ရေး ဝက်ဘ်ဆိုဒ်

<<http://www.constitutionmaking.org/>>

ConstitutionMaking.org သည် နှိုင်းယှဉ်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ စီမံကိန်း (CCP) နှင့် USIP တို့၏ ပူးတွဲ စီမံကိန်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ ပန်းတိုင်မှာ ပုံစံချမှတ်သူများအား ပုံစံချမှတ်ရေး နည်းလမ်းများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများအပေါ် စံနှစ်ကျသော အချက်အလက်များဖြင့် ဖန်တီးပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလမ်းကြောင်းအပေါ် ရင်းမြစ်များ၊ မူကြမ်း အစီရင်ခံစာများနှင့် ညီညွတ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာ ကိစ္စရပ်အသီးသီးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ စုစည်းထားသော အချက်အလက်များအတွက် ဆွေးနွေးမှုအစီအစဉ်ကို

ဖန်တီးပေးပါသည်။ ယင်းတွင် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဘလော့ဂ်တစ်ခု ရှိပါသည်။

- ဗင်းနစ်စ် ကော်မရှင်

<http://www.venice.coe.int/site/main/Presentation_E.asp>

တရားဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းထားသော ဥပဒေပုဒ်မ အဖွဲ့က ရေစီကော်မရှင်သည် ကပ်ဆိုက်မှုများအား စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၊ ပဋိပက္ခ ကာကွယ်ရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတို့ကို ကိုင်တွယ်သည့် လွတ်လပ်သော တရားရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းက နိုင်ငံများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများတွင် အကြံဉာဏ်ပေးခြင်းအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီ၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် တရားဥပဒေစသည်တို့ ပါဝင်သော ဥပဒေပုဒ်မ တရားရေးဆိုင်ရာ စံများကို မြှင့်တင်ပေးရန် ရည်မှန်းထားပါသည်။ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ဥပဒေပုဒ်မ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် နိုင်ငံကို အဓိကအလေးထားသော နည်းလမ်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။

- ရစ်ချ်မွန်တက္ကသိုလ်

<<http://confinder.richmond.edu/>>

ဗာဂျီးနီးယား ပြည်နယ်၊ ရစ်ချ်မွန်တွင် တည်ရှိသည့် ရစ်ချ်မွန်တက္ကသိုလ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရှာဖွေတွေ့ရှိသူ ဆောင်ရွက်ချက်များ၏ ဘူမိနက်သန်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၊ ပဋိညာဉ်စာတမ်းများ၊ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ချက်များနှင့် အခြားသက်ဆိုင်သော စာရွက်စာတမ်းများစသဖြင့် ရှာဖွေမှုကို အားပေးသော စုစည်းထားသော အချက်အလက်များသည် နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများ၏ တရားဝင်နေရာချထားမှုအား ချိတ်ဆက်မှုများကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

စာစုစာရင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောသဘာဝများအရ -

ဂရစ်ဖစ်သ်၊ J.A.G နိုင်ငံရေးအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ခေတ်သစ် ဥပဒေ သုံးသပ်ချက်၊ ၄၂/၁ (၁၉၇၉) စာ ၁-၂၁ (နိုင်ငံရေးနှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံဥပဒေများအကြားကွဲပြားခြားနားချက်) ထရိုက်ဘ်၊ လောရင့်စ်၊ မမြင်နိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (အောက်စဖို့ဒ်နှင့် နယူးယောက်၊ အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၈)၊ စာ -၁၈-၁၉ နှင့် ၂၅-၅၁ (အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ထုံးတမ်းသဖွယ် လိုက်နာလျက် ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အရေးပါမှုကို ဆန်းစစ်ခြင်း)

အနာဂတ် မရောရာမှုများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကို ပုံစံချမှတ်ရာတွင် -

ဘာလ်ကင်၊ ဂျက် M နှင့် ဆီဂယ်လ်၊ ရီဗာ B (eds) ၊ ၂၀၂၀ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြုခြင်း (အောက်စဖို့ဒ် နှင့် နယူးယောက်၊ အောက်စဖို့ဒ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်။ ၂၀၀၉) ၊ စာ ၁-၇

(အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အမြင်များ ၂၀၂၀ သုံးသပ်ချက်)

ဘီနီမာ၊ J. ပဋိပက္ခများအပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း/ အီရတ်အတွက် သင်ခန်းစာများ၊ ဒီမိုကရေစီ မှတ်တမ်းများ ၁၅/၂ (၂၀၀၄)

ဖူကူယာမ၊ F. သမိုင်း၏ အဆုံးနှင့် နောက်ဆုံးလူ (လန်ဒန်/ပင်ဂွင်း စာအုပ်တိုက်၊ ၁၉၉၂)၊ စာ ၁၉၉-၂၀၈ (အလားတူစွာ တစ်သားတည်းဖြစ်နေသော နိုင်ငံများနှင့် ကမ္ဘာ့အနှံ့တွင်တူညီသော နိုင်ငံရေးစံနှစ်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု)

ဟေဇယ်လ်၊ ရောဘတ် (ed) ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အနာဂတ်များကို တစ်ကြော့ပြန် လေ့လာခြင်း/ ၂၀၂၀ ထိ ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (ဘေဇင်းစတုတ်စ်၊ ပါးလ်ဂရေ့ဖ်မက်ကံ ဖီလီယန်၊ ၂၀၀၈) စာ ၁-၂၅ (အာဏာကို ထိပ်ပိုင်းအဆင့်တွင်သာ ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းနှင့် အာဏာကို လွှဲပြောင်း ခွဲဝေချပေးခြင်းတို့၏ ပုံစံချမှတ်မှု အနေအထားပေါ်မူတည်၍)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် လုပ်ငန်းစဉ်၏ အရေးပါမှု -

အန်ဒိုလီနာ၊ R. အချုပ်အခြာ အာဏာနှင့် ယင်း၏ လောင်းရိပ်/မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံ နှင့် အက်ကွေဒေါရို ဒေသခံ ပြည်သူများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်၊ လက်တင်အမေရိက လေ့လာချက်များ ၇၇/၄ (၂၀၀၀)၊ စာ ၇၂၁-၅၀ (ဒေသခံ ပြည်သူများနှင့် ၁၉၉၇-၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်၏ ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုကို ဆွေးနွေးခြင်း)

အော်စတင်၊ G. အိန္ဒိယ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အခြေခံအုတ်မြစ် (အောက်စဖို့ဒ်၊ အောက်စဖို့ဒ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၆၊ ၁၉၉၉ edn) စာ ၃၀၈-၂၉ (အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ၁၉၄၉ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအား ပုံစံချထားမှုကို အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြခြင်း)

ဘာစနန်၊ ကာဆာဟွန်၊ အီသီယိုးပီးယားသည် မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့ပါသည်။ အာဖရိက နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးကို သုံးသပ်ခြင်း၊ ၂၂/၆၃ (၁၉၉၅)၊ စာ ၁၂၉-၃၅၊ ၂၀၀၉၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၈ ရက်နေ့တွင် JSTOR မှ ကူးယူသည်။ (အီသီယိုးပီးယား ပြည်သူများ၏ ပြောင်းလဲတော်လှန်ရေး ဒီမိုကရေစီ စစ်မျက်နှာအရ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံအတွင်းရှိ လုပ်ငန်းစဉ် အပေါ်တွင်)

ဘာဟတ်ထာရီ၊ ဟာရီ၊ P. နှင့် ဆူဘီဒီ၊ ဂျာဟာလွန် (eds) ၊ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး / နီပေါ၊ ကင်ညာ၊ တောင် အာဖရိက နှင့် သီရိလင်္ကာ (ကတ္တမန္တ/ အာရှ တောင်ပိုင်း နီပေါဌာန၊ ၂၀၀၇) တို့ရှိ အတွေ့အကြုံများ၊ စာ ၁၀၅-၃၈၊ <http://nesac.org.np/main/publications/democracy_constitution.html> တွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။ (ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ စိန်ခေါ်မှုများအပေါ် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော သုံးသပ်ချက်)

ကျူးလစ်၊ I ၏ "၁၉၈၉ ခုနှစ် နောက်ပိုင်း ဥရောပ အလယ်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ပိုင်း ဒေသများတွင် နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး" ၊ ရက်ဂီယို တစ်နှစ်တာ မှတ်တမ်းစာအုပ်၊ ၃ (၂၀၀၃)၊ စာ ၃၈-၅၈

အယ်စတာ၊ ဂျွန်၏ “ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အင်အားစုများနှင့် နည်းလမ်းများ” ၊ ဂျူ ဥပဒေ ဂျာနယ်၊ ၄၅ (၁၉၉၅-၆) (ပုံမှန်လုပ်ငန်းစဉ် ရွေးချယ်မှုများသည် အထူးအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စိတ်ပါဝင်စားမှုများကို မည်ကဲ့သို့ စုစည်းသည်ကို ဆွေးနွေးခြင်း) (၂၀၀၉၊ မေ၊ ၂၇ HeinOnline မှ ကူးယူရရှိသည်)

ဖာလီ၊ O နှင့် ကာတာလီကာစီ၊ J တို့၏ “ယုဂနာဂါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု /လုပ်ငန်းစဉ် အသစ်” ၊ အာဖရိကရေးရာများ၊ ၉၆/၃၈၃ (၁၉၉၇ ဧပြီ) ၊ စာ - ၂၄၃-၆၀ (နိုင်ငံတော်၏ ခုခံမှု လုပ်ဆောင်ချက်များအရ အကြံပေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုအား ဆွေးနွေးခြင်း)

ဂိုင်း၊ Y၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွင်း မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံများ၏ ကဏ္ဍ ၊ (စတော့ခ် ဟုမ်း/ နိုင်ငံတကာ IDEA၊ ၂၀၀၆) ၊ <http://constitutionnet.org> တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

ဂိုင်း၊ Y၊ နှင့် ဂါလီ G ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း (စတော့ခ်ဟုမ်း/ နိုင်ငံတကာ IDEA၊ ၂၀၀၆) ၊ http://www.idea.int/publications/cpb.../upload/cbp_democratization_eng.pdf တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

ဟာ့တ်၊ V ၊ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း ၊ အထူး အစီရင်ခံစာအမှတ် ၁၀၇ (ဝါရှင်တန် ဒီစီ၊ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေး အဖွဲ့အစည်း၊ ၂၀၀၃) ၊ စာ ၄-၁၁ ၊ <http://www.usip.org> တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။ (လုပ်ငန်းစဉ်၏ အရေးပါမှု အပေါ်တွင်)

ဟာဆင်၊ E ၊ နိုင်ငံ၏ အသက်ဝိညာဉ် /တောင်အာဖရိကတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း (အောက်စဖို့ဒ် နှင့် ကိပ်တောင်း၊ အောက်စဖို့ဒ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၉၉) ၊ အထူးသဖြင့် အခန်း ၁၄

ကလပ်ဂ်၊ H ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်၊ ဥပဒေ၊ globalism နှင့် တောင်အာဖရိက၏ နိုင်ငံရေး ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်း (ကမ်းဘရစ်ချ်၊ ကမ်းဘရစ်ချ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၀) စာ ၉၃-၁၁၇ (တောင်အာဖရိက၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေး အပေါ်)

လာပိုတီ၊ N(ed) ၊ နီပေါနိုင်ငံရှိ အငြင်းပွားဖွယ်ရှိသော နိုင်ငံရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီစံနှစ် ကျင့်သုံးရေး ၊ (အိန္ဒိယ နိုင်ငံ အမြော်အမြင်ကြီးသော/တရားမျှတသော ထုတ်ဝေခြင်းများနှင့် ဘာရီကူတီ ပညာရပ်ဆန်သော ထုတ်ဝေမှုများ၊ နီပေါ၊ ၂၀၀၇) ၊ စာ ၄၈-၇၂ (၁၉၉၀ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆီသို့ ဦးတည်သော လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆွေးနွေးခြင်း)

ဖုန်းပိုင်ချစ် ၊ P နှင့် ဘိတ်ကာ C တို့၏ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ကပ်ဆိုင်ခြင်း ၊ (စင်္ကာပူ/ အရှေ့တောင် အာရှ လေ့လာရေး အဖွဲ့အစည်း၊ ၂၀၀၁) ၊ စာ ၁၁၆-၂၇ (၁၉၉၇ အခြေခံဥပဒေမူကြမ်း ရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ် အပေါ်တွင်)

စိတ်ဝင်စားမှုများနှင့် အယူအဆများ၏ အားပြိုင်မှုကို ဟန်ချက်ညီစေရေးအတွက် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ပုံစံချမှတ်ခြင်း၏ အရေးပါမှုအရ

ကိုဝင် ၊ D.V ၊ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အတွက် “ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဖန်တီးခြင်း” ၊ အာဖရိကရေးရာများ ၊

၅၉/ ၂၃၈ (၁၉၆၁)၊ စာ ၇၇-၁၀၈၊ ၂၀၀၇ အောက်တိုဘာလ ၁၆ ရက် JSTOR မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။ (၁၉၆၀ ပြည့်လွန်နှစ်များအတွင်း အာဖရိက၏ လွတ်လပ်သောဒေသတွင် တောင်အာဖရိကအား ဒီမိုကရေစီအသွင် ဖြစ်စေခြင်း၏ စိန်ခေါ်မှုများအား ဆွေးနွေးခြင်း)

ဒါးလ်၊ ရောဘတ်၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ယင်းအား ဝေဘန်ရေးသားများ၊ (နယူးဟဲဗင်း၊ ကွန်းနှင့် လန်ဒန်/ ယေးလ် တက္ကသိုလ် စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၈၉)၊ စာ ၁၃၅-၉၂ (ဒီမိုကရေစီစံနှစ်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များမှ ပြဿနာရပ်များအပေါ် ကျိုးကြောင်းဆင်ခြင်လျက် အမှန်တရားကို စိစစ်ရှာဖွေနိုင်သော ဆွေးနွေးပွဲများ)

အယ်လစတာ၊ ဂျန်၊ အိုဖီ၊ ကလောက်စ်နှင့် ပရူးရပ်စ်၊ အားလင်ရစ်ချ်၏ ကွန်မြူနစ်ခေတ်နောက်ပိုင်း လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု ၊ ပင်လယ်ပြင်၌ သင်္ဘောပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း၊ (ကမ်ဘာရစ်ချ်/ ကမ်ဘာရစ်ချ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၉၈) စာ ၆၃-၁၀၈ (ဥပဒေပုံစံ အရေ့ပိုင်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း)

မက်ပိုင်နီ၊ E ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဖန်တီးခြင်း။ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ (တိုရွန်တို။ တိုရွန်တို တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၈၁)၊ စာ ၆၇-၁၂၅ (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ပုံစံချမှတ်မှုအပေါ်)

မာဖီ၊ W ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီ၊ ဘာလ်တီမိုး၊ Md ဂျွန် ဟော့ကင်းစ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၇) ၊ အပိုင်း ၁ (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ဖန်တီးရာတွင်)

ပါတီပုံ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အတွက် နယ်သာလန် တက္ကသိုလ်၊ NIMD ဗဟုသုတစင်တာ၊ “နိုင်ငံ၏ ရာဇဝင်ကို ရေးသားခြင်း။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု လုပ်ငန်းစဉ်များအား နှိုင်းယှဉ်၍ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း”၊ ၂၀၀၉၊ <http://www.nimd.org> တွင် ကြည့်ရှုလေ့လာနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံ ၅ နိုင်ငံရှိ လုပ်ငန်းစဉ်များကို လက်တွေ့လေ့လာခြင်း)

ရမ်မာဖိုစာ၊ C နှင့် မိုတာလာ၊ Z ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဌာန်းခြင်းနှင့် အကြောင်းအရာ ကိစ္စရပ်များ ၊ (ကိပ်တောင်း။ အာဖရိကတောင်ပိုင်း အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၂) ၊ စာ ၁-၁၂ ၊ (တောင်အာဖရိက၏ ၁၉၉၆ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ဖန်တီးခြင်း)

ဆာတိုရီ၊ G ၊ နှိုင်းယှဉ်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပညာရပ် ၊ ဒုတိယအကြိမ်၊ (နယူးယောက်၊ နယူးယောက် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၉၆) ၊ စာ ၁၉၅-၂၀၁ (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပညာရပ်အား ရှုမြင် သုံးသပ်ချက်)

စမစ်၊ S.A နှင့် ဘရာဇီးယား ၊ R ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ဥပဒေ၊ ၈ ကြိမ်မြောက် ထုတ်ဝေခြင်း၊ (လန်ဒန်၊ ပင်ဂွင်း စာအုပ်များ၊ ၁၉၉၈) ၊ စာ ၆-၁၃ (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများ) နှင့် စာ ၂၇-၄၆ (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုများ)

ဆန်းစတီနိုး ၊ C.R ၊ ဒီမိုကရေစီအား ပုံစံချမှတ်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ (အောက်စဖို့ဒ် နှင့် နယူးယောက်။ အောက်စဖို့ဒ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၁) ၊ စာ ၁၃-၄၇ ၊ (ဝိဝါဒ နှစ်ခြမ်းကွဲနေသော၊ ကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိနေသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု)

တီလီ၊ ချားစ်၊ ဥရောပရှိ အခြေအတင် ငြင်းခုံခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်၊ ၁၆၅၀-၂၀၀၀၊ (ကမ်ဘာရစ်ချ်၊ ကမ်ဘာရစ်ချ်တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၃)၊ စာ ၄၂-၆၉၊ (အစိုးရစံနှစ်များနှင့် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အား အကောင်အထည်ဖော်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအကြား အခြေအတင် အငြင်းပွားခြင်း)

တူလီ၊ J ၊ ဆန်းပြားသော အမျိုးစုံလင်မှု / ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိနေသော ကာလတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြုခြင်း (ကမ်ဘာရစ်ချ်/ ကမ်ဘာရစ်ချ်တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၉၅)၊ စာ - ၁၈၃-၂၁၂ (ယဉ်ကျေးမှုအမျိုးမျိုးကွဲပြားတည်ရှိခြင်းအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းအား ထောက်ခံသော အချင်းများအား ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်)

နိုင်ငံတကာ IDEA တိုးတက်မှု လေ့လာချက်များ

နိုင်ငံတကာ IDEA ၊ ဖန်တီးရေးအတွက် ဒီမိုကရေစီ၊ အီရတ်နိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီ ကျင့်သုံးမှု လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အဓိက နည်းလမ်းများ ၊ (စတော့ ဟုမ်း/ နိုင်ငံတကာ IDEA ၊ ၂၀၀၅) <http://www.idea.int.publications/democratization_iraq/index.cfm> တွင်လည်း လေ့လာကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာ IDEA နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ကော့ကေးဆပ် အဖွဲ့အစည်း၊ ဂျော်ဂျီယာ၊ အာမေနီးယားနှင့် အဇာဘိုင်ဂျန်တို့ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲ ရေးလုပ်ငန်းစဉ် ၊ (စတော့ဟုမ်း/ နိုင်ငံတကာ IDEA ၊ ၂၀၀၅)၊ http://www.idea.int/publications/cprp_georgia/en.cfm တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

စလန်တီနာ၊ ဆီနက်ဒါ၊ “ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် အပြီးသတ် စစ်ဆေးရေး အစီရင်ခံစာ” ၊ နိုင်ငံတကာ IDEA အတွက် တိုးတက်မှု လေ့လာချက် (၁၉၉၆)၊ <<http://www.constitutionnet.org/vl/item/final-analytical-report-constitutional-building-processes-bosnia-and-herzegovina>> တွင်လည်း လေ့လာကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

အခန်း (၂)

အခန်း (၂)

ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများနှင့် ကွဲပြားခြားနားသော အယူအဆများ

နိရာ ဟက်ဒလင်း

၁။ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

တိကျသော စည်းမျဉ်းဥပဒေများကို ချမှတ်ရန်နှင့် ဆက်လက်၍ တိုးချဲ့ပေးရန်အတွက် ရည်ရွယ်၍ လက်တွေ့ပါဝင် ဆောင်ရွက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အသုံးပြုကြပုံကို ဤအခန်းက လေ့လာ ဆန်းစစ်ပေးပါသည်။ ဤအခန်းတွင် အဆိုပါ စည်းမျဉ်းဥပဒေများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့် လုပ်ဆောင်ပုံတို့၏ အချင်းချင်း ဆက်စပ်နေမှုကိုလည်း လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ယင်းက ဆန်းစစ်ဖော်ထုတ်ပေးသည့် အချက်များမှာ - စည်းမျဉ်းဥပဒေများ မည်ကဲ့သို့ ပေါ်ပေါက်လာသနည်း၊ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့် တိကျပြတ်သားသော ပေါင်းစည်းဖြည့်သွင်းချက် များဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဖြစ်ပေါ်စေခြင်း ဖြစ်သလား၊ သို့မဟုတ် အကြောင်းအရာ၊ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်းတို့မှ နောက်ဆက်တွဲပေါ်ပေါက်လာခြင်းလား စသည့်အချက်များ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများက အစိုးရမူဝါဒများကို လမ်းညွှန်ခြင်း သို့မဟုတ် တိကျသောချာသော လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများအား ချမှတ်ရာ၌ ပံ့ပိုးခြင်းတို့ကိုလည်း ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ရေးဆွဲချမှတ်နေစဉ်အတွင်း ယေဘုယျအားဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာသော ကွဲပြားခြားနားသော အယူအဆများ၏ ရွေးချယ်ထားသည့် အရေအတွက်ကို လေ့လာတင်ပြပေးပါသည်။ ကွဲပြားခြားနားသည့် အယူအဆ ၆ ခုမှာ အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီစံနစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်မှုစံနစ်၊ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး၊ နိုင်ငံအတွင်းကွဲပြားခြားနားမှု အမျိုးမျိုး ရှိခြင်းများအပေါ် စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် ဆက်စပ်နေသော စည်းမျဉ်းများဟူ၍ တွေ့ရှိရနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အဆိုပါ သဘောတရားများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သို့ ရင်ဆိုင်ကိုင်တွယ်သည်ကို အတိုချုပ် ဆွေးနွေးရာတွင် ဤအခန်းသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အတွင်းရှိ တွန်းအားများနှင့် အလားအလာများက ဆက်စပ်လျက်ရှိနေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများနှင့် ပြဌာန်းချက်များ၏ ပုံစံနှင့် အဓိပ္ပါယ် သက်ရောက်မှုများအား မည်သို့ ပုံဖော်နိုင်သည်ကို လေ့လာတင်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် ထင်ရှားစွာ သိရှိနားလည်ရန် ရည်ရွယ်၍ အမျိုးမျိုးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

စည်းမျဉ်းများ၏ ဥပမာများကို ဖော်ပြပေးထားသော်လည်း ယင်းတို့ကို ကျိန်းသေလုပ်ရမည်ဟု အကြံပြုထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့် စိတ်ဝင်စားဖွယ် နောက်ခံအနေအထားများကို ထပ်မံ၍ လေ့လာ ဆွေးနွေးရန် အားပေးထားသော်လည်း ပြဌာန်းချက်များသည် အနေအထားအမျိုးမျိုးတွင် အကျိုးသက်ရောက်မှု အသီးသီးရှိနေပြီး ယင်းတို့အား သေချာစွာ စဉ်းစားချင့်ချိန်ခြင်းမပြုပဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အနေအထားတစ်ခုမှ အခြားတစ်ခုသို့ ပုံတူပွားခြင်း သို့မဟုတ် ရွှေ့ပြောင်းခြင်း မပြုသင့်ကြောင်းကိုလည်း မမေ့သင့်ပါ။

အဓိက အယူအဆများ

- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် တိကျသေချာသော ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် လူ့ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ စံများနှင့် စံနှုန်း သတ်မှတ်ချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ စည်းမျဉ်းများအသွင်ဖြင့် ပုံဖော်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး၊ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ပြည့်စုံရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြ၍ တစ်ခါတစ်ရံတွင် တရားရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ၏ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ်ရရှိလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ယေဘုယျ သဘောဖြစ်သော်လည်း ဆောင်ရွက်ရမည့် ဝတ္တရားရှိသော စည်းမျဉ်းများကို ချမှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဖြစ်နိုင်သော အများဆုံး အတိုင်းအတာဖြင့် ပြည့်မီနိုင်သည့် ရည်မှန်းချက်ထားရှိသည့် စံချိန်စံညွှန်းများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တိကျပြတ်သားစွာ သို့မဟုတ် အကြွင်းမဲ့ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ထားကြသည့် စည်းမျဉ်းများအရ ရေးဆွဲထားသော၊ ဥပဒေပြုထားသော၊ ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသော၊ ထို့နောက် လက်ခံအတည်ပြုထားသော တရားရေးဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ ဖြစ်ကြပါသည်။
- ဤအခန်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် တိကျပြတ်သားစွာ ဖော်ပြထားသော၊ သို့မဟုတ် ယင်းတို့က ပံ့ပိုးထားသော သို့မဟုတ် ယင်းမှ ဆင့်ပွားပေါ်ပေါက်လာသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ၏ စံသတ်မှတ်ချက်များစသဖြင့် အခြားသော ရင်းမြစ်များမှ ဆင်းသက်လာသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် စံနှုန်းများသည် ယင်းတို့အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက တိကျပြတ်သားစွာ ဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိမရှိဟူသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအပေါ် လွှမ်းမိုးမှု ရှိပါသည်။
- မူကြမ်းရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာတွင် အတိအကျ ပါဝင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ထုတ်ဖော် ပြောဆိုနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို ပြဌာန်းချက်များ၏ ပုံစံဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အပြန်အလှန် ဆက်စပ်မှုများမှ ရရှိခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ပြုလုပ်ခဲ့သော နိုင်ငံရေးအရ ရွေးချယ်မှုများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်နေစဉ် ကာလအတွင်း ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများသည် ချမှတ်ထားသော စည်းမျဉ်းတစ်ခုကို အတိအကျ လိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိမရှိကို ဆုံးဖြတ်ပေးလေ့ရှိပါသည်။

- ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသည့် အနေအထားတွင် အကြမ်းဖက်မှုများ၊ တရားဥပဒေမဲ့ခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းများကို တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရသော လူတစ်ဦးချင်းနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအကြားရှိ ယေဘုယျ စံသတ်မှတ်ချက်များထားရှိရန် သဘောတူညီခြင်းသည် ပုံမှန်အားဖြင့် စိန်ခေါ်မှု များလွန်းကြောင်း ဖော်ပြနေပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာ၌ မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများသည် အထူးအားဖြင့် ဤကဲ့သို့ သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိလျှင်သော်မှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို အခြေခံအဖြစ် သတ်မှတ်လာနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့်အညီ နားလည်သဘောပေါက်ခြင်း မှသော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ စံသတ်မှတ်ချက်များအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်ပါဝင်သည့် တိကျသော ပြဌာန်းချက်များနှင့် ချမှတ်ကျင့်သုံးမှုများမှသော်လည်းကောင်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် သတ်မှတ်ထားသည့် စံနှုန်းများအဖြစ် ဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ပြီး ဤနည်းအားဖြင့် ခွဲခြားမှုများ၊ ကွာဟချက်များ ကြီးမားလွန်းသော နေရာများ၌ပင် အမျိုးမျိုးသော ကွဲပြား ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိမှုများကို စီမံအုပ်ချုပ်ရန် ယေဘုယျ အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုအား ဖန်တီးပေးနိုင်ပါလိမ့်မည်။ အချို့သော ပြဌာန်းချက်များအား သဘောတူညီပေးရန် မဖြစ်နိုင်သောအနေအထား ဖြစ်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် တရားသူကြီးများ သို့မဟုတ် နောက်ဆက်တွဲ ဥပဒေပြုခြင်းများက ယင်းတို့ကို ပိုမိုပြည့်စုံအောင် ဆောင်ရွက်ပေးလိမ့်မည် ဟူသည့် မျှော်လင့်ချက်ဖြင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရေးသားဖော်ပြထားသည့် ပြဌာန်းချက်များအပေါ်တွင် သဘောတူနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပါတီအားလုံးသည် သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်ကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်သော်လည်း အဆိုပါ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးကို ထိရောက်စေရန် သတ်မှတ်ထားသည့် တိကျသော ပြဌာန်းချက်များ၏ စကားလုံးသုံးနှုန်းမှုကို သဘောတူညီမှု ရှိချင်မှ ရှိနိုင်ပေလိမ့်မည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများအပေါ် သဘောတူညီမှု ရရှိရန် ကြီးမားသော ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုကို လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။ ပဋိပက္ခများ၏ သက်ရောက်မှုများကိုခံရသော နိုင်ငံများတွင် ယေဘုယျ စံသတ်မှတ်ချက်များအပေါ် သဘောတူညီမှု မရှိခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအား ပေါင်းစည်းမှု လုပ်ငန်းစဉ်ထက် ခွဲခြားရေး လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ်သို့ အသွင်ပြောင်းနိုင်ပါသည်။

- များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လက္ခဏာရပ်၏ အနေအထားနှင့် ဆက်စပ်မှုများ ရှိနေပါသည်။ တိုင်းရင်းသား ပေါင်းစုံ၊ လူမျိုးပေါင်းစုံ၊ ဘာသာပေါင်းစုံ၊ ယဉ်ကျေးမှု ပေါင်းစုံ၊ နိုင်ငံသား ပေါင်းစုံ၊ လူမျိုးအချင်းချင်းကြားနှင့် လူမျိုးစု မဟုတ်ခြင်းဟူသော စကားလုံးများသည် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေသည့် နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ပေါ်ပေါက်နိုင်သည့် ဝေါဟာရ အချို့ကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ အဆိုပါ ဝေါဟာရများက ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအကြား ဆက်စပ်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အမျိုးမျိုးသော အယူအဆများကို အလေးထားပါသည်။ တန်းတူညီမျှရေး အကြောင်းကိစ္စရပ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ဘာသာရေးနှင့် ဆက်စပ်မှု၊ ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် ကိုင်တွယ်သော နည်းလမ်းများက ပေါ်ထွက်လာစေပါသည်။

၂။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေများ၏ အရေးပါမှုကဏ္ဍ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတိုင်းတွင် ယင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် စံနှုန်းကို ကိုယ်စားပြုသည့် အခြေခံ သဘောတရားကို ရှင်းလင်းဖော်ပြပေးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အပြည့်အဝနားလည် သဘောပေါက်စေရန် ညွှန်ကြားပေးသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ ပါဝင်ပါသည်။ အဆိုပါဥပဒေ စည်းမျဉ်းများသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံများမှ ပေါ်ထွက်လာပါသည်။ ယင်းတို့သည် ယေဘုယျအား

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတိုင်းတွင် ယင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် စံနှုန်းကို ကိုယ်စားပြုသည့် အခြေခံသဘောတရားကို ရှင်းလင်းဖော်ပြပေးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အပြည့်အဝ နားလည် သဘောပေါက်စေရန် ညွှန်ကြားပေးသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ ပါဝင်ပါသည်။ သတ်မှတ်ထားသည့် စံနှုန်းများကို တလေးတစား ထိန်းသိမ်းလျက် အဆိုပါ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည် စည်းလုံးညီညွတ်မှု၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပေါ်လွင်စေပြီး ပြည်သူများအကြား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအပေါ် သံန္နိဋ္ဌာန် ချမှတ်ခြင်းနှင့် ယုံကြည်မှုကို တိုးမြှင့်ပေးနိုင်ပါသည်။

ဖြင့် ပြည်သူများက စွဲကိုင်ထားသော သို့မဟုတ် ဆလားစား လိုက်နာလျက်ရှိသော စံနှုန်းများကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများသည် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများကို တာဝန်ဝတ္တရားအဖြစ်စေ၊ ဆန္ဒအလျောက်ဖြစ်စေ ပုံဖော်ခြင်း၊ ကိုင်စွဲထားခြင်းများ ရှိနိုင်ပါသည်။ အခြားသော ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် တိုင်းပြည်က ထိပ်တိုက် ရင်ဆိုင်နေရသော လတ်တလော ပြဿနာရပ်များကိုသာ ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းပါသည်။ အချို့သော အကျိုးရလဒ်များကို ပဋိပက္ခများမှ ရရှိခဲ့သော အတွေ့အကြုံများနှင့်

ငြိမ်းချမ်းရေးကို ဖန်တီးလိုသော ဆန္ဒများမှ တိုက်ရိုက်ရရှိပါသည်။

၂.၁။ အကောင်အထည်ဖော်မည့် စံများ

ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် ပြဌာန်းထားသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည်

အစိုးရ၏ ရည်မှန်းချက်များ၊ ဦးတည်ချက်များ၏ ကျယ်ပြန့်သော အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုချက်များအဖြစ် ထမ်းဆောင်ပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ အတွေးအမြင်ပိုင်းနှင့် လက္ခဏာရပ်ကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြနေပါသည်။ ဤသို့ဆိုလျှင် အခြေခံအကျဆုံး အဆင့်၌ ယင်းတို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး၏ အယူအဆ၊ စံနှုန်း သို့မဟုတ် ဘဝလမ်းကြောင်းအပေါ် ထားရှိသည့် သံန္နိဋ္ဌာန်၏ အမှတ်အသားအဖြစ် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း အဖြစ်သာမက လုပ်ဆောင်ချက်အနေဖြင့်ပါ ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ အလားတူစွာပင် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ၏ ရှင်းလင်းပြတ်သားခြင်းသည်လည်း ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဦးတည်ချက်များကို ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ ယင်းတို့သည် ပြည်သူများနှင့် အခြားသော အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် အစိုးရ၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ဦးတည်ချက်များကို သိရှိစေပါသည်။ သတ်မှတ်ထားသည့် စံနှုန်းများအား တလေးတစား ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် အမှတ်အသားများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် စည်းလုံးခြင်း၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ဆိုပေးပါသည်။ ထို့အပြင် ရည်ရွယ်ချက် ပြတ်သားသည့် ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ချက်များဖြစ်သည့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည် အောင်မြင်သော အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ခြင်းအတွက် အရေးပါလှသည့် အခြေခံ သဘောတရားအဖြစ်နိုင်ငံသားများ အကြား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွက် ယုံကြည်ချက်နှင့် သံန္နိဋ္ဌာန်ကို မြှင့်တင်ပေးပါသည်။

၂.၂။ သဘောတူညီမှုကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည် အမျိုးမျိုးသော မူဝါဒများဖြင့် အားပြိုင်လျက်ရှိသော၊ ကွဲပြားခြားနားချက်များရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကိုကပင် တစ်စုတစ်စည်းတည်းဖြစ်ရန် ကြီးမားသော စွမ်းဆောင်မှုများအဖြစ် သက်ရောက်စေပါသည်။ ယင်းတို့သည် ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများက လက်ခံလေ့ရှိသည့် ယေဘုယျ သဘောတရားအဆင့်တွင် သတ်မှတ်စံနှုန်းများနှင့် မျှော်မှန်းချက်များကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြခြင်းဖြင့် ကြီးမားသော ပဋိပက္ခများအတွက် သဘောတူညီမှုကို ရရှိစေပါသည်။ လမ်းညွှန်ပေးရန်၊ ကန့်သတ်ချက်များထားရှိရန်နှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများအတွက် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို အသုံးပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရ၏ တိကျသေချာသောပုံစံ စသဖြင့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းတစ်ခုအား ကြိုတင်၍ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ဥပဒေစည်းမျဉ်းကို ဆန့်ကျင်သူများ၏ လွှမ်းမိုးမှုအားကန့်သတ်ခြင်းဖြင့် အကြောင်းကိစ္စရပ်များကို ထိထိရောက်ရောက် ရှင်းလင်းနိုင်ပါသည်။ တိကျသေချာသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများအား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည်လည်း နိုင်ငံရေးအရ မတိုးသာ မဆုတ်သာအခြေအနေကို ဖယ်ရှားရှင်းလင်းရန်နှင့် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် စံနှုန်းအရ အများပြည်သူတို့၏ဆန္ဒကို ရရှိအောင် ဖန်တီးရန် နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ များပြားကျယ်ပြန့်သည့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို သဘောတူညီပြီးသည်နှင့် ယင်းတို့နှင့် ကိုက်ညီစွာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ရေးဆွဲဖန်တီးရန် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ကွဲပြားခြားနားနေကြသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများက လက်ခံလေ့ရှိသည့် ယေဘုယျ သဘောတရား အဆင့်တွင် သတ်မှတ်စံနှုန်းများနှင့် မျှော်မှန်းချက်များကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြခြင်းဖြင့် ကြီးမားသော ပဋိပက္ခများအတွက် သဘောတူညီမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ တိကျ သေချာသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများအား ချမှတ် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည်လည်း နိုင်ငံရေးအရ မတိုးသာ မဆုတ်သာအခြေ အနေကို ဖယ်ရှားရှင်းလင်းရန်နှင့် အများပြည်သူတို့၏ဆန္ဒကို ရရှိအောင် ဖန်တီးရန် နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်း အသီးသီးတို့အား အားပေးသော အာမခံသည့်အချက် ဖြစ်ပါသည်။ ဤချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်ကို လုပ်ဆောင်ရန် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ၏ နမူနာတစ်ခုကို သဘောတူညီချက် ပုံစံ သို့မဟုတ် ပါဝင်သော ပါတီများအကြား သဘောတူညီမှုအဖြစ် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို သဘောတူ ချမှတ်သော တောင်အာဖရိက၏ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း အတွေ့အကြုံများမှ တွေ့ရှိရပါသည်။ ပါတီအားလုံးသည် သဘောတူညီမှု တည်ဆောက်ခြင်းအပေါ် ချိုးဖောက်၍မရပါ။ သဘောတူခွင့်ပြုချက် ချမှတ်ပြီးသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည် တရားရေးအရ ပြဌာန်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် တရားဥပဒေအရ အာဏာသက်ရောက်စေပါသည်။ (ဇယားကွက် ၁ ကို ကြည့်ပါ။)

ဇယားကွက် ၁။ တောင်အာဖရိက - ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လမ်းကြောင်းကို ချမှတ်သော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ရေးဆွဲခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာ၌ အရေးပါသော သီးသန့် တာဝန် ဝတ္တရားကို ထမ်းဆောင်ပါသည်။ အစောပိုင်း နိုင်ငံရေးအရ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းများသည် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း၊ လူမျိုးရေး၊ ကျား/မ သာတူညီမျှရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးမှုများဖြင့် တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်းဖြစ်သော နိုင်ငံတော်ကို တည်ဆောက်ခြင်းအတွက် သံနွဲ့ဌာနများအပါအဝင် အခြေခံဖြစ်သော၊ တရားရေးအရ ချမှတ်ထားသော ဥပဒေစည်းမျဉ်း ၃၄ ချက်အပေါ် သဘောတူညီမှုများ ရရှိခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများသည် ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ်သာမက ၁၉၉၆ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအတွက် အခြေခံမူဘောင်အဖြစ်ပါ ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ ၁၉၉၆ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အာဏာမတည်သေးမီက ၁၉၉၆ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အဆိုပါ စည်းမျဉ်း ၃၄ ချက်နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရန် အလို့ငှာ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အသစ်တည်ထောင်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးကို ပြဌာန်းခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ စည်းမျဉ်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆောင်ရွက်ရန် ချမှတ်ထားသော သံနွဲ့ဌာနက တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်ခြင်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်အတွင်း တိကျသော စံနှုန်းများကို မည်သို့ စွဲမြဲကျင့်သုံးရမည်ကို ရှင်းလင်းပြဆိုပါသည်။ ပို၍အရေးကြီးနိုင်သည့်အချက်မှာ ညွှန်ကြားထားသည့် ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ချမှတ်ထားသော ဥပဒေစည်းမျဉ်း ၃၄ ချက် သည် ၁၉၉၆ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပြီးသတ် အကြောင်းအရာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း အတိုင်းအတာကို ကန့်သတ်ထားပါသည်။

တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် စည်းမျဉ်း ၃၄ချက်လုံးကို အပြည့်အဝ ထိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်းမရှိသော ၁၉၉၆ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပထမဆုံးမူကြမ်းကို ပယ်ချခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းသည် ဒေသန္တရ အစိုးရများကိုလည်းသင့်လျော်သော အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရန် မအောင်မြင်ခဲ့ပါ။ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းများစွာသော နိုင်ငံရေး ပါတီများသည် ဗဟိုအဆင့်မှ ချုပ်ကိုင်ထားသည့် အာဏာကို ဒေသန္တရအဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းအား မသင့်လျော်ကြောင်းကို အပြင်းအထန် ထောက်ပြငြင်းဆိုလျက် ရှိပါသည်။ ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီနှင့် အင်ကာတာ လွတ်မြောက်ရေး ပါတီတို့သည် ဗဟိုအဆင့်မှ လက်အောက်အဆင့်သို့ အာဏာကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေသော စံနှစ်ကို ကျင့်သုံးလိုကြပါသည်။ မဲအများစု အနိုင်ရရှိထားသည့် ပါတီဖြစ်သော အာဖရိက အမျိုးသားလွှတ်တော် (ANC)သည် ဗဟိုအဆင့်တွင်သာ အာဏာကို စုစည်းထိန်းသိမ်းထားရှိသည့် နိုင်ငံတော်အဖြစ် ထားရှိလိုသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ် မေလ၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးတွင် တင်ပြသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ANC ၏ သဘောထားကို ထင်ဟပ်သည့် အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်တွင်သာ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ချုပ်ကိုင်ထားရန် ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဥပဒေစည်းမျဉ်း ၃၄ခု သည် "တရားဝင် ဒေသန္တရရေးရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်" အတွက် လိုအပ်ချက်ကို အလေးပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော ပြည်နယ်များ၏အာဏာနှင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုများသည် ဤကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ဖော်ပြထားသည့် အချက်အလက်များထက် လျော့နည်းခြင်း မရှိသင့်ပါဟု တိကျပြတ်သားစွာ ဖော်ပြထားပါသည်။ တရားရုံးသည် ANC က လက်ခံထားသည့် ဗဟိုအဆင့်တွင်သာ အာဏာကို တစ်စုတစ်စည်းတည်း ချုပ်ကိုင်ထားရှိမှုဘက် ယိမ်းသောစံနှစ်ကို ရုပ်သိမ်းခဲ့ပါသည်။ ဗဟိုအာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း စံနှစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် မဲအများစုရရှိပြီး အနိုင်ရသွားသူများကသာ ကြီးစိုးအုပ်ချုပ်နေခြင်းအပေါ် တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှု ပေးပါသည်။ ဥပဒေစည်းမျဉ်း ၃၄ ခုအတွက် ချမှတ်ထားသော ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်သည် တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်ခြင်းများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်အတွင်းရှိ တိကျသေချာသော စံနှုန်းများ စွဲမြဲစွာ ချမှတ်နိုင်ရန် ဖော်ပြပေးပါသည်။

*၁၉၉၆ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အတည်ပြုခြင်း၊ တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး၊ အမှုတွဲ CCT ၂၃/၉၆၊ အပိုဒ်ခွဲ ၄၇၁-၈၁

** ဆာကင်၊ ဂျရီမီ၊ "တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး၏ နိုင်ငံရေး ကဏ္ဍ" တောင်အာဖရိက ဥပဒေ ဂျာနယ်၊ ၁၁၄ (၁၉၉၇) ။ စာ-၁၃၈

*** ဥပဒေစည်းမျဉ်း ၃၀၊ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ စီမံချက် ၄၊ ၁၉၉၃ ၏ ဥပဒေ ၂၀၀ နှင့် ဥပဒေစည်းမျဉ်း ၁၈၊ တောင် အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ စီမံချက် ၄၊ ၁၉၉၃ ၏ ဥပဒေ ၂၀၀ ၊ ၁၉၉၄ ၏ ဥပဒေ ၂၊ အပိုင်း ၁၃ (က) တွင် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ထားသည့်အတိုင်း၊ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

သဘောတူညီမှုအဆင့်များတွင် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည် ထိရောက်သော အစိုးရအား ဖန်တီးနိုင်ရေးအတွက် အခြေခံ အုတ်မြစ်ကို ချမှတ်စီစဉ်ပေးပါသည်။ အထက်တွင် ဆွေးနွေးဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ယင်းတို့သည်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ထိ ရောက်သော အစိုးရအား ဖန်တီးနိုင်ရေးအတွက် အခြေခံ အုတ်မြစ်ကို ချမှတ်စီစဉ်ပေးပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပေါ်ပေါက်လာ ခြင်းနှင့် အာဏာတည်စေခြင်းအတွက် လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြန် မည့် ကန့်သတ်ချက်များနှင့် ညွှန်ကြားချက်များကိုပင် ချမှတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အတိုက်အခံ

အဆင့်များအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များအား ဖော်ပြပေးခြင်းသည် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများအား လေးနက်သည့် အဓိပ္ပါယ်ဖော်ဆောင်နေခြင်း သက်သက်အတွက်သာလျှင် မဟုတ်ပေ။ ယင်းတို့သည် များပြားကျယ်ပြန့်ပြီး ယေဘုယျသဘောဆန်သော်လည်း ယင်းတို့ကိုယ်စားပြုသော အယူအဆများအတွက် ပါးစပ်ဖြင့် အပြောသက်သက်ဟူ၍သာ ရှုမြင်၍မရပါ။ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်သူများက ယင်းတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်လမ်းကြောင်းအား ဆုံးဖြတ်ရန်၊ အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အသေးစိတ်ဆန်သော ညွှန်ကြားချက်များ မရှိသည့်အခါ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများအပေါ်တွင် အားထားလျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် သာမန် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို ထိရောက်သော မူဝါဒများ သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများအတွက် အခြေခံ သဘောတရားတစ်ခုအဖြစ် ယူဆလျက် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုအတွင်းရှိ ဥပဒေစည်းမျဉ်းတစ်ခု၏ အဓိပ္ပါယ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရှင်းလင်းချက်အား ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပါသည်။ အပြန်အလှန်အနေဖြင့် ဤသို့ ရှင်းလင်းချက်သည် အဆိုပါ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း ပေါ်ပေါက်လာသော ပဋိပက္ခတိုင်း၊ တောင်းဆိုချက်တိုင်းအတွက် အသေးစိတ်ဆန်သော စည်းမျဉ်းများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားမည် မဟုတ်ပေ။ သို့ဖြစ်ရာ ရံဖန် ရံခါတွင် ယေဘုယျ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည် ဖြစ်ပေါ်နေသော အနေအထားများအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ တောင်းဆိုချက်များ၊ လိုအပ်ချက်များအား နားလည်ရေးအတွက် တစ်ခု တည်းသော အခြေခံ သဘောတရား ဖြစ်ပါသည်။

ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အာဏာတစ်ရပ် အနေဖြင့် တိုးမြှင့်ပေးပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါ အခန်းများတွင် ဆက်လက် ဆွေးနွေးသွားမည့်အတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် တရားရုံးများနှင့် အစိုးရပိုင်း ဆောင်ရွက်သူများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာ၌ လမ်းညွှန်ပေးမည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို မှီခို

အားထားလျက်ရှိသောကြောင့် ကြီးမားသော လွှမ်းမိုးမှု အတိုင်းအတာကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

၂.၃။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဖော်ပြခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့မှ

အစိုးရပိုင်း ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အာဏာပိုင်များ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များအား လမ်းညွှန်ပေးပြီး တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့မှ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်ကိုလည်းဖော်ပြနေပါသည်။ သဘောသဘာဝအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း ပေါ်ပေါက်လာသော ပဋိပက္ခတိုင်း၊ တောင်းဆိုချက်တိုင်းအတွက် အသေးစိတ်ဆန်သော စည်းမျဉ်းများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားမည် မဟုတ်ပေ။ သို့ဖြစ်ရာ ရံဖန်ရံခါတွင် ယေဘုယျ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည် ဖြစ်ပေါ်နေသော အနေအထားများအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ တောင်းဆိုချက်များ၊ လိုအပ်ချက်များအား နားလည်ရေးအတွက် တစ်ခုတည်းသော အခြေခံသဘောတရား ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဒွိဟဖြစ်စေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ရေးသားချက် အသုံးအနှုန်းများ သို့မဟုတ် ကိစ္စရပ်တစ်ခုအပေါ်တွင် လမ်းညွှန်ချက် မရှိခြင်းများသည် နိုင်ငံတကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့် တူညီသည့်အချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ရပ်ဆိုင်းခြင်းထက် အထူးသဖြင့် ရွှေ့ဆိုင်းခြင်းကိုသာ ရွေးချယ်မည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေကြသည့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်သူများ၏ ငြင်းဆန်ထောက်ပြသော မေးခွန်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား မူကြမ်း ရေးဆွဲနေသူများအကြား သဘောတူညီမှု မရရှိနိုင်ခြင်းကြောင့် မရေရာမှုများ၊ မပြတ်သားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ပုံမှန် မေးခွန်းများအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုက တုံ့ပြန်ခြင်း မရှိသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မည့်သူများအား လမ်းညွှန်ပေးသည့် အဓိက ရင်းမြစ်တစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

ရေးဆွဲပြီး၍ မပြဌာန်းရသေးသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများနှင့် ပြဌာန်းရန် လိုအပ်သော စည်းမျဉ်းများသည် တရားရုံးများနှင့် အစိုးရများအား ကြိုတင်တွက်ဆထား၍ မရနိုင်သော အရေးကိစ္စများ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း တိကျသေချာစွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိသော အရေးကိစ္စများအပေါ် ယင်းတို့၏ တုံ့ပြန်မှုအတွက် လမ်းညွှန်ပေးပါသည်။ တိကျစွာ လမ်းညွှန်ထားခြင်းမရှိသည့် အနေအထားတွင် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ၏ ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးမှုရှိသော ဥပမာတစ်ခုကို ကနေဒါတွင် တွေ့ရသည်။ ယင်းနိုင်ငံ၌ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်ရန် စွမ်းဆောင်ခြင်းကို ဖြေရှင်းရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများအပေါ်တွင် အားထားလျက်ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်ခြင်းအတွက် တောင်းဆိုမှုကို တိကျပြတ်သားစွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း မရှိသောကြောင့် တရားရုံးက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ဆန်းစစ်ပေးပြီး တရားဝင် ပြဌာန်းချက်များ မရှိသေး သော်လည်း ဗဟိုအစိုးရစံနစ်၊ ဒီမိုကရေစီစံနစ်၊

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခု အတွင်းရှိ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းတစ်ခု၏ အဓိပ္ပါယ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရှင်းလင်းချက်ကို အထူး ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို ထိရောက်သော မူဝါဒများ သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအတွက် အခြေခံ သဘောတရားတစ်ခုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ပြီးနောက် ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပါသည်။

တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးနှင့် လူနည်းစုအပေါ် လေးစားခြင်းဟူသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း၏ အခြေခံသဘောတရား ၄ ခု ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိထားပါသည်။ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည် ရှင်းလင်းဖော်ပြချက် တစ်ခုမျှသာမဟုတ်ပဲ အင်းအားကြီးသော စံအဖြစ်သတ်မှတ်ထားသော တွန်းအားများဖြစ်ပြီး တရားရုံးများနှင့် အစိုးရများအား ပြဌာန်းပေးသည်ဟု တရားရုံးက ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ အဆိုပါ ဆန်းစစ်ချက်နှင့်အညီ တစ်ဖက်သတ် ခွဲထွက်ခြင်းသည် ပြင်းထန်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာ

တစ်ခုဖြစ်ပြီး ကွီးဘက်၏ ပြည်သူများသည် ခွဲထွက်ခြင်းအတွက် မဲပေးရမည်ဆိုပါက ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများက ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းများကို ပြုလုပ်ရန် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများက ပြဌာန်းထားကြောင်း တရားရုံးက သိရှိထားပါသည်။

အဆိုပါ စိန်ခေါ်နေသည့် မေးခွန်းများကို အဖြေထုတ်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများအား မှီခိုအားထားမှု၏ အခြားဥပမာတစ်ခုမှာ အူဘန်တု စည်းမျဉ်းကို ရည်ညွှန်း၍ အခြေခံထားသော သေဒဏ်ကို ပယ်ဖျက်ရေး ဆုံးဖြတ်ချက်ဟူသည့် ယင်း၏ မှတ်တိုင်ကို တည်ဆောက်ခဲ့သော တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး ဖြစ်ပါသည်။^၂ အူဘန်တု ဆိုသည်မှာ လူသားများ ဖြစ်တည်နေမှုနှင့် အချင်းချင်းကြား ဆက်စပ်တည်ရှိနေမှုတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော ဒဿနဆိုင်ရာ သဘောတရားတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအား တွန်းအားပေး မောင်းနှင်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေပြီး ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေးနှင့် လုပ်အားဆိုင်ရာ နှီးနှွယ်နေမှုများ၊^၃ အပေါ် သက်ရောက်နေမှုများ အပါအဝင်များစွာသော နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးပွဲများ၏ အဓိက အကြောင်းရင်းလည်း ဖြစ်သည်။ အာဏာတည်လျက်ရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် သေဒဏ်ကို အခြေခံအခွင့်အရေးများ၏ တရားဥပဒေနှင့် မညီညွတ်သော ချိုးဖောက်မှုတစ်ခုအဖြစ် သဘောထားရန် လိုအပ်ချက်ကို တိကျပြတ်သားစွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းမရှိပဲ ကိစ္စရပ်များအပေါ် တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လမ်းပြပေးသည့် ကောက်ချက်ချသော အပိုင်းတွင် ၄ အူဘန်တု ဥပဒေ စည်းမျဉ်းကိုသာ ဖက်တွယ်ထားပါသည်။ သေဒဏ်ပေးခြင်းသည် အူဘန်တု စည်းမျဉ်းနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိသကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းလည်း မရှိပါ။ သို့ဖြစ်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ခက်ခဲ၍ အငြင်းပွားနေသော မေးခွန်းများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏အဓိပ္ပါယ်အား နားလည်ရေးတွင် အရေးပါလာပါသည်။

၃။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတရားများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် အာဏာတည်စေခြင်း

အထက်တွင် ဆွေးနွေးဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် ပါဝင်လျက်ရှိကြသော အဖွဲ့အစည်း အမျိုးမျိုး၏ တုံ့ပြန်သံများမှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အခြေအတင် ဆွေးနွေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်မှ ပေါ်ထွက်လာနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ပါဝင်သော အခြားအဖွဲ့အစည်းများအကြား သဘောတူညီမှုများကိုလည်း ကိုယ်စားပြုလေ့ရှိပါသည်။ တက်ကြွသော ဆွေးနွေးပွဲများအား လုပ်ဆောင်ခွင့် ပြုပေးခြင်းနှင့် ကွဲလွဲနေသော အယူအဆများဖြင့် အပြိုင်အဆိုင် တုံ့ပြန်မှုများ ပါဝင်မှုကို အားပေးခြင်းသည် အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝပြီး အခွန်ရှည်ခိုင်မြဲသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများအား ဖန်တီး ရန်အတွက် ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည် ရံဖန်ရံခါ၌ အင်အားကြီး အဖွဲ့အစည်း၏ သဘောထားကိုသာ အလေးပေး ထင်ဟပ်မှုရှိစေတတ်သော်လည်း ယင်းတို့သည် ပါဝင်သော အခြားအဖွဲ့အစည်းများအကြား သဘော တူညီမှုများကိုလည်းကိုယ်စားပြုလေ့ရှိပါသည်။ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများသည် ယဉ်ကျေးမှု၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာ၊ ဘာသာရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်များမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် စံနှုန်းများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များကို မြစ်ဖျားခံပါသည်။ အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံ၏ စံတန်ဖိုးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တက်ကြွသော ဆွေးနွေးပွဲများအား

လုပ်ဆောင်ခွင့် ပြုပေးခြင်းနှင့် ကွဲလွဲနေသော အယူအဆများဖြင့် အပြိုင်အဆိုင် တုံ့ပြန်မှုများ ပါဝင်မှုကို အားပေးခြင်းသည် အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝပြီး၊ အခွန် ရှည်ခိုင်ခြင်းသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများအား ဖန်တီးရန်အတွက် ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် အဆင့်များတွင် သဘောတူညီမှုကိုရရှိရန် လွယ်ကူသည်ဟု ထင်မြင်နိုင်သကဲ့သို့ နိုင်ငံသားများ အပါအဝင် အခြားသော သက်ဆိုင်သူများသည် စည်းမျဉ်းများက ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်သည့် ပြဿနာကြီးများအပေါ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် စိတ်အားထက်သန်မှု ရှိနိုင်ပါသည်။

ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများအား သတ်မှတ်၍ ဤနည်းအတိုင်း သဘောတူ ခွင့်ပြုပြီးသည်နှင့် ယင်းတို့သည် အစမှ အဆုံးထိ တစ်သမတ်တည်းဖြစ်ခြင်းနှင့် သဟဇာတ ဖြစ်ခြင်းတို့ရှိစေရန် သေချာအောင် ဆောင်ရွက်လျက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြဌာန်းချက်တိုင်းကို ချမှတ်သင့်ပါသည်။ ယင်းတို့ကို ပုံမှန်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် တိကျသော အခန်းများ၌ တွေ့ရပြီး ရံဖန်ရံခါတွင် ယင်းတို့၏အာဏာတည်စေခြင်းအတွက် တိကျသေချာသော လမ်းညွှန်ချက်များဖြင့် ထည့်သွင်း ဖော်ပြပါသည်။

သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းတိုင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါအတိုင်း တိကျပြတ်သားစွာ သတ်မှတ်ထားသည် မဟုတ်ပေ။ ယင်းတို့သည် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပြည်သူတို့၏ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များမှ တိုက်ရိုက် ဖော်ထွက်လာကောင်း လာပေလိမ့်မည်။ ယင်းတို့အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ပြီး ယင်းတို့၏ ပြဌာန်းချက်များကို ဆောင်ရွက်နေသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ပိုမိုနက်နဲစွာ သဘောပေါက် နားလည်ပြီး ဖွံ့ဖြိုးလာသည့်အချိန်တွင် ဖော်ထွက်လာခြင်း ဖြစ်ပေမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း လေးစားစွာ ထိန်းသိမ်းသည့် နည်းလမ်းများအပြင် ယင်းတို့အား အာဏာတည်စေမည့် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးကိုလည်း ယခု ဤအခန်းတွင် ဆွေးနွေးထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာ သို့မဟုတ် ယင်း၏ ကနဦး အခြေအနေကို အကောင်အထည်ဖော်မည့် ပြဌာန်းချက်များ၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံဦးတည်ချက်များကို ချမှတ်ပေးသည့် ညွှန်ကြားချက် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ သို့မဟုတ် ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများကို အခြေခံခြင်းမှ ရရှိလာသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ရေး အသွင်ဆောင်ပါသည်။

၃.၁။ ပြဌာန်းချက်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း

အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများအား အလေးပေးထားသည့် ကဏ္ဍများ ပါဝင်ပါသည်။ တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပထမအခန်းတွင် ယင်း၏ ပြဌာန်းချက်များ ချမှတ်ခြင်း (နောက်ဆက်တွဲတွင် ကြည့်ပါ။) ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းတို့သည် နိုင်ငံ၏ အခြေခံစံနှုန်းများကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပြီး လူသားတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ သာတူညီမျှ ဖြစ်ရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှု၊ လူမျိုးရေးဝါဒီ မဆန်ခြင်း၊ ကျား/မ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိစေရေး၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ သာလွန်ကောင်းမွန်မှု၊ နိုင်ငံတကာတွင် အရွယ်ရောက်သူများ မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ပုံမှန်ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပါတီစုံ ဒီမိုကရေစီ အစိုးရစံနှစ်စသည်တို့အား ချမှတ် ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပါဝင်ပါသည်။ ဤအခန်းသည် ယင်းတို့၏ တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် တရားဝင်အသုံးပြုမည့် ဘာသာစကားများနှင့် လိုအပ်ချက်များ အပါအဝင် တောင်အာဖရိကတွင် အသုံးများသည့်

ပြဌာန်းချက်များ ချမှတ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ရှင်းလင်းဖော်ပြခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအပေါ် ရှင်းလင်းသော လမ်းညွှန်ချက်များ ဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်၏ အရေးအပါဆုံး စံနှုန်းများနှင့်အညီ ဒွိဟဖြစ်ခြင်းမရှိစေသည့် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်ကို ချမှတ်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းကိုပေးပါသည်။

ဘာသာစကားအားလုံးအတွက် လေးစားမှုကို မြှင့်တင်ပေးရန် သတ်မှတ်ချက်များလည်း ပါရှိပါသည်။^{၁၂} ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ပြည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုလုံး၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာ၊ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ပျော်ရွှင်မှုတို့ကို ဖန်တီးပေးခြင်းအပါအဝင် နိုင်ငံတော်၏ ပုံစံချမှတ်မှုများ၊ ဝိသေသ လက္ခဏာများအပြင် ယင်း၏ အခြေခံရည်ရွယ်ချက်များနှင့် တာဝန်များကို

ဖော်ပြထားသောတူရကီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အထွေထွေ စည်းမျဉ်းများကို ဦးတည်ထားသည့် အပိုင်းကို နိဒါန်းပိုင်းခြား ပြီးသည်နှင့် ဆက်လက်ဆွေးနွေးထားပါသည်။^{၁၆} အခြေခံစည်းမျဉ်းများကို ရည်ရွယ်ဖော်ပြထားသည့် ဤအခန်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ရှင်းလင်းဖော်ပြခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း အပေါ် ရှင်းလင်းသော လမ်းညွှန်ချက်များ ဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ နှင့် နိုင်ငံတော်၏ အရေးပါဆုံး စံနှုန်းများနှင့် အညီ ဒွိဟဖြစ်ခြင်း မရှိစေသည့် ချမှတ် ဆောင်ရွက်ချက်ကို ချမှတ်နိုင်သည့် အခွင့် အလမ်းကို ပေးပါသည်။

၃.၂။ နိဒါန်းပိုင်းခြား အဆင့်

မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် စည်းမျဉ်းများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အစဦးအဆင့်တွင် သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ရေးအတွက် ရည်ရွယ်ထားသည့် အခန်းများတွင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ရေးဆွဲဖော်ပြလေ့ရှိပါသည်။ နိဒါန်းများသည် ကိုင်စွဲထားသော စံနှုန်းများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် စည်းမျဉ်းများကို ဖော်ပြခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ တိုင်းပြည်၏ သမိုင်းကြောင်းပေါ် အခြေခံ၍ ဆက်လက်ရေးဆွဲထားသည့် စံနှုန်းများကို ကိုးကားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ

နိဒါန်းများသည် ကိုင်စွဲထားသော စံနှုန်းများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် စည်းမျဉ်းများကို ဖော်ပြခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ တိုင်းပြည်၏ သမိုင်းကြောင်းပေါ် အခြေခံ၍ ဆက်လက်ရေးဆွဲထားသည့် စံနှုန်းများကို ကိုးကားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများ၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ရည်မှန်းချက်များကို ဖော်ပြပါသည်။ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများနှင့် တရားသူကြီးများသည် အဆိုပါ အလားအလာများနှင့် ပြဌာန်းချက်များနှင့်ညီသော တရားရေးအရာ အာဏာတည်သော အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းလေ့ မရှိပါ။ တရားသူကြီးများသည် အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအား နားလည်သဘောပေါက်စေရေးကို အထောက်အကူပြုနိုင်ရန်အတွက် အားထားလျက်ရှိပါသည်။

အကြောင်းအရာများ၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ရည်မှန်းချက်များကို ဖော်ပြပါသည်။ မူကြမ်း ရေးဆွဲသူများနှင့် တရားသူကြီးများသည် အဆိုပါ အလားအလာများ၊ စည်းမျဉ်းများအတွင်း၌ တရားရေးအရာ ပြဌာန်းနိုင်သော အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းလေ့မရှိပါ။ သို့ဖြစ်ရာ နိဒါန်းများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့စည်းများနှင့် အာဏာပိုင်များက ရည်မှန်းထားသည့် ကြီးမားသော စံမှတ်ကျောက်များအဖြစ် ထမ်းဆောင်ကြသော်လည်း တရားရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ၏ ရင်းမြစ်တစ်ခုအဖြစ် ဧကန်မချ လက်ခံမည်မဟုတ်ပါ။ မည်သို့ဆိုစေ တရားသူကြီးများသည် အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအား နားလည် သဘောပေါက်စေရေးကို အထောက်အကူပြုနိုင်ရန် အတွက် ကနဦးအဆင့်များအပေါ်တွင် အားထားလျက်

ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအား ရှင်းလင်းဖော်ပြရာ၌ တရားရေးအာဏာ၏ အတိုင်းအတာဖြင့် နိဒါန်းပျိုးခြင်း အဆင့်ကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြင့် အိန္ဒိယ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းအပေါ် ညွှန်းဆိုထားပါသည်။ ဥပမာ - ကီစာ ဗန်နာဒါ အမှုကိစ္စတွင် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် ပြုပြင်မွမ်းမံရေး လုပ်ငန်းစဉ်အား ပုံစံချပေးသည့် ပုဒ်မခွဲ ၃၆၈ ကိုပြဌာန်းပြီး ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံ ပုံစံချမှတ်မှုကို ပြောင်းလဲစေမည့် ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ခွင့်ပြုခြင်း မရှိပါ။ ၇ တရားရုံးသည် အဆိုပါ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ရောက်ရှိရန် နိဒါန်းများတွင် ချမှတ်ဖော်ပြထားသည့် စံနှုန်းများကို မှီခိုအားထားနေပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ တရားရေးအရ တိုက်ရိုက် အာဏာသက်ရောက်စေခြင်းမျိုး မရှိသော်လည်း နိဒါန်းများသည် တရားရေးဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်များကို လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် အတွေ့အကြုံများအရ နိဒါန်းများသည် တရားရေး အနေအထားများတွင် အာဏာသက်ရောက်စေခြင်း မရှိနိုင်ကြောင်း ညွှန်ပြနေသော်လည်း ယင်းသည် အစဉ်အမြဲဖြစ်၍ မနေပါ။ နိဒါန်း အခန်း၌ တွေ့ရှိရသည့် စည်းမျဉ်းများအား မသင့်လျော်ကြောင်း ဖော်ပြသည့် တိကျပြတ်သားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စာတမ်းကို တားဆီးလျက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရှင်းလင်းဖော်ပြသော တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့သည် နိဒါန်းတွင် တွေ့ရှိရသော စည်းမျဉ်းများ၏ အပြီးသတ် စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သူအဖြစ် ယင်းတို့၏ လွှမ်းမိုးမှုနှင့် အသုံးချမှုကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ပါလိမ့်မည်။ ထို့အပြင် နိဒါန်းတွင် တွေ့ရှိရသော စည်းမျဉ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ စံနှုန်းများအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအား လမ်းညွှန်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ စံနှုန်းများအပေါ် တိကျသေချာသည့် မျှော်မှန်းချက်များနှင့် နားလည်သဘောပေါက်မှုများ ဖန်တီးပေးသော အမှတ်အသား တစ်ခုအဖြစ်လည်းကောင်း အဓိပ္ပါယ် ဖော်ဆောင်နေပါသည်။

၃.၃။ ညွှန်ကြားထားသည့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ

နိုင်ငံတော်၏အခြေခံဦးတည်ချက်များကိုချမှတ်ပေးပြီးယေဘုယျအားဖြင့်အစိုးရကရရှိအောင်မြင်နိုင်စေမည့် နည်းလမ်းများကို ပုံကြမ်းရေးဆွဲ ချမှတ်ပေးသော ညွှန်ကြားချက် စည်းမျဉ်းများအတွက် ရည်စူးထားသည့် အခန်းများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို တွေ့ရှိရပါသည်။^{၁၂} ညွှန်ကြားထားသည့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည် ရှင်းလင်းပြတ်သားမှုရှိပြီး ဥပဒေပြုခြင်း မူဝါဒကို အားပေးသည့်အပြင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် တွန်းအားတစ်ရပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ယင်းတို့သည် လူမှုစီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ ခွဲခြားထားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး၊ တရားဝင် ကျင့်ဝတ် စည်းမျဉ်းများ၊ ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး သို့မဟုတ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အကြောင်းကိစ္စများ အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ပြီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လွှမ်းမိုးမှုလည်း ရှိပါသည်။ ညွှန်ကြားထားသည့် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများသည် တင်းကြပ်စွာ ချည်နှောင်ထားခြင်းမျိုးထက် နောင်လာမည့် အစိုးရအား လမ်းညွှန်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး မူဝါဒများကို မြှင့်တင်

ညွှန်ကြားထားသည့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများသည် နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံ ဦးတည်ချက်များကို ချမှတ်ပေးသည်။ ယင်းတို့သည် ရှင်းလင်းပြတ်သားမှုရှိပြီး မူဝါဒကို အားပေးသည့်အပြင် နောင်လာမည့် အစိုးရအဖွဲ့များကို လမ်းညွှန်ရန် (ဥပဒေဖြင့် ချည်နှောင်ရန် မဟုတ်) ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ယင်းတို့ကို ပုံမှန်အားဖြင့် တရား အရေးအရ အာဏာသက်ရောက်စေသည်ဟု မယူဆသော်လည်း တရားဥပဒေပြုခြင်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစနစ်အား ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်ကို သိစေအပ်ရာတွင် အသုံးပြုပါသည်။

ပေးပါသည်။

ညွှန်ကြားထားသော စည်းမျဉ်းများသည် အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံရေး အာဏာကို လမ်းညွှန်ရန်နှင့် ကြီးစိုးနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ နိုင်ငံရေးသမားများသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကြပ်အတည်းများ ကြုံလာသောအခါ ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများကို ချိုးဖောက်ကြသဖြင့် ယင်းတို့အား နိုင်ငံရေးအရ အများသဘောတူလက်ခံမည်ဆိုပါက နိုင်ငံရေးအရ အတည်ပြုပြဌာန်းချက်သည်လည်း ဆက်လက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများကို ဥပဒေပြုခြင်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါက ပုံမှန်အားဖြင့် တရားရေးအရ အာဏာသက်ရောက်စေသည်ဟု ယူဆ၍မရပါ။ သို့ရာတွင် ယင်းသည် အမြဲတမ်း ဤကဲ့သို့မဟုတ်ပါ။ ညွှန်ကြားထားသော စည်းမျဉ်းများတွင် တရားဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း မရှိပဲ တရားရေးဆိုင်ရာ အာဏာသက်ရောက်မှု ရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အခြား စည်းမျဉ်းများကို တိတိကျကျ ဖော်ပြခြင်းမရှိပါက ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများ အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များသည် တရားရေးအရ အာဏာတည်စေမည်ဟု လိုတို ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ဂါနာရှိ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်က ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။^၉ အလားတူစွာပင် ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများသည် တရားဥပဒေ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြုခြင်းအပေါ် ရှင်းလင်းဖော်ပြရန်အတွက် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ သီရိလင်္ကာ၏ ဗဟိုတရားရုံး နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဗဟိုတရားရုံးသည် ညွှန်ကြားထားသော စည်းမျဉ်းများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အရေးပါခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့ရုံသာမက လေ့လာခဲ့ပါသည်။^{၁၀}

နိုင်ငံရေး ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် တရားရေးဆိုင်ရာ အာဏာသက်ရောက်မှု သို့မဟုတ် လွှမ်းမိုးမှုအားထုတ်ဖော်ခြင်း ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရှိသည်ဖြစ်စေ၊ ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများသည် အခြားသော နည်းလမ်းများဖြင့် လွှမ်းမိုးမှုများ ရှိနေကြောင်း အထောက်အထားရှိပါသည်။ ယင်းတို့သည် အစိုးရ၏ ပုံမှန်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှု သို့မဟုတ် အားထုတ် ကြိုးပမ်းမှုများအား တိုင်းတာနိုင်မည့် စံချိန်စံညွှန်းကို ဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူများအား အစိုးရ၏ တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပညာပေးရန် ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ ယင်းတို့သည် အဆိုပါ စည်းမျဉ်းများအား တိကျသော တရားဥပဒေအဖြစ်သို့ ဆက်လက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် နိုင်ရေးပံ့ပိုးမှုများဖြင့် ထူထောင်ရန် ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။ အထူးအားဖြင့် ညွှန်ကြားထားသော စည်းမျဉ်းများက သာမန်ပြည်သူလူထု၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာ ရရှိရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အလေးထားစရာ ကိစ္စရပ်များ ထင်ဟပ်ဖော်ပြသောအခါ ဤသို့ တက်ကြွမှု ရှိခြင်းက တိုးတက်စေနိုင်ပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်မှ ကြည့်လျှင်လည်း နိုင်ငံရေးအရ အားနည်းချက်များ ရှိနေသော သို့မဟုတ် ဖယ်ကြည့်ခံထားရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများဖြင့် ကူညီပံ့ပိုးမှုများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ပေးပါကလည်း အောင်မြင်မှု ရရှိချင်မှ ရရှိပေလိမ့်မည်။ အကြောင်းမှာ ဤအဖွဲ့အစည်းများသည် ညွှန်ကြားထားသော စည်းမျဉ်းများအား မောင်းနှင် လှုံ့ဆော်ရန် လိုအပ်သည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာပံ့ပိုးမှုကို မရရှိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

၃.၄။ ပြန်လည် စုစည်းထားသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာသည် ယင်းအား ဖွင့်ဆိုထားသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များအား

တိကျပြတ်သားစွာ ဖော်ပြခြင်း ရှိချင်မှ ရှိပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြဌာန်းချက်သို့မဟုတ် ပုံစံချမှတ်မှုအားလုံးသည် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို အခြေခံသည့် အရေးပါမှုကို ညွှန်ပြနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ စည်းမျဉ်းအားလုံးသည် တရားရုံး ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ ပညာရပ်ဆန်သော ဆန်းစစ်ချက်များ သို့မဟုတ် ယေဘုယျဆန်သော သဘောတူညီမှုများမှ တစ်ဆင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံလာသောကြောင့် သဘောတူညီမှုများ၊ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများ၏ အယူအဆများအား လွှမ်းမိုးစေခြင်းဖြင့် နိုင်ငံ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်မှုအပေါ် ယင်းတို့၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုသည်လည်း မြင့်မားလာပါသည်။ ထို့အပြင် စံနှုန်းများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းသည်လည်း အဆုံးတွင် တရားရေးအာဏာ သက်ရောက်မှု အသွင်ဆောင်စေနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့က ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို အသိအမှတ်ပြုသောအခါ အဆိုပါ စံနှုန်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုချက်ကို ဖော်ပြပြီး တရားရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို လှုံ့ဆော်ပေးပါသည်။^{၁၁} ဥပမာအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ဗဟိုအစိုးရစံနှစ်ကို တိကျပြတ်သားစွာ သတ်မှတ်ဖော်ပြထားခြင်း မရှိနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံရေးသမားများနှင့် တရားသူကြီးများကမူ ယင်းအား အကောင်အထည် ဖော်လာနိုင်ပေသည်။ အဆိုပါ ညွှန်းဆိုထားသည့် စည်းမျဉ်းများအပေါ် ကနေဒါနိုင်ငံ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်က အလေးထားသည့် ဥပမာကို အထက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

အဆိုပြုထားသော စည်းမျဉ်းများ သို့မဟုတ် ရေးသားပြီးစီးသော်လည်း တရားဝင်ပြဌာန်းခြင်း မပြုရသေးသော စည်းမျဉ်းများ တစ်ဖြစ်လဲ စုစည်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများအား တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်းကို ပြည်သူ အားလုံးက လက်ခံမည်မဟုတ်ပေ။ တရားရုံးများနှင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများသည် ပြန်လည်စုစည်းထားသော စည်းမျဉ်းများကို မှီခိုအားထားလေ့ရှိကြပြီး အချို့ကမူ ယင်းတို့အနေဖြင့် အဆိုပါ စည်းမျဉ်းများနှင့်အညီ လုပ်သင့်/မလုပ်သင့် ဟူ၍ မေးခွန်းထုတ်လျက်ရှိကြောင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာနေကြသူ အများစုက လက်ခံထားပါသည်။ ယင်းကို ဒီမိုကရေစီစံနှစ် မဆန့်ဟူ၍ ရှုမြင်သောကြောင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် ပြဿနာ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်၏ ပြဌာန်းချက်အရ တရားသူကြီးများကို ပုံမှန်အားဖြင့် အာဏာပိုင်များကရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား အတည်ပြုသောအခါ ရေးသားထားပြီး တရားဝင် ပြဌာန်းခြင်း မပြုလုပ်ရသေးသော စည်းမျဉ်းများသည် နောက်အခါတွင် ပေါ်ပေါက်လာပါက မည်သည်ကို အတိအကျ အတည်ပြုရမည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သေချာခြင်း မရှိပါ။ အခြားတစ်ဘက်မှ ကြည့်လျှင်လည်း အနာဂတ်ကာလတွင် ကြုံတွေ့ရမည့် အနေအထားများသည် ကြိုတင် ခန့်မှန်း၍ မရနိုင်သောကြောင့် တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုကို ချမှတ်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ စံနှုန်းများကို အခြေခံသည့် စစ်ဆေးခြင်းအပေါ်တွင်

ကောက်နုတ်စုစည်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို အဆိုပြုထားသော စည်းမျဉ်းများ သို့မဟုတ် ရေးသားပြီးစီးသော်လည်း တရားဝင်ပြဌာန်းခြင်း မပြုရသေးသော စည်းမျဉ်းများဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေပါ အကြောင်းအရာသည် ယင်းအား ရှင်းလင်းဖော်ပြခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များအား တိကျပြတ်သားစွာ ဖော်ပြခြင်း ရှိချင်မှ ရှိမည် ဖြစ်သော်လည်း အနာဂတ်ကာလ ဆုံးဖြတ်ချက်များအား ဖော်ပြနိုင်ရန်အတွက် အခြေခံသော စံနှုန်းများကို ချမှတ်နိုင်ပါသည်။ ပေါ်ပေါက်လာသည့် စံနှုန်းများသည် အဆုံးတွင် တရားရေးဆိုင်ရာ အာဏာသက်ရောက်မှုကို ဆောင်ရွက် လာ နိုင်ပါသည်။

မှီခိုအားထားခြင်းပြုရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤအကြောင်းကိစ္စများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲနေကြသူများက ဖြေရှင်းပေးရန် မလိုအပ်သော်လည်း ယင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ မှတ်တမ်း မှတ်ရာများထားရှိသင့်ပါသည်။ တရားရုံးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများမှ စည်းမျဉ်းများကို ပြန်လည်ကောက်နုတ် စုစည်းကြသဖြင့် မူကြမ်းရေးဆွဲသူများနှင့် အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး တစ်ခုလုံးအတွင်းရှိ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများနှင့် အထူးကိစ္စရပ်များ၏ အခြေခံသော အချက်များအပေါ် မူတည်လျက်ရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ၏ တည်ရှိမှုအား အပြည့်အဝ ကြီးကြပ်နိုင်မည် မဟုတ်သကဲ့သို့ ကောင်းစွာ သိရှိနားလည်မည်မဟုတ်ပဲ အလေးထား စဉ်းစားခြင်းလည်း မရှိပေ။ သို့ရာတွင် မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် သင့်လျော်ညီညွတ်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ ပြဌာန်းချက်များကို အထောက်အကူပြုသော၊ ယင်းတို့နှင့် ချိတ်ဆက်ပေးသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်များအတွက် နောက်ခံအနေအထားကို သတ်မှတ်သော ယင်းကဖန်တီးပေးသည့် အစိုးရပိုင်ဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်ကိုလည်း သိရှိသင့်ပါသည်။

ဇယားကွက် ၂ : အိန္ဒိယ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ညွှန်ကြားထားသည့် ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများ

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ၁၉၅၀ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၃၇ က ယင်း၏ နိုင်ငံတော်မူဝါဒဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများအား မည်သည့် တရားရုံးကမှ အာဏာသက်ရောက်စေခြင်း မရှိစေရဟူ၍ ပါရှိပါသည်။ အစိုးရ၏ မူဝါဒများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အစိုးရက ရရှိအောင်မြင်အောင် ကြိုးပမ်းအားထုတ်သင့်သော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အသေးစိတ် အစီအစဉ်ဖြစ်သည့် လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်များ (အာမခံချက်များ မဟုတ်ပါ) ကို ချမှတ်ထားပါသည်။ ညွှန်ကြားထားသော စည်းမျဉ်းများသည် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားရေးအရ အာဏာတည်သော အခြေခံ အခွင့်အရေးများအား ရှင်းလင်းဖော်ပြရာတွင် လွှမ်းမိုးမှုများရှိသော်လည်း ယင်းတို့သည် အဓိကအားဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်များက နိုင်ငံရေးကိုယ်စားလှယ်များအား ထည့်သွင်း စဉ်းစားနိုင်ရန် စံမှတ်ကျောက်တစ်ခုအား ဖန်တီးပေးသော နိုင်ငံရေးကာကွယ်မှု တစ်ခုအဖြစ်သာ လုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများတွင် ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်မှုများအတွက် တရားမျှတသော အခွင့်အရေး၊ ကျား/မ ဖြစ်စေ၊ လူမျိုးစုများကိုဖြစ်စေ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ကန့်သတ်ချက်၊ လွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေး၊ အချိုးကျပါဝင်ကိုယ်စားပြုချက်နှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။

အိန္ဒိယ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဥပဒေတို့အပေါ် ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများက ကြီးမားစွာ သက်ရောက် လျက်ရှိသော နယ်ပယ်တစ်ခုဖြစ်သည့် ပညာရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စဉ်းစားကြည့်ပါ။ အဆိုပါ စည်းမျဉ်းတစ်ခုအရ အသက် ၁၄ နှစ်အောက် ကလေးများအား အခမဲ့ မသင်မနေရ ပညာရေးစံနှစ်အား ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်ဟု တရားဥပဒေက ဖော်ပြထားပါသည်။ အွန်နီ ခရစ်ရှန်နီ JP နှင့် အန်ဒဟာ ပရာဒက်ရှီ ပြည်နယ်တို့၏ ကိစ္စတွင် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် ကလေးများတွင် အသက် ၁၄ နှစ် အရွယ်အထိ အခမဲ့ပညာရေးစံနှစ်အား အာဏာတည်သော အခွင့်အရေး ရရှိစေရန် ကိစ္စအားကိုင်တွယ်ရာ၌ ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများကို တိုက်ရိုက်ကိုင်ကားခဲ့သည်။ ပြဌာန်းချက် ပြီးသောအခါ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (NGOs) နှင့် အခြားသော လွတ်လပ်သည့် လှုပ်ရှားသူများသည် ပညာရေးကို အခြေခံ အခွင့်အရေးတစ်ရပ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည့် တရားဥပဒေအတွက် ထောက်ခံပေးရန် မဲဆွယ်ခြင်းအားဖြင့် အောင်မြင်မှုကို တည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြပါသည်။ ပညာသင်ကြားရန် အခွင့်အရေးကို အခြေခံ အခွင့်အရေး တစ်ရပ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုကို အစိုးရက အတည်ပြုချက် ချပေးပြီးသည့်အခါ ယင်းတို့ကို ၂၀၀၁ တွင် ရရှိအောင်မြင်ခဲ့ပါသည်။ တရားရုံးများက တိုက်ရိုက်အာဏာသက်ရောက် စေခြင်းမရှိသည့်အခါ ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများသည် တရားရေးဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်များအတွက် သာ မက တရားဥပဒေပြုခြင်းများကိုပါ ကြီးစိုးနိုင်ကြောင်းကို ဤဥပဒေက မီးမောင်းထိုးပြလျက် ရှိပါသည်။ နိုးကြားတက်ကြွ သည့် နိုင်ငံရေးနှင့် တရားရေး ဆောင်ရွက်ချက်များများဖြင့် စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ စည်းမျဉ်းများအား ဥပဒေအဖြစ် မည်သို့ အသွင်ပြောင်းရမည်ကို ဤဥပဒေကရှင်းလင်းဖော်ပြလျက် ရှိပါသည်။

* အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၃၇ (၁၉၅၀ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၅၅ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)

** အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၄၅ (၁၉၅၀ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၅၅ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)

*** အွန်နီ ကရစ်ရှန်နီ J.P နှင့် အန်ဟာဂျာ ပရာဒက်ရှီ ပြည်နယ်၊ ၁၉၉၃ SCC (၁) ၆၄၅၊ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၄။ ရွေးချယ်ထားသော အကြောင်းအရာများကို လေ့လာခြင်း

ဤအခန်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ၏ သဘောသဘာဝနှင့် ရည်ရွယ်ချက်အား ဆန်းစစ်ခြင်းအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများက မကြာခဏ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းလျက်ရှိကြသည့် အကြောင်းအရာ အချို့အပေါ် အတိုချုပ် လေ့လာချက်ကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤအခန်းသည် ရွေးချယ်ထားသည့် ကွဲပြားခြားနားသော သို့မဟုတ် ပြည့်စုံကျယ်ပြန့်သော အကြောင်းအရာများကို ဆန်းစစ်လေ့လာပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ စည်းမျဉ်းများ အသွင်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အခြားပြဌာန်းချက်များ အသွင်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း ယင်းတို့နှင့်

ဆက်စပ်နေသော အကြောင်းအရာများကို မည်ကဲ့သို့ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည်ကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။ အကျုံးဝင်သော အကြောင်းအရာ ခေါင်းစဉ်များမှာ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေးစံနှစ်၊ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး၊ ကွဲပြားတည်ရှိမှုများ၊ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှု၊ ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။ အကြောင်းအရာတစ်ခုချင်းကို ဆွေးနွေးရာတွင် ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်၏ ဆန်းစစ်ချက်ဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်အား အခြေခံသော အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သည့် အနေအထား ၂ ရပ်ကို ဤအခန်းက ဖြေရှင်းပေးပါသည်။ ပြောင်းလဲရေးအတွက် သက်ဆိုင်သော လှုံ့ဆော်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ် အား ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာများကို လက်အောက်ရှိ အဖွဲ့ခွဲများသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေရာ၌ အသုံးပြုခြင်းလား၊ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်ကသာ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းချုပ်ထားရာ၌ အသုံးပြုခြင်းလား၊ ဗဟိုအစိုးရမှ အသုံးပြုခြင်းလား၊ အထူး အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများက အသုံးပြုခြင်းလားစသည်တို့ကို ဦးစွာ သိရှိရပါမည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် တရားရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများအားကျင့်သုံးခြင်းလား သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများအား အာဏာတည်စေရန် နိုင်ငံရေးအရ တာဝန်ခံမှုအပေါ် မှီခိုအားထားခြင်းလား ဟူသည့် မေးခွန်းများကို သိရှိနားလည်ရပေမည်။

၄.၁။ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေး

ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေးအား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ခေတ်သစ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် တွေ့ရှိရပါသည်။ ပြည်သူ့အချုပ်အခြာအာဏာ သို့မဟုတ် ပြည်သူတို့၏ အုပ်ချုပ်မှုစံနှစ်အတွက် စည်းမျဉ်းများသည် ပြည်သူတို့အား အစိုးရအာဏာ၏ ရင်းမြစ်အနေဖြင့် သတ်မှတ်ထားပြီး အဆိုပါ အာဏာကို ကျင့်သုံးရန်အတွက် တရားဝင်ဖြစ်စေရန် ဖန်တီးပေးပါသည်။ များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် အဆိုပါ စည်းမျဉ်းအား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရန် တိုက်ရိုက် သတ်မှတ်ချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ ၁၉၉၃ ရုရှား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ရုရှား ဗဟိုအစိုးရ အဖွဲ့အတွင်းရှိ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်များနှင့် အာဏာ၏ ရင်းမြစ်များဟူသည့် နိုင်ငံသားပေါင်းစုံဖြစ်သော ပြည်သူတို့သာဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။^၂ အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံသော နိုင်ငံသားများ တည်ရှိနေမှုကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ပြည်သူများကိုလည်း အစိုးရအာဏာ၏ ရင်းမြစ်များအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင်

များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဒီမိုကရေစီစံနှစ် အုပ်ချုပ်ရေး၏ ဥပဒေစည်းမျဉ်းအား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်ခြင်းကို ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းသည် ဗဟိုအစိုးရစနစ်၊ အာဏာကို တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းချုပ်ထားသည့် တစ်ဦးတည်း အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် စသည့် များစွာသော အစိုးရပုံစံများ ပေါ်ထွက်လာစေသည့်အပြင် ဒေသန္တရ အစိုးရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် အစိုးရများအား ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းအတွက် ပြဌာန်းချက်များကိုလည်း ရရှိစေပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစံနှစ်နှင့်ညီသော အုပ်ချုပ်ရေးစံနှစ်အား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် တိကျ ပြတ်သားသည့် ဒီမိုကရေစီစံနှစ် သို့မဟုတ် အမျိုးအစား ပေါင်းစုံကို ကိုယ်စားပြုသည့် ရွေးကောက်ပွဲ စံနှစ်များအတွက် နည်းလမ်းများအား ရေးဆွဲဖန်တီးခြင်းစသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက နေရာတကျ ထားရှိခဲ့သည့် စံနှစ်များနှင့် ပုံစံချမှတ်မှုများ အပေါ်တွင် အခြေခံလျက် ရှိပါသည်။ မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများသည် ပြည်သူ့ အားလုံး၏

မဲပေးပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် တရားဝင်ဖြစ်သော အစိုးရက ပြည်သူတို့၏ဆန္ဒကို ဖြည့်ဆည်းပေးမည်ဟူသည့် ကြေငြာချက်များအား အာမခံပေးသော ပြဌာန်းချက်ကို ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းအားဖြင့် ပြည်သူလူထု၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို အသိအမှတ်ပြုပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အရှေ့တီမော၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အပိုဒ်ခွဲ ၇ သည် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး၏ မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို အာမခံချက်ပေးထားပြီး ပါတီစုံစံနစ်၏ သတ်မှတ်ချက်ကို အလေးပေးပါသည်။^{၁၃}

ဒီမိုကရေစီစံနစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အစိုးရစံနစ် ပုံစံမျိုးစုံကို ပေါ်ပေါက်လာစေပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဒီမိုကရေစီစံနစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေးစံနစ်အား အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ဒေသန္တရဆိုင်ရာ အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများအား အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးသည့် ဗဟိုအစိုးရ စံနစ်အသွင်ဖြင့် ပြဌာန်းထားပါသည်။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများမှာမူ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းအပေါ် ဗဟိုပြုသော တစ်ဦးတည်းကသာ အုပ်ချုပ်သောစံနစ်ဖြစ်သည့် ဒီမိုကရေစီစံနစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေး ချမှတ်ထားခြင်းမျိုး ရှိနိုင်ပေသည်။ အာဏာများကို တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းသိမ်းခြင်း စံနစ်သို့ ဦးတည်နေသည့် အလားအလာများရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် နိုင်ငံတော်အဆင့်၌သာ အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားရန်ဖြစ်ပြီး ရံဖန်ရံခါတွင် အခြား အဖွဲ့အစည်းများဖြင့်တွဲ၍ ထိန်းချုပ်ထားရန် ရည်ရွယ်ထားပေလိမ့်မည်။ ဥပမာအားဖြင့် အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်တွင်သာ ချုပ်ကိုင်ထားလိုသည့် သဘောထားရှိပါက တစ်ဦးတည်း အုပ်ချုပ်သော အစိုးရစံနစ်နှင့် အင်အားကြီးမားသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍနှင့် စစ်တပ်၊ သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်၏ သဘာဝ သယံဇာတများကို ထိန်းသိမ်းကြီးကြပ်မည့် အလားတူ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်း ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေးအား ထိန်းချုပ်မည် ဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော် မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများသည် အထူး ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာများကို ဒေသန္တရ သို့မဟုတ်ပြည်နယ်အစိုးရများသို့ခွဲဝေပေးမည့်ပြဌာန်းချက်များကိုထည့်သွင်းရေးဆွဲခြင်းအားဖြင့်လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာအား လွှဲပြောင်းခွဲဝေချပေးနိုင်ပေသည်။
ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းသည် အောက်ပိုင်းရှိ အစိုးရအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပို၍ လုပ်ဆောင်လာကြမည် ဖြစ်သည်။ ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များသည် ရဲဌာန သို့မဟုတ် ပညာရေးစံနစ်များ အစရှိသည့် နယ်ပယ်များတွင် ဗဟိုအစိုးရ အာဏာပိုင်များနှင့် သီးခြားဖြစ်စေ၊ ပူးပေါင်း၍ဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းသည် နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ရှိသည့် အစိုးရ၏ ဌာနခွဲအသီးအသီးအတွင်း လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ခွဲဝေဖြန့်ဖြူးထားခြင်းဖြစ်ပြီး ယင်းကို လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ခွဲခြားခြင်းဟုလည်း သိရှိနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည်

ဒီမိုကရေစီကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်မှုစနစ်သည် နိုင်ငံရေးနှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်ခြင်းအတွက် ပြဌာန်းထားပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ ကာကွယ်မှုများတွင် အချိန်ကာလအလိုက် ရွေးကောက်ပွဲများ ပါဝင်သော်လည်း တသမတ်တည်းဖြစ်သော နိုင်ငံရေး ဆောင်ရွက်ချက်သည် လွှမ်းမိုးမှုများ အလွန်အမင်းသက်ရောက်နေသော အင်အားကြီးမားလှသည့် သဘောထားများကို ကာကွယ်ရန် လုံလောက်ခြင်း မရှိနိုင်ပါ။ အခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည်ဖော်ပေးသည့်အပြင် အစိုးရ အာဏာအား သတ်မှတ်ပေးသော၊ ကန့်သတ်ပေးသော တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများသည် ဆန့်ကျင်ဘက်အ ဖြစ် တုံ့ပြန်နိုင်ပြီး လွတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်းများက ကြီးကြပ်နိုင်ပါသည်။

အာဏာကို ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရန် ချမှတ်ခြင်း မရှိလျှင်သော်မှ အာဏာအား ပြင်းထန်စွာ ခွဲခြားထားရှိခြင်းသည် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို ဗဟိုအစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ အာဏာပိုင် မရှိကြောင်းကို ညွှန်ပြလျက် ရှိပါသည်။

ဒီမိုကရေစီကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်မှုစနစ်သည် နိုင်ငံရေးနှင့် တရားရေးအရ ကာကွယ်ခြင်းအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ပြဌာန်းထားပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ ကာကွယ်မှုများတွင် ပြည်သူများက ဥပဒေများအား မူကြမ်းရေးဆွဲရန်နှင့် မူဝါဒအား အကောင်အထည်ဖော်ရန် တာဝန်ရှိသော ယင်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို ကိုင်စွဲထားကြသည့် အချိန်ကာလအလိုက် ရွေးကောက်ပွဲများ ပါဝင်ပါသည်။ အာဏာကို စွန့်လွှတ်လိုက်ခြင်းသည် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ သဘောထားများကို နေရာတကျ စီမံဆောင်ရွက် ရာတွင် သမိုင်းကြောင်းအရ ထိရောက်မှုရှိခြင်းဖြစ်သည်ဟူသော အထောက် အထားပင် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ တရားမူတမူရှိသော ရွေးကောက်ပွဲများသည် ပြည်သူ့ဆန္ဒကို ဖော်ပြပေးသောအရာအဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ အစိုးရ၏အာဏာအပေါ် ဆန်းစစ်သော အရာအဖြစ်သော်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးအရ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော အာဏာပိုင်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအား အစိုးရ၏အာဏာအား အသုံးပြုရာတွင် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် ပိုမိုရရှိစေရန် ဖန်တီးပေးပြီး မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူတို့အား အမှားအယွင်း အကျိုးရလဒ်များအား အမှန်ပြင်ဆင်ရန် ကူညီပေးပါသည်။ တိကျပြတ်သားသော ဒီမိုကရေစီသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အထူးမူဝါဒ မေးခွန်းများအား အဖြေထုတ်ပေးနိုင်ရန် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများအား ပြဌာန်းပေးရမည် သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုပေးရမည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ တူညီသော နိုင်ငံရေး ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခု အတွင်းရှိ အားနည်းချက်ကို သမိုင်းကြောင်းက သရုပ်ဖော်ထားပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ဟန်ချက်ညီစေခြင်းအပေါ် အထူး ယုံကြည်အားကိုးသော ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် စစ်ရေး၊ နိုင်ငံခြား တိုင်းပြည်များ၏ အစိုးရများ သို့မဟုတ် တစ်သီးပုဂ္ဂလ နိုင်ငံရေးသမားများတို့၏ အင်အားကြီးမားသော သဘောထားများကိုဖြစ်ပေါ်စေပြီး မဲပေးသူများ သို့မဟုတ်ကိုယ်စားလှယ်များအပေါ် လိုသည်ထက်ပိုသော လွှမ်းမိုးမှုများ သက်ရောက်စေခြင်းကြောင့် ပြည်သူ့မူဝါဒကို တိမ်းချော်စေပါသည်။ လွတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကြီးကြပ်ရေးသည် အဆိုပါ လွှမ်းမိုးနိုင်မှုအတွက် အခွင့်အလမ်းများအားကန့်သတ် ထားနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် မဲအသာစီးရရှိထားသည့် အရေအတွက်၏ များပြားလွန်းသော တွန်းအားကြောင့် လူနည်းစု၏ သဘောထားသည်လည်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အခွင့်မသာခွဲရပဲ ဖြစ်တတ်ပါသည်။ အခွင့်အရေးများအား အကောင်အထည်ဖော်ပေးနိုင်သော အစိုးရ၏အာဏာကို သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ကန့်သတ်ခြင်းတို့ကိုလုပ်ဆောင်နိုင်သော တရားရေးဆိုင်ရာကာကွယ်ခြင်းသည်အဆိုပါမဲအသာသည့်ဘက်သို့ ယိမ်းနိုင်ပါသည်။ တရားရေးအရ ကာကွယ်ခြင်းဟု ဆိုရာ၌ ယေဘုယျအားဖြင့် ပြည်သူလူထု၏ အခွင့်အရေးအပေါ် အစိုးရ၏ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ၊ အာဏာကို ခွဲခြားခြင်း၊ ကန့်သတ်ထားခြင်းတို့ မကျရောက်အောင် ကာကွယ်ပေးသည့် တရားရေးအရ အတည်ပြုထားသော ပြဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ တရားရေးဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်မှု စံနစ်တစ်ခုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အစိုးရ၏ ပုံစံချမှတ်ခြင်း၊ အထူး အဖွဲ့အစည်းများ၏ သီးခြားအာဏာများနှင့် ပြည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ၏ အခွင့်အရေး တစ်ရပ်အသွင်ဖြင့် ပြည်သူများအတွက် စီစဉ်ဆောင်ရွက်သည့် ကာကွယ်မှုများကို ရှင်းလင်းစွာ

ရေးသားဖော်ပြထားပါသည်။ ကြီးကြပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ အဓိကအားဖြင့် တရားရုံးများသည် အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်များအပေါ် အာဏာသက်ရောက်ပါသည်။

၄.၂။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံသဘောတရားများ

ခေတ်သစ်ဒီမိုကရေစီစံနှစ်များအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ဖက်တွယ်ထားသည့် အခြားစည်းမျဉ်းတစ်ခုမှာ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးပင် ဖြစ်ပါသည်။ တရားဥပဒေဟူသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဖြစ်စေ၊ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်ကဖြစ်စေ အစိုးရ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို လမ်းညွှန်ပေးသည့် သဘောပေါက် နားလည်နိုင်ပြီး ရှင်းလင်းလွယ်ကူစွာ ရေးသားထားသည့် ဥပဒေများကို ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အစိုးရသည် အဆိုပါ ဥပဒေများကို အစိုးရအာဏာပိုင်များ အပါအဝင် ပြည်သူတိုင်းအတွက် တရားမျှတစွာ တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း အသုံးချရမည်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူတိုင်းသည် တရားမျှတမှုနှင့် ဥပဒေများ၏အာဏာတည်စေမှု အခွင့်အရေးကို ရရှိနိုင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တရားဥပဒေအား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရအား နိုင်ငံရေးအရ စီးပွားရေးအရ၊ လူမှုရေးအရ ပျက်စီးစေမည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် အာဏာကို အလွဲသုံးစားပြုမှုတို့အား နှီးကြားသော အသိရှိစေရန် လိုအပ်ပါသည်။

သဘောတရား သက်သက်ထက်စာလျှင် အများက လက်ခံထားပြီး လက်တွေ့ ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ချက် ရှိသော တရားဥပဒေ၏ အယူအဆသည် တရားမျှတမှု၏ အခြေခံသဘောတရားကို ဖြည့်စွက်ပေးပါသည်။ ထို့ကြောင့် မှန်းဆ၍ ရနိုင်သော၊ နားလည်ရ လွယ်ကူသော၊

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံကျသော ဥပဒေနှင့် အမြင့်ဆုံး ဥပဒေအချုပ်တို့ပါဝင်ပြီး တရားဥပဒေသည် အဆိုပါ စည်းမျဉ်းများကို ဥပဒေအားလုံး၏ အထက်တွင်ရှိပြီး အာဏာ တည်စေခြင်းရှိရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။

ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးက လက်ခံထားသော ဥပဒေအပြင် တရားဥပဒေသည် မျှတသော တရားရေးစံနှစ်ကို လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးဟူသည် တရားဥပဒေအား လိုက်နာရုံမျှသာရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဥပဒေသည် တရားဝင်အာဏာ တည်စေရုံမျှသာဖြစ်ခြင်းထက် ပို၍လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းတွင် သာတူညီမျှဖြစ်ခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ အကျိုးဝင်ပြီး လူတိုင်း၏ အဆင့်အတန်းများနှင့် ပါတ်သက်၍ မလျော်မကန်စွာ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်း မပြုရပါ။

များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် တရားဥပဒေ၏ စည်းမျဉ်းများအပေါ် တိကျပြတ်သားသော ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အခြေခံအကျဆုံးအဖြစ် ယူတ္တိရှိသော တရားရေး အခြေခံမူဘောင်ကို ကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် တရားဥပဒေကို မြှင့်တင်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လွှမ်းမိုးမှု၏ အယူဝါဒ၊ တရားရေးဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်နှင့် လွတ်လပ်သော ကြီးကြပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ စသည်တို့သည် အဆိုပါ အခြေခံမူဘောင်ကို ခိုင်မာတောင့်တင်းစေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အာမခံချက်များအား အာဏာတည်စေခြင်းသည်လည်း အဓိကကျပါသည်။ များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတို့တွင် သာလွန်ကောင်းမွန်လှသည့် အပိုဒ်ခွဲများ ပါဝင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရာဇဝင်၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် နီဒါန်းအဆင့်နှင့် သီးသန့်ပြဌာန်းချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ သာလွန်ကောင်းမွန်မှုကို ဖော်ပြနေပါသည်။၁၄ မည်သည့် ပဋိပက္ခဖြစ်စေသော ဥပဒေကိုမဆို ပယ်ဖျက်၍ တရားမဝင်ဟု သတ်မှတ်ပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်

ညီညွတ်ခြင်းမရှိသော မည်သည့်ဥပဒေမဆို အာဏာမတည်ကြောင်း ကြေငြာသည့် အလားတူ ပြဌာန်းချက်မျိုးကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားခဲ့ပါသည်။၁၅ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စိုးမိုးမှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ၊ တိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးခြင်းနှင့် အခွင့်အရေးများအပေါ် အာမခံခြင်းစသဖြင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ကာကွယ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ခက်ခဲကြီးလေးစေအောင် ဖန်တီးထားခြင်းဖြင့် အခြေခံစည်းမျဉ်းများနှင့် စံနှုန်းများကို ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ ဥပဒေကို ပြဌာန်း ချမှတ်ခြင်းထက်စာလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းအတွက် မြင့်မားသော စံချိန်စံညွှန်းများသည် အခြေခံဥပဒေအား မဆင်မခြင် ပြောင်းလဲမှု ပြုလုပ်ခြင်းများအပေါ် တားဆီးကာကွယ်ပေးပါသည်။ ဘရာဇီးလ်နိုင်ငံကဲ့သို့ များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် မည်သည့်ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်းမဆို မဲဆန္ဒရှင် ထက်ဝက်ကျော်၏ ထောက်ခံမှုကို လိုအပ်ပါသည်။^{၁၆} အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်မှုများအား တားဆီးခြင်းဖြင့် တိကျသေချာသော စည်းမျဉ်းများနှင့် စံနှုန်းများ အမြဲတမ်း ရှိနေစေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဂျာမနီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေး၊ ဒီမိုကရေစီနှင့်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများသည် ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ခက်ခဲကြီးလေးစေအောင် ဖန်တီးထားခြင်းဖြင့် အခြေခံစည်းမျဉ်းများနှင့် စံနှုန်းများကို ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်းကို တားဆီးခြင်းဖြင့် တိကျသေချာသော စည်းမျဉ်းများနှင့် စံနှုန်းများအား ထာဝရ တည်တံ့နေစေပါသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းများအား ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း အပါအဝင် စည်းမျဉ်းအချို့ကို စွဲမြဲစွာ ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။^{၁၇} တရားဥပဒေသည် စွဲမြဲစွာ အမြစ်တွယ်နေမည့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို ပြဌာန်းခြင်း မရှိပါ။ ယင်းအစား တရားဥပဒေကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ လိုက်နာရန် နည်းလမ်းအများကြီးအနက်မှ တစ်ခုတည်းသော ဖြစ်နိုင်ခြေအဖြစ် စွဲမြဲသော ပြဌာန်းချက်များကိုသာ ရှာခြင်းပေးသည်။ ပို၍ ပြီးပြည့်စုံမှုရှိပြီး ပိုမို

အသေးစိတ်သော အကြောင်းအချက်များပါဝင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အချို့သော နယ်ပယ်များတွင် အချိန်နှင့်အမျှ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် တိုးပွားမြင့်မားလာမှုများ ရှိစေသော ကန့်သတ်ချက်များ နည်းပါးသည့် ပြုပြင်မွမ်းမံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များမှ အကျိုးအမြတ်အဖြစ် ရရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်မှ ကြည့်လျှင်လည်း အမြတ်တနိုး ထိန်းသိမ်းထားသည့် အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် စည်းမျဉ်းများအား ကာကွယ်မှု တစ်ခုအနေဖြင့် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းမပြုနိုင်အောင် အတားအဆီးများ မြင့်မားစွာ ဖန်တီးထားသဖြင့် အကျဉ်းသဘောဆန်သော အခြေခံမူဘောင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကို ပေါ်ထွက်လာနိုင်ပါသည်။

တရားရေးအဖွဲ့သည် ဥပဒေကို အမှုတိုင်းတွင် ကျင့်သုံးသောကြောင့် ယင်းသည် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး၏ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်သူ သဖွယ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ လွတ်လပ်သော၊ သင့်လျော်မှုတစွာ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့တွင် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးအတွက် မရှိမဖြစ်ရှိရမည့် လိုအပ်ချက်များ ထည့်သွင်းပါဝင်ထားပါသည်။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးသည်လည်း တရားမျှတသော ကြားနာခြင်းအတွက် အခွင့်အရေးအပြင် တရားမျှတမှုအတွက်လည်း အခွင့်အရေးရှိရန် ပြဌာန်းထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက် အပါအဝင် တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများကပါ တရားဥပဒေကို လိုက်နာမှုရှိစေရန် သေချာစေပါသည်။ ဤ လမ်းညွှန်ချက်၏

ယခုအခန်းသည် တရား စီရင်ရေးအပေါ်တွင် (အခန်း ၆) သုံးသပ်ချက် နည်းလမ်းများကို ပိုမိုအသေးစိတ်ဆန်းသော ဖော်ပြချက်များနှင့် ဆွေးနွေးထားပါသည်။

တရားရေးအဖွဲ့သည် ဥပဒေကို အမှုတိုင်းတွင် ကျင့်သုံးသောကြောင့် ယင်းသည် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး၏ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်သူ သဖွယ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ လွတ်လပ်သော၊ သင့်လျော်မျှတစွာ တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိသော တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့တွင် မျှတသော ကြားနာခြင်းနှင့် တရားမျှတမှုအတွက် အခွင့်အရေး ရရှိစေမည့် တရားမျှတသော တရားရေးစနစ်ကို ပြုပြင်ထားသည့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးအတွက် မရှိ မဖြစ်ရှိရမည် လိုအပ်ချက်များ ထည့်သွင်းပါဝင်ထားပါသည်။

တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးသည် အကျင့်ပျက် ခြစားခြင်းကို တိုက်ဖျက်ခြေမှုန်းခြင်းနှင့် များစွာသက်ဆိုင်မှု ရှိပါသည်။ အစိုးရ၏ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အဓိကကဏ္ဍများအတွင်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မြင့်မားစေခြင်း၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှု စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်သူများဖြစ်သည့် မီဒီယာနှင့် ပြည်သူတို့၏ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကို အာမခံခြင်းနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်းအား ခြေမှုန်းတိုက်ခိုက်ရန် သတ်မှတ်ထားသော အဖွဲ့အစည်းများအား တည်ထောင်ခြင်းတို့သည် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုအား ထိထိရောက်ရောက် လျော့ချပစ်နိုင်ပါသည်။ အစိုးရ အဓိကအဖွဲ့များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအား အချင်းချင်း ကြီးကြပ်ပေးခြင်းဖြင့် အစိုးရ၏ အဓိက ကဏ္ဍများအကြား တိုက်ဆိုင်၍ စစ်ဆေးခြင်းသည်လည်း အကျင့်ပျက်ခြစားမှုကို တိုက်ဖျက်နိုင်ပါသည်။

၄.၃။ ကွဲပြားခြားနားမှုများစွာ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိနေမှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသော ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများ

ပဋိပက္ခများပြီးနောက် နေရာချထားမှုများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် အမျိုးမျိုးကွဲပြားတည်ရှိနေမှုအား စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်ပြီး တန်းတူရည်တူ တည်ရှိရေး အယူအဆကို မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးမျိုးကွဲပြားစွာတည်ရှိနေခြင်းနှင့် တူညီစွာ နေထိုင်ခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများနှင့် ဘာသာရေးအရ အဖွဲ့အစည်းများကွဲပြားလျက်ရှိသော အနေအထားတွင် အရေးကြီးလှပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အမျိုးစုံ ကွဲပြားတည်ရှိမှုအားမည်သို့ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသင့်သည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အများပြည်သူ၏ သဘောဆန္ဒမရှိပဲ ကွဲပြားခြားနားသော အယူအဆများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများနှင့် အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို သိသိသာသာပင် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိပါသည်။

ပဋိပက္ခများပြီးနောက် နေရာချထားမှုများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် အမျိုးမျိုးကွဲပြားတည်ရှိနေမှုအား စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် ဘာသာရေးအရ အဖွဲ့ အစည်းများကွဲပြားလျက်ရှိသော အနေအထားတွင် အထူးသဖြင့် အရေးကြီး လှပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အမျိုးစုံ ကွဲပြားတည်ရှိမှုအား မည်သို့ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသင့်သည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အများပြည်သူ၏ သဘောဆန္ဒ မရှိပါ။ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားတည်ရှိခြင်းများအား အသိအမှတ်ပြုပြီး လက်ခံသော စံသတ်မှတ်ချက်များကို ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုက မြင့်မားစေပါသည်။ အခြားဘက်မှကြည့်လျှင် အထူးအခွင့်အရေးများကို လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ တူညီမှုအားအခြေခံ၍ အာမခံနိုင်ပါသည်။

လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုသည် အမျိုးမျိုးကွဲပြားတည်ရှိခြင်း များအား အသိအမှတ်ပြု လက်ခံသည့် စံ

သတ်မှတ်ချက်များကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့ကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအား နည်းစံနှစ်ကျစွာ စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် တိကျပြတ်သားသော အကြောင်းအရာအဖြစ် ရှုမြင်သုံးသပ်ခြင်း မရှိပါ။ ဤတွင် အလေးထားသည့် အချက်မှာ တူညီမှုများကို အခြေပြုသည့် အဖွဲ့အစည်းများအား လုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးခြင်းထက် စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို တည်ဆောက်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် ကွဲပြားခြားနားမှုများထက်စာလျှင် တန်းတူရည်တူဖြစ်မှုအား အလေးပေးခြင်းဖြင့် ကွဲပြားခြားနားမှုများအား စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်ရန် အဆိုပါ စံနှုန်းများကို အလေးထားပါသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေး စသည့် မူဝါဒများအပေါ် အားထားခြင်းဖြင့် ကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း သာတူညီမျှဖြစ်စေခြင်းကို ထိန်းသိမ်းရာ၌ ဤအယူအဆမှ အငြင်းပွားဖွယ်ရာတစ်ခု ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် အာဏာကို ထိပ်ပိုင်းအဆင့်တွင် တစ်စုတစ်စည်းတည်း ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းသည် အာဏာရရှိရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းများ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရှိသည့် လူနည်းစု သို့မဟုတ် ဖယ်ကြည့်ခံထားရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အထူးခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်စေနိုင်ပြီး အမျိုးမျိုးကွဲပြား တည်ရှိနေမှု ဟူသော အယူအဆအရ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ခိုင်မာသော တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုကို လိုအပ်ပါသည်။ အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ခိုင်မာသော ဥပဒေမူကြမ်းနှင့် တရားရေးသုံးသပ်ချက် ကဲ့သို့သော ကြီးကြပ်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အဆိုပါကာကွယ်မှုများကို ဖန်တီးဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။

အခြားဘက်မှကြည့်လျှင် ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေမှုကို အသိအမှတ်ပြုရန်အတွက် သာမက လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ တူညီမှုစံနှစ်ကို အခြေခံ၍ အထူးအခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် အာဏာကို ရရှိစေမည့် အခြားသော စံသတ်မှတ်ချက်များလည်း ရှိပါသည်။ အဆိုပါ စံနှုန်းများသည် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် ပိုမိုကြီးမားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အား ဖန်တီးပေးလျက် ဗဟိုအဆင့်က အာဏာကို တစ်စုတစ်စည်းတည်း ချုပ်ကိုင်ထားသည်ထက် ဗဟိုမှ အာဏာကို လက်အောက်အဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း စံနှစ်ကို မြင့်မားစေပါသည်။ ကနေဒါသည် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို အခြေခံ၍ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် အတိုင်းအတာတစ်ခုအတွက် ခွင့်ပြုပေးသော ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုကို ကျင့်သုံးလျက် ရှိပြီး ယင်းသည် အချိုးမညီသော အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ အချိုးမညီသော အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် ဒေသန္တရအစိုးရ အသီးသီးတို့အား အာဏာကို မညီမျှစွာသို့မဟုတ် ကွဲပြားခြားနားစွာ ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရများသည် တူညီသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကိုရရှိကာ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နေကြခြင်း မဟုတ်ပါ။ နယ်မြေဒေသ အသီးသီးတွင် ထူးခြားသော လိုအပ်ချက်များဖြင့် ထူးခြားသော လက္ခဏာရပ်များ ရှိနေသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အဆိုပါ ဒေသကို (အဆိုပါ ဒေသတစ်ခုတည်းကိုသာ သီးသန့်) ယင်း၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ချပေးပေလိမ့်မည်။ ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ကွေ့ဘက်၌ အမျိုးသားရေး လှုပ်ရှားမှုပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မူဘောင်သည် တိကျသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို ကွေ့ဘက်သို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းအား ခွင့်ပြုပေးခဲ့ပြီး အခြားသော ပြည်နယ်များ ပါဝင်ခြင်း မရှိပါ။^{၁၀}

အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေရေး စီမံဆောင်ရွက်ချက်များသည် အထူးအခွင့်အရေးများ၊ သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို ညီတူညီမျှ ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘော့စနီးယား နှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဘော့စနီးယား၊ ခရိုအေးရှားနှင့် ဆာဗီးယားတို့မှ ရွေးကောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ် သုံးဦးပါဝင်သည့် သမ္မတစံနှစ်ကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးစီသည်

သမ္မတနေရာတွင် သဘာပတိအဖြစ် အလှည့်ကျစံနှစ်ဖြင့် လည်ပတ်ကာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ပါသည်။^{၁၉} အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံများသည် အဆိုပါ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ တူညီမှုကို အခြေခံသောစံနှစ်အရ ခြားနားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းကို ဖြစ်စေပါသည်။ အခြားသော နိုင်ငံများသည် ဘာသာစကား မျိုးစုံသုံးသော မူဝါဒများ၊ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သော ရွေးကောက်ပွဲ စံနှစ်များ သို့မဟုတ် လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများအတွက် နေရာချန် ထားခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲတမ်းစံနှစ်ဖြင့် ချပေးခြင်းစသဖြင့် လူနည်းစု၏ ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်းကို မြှင့်တင်ရန် ကြိုးပမ်းလျက် ရှိသော အခြားသော အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပါကစ္စတန်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အမျိုးသားညီလာခံ၏ ၁၀ နေရာစာကို မူလလင် မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့်ချန်ထားပါသည်။^{၂၀}

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေသည့် နိုင်ငံ၏ သဘောတရားကို ပံ့ပိုးရန်အတွက် နိုင်ငံရေးနှင့် တရားရေးကာကွယ်ခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ အာဏာ တည်စေခြင်းကို ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများ သို့မဟုတ် အခြားသော တရားဥပဒေက ပြဌာန်းခြင်းမရှိသည့် လမ်းညွှန်ချက်များအပေါ် အခြေပြုထားနိုင်ပါသည်။ နောက်ဆက်တွဲ

လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများအတွက် သီးသန့်နေရာများ ဖယ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲတမ်းစံနှစ်ဖြင့် ချပေးခြင်းအပြင် အခြားသော ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ကွဲပြားခြားနားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား တူညီသော လူ့အဖွဲ့အစည်းစံနှစ်အပေါ် နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြု ပါဝင်ခြင်းရှိစေရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။

တရားဥပဒေ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်များ၏ အဓိပ္ပါယ်များနှင့် အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၊ အာဏာသက်ရောက်မှုရှိသော အခွင့်အရေးများနှင့် အာမခံချက်များ၊ သို့မဟုတ် ပညာရေးတွင် အနည်းစုသာသုံးသော ဘာသာစကားများကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးခြင်းစသဖြင့် ယင်းတို့ မည်သည်ကို ချမှတ်ပြဌာန်းထားသည်ကို အသေးစိတ် ဖော်ပြရှင်းလင်းမည် ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ဆက်တွဲဖြစ်သော တရားရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအရ အာဏာတည်စေခြင်းသည် နေ့စဉ်ဘဝများအတွင်း သက်ဆိုင်သော ပြဌာန်းချက်များ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပုံဖော်ပေးမည် ဖြစ်သောကြောင့် သဲသဲကွဲကွဲ မရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုကို လိုအပ်နိုင်ကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများက စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ အီရတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၅ သည် တာကိုမင်၊ ချာလ်ဒင်စ်၊ အစစ်ရီယန်နှင့် အခြားသော မဲဆန္ဒရှင်အားလုံး စသဖြင့် နိုင်ငံသား အသီးသီးတို့အတွက် အုပ်ချုပ်မှု၊ နိုင်ငံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား ဆောင်ရွက်ပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။^{၂၁} အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်များကို လွယ်ကူရိုးရှင်းသော ကျယ်ပြန့်သော အာမခံချက်များအဖြစ် မြင်သော်လည်း အသေးစိတ် ရှင်းလင်းချက်မရှိခြင်းသည် အရန်ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအား ဖန်တီးရန်နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရန် လုပ်ဆောင်ပေးမည့် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများ၏ အတိုင်းအတာနှင့် ပြုမူဆောင်ရွက်ပုံများအပေါ် ပြဿနာရပ်များ ပေါ်ပေါက်စေပါသည်။ နောက်ထပ် တရားရေးဆိုင်ရာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်း သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းချက်များ မရှိပဲ အဆိုပါပြဌာန်းချက်၏ မရေရာသော သဘောသဘာဝသည် ယင်းကို မည်သို့အသုံးပြုမည်ကို ခန့်မှန်းတွက်ဆရနိုင်သော နားလည်မှုကို တားဆီးလျက် ရှိပါသည်။^{၂၂}

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အသီးသီးကွဲပြား ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိနေမှုများအား စီမံခန့်ခွဲရန် တရားရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ခွင့်ပြုပေးထားပါသည်။ တရားရေးအရ ကြီးကြပ်မှုများသည် သာတူညီမျှဖြစ်ရေးနှင့် တန်းတူရည်တူရှိရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား စီမံနိုင်မည့် တိကျပြတ်သား၍ အသေးစိတ်ဆန်သော ပြဌာန်းချက်များအဖြစ်ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ ကြီးကြပ်မှုများသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု၊ ကျား/မ အလေးပေးခြင်းဟူသည့် အခြေခံသဘောတရားအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများအား တရားဝင် တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားပါသည်။ ကြီးကြပ်မှုများသည် သမိုင်းကြောင်းအရ ဖိနှိပ်ခံရသော သို့မဟုတ် ချို့ယွင်းချက်များရှိနေသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့်အစိုးရအတွင်းပါဝင်ခွင့်ရရှိနိုင်မှုကို မြှင့်တင်ပေးရန် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိရေး ပြဌာန်းချက်များစသဖြင့် ခံစားပိုင်ခွင့်များကို ပေးပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန် အာဏာတည်စေသည့် အခွင့်အရေးများကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ တရားရေးဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များတွင် တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်စသဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းရန်

ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေမှုအား စီမံအုပ်ချုပ်ရန်အတွက် တရားရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ကြီးကြပ်မှုများသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု၊ ကျား/မ အလေးပေးခြင်းဟူသည့် အခြေခံသဘောတရားအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများအား တရားဝင်တားမြစ်ပိတ်ပင် ထားပါသည်။ သမိုင်းကြောင်း အရ ဖိနှိပ်ခံရသော သို့မဟုတ် ချို့ယွင်းချက်များရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရအတွင်း ပါဝင်ခွင့် ရရှိနိုင်မှုကို မြှင့် တင်ပေးရန် အပြုသဘောဆောင်သည့် ခွဲခြားဆက်ဆံရေး ပြဌာန်းချက်များ စသဖြင့် ခံစားပိုင်ခွင့်များကို ပေးပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန် အာဏာတည်စေသည့် အခွင့်အရေးများကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

ရည်ရွယ်သော အခွင့်အရေးများအား အာမခံပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ ပါဝင်သည်။ တရားရေးဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်မှုများသည် သီးသန့် ဖယ်ထားသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော် နေရာများရရှိခြင်းဖြင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ်နှင့်အညီ ကိုယ်စားပြုခြင်းကို လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာပေးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအဖြစ် မြင်နိုင်ပါသည်။ လွှတ်တော်များတွင် အားနည်း၍ နိမ့်ကျသော လူ့အဖွဲ့အစည်းမှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးစီကသာ ထိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ သို့မဟုတ် အားနည်း နိမ့်ကျနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ သို့မဟုတ် အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ နေရာများ၏ သတ်မှတ်အရေအတွက်ကို ဖယ်ထားသည့် ခွဲတမ်းစံနှစ်ဖြင့် ချပေးခြင်း စံနှစ်ဖြစ်ပါသည်။

တရားရေးဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်မှုများ၏ အဓိက ဝိသေသလက္ခဏာတစ်ရပ်မှာ တရားဥပဒေအရ အတည်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် စောင့်ကြည့်ရန်နှင့် အာဏာကို လွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးသည်ဖြစ်စေ၊ မပေးသည်ဖြစ်စေ နိုင်ငံရေးအာဏာကို ပယ်ချရန် အခြားလွတ်လပ်သည့် ကြီးကြပ်မှုများဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ ဆိုလို သည်မှာ အထူးနယ်မြေဒေသများသည်ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ရရှိ၍ ကျင့်သုံး နေလျှင်ပင် အစိုးရ အဖွဲ့အစည်း အားလုံးသည် ကွဲပြားခြားနားစွာ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိနေမှုကို အလေးထားပြီး သာတူညီမျှဖြစ်ရေးကို ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ပြဌာန်းထားပါလိမ့်မည်။ ယင်းတို့သည် ဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ပါက ဒုက္ခသည်ဟု ခေါ်ဆိုရသော သူများအတွက် ယင်းတို့၏ တိုင်ကြားချက်များကို တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့သို့ဖြစ်စေ၊ အစိုးရဌာနများအပေါ် မကျေနပ်ချက်များအား စုံစမ်းတင်ပြရန် ခန့်အပ်ထားသူစသဖြင့် အခြားသော နိုင်ငံရေးနှင့် မဆိုင်သည့် အာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းများသို့ တင်ပြ နိုင်စေရပါမည်။

ဇယားကွက် ၃။ အမျိုးမျိုးကွဲပြားတည်ရှိမှုကို ကိုင်တွယ်ခြင်း။ ဘော်လီဗီးယား၏ လူမျိုးပေါင်းစုံ နေထိုင်နေသော ပြည်နယ်များ

၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် တောင်အမေရိက နိုင်ငံများရှိ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံတို့ အများဆုံး မှီတင်း နေထိုင်လျက်ရှိကြသည့် ဘော်လီဗီးယား၌ ယင်း၏ ပထမဆုံး တိုင်းရင်းသား သမ္မတ အိဗိုမိုရေစ်ကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုံတို့၏ အခွင့်အရေးကို ရရှိထိန်းသိမ်းနိုင်ရန်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြန်လည်ရေးဆွဲရန် ရည်ရွယ်၍ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံနှင့် သက်ဆိုင်သော လုပ်ဆောင်ချက်များကို တစ်နိုင်လုံး၏ တစ်စိတ် တစ်ဒေသအနေဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့သောကြောင့် ပြည်သူလူထု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုကို ရရှိခဲ့သည်။ အာဏာ ရရှိသောအခါတွင် မိုးရေစ်သည် တိုင်းရင်းသား ပေါင်းစုံ မှီတင်းနေထိုင်လျက်ရှိကြသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအား အာဏာကို လွှဲပြောင်းခွင့်ပေးရန် ပုံစံချမှတ်လျက် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို စဉ်ဆက်မပြတ် စတင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားပေါင်းစုံ နေထိုင်ကြသော လက္ခဏာရပ်များကို အလေးပေး ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံသားပေါင်းစုံ နေထိုင်လျက်ရှိသော ဘော်လီဗီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဘော်လီဗီးယား၏ အမျိုးမျိုးကွဲပြားလျက်ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် နယ်မြေ၊ ပိုင်နက်စသဖြင့် နီးကပ်စွာ နီးနွယ်လျက်ရှိကြသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံ၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အခြားအင်္ဂါရပ်များကို ပြန်လည်ပါဝင်ရန် နိဒါန်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် စံသတ်မှတ်ချက်အပြင် ဘော်လီဗီးယားနိုင်ငံအတွင်း အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားစွာ ဖြစ်ပေါ်နေထိုင်တည်ရှိမှုများ၏ အရေးပါမှုကို အလေးပေးပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်းဖြစ်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း ကွဲပြားခြားနားစွာ နေထိုင်တည်ရှိနေမှု အရေးကိစ္စကို စီမံဖြေရှင်းပါသည်။ အားနည်းနိမ့်ကျခဲ့သော၊ သာတူညီမျှမှု မရရှိခဲ့သော သမိုင်းကြောင်းကို ကြုံကြုံခံရဆိုင်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ဘော်လီဗီးယား၏ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုပေါင်းစုံ ပါဝင်သော ပြည်သူလူထုအား အာဏာခွဲဝေပေးရန်များစွာသော ချမှတ်ဆောင်ရွက်မှုများကို ထည့်သွင်းပါဝင်ရမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အတည်ပြုပေးရေးအတွက် အလေးပေးပြီး ဤအခန်းတစ်ခုလုံးသည် “ပြည်သူများနှင့် ကျေးလက် ဒေသခံတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ အခွင့်အရေးများ” အတွက် ရည်စူးထားပါသည်။ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများစွာ ပါဝင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယင်းတို့၏ ဘာသာစကားများအပြင် ဒေသန္တရဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတော် အာဏာပိုင်များကြား သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ဖန်တီးပေးလျက် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုံတို့၏ ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်များ၏ မြင့်မားသော စွမ်းဆောင်ရည်များဖြင့် တရားဝင် အာဏာအပ်နှင်းခြင်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပိုင်နက်နယ်မြေအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မြင့်မားစေခဲ့ပါသည်။ ဘော်လီဗီးယား၏ ဒေသန္တရနှင့် တိုင်းရင်းသား အာဏာပိုင်များအတွက် ခွဲဝေပေးသော အာဏာလွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်းသည် ချို့တဲ့အားနည်းနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား သမားရိုးကျအားဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ အပ်နှင်းရန် ထိရောက်သော အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းအားကိုယ်စားပြုပါသည်။

- အခန်း ၄။ နိုင်ငံသားပေါင်းစုံ နေထိုင်လျက်ရှိသော ဘော်လီဗီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉

၄.၄။ ကျား/မ အနေအထားနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြေခံသဘောတရားများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ အနေဖြင့် ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကိုလည်း စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များကို အများအားဖြင့် ထုတ်ဖော်ကြေငြာတတ်ကြသော်လည်း အဆိုပါ ဆောင်ရွက်ချက်များ၏ ပုံစံများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအလိုက် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကွာခြားမှုများ ရှိပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးအတွက် တင်းကြပ်သော ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်ကို ပြဌာန်းထားပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများမှာမူ ကျား/မ ပါဝင်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအား ပံ့ပိုးရန် အပြုသဘောဆောင်သော ခွဲခြားဆက်ဆံရေး မူဝါဒများကို ထောက်ခံအားပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှင်းလင်းစွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားပါသည်။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအရ နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများတွင် အာဏာသက်ရောက်စေရေး ဆောင်ရွက်ချက်များအား လုပ်ဆောင်စေခြင်းအားဖြင့် သာတူညီမျှဖြစ်ရေး ပြဌာန်းချက်များ ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ၊ တိကျစွာ ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးနှင့် ဆက်စပ်နေသော

ပြဌာန်းချက်များအပြင် ကျား/မ အနေအထားနှင့် ပါတ်သက်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များ၊ ယေဘုယျ တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေး ပြဌာန်းချက်များ၊ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အသုံးပြုသည့် ဘာသာစကား အနေအထား စသည်တို့တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။

၄.၄.၁။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးသားမှုတွင် အသုံးပြုသည့် ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းများ

ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် စည်းမျဉ်းများအား တည်မြဲစေရန် လှုပ်မြန်ပြီး ရိုးရှင်းသော နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ စာသားများတွင် ကျား/မ ဘက်မလိုက်သော အခေါ်အဝေါ်များကိုသာ သုံးနှုန်းရန် ဖြစ်ပါသည်။ ကျား/မ ဘက်မလိုက်သော ဘာသာစကားသည် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများအကြား တန်းတူညီမျှဖြစ်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်အတွက် ညွှန်ပြနေပါသည်။ ကျား/မ ဘက်မလိုက်သော ဘာသာစကား အစား အမျိုးသားကို အသားပေးသော စကားလုံးများကို ပို၍ အသုံးပြုလေ့ရှိခြင်းသည် အမျိုးသားများက အမျိုးသမီးများအပေါ် လွှမ်းမိုးခြင်းအတွက် ပို၍ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့် အခြားသော တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများတွင် ယင်းကဲ့သို့ အသုံးအနှုန်းမျိုးကို အများအားဖြင့် တွေ့ရလေ့ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော လူတစ်ဦးတစ်ယောက်အား ရည်ညွှန်းဖော်ပြရာတွင် ယောက်ျားဆန်သော နာမ်စားများ (သူသည်၊ သူ့ကို စသဖြင့်)ကို သုံးနှုန်းလေ့ ရှိကြပါသည်။ အမှန်စင်စစ် လူသားမျိုးနွယ်စုများ၊ ဥပဒေ တည်ထောင်သူများ အစရှိသည့် ဝေါဟာရများကို ရေးသားရာ၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုလုံးတွင် ယောက်ျားဆန်သော အသုံးအနှုန်းများကိုသာ သုံးလေ့ရှိပါသည်။ အချို့က ယောက်ျားရော မိန်းမပါ ခြုံငုံ၍ ကိုယ်စားပြုခြင်းအနေဖြင့် ယောက်ျားဆန်သော နာမ်စားများကို အသုံးပြုခြင်းဖြစ်ကြောင်း ထင်မြင်ယူဆကြသော်လည်း အခြားသော ပုံစံချမှတ်မှုများ၊ နေ့စဉ်သုံးစကားများတွင် ယောက်ျားဆန်သော နာမ်စားများကို အမျိုးသားများအား ရည်ညွှန်းရန်အတွက်သာ သုံးနှုန်းနေကြသောကြောင့် ယောက်ျားဆန်သော နာမ်စားများနှင့် ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းများကို တွင် ကျယ်စွာ ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် အတွေ့အကြုံများမှာ မသိသာတော့ပဲ လျော့ပါးစေပါသည်။^{၂၃} ခေတ်သစ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအချို့သည် ကျား/မ တန်းတူညီတူ မဖြစ်ခြင်း၏ အယူအဆများကို ဖယ်ရှားရန် ကြိုးပမ်းသည့်အနေဖြင့် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုဖြစ်စေ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကိုဖြစ်စေ ရည်ညွှန်းလိုသောအခါ နာမ်စားများပိုမိုသုံးပဲထားခြင်း သို့မဟုတ် ကျား/မ နှစ်မျိုးလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပမာအားဖြင့် "သူသို့မဟုတ်သူမ"၊ "လူတိုင်း" ဟူသော နာမ်စားများကို အသုံးပြုခြင်းစသဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကိုလည်း စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု မပြုရေးအတွက် တင်ကြပ်သော ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်ကို ပြဌာန်းထားပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများမှာမူ ကျား/မပါဝင်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအား ပံ့ပိုးရန် အပြုသဘော ဆောင်သော ခွဲခြားဆက်ဆံရေး မူဝါဒများကို ထောက်ခံအားပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှင်းလင်းစွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် ကျား/မ ဘက်မလိုက်ခြင်း မရှိသော ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းသည် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများအကြား သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဖော်ပြနေပါသည်။

အခြေခံဥပဒေများအနက် ကျား/မ ဘက်မလိုက်သော ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းကို အသုံးပြုသည့် နိုင်ငံများမှာ ဖိဂျီ၊ တောင်အာဖရိက၊ ဆွစ်ဇာလန်နှင့် ယူကန်ဒါ တို့ဖြစ်ကြပါသည်။^{၂၄}

၄.၄.၂။ တူညီသော အခွင့်အရေးများ

ညီမျှသော အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များသည် ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးကို ကိုင်တွယ်နိုင်ရေးအတွက် အခြားသော အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့်အညီ တူညီသော အခွင့်အရေးများသည် ကျား/မ အခွင့်အရေးများအား သီးခြား အသေးစိတ်ဖော်ပြချက် ဖြစ်ပေါ်စေမည်မဟုတ်ပဲ အမျိုးသမီးများ အပါအဝင် လူတိုင်း၏ အခွင့်အရေးအား ရရှိရန် သေချာစေခြင်း ရှိပါသည်။ ကျား/မ အကြောင်းအရာများ အပါအဝင် တူညီခြင်း စံနှစ်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်ထားသော ပြဌာန်းချက်များသည် အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်များနှင့် မကြာခင်ပူး တွဲဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် သာတူညီမျှဖြစ်ရေး၊ သို့မဟုတ် မိသားစု အခွင့်အရေးများနှင့် အလုပ်သမား အခွင့်အရေးများစသည့် တိကျသောနယ်ပယ်များကို ယေဘုယျအားဖြင့် ဆွေးနွေးရာတွင် အမျိုးသမီးများအား တိကျသေချာစွာညွှန်းဆို ဖော်ပြထားပါသည်။ ဆွစ်ဇာလန်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ယေဘုယျအားဖြင့် သာတူညီမျှရေးကို အာမခံထားပြီး လူမျိုး၊ ဇစ်မြစ်၊ ကျား/မနှင့် ဘဝနေထိုင်မှု အနေအထားအချို့၌ ခွဲခြား ဆက်ဆံရေးခြင်းကို တားမြစ်ထားသော အပိုဒ်ခွဲတစ်ခု ပါဝင်ပါသည်။ (နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။) အလားတူ အပိုဒ်ခွဲ တစ်ခုကလည်း "အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများတွင် တန်းတူအခွင့်အရေး ရှိရမည်။ တရားရေးနှင့် အမှန်တရားဆိုင်ရာ၊ အထူးသဖြင့် ပညာသင်ယူနေသော သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းခွင်ဝင်ရောက်နေသော မိသားစုများအတွက် သာတူညီမျှမှုရှိရန် ဥပဒေများကလည်း ချမှတ်ထားသည်။ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများသည် တူညီသော စံသတ်မှတ်ချက်များရှိသည့် လုပ်ငန်းအတွက် တူညီသော လစာကိုရရှိရန် တူညီစွာ အခွင့်အရေး ရရှိရမည်။" ဟူ၍ ဖော်ပြလျက် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ ညီမျှသော အခွင့်အရေးများကို အလေးပေးထားပါသည်။^{၂၅} အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတစ်ခုတွင်မူ နိုင်ငံတော်အားလည်းကျား/မ သာတူညီမျှ ဖြစ်ရေးအား တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကျား/မ ခွဲခြား ဆက်ဆံရေးအား အမြစ်ပြတ်ချေမှုန်းခြင်းစသဖြင့် တိကျသေချာသော လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်စေလျက် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများကို တိကျသေချာစွာ ညွှန်းဆိုထားသော ပြဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ ပါရာဂွေး၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရေးကို ဟန့်တားလျော့ပါးစေသော အဆိုပါ အတားအဆီးများကို ဖယ်ရှားခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများ၏ ဘဝများတွင် ကဏ္ဍစုံ၌ အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်မားစေခြင်းဖြင့် သာတူညီမျှ ဖြစ်စေခြင်းကို အမှန်တကယ် ဖြစ်လာစေရေးနှင့် ထိရောက်စေရေးအတွက် အခြေအနေများကို အားပေးမြှင့်တင်ရန်နှင့် လုံလောက်မှုတစ်ခုသော နည်းလမ်းများကို ဖန်တီးရန် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။^{၂၆}

၄.၄.၃။ ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်း

နိုင်ငံရေးတွင် တူညီသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အလေးထားစရာ ကိစ္စရပ်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် တရားဥပဒေ ချမှတ်ရေးဆွဲရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားသော အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ကြစေရန်အတွက် ခွဲတမ်းဖြင့် ချပေးသောစံနှစ်ကို စတင်ကျင့်သုံးပါသည်။ အဆိုပါ စံနှစ်များသည်

နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတွင် အမျိုးသမီးများ ညီမျှစွာ ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် မဖြစ်မနေ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ပေးပါသည်။ အချို့သော စံနစ်များအရ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်နှင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် တိကျသော အမတ်နေရာများကို သီးသန့်ဖယ်ထားပါသည်။ နီပေါနိုင်ငံကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံအသစ်အား မူကြမ်းရေးဆွဲရန် တာဝန်ရှိသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည့် မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံတွင် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အနည်းဆုံး သုံးပုံတစ်ပုံသည် အမျိုးသမီးဖြစ်ရမည်ဟု ပြဌာန်းထားပါသည်။^{၂၇} ရဝမ်ဒန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အောက်လွှတ်တော်တွင် အမတ်နေရာ၏ ၈၀ အနက် ၂၄ နေရာကိုလည်းကောင်း၊ အထက်လွှတ်တော်၏ အမတ်နေရာ ၃၀ ကိုလည်းကောင်း အမျိုးသမီးများအတွက် ဖယ်ထားရမည်ဟူသော ပြဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည်။^{၂၈} နိုင်ငံအသီးသီး၌ လွှတ်တော်တွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော အမျိုးသမီး အရေအတွက်သည် ခွဲတမ်း သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ထားသောနေရာ အရေ အတွက်ထက် ပိုလေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အဆိုပါ ခွဲတမ်းများအား အကောင်အထည်ဖော်ပြီး မကြာမီ အမျိုးသမီးများသည် ရဝမ်ဒန် လွှတ်တော်အတွင်း အမတ်နေရာ၏ ၅၆.၃% ကို ရရှိပိုင်ဆိုင်ထားပြီး ကမ္ဘာပေါ်တွင် အမျိုးသမီးများ လွှတ်တော်အတွင်း ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်း၏ အမြင့်ဆုံး အတိုင်းအတာဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။^{၂၉}

နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အလေးထားစရာ ကိစ္စရပ်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် တရားဥပဒေ ချမှတ်ရေးဆွဲရေး အဖွဲ့စည်းများနှင့် အခြားသော အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများရှိ အဆင့်အသီးသီးတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ကြစေရန်အတွက် ခွဲတမ်းဖြင့် ချပေးသောစနစ်ကို စတင်ကျင့်သုံးပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့သည် နိုင်ငံရေး လောကတွင် အမျိုးသမီးများ အပြည့်အဝ ပါဝင်ခွင့်ရှိခြင်းကိုမူ အာမခံနိုင်ခြင်း မရှိပါ။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း ခွဲတမ်းစံနစ်၏ အခြားပုံစံတစ်ခုမှာ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အမတ်လောင်းအဖြစ်ကိုယ်စားပြုရန် ပါဝင်မည့် တိကျသော အနည်းဆုံး အမျိုးသမီး အရေအတွက်ကို ပြဌာန်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေး ပါတီများက အမျိုးသမီးများအား ယင်းတို့၏ ပါဝင်ရွေးချယ် ခံမှုအားကန့်သတ်ထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲ စာရင်း၏ အောက်ပိုင်း အဆင့်တွင်ထားခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအနေဖြင့် ပါတီစာရင်းတစ်ခုလုံး သို့မဟုတ် ပါတီစာရင်း၏ ထိပ်ဆုံးတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ၏ တိကျသော အချိုးကျပါဝင်မှုကို ထပ်မံပြဌာန်းထားပါသည်။ ရွေးကောက်ထားသော ရာထူးနေရာနှင့် ပါတီများအနေဖြင့် အမျိုးသမီး အမတ်လောင်းများကို ရွေးချယ်ပေးရန်အတွက် နည်းလမ်းကို နေရာတကျ အကောင်အထည်ဖော်မှု အတိုင်းအတာအတွက် ဆောင်ရွက်ရာတွင် တူညီသော အခွင့်အရေး ရရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုအနေဖြင့် သဘောတူမှန်ကန်ကြောင်းပြသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာပေးထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်စံနစ်သည် အာဂျင်တီးနားတွင် ရှိပါသည်။^{၃၀} ဥပဒေပြု လွှတ်တော်များ၏ ပြင်ပတွင်ကိုယ်စားပြုရာ၌ သာတူညီမျှရှိရေးကို ရရှိစေရန်အတွက် ခွဲတမ်းစံနစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အစိုးရ၏ အခြားသောကဏ္ဍများ သို့မဟုတ် အဆင့်များရှိ အစိုးရပိုင်း ရာထူးများတွင် ကျား/မ ဟန်ချက်ညီစေမှုအတွက် အတိုင်းအတာကို ထိန်းသိမ်းထားရန် ခွဲတမ်းစံနစ် သို့မဟုတ် အခြားသော ဆောင်ရွက်ချက်များကို ကျင့်သုံးလျက် ရှိကြပါသည်။ ပါကစ္စတန်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပြည်နယ် ညီလာခံများတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသော အမတ်နေရာများအတွက်ပါ ပြဌာန်းထားပါသည်။^{၃၁} ကိုလံ ဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပြည်သူ့ အုပ်ချုပ်ရေးစံနစ်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး နေရာတွင်

အမျိုးသမီးများ၏ သင့်လျော်မှုတပြား ထိရောက်မှုရှိသော ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအတွက် ပြဌာန်းချက်ကို ထားရှိပါသည်။ ၃၂

နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အလေးထားစရာ ကိစ္စရပ်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် တရားဥပဒေ ချမှတ်ရေးဆွဲရေး အဖွဲ့စည်းများနှင့် အခြားသော အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများရှိ အဆင့်အသီးသီးတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ကြစေရန်အတွက် ခွဲတမ်းဖြင့် ချပေးသောစနစ်ကို စတင်ကျင့်သုံးပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့သည် နိုင်ငံရေး လောကတွင် အမျိုးသမီးများ အပြည့်အဝ ပါဝင်ခွင့်ရှိခြင်းကို အာမခံနိုင်ခြင်း မရှိပါ။

အထူးသဖြင့် နိုင်ငံများစွာတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေထက်စာလျှင် ဥပဒေပြု လွှတ်တော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး ပါတီများက ပုံစံချမှတ်ထားသော ခွဲတမ်းစနစ်ကို အသုံးပြုကြပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ခွဲတမ်း စနစ်ကို ကျိန်းသေ စတင်ကျင့်သုံးရန်အတွက် အလိုလားအပ်ဆုံးသော၊ တစ်ခု တည်းသောအဆင့်များ မဟုတ်ပေ။ ထို့ အပြင် ခွဲတမ်းစနစ်သက်သက်က နိုင်ငံရေး ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အပြည့်အဝ ပါဝင်ခြင်းအတွက် အာမခံချက်မရှိပါ။ အချိုးမညီသော ကျား/မ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်းကို

ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ခိုင်မာစွာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသော လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အနေအထားများလည်း ရှိပါသည်။ ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ကြီးပမ်းဆောင်ရွက်ရာတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအပေါ် ကန့်သတ်ထားသည့် အနှောင့်အယှက် အဟန့်အတားများကို ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် တိုက်ဖျက်ခြင်း အပြင် အပြုသဘောဆောင်သော နည်းလမ်းများဖြင့် အမျိုးသမီးထု၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ကို အလေးထားသင့်ပါသည်။ ၃၃ သို့ရာတွင် ခွဲတမ်းစနစ်သည် အမျိုးသမီးများစွာတို့၏ ပါဝင်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အပေါ် ကန့်သတ်ထားသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်သော်လည်း ယင်းတို့သည် နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးအရေအတွက်ကို အစဉ်သဖြင့် တိုးမြှင့်စေပြီး ယင်းတို့၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများသည်လည်း မြင့်မားလာပါသည်။

ဗဟိုမှ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းစနစ် သို့မဟုတ် အခြားသော နည်းလမ်းများအရ အစိုးရ၏ အာဏာကို ခွဲဝေချပေးခြင်းသည် ကျား/မ အခွင့်အရေးများအပေါ် ရှုပ်ထွေးသော အခြေခံအကြောင်းတရားကို ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ အထက်တွင် ဆွေးနွေးဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဗဟိုမှ အာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်းသည် အစဉ်အလာအရ အားနည်းချက်များရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာပေးရန် အဓိကကျသော နည်းလမ်းများဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အမျိုးသမီးများထုတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ အမျိုးအစားတူညီသော၊ သီးခြား ထီးတည်းနေတတ်သောသူများ မပါဝင်သော်လည်း လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အလွှာတိုင်း အဆင့်တိုင်း၊ တိုင်းရင်းစား လူမျိုးစုံသော အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့များတွင် တည်ရှိနေတတ်ပေရာ လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ပေးသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေ ချမှတ်ပေးခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးကို အလားတူစွာ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှာ မစွမ်းသာပါ။ အခြားတစ်ဘက်မှ စဉ်းစားကြည့်ရလျှင် ဗဟိုမှ လက်အောက်သို့ အာဏာ ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်းသည် လူနည်းစု ပါဝင်သော အဖွဲ့အစည်းများအား မိမိကိုယ်တိုင် စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည့်

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အား ခွင့်ပြုပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်သော်လည်း အာဏာကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း၏ မည်သည့်အတိုင်းအတာကမှ အမျိုးသမီးများအား အလားတူ အကျိုးသက်ရောက်စေခြင်း မရှိပေ။ တဖန် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အခြေအနေများ တိုးတက်လာစေရန်အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိသော နိုင်ငံတော်ဌာနတစ်ခု ထားရှိရန် လိုအပ်ပေလိမ့်မည်။ ဗဟို၏အာဏာကို လက်အောက်သို့ ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်းသည် ဒေသန္တရအရသော်လည်းကောင်း၊ ပိုင်နက်နယ်မြေ အရသော်လည်းကောင်း သတ်မှတ်ထားခြင်း မခံရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ လိုအပ်ချက်များအား ဥပက္ခာ ပြုထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု အချို့သော ကျွမ်းကျင် ပညာရှင်များက ကောက်ချက်ချကြပါသည်။^{၃၄} ထို့အပြင် ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အယူအဆများကလည်း ကျား/မ ဖြစ်တည်မှုကို အခြေခံသည့် တိကျသောတာဝန်များအတွက် ချန်လှပ်ထားခြင်းများကို ပေါ်ပေါက်စေပါသည်။ သို့ရာတွင် ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အယူအဆများတွင် အကျိုးဝင်သည့် ယဉ်ကျေးမှုအား ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် အမှန်တကယ်တွင် အာဏာအား လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းကို အားပေးနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ဆိုပါက ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်များသည် ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက်၊ အထူးသဖြင့် စည်းမျဉ်းနှစ်ခုသည် သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ရှိနေပါက ထုံးတမ်းစဉ်လာဆိုင်ရာ အယူအဆများကို အသားပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အာဏာကို လက်အောက်အဆင့်သို့ ခွဲဝေပေးသော စံနှစ်တစ်ခုတွင် သာတူညီမျှဖြစ်ရေးကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များသည် အမျိုးမျိုးသော ဌာနများ၊ နယ်မြေဒေသများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများက ချမှတ်ကြသော ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် မူတည်၍ နယ်မြေဒေသ တစ်ခုနှင့် တစ်ခု ကွာခြားမှုရှိမည့်ပုံ ပေါ်ပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်မှ ကြည့်ရလျှင်လည်း အချို့သော အနေအထားများတွင် ဗဟိုမှ အာဏာကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးသည့် အစိုးရများသည် သတ်မှတ်ထားသော နယ်မြေဒေသတစ်ခုအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးထု၏ ပုံမှန် လိုအပ်ချက်များနှင့် အခြေအနေများကို တွယ်ဖွဲ့ရှင်းရာ၌ ပိုမိုများပြားကျယ်ပြန့်သည့် သတင်းအချက်အလက်များ၊ စွမ်းဆောင်ရည်များကို ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်တွင် တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းသိမ်းချုပ်ကိုင်ထားခြင်းနှင့် ဗဟိုအဆင့်၏အာဏာကို လက်အောက်သို့ ခွဲဝေ သတ်မှတ်ခြင်းဟူသည့်အတိုင်းအတာသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား ဆက်စပ်မှုမရှိဟူ၍ ထင်ရသော်လည်း ယင်းတို့တွင် အမျိုးသမီးထု၏ သာတူညီမျှခြင်းအတွက် ကာကွယ်ရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန်အာဏာကို အသုံးပြု၍ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဤအကြောင်းပြချက် တစ်ခုတည်းနှင့်ပင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဤအရေးကိစ္စအပေါ် အတူတကွ ဂရုတစိုက် စဉ်းစားသင့်ပါသည်။

အာဏာတည်စေရေး ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ကျား/မ တန်းတူညီတူရှိရေးအား လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ အပ်နှင်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသင့်ပါသည်။ အချို့သော ပြဌာန်းချက်များက အစိုးရ သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိကပီတီများ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို တားမြစ်ထားပြီး ယင်းတို့ကို တရားရုံးများတွင် အတည်ပြုထားပါသည်။ ပြဌာန်းချက်များသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၊ ဘာသာရေး၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက် သို့မဟုတ် ကျား/မ အရေးတို့ကို အခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံရေးကို တားမြစ်ထားပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ပိုလန်နိုင်ငံကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပညာရေးကဲ့သို့ အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဥပမာ မက္ကဆီကိုနိုင်ငံမှာကဲ့သို့ အချို့သော ပြဌာန်းချက်များက တူညီသော အလုပ်အကိုင်အတွက် တူညီသော လစာရရှိရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အာမခံပေးလျက် ပုဂ္ဂလိက နယ်ပယ်တွင် ကျား/မ

အတည်ပြုရေး လုပ်ဆောင်ချက်များသည် ကျား/မ သာတူညီမျှမှုရှိရေးကို ပြဌာန်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသင့်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် တရားရုံးများက အတည်ပြုထားသော တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများအပေါ်တွင် သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုတွင် သော်လည်းကောင်း မှီခို အားထားလျက်ရှိပါသည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် တရားမဝင်ကြောင်း ကြေငြာခဲ့ပါသည်။၇၆ အထက်တွင် ဖော်ပြထားခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ခွဲတမ်းစံနှစ်များ သို့မဟုတ် သီးသန့်နေရာ ဖယ်ထားခြင်းများစသည့် အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ပြဌာန်းထားသည့် အခြားသော ပြဌာန်းချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အလားအလာများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် အစိုးရအား တွန်းအားပေးသော တရားရုံးများက

အာဏာသက်ရောက်စေနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အာဏာများကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးမည့် အသွင်ဆောင်သော အစိုးရတစ်ခုတွင် အဆိုပါပြဌာန်းချက်များသည် တိုင်းဒေသကြီး အသီးသီးနှင့် အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများ၏ သီးသန့်နေရာ/ ပြောဆိုခွင့်ဖြစ်သည့် ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေး၏ တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း ဖြစ်သော စံချိန်စံညွှန်းများအဖြစ် ပံ့ပိုးနိုင်ပါသည်။

အခြားတစ်ဘက်က ကြည့်လျှင် ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် ဦးတည်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ပေါင်းစည်း၍ သော်လည်းကောင်း၊ သီးခြားအနေဖြင့်လည်းကောင်း နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အတည်ပြုချက်များအပေါ်တွင် မှီခိုအားပြုနေလျက် ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လူမျိုး၊ အသားအရောင်အရ အနှိမ်ခံရခြင်းများအားကာကွယ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ် သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံ ခံရသူများအတွက် ပံ့ပိုးပေးသော မူဝါဒကိုချမှတ်ခြင်း၊ ခွင့်ပြုခြင်းများရှိသော်လည်း ယင်းတို့အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် တိကျသော စံနှစ်များကို ပုံစံချမှတ်ထားခြင်းမရှိသည့် ပြဌာန်းချက်များသည် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီအောင် မည်သို့ ထမ်းဆောင်မည်ကို သိရှိရန် အခွင့်အရေးပေးပါသည်။ အစိုးရ၏ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖော်ပြသော၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် မူဝါဒ ညွှန်ကြားချက်ကို အချက်ပြသော သို့သော် သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက် တစ်ခုအဖြစ်သို့ ဥပဒေအရ ချည်နှောင်ထားခြင်း မရှိသော ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများအား အလေးထား၍ စဉ်းစားကြည့်ပါ။ အဆိုပါ ယေဘုယျပြဌာန်းချက်များသည် ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုပေးထားသော်လည်း နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများအား သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် မည်သို့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သင့်သည် စသည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခွင့်ကို ပေးထားပါသည်။ အကောင်အထည်ဖော်ရေး ပုံစံသည် သာတူညီမျှဖြစ်ရေးကို မြှင့်တင်ပေးရန် လုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ထားသော အကျိုးတူ ပူးပေါင်းသည့် အဖွဲ့အစည်းများအား ဖွဲ့စည်းခြင်းများအပေါ်တွင်သာမက ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးနှင့် အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေးကို တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်သော ဥပဒေကို ပြဌာန်း၍ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည့် နိုင်ငံရေးကိုယ်စားများအပေါ်၌လည်း မူတည်နေပါသည်။

ဇယားကွက် ၄။ ကျား/မ သာတူညီမျှမှုရှိရေးအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ချခြင်း။ အက်ကွေဒေါ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ

ကျား/မ သာတူညီမျှရရှိရေးနှင့် အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေးအတွက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုသည် အက်ကွေဒေါ နိုင်ငံရှိ ခက်ခဲလှသော ပြဿနာရပ်များကို အဖြေရှာနိုင်ခဲ့ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရ၏ ကျား/မ အရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဝန်ကြီးဌာနအရ ၂၀၀၀ ခုနှစ် တစ်နှစ်အတွင်း၌ပင် အမျိုးသမီးများ၏ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်နှိပ်စက်မှုပေါင်း (၅၀၇၉၄) မှုကို တင်ပြလာပါသည်။*

၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးကြား လစာ ကွာခြားချက်သည် ၃၀% မြင့်မားလာပါသည်။**

မာရီယာ ဆိုလီဒက် ဝီလာသည် အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွက် မူကြမ်းရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ယင်းကို တလေးတစား ထိန်းသိမ်းရန် အက်ကွေဒေါ မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံအတွင်း နိုးကြားတက်ကြွသော ဆွေးနွေးမှုကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ခွဲတမ်းစံနှစ်ဥပဒေအပြီးတွင် ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေး၊ NGO များနှင့် အရပ်သား အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍများမှ နောက်ဆက်တွဲ မြင့်မားလာသော တောင်းဆိုချက်များအား အကောင်အထည်ဖော်ရန် ထပ်တလဲလဲ ပျက်ကွက်နေမှုများကြောင့် ဤအကြောင်းအရာသည် အလွန်အရေးပါလာခဲ့သည်။***

ရရှိလာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများကို ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ ဆန္ဒမဲပေးခြင်း၊ လူမှုဘဝ လုံခြုံရေးနှင့် အလုပ်အကိုင်တို့ အပါအဝင် တူညီစွာ ပြုမူဆက်ဆံဆောင်ရွက်ရန် အာမခံချက်ရှိရုံမျှမက လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် မျိုးပွားခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးများနှင့် အိမ်ထောင်စုများတွင် တူညီသော အခွင့်အရေးများကို အမျိုးသမီးများအား ဖန်တီးပေးထားပါသည်။ ထို့အပြင် ယင်းသည် အမျိုးသမီးများအား လိင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်မပေးပဲ ချုပ်ချယ်ထားခြင်းတို့ကို တားမြစ်ထားပြီး အားနည်းချို့ယွင်းမှုများ၊ မစွမ်းနိုင်ခြင်းများ ရှိနေသည့် အမျိုးသမီးများ၊ အထူးသဖြင့် ကိုယ်ဝန်ဆောင် အမျိုးသမီးများ၊ ပြည်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုများ၏ ဒုက္ခသည်များ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ မတရား နှိပ်စက်ခံရခြင်းခံရသော ကလေးငယ်များ၊ သက်ကြီးရွယ်အို အမျိုးသမီးများအား မဲဆန္ဒပြုရန် မစွမ်းနိုင်ဟု အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ ***

အရေးကြီးသည့် အချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ကျား/မ လက္ခဏာရပ်များအကြား ခွဲခြားခြင်းဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၏ မူလရင်းမြစ်အား နားလည်အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ အမျိုးမျိုးသော ကျား/မ ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားချက်များကို သိရှိနားလည်ခြင်းအပြင် အမျိုးသမီးများအတွက် အာမခံချက်ရှိသော အခွင့်အရေးများအား ပြီးပြည့်စုံစွာ စီမံနိုင်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ထိရောက်သော အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် သာတူညီမျှရေးအား ပြဌာန်းခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများကို အကောင်းမွန်ဆုံး၊ အသင့်လျော်ဆုံး လုပ်ဆောင်နိုင်ပြီး လူ့အခွင့်အရေးအားကာကွယ်ရေးအတွက်ကိုယ်စားပြုပါသည်။

* အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ အုပ်ချုပ်ရေး၊ လူ့အခွင့်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များအပေါ် တင်ပြသော နိုင်ငံ၏ အစီရင်ခံစာများ ၂၀၀၂၊ အက်ဂျေးဒါ၊ ၃၁၊ မတ်လ၊ ၂၀၀၃၊ <<http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2002/18330.html>> တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

** "အက်ဂျေးဒါ ဥပဒေပြုသူများသည် ကျား/မ သာတူညီမျှ ဖြစ်ရေး စိန်ခေါ်မှုနှင့် ရင်ဆိုင်နေကြရသည်။ " ယင်းကို <http://www.idea.int/americas/ecuador/legislators_face_gender.cfm> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။ (အောက်တိုဘာ ၂၀၀၈ တွင် နောက်ဆုံး အကြိမ် ဖြည့်စွက်ထားပါသည်)

*** ရိုဆေးရို ရိုဆီယိုနှင့် ဝိုင်းစ် ဆိုလန်ဒါ တို့၏ "Los derechos de las mujeres en la constitution del 2008" , La Tendencia: Revisita de Analisis Politico, 8 (အောက်တိုဘာ/နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၈)၊ စာ-၇၇-၈၂၊ <<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/quito/05108/tendencia2008,8.pdf>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင်လည်း ဝင်ရောက် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

**** ဥပမာအားဖြင့် ဤအခန်း၏ နောက်ဆက်တွဲတွင် ပါဝင်သည့် အက်ဂျေးဒါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁ (၂) (၂၀၀၈)ကို ကြည့်ရှုပါ။

***** ရိုဆေးရို ဂရေစ်၊ ရိုဆီယို နှင့် ဝိုင်းစ် ကွာလာတို့၏ "Los derechos de las mujeres en la constitution del 2008"၊ အက်ဂျေးဒါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁ (၂)ကို ကြည့်ပါ။

၄.၅။ ဘာသာရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ဆက်စပ်ပုံ

ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အယူအဆများသည် အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်း၏ ကိုယ်ပိုင်သွင်ပြင် လက္ခဏာ များအပြင် လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို သိသိသာသာပင် ပုံဖော်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဘာသာရေးသည် သမိုင်းအစဉ်အလာအရ များစွာသော တရားရေးစံနှစ်များ ပေါ်ပေါက် မြှင့်မားလာစေသည့် အခြေခံသဘောတရားများကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဘာသာရေးနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအကြားရှိ ခိုင်မာစွာ တည်ဆောက်ထားသော၊ ခွဲခြားမရသော ချိတ်ဆက်မှုကြောင့် ဘာသာ ရေးသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် အထောက်အကူပြုပါသည်။ သို့ရာတွင် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားပြီးနောက်ပိုင်း ပြန်လည်ပုံစံချမှတ်ရာတွင် ဘာသာရေး အယူအဆသည် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားရခြင်း၏ ရင်းမြစ်တစ်ခု အဖြစ်ပါဝင်သဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည့် အဓိက အကြောင်းအချက်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဘာသာရေးအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်တစ်ခုအဖြစ် ပေါင်းစည်းရေးဆွဲရာတွင် အမျိုးမျိုးသော လမ်းကြောင်းများကို ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပိုသော ဘာသာရေး အယူအဆကို စွဲကိုင်ထားပါသည်။ ယင်းတို့သည် ဘာသာရေးအဆုံးအမများကို တရားရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်များ အသွင်အဖြစ် ပေါင်းစပ်ပါဝင်ထားခြင်း သို့မဟုတ် ဘာသာရေးသဘောတရားများကို ယင်းတို့၏ ဥပဒေများအား ပံ့ပိုးရန်နှင့် ညွှန်ကြားရန်အတွက် အသုံးပြုခြင်းများကို လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခြင်းများကို ရိုးရှင်းစွာ နားလည်အသိအမှတ်ပြုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာရေး အယူဝါဒများ အမျိုးမျိုးကွဲပြားတည်ရှိနေသော သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ

ပဋိပက္ခများရှိနေသော နေရာများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ကွဲပြားခြားနားသည့် ယုံကြည်ချက်များ ရှိနေသော လူသားများက ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူတကွ နေထိုင်နိုင်သည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအား ဖန်တီးရေးအတွက် ပံ့ပိုးပေးရန် ရည်ရွယ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း ဘာသာရေး အယူအဆများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ဦးတည်ထားနိုင်ပါသည်။

ဘာသာရေး အယူအဆသည်များစွာသော တရားရေးစနစ်များစွာကို ပေါ်ပေါက်လာစေပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည့် အခြေခံ သဘောတရားများ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့ သည် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားသော ရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်နိုင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင်ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည့် အဓိက အကြောင်းအရာတစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

ဘာသာရေးနှင့် ဆက်စပ်နေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအပေါ် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ သမိုင်းကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ယုံကြည်ချက်များက ထင်ဟပ်လျက် ရှိပါသည်။ ယင်းတို့သည် ဘာသာရေး အယူအဆနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများအကြား ဆက်နွယ်မှုကို တည်ဆောက်ပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ဘာသာရေး အယူအဆ သို့မဟုတ် ဘာသာရေးအရ လေးစားလိုက်နာမှုများနှင့် ပေါင်းစပ်ရန် နည်းလမ်းများစွာရှိသော်လည်း ဘာသာရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ဆက်နွယ်မှုအား နားလည်သဘောပေါက်ရာတွင် အလေးထားစရာ ကဏ္ဍတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် ဥပဒေကို ဘာသာရေးနှင့် ပေါင်းစပ်နိုင်မည့် အတိုင်းအတာပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် သင့်လျော်သော မေးခွန်းတစ်ခုမှာ ဘာသာတစ်ခု၏ အဆုံးအမများသည် ဥပဒေအပေါ် မည်မျှ လွှမ်းမိုးနိုင်မည်နည်းဟူသည့် မေးခွန်းဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် တိကျသော ဘာသာတရား တစ်ခုနှင့် နီးကပ်စွာ ဆက်နွယ်နေမှုမျိုး ရှိနိုင်ပါသည်။ တဖန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည်များစွာသော ဘာသာတရားများကို ကိုင်စွဲထားခြင်း ရှိနိုင်ပါသည်။ ဘာသာတရားနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အငြင်းပွားဖွယ်များကိုမူ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်း မရှိပဲ ဘာသာတရားနှင့် နိုင်ငံအကြားတွင် ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ စည်းခြားထားခြင်းလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။

ဘာသာတစ်ရပ်တစ်ခုဖြင့် အပြည့်အဝ ချမှတ်ထားသော တရားရေးစနစ်သည် စံနမူနာတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဘာသာတရားတစ်ခုကို အခြားဘာသာတရားများ ထက် ဦးစားပေးခြင်း သို့မဟုတ် အလေးထားခြင်း ရှိပါသည်။ အမှန်တကယ်တွင် များစွာသော နိုင်ငံများသည် ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်ပါဝင်ရန် နိုင်ငံတော်ဘာသာကို ညွှန်ကြားခြင်းများ ရှိပါသည်။ ကိုစတာရီကာ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ရိုမန်ကက်သလစ်ဘာသာသည် နိုင်ငံ၏ တစ်ခုတည်းသော တရားဝင်နိုင်ငံတော်ဘာသာ ဖြစ်ပါသည်။၃၇ သို့ရာတွင် တရားဝင်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ဘာသာရေး အယူအဆ သို့မဟုတ် ဘာသာ ရေးအရ လေးစားလိုက်နာမှုများနှင့် ပေါင်းစပ်ရန် နည်းလမ်းများစွာရှိသော်လည်း ဘာသာရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ဆက်နွယ်မှုအား နားလည်သဘောပေါက်ရာတွင် အလေးထားစရာ ကဏ္ဍတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် ဥပဒေကို ဘာသာရေးနှင့် ပေါင်းစပ် နိုင်မည့် အတိုင်းအတာပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် သင့်လျော်သော မေးခွန်းတစ်ခုမှာ ဘာသာတစ်ခု၏ အဆုံးအမများသည် ဥပဒေအပေါ် မည်မျှ လွှမ်းမိုးနိုင်မည်နည်းဟူသည့် မေးခွန်းဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာတရားများကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော တိုင်းပြည်များအတွင်း၌ပင်လျှင် အစိုးရအပေါ် ဘာသာတရား၏ လွှမ်းမိုးမှုသည် အမျိုးမျိုး ကွာခြားတတ်ပါသည်။ ဘာသာရေး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု သို့မဟုတ် လုပ်ဆောင်သူတစ်ဦးသည် အိမ်နီးနင်ငံမှာကဲ့သို့ အစိုးရနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့်လည်းကောင်း အပြန်အလှန် အကျိုးသက်ရောက်လျက် ရှိပါသည်။ ၃၈ အီရတ်နိုင်ငံကဲ့သို့ အခြားသော တိုင်းပြည်များတွင် တရားဝင် ဘာသာတရားသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စံနှစ်တစ်ခု၏ အခြေခံသဘောတရားအနေဖြင့် ဆောင်ရွက်ပြီးဖြစ်ပြီးပုံအခြေခံဥပဒေသည်ဘာသာရေးအဆုံးအမများအား မှီခိုခြင်းမရှိပဲ အာဏာတည်နိုင်ပါသည်။ ၃၉ ထို့အပြင် အခြားသောနိုင်ငံများ၌ တရားဝင်ဘာသာတရား တစ်ခုအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် အများအားဖြင့် အထိမ်းအမှတ်တစ်ခုသို့မဟုတ် သမိုင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုသာဖြစ်ပြီး ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များသည် အစိုးရ၏ မူဝါဒအပေါ် သိသာသော လွှမ်းမိုးမှုများ သက်ရောက်ခြင်း မရှိနိုင်ပါ။ ကွဲပြားခြားနား ပြန့်နှံ့ခြင်း၏ အခြားသော ဥပမာတစ်ခုမှာ ဘာသာတရားပေါင်းစုံကို လက်ခံထားသော်လည်း ဘာသာတရားတစ်ခုသည် အခြားတစ်ခုထက်ပို၍ အခွင့်သာခြင်းမျိုးမရှိသော အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ ၄၀

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် တိကျသော ဘာသာတရားတစ်ခုတည်း နှင့် နီးကပ်စွာ ဆက်နွယ်နေနိုင်သကဲ့သို့ ဘာသာတရားမျိုးစုံကို စွဲကိုင်ထားခြင်း၊ ဘာသာတရားဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်ကို မတုံ့ပြန်ခြင်း သို့မဟုတ် ဘာသာတရားနှင့် နိုင်ငံအကြားတွင် ရှင်းလင်းပြတ်သားသော လုပ်ဆောင်မှုအတွက် သတ်မှတ်ထားခြင်းလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ ဘာသာတရား၏ လွတ်လပ်မှုရှိခြင်း ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေးတစ်ခုအဖြစ်နိုင်ငံတကာက ယူဆကြပါသည်။ ဘာသာတရားတစ်ခုနှင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဆက်နွယ်ခြင်းသည် မယုံကြည်သူများ သို့မဟုတ် အခြားသော ယုံကြည်ချက်ကို လက်ခံ ယုံကြည်နေသူများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ဦးတည်ခြင်း မရှိစေရပါ။

အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် မည်သည့် တရားဝင်ဘာသာတရားကိုမျှ မှီငြမ်းထားခြင်း မရှိပါ။ ပြင်သစ် ကဲ့သို့သော အချို့နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ဘာသာတရားကို တရားဥပဒေစံနှစ်များ၊ ပြည်သူ့ရေး ရာများနှင့် တင်းကြပ်စွာ ခွဲခြားထားသော လောကီရေးရာကို သီးသန့်ထားသော စံနှစ်ကို အလေးပေးထားပါသည်။ ၄၁ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဘာသာရေးအရ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ဖန်တီးပေးထားသော်လည်း တရားဥပဒေ စံနှစ်အပေါ် ယင်း၏လွှမ်းမိုးမှုကိုမူ ကာကွယ်ထားပါသည်။ အစိုးရမူဝါဒများ သို့မဟုတ် ဥပဒေများသည် ဘာသာတရားကို ထည့်သွင်းထားရှိပေးပြီး ပြည်သူ့ရေးရာနှင့်

ပုဂ္ဂလိကရေးရာ နယ်ပယ်များအကြား နယ်သတ်မျဉ်းကို အသေးစိတ် သတ်မှတ်ဖော်ပြပါသည်။ မိမိတို့၏ ပုဂ္ဂလိကရေးရာ ဘာသာရေး အယူအဆများအား လိုက်နာလျက်ရှိခြင်းသည် အဆိုပါ နယ်သတ်မျဉ်းကို ကျော်လွှားရန် ဖြစ်လာပါက တရားရုံးများအနေဖြင့် ကြားဝင်စေ့စပ်ပေးရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။

နောက်ထပ် အရေးကြီးသော အယူအဆတစ်ခုမှာ ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံတော်၏ ဆက်နွယ်မှုအပေါ် ဘာသာတရား၏ လွတ်လပ်မှုကို တည်ဆောက်ရေး ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တရားဝင် ဘာသာတရားများကို အသိအမှတ်ပြုသည်ဖြစ်စေ၊ ယင်းတို့၏ စည်းမျဉ်းများနှင့် ဥပဒေများသည် ဘာသာတရား၏ အဆုံးအမမှ ဆင်းသက်လာသည်ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဘာသာတရား၏ လွှမ်းမိုးမှုကို တင်းကြပ်စွာ ကန့်သတ်ထားသည်ဖြစ်စေ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဘာသာတရားဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်အတွက် ကာကွယ်ရန်

သိရှိနားလည်၍ ဖန်တီးစီစဉ်ပေးပါသည်။ ဘာသာတရား၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကို အခြေခံကျသော လူ့အခွင့်အရေးတစ်ခုအဖြစ်နိုင်ငံတကာက ယူဆပြီး ၁၉၆၆ ပြည်သူများနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်က ကာကွယ်ပေးထားပါသည် (ICCPR)။^{၆၂} ဘာသာတရားအပေါ် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဆက်နွယ်မှုသည် ပဋိ ဉာဏ်အတွင်း ဖော်ပြထားသော မည်သည့်အခွင့်အရေးကိုမဆို ရရှိပိုင်ဆိုင်ခြင်းအား လျော့ပါးပျက်စီးစေခြင်း မရှိသကဲ့သို့ မယုံကြည်ကြသူများနှင့် အခြားသော အယူအဆများကို လိုက်နာကိုင်စွဲထားသူများအားလည်း ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိစေမည် မဟုတ်ပါ။^{၆၃}

ဇယားကွက် ၅။ ဘာသာရေးအရ ကွဲပြားနေသော နိုင်ငံအတွင်း ပေါင်းစည်းခြင်း။ အင်ဒိုနီးရှား၏ ပန်ကာစီလာ

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ ၁၉၄၅ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းပိုင်းခြားအဆင့်သည် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ဥပဒေ၏ အခြေခံအဆင့်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးသော နိုင်ငံ၏ ဒဿနအမြင်တစ်ခုဖြစ်သည့် ပန်ကာစီလာကို ကိုးကားထားပါသည်။ ပန်ကာစီလာတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့် စည်းမျဉ်း ၅ ချက်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲရာတွင် သမ္မတ ဆူကာနိုသည် အခြားသော နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများအောက်တွင် ကွဲပြားခြားနားလွန်းနေသော အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ ကျွန်းစုများကို ပေါင်းစည်းရန်နှင့် အစွလာမ်ဘာသာနှင့် နိုင်ငံတော်အကြား ဆက်နွယ်မှု၏ ဖြေရှင်းချက်တစ်ခုကို ချမှတ်ဖန်တီးပေးရန် ရည်ရွယ်ထားခဲ့ပါသည်။

ပန်ကာစီလာ ၏ စည်းမျဉ်း ၅ ခုမှာ (၁) တစ်ခုတည်းသော အခြားမရှိသည့် ဘုရားသခင် (၂) မှု တပြီး အကျင့်သိက္ခာ မြင့်မားသော လူသားခြင်း စာနာမှုဝါဒ (၃) အင်ဒိုနီးရှား၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှု (၄) ဒီမိုကရေစီနှင့် (၅) လူမှုရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုတို့ ဖြစ်ပါသည်။

အဆိုပါ စည်းမျဉ်းများသည် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်မှုများကို လက်ခံပေးပြီး စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို မြင့်မားစေအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ မူလရင်းမြစ်များသည် ခေတ်နောက်ကျနေသော်လည်း ပန်ကာစီလာနှင့် ယင်း၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာဖြစ်သော စည်းမျဉ်းများသည် ယနေ့ထိတိုင်အောင် ဆက်လက်ရှင်သန်နေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

ပန်ကာစီလာသည် ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့် နိုင်ငံတော်၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုတို့၏ အမှတ်အသားတစ်ခုဖြစ်သည်ဟူသော အကြောင်းအရာအတွက် ပြည်သူများ၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေး ညီလာခံ (Majelis Permusyawaratan Rakyat , MTR) သည် တိုင်းပြည်၏ မကြာသေးမီက ပြုလုပ်ခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင်မှု လုပ်ငန်းစဉ် (၁၉၉၉-၂၀၀၂) တွင် ဤစည်းမျဉ်းများကို ပြန်လည်ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ *

MPR သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု လုပ်ငန်းစဉ်ကို ၁၉၉၉ တွင် စတင်ခဲ့သောအခါတွင် ယင်းသည် ယင်းဖွဲ့စည်းထားသည့် တစ်ဝှမ်းလုံးသော ဘာသာတရားဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော် အယူအဆကို ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြင့် ပန်ကာစီလာ အား ထည့်သွင်းပါဝင်ထားသော လက်ရှိ နိဒါန်းပျိုးခြင်းအဆင့်ကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အစမှ အဆုံး အသစ်ပြန်လည်ရေးဆွဲခြင်းထက် ဖြည့်စွက်ပြုပြင် မွမ်းမံရန် အရေးပါသော ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ **

*မော်ဖစ်၊ မိုက်ကယ်တို့၏ "ညွှန်ကြားချက် အသစ် အစိုးရနှင့် ညီညွတ်သော အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတော်၏ သဘောတရား၊ ပန်ကာစီလာ" ၊ အာရှ စစ်တမ်း၊ ၂၁/၈ (၁၉၈၁) ၊ စာ ၈၃၈-၅၁၊ ဝိသာဘီး ၊ ဒေါ်နယ်လ်အီး၊ အာရှ စစ်တမ်း၊ ၂၅/၂ (၁၉၈၅) ၊ စာ ၁၈၇-၉၇ ၊ ပရာဝီယန် နိုင်ငံများ၊ ဆာဂျာ ဖရူဒင်၏ "တစ်ခုတည်းသော အခြေခံ သဘောတရားဖြစ်သည့် ပန်ကာစီလာ"၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ၃၈၊ ကော်နယ် တက္ကသိုလ်၌ အရှေ့တောင်အာရှ အစီအစဉ် ထုတ်ဝေမှုများ (၁၉၈၄) ၊ စာ ၇၄-၈၃ ၊ ဒင်နီ အင်ဒရာယာနာ နှင့် ကွန်ပတ်စ် တို့၏ "အင်ဒိုနီးရှား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု၊ ၁၉၉၉-၂၀၀၂၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းအား သုံးသပ်ခြင်း" ၊ စာအုပ်ထုတ်ဝေခြင်း၊ ဂျာကာတာ၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၀၈၊ <http://www.kas.de/wf/doc/kas_19023-544-1-30.pdf> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် ကြည့်ပါ။

** မော်ဖစ်၏ "ညွှန်ကြားချက်အသစ် အစိုးရနှင့် ညီညွတ်သော အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတော်၏ သဘောတရား၊ ပန်ကာစီလာ" ၊ အာရှ စစ်တမ်းအတွင်း ဝိသာဘီး ၊ ၂၅/၂၊ ပါရာဝီယန်နိုင်ငံများ၏ "တစ်ခုတည်းသော အခြေခံ သဘောတရားဖြစ်သည့် ပန်ကာစီလာ" နှင့် ဒင်နီ အင်ဒရာ ယာနာ၏ "အင်ဒိုနီးရှား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု၊ ၁၉၉၉-၂၀၀၂"

၄.၆။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ဆက်စပ်နေသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် ခေတ်သစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကို သရုပ်ဖော်ပေးမည့် စည်းမျဉ်းအချို့ကို ပြဌာန်းထားပါသည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံး အတိုင်းအတာရှိ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း တရားဝင်ဖြစ်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အခြေခံကျသော လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားခြင်းစသဖြင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အခြေခံ အကျဆုံး စံနှုန်းများကို လိုက်နာရပေမည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတကာ၏ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် လက်ခံခြင်းကို ရရှိစေရန် အနည်းဆုံး လိုအပ်ချက်များအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းနောက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးများတွင် ယင်းတို့၏ သဘောထားများမှာ ကွာခြားနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဆောင်ရွက်နေသော တရားဝင်သဘောတူညီချက်ပါ သတ်မှတ်ချက်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ကြရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများက ပြဌာန်းထားခြင်းများ ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါနည်းလမ်းများသည် နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ အဓိန့်ညွှန်ကြားချက်များအကြား ဆက်နွယ်မှု၏ ကွဲပြားခြားနားသော အယူအဆများကို ထင်ဟပ်စေလျက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအကြားတွင် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတကာ သတ်မှတ်ချက်များကို တရားရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် တိုက်ရိုက် ဖြစ်လာစေရေးအတွက် ဖန်တီးပေးပါသည်။ အရှေ့တီမော၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် သင့်လျော်သော

အခွင့်အာဏာရှိသည် အဖွဲ့အစည်းများက
ယင်းတို့အား သဘောတူညီချက်၊ အတည်ပြုချက်
သို့မဟုတ် လက်ခံအတည်ပြုချက် ချမှတ်ပြီး တရားဝင်
အစိုးရပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ကြေငြာပြီးသည်နှင့်
နိုင်ငံတကာသဘောတူညီမှု၏ စည်းမျဉ်းများသည်
ပြည်တွင်း၌ လက်တွေ့အသုံးချကြောင်း
ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။^{၇၄} တစ်ခုတည်းသာရှိခြင်း
ဝါဒဟူ၍ နိုင်ငံတကာက သတ်မှတ်ထားသည့်
သဘောတရားများသည် နိုင်ငံတကာ
သတ်မှတ်ချက်များက ပြည်တွင်းဥပဒေအပေါ်
လွှမ်းမိုးသည်ဟု အဓိပ္ပါယ် သက်ရောက်နေပါသည်။
ဥပမာအားဖြင့် သဘောတူညီမှု စာချုပ်များကို
တရားရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်၏

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည်
နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ
ဆက်ဆံရေးအပေါ် ယင်းတို့၏
သဘောထားများနှင့် စပ်လျဉ်း၍
ကွဲပြားခြားနားတတ်ကြပါသည်။
အချို့သောဥပဒေများတွင်
နိုင်ငံတကာ သတ်မှတ်ချက်များကို
တိုက်ရိုက်ဖြစ်သော တရားရေး
ညွှန်ကြားချက်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ်
သတ်မှတ်ထားပါသည်။ အချို့သည် အခြားသော
နိုင်ငံတကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့်
ပေါင်းစပ် ထားပါသည်။ အချို့ကမူ နိုင်ငံတကာ
သတ်မှတ်ချက်များကို ယင်းတို့အား တရားဝင်
တာဝန်ခံခြင်းမပြုမီ ယင်းတို့၏ ပြည်တွင်း
ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရန် ပြဌာန်းထားပါသည်။

အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် ထားရှိပြီး နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို
ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်နေသော နေရာများ၌ပင် အသုံးပြုသင့်သည်ဟု ပြဌာန်းထားသော
ချက်သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည်လည်း ဤကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။^{၇၅} ဟန်ဂေရီ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ
အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတကာ သတ်မှတ်ချက်များကို တိကျပြတ်သားစွာ အသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း
ယင်းတို့၏ လွှမ်းမိုးခြင်းကို လက်မခံပါ။ ယင်းအစား နိုင်ငံတကာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့်
သဟဇာတဖြစ်စေရန် ပြည်တွင်း ဥပဒေကို ပြဌာန်းထားပါသည်။^{၇၆} ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်
ပြည်တွင်းဥပဒေတို့ကို ယေဘုယျအနေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုလက်ခံထားသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေအား
အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိစေမည့် ပုံစံဖြင့် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသင့်သည်ဟု ဟန်ဂေရီ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ
တရားရုံးက ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ထားပါသည်။^{၇၇} ဂျာမနီနိုင်ငံကဲ့သို့ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ
အခြေခံဥပဒေများအရ သမားရိုးကျ နိုင်ငံတကာဥပဒေသည် ပြည်တွင်းဥပဒေအား လွှမ်းမိုးမှုရှိသော်လည်း
သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များကိုမူ ပြည်တွင်းဥပဒေဖြင့်သာ အတည်ပြုပါသည်။
သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပြည်တွင်းဥပဒေတို့အကြား ပဋိပက္ခဖြစ်သောအခါ
နောက်ဆုံး ဥပဒေပြုထားသည့် ပြဌာန်းချက်ကသာ အသာစီးရပါသည်။^{၇၈}

တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အစိုးရက တရားဝင်ပြဌာန်းခြင်းမပြုမီ
နိုင်ငံတကာ သတ်မှတ်ချက်များကို ပြည်တွင်းဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းချမှတ်ရန် သတ်မှတ်ထားသော
ဆန့်ကျင်ဘက် သဘောတရားနှစ်မျိုး ဒွန်တွဲနေသော ဝါဒကို စွဲကိုင်ထားပါသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ
သဘောတူညီမှုတစ်ခုအား နိုင်ငံအတွင်း ပြဌာန်းထားပြီးဖြစ်သော်လည်း ပြည်တွင်းတရားဥပဒေ
စံနှစ်တွင် အတည်မပြုရသေးမီ စီမံဆောင်ရွက်ချက်တွင် တစ်ခု၏ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က
ပြဌာန်းထားပါသည်။

ဇယားကွက် ၆။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအပေါ် ပြည်တွင်းအတိုင်းအတာအရ ရှုမြင်ခြင်း

<p>တစ်ခုတည်းသာရှိခြင်း ဝါဒဟူသည်မှာ ပြည်တွင်း နှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများကို စံနှစ် တစ်ခုတည်းအဖြစ် ပေါင်းစည်းထားသော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အမြင်ကို ခေါ်ပါသည်။</p>	<p>ဆန့်ကျင်ဘက် နှစ်မျိုး ဒွန်တွဲတည်ရှိခြင်း ဝါဒ ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့် နိုင်ငံတကာ၏ တရားရေး ဆိုင်ရာ စံနှစ်များသည် ကွဲပြား ခြားနား သည်ဟူသည့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အမြင်ကို ခေါ်ပါသည်။</p>
<ul style="list-style-type: none"> • နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ပြည်တွင်းဥပဒေ အဖြစ် အသွင်ပြောင်းလဲရန် မလိုအပ်ပါ။ • နိုင်ငံတကာဥပဒေအား အတည်ပြုလက်ခံ ခြင်း (ဥပမာ- သဘောတူညီမှုအားဖြင့်)သည် ဥပဒေအား ပြည်တွင်းတရားရေး ဖွဲ့စည်းပုံ အဖြစ် ပေါင်းစည်းစေပါသည်။ • လက်ခံထားသော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို တရား သူကြီးများက မှီခိုအားထားကြနိုင်ပြီး နိုင်ငံသားများကလည်း လိုလားကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ • အချို့သော နိုင်ငံများတွင် တစ်ခုတည်းသာ ရှိခြင်းကို လက်ခံသော ဝါဒတစ်ဦး၏ အမြင်ဖြင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် ပြည်တွင်းဥပဒေအား အသာစီး ရနိုင်ပါသည်။ • အချို့သောနိုင်ငံများတွင် အတည်ပြု ထားသည့် သဘောတူညီမှု တစ်ခုသည် ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် ညီမျှရမည်ဖြစ်ပြီး နောက်ဆုံးအကျဆုံးဥပဒေ ပြုထားသည့် ပြဌာန်းချက်ကသာ အသာစီးရပါ သည်။ 	<ul style="list-style-type: none"> • နိုင်ငံအဆင့် အတိုင်းအတာတွင် အာဏာ တည်စေရေးအတွက် နိုင်ငံတကာဥပဒေအား ပြည်တွင်းဥပဒေအတွင်း ပေါင်းစပ်ပါဝင်စေရပါသည်။ • နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအား အတည်ပြုခြင်းသည် တစ်နိုင်ငံချင်းအဆင့်တွင် ထိရောက်မှု ရှိစေရာ၌ လုံလောက်ခြင်း မရှိပါ။ ပြည်တွင်းဥပဒေသည် သဘောတူညီမှုတစ်ခုအား အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိစေရန် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအား လိုက်နာခြင်းဖြင့် ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ • တရားသူကြီးများနှင့် နိုင်ငံသားများသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို တိုက်ရိုက်အသုံးပြုခြင်းထက် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ သက်ရောက်မှုများကို ပေးနိုင် မည့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေကိုသာ မှီခိုအားထားရပေမည်။ • ပြည်တွင်းဥပဒေသည် သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် အငြင်းပွားစရာ ဖြစ်နေပြီး အငြင်းပွားမှုသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ချိုးဖောက် ခြင်းများရှိသည့်တိုင်အောင် ပြည်တွင်း ဥပဒေကသာ တစ်နိုင်ငံလုံးအဆင့် တရားဝင်နေမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အများစုသည် သဘောတူညီမှုများကို အတည်ပြုရေးနှင့် အာဏာတည် စေရေးအတွက် အခြေခံမူဘောင်ကို သတ်မှတ်ပေးခြင်းသာမက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ဆိုင်သော ဥပဒေများ စသဖြင့် အခြားသော နိုင်ငံတကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကို အမှန်တကယ် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်အပေါ် တရားရေး အရ ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ထားသော အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအပေါ်ရှိ အချို့သော ပြဌာန်းချက်များ အားလည်း ပုံစံချမှတ်ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တိကျသေချာသော

သဘောတူညီမှုများကို ညွှန်းဆိုဖော်ပြရုံမျှဖြစ်သော်လည်း အချို့မှာမူ အဆိုပါ ပဋိညာဉ် စာတမ်းများကို ယင်းတို့၏ ဥပဒေအတွင်းသို့ ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ နီကာရာဂွာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ၁၉၄၈ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေငြာချက်၊ အမေရိကန်၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေငြာချက်နှင့် လူသားတစ်ဦး၏ တာဝန်များ (၁၉၄၈) စသည်တို့ အပါအဝင် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ပါဝင်သည့် လူ့အခွင့်အရေးများသည် အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးအပေါ်တွင် အပြည့်အဝ အသုံးပြုခြင်းရှိပါသည်။^{၉၆} အလားတူစွာပင် ဂါနာ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ဤနည်းအတိုင်း တလေးတစား ထိန်းသိမ်းထားသည့် စည်းမျဉ်းများအပြင် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် ဂါနာနိုင်ငံက အဖွဲ့ဝင်ထားသည့် အခြားသော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် စံချိန်စံညွှန်းများကို လိုက်နာရန် အစိုးရအား ပြဌာန်းထားပါသည်။၅၀ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အခြားသော သဘောတူညီမှုများကို ညွှန်းဆိုနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကမ်မရွန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းပိုဒ်ခြင်း အဆင့်တွင် လူ့အခွင့်အရေး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေငြာချက်၊ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်းနှင့် လူသားများနှင့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ်စာတမ်းတို့က အမြတ်တနိုး ထိန်းသိမ်းထားသည့် အခြေခံ လွတ်လပ်မှုများနှင့် ဆက်စပ်မှုကို အတည်ပြုထားပါသည်။^{၅၁}

နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး နယ်ပယ်တွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍသည် နိုင်ငံတကာနှင့် သဘောတူညီမှုများ ချမှတ် ဆောင်ရွက်ရန် သို့မဟုတ် ယင်းတို့မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရန် အာဏာကို ထိန်းသိမ်းထားသော အရေးအကြီးဆုံး အာဏာပိုင်အဖြစ် တာဝန်ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် သဘောတူညီမှုများအား ဥပဒေပြု အတည်ပြုချက်များ ချမှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် သဘောတူညီမှု စာချုပ်ချုပ်ဆိုရေးတို့၌ တရားရေးဆိုင်ရာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အတွက် ပြဌာန်းထားပါသည်။ ဤကဏ္ဍအတွင်း နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်အပေါ် ထားရှိသည့် အခြားသော ကန့်သတ်ချက်များတွင် ဥပဒေစည်းမျဉ်းအရ မဖြစ်မနေလုပ်ရသော သို့မဟုတ် စိတ်ဆန္ဒအရ လုပ်ဆောင်နိုင်သော ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများ ပြုလုပ်ခြင်းလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် ဥပဒေပညာမဂ္ဂတို့သို့ နိုင်ငံများစွာကို လွှမ်းမိုးသော အင်အားကြီး အဖွဲ့အစည်းများ၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း စသဖြင့် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးအပေါ် လွှမ်းမိုးသော ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်လာစေပြီး နိုင်ငံအတွင်းရှိနိုင်ငံသား များထံသို့ တိုက်ရိုက်သက်ရောက်စေနိုင်ပါသည်။

အစိုးရ၏အာဏာကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုတစ်ခုတွင် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော စည်းမျဉ်းများသည် ပိုမိုပါဝင်နိုင်ပြီး ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် အာဏာပိုင်များကပင် ကြီးကြပ်ထိန်းချုပ်နိုင်ပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်များအား နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် ခွင့်ပြုပေးနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်နယ်များသည် နိုင်ငံတော်၏ နိုင်ငံခြားရေး မူဝါဒ သို့မဟုတ် ပြည်တွင်းဥပဒေကို ဆန့်ကျင်ခွင့်မရှိသော်လည်း သတ်မှတ်ထားသော အနေအထားများ၌ သဘောတူညီမှု လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်နိုင်သည်ဟု အာဂျင်တီးနား၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ဖော်ပြထားသည်။၅၂ အငြင်းပွားစေသော ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဒေသများ၏ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပြီး ဒေသများသည် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးတွင်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အလွန်အမင်း အသုံးပြုပါက နိုင်ငံတော် အစိုးရအနေဖြင့် အခြေအနေ ပြိုကွဲမည်ကို စိုးရွံ့ပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့်

နိုင်ငံအများစုသည် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် စစ်တပ်အား နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ထိန်းချုပ်ကြီးကြပ်ရန်အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ထိန်းသိမ်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဇယားကွက် ၇။ အာဏာခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်းအတွက်

နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ ။

နီကာရာဂွာနှင့် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများ

နီကာရာဂွာ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ၁၉၈၆ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေငြာချက်၊ အမေရိကန် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လူသား၏တာဝန်များ ကြေငြာချက်၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၊ ပြည်သူနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့အစည်း၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် ပဋိညာဉ်စာတမ်း စသည်တို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ကျင့်သုံးလျက် ပြည်တွင်းဥပဒေရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ၊ ဥပဒေများကို စံနှစ်တကျ စီစဉ်ပေါင်းစုခြင်းဖြင့် ကြီးမားလှစွာသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို ဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။*

အဆိုပါ သဘောတူညီမှုများအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် နီကာရာဂွာတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံတို့၏ အခွင့်အရေးကို မြှင့်မားစေသည့် အရေးပါသော အကြောင်းတရားတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း သက်သေပြခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ သဘောတူညီမှုများနှင့် အညီ ၁၉၈၆ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ အခွင့်အရေးကို အာမခံပေးပြီး ယင်းတို့၏ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဗဟိုမှ အာဏာကို လက် အောက်အဖွဲ့များအား လွှဲပြောင်းခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးသည့် အစိုးရ၏ ပုံစံများကို ဖန်တီးပေးခဲ့ပါသည်။**

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြင့် နီကာရာဂွာ၏ တရားရုံးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ကျင့်သုံးသည့် ဗဟိုမှ လက်အောက်သို့ အာဏာခွဲဝေချပေးသော စံနှစ်၏ မူဝါဒကို မြှင့်တင်ခဲ့ပါသည်။

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် အာဝက်စ်တင်ဂီနီနှင့် နီကာရာဂွာတို့၏ တရားရုံး အမှုကိစ္စတွင် အထူးသိသာထင်ရှားခဲ့ပါသည်။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံပါဝင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီးဖြစ်သည့် အာဝက်စ်တင်ဂီနီ သည် အတ္တလန္တိတ် ကမ်းရိုးတန်းဒေသတွင် မှီတင်းနေထိုင်ကြပါသည်။

၁၉၉၅ တွင် နီကာရာဂွာ အစိုးရက သစ်ပင်ခုတ် လဲခွင့်ပါမစ်ကို အာဝက်စ်တင်ဂီနီ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်းရှိ ပုဂ္ဂလိက ကုမ္ပဏီတစ်ခုထံပေးလိုက်ရာ အာဝက်စ်တင်ဂီနီက ယုံကြည်လက်ခံထားသော ဥပဒေသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့်ညီသော မြေယာနှင့် သယံဇာတလုပ်ပိုင်ခွင့် ယင်းတို့၏ အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်ခဲ့သည်။ အာဝက်စ်တင်ဂီနီသည် နိုင်ငံတကာမှ အသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် ပံ့ပိုးမှုများ၊ အထူးသဖြင့် NGO ကဏ္ဍများမှ ပံ့ပိုးမှုကို ရရှိပြီးနောက် နီကာရာဂွာ၏ တရားရုံးချုပ်တွင် အနိုင်ရခဲ့သည်။

ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအမေရိကန် ပဋိညာဉ်ကို အခြေပြု၍ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်များကို ထိန်းသိမ်းထားရှိပြီး အစိုးရအနေဖြင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုတို့၏ အစဉ်အလာအရ အများပိုင်မြေများ၏ ကံကြမ္မာအပေါ် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် အာဏာမရှိပဲ ယင်းကသာ စီမံအုပ်ချုပ်သည်။ အဆိုပါ အရေးကိစ္စသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ပြည်တွင်းဥပဒေတွင် ထိန်းသိမ်းထားခြင်း ဖြစ်ရုံမျှမက တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများနှင့် ညီမျှသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကိုလည်း တိုးမြှင့်ပေးပါသည်။

* နီကာရာဂွာ သမ္မတနိုင်ငံ အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄၆ (၁၉၈၆ တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ခဲ့သည်)

** နီကာရာဂွာ သမ္မတနိုင်ငံ အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၈၁ (၁၉၈၆ တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ခဲ့သည်)

၅။ နိဂုံး

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အခြေခံကျသော အယူအဆနှင့် ရည်ရွယ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ရှင်းလင်းဖော်ပြချက်များနှင့် အသုံးပြုခြင်းကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများအား လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ပေး၍ လမ်းညွှန်ထားသော၊ သို့မဟုတ် တရားရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် အခွင့်အရေးများအား လေးစားလိုက်နာမှုကို အာမခံသော အမှတ်အသား သင်္ကေတတစ်ခု အသွင်ဆောင်ခြင်း သို့မဟုတ် စံချိန်စံညွှန်းတစ်ခုကို ဖော်ပြခြင်းဖြင့် ကျယ်ပြန့်သော တာဝန်ဝတ္တရားများကို ထမ်းဆောင်လျက် ရှိပါသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် အလားတူ စည်းမျဉ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း၌ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံရေးအရ တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုများ လုပ်ဆောင်ကြတော့မည့် အခါ၌ဖြစ်စေ သင့်လျော်သော ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ တွန်းအားများသည် အာဏာကို တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းချုပ်ထားရေး သို့မဟုတ် လက်အောက်သို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေချပေးရေးအတွက် ရယူနိုင်ခြင်း ရှိမရှိ အစရှိသဖြင့် အလားအလာများပေါ် မူတည်၍ အမျိုးမျိုးသော အဓိပ္ပါယ်များကို ကိုယ်စားပြုဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိ၊ မရှိ ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများနှင့် ဆက်စပ်နေခြင်း ရှိ/မရှိ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရပိုင်းမှ လုပ်ဆောင်သူများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများက ယင်းတို့အား လိုက်နာရန်နှင့် အာဏာတည်စေရန် သတ်မှတ်ထားခြင်း ရှိ/မရှိ၊ အဆိုပါ စံသတ်မှတ်ချက်များသည် ညွှန်ကြားချက်များအဖြစ်သာ လုပ်ဆောင်နေခြင်း ရှိ/မရှိ စသည်တို့အပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ အဆိုပါ မေးခွန်းများအတွက် အဖြေသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း အဆိုပါ စံသတ်မှတ်ချက်များ၏ ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းနှင့် ထိန်းသိမ်းထားရှိပုံတို့အပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ နိဒါန်းပိုင်းခြင်း အခန်း၌ ကျယ်ပြန့်ပြည့်စုံသော အသုံးအနှုန်းနှင့် ထိန်းသိမ်းထားရှိပုံ အမိန့်ညွှန်ကြားချက်တစ်ခု အဖြစ်ထက် စည်းမျဉ်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များအဖြစ်သာ အဓိပ္ပါယ်ဆောင်နေပါသည်။ အလားတူစွာပင် အချို့သော စည်းမျဉ်းများကို တရားရေးထက်စာလျှင် နိုင်ငံရေးအရ နည်းစံနစ်များဖြင့်

ယင်းတို့ကို အာဏာတည်စေခြင်းဖြစ်ရန် အတိုချုံး၍ ယူဆထားသော "ညွှန်ကြားချက်များ" အဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ သို့ရာတွင် အထက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံရေး နှင့် တရားရေးကြားကွာခြားမှုသည် လုံးဝခြားနားနေခြင်း မဟုတ်သကဲ့သို့ ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများနှင့် နိုင်ငံရေး အာဏာတည်စေခြင်းအကြားတွင်လည်း အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နီးနွယ်နေခြင်းမျိုးလည်း မရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပုံစံချမှတ်မှု၊ ပြဌာန်းချက်များ၏ စုစည်းမှု၊ တရားရုံးများက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာ လေ့လာခြင်း သို့မဟုတ် ရှင်းလင်းဖော်ပြခြင်းများမှ အလိုအလျောက်ဖြစ်လာသော အကျိုးဆက်များအဖြစ်ပေါ်ထွက်လာနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ စုစည်းကောက်ယူထားသော စည်းမျဉ်းများသည် တိကျပြတ်သားစွာ ရေးဆွဲပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်းသို့ ထည့်သွင်းထားခြင်း မဟုတ်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုမှုအပေါ် စစ်မှန်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ရရှိစေပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ရုပ်လုံးပေါ်ရန်၊ နားလည်သဘောပေါက်မှု ရှိစေရန် အလေးပေးသင့်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အဓိက အနက် အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုမှုများသည် ယင်းက သတ်မှတ်ထားသော စည်းမျဉ်းများနှင့် သဘောတရားများအပေါ် သာလွန်မှုရှိသည်။

တိကျသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ သို့မဟုတ် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်တစ်ခုလုံးကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းပါသည်။ ကွဲပြားခြားနားမှုများကို မည်ကဲ့သို့ စီမံအုပ်ချုပ်မည်နည်း။ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှုကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားခြင်း မပြုပဲအားလုံးအတွက် ညီမျှသော အခွင့်အရေးကို မည်ကဲ့သို့ ကြီးပမ်းရရှိနိုင်မည်နည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အဆိုပါ ပြဿနာများနှင့် အခြားသော အဓိက အလေးထားစရာများကိုလည်း စဉ်းစားပြီး ကွဲပြားခြားနားသော ပြဌာန်းချက်များသည် တိကျသေချာသော တိုင်းပြည်၏ အနေအထားတစ်ခုအတွင်း၌ အပြုသဘောဆောင်သော ပြောင်းလဲမှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စံနှုန်းများအား ဖြည့်ဆည်းထမ်းဆောင်မှုအပေါ် မည်ကဲ့သို့ ပံ့ပိုးနိုင်မည်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း သေချာစွာ စဉ်းစား ချင့်ချိန်ခြင်းဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရပေမည်။

ဇယား ၁။ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများ

အကြောင်းအရာ	မေးခွန်းများ
<p>၁။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများက ထမ်းဆောင်နေကြသည့် အသီးသီးသော တာဝန်များ</p>	<ul style="list-style-type: none"> •ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် များပြားကျယ်ပြန့်သည့် စည်းမျဉ်းများအား ဖော်ပြချက်ကို မည်သည့် ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သနည်း။ •ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် အစိုးရ၏ စံနှုန်းများ၊ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ဦးတည်ချက်များကို မည်ကဲ့သို့ ပါဝင်ကိုယ်စားပြု သနည်း။ •အတိမ်းအမှတ်ဖြစ်သော၊ ပညာရေးနှင့်ဆိုင်သော၊ တရားဝင် ဖြစ်စေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ သဘောတရားများအဖြစ် စည်းမျဉ်းများသည် မည်သည့် စံသတ်မှတ်ချက်များ ရှိနေသနည်း။ •ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ကွဲပြား တည်ရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကြားတွင် သဘောတူညီမှုကို ဖန်တီးရာတွင် မည်ကဲ့သို့ ပံ့ပိုးကူညီသနည်း။ •စည်းမျဉ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို မည်ကဲ့သို့ ပုံဖော် ပေးသနည်း။
<p>၂။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများအား တလေး တစား ထိန်းသိမ်းထားခြင်းနှင့် အာဏာတည်စေခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> •ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို မည်သည့်နေရာတွင် ဖွဲ့စည်းချမှတ်ကြသနည်း။ •ချမှတ်ထားသော ပြဌာန်းချက်များမှာ မည်သည်တို့ ဖြစ်ကြသနည်း။ •နိဒါန်းပိုင်းခြင်း အဆင့်ဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း။ •ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများမှာ မည်သည်တို့ ဖြစ်ကြသနည်း။ •အချို့သောစည်းမျဉ်းများကို ရေးသားထားပြီး တရားဝင်ပြဌာန်းချက် မထုတ်ပြန်ရသေးခြင်းမျိုး ရှိပါလား။ စည်းမျဉ်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခု မှ ကောက်နုတ်စုစည်း ရရှိနိုင်ပါသလား။ •ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် အစိုးရများအား လမ်း ညွှန်ချက်များကို ချမှတ်ပေးပါသလား။ •ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို တရားရုံးများက အတည်ပြုခြင်း ရှိပါသလား။

<p>၃။ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေး</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တိုင်းပြည်များအား ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေးအဖြစ် မည်ကဲ့သို့ ချမှတ်ဆောင်ရွက်စေသနည်း။ • အစိုးရ၏ ပုံစံသည် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော အုပ်ချုပ်ရေးဖြစ်ရန် ဆောင်ရွက်ချက်ကို ဖွင့်ဆိုနိုင်ခြင်း ရှိပါသလား။ • အဆိုပါ စည်းမျဉ်းကို ကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများ ရှိပါသနည်း။ • အဆိုပါ စည်းမျဉ်းကို ကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံရေးအရ ကာကွယ် မှုများ ရှိပါသနည်း။
<p>၄။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးခြင်းအား မည်ကဲ့သို့ မြှင့် မားစေသနည်း။ • အဆိုပါ စည်းမျဉ်းကို ကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများ ရှိပါသနည်း။ • အဆိုပါ စည်းမျဉ်းကို ကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံရေးအရ ကာကွယ် မှုများ ရှိပါသနည်း။
<p>၅။ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်ကြမှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသော စည်းမျဉ်းများ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ကွဲပြားခြားနားစွာ နေထိုင်တည်ရှိကြမှုအပေါ် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကို မည်ကဲ့သို့ အထောက်အကူပြု သနည်း။ • အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်ကြမှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် စည်းမျဉ်းများကို ကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ် မှုများ ရှိပါသနည်း။ • အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်ကြမှုများနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် စည်းမျဉ်းများကို ကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံရေးအရ ကာကွယ်မှုများ ရှိပါသနည်း။

<p>၆။ ကျား/မ ဖြစ်တည်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသော စည်းမျဉ်းများ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ကျား/မ သာတူညီမျှ ဖြစ်ရေးကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန် မည်ကဲ့သို့ ပံ့ပိုးမှု ရှိပါသနည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရှိ ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းများသည် ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို မည်ကဲ့သို့ ထင်ဟပ် စေသနည်း။ • ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်း စံနှစ်များသည် ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် မည်ကဲ့သို့ ပံ့ပိုးပေးနိုင်သနည်း။ • အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များသည် ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးအတွက် မည်ကဲ့သို့ ပံ့ပိုးပေးနိုင်သနည်း။ • အဆိုပါ စည်းမျဉ်းကို ကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများ ရှိပါသနည်း။
<p>၇။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ နှင့် ဘာသာတရား၏ ဆက်စပ်မှု</p>	<ul style="list-style-type: none"> • နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ယင်းနှင့် ဘာသာတရားတို့ အကြား ဆက်စပ်နေမှုကို မည်ကဲ့သို့ ဖော်ပြပေးသနည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည်ဘာသာတရား၏လွတ်လပ်မှုအပေါ် ဆောင်ရွက်ချက်အား မည်ကဲ့သို့ ထိန်းသိမ်းနိုင်သနည်း။ • အဆိုပါ စည်းမျဉ်းကို ကာကွယ်ရန် မည်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံရေးအရ ကာကွယ် မှုများ ရှိပါသနည်း။
<p>၈။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် စည်းမျဉ်းများ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ ဆောင်ရွက်ချက် တွင် မည်ကဲ့သို့ ပေါင်းစပ်ပါဝင်ခြင်း ရှိသနည်း။ • နိုင်ငံတကာ စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်များကို နိုင်ငံတော်၏ ပြည်တွင်းတရားဥပဒေဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်အဖြစ် မည်ကဲ့သို့ ပေါင်းစပ်ထားသနည်း။

မှတ်စုများ

^၁ မက်လက်ခလင်း၊ ဘီဗလေ တို့၏ “ရေးဆွဲပြီး တရားဝင်ပြဌာန်းခြင်း မပြုရသေးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ။ ဘာဖြစ်နေသနည်း” ၊ ကနေဒါ ဗဟိုတရားရုံး၏ တရားသူကြီးချုပ် ဘီဗလေ မက်လက်ခလင်း၏ မှတ်ချက်များ။ ၂၀၀၅၊ နယူးဇီလန်၊ ဝယ်လင်တန်၏ ၂၀၀၅ လော့ဒ်ကွတ်စ် ပို့ချချက်တွင်ပေးထားပြီး <http://www.canadianjusticereviewboard.ca/NZ_Speech.pdf>

ဟူသော ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။ (၂၀၁၀၊ နိုဝင်ဘာ လတွင် တင်ထားပါသည်။)

၂ နိုင်ငံတော်၏ တီမာကွမ်ယန်း၊ အမ်မန်ချန်းတို့နှင့် အားပြိုင်မှု ။ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး၊ အမှုတွဲအမှတ် CCT /၃/၉၄။

၃ မာဆီနာ၊ နိမ္မန်ဒီ၏ “တောင်အာဖရိကနိုင်ငံအတွက် ရှိဖွယ် အာဘန်တု ကျင့်သုံးမှု”၊ ဝီလီယံ ဇာတ်မန် (တည်းဖြတ် သည်) ၊ ခေတ်သစ် ပဋိပက္ခများအတွက် ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့်အညီ ဖြေရှင်းခြင်း။ အာဖရိက၏ ပဋိပက္ခအတွက် “ဆေးဝါး” ၊ (လန်ဒန်၊ လင်းနေး ရီယေးနာ၊ ၂၀၀၀)

၄ ၂၀၀/၁၉၉၃ ဥပဒေကြိုကြည့်ပါ။ တောင်အာဖရိက၏ ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုင်း (၂၅၁)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၅ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အခန်း ၁ (စာ ၁-၆) (၁၉၉၆ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံခဲ့သည်)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၆ တူရကီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၅ ။ (၁၉၈၂ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံခဲ့ သည်)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၇ ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီးကက်ဆာဗန်နာဒါ ဘဟာရာတီနှင့် ကာရာလာပြည်နယ်နှင့် အခြားပြည်နယ်များ၏ အားပြိုင်မှု အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဗဟိုတရားရုံးချုပ် (AIR ၁၉၇၃ SC ၁၄၆၁)။ ဥပမာအားဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ နိဒါန်းအဆင့်အပြင် တရားဥပဒေအရ အတည်ပြုထားသည့် လူသားများနှင့် နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေး ကြေငြာချက်အပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံအနေဆိုင်ရာ တရားရုံး၏ မှီခိုအားထားမှုကို ကြည့်ပါ။ ဆုံးဖြတ်ချက် ၇၇-၄၄ DC ၊ ၁၉၇၁၊ ၇၂၊ လိုင်လ၊ ၁၆ ရက်

၈ ဥပမာအားဖြင့် ယုဂန်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ I-XXIX (၁၉၉၅၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံခဲ့သည့်အတိုင်း)။ အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုင်း ၄ ကိုကြည့်ပါ။ (၁၉၅၀၊ ၁၉၉၅ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံခဲ့သည့်အတိုင်း)

၉ ဂါနာ လိုတို ဆောင်ရွက်ကြသူများ အဖွဲ့အစည်းနှင့် အမျိုးသား အောင်ဘာလေအာကာပိုင်များအကြား အားပြိုင်မှု၊ ဂါနာ၏ ဗဟိုတရားရုံးချုပ် (၂၀၀၇-၂၀၀၈)၊ SCGLR ၁၀၈၈။

၁၀ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းအား တစ်ဆယ့်သုံးကြိမ်မြောက် ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်၊ (၁၉၈၇)၊ ၂ Sri LR ၃၁၂ ဥပမာကို ကြည့်ပါ။ ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီးကက်ဆာဗန်နာဒါ ဘဟာရာတီနှင့် ကာရာလာပြည်နယ်နှင့် အခြားပြည်နယ်များ၊ မီနာဗာ မေးလ်စ်နှင့် အိန္ဒိယ ပြည်ထောင်စု (AIR ၁၉၈၀ SC ၁၇၈၉)၊ ၁၉၈၁ SCR (၁) ၂၀၆။

၁၁ ဥပမာအားဖြင့် ဟန်ဂေရီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ရာတွင် ‘ဥပဒေ၏ ဘုံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ’ သဘောတရားအပေါ် မှီခိုအားထားလျက်ရှိသည်။ စတင်ပီလီ၊ ကင်မ်လိမ်း၏ “လွတ်လပ်သော ကြေငြာချက်များ။ နိုင်ငံရေးဖိအားများသို့ တရားရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ချက်များ” ကို ကြည့်ပါ။ စတီဗင်ဘီဘား ဘန်နစ်နှင့် ဘယ်ရီ ဖရက်ဒမန် (တည်းဖြတ်သူများ)။

လမ်းဆုံများတွင် တရားရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှု ၊ ပညာရပ်နယ်ပယ် တစ်ခုမကနှင့် သက်ဆိုင်နေသော နည်းလမ်း ဆောင်ရွက်ချက် ၊ (Thousand Oaks, CA , Sage, 2002) ၊ စာ - ၂၅၈

၁၂ ရှုရှု ဗဟိုအစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၃ (၁၉၉၃) ၊ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၁၃ အရှေ့တီမော ဒီမိုကရက်တစ် ရီပတ်ဘလစ် နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၇ (၂၀၀၂)၊ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၁၄ ရဝမ်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၂၀၀ (၂၀၀၃) နှင့် နီဒါန်းပျိုးခြင်းအဆင့်။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၁၅ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အခန်း ၆ (၁၉၉၇) ။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၁၆ ဘရာဇီး ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၆၀ (၁၉၈၈ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၃ တွင် ပြုပြင် မွမ်းမံထားသည်)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၁၇ ဂျာမနီ ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၇၉ (၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၆ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ သည်) ။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၁၈ ဘီလန်၊ ဒန်နီယယ်နှင့် လီကော့စ်၊ အန်ဒရေး တို့၏ "ကနေဒါနှင့် ဘယ်လဂျီယံတို့ရှိ ဖယ်ဒရယ် ဗဟိုအစိုးရဝါဒ၊ အမျိုး သား လွတ်လပ်ရေး စိတ်ဓါတ်နှင့် လူမှုရေး မူဝါဒအား ထိပ်ပိုင်းမှ လက်အောက်သို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း" ၊ ဒေသန္တရနှင့် ဗဟိုအစိုးရဆိုင်ရာ လေ့လာမှုများ၊ ၁၇/၄ (၂၀၀၇)၊ စာ- ၄၀၅-၁၉၊ အထူးသဖြင့် စာ ၄၁၂

၁၉ ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ V (၁၉၉၅)၊ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၂၀ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၅၁ (၄) (၁၉၇၃ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၂၁ အီရတ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ အမြဲတမ်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၅)

၂၂ မက်ဂယ်ရီ၊ ဂျွန်နှင့် အိုလယ်ရီ၊ ဘရင်ဒန်၊ "၂၀၀၅ အီရတ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ နိုင်ငံရေး နည်းလမ်းတစ်ခု အဖြစ် လွတ်လပ်သော ပါတီစုံ စုစည်းအုပ်ချုပ်ရေး စံနစ် (consociation)"၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ နိုင်ငံတကာ မှတ် တမ်း၊ ၅/၄ (၂၀၀၇)၊ စာ-၆၇၀-၉၈။

၂၃ အိုင်ဗင်း၊ ဟယ်လင်တို့၏ ကျား/မ တည်ရှိမှု နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုများအတွင်းရှိ မျှတခြင်းနှင့် လုပ်ဆောင်ချက် ၊ (ကမ် ဘရစ်ချ်၊ ကမ်ဘရစ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ် တိုက်၊ ၂၀၀၈)၊ ဆန်ဒရာ ပက်တာဆန်အားကိုးကားသည့် စာ-၄၁၊

၂၄ ဆွစ်ဇာလန် အကျိုးတူ ပူးပေါင်းရေး အဖွဲ့အစည်း၏ ဗဟိုအစိုးရ ဖယ်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ

(၁၉၉၉)။ တောင် အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်)။ ယုဂန်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၅ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်) ၊ ဖီလီပိုင် ကျွန်းစုများ၏ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ၁၉၉၇ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်) (၁၉၉၇ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၈ တွင် ပြုပြင်မွမ်းမံခဲ့ သည်။)

၂၅ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ အကျိုးတူ ပူးပေါင်းရေး အဖွဲ့အစည်း၏ ဗဟိုအစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈ (၃) (၁၉၉၉)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၂၆ ပါရာဂွေးနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၄၈ (၁၉၉၂)။ နောက်ဆက်တွဲကို ကြည့်ပါ။

၂၇ နီပေါ ဗဟိုဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ ၏ ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၆၃(၂၀၆၃)၊ ၂၀၀၇။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၂၈ ရဝမ်ဒါသမ္မတနိုင်ငံ၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပိုဒ်ခွဲ၇၆နှင့်၈၂(၂၀၀၃)။နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၂၉ ၂၀၀၈။ <<http://www.quotaproject.org/aboutQuotas.cfm>>ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် ၂၀၁၀ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၂၇ ရက်နေ့၌ တင်ထားပါသည်။

၃၀ အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၃၇ (၁၉၉၄) (နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။) နှင့် အပိုဒ်ခွဲ ၄၊ အမိန့် ညွှန်ကြားချက် ၁၂၄၆။

၃၁ ပါကစ္စတန် အစ္စလာမ့် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၆ (၁) ၊ (၁၉၇၃ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်) နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၃၂ ကိုလံဘီယာ၏ အစိုးရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄၀ (၁၉၉၁တွင် ပြဌာန်း၍၂၀၀၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၃၃ အိုင်ဗင်း၏ ကျား/မ တည်ရှိခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ စာ - ၁၁၅

၃၄ အိုင်ဗင်း၏ ကျား/မ တည်ရှိခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ စာ - ၈၂၊ ဂျေးလ် ဗစ်ကာကို ကိုးကားညွှန်းဆိုထားသည်။

၃၅ ပိုလန် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၃၃ (၁၉၉၇) ။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၃၆ ဆဌမ မြောက်ခေါင်းစဉ် (လုပ်သားနှင့် လူမှု ဖူလုံရေး)၊ မက္ကဆီကန် ပြည်ထောင်စု၏ အစိုးရဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၃ (က) (၇) ၊ (၁၉၁၇၊ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်)။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၃၇ ကိုစတာရီကာ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၇၅ (၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ သည်)။ "ရိုမန် ကက်သလစ်နှင့် တမန်တော်ကို ယုံကြည်သည့် ဘာသာတရားများသည် နိုင်ငံတော်၏ ဘာသာဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးနှင့်ဆိုင်သော ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာ သို့မဟုတ်

ကောင်းမွန်သော လေ့ထုံးတမ်းများအား ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိသည့် အခြားသော ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခြင်း ပုံစံများကိုပါ သမ္မတနိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်စွာ ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းအား ဟန့်တားခြင်းမပြုပဲ ယင်း၏ နိုင်ငံတော်ဘာသာကိုလည်း ထိန်းသိမ်းပါသည်။” ၊ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။ နော်ဝေးနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၂ ကိုလည်း နောက်ဆက်တွဲတွင်ကြည့်ပါ။ (၁၈၁၄ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၆ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

၃၈ အီရန် အစ္စလာမ့် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၇၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၈၉ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

၃၉ အီရတ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂ (၂၀၀၅)၊ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၄၀ အင်ဒိုနီးရှား သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အခန်း ၁၁၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂၉ (၁၉၄၅ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၂ တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။) နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၄၁ ၁၉၅၈၊ အောက်တိုဘာလ ၄ ရက်၊ ပြင်သစ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၊ (၁၉၅၈ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ ဂျူလိုင်လ ၂၃ ရက်နေ့တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၄၂ ပြည်သူများနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် ချမှတ်သည့် နိုင်ငံတကာ ပဋိညာဉ်စာတမ်း ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၈ နှင့် ၂၇ ၊ ၁၉၆၆။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၄၃ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးများရုံး ၊ ယေဘုယျမှတ်ချက် အမှတ် ၂၂။ တွေးခေါ်ယူဆခြင်း၊ အသိ စိတ်ဓါတ်နှင့် ဘာသာရေးတို့တွင် လွတ်လပ်ခွင့် ရရှိရေး (အပိုဒ်ခွဲ ၁၈) CCPR/C/၂၁/အညွှန်း ၁/ထပ်တိုး ၄) ။

၄၄ အရှေ့တီမော ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၉ (၂)၊ ၂၀၀၂။ နောက်ဆက် တွဲကိုကြည့်ပါ။

၄၅ ချက်သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၊ (၁၉၉၂ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၉ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။) နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၄၆ ဟန်ဂေရီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၇ (၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ခဲ့ပါသည်။) နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်။ အမှတ် ၅၃/၁၉၉၃ (X-၁၃) AB

၄၈ ဂျင်းစဘတ်၊ တွမ်း၊ အယ်လကင်စ်၊ ဇာခါရီနှင့် ချာနစ်စ်၊ ဆဗစ်တ်လာနာတို့၏ ‘ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်နှင့် ပျံ့နှံ့ခြင်း။ နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် မည်ကဲ့သို့ ပေါင်းစပ်ရမည်နည်း။ အဘယ်ကြောင့် ပေါင်း စပ်ရမည်နည်း။’ အီလီနွိုက်စ် တက္ကသိုလ် ဥပဒေ သုံးသပ်ချက်၊ ၂၀၀၈၊ ၈-၂၀၅။ ကက်ဆေးအားကိုးကားရည်ညွှန်းပါသည်။

၄၉ ဂျင်စဘတ်၊ အယ်လကင်စ်နှင့် ချာနစ်စ် တို့၏ “ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပျံ့နှံ့ခြင်း”၊ ၈-၂၀၇ ၊

နီကာရာဂွာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၄၆ ကို ကိုးကားထားပါသည်။

၅၀ ဂါနာ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၄၀ (ဃ) ၊ (၁၉၉၂ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၆ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)၊ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၅၁ ကမ်မရွမ် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းပိုဒ်ခြင်း အဆင့် (၁၉၇၂ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၆ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)။ နောက်ဆက်တွဲကိုကြည့်ပါ။

၅၂ အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၄-၁၂၅ (၁၉၉၄)။

အဓိက စာလုံးများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ၊ သတ်မှတ်ထားသော စံနှုန်းများ၊ အုပ်ချုပ်ရေး စံနှစ်၊ တရားဥပဒေ စိုးမိုး ရေးကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်မှု၊ ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေး၊ အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေး၊ ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး၊ တိကျပြတ်သားသော စည်းမျဉ်းများ၊ ကောက်နုတ်စုစည်းထားသည့် စည်းမျဉ်းများ၊ နိဒါန်းပိုဒ်ခြင်း အဆင့်၊ ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများ၊ ပြဌာန်းချက်များ ချမှတ်ခြင်း

အခြားသော ရင်းမြစ်များ

- ကုလသမဂ္ဂ ဥပဒေ စိုးမိုးရေး

<http://www.unrol.org/article.aspx?article_id=31>

ကုလသမဂ္ဂ (UN) ၏ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးသည် ပြည်တွင်းအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာ အဆင့်များတွင် ဥပဒေကို ခိုင်မာ တည်တံ့စေရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းသည် ပဋိပက္ခများပြီးနောက် ပုံစံချမှတ် ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကူညီပံ့ပိုးမှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲမှုအပေါ် မှတ်တမ်းများနှင့် ချိတ်ဆက်မှုများပါဝင်သော ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် အယူအဆ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

- iKnow Politics ဝက်ဘ်ဆိုဒ်

<<http://www.iknowpolitics.org/>>

နိုင်ငံရေး လောကရှိ အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံတကာ အသိပညာ ဗဟုသုတ ကွန်ယက်တစ်ခုဖြစ်သော iKNOW နိုင်ငံရေးဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ကမ္ဘာတစ်လွှားရှိနိုင်ငံရေးလောကမှ အမျိုးသမီးများအကြား အတွေ့အကြုံများကို ဖလှယ်ခြင်း၊ အရင်းမြစ်များ၊ အကြံပေး ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ကွန်ယက်များအား ရယူသုံးစွဲခြင်းနှင့် စိတ်ဝင်စားသော အကြောင်းအရာများကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းစသည်တို့ ပြုလုပ်နိုင်သော အပြန်အလှန် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနေသော ဝက်ဘ်ဆိုဒ် တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

- ခွဲတမ်းစီမံကိန်း ဝက်ဘ်ဆိုဒ်

<<http://www.quotaproject.org/>>

အမျိုးသမီးများအတွက် ခွဲတမ်းများနှင့် ပါတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားတွင် စုစည်းထားသော အချက်အလက်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ချမှတ်ထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ခွဲတမ်းများအပါအဝင် အမျိုးသမီးများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သော ခွဲတမ်းများအပေါ် အသုံးပြုခြင်းနှင့် ပါတ်သက်သော အချက်အလက်များ ပါဝင်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိနိုင်ငံများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ နေရာခွဲတမ်းအသုံးပြုမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရှာဖွေရရှိနိုင်သော အချက်အလက်များကို တင်ပြပေးပါသည်။

- UNDP ၏ ကပ်ဆိုက်မှု ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် ပြန်လည် ကယ်ဆယ်ရေး။ ကျား/မ တည်ရှိခြင်းနှင့် ကပ်ဆိုက်မှု

<http://www.undp.org/cpr/how_we_do/gender.shtml >

ကပ်ဆိုက်မှုများကို ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် ကယ်ဆယ်ရေးတို့တွင် အမျိုးသမီးများအား လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာချပေးရေး နှင့် ကျား/မ သာတူညီမျှရှိရေးတို့အတွက် အချက် ၈ ချက် ပါဝင်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ် (UNDP) သည် ကပ်ဆိုက်မှု၏ သက်ရောက်ခြင်းကို ခံရသော အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များ၏ ဘဝများတွင် အပြုသဘောဆောင်သော ပြောင်းလဲမှုဖန်တီးပေးရန်အတွက် အလေးပေးပါသည်။

- ကျား/မ သာတူညီမျှရှိရေးနှင့် အမျိုးသမီးများအား လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ချပေးရေးအတွက် ကုလသမဂ္ဂ၏ ရပ်တည်ချက်

<<http://www.un-instraw.org/>>

ကုလသမဂ္ဂ အမျိုးသမီးများသည် ကျား/မ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးနှင့် အမျိုးသမီးများအား လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ အပ်နှင်းခြင်း အတွက် ဦးတည်ချက်များဆီသို့ တိုးမြှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ယင်းသည် အစိုးရ အချင်းချင်းကြားရှိ အဖွဲ့အစည်းများအား မူဝါဒများ၊ နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ရည်ရွယ်ချက်များ ချမှတ်ရေးအတွက် ပံ့ပိုးပေးပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလည်း အဆိုပါ စံချိန်စံညွှန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ကြဉ်နိုင်ရေး အတွက် ကူညီပေးရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ယင်းသည် လိုအပ်သော နိုင်ငံများအားသင့်လျော်သော နည်းပညာနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုများကို ဖန်တီးပေးရန်နှင့် ပြည်သူလူထုနှင့်အတူ ထိရောက်သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်လည်း ရည်ရွယ်ထားပါသည်။

- အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ငြိမ်းချမ်းရေး အဖွဲ့အစည်း

<<http://www.usip.org/>>

အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ငြိမ်းချမ်းရေး အဖွဲ့အစည်း (USIP) သည် ပဋိပက္ခများအားကာကွယ်ရန်နှင့် အဆုံးသတ် ရန်တို့အပြင် တည်ငြိမ်မှုကို မြှင့်မားစေရန် ဆန်းစစ်ချက်၊ လေ့ကျင့်သင်ကြားရေးနှင့် နည်းလမ်းများကို ပံ့ပိုးပေးခဲ့ပါသည်။ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး၊ လူငယ်များနှင့် အမျိုးသမီးများနှင့်ဆိုင်သော ကဏ္ဍများအတွက် ရည်ရွယ်ထားသော အခြားသော

အကြောင်းအရာများကိုလည်း ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

- ဝက်စ်မင်စတာ ဒီမိုကရေစီ ဖောင်ဒေးရှင်း

<<http://www.wfd.org>>

ဝက်စ်မင်စတာ ဒီမိုကရေစီ ဖောင်ဒေးရှင်း (WFD) သည် နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ယင်းတို့၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု တစ်စိတ်တစ်ဒေသအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ ပါဝင်မှုကို သေချာစေသော အနေအထား၏ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုအပေါ် ပံ့ပိုးမှုနှင့်အတူ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် အမျိုးသမီးထု၏ အားပေးမှုသည် ဖောင်ဒေးရှင်း၏ ဦးစားပေး လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်ပါသည်။ WFD သည်လည်း တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး ကဏ္ဍ အတွင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။

- လွှတ်တော်တွင်း သမဂ္ဂ ၊ နိုင်ငံရေးလောကအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ

<<http://www.ipu.org/iss-e/women.htm>>

လွှတ်တော်တွင်း သမဂ္ဂသည် ရွေးကောက်တင်မြောက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်တို့ပါဝင်ထားသည့် ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အား လေးစားစွာ တည်ဆောက်နိုင်ရန် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်နှင့်အတူ ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြား လွှတ်တော် အစည်းအဝေးများအတွက် အရေးပါသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အမျိုးသမီးများ၏ ကဏ္ဍ ကို အလေးပေးသော အခန်းတစ်ခန်း ပါဝင်ပါသည်။

- ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူညီမှု စာချုပ်များ စုစည်းမှု

<<http://www.ipu.org/iss-e/women.htm>>

ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ကုလသမဂ္ဂ အတွင်းရေးမှူးချုပ်က သိမ်းဆည်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်းပေါင်းစုံ ပါဝင်သော၊ နှစ်ဦး နှစ်ဘက် ချုပ်ဆိုကြသော သဘောတူညီမှုများ၏ အကြောင်းအရာ အပြည့်အစုံနှင့် ယခင်က နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးက သိမ်းဆည်းထားသော စာချုပ်များစသည့် ရှာဖွေနိုင်သော အချက်အလက်များနှင့် အချိတ်အဆက်များကို တင်ပြထားပါသည်။

- ဥပဒေ လေ့လာခြင်းနှင့် ဘာသာရေး စင်တာ

<<http://cslr.law.emory.deu/>>

ဥပဒေ လေ့လာခြင်းနှင့် ဘာသာရေးစင်တာ (CLSR) သည် ဥပဒေအား ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အယူအဆများအရ လေ့လာကြည့်ခြင်း၊ ဘာသာရေးအား ဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတရားများအရ လေ့လာကြည့်ခြင်းနှင့် တရားဥပဒေနှင့် ဘာသာရေး အယူအဆများ၊ ပြဌာန်းချက်များ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကျင့်သုံးမှုများအကြား အပြန် အလှန် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိခြင်းတို့ကို လေ့လာကြည့်ခြင်းအတွက် ရည်ရွယ်ထားသော ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

- ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံပညာ နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း

<<http://www.unesco.org/most/rr2nat.htm>>

လူမှုရေးအရ ပြောင်းလဲရေးများအား စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း (MOST) အစီအစဉ်သည် လူမှုသိပ္ပံ သုတေသနပြုရေးကို မြှင့်တင် အားပေးသော ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံပညာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၏ အစီအစဉ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယုံကြည်မှုပေါင်းစုံဖြင့် တည်ဆောက်ထားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်းနှင့် မူဝါဒချမှတ်ရေးတို့တွင် ကြီးကြပ်ထိန်းချုပ်သော လူမှုသိပ္ပံ သုတေသနတွင် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော အယူအဆကို ခိုင်မာစေရန်အတွက် MOST အစီအစဉ်သည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးနှင့် သာတူညီမျှရေး၊ ဘာသာတရား သို့မဟုတ် ယုံကြည်ချက်အတွက် လွတ်လပ်ခွင့်ရှိရေးနှင့် ဘာသာရေးအရ လူနည်းစုသာရှိသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခွင့်အရေးရှိရေးတို့အတွက် သင့်လျော်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို စုစည်းတင်ပြထားပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲ။ ဤအခန်းတွင် ရည်ညွှန်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ၊ ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုများ

အဆိုပါ အကြောင်းအရာများကို အဆုံးသတ်မှတ်စုများနှင့် ဤအခန်း၏ စာသားများတွင် ယင်းတို့ ရည်ညွှန်းထားကြသည့် အစဉ်အတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ အခြားသော မှတ်တမ်းများမရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို နိုင်ငံတကာဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဥပဒေစည်းမျဉ်း (ICL) စီမံကိန်းမှ (<[http://www.servat.unibe.ch /icl/info](http://www.servat.unibe.ch/icl/info)>) ပြန်လည် ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားပါသည်။

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀/၁၉၉၃ စည်းမျဉ်း ၂၀၊ လုပ်ငန်းစဉ် ၄

အစိုးရ၏ အဆင့်တိုင်းတွင် အဆင့်တစ်ဆင့်ချင်းစီ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထိရောက်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် သင့်လျော်သော၊ လုံလောက်မှုတရားရှိသော ဥပဒေပြုရေးနှင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာများနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များ ရှိပါလိမ့် မည်။ အစိုးရ၏ ကွဲပြားခြားနားသော အဆင့်အသီးသီးအား အာဏာများကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးရာတွင် အမျိုးသား စည်း လုံးညီညွတ်ရေးအတွက် လိုအပ်ချက်ကို သိရှိနားလည်ပြီး ယင်းအား မြှင့်တင်ပေးမည့်အပြင် ဒေသန္တရ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို တရားဝင်ဖြစ်စေပြီး ယဉ်ကျေးမှုအရ အသီးသီးကွဲပြားတည်ရှိမှုများကို အသိအမှတ်ပြုပေးသော၊ အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ဆင့်တိုင်းတွင် ဘဏ္ဍာရေး စွမ်းဆောင်ချက်နှင့် ထိရောက်သော ပြည်သူ့စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကို ဖော်ဆောင်နိုင်သော စံနှစ်အရ ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဥပဒေ ၂/၁၉၉၄၊ အခန်း ၁၃ (က)၊ ၏ ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်အတိုင်း တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀/၁၉၉၃ စည်းမျဉ်း ၁၈၊ လုပ်ငန်းစဉ် ၄ ၊

နိုင်ငံတော် အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရတို့၏အာဏာများ၊ ကန့်သတ်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်များနှင့် ပါတ်သက်၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ထားသည့် အခြားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအပြင်

ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများ၊ ကန့်သတ်ချက်များ၊ လုပ်ငန်းတာဝန်များ သို့မဟုတ် ပြဌာန်းချက်များကို ပြောင်းလဲစေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အား ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်များသည် ပြည်နယ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များမှ ပိုများသော အများဆန္ဒအရ သဘောတူညီမှုကို လိုအပ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် လွှတ်တော်၏ သုံးပုံနှစ်ပုံကို ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော လွှတ်တော်မျိုးရှိပြီး ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်များသည် တိကျသေချာသော ပြည်နယ်များကိုသာ အလေးထားပါက အဆိုပါ ပြည်နယ်များရှိ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ၏ သဘောတူညီမှုကိုလည်း လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ၊ ကန့်သတ်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်များနှင့် သက်ဆိုင်သော ပြည်နယ် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်တစ်ခု၏ သုံးသပ်မှုများ ရရှိစေရေးအတွက် ပြဌာန်းချက်များကို ချမှတ်ကြပါသည်။

ဥပဒေ ၂၀၀/၁၉၉၃၊ တောင်အာဖရိက ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အခန်း ၂၅၁

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအားကျင့်သုံးခြင်းသည် တောင်အာဖရိက၏ ပြည်သူများအတွက် ခိုင်မာသော၊ သေချာသော ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းတစ်ခုကို ဖန်တီးပေးပြီး ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများ၊ အမုန်းတရား၊ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း၊ အပြစ်များနှင့် လက်စားချေမှုများ၏ အမွေအနှစ်များဖြင့် ဆိုးဝါးသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ၊ လူသားချင်း စာနာ ထောက်ထားသော စည်းမျဉ်းများအပေါ် ဖောက်ဖျက်ခြင်းများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည့် အတိတ်ကာလရှိ ခွဲခြားမှုများနှင့် ပဋိပက္ခများကို ကျော်လွန်နိုင်စေရန် ဖန်တီးပေးပါသည်။ ယခုအခါ သဘောပေါက် နားလည်ရန်သာဖြစ်ပြီး လက်စားချေခြင်း အတွက်မဟုတ်သော၊ အမှားကိုမြင်၍ အမှန်ပြင်ခြင်းအတွက်သာဖြစ်ပြီး လက်တုံ့ပြန်ရန်အတွက် မဟုတ်သော၊ အူသာန်တူ သဘောတရားအတွက်သာဖြစ်ပြီး မတရားဖိနှိပ်မှုအတွက် မဟုတ်သော စံနှစ်အရ ယင်းကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပါသည်။

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အခန်း ၁ (၁-၆) (၁၉၉၆ တွင် ပြဌာန်းပြီး ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။)

အခန်း ၁။ တောင်အာဖရိက သမ္မတ နိုင်ငံ

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံသည် အောက်ဖော်ပြပါ စံသတ်မှတ်ချက်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် ဒီမိုကရက်တစ်နိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

(က) လူသား၏ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ သာတူညီမျှမှုရှိရေးအတွက် ရရှိအောင်မြင်မှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေး၊ လွတ်လပ်ခွင့် တို့၏ တိုးတက်မြင့်မားလာမှု

(ခ) လူမျိုး ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးနှင့် ကျား/မ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု မပြုရေး

(ဂ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တရားဥပဒေတို့၏ စိုးမိုးမှု

(ဃ) တာဝန်ခံခြင်း၊ အလျဉ်းသင့်သလို တုံ့ပြန်နိုင်ခြင်းနှင့် ပွင့်လင်းမှုရှိရန်အတွက် တစ်ကမ္ဘာလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် အရွယ်ရောက်သူတိုင်း မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံသား မဲပေးသူများ၏ စာရင်း ၊ ပုံမှန် ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပါတီစုံ ဒီမိုကရေစီ အစိုးရစံနှစ်

အခန်း ၂။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ စိုးမိုးမှု

ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် သမ္မတနိုင်ငံအတွင်းရှိ ဥပဒေတို့၏ အချုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းနှင့် မညီညွတ်သော ဥပဒေ သို့မဟုတ် ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်ကို တရားမဝင်ဟု သတ်မှတ်ပြီး ယင်းက ပြဌာန်းထားသည့် တာဝန်များကိုလည်း လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း ၃။ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း

(၁) အများစုမှာ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံသားများ ဖြစ်ကြပါသည်။

(၂) နိုင်ငံသားအားလုံးသည်-

(က) နိုင်ငံသားတစ်ဦးဖြစ်ခြင်း၏ အခွင့်အရေးများ၊ အခွင့်ထူးများနှင့် အကျိုးအမြတ်များကို တန်းတူရည်တူ ခံစားခွင့် ရှိသည်။

(ခ) နိုင်ငံသားတစ်ဦး၏ တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားများကို တန်းတူရည်တူ ပါဝင်ထမ်းဆောင်ရမည်။

(၃) နိုင်ငံတော်၏ တရားဥပဒေသည် နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ရရှိပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ ဆုံးရှုံးခြင်းနှင့် ပြန်လည်ရရှိခြင်းတို့အတွက် ဖန်တီးဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

အခန်း ၄။ နိုင်ငံတော်သီချင်း

သမ္မတနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်သီချင်းကို သမ္မတက ကြေငြာချက်ထုတ်ပြန်၍ သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။

အခန်း ၅။ နိုင်ငံတော်အလံ

သမ္မတနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်အလံသည် လုပ်ငန်းစဉ် ၁ တွင် ပုံစံချမှတ်၍ ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း အနက်ရောင်၊ ရွှေရောင်၊ အစိမ်းရောင်၊ အဖြူရောင်၊ အနီရောင်နှင့် အပြာရောင်တို့ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း ၆။ ဘာသာစကားများ

(၁) သမ္မတနိုင်ငံ၏ တရားဝင် ဘာသာစကားများမှာ စီပီဒီ၊ ဆီဆိုသို၊ ဆက်ဆွာနာ၊ ဆွာတီ၊ ရှီပင်ဒါ၊ ဇစ်ဆွန်ဂါ၊ အာဖရိက၊ အင်္ဂလိပ်၊ ဒီဘီလီ၊ ရှီဇာ နှင့် ဇုလု တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

(၂) ကျွန်ုပ်တို့ ပြည်သူများ၏ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုပေါင်းစုံတို့၏ ဘာသာစကားများ၏ အခြေအနေနှင့် အသုံးပြုမှုတို့သည် သမိုင်းကြောင်းအရ လျော့နည်းလာသည်ကို သိရှိနားလည်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်သည် အဆိုပါ ဘာသာစကားများ၏ အသုံးပြုမှုကို တိုးတက်မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် အခြေအနေကို မြှင့်တင်ရန် လက်တွေ့ဆန်၍ အပြုသဘောဆောင်သော ဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်သင့်ပေသည်။

(၃) အခြားသော နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ရုံးသုံးဘာသာစကား တစ်မျိုးတည်းကိုသာ အသုံးပြုခြင်းမရှိပါက အသုံးအနှုန်း၊ လက်တွေ့ကျမှု၊ ကြီးပမ်းအားထုတ်မှု၊ ဒေသန္တရဆိုင်ရာ အခြေအနေများအပြင် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်များရှိ လိုအပ်ချက်များနှင့်

အခွင့်အရေးများ၏ ဟန်ချက်ညီမှုတို့ကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားလျက် နိုင်ငံတော် အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရ အစိုးရများသည် အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ ဦးတည်ချက်များအတွက် ပုံမှန် ရုံးသုံးဘာသာစကားများကိုသာ အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကလည်း ဒေသခံများ၏ ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းနှင့် သဘောကျ လက်ခံမှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

(၄) ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများအလိုက် နိုင်ငံတော်နှင့် ဒေသန္တရ အစိုးရများသည် အဆိုပါအစိုးရများ၏ တရားဝင် ဘာသာစကားများအား အသုံးပြုမှုကို ကြီးကြပ်၍ စောင့်ကြည့်ရမည်။ အခန်းခွဲ (၂)၏ ပြဌာန်းချက်များကို နိမ့်ကျလျော့ပါးစေခြင်းမရှိပဲ တရားဝင် ဘာသာစကားအားလုံးသည် လေးစားမြတ်နိုးမှုကို တန်းတူရရှိပြီး တရားမျှတစွာ သဘောထားခြင်းကိုလည်း ရရှိရမည် ဖြစ်ပါသည်။

(၅) တောင်အာဖရိက တစ်ခွင်လုံး၏ ဘာသာစကား ကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့သည် -

(က) အောက်ပါဘာသာစကားများ၏ တိုးတက်ခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းတို့အတွက် အနေအထားများကို မြှင့်တင် ပေးရမည်။

(၁) တရားဝင် ဘာသာစကား အားလုံး

(၂) ခွိုင်၊ နာမ၊ ဆမ် ဘာသာစကားများနှင့်

(၃) လက် သင်္ကေတ ဘာသာစကား

(ခ) ဂျာမန်၊ ဂရိ၊ ဂူဂျာရာတီ၊ ဟင်ဒီ၊ ပေါ်တူဂီ၊ တမီလ်၊ တီလူဂူ၊ အူရဒူ တို့အပြင် တောင်ဘာဖရိကရှိ လူ့အဖွဲ့အစည်းက အများအားဖြင့် အသုံးပြုနေကြသည့် အခြားသော ဘာသာစကားများ၊ အာရဘီ၊ ဟီဘရူး၊ သက္ကတနှင့် ဘာသာရေးအတွက် ရည်ရွယ်၍ အသုံးပြုသော ဘာသာစကားများ အပါအဝင် အားလုံးသော ဘာသာစကားများကို မြှင့်တင်ပေးပြီး လေးစား မြတ်နိုးကြရပေမည်။

တူရကီ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၅ (၁၉၈၂ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံပြီး)

နိုင်ငံတော်၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် တာဝန်များ

နိုင်ငံတော်၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် တာဝန်များမှာ တူရကီနိုင်ငံတော်၏ လွတ်လပ်ရေးနှင့် တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို ကာကွယ်ရန်၊ နိုင်ငံတော်အား ခွဲခြမ်း၍ မရနိုင်မှု၊ သမ္မတစနစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်၊ တိုင်းသူပြည်သားတိုင်းနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး၏ လူမှုဖူလုံရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပျော်ရွှင်မှုတို့အတွက် ကြိုးပမ်းရန်၊ တရားဥပဒေက ထိန်းချုပ်ထားသည့် တရားမျှတမှုနှင့် လူမှုဘဝ အနေအထားဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိပဲ ပြည်သူတစ်ဦးချင်းစီ၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်မှုကို ကန့်သတ်ထားသည့် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး အတားအဆီးများကို ဖယ်ရှားရန်အတွက် အားထုတ်ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ရန်၊ ပြည်သူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရပ်တည်ရှင်သန်မှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် လိုအပ်သောအနေအထားကို ဖန်တီးရန်ဟူ၍ ပါဝင်ပါသည်။

အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၃၇ ၊ (၁၉၅၀ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံပြီး)

အပိုင်း ၄ နိုင်ငံတော်မူဝါဒ၏ ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများ

ဤအပိုင်းတွင် ပါဝင်သော ပြဌာန်းချက်များကို မည်သည့် တရားရုံးကမျှ အတည်ပြု၍ အာဏာတည်စေခြင်းရှိမည် မဟုတ်သော်လည်း ချမှတ်ထားသော ယင်း၏ စည်းမျဉ်းများသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးတွင် အဓိကကျသည့်အပြင် ဥပဒေရေးဆွဲရာ၌ အဆိုပါ စည်းမျဉ်းများကို အသုံးပြုရန်သည် နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်သာ ဖြစ်ပါသည်။

အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄၅ (၁၉၅၀ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

ကလေးများအတွက် အခမဲ့ မသင်မနေရ ပညာရေးအတွက် ပြဌာန်းချက်

ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း၏ ကနဦးအစနစ်မှ ၁၀ နှစ်အတွင်း နိုင်ငံတော်သည် ကလေးများ အားလုံးအတွက် အခမဲ့ မသင်မနေရ ပညာရေးစံနစ်ကို ယင်းတို့ အသက် ၁၄ နှစ်ရောက်သည့်တိုင်အောင် ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ပါသည်။

(ဤပြဌာန်းချက်သည် ထိုစဉ်ကတည်းက ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားပါသည်။)

ရုရှ ဖယ်ဒရယ် အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၃ (၁၉၉၃)

(၁) ရုရှ ဗဟိုအစိုးရအတွင်း နေထိုင်လျက်ရှိသော နိုင်ငံသားပေါင်းစုံတို့သည် အချုပ်အခြာအာဏာဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးရေး နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ရုရှ ဗဟိုအစိုးရ၏ တစ်ခုတည်းသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာလည်း ဖြစ်ပါသည်။

(၂) ရုရှ ဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့၏အာဏာပိုင်များသည် ယင်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို နိုင်ငံတော်အာဏာ ထိန်းသိမ်းထားသော ဌာနများနှင့် ဒေသန္တရကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ အစိုးရများဖြင့် တိုက်ရိုက်ကျင့်သုံးပါသည်။

(၃) ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့် လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများသည် ပြည်သူများ၏ စိုးမိုးနိုင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ သရုပ်ဖော်ပြနေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

(၄) ရုရှနိုင်ငံ ဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကမှ ပိုင်စိုးပိုင်းနှင်း ပြုမူခြင်း မရှိပါ။

အရှေ့တီမော ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၇ (၂၀၀၂) *

အပိုဒ်ခွဲ ၇ တစ်ပြည်လုံး အတိုင်းအတာအရ မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ပါတီစုံ အစိုးရစံနစ်

၁။ ပြည်သူများအနေဖြင့် တစ်ပြည်လုံးအတိုင်းအတာဖြစ်သော၊ လွတ်လပ်သော၊ ညီမျှသော၊ ရှင်းလင်း ပြတ်သားသော၊ လျှို့ဝှက်သော အချိန်ကာလအလိုက် မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း ချမှတ်ထားသော အခြားပုံစံများအရ နိုင်ငံရေးအရ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။

၂။ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ပြည်သူလူထု သဘောထားများကို စုပေါင်းထားသော ထုတ်ဖော်ချက်များနှင့် တိုင်းပြည်အတွင်းရှိ အုပ်ချုပ်ရေးစံနှစ်၌ နိုင်ငံသားများ၏ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်အရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ပါဝင်အထောက်အကူပြုမှုကို တန်ဖိုးထားပါသည်။

* <<http://www.constitutionnet.org>> ဟူသည့်ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားပါသည်။

ရဝမ်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ နိဒါန်းပိုဒ်းခြင်းအဆင့် ၊ အပိုဒ်းခွဲ ၂၀၀ (၂၀၀၃) *

အပိုဒ်းခွဲ ၂၀၀

ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်နေသော မည်သည့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းမဆို တရားမဝင်၊ ဥပဒေနှင့် မကိုက်ညီဟု သတ်မှတ်ပါသည်။

နိဒါန်းပိုဒ်းခြင်း

သို့ဖြစ်ရာ ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲမှ ရရှိလာသော ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရဝမ်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဥပဒေအချုပ် အဖြစ် ကျင့်သုံးပါသည်။

* <<http://www.mhc.gov.rw>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည်ပုံနှိပ်ဖော်ပြထားပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ အခန်း (၆)၊ ၁၉၉၇

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်၏ အမြင့်ဆုံးဥပဒေ အချုပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ မည်သည့် ဥပဒေတွင်မဆို ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်နေသော သို့မဟုတ် မညီညွတ်သော ပြဌာန်းချက်များ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို အတည်ပြုခြင်း မရှိပါ။

ဘရာဇီး ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်းခွဲ ၆၀ (၁၉၈၈ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၃ တွင် ပြန်လည် ပြင်ဆင်ထားသည်)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှု

(၀) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အောက်ဖော်ပြပါ အဆိုပြုချက်များဖြင့် ပြင်ဆင်မွမ်းမံနိုင်ပါသည်။

(က) အောက်လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အထက်လွှတ်တော်မှ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အနည်းဆုံး သုံးပုံတစ်ပုံ

(ခ) သမ္မတနိုင်ငံ၏ သမ္မတ

(ဂ) ကိုယ်စားလှယ်အများစုတို့က မဲအသားစီးပေးထားသည့် ဗဟိုအစိုးရ၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်သည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ညီလာခံများ၏ ထက်ဝက်ကျော်ပမာဏ

(၁) ဗဟိုအစိုးရ၏ ကြားဝင်ခြင်း၊ ခံစစ်ဆင်နေခြင်းသို့မဟုတ် ဝိုင်းထားခံခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကာလတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်း ပြုမည်မဟုတ်ပါ။

(၂) လွှတ်တော်၏ အစိတ်အပိုင်းတိုင်းတွင် ဤအဆိုပြုချက်ကို နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် ဆွေးနွေးပြီး မဲပေး၍ ယင်းသည် အကြိမ်တိုင်းတွင် သက်ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ မဲဆန္ဒပေါင်း ငါးပုံ သုံးပုံကို ရရှိပါက စဉ်းစားချင့်ချိန်၍ အတည်ပြုပါသည်။

(၃) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းကို အောက်လွှတ်တော်နှင့် အထက်လွှတ်တော်တို့ရှိ ဘုတ်အဖွဲ့က သင့်လျော်သော အမှတ်စဉ်များဖြင့် ဥပဒေပြုပါသည်။

(၄) ရုပ်သိမ်းရန် ရည်ရွယ်ထားသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အဆိုပြုချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ခိုင်မာသော ဆုံးဖြတ် အတည်ပြုချက်ကို ဆွေးနွေးခြင်း မရှိပါ။

(က) နိုင်ငံတော်၏ ဗဟိုအစိုးရစံနှစ်။

(ခ) တိကျပြတ်သားသော၊ လျှို့ဝှက်စွာပေးရသော၊ တစ်ပြည်လုံး အတိုင်းအတာအရဖြစ်သော၊ အခါအားလျော် သည့် ဆန္ဒမဲပေးခြင်း

(ဂ) အစိုးရ၏ ဌာနများ ခွဲခြားခြင်း

(ဃ) လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ခြင်း၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အာမခံချက်များ

(၅) ပယ်ချခြင်းခံရသော သို့မဟုတ် ထိခိုက်စေသည်ဟု ယူဆခြင်းခံရသော ပြုပြင်မွမ်းမံရေး အဆိုပြုချက်တွင် ဥပဒေပြု ကာလတစ်ခုတည်းအတွင်း အခြားသော အဆိုပြုချက်တစ်ခု၏ အကြောင်းအရာ မဖြစ်နိုင်ပါ။

ဂျာမနီနိုင်ငံ ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၇၉၊ (၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံပြီး)

အခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်

(၁) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံရာတွင် ဖော်ပြထားသည့် အကြောင်းအရာကို အတိအကျ ပြင်ဆင် မွမ်းမံခြင်း သို့မဟုတ် ဖြည့်စွက်ခြင်းပြုနိုင်သည့် လွှတ်တော်က အတည်ပြုထားသည့် ဥပဒေများအတိုင်းသာ ပြင်ဆင်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများနှင့်အညီ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ရေး၊ ယင်းအတွက် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရေး သို့မဟုတ် သိမ်းပိုက်အုပ်ချုပ်သည့် အစိုးရစံနှစ်ကို ရုပ်သိမ်းရေး၊ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များကို ရှင်းလင်းရန် ရည်ရွယ်ချက်အတွက် လုံလောက်မှုတမူရှိသော ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံကို ကာကွယ်ရေးတို့အတွက် ရည်ရွယ်ထားသော အရေးကိစ္စများအပေါ် သုံးသပ်အဖြေ ထုတ်ခြင်းအား ဟန့်တားပိတ်ပင်ခြင်းမရှိသကဲ့သို့ အဆိုပါ သဘောတူညီချက်များသည်လည်း ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အကြောင်းအရာများအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းကို သက်ရောက်မှု ရှိစေရာ၌ အကျိုးဝင်ခြင်း မရှိပါ။

(၂) အဆိုပါ လွှတ်တော်က အတည်ပြုသည့် ဥပဒေများသည် အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ

(ဘန်ဒီစတက်) မှ သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ သဘောတူညီမှုနှင့် အထက်လွှတ်တော် (ဘန်ဒီစရက်) မှ သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ မဲဆန္ဒကို ရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။

(၃) အပိုဒ်ခွဲ ၁ မှ ၂၀ အတွင်း ဖော်ပြထားသည့် ဗဟိုအစိုးရအား ပြည်နယ်များ (လန်ဒါ) အဖြစ် ခွဲခြားခြင်း၊ ဥပဒေပြုရာ၌ သို့မဟုတ် အခြေခံ စည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ရာ၌ ပြည်နယ်များ (လန်ဒါ) ၏ စည်းမျဉ်းများတွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းကို သက်ရောက်စေသည့် ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုများသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ်မရှိပါ။

ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ V (၁၉၉၅)

ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား၏ သမ္မတစနစ်တွင်ကိုယ်စားလှယ် ၃ ဦး ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ဗဟိုအစိုးရ၏ နယ် မြေအတွင်း တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ဘော့စနီးယားမှ တစ်ဦး၊ ခရိုအေးရှားမှ တစ်ဦးအပြင် ဆာဗ်ဆကာ သမ္မတနိုင်ငံအတွင်း တိုက်ရိုက် ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည့် ဆားဘီးယားမှ တစ်ဦးတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

ပါကစ္စတန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏အပိုဒ်ခွဲ ၅၁ (၁၉၇၃ တွင်ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင်ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

၅၁။ အမျိုးသား ညီလာခံ

(၁) အမျိုးသားညီလာခံတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် မူစလင် မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့်ထားသော နေရာများအပါအဝင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် သုံးရာလေးဆယ့်နှစ် နေရာရှိပါသည်။

(၂) ပြည်သူတစ်ဦးသည် အောက်ပါအခြေအနေများနှင့် ပြည့်စုံပါက မဲပေးပိုင်ခွင့် ရှိပါသည်။

- (က) ပါကစ္စတန် နိုင်ငံသား ဖြစ်ရမည်။
- (ခ) အသက် ၁၈ နှစ်နှင့် အထက် ဖြစ်ရမည်။
- (ဂ) ယင်း၏အမည်သည် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းတွင် ပါဝင်ရမည်။

(ဃ) ယင်းသည် အခွင့် အာဏာရှိသော တရားရုံးတစ်ခုခုက စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းမှုရှိကြောင်း သတ်မှတ်ထားသောသူ မဖြစ်စေရ။

(၃) အပိုဒ်ခွဲ ၄ တွင် တင်ပြထားသည့်အတိုင်းမှ လွဲ၍ အပိုဒ်ခွဲ ၁ တွင် ရည်ညွှန်းထားသော အမျိုးသားညီလာခံအတွင်းရှိ နေရာများကို ပြည်နယ်အသီးသီး၊ ဗဟိုအစိုးရစနစ်အရ အုပ်ချုပ်ထားသော လူမျိုးစု နယ်ပယ်များနှင့် ဗဟိုအစိုးရ၏ မြို့တော်သို့ အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း ခွဲဝေချထားပါသည်။

	ယေ ဘု ယျ နေရာများ	အမျိုးသမီး	စုစုပေါင်း
ဘာလိုကစ္စတန်	၁၄	၃	၁၇
ကီဘာ ပါနီထွန်ခါဝါ	၃၅	၈	၄၃
ပန်ဂျပ်ဘ်	၁၄၈	၃၅	၁၈၃
ဆင်းဒ်	၆၁	၁၄	၇၅
ဗဟိုအစိုးရ အုပ်ချုပ်သည့် လူမျိုးစုများ၏ ဒေသများ	၁၂	-	၁၂
ဗဟိုအစိုးရ၏ မြို့တော်	၂	-	၂
စုစုပေါင်း	၂၇၂	၆၀	၃၃၂

(၄) အပိုဒ်ခွဲ (၃) တွင် ညွှန်းဆိုထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ အရေအတွက်အပြင် အမျိုးသားညီလာခံ အတွင်း မူစလင် မဟုတ်သူများအတွက် ၁၀ နေရာစာကို သီးသန့်ဖယ်ထားပါသည်။

(၅) အမျိုးသားညီလာခံအတွင်း နေရာများအား ပြည်နယ်အသီးသီး၊ ဗဟိုအစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှု အောက်တွင်ရှိသော လူမျိုးစုဒေသများနှင့် ဗဟိုအစိုးရ၏ မြို့တော်များအတွက်လည်း တရားဝင် ကြေငြာချက် ထုတ်ပြန်ထားသော နောက်ဆုံးအကြိမ် စစ်တမ်းကောက်ယူချက်အရ လူဦးရေကို အခြေခံ၍ ခွဲဝေချပေးပါသည်။

(၆) အမျိုးသား ညီလာခံအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်အတွက် -

(က) ယေဘုယျ နေရာအတွက် မဲဆန္ဒနယ်သည် တစ်ဦးတည်းသော မဲဆန္ဒနယ်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါ နေရာများကို ရရှိမည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်သော၊ လွတ်လပ်သော မဲဆန္ဒများကို ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်စွာပေးခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။

(ခ) အပိုဒ်ခွဲ(၃)အရ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမည့် အမျိုးသမီးများအတွက် သီးသန့် ဖယ်ထားသော နေရာအားလုံးအတွက် ပြည်နယ်တိုင်းသည် တစ်ခုတည်းသော မဲဆန္ဒနယ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။

(ဂ) မူစလင် မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသော နေရာအားလုံးအတွက် မဲဆန္ဒနယ်သည် တစ်နိုင်ငံလုံးကို အကျုံးဝင်ပါသည်။

(ဃ) အမျိုးသားညီလာခံတွင် ပါဝင်မည့် ပြည်နယ်ရှိနိုင်ငံရေး ပါတီတစ်ခုစီက ရရှိရန် သေချာသည့် ယေဘုယျ နေရာ စုစုပေါင်းကို အခြေခံ၍ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များစာရင်းမှ အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုခြင်း စံနှစ်ဖြင့် ဥပဒေနှင့်အညီ အပိုဒ်ခွဲ ၃ အရ ပြည်နယ်တစ်ခုသို့ ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးသည့်

အမျိုးသမီးများအတွက် ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။ ဤဥပဒေ အပိုဒ် ခွဲ၏ ရည်ရွယ်ချက်အရ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုက အနိုင်ရရှိသည့် ယေဘုယျနေရာ အရေအတွက် စုစုပေါင်းတွင် လွတ်လပ်သော ပြည်တော်ပြန်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ သို့မဟုတ် ပြည်တော်ပြန်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အမည်များကို တရားဝင်အစိုးရ ပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ကြေငြာပြီး ၃ ရက်အတွင်း နိုင်ငံရေးပါတီသို့ မှန်မှန်ကန်ကန် ဝင်ရောက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ပါသည်။

(င) မူစလင် မဟုတ်သူများအတွက် ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို အမျိုးသားညီလာခံတွင် နိုင်ငံရေး ပါတီအသီးသီးက အနိုင်ရရှိသော ယေဘုယျ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ၏ စုစုပေါင်း အရေအတွက်ကို အခြေခံ၍ ဥပဒေအရ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ကိုယ်စားလှယ်စာရင်းအပေါ် အချိုးကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းစံနစ်ဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။ ဤဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ၍ ရည်ရွယ်ချက်အရ နိုင်ငံရေးပါတီ တစ်ခုက အနိုင်ရရှိသည့် ယေဘုယျနေရာ အရေအတွက် စုစုပေါင်းတွင် လွတ်လပ်သော ပြည်တော်ပြန်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ သို့မဟုတ် ပြည်တော်ပြန်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အမည်များကို တရားဝင်အစိုးရ ပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ကြေငြာပြီး ၃ ရက်အတွင်း နိုင်ငံရေးပါတီသို့ မှန်မှန်ကန်ကန် ဝင်ရောက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ပါသည်။

* <<http://www.pakistani.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည် ဖော်ပြထားပါသည်။

အီရတ် သမ္မတနိုင်ငံ ၏ အမြဲတမ်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၅ (၂၀၀၅) *

ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် တာကိုမန်၊ ချာလ်ဒင်းစ်၊ အစစ်ရီယမ်နှင့် အခြားမဲ မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူများအ ပါအဝင်နိုင်ငံသားပေါင်းစုံတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အာမခံနိုင်ပြီး ယင်းကို ဥပဒေက ကြီးကြပ်ထားပါသည်။

* <<http://aceproject.org>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဆွစ်ဇာလန် အကျိုးတူပူးပေါင်းရေး အဖွဲ့အစည်း၏ ဗဟိုအစိုးရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၈ (၁၉၉၉၊ ၂၀၁၀ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

သာတူညီမျှရေး

(၁) လူသားအားလုံးသည် ဥပဒေ၏ ရှေ့မှောက်၌ တန်းတူရည်တူ ရှိရမည်။

(၂) မည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမှ ယင်း၏ ဇာတိ၊ လူမျိုး၊ ကျား/မ၊ အသက်အရွယ်၊ ဘာသာစကား၊ လူမှုရေး အနေအထား၊ ဘဝ နေထိုင်ရေး၊ အတွေးအမြင်၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး ခံယူချက်များအပြင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းချက်များကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပြုခြင်း မရှိစေရ။

(၃) အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများတွင် တူညီသောအခွင့်အရေးများ ရှိပါသည်။ ဥပဒေက အထူးသဖြင့် မိသားစု အတွင်း၊ ပညာသင်ယူနေစဉ်အတွင်းနှင့် လုပ်ငန်းခွင်အတွင်း တရားဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် တရားမျှတ မှန်ကန်မှု ဆိုင်ရာ သာတူညီမျှရှိရေးအတွက် ဖော်ပြထားပါသည်။ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် တူညီသော လုပ်ငန်းခွင် သတ်မှတ်ချက်များအတွက် တူညီသောလစာကို ခံစားနိုင်မည့်

အခွင့်အရေးရှိပါသည်။

(၄) ဥပဒေသည် ချို့ယွင်းအားနည်းချက်ရှိသူများ၏ အခွင့်မသာမှုများကို ဖယ်ရှားရန် ဆောင်ရွက်ချက်များ အတွက်လည်း ပြဌာန်းထားပါသည်။

ပါရာဇွေး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၄၈ (၁၉၉၂)

အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများအတွက် သာတူညီမျှသော အခွင့်အရေးများ

အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများတွင် ပြည့်သူ့ရေးရာ၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ တူညီသော အခွင့်အရေးများ ရှိကြပါသည်။ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ယင်းအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာတွင် ပိတ်ဆို့ဟန့်တား လျော့ပါးစေသည့် အတားအဆီးများကို ဖယ်ရှားခြင်း၊ နိုင်ငံတော်ရေးရာများ၏ ကဏ္ဍတိုင်းတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများကို မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် သာတူညီမျှဖြစ်ရေးကို အမှန်တကယ် အကောင်အထည်ပေါ်စေပြီး ထိရောက်မှုရှိစေရန် လုံလောက်မှုတသော ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

နီပေါ ဗဟိုအစိုးရ ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၃ (၂၀၆၃) ၊ ၂၀၀၇ *

မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်း

(၁) ဤ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပြဌာန်းချက်များကို အကျိုးသက်ရောက်နိုင်သော၊ နီပေါ နိုင်ငံသားများ ကိုယ်တိုင် ပူးပေါင်းပါဝင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံအသစ်တစ်ခုကို ပုံစံချမှတ်ရန် မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံကို ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်ထားပါသည်။

(၂) ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို စတင်ပြီးနောက် နီပေါအစိုးရက သတ်မှတ်ထားသည့်နေ့ရက်တွင် မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံ ၏ ရွေးကောက်ပွဲကို ပြုလုပ်ပါသည်။

(၃) အောက်ဖော်ပြပါ ဥပဒေအရ မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံတွင်ကိုယ်စားလှယ် လေးရာနှစ်ဆယ့်ငါးဦး ပါဝင်မည်ဖြစ်ပြီး၊ ကိုယ်စားလှယ် လေးရာကိုးဦးကို ရောနှော ပေါင်းစပ်ထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲ စံနှစ်အရ ရွေးကောက်တင်မြှောက်၍ ကျန် ၁၆ ဦးကို အဆိုပြုခန့်ထားပါသည်။

(က) ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို မစတင်မီ စိုးမိုးသော ဥပဒေနှင့်အညီ တည်ရှိနေသော ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုချင်းစီမှ မဲအများဆုံးလူ အနိုင်ရသောစံနှစ်ကို အခြေခံ၍ ရွေးချယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များမှ နှစ်ရာ့ငါးဦးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။

(ခ) နှစ်ရာလေးဦးကိုမူ နိုင်ငံတစ်ခုလုံးကို မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုတည်းအဖြစ် ယူဆလျက် နိုင်ငံရေးပါတီများအား ပေးမည့် ဆန္ဒမဲများကို အခြေခံ၍ အချိုးကျ ရွေးကောက်ပွဲစံနှစ်အရ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။

(ဂ) ကိုယ်စားလှယ် ၁၆ ဦးကို အများသဘာဆန္ဒကို အခြေခံလျက် နိုင်ငံတော်ကဏ္ဍ၏

အရေးပါသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှ ရွေးချယ်ပြီး ကြားဖြတ်အစိုးရ အဖွဲ့များက အဆိုပြု သတ်မှတ်ပါသည်။

(၄) အထက်ဖော်ပြပါ အပိုဒ်ခွဲ ၃၏ အပိုဒ်ငယ် (က) အရ နိုင်ငံရေး ပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ရာတွင် သင့်လျော်ပြည့်စုံမှု ရှိစေရန် စည်းမျဉ်းများကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားမည်ဖြစ်ပြီး အထက်ဖော်ပြပါအပိုဒ်ငယ်(ခ)အတိုင်းကိုယ်စားလှယ်များကိုစာရင်းပြုစုရာတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများအနေဖြင့် အမျိုးသမီးများ၊ အတိတ်က ဖိနှပ်ခြင်းခံရသော လူမျိုးစုများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများဖြစ်သည့် ဒါလစ် မျိုးနွယ်များ၊ မက်ဒဟီဆီနှင့် အခြားလူမျိုးများ၏ အချိုးကျ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်းကို ဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားချက်များနှင့်အညီ သေချာစေရမည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဤပုဒ်မတွင် မည်သို့ပင် ပါဝင်စေကာမူ အပိုဒ်ခွဲ (၃) ၏ အပိုဒ်ခွဲငယ် (ခ) အရ အချိုးကျ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်းအား အပိုဒ်ခွဲ (၃) ၏ အပိုဒ်ခွဲငယ် (က) အရ ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံမည့် ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက်အား ထပ်တိုးခြင်းဖြင့် ရရှိထားသော စုစုပေါင်းကိုယ်စားပြုချက်များ၏ အနည်းဆုံး သုံးပုံတစ်ပုံ ရှိသင့်ပါသည်။

(၅) မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံ၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ခြင်းကို ဥပဒေက ချမှတ်ထားသည့်အတိုင်း လျှို့ဝှက်မဲပေးသော စံနှစ်ဖြင့်သာ ပြုလုပ်ကျင်းပပါသည်။

(၆) မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန် ရည်ရွယ်၍ နိုပေါ ပြက္ခဒိန်အရ ၂၀၆၃ ခုနှစ် ၊ နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် (၂၀၀၆၊ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၅ ရက်)တွင် အသက် ၁၈ နှစ်ရှိသူ နိုပေါ နိုင်ငံသားတိုင်း ဥပဒေနှင့်အညီ မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။

(၇) ဤအပိုဒ်ခွဲ၏ ပြဌာန်းချက်များအရ မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံအတွက် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဤနေရာတွင် သင့်လျော်သော အခြားအရေးကိစ္စများကို ဥပဒေတွင် ချမှတ်ထားသည့်အတိုင်း ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ပါသည်။

* <<http://www.constitutionnet.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည်ဖော်ပြထားပါသည်။

ရဝမ်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၇၆ နှင့် ၈၂ (၂၀၀၃) *

အပိုဒ်ခွဲ ၇၆

လက်ထောက်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးကို အောက်ပါအတိုင်းကိုယ်စားလှယ် (၈၀) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။

(၁) ငါးဆယ့်သုံးဦးကို ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပိုဒ်ခွဲ ၇၇ ပြဌာန်းချက်နှင့်အညီ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားပါသည်။

(၂) ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းစီနှင့် ကီဂါလီမြို့တော် တို့မှ ၂ ဦးစီ နှုန်းဖြင့် အမျိုးသမီး ၂၄ ဦးကို ရွေးချယ် ခန့်အပ်ထားပါသည်။ ယင်းတို့ကို သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းဒေသ၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၊ မြို့နယ် သို့မဟုတ် ကီဂါလီ မြို့တော် ကောင်စီများနှင့် အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းများ၏ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး ကော်မတီများမှ ပြည်နယ်၊ ကီဂါလီမြို့တော်၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၊ မြို့နယ်နှင့် ကဏ္ဍအလိုက်အဆင့်များမှ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ပူးတွဲညီလာခံမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။

(၃) အမျိုးသား လူငယ်ကောင်စီကရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ် ၂ ဦး

(၄) မသန်စွမ်းချို့တဲ့သူများ အဖွဲ့အစည်း၏ အဖွဲ့ချုပ်မှ ရွေးကောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး အပိုဒ်ခွဲ ၈၂

အနည်းဆုံး ၃၀%မှာ အမျိုးသမီးဦးရေပါဝင်သည့် ရှစ်နှစ်တာ အချိန်ကာလအတွက် တာဝန်ထမ်းဆောင်မည့် ကိုယ်စားလှယ် ၂၆ ဦးဖြင့် အထက်လွှတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ထို့အပြင် ယခင်က နိုင်ငံတော် အကြီးအကဲများသည် ဤ အပိုဒ်၏ စာပုဒ် ၄ တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ယင်းတို့၏ တောင်းဆိုမှုအရ အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

အဆိုပါကိုယ်စားလှယ် ၂၆ ဦးကို အောက်ပါအတိုင်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည် -

၁။ ပြည်နယ် တစ်ခုချင်းစီနှင့် ကင်ဂါလီ မြို့တော်ကို ကိုယ်စားပြုသည့် ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦးကို နယ်မြေဒေသ များနှင့် ခရိုင်များ၊ မြို့နယ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များကီဂါလီ၏ ပြည်နယ်အသီးသီးနှင့် မြို့တော်များ၏ မြို့နယ် သို့မဟုတ် မြို့တော်ကောင်စီများ၏ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကော်မတီ အဖွဲ့အဝင်များက လျှို့ဝှက်မဲပေးစံနှစ် အရ ရွေးချယ်ပါသည်။

၂။ သမိုင်းကြောင်းအရ ပထုတ်ခြင်းခံထားရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအားကိုယ်စားပြုသည့် ကိုယ်စားလှယ် ၈ ဦးကို သမ္မတနှင့် သမ္မတနိုင်ငံတော်က ခန့်အပ်ပါသည်။

၃။ နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ ဖိုရမ်က ပုံစံချမှတ်ရွေးချယ်သည့် ကိုယ်စားလှယ် ၄ ဦး

၄။ နိုင်ငံပိုင် တက္ကသိုလ်များနှင့် အဆင့်မြင့်ပညာရေး အဖွဲ့အစည်းများရှိ ပညာရေးပိုင်းနှင့် သုတေသနရေး ဝန်ထမ်းများမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည့် အနည်းဆုံး တွဲဘက်ပါမောက္ခ သို့မဟုတ် သုတေသနပြုသူ အဆင့်ရှိသည့် တက္ကသိုလ်မှ ပို့ချသူ ကိုယ်စားလှယ် ၁ ဦး

၅။ ပုဂ္ဂလိကပိုင် တက္ကသိုလ်များနှင့် အဆင့်မြင့်ပညာရေး အဖွဲ့အစည်းများရှိ ပညာရေးပိုင်းနှင့် သုတေသနရေး ဝန်ထမ်းများမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည့် အနည်းဆုံး တွဲဘက်ပါမောက္ခ သို့မဟုတ် သုတေသနပြုသူ အဆင့်ရှိသည့် တက္ကသိုလ်မှ ပို့ချသူ ကိုယ်စားလှယ် ၁ ဦး

အထက်လွှတ်တော် အမတ်များကို ခန့်ထားရန် အဆိုပြုခြင်းအတွက် တာဝန်ရှိသော ဌာနများသည် အမျိုးသား စည်းလုံး ညီညွတ်ရေးနှင့် ကျား/မ တန်းတူရည်တူ ကိုယ်စားပြုခြင်းကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားလျက် ရှိပါသည်။

သက်တမ်းအပြည့် သိက္ခာရှိစွာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများ ဆောင်ရွက်ပြီးစီးခဲ့ပြီး မိမိတို့၏ ဆန္ဒအလျောက် တာဝန်မှ နုတ်ထွက်ခဲ့သည့် နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲအဟောင်းများသည် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သို့ ပန်ကြားချက်ကို လျှောက်တင်၍ အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ဝင်များ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အပိုဒ်ခွဲ ၈၂ နှင့် ၈၃ တို့အား အသုံးပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အငြင်းပွားမှုများကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။

* <<http://www.mhc.gov.rw>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည်ဖော်ပြထားပါသည်။

အာဂျင်တီးနား နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၃၇ (၁၉၉၄)

(၁) ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံသည် ပြည်သူလူထု၏ အချုပ်အခြာအာဏာဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ၊ ယင်းမှ ဆင်းသက် ရရှိလာသော ဥပဒေများနှင့်အညီ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝ ဆောင်ရွက်ရန် အာမခံချက် ရှိပါသည်။ မဲပေးခွင့်သည် တစ်ပြည်လုံး အတိုင်းအတာအရဖြစ်ပြီး တန်းတူရည်တူဖြစ်သော၊ လျှို့ဝှက် သိုသိပ်သော၊ မပေးမနေရဖြစ်သော စံနှစ်ဖြစ်ပါသည်။

(၂) ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော နိုင်ငံရေးပါတီ ရာထူးနေရာများအတွက် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အလမ်းများအပေါ် အမှန်တကယ် သာတူညီမျှရှိရေးကိုလည်း နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ကြီးကြပ်ရေးစံနှစ်များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစံနှစ်များတွင် အပြုသဘောဆောင်သော လုပ်ငန်းစဉ် ဆောင်ရွက်ချက်များ အရ အာမခံပါသည်။

ပါကစ္စတန် အစ္စလာမ့် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၆ (၁) (၁၉၇၃ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

၁၀၆။ ပြည်နယ်ညီလာခံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ

(၁) အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်းပြည်နယ်ညီလာခံ အသီးသီးတွင် ယေဘုယျနေရာများနှင့် အမျိုးသမီးများ၊ မူလင် မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့်ဖယ်ရန် သတ်မှတ်ထားသော နေရာများ ပါဝင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

	ယေဘုယျ နေရာများ	အမျိုးသမီး	မူလင် မဟုတ်သူများ	စုစုပေါင်း
ဘာလိုကစ္စတန်	၅၁	၁၁	၃	၆၅
ဒီဘာ ပတ်စ်ထွန်ခါဝါ	၉၉	၂၂	၃	၁၂၄
ပန်ဂျာတ်	၂၉၇	၆၆	၈	၃၇၁
ဆင်းဒ်	၁၃၀	၂၉	၉	၁၆၈

(၂) လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် အောက်ပါ အခြေအနေများ ရှိပါက မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။

- (က) ပါကစ္စတန် နိုင်ငံသား ဖြစ်ရမည်။
- (ခ) အသက် ၁၈ နှစ်နှင့် အထက် ဖြစ်ရမည်။
- (ဂ) ယင်း၏ အမည်သည် မဲဆန္ဒရှင် စာရင်းတွင် ပါဝင်ရမည်။

(ဃ) ယင်းသည် အခွင့်အာဏာရှိသော တရားရုံးတစ်ခုခုက စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းမှုရှိကြောင်း သတ်မှတ်ထားသောသူ မဖြစ်စေရ။

(၃) ပြည်နယ်ညီလာခံအား ရွေးကောက်တင်မြောက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်အတွက် -

(က) ယေဘုယျ နေရာအတွက် မဲဆန္ဒနယ်သည် တစ်ဦးတည်းသော မဲဆန္ဒနယ်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါ နေရာများကို ရရှိမည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်သော၊ လွတ်လပ်သော မဲဆန္ဒများကို ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်စွာပေးခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြောက်ပါသည်။

(ခ) အပိုဒ်ခွဲ (၁) အရ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးမည့် အမျိုးသမီးများနှင့် မူစလင် မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသော နေရာအားလုံးအတွက် ပြည်နယ်တိုင်းသည် တစ်ခုတည်းသော မဲဆန္ဒနယ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။

(ဂ) အမျိုးသမီးများနှင့် မူစလင် မဟုတ်သူများအတွက် ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို ပြည်နယ် ညီလာခံတွင် နိုင်ငံရေး ပါတီအသီးသီးက အနိုင်ရရှိသော ယေဘုယျ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ၏ စုစုပေါင်း အရေအတွက်ကို အခြေခံ၍ ဥပဒေအရ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ကိုယ်စားလှယ်စာရင်းအပေါ် အမျိုးကျ ရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်းစံနစ်ဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြောက်ပါသည်။

ဤဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ၍ ရည်ရွယ်ချက်အရ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုက အနိုင်ရရှိသည့် ယေဘုယျနေရာ အရေအတွက် စုစုပေါင်းတွင် လွတ်လပ်သော ပြည်တော်ပြန်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ သို့မဟုတ် ပြည်တော်ပြန်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အမည်များကို တရားဝင်အစိုးရပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ကြေငြာပြီး ၃ ရက်အတွင်း နိုင်ငံရေးပါတီသို့ မှန်မှန်ကန်ကန် ဝင်ရောက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ပါသည်။

* <<http://www.parkistani.org/>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည်ဖော်ပြထားပါသည်။

ကိုလံဘီယာ၏ အစိုးရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၄၀ (၁၉၉၁၊ ၂၀၀၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)*

အပိုဒ်ခွဲ ၄၀။ မည်သည့် နိုင်ငံသား တစ်ဦးတစ်ယောက်မဆို နိုင်ငံရေး အာဏာချမှတ်ခြင်း၊ ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ထိန်းချုပ်ခြင်းများ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် အခွင့်အရေးရှိပါသည်။ အဆိုပါညွှန်ကြားချက်ကို ထိရောက်စေရန် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် -

၁။ ဆန္ဒမဲပေးခွင့်ရှိ၍ ရွေးကောက်ခြင်းခံရရန် အခွင့်အရေးလည်း ရှိသည်။

၂။ ရွေးကောက်ပွဲများ၊ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများ၊ ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများ၊ လူထုနှင့် ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းများအပြင် အခြားသော ဒီမိုကရေစီစံနစ်ကို အခြေခံသည့် ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် ပါဝင်ခွင့် ရှိသည်။

၃။ ပါတီများ၊ နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်ချက်များ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများကို မည်သည့် ကန့်သတ်ချက်မှ မရှိပဲ သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။ အဆိုပါ ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် လွတ်လပ်စွာ ပါဝင်နိုင်ပြီး ယင်းတို့၏ အယူအဆများနှင့် စီမံချက်များကိုလည်း ဝေမျှနိုင်သည်။

၄။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေတို့က သတ်မှတ်ထားသည့် ပုံစံသို့မဟုတ် ယင်းကို အသုံးပြုသည့် ကိစ္စရပ်များတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း ခံရသူတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ပြန်လည် ရုပ်သိမ်းသည်။

၅။ ပြည်သူပိုင် အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ဆောင်ခွင့်ရှိသည်။

၆။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေတို့အားကာကွယ်ရန် ပြည်သူ့လုပ်ဆောင်ချက်များကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သည်။

၇။ ဒေသခံများဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံသား ခံယူထားသူများဖြစ်စေနိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားခံယူထားသည့် ကိုလံဘီယာ နိုင်ငံသားများမှလွဲ၍ ပြည်သူ့အာဏာကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ပါသည်။ ဤဥပဒေသည် ဤခြွင်းချက်ကို ကြီးကြပ်ပေးမည်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါကိစ္စများ ဖြစ်ပေါ်ပါကလည်း ဆုံးဖြတ်ပေးပါလိမ့်မည်။

အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ပြည်သူ့အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များအား ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် လုံလောက်မှုတစ်ရပ် ထိရောက်သော အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှု ဖြစ်စေရေးကို အာမခံပါသည်။

* <<http://www.confinder.richmond.edu/>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည် ဖော်ပြထားပါသည်။

ပိုလန် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၃၃ (၁၉၉၇)

(၁) ပိုလန် သမ္မတနိုင်ငံအတွင်း အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများသည် မိသားစုရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး စီးပွားရေးတွင် တူညီသော အခွင့်အရေးကို ရရှိရမည်။

(၂) အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများသည် တူညီသော အခွင့်အရေးများကို ရရှိပြီး အထူးသဖြင့် ပညာရေး၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် ရာထူးတိုးမြှင့်ရေးတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ တူညီမှု ရှိရပါမည်။ စံသတ်မှတ်ချက်များ တူညီသော အလုပ်အကိုင်အတွက် တူညီသောလစာ ရရှိရေး၊ လူမှုဖူလုံရေး၊ အာဏာထိန်းသိမ်းရေးနှင့် နိုင်ငံတော် ဂုဏ်ပြုခြင်းများနှင့် ဆုတံဆိပ်များ ရရှိရေးတို့တွင်လည်း တူညီသော အခွင့်အရေးများ ရရှိရပါမည်။

ဆဌမမြောက်ခေါင်းစဉ် (လုပ်သားနှင့် လူမှုဖူလုံရေး)၊ မက္ကဆီကန် ပြည်ထောင်စု၏ အစိုးရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၃ (က) (၇) ၊ (၁၉၁၇ တွင် ဥပဒေ ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်)။ *

လူတိုင်းသည် လူမှုရေးအရ အသုံးကျသောပုံစံဖြင့် သိက္ခာရှိရှိ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိပြီး အဆိုပါ အခွင့်အရေးကို အတည်ပြုရန် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးခြင်းနှင့် အလုပ်သမားအင်အား စုစည်းခြင်းများကို ဥပဒေနှင့်အညီ တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရပါမည်။

ဤအပိုဒ်ခွဲ၏ စည်းမျဉ်းနှင့်အညီ လွှတ်တော်သည် လိုက်နာရမည့် အလုပ်သမား ဥပဒေများကို ဥပဒေပြုမည် ဖြစ်ပါသည်။

အလုပ်အကိုင် သဘောတူညီမှု ကန်ထရိုက်များ အလုပ်သမားများ၊ ဝန်ထမ်းများ၊ ပြည်တွင်းဝန်ထမ်းများ သို့မဟုတ် လက်မှုပညာရှင်များသည် ကန်ထရိုက် အင်အားစုများ ဖြစ်ပါသည်။

၇။ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှုကိုဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကိုဖြစ်စေ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုပဲ အမျိုးသမီးနှင့်

အမျိုးသား လုပ် သားများသည် တူညီသော လုပ်ငန်းသတ်မှတ်ချက်များအတွက် တူညီသော အခကြေးငွေ ရရှိရေး စည်းမျဉ်းများကို အတည်ပြုပါမည်။

* <<http://www.biblio.juridicas.unam.mx;>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည်ဖော်ပြထားပါသည်။ ကားလို့စ် ဝီရက်စ် ဗက်စ်ကေးက ဘာသာပြန်ထားပါသည်။

အက်ကွေဒေါ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁ (၂၀၀၈) *

အခွင့်အရေးများအပေါ် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မှုကို အောက်ဖော်ပြပါ စည်းမျဉ်းများဖြင့် ကြီးကြပ်ပါသည်။

၁။ အခွင့်အရေးများကို သင့်လျော်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်များရှိသည့် အာဏာပိုင်များ ရှေ့မှောက်၌ သီးသန့်ဖြစ်စေ၊ တစ်စုတစ်စည်းတည်းဖြစ်စေ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပြီး၊ အာဏာပိုင်များသည် ယင်းတို့အား အာဏာတည်စေခြင်းအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ပေးပါသည်။

၂။ ပြည်သူ့အားလုံးသည် သာတူညီမျှရှိပြီး အခွင့်အရေးများ၊ တာဝန်များနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို တူညီစွာ ခံစားခွင့် ရှိရပါမည်။

မည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမျှ ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားလာသည့် လူမျိုး၊ မွေးဖွားရာနေရာ၊ အသက်၊ လိင်၊ ကျား/မ ဖြစ်တည်ချက်၊ ယဉ်ကျေးမှု လက္ခဏာရပ်၊ ပြည်သူ့ အခြေအနေ၊ ဘာသာစကား၊ အယူအဆ သဘောထား၊ နိုင်ငံရေး နှီးနွယ်မှု၊ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းရှိမှု၊ လူမှုစီးပွားရေး အခြေအနေများ ၊ တစ်နေရာမှ တစ်နေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းသည့် အခြေအနေ၊ ကျား/မ အသားပေးမှု၊ ကျန်းမာရေး အခြေအနေ၊ HIV ရောဂါပိုးရှိသူဖြစ်ခြင်း၊ မသန်မစွမ်းဖြစ်ခြင်း ရုပ်ပိုင်း ဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှု သို့မဟုတ် အခြားသော ကွဲပြားခြားနားသည့် အင်္ဂါရပ်များရှိခြင်းတို့အား တစ်ဦးချင်းဖြစ်စေ အဖွဲ့အစည်းလိုက်ဖြစ်စေ၊ အမြဲတမ်းဖြစ်စေ ယာယီဖြစ်စေ၊ အခွင့်အရေးများကို ထိပါးစေသော ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမျိုး မရှိသင့်ပါ။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံ အမျိုးမျိုးတို့သည် ဥပဒေအရ ပြစ်မှုမြောက်ပါသည်။

တန်းတူရည်တူ မရှိသော အခြေအနေများတွင် ရှိနေသော အခွင့်အရေး ရရှိရမည့်သူများ၏ အကျိုးအမြတ်အတွက် နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် အမှန်တကယ် သာတူညီမျှရေးကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်သည့် လူမျိုး၊ဘာသာ၊ အသားအရောင်အရ အနှိမ်ခံရခြင်းကို ဖယ်ရှားသော လုပ်ငန်းစဉ်ကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ပါသည်။

* <<http://www.pdba.georgetown.edu/>> အမေရိကန်၏ နိုင်ငံရေး အချက်အလက်များမှ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည်ဖော်ပြထားပါသည်။

ကိုစတာရီကာ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၇၅ (၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်။)

ရိုမန် ကက်သလစ်နှင့်တမန်တော်ကိုယုံကြည်သည့်ဘာသာတရားများသည်နိုင်ငံတော်ဘာသာဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့ တစ်ဝှမ်းလုံးနှင့်ဆိုင်သော ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာ သို့မဟုတ် ကောင်းမွန်သော ဓလေ့ထုံးတမ်းများအား ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိသည့် အခြားသော ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခြင်း ပုံစံများကိုပါ သမ္မတနိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်စွာ

ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းအား ဟန့်တားခြင်း မပြုပဲ ယင်း၏ နိုင်ငံတော် ဘာသာကိုလည်း ထိန်းသိမ်းပါသည်။

နော်ဝေး နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂ (၁၈၁၄ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၆ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

(၁) နိုင်ငံတော်အတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသူများအားလုံးသည် ယင်းတို့၏ ဘာသာတရားကို လွတ်လပ်စွာ ကျင့်သုံးခွင့် ပြုထားပါသည်။

(၂) ဇဝ်ဂေလီ-လူသာရန် ဘာသာတရားသည် နိုင်ငံတော်၏ တရားဝင် ဘာတာတရားတစ်ခုအဖြစ်တည်တံ့ နေဆဲပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤဘာသာတရားကို ယုံကြည်ကိုးကွယ်သူများ အနေဖြင့်လည်း ယင်းတို့၏ သားသမီးများကို အလားတူ ဆက်လက်ကိုးကွယ်ယုံကြည်ကြရန် ပျိုးထောင်ကြမည်မှာ ဧကန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

အီရတ် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂ (၂၀၀၅) *

ပထမ ။ အစ္စလာမ်သည် တရားဝင်နိုင်ငံတော် ဘာသာတရားဖြစ်ပြီး ဥပဒေပြုခြင်း၏ အခြေခံကျသော ရင်းမြစ်တစ်ခု လည်း ဖြစ်ပါသည်။

က။ မည်သည့် ဥပဒေကမှ အစ္စလာမ် ဘာသာတရား၏ ချမှတ်ထားသော ပြဌာန်းချက်များ၊ အဆုံးအမများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း မရှိရပါ။

ခ။ မည်သည့် ဥပဒေကမှ ဒီမိုကရေစီ၏ စည်းမျဉ်းများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း မရှိရပါ။

ဂ။ မည်သည့် ဥပဒေကမှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ပြဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံ လွတ်လပ်မှုများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း မရှိရပါ။

ဒုတိယ ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အီရတ်နိုင်ငံသားအများစု၏ အစ္စလာမ်ဘာသာ လက္ခဏာရပ်ကို အာမခံသည့် အပြင် ဘာသာရေး ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်အတွက် ဘာသာတရားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝ ရရှိစေရေးနှင့် ခရစ်ယာန်၊ ယာဇီဒီစ်နှင့် မန်ဒင် ဆာဘင်စ်စသည့် ဘာသာတရားများအပေါ် နိုင်ငံသား အသီးသီး၏ လက်ခံယုံကြည်မှု အတွက်လည်း အာမခံပါသည်။

* <<http://www.uniraq.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည် ဖော်ပြထားပါသည်။

အင်ဒိုနီးရှား သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အခန်း ၁၁၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂၉ (၁၉၄၅၊ ၂၀၀၂ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။)

(၁) နိုင်ငံတော်ကို အတုမရှိ ဘုရားသခင်အား ယုံကြည်သက်ဝင်မှုဖြင့် အခြေတည်ထားပါသည်။

(၂) နိုင်ငံတော်သည် ပြည်သူ့အားလုံးအား မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာရေး အယူအဆများအရ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့်ကို အာမခံချက် ပေးပါသည်။

ပြင်သစ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁ (၁၉၅၈ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၈ တွင် ပြင်ဆင်

မွမ်းမံထားပါသည်။)

(၁) ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ မရသော၊ လောကီရေးရာကို အသားပေးသော၊ ဒီမိုကရေစီစံနှစ်ကို အခြေခံသော၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် သင့်လျော်သော သမ္မတနိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် ဖြစ်မြစ်၊ မျိုးနွယ် သို့မဟုတ် ဘာသာတရားတို့အား ခွဲခြားမှုမပြုဘဲ နိုင်ငံသားအားလုံး၏ သာတူညီမျှရေးကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ယင်းသည် ယုံကြည်ချက်တို့ကို အလေးထားပြီး ဗဟိုမှလက်အောက်သို့ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေချထားပေးသည့် စံနှစ်ကို ကျင့်သုံးပါသည်။

(၂) ဥပဒေသည် ရွေးကောက်ပွဲအာဏာများနှင့် ရာထူးများအပြင် ကျွမ်းကျင်ပညာနှင့် လူမှုရေးအရ နေရာရရှိရန်အတွက် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ သာတူညီမျှ ရရှိရေးကို မြှင့်တင်ပေးပါသည်။

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ပဋိညာဉ် မှတ်တမ်း၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၈

၁။ လူတိုင်းသည် အတွေးအခေါ်၊ အမှန်ကို ဝေဘန်ပိုင်းခြားနိုင်သည့် အသိစိတ်နှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့် ရှိရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အခွင့်အရေးဟုဆိုရာ၌ မိမိရွေးချယ်ထားသော ဘာသာတရား သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှုအား ထားရှိရန် သို့မဟုတ် ကျင့်သုံးရန် လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် တစ်ဦးချင်းဖြစ်စေ၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုလုံးကိုဖြစ်စေ၊ အများနှင့်ဆိုင်သည်ဖြစ်စေ ကိုယ်ပိုင်ဖြစ်စေ၊ ကိုးကွယ်ခြင်း၊ လိုက်နာစောင့်ထိန်း အလေးထားခြင်း၊ လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် သင်ကြားခြင်းအတွက် မိမိတို့၏ ဘာသာတရားနှင့် ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်စသဖြင့် ပါဝင်သင့်ပါသည်။

၂။ မိမိတို့ ရွေးချယ်ထားသည့် ဘာသာတရား သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှုကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ရန်အတွက် လွတ်လပ်ခွင့်ကို ထိခိုက်စေမည့် အတင်းအကြပ်စေခိုင်းခြင်းမျိုး မရှိစေရပါ။

၃။ မိမိ၏ ဘာသာတရားသို့မဟုတ် အယူအဆများကို လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်များရှိရန် ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားခြင်းများရှိသကဲ့သို့ ပြည်သူ့လုံခြုံရေးအတွက် ကာကွယ်ရန်နှင့် ကျန်းမာရေး၊ ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးများအပြင် အခြားသော အခွင့်အရေးများအတွက် စီမံဆောင်ရွက်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။

၄။ လက်ရှိ ပဋိညာဉ်စာတမ်းကို ဆောင်ရွက်နေကြသော နိုင်ငံတော်၏ ပါတီများသည် မိဘများနှင့် တရားဥပဒေအရ အုပ်ထိန်းသူများ၏ ခိုင်မာသော ခံယူချက်ဖြင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ ကလေးများ၏ ဘာသာရေးနှင့် ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ အသိပညာပေးရာ၌ လွတ်လပ်မှုကိုလည်း အလေးထားရပေမည်။

* <<http://www.ohchr.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည် ဖော်ပြထားပါသည်။

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ပဋိညာဉ် မှတ်တမ်း၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂၇

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ဘာသာစကားအရ လူတည်းစုသာ တည်ရှိနေသော နိုင်ငံများတွင် အဆိုပါ လူနည်းစုအတွင်းမှ ပြည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်အား ယင်း၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းမှ အခြားသူများနှင့်အတူ မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှုကို ပျော်မွေ့ကြရန်၊ မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာတရားကို လေးစားလိုက်နာ၍ ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ရန် သို့မဟုတ် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားကို အသုံးပြုရန်

အခွင့်အရေးအတွက် ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်းမျိုး မရှိစေရပါ။

* <<http://www.ohchr.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည် ဖော်ပြထားပါသည်။

အရှေ့တီမော ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၉ (၂) (၂၀၀၂) *

အခန်း ၉ (နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ)

၁။ အရှေ့တီမော၏ တရားရေးစံနှစ်သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ ယေဘုယျ သို့မဟုတ် ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ စည်းမျဉ်းများကို ကျင့်သုံးပါသည်။

၂။ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိသည့် သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၏ သဘောတူညီချက်၊ အတည်ပြုချက် သို့မဟုတ် လက်ခံမှုရရှိပြီးနောက်၊ အစိုးရ၏ တရားဝင်ပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ကြေငြာပြီးသည်နှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများ၊ စာချုပ်များ၊ ပဋိညာဉ်များအတွက် ချမှတ်သော စည်းမျဉ်းများသည် ပြည်တွင်းတရားရေးစံနှစ်တွင် အသုံးပြုမည်ဖြစ်သည်။

၃။ အရှေ့တီမော၏ ပြည်တွင်းတရားရေးစံနှစ်တွင် အသုံးပြုသည့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများ၊ စာချုပ်များနှင့် ပဋိညာဉ်များမှ ပြဌာန်းချက်များနှင့် ဆန့်ကျင်သော စည်းမျဉ်းများသည် တရားမဝင်ပါ။

* <<http://www.constitutionnet.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည် ဖော်ပြထားပါသည်။

ချက် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀ (၁၉၉၂ တွင်ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၉ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်) *

ထုတ်ပြန်ကြေငြာထားသည့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများ၊ လွှတ်တော်က သဘောတူညီထားပြီးချက် သမ္မတနိုင်ငံကို ထိန်းချုပ်ထားသည့် အတည်ပြုချက်များသည် တရားရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုသည် ဥပဒေတစ်ခုနှင့် ဆန့်ကျင်သည့် ပြဌာန်းချက်များကို ချမှတ်ထားလျှင်သော်မှ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုကို အသုံးပြုပါမည်။

* <<http://www.hrad.cz/en/czech-republic/index.shtml>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည် ဖော်ပြ ထားပါသည်။

ဟန်ဂေရီ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၇ (၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။)

(၁) ဟန်ဂေရီ သမ္မတနိုင်ငံ၏ တရားရေးစံနှစ်သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ ယေဘုယျအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုထားသော စည်းမျဉ်းများကို လက်ခံထားပြီး၊ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ချက်များ ထားရှိသည့် တိုင်းပြည်၏ ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့်လည်း သဟဇာတဖြစ်စေမည် ဖြစ်ပါသည်။

(၂) လွှတ်တော်သို့ တက်ရောက်သော ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ဆန္ဒမဲ သုံးပုံနှစ်ပုံအရ ပြဌာန်းချက် လိုအပ်သောကြောင့် ဥပဒေပြုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေအရသာ ကြီးကြပ်ပါသည်။

ဂါနာ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၄၀ (၁၉၉၂ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၆ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

၄၀။ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး

ယင်းသည် အခြားနိုင်ငံများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းပြုရာတွင် အစိုးရအနေဖြင့် -

(က) ဂါနာ၏ အကျိုးစီးပွားကို မြှင့်တင်ပေးသည်။ ကာကွယ်ပေးသည်။

(ခ) တရားမျှတ၍ တန်းတူရည်တူဖြစ်သော နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ညွှန်ကြားချက်ကို ချမှတ် ဖွဲ့စည်းပေးပါသည်။

(ဂ) နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၊ သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ငြိမ်းချမ်းသော နည်းလမ်းဖြင့် နိုင်ငံတကာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် လေးစားလိုက်နာပါသည်။

(ဃ) အောက်ဖော်ပြပါ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် စံချိန်စံညွှန်းများအရ အမြတ်တနိုး ထိန်းသိမ်းထားသော စည်းမျဉ်းများကို လိုက်နာပါသည်။

(၁) ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်

(၂) အာဖရိက စည်းလုံးညီညွတ်ရေး အဖွဲ့စည်း၏ ပဋိညာဉ်

(၃) ဗြိတိသျှ ဓနသဟာယအသင်း

(၄) အာဖရိက အနောက်ပိုင်း ပြည်နယ်များ၏ စီးပွားရေး အဖွဲ့အစည်း သဘောတူညီချက်နှင့်

(၅) ဂါနာ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ပါဝင်သည့် အခြားသော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း

* <<http://www.constitutionnet.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည် ဖော်ပြထားပါသည်။

ကမ်မရွမ်း သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ နိဒါန်း (၁၉၇၂တွင် ချမှတ်၍ ၁၉၉၆ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။) *

ကျွန်ုပ်တို့ ကမ်မရွမ်းနိုင်ငံ၏ ပြည်သူများသည်

အမျိုးသားရေး လက္ခဏာကို တန်ဖိုးမြင့်မားစေသည့် အင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ်သော မိမိတို့၏ ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အဖြာဖြာကို ဂုဏ်ယူလျက်ရှိသော်လည်း၊ ကျွန်ုပ်တို့နိုင်ငံ၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုအား ခိုင်မာတောင့်တင်းစေရန် အလွန် အရေးပါသော လိုအပ်ချက်ကို လေးလေးနက်နက် သိရှိနားလည်ပြီး၊ ကျွန်ုပ်တို့သည် ခရီးပန်းတိုင်တစ်ခုတည်းကို ဦးတည်၍ သွားနေကြသော နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းတွင် တည်ရှိကြခြင်းဖြစ်ကြောင်း အလေးအနက် ကြေငြာပါသည်။ သဟာယစိတ်ဓါတ်၊ တရားမျှတမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု စံနမူနာများကို အခြေခံ၍ ကမ်မရွမ်း မိခင်နိုင်ငံတော်ကြီးကို တည်ဆောက်ရန် ကျွန်ုပ်တို့၏

ခိုင်မာသော ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုလည်း အခိုင်အမာ ဆိုအပ်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ အကြိတ်အနယ် ကြိုးပမ်းအားထုတ်၍ ရရှိထားသော လွတ်လပ်ရေးကို အသက်နှင့်ရင်း ကာကွယ်လျက် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ပါသည်။ အာဖရိကကို ကယ်ဆယ်ရေးအစီအစဉ်သည် အာဖရိကပြည်သူများအကြား စည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို အစဉ်သဖြင့် မြှင့်တင်၍ ရှေ့သို့ဆက်လက် ဆောင်ရွက်ခြင်းသာဖြစ်သည်ဟု လက်ခံယုံကြည်ထားပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ သဘောထားသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်အတွင်း တလေးတစား ထိန်းသိမ်းထားရှိသည့် စည်းမျဉ်းများနှင့်အညီ၊ အခြားသော ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများနှင့် ငြိမ်းချမ်းသော၊ ညီနောင်ရင်းချာပမာ ဆက်ဆံရေးများကို ထိန်းသိမ်းလျက်၊ စည်းလုံးညီညွတ်ပြီး လွတ်လပ်သော အာဖရိက နိုင်ငံတော်ကြီး ပေါ်ထွန်းလာမှုကို ပံ့ပိုးရန် ဖြစ်ပါသည်။

သဘာဝ သယံဇာတများကို ထိန်းချုပ်အသုံးချရန် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုပဲ နေထိုင်မှု အဆင့်အတန်းများကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံသားအားလုံး၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ဖန်တီးပေးရာ၌ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ကျွန်ုပ်တို့၏ အခွင့်အရေးများအပြင် ကျွန်ုပ်တို့ ကင်မရွမ်းနိုင်ငံတော်၏ လွတ်လပ်ရေးနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာအပေါ် သင့်လျော်သော လေးစားမှုနှင့်အတူ နိုင်ငံတော်၏အားထုတ်ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် လိုလားသော နိုင်ငံအားလုံးနှင့် အတူလက်တွဲဆောင်ရွက်ရန် အသင့်အနေအထားရှိနေမှုအတွက် ကျွန်ုပ်တို့၏ အားထုတ်ကြိုးပမ်းမှုကို ရည်စူးဖော်ပြသည့် ကျွန်ုပ်တို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ရှင်းလင်းစွာ ညွှန်ပြနိုင်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ ကမ်မရွမ်းနိုင်ငံ၏ ပြည်သူများသည်

လူသားတစ်ယောက်သည် လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှု သို့မဟုတ် အယူအဆများကို ခွဲခြားခြင်းမရှိပဲ ဖယ်ရှား၍ မရသော၊ အလေးထားအပ်သော အခွင့်အရေးများကို ပိုင်ဆိုင်သည်ဟု ကြေငြာထားပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ ထပ်လောင်း အားထုတ်မှုများသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကြေငြာချက်၊ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်နှင့် လူသားများနှင့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာဖရိက ပဋိညာဉ်တို့တွင် လေးစားစွာ ထိန်းသိမ်းထားရှိသော၊ ယင်းတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများ အထူးသဖြင့် အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် စည်းမျဉ်းများကို မှန်ကန်စွာ အတည်ပြုထားသော အခြေခံ လွတ်လပ်ခွင့်များအတွက် အကောင်အထည်ပေါ်စေပါသည်။

- လူသားတိုင်းသည် တူညီသော အခွင့်အရေးများနှင့် သတ်မှတ်ချက်များ ရှိရမည်။ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် နိုင်ငံသားများအားလုံးတို့အပေါ် ယင်းတို့၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် လိုအပ်သည့် အနေအထားများ ဖန်တီးပေးမည်။
- နိုင်ငံတော်သည် လူနည်းစုသာရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ကာကွယ်ပေးပြီး တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံတို့ ၏ အခွင့်အရေးများအား ဥပဒေနှင့်အညီ ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။
- နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်းစီအတွက် လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံရေးကို ဖန်တီးပေးပြီး အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံ၏ ပိုမိုမြင့်မားသော အကျိုးစီးပွားအတွက် အလေးထားပါသည်။
- နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့်ညွှန်ကြားချက်၊ လုံခြုံရေးနှင့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေက ပြဌာန်းထားသော ပြဌာန်းချက်များအရ လူသားတိုင်းတွင် မည်သည့်နေရာတွင်မဆို အခြေချနေထိုင်ရန်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ရန် အခွင့်အရေး ရှိရပါမည်။

- နေအိမ်ကို ထာဝရလေးစားရပါမည်။ ဥပဒေကြောင်းအရ မဟုတ်ပါက မည်သည့် ရှာဖွေမှုကိုမျှ ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုရပါ။
- စာရေးသားပေးပို့ခြင်း၏ (သတင်းရေးခြင်း)ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်ကိုလည်း ထိပါးချိုးဖောက်၍ မရပါ။ တရားစီရင်ရေး အာဏာပိုင်များမှ ချမှတ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များအရမဟုတ်ပါက ကြားဝင်စွက်ဖက်ခြင်းကို ခွင့်မပြုပါ။
- ဥပဒေက ချမှတ်ထားခြင်းမရှိပဲ မည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမျှ အတင်းအကြပ် ခိုင်းစေခြင်း မရှိစေရပါ။
- အမှုကိစ္စများမှလွဲ၍ ဥပဒေက ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ထားခြင်းမရှိပဲ မည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမျှ တရားစွဲခြင်း၊ ဖမ်းဆီးခြင်း သို့မဟုတ် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားခြင်း မရှိစေရပါ။
- ဥပဒေသည် နောက်ကြောင်းပြန် အာဏာသက်ရောက်မှုမျိုး မရှိစေရပါ။ ပြဌာန်းထားသော ဥပဒေကြောင်းအရ မဟုတ်ပဲ၊ ပြစ်မှုမကျူးလွန်မီက ချမှတ်ထားခြင်း မပြုရသေးသော ဥပဒေဖြစ်ပါက၊ မည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမှ တရားစီရင်ခြင်း၊ အပြစ်ပေးခြင်း မရှိရပါ။
- ဥပဒေသည် တရားရုံးများ၌ မျှတသော ကြားနာခွင့်အတွက် လူတိုင်း၏ အခွင့်အရေးကို အာမခံပေးပါသည်။
- စွပ်စွဲခံထားရသူများကို ချေပမှု အခွင့်အရေးများနှင့်အတူ တင်းကြပ်သော လေးစားလိုက်နာမှုကို ဆောင်ရွက်လျက် ကြားနာစစ်ဆေးခြင်း ပြုလုပ်နေစဉ်အတွင်း အပြစ်ကျူးလွန်ကြောင်း အတည်မပြုရမချင်း အပြစ်မရှိသူများအဖြစ် ယူဆထားပါသည်။
- မည်သည့် အနေအထားမျိုးမဆို လူတိုင်းတွင် ရှင်သန်မှုအတွက်၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာ တည်ကြည်မှုနှင့် လူသားဆန်သော ဆက်ဆံမှုအတွက် အခွင့်အရေးရှိပါသည်။ မည်သည့်အနေအထားမျိုးတွင်မှ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကို နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်း၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်ခြင်း၊ လူသားမဆန်ခြင်းနှင့် သိက္ခာချခြင်း မပြုရပါ။
- မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမှ ယင်း၏ ဇစ်မြစ်၊ ဘာသာတရား၊ အတွေးအခေါ် အယူအဆ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအမြင်များ သို့မဟုတ် ပြည်သူ့မူဝါဒအပေါ် ထားရှိသော အကျိုးအမြတ် ရရှိနိုင်မှု အနေအထားများအရ ဒုက္ခပေး နှောင့်ယှက်ခြင်း မရှိစေရပါ။
- နိုင်ငံတော်သည် လောကီရေးရာတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာတရားအားလုံးအပေါ် နိုင်ငံတော်၏ သမာသမတ်ကျခြင်းနှင့် လွတ်လပ်ခြင်းကို အာမခံသင့်ပါသည်။
- ဘာသာတရားနှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု လွတ်လပ်ခွင့်ကိုလည်း အာမခံပေးပါသည်။

- ဆက်သွယ်မှု၊ ထုတ်ဖော်ရေးသားတင်ပြမှု၊ စာနယ်ဇင်းများ၊ ညီလာခံ၊ အဖွဲ့အစည်း၊ ကုန်သွယ်ရေး သမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းခြင်းတို့အတွက် လွတ်လပ်မှုများအပြင် ဥပဒေက ချမှတ်ထားသော အနေအထားများနှင့်အညီ ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုအတွက် အခွင့်အရေးကိုလည်း ပေးရပါမည်။

- နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး၏ သဘာဝကျသော အခြေခံအချက်အဖြစ် မိသားစုများအား ကာကွယ်၍ မြှင့်တင်မည် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများနှင့် မသန်မစွမ်း ချို့တဲ့နေသူများကို ကာကွယ်ပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။

- နိုင်ငံတော်သည် ကလေးများ၏ ပညာရေးအတွက် အခွင့်အရေးကိုလည်း ပေးပါသည်။ အခြေခံ ပညာရေး အဆင့်သည် မသင်မနေရ ဖြစ်ပါသည်။ အဆင့်အလွှာ အသီးသီးရှိ ပညာရေးအတွက် စီမံဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။

- ပိုင်ဆိုင်မှု ဆိုသည်မှာ ပစ္စည်းဥစ္စာများကို သုံးစွဲခြင်း၊ ရယူပိုင်ဆိုင်ခြင်းနှင့် ထုခွဲရောင်းချခြင်းတို့အတွက် ဥပဒေအရ နိုင်ငံသားတိုင်းက ရရှိသော အခွင့်အရေးကို ဆိုလိုပါသည်။ မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကမှ ပြည်သူ့ ရည်ရွယ်ချက်များမှအပ ခံစားခွင့်ကို ပိတ်ပင်ခြင်း မရှိစေရပါ။ သို့မဟုတ်ပါက ဥပဒေက ချမှတ်ထားသော အနေအထားအရ နစ်နာကြေးပေးရဖွယ်ရှိပါသည်။

- ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို တပါးသူများ၏ လုံခြုံမှု၊ လွတ်လပ်မှု၊ ရပ်တည်ချက် သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်မှုများအား ထိခိုက်နစ်နာစေလျက် ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားများအား ချိုးဖောက်ထိပါးစေခြင်း မရှိရပါ။

- လူတိုင်းသည် ကောင်းမွန်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် တစ်ခုရှိရပါမည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ကာကွယ်ရေးသည် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ တာဝန်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အား ကာကွယ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရေးကို လုပ်ဆောင်ပေးမည် ဖြစ်သည်။

- လူတိုင်းတွင် လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ရေးအတွက် အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန် ဝတ္တရားများ ရှိရပါမည်။

- လူတိုင်းသည် နိုင်ငံတော်အသုံးစားရိတ်၏ ကြီးလေးလှသောဝန်ကို မိမိတို့၏ ငွေကြေးရရှိမှုများဖြင့် ခွဲဝေ ထမ်းဆောင်ရပေမည်။

- နိုင်ငံသားတိုင်းသည် အမိနိုင်ငံတော်ကို ကာကွယ်ရေးအတွက် တစ်တပ်တစ်အား ပါဝင်ရမည်။

- ကျား/မ မရွေး နိုင်ငံသားများအားလုံးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းတွင် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုများကို နိုင်ငံတော်က ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။

* <<http://www.confider.richmond.edu>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ပြန်လည်ဖော်ပြထားပါသည်။

နီကာရာဂွာ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၄၆ နှင့် ၁၈၁ (၁၉၈၆ တွင် အတည်ပြုပြီး ၂၀၀၅ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။)

အပိုဒ်ခွဲ ၄၆

နိုင်ငံတော်၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း ပြည်သူ့အားလုံးသည် နိုင်ငံတော် ကာကွယ်ရေးနှင့် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ ရှိရင်းစွဲ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးများအားကန့်သတ်ထားခြင်းမရှိသော လေးစားလိုက်နာရေး၊ မြှင့်တင်ရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကြေငြာချက်၊ အခွင့်အရေးများနှင့် လူ့သားတို့၏ တာဝန်ဆိုင်ရာ အမေရိကန် ကြေငြာချက်၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် နိုင်ငံတကာ ပဋိညာဉ်၊ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ပဋိညာဉ်နှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့အစည်းများ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် ပဋိညာဉ်တို့အားဖြင့် လေးစားစွာ ထိန်းသိမ်းထားသော အခွင့်အရေးများအား အပြည့်အဝ အသုံးပြုခွင့် ရရှိရေး စသည့် အခွင့်အရေးများ ရှိရပါမည်။

အပိုဒ်ခွဲ ၁၈၁

နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် အတ္တလန္တိတ်ကမ်းရိုးတန်းဒေသရှိတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် လူမျိုးပေါင်းစုံပါဝင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစံနစ်ကို ဥပဒေနှင့်အညီ စီမံဆောင်ရွက်ပါသည်။ အဆိုပါစံနစ်တွင် ယင်းတို့အား အုပ်ချုပ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏အာဏာများ၊ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၊ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်နှင့် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များနှင့် ယင်းတို့အကြား ဆက်စပ်မှုများနှင့် ယင်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အသုံးပြုခြင်းများစသည့် အခြားသော ပြဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ ဤဥပဒေက အတည်ပြုချက်နှင့် ပြင်ဆင်ချက်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများအား ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် တည်ဆောက်ရန် အများစု၏ မဲဆန္ဒကို လိုအပ်ပါသည်။

အတ္တလန္တိတ် ကမ်းရိုးတန်းရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများအတွင်း သဘာဝယံဇာတများအား သင့်လျော်သော နည်းလမ်းများဖြင့် အသုံးပြုခြင်းအတွက် နိုင်ငံတော်က စီစဉ်ဖန်တီးပေးသည့် လိုက်လျောမှုများ သဘောတူညီချက်များကို သက်ဆိုင်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသန္တရကောင်စီက သဘောတူ ခွင့်ပြုပေးရသည်။

အတ္တလန္တိတ် ကမ်းရိုးတန်းအတွင်းရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသော ဒေသန္တရကောင်စီ၏ အဖွဲ့ဝင်များသည် ယင်းတို့၏ ဥပဒေက ပြဌာန်းထားသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအပေါ် ရပ်တည်ချက် အနေအထားများ ဆုံးရှုံးနိုင်ပါသည်။

အခန်း (၃)

အခန်း (၃)

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို တည်ဆောက်ခြင်း

ဝင်းလတ်စ် ဝါဟီယူ

၁။ ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးများကို ချမှတ်တည်ဆောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများစွာ ရှိပါသည်။ ယင်းတို့သည် အစိုးရ အာဏာအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များအား ညွှန်ပြပေးသည့်အပြင် ဒီမိုကရေစီ စနစ်တည်ဆောက်ရေးအတွက် အုတ်တစ်ချပ်၊ သဲတစ်ပွင့်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာကို တည်ဆောက်ရန်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ကို ချမှတ်ပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိရေးအတွက် ယင်းတို့ကို လိုအပ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များသည် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီနှင့် လူ့ အဖွဲ့အစည်းများအား ယင်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် စီမံဆောင်ရွက်ပေးရန်၊ ဦးဆောင်အကောင်အထည်ဖော်ရန် အခွင့်အရေးများ ချမှတ် ပေးပါသည်။ ယင်းတို့သည် သာမန်ပြည်သူတို့အား အာဏာပိုင်များနှင့် နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ ၏ အရည်အချင်းကို အကဲခတ်ရန် အခွင့်အရေးပေးပါသည်။ ယင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးက မည်ကဲ့သို့ သက်ရောက်မှု ရှိသည်ကို ဆန်းစစ်ခြင်းဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအပြင် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အခြားသော ရှုပ်ထွေးသည့် ရှုထောင့်များ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကိုင်တွယ်ပေးပါသည်။

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ လူ့အခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော၊ ရုပ်သိမ်းဖယ်ရှား၍ မရသော၊ ခွဲ ခြား၍ မရသော အရာများ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း အချို့သော အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းနှင့် ယင်းတို့အား ကာကွယ်နေခြင်း၏ အကြောင်းတရားသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ သဘောသဘာဝ၊ ရည်ရွယ်ချက်တို့နှင့် အလားတူစွာပင် အရေးကြီးပါသည်။ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများစွာတို့အတွက် အခြေခံ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် နည်းလမ်း များစာရင်းမှ အချက်အလက်များသည် ရံဖန်ရံခါတွင် နိုင်ငံတော်က အတည်ပြုထားသော သဘောတူညီမှု စာချုပ်များမှ ကောက်နုတ် ရရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ခေတ်သစ် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းကို ရေးဆွဲရန်သာမက လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားတည်ရှိနေသော၊ သဘောထားများ ကွဲပြားလျက်ရှိသော

အဖွဲ့အစည်း များ၏ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးကို အထောက်အကူပြုမည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများကို အသုံးပြုရန်သည် အဓိက စိန်ခေါ်မှုတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းအတွက် လုပ်ဆောင်မည့် လုပ်ငန်းစဉ် သို့မဟုတ် ပုံစံချမှတ်မည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အမျိုးအစားသည် လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်၏ ဦးတည်ချက်ကို ပုံဖော်မည့် ပထမဆုံး အခြေခံ အကြောင်းရင်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်နေစဉ်အတွင်း လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အမျိုးမျိုး သော အခန်းကဏ္ဍများကြားရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရံဖန်ရံခါ ခက်ခဲလေ့ရှိသော အချေအတင် ဆွေး နွေးမှုများတွင် မြင်တွေ့ကြရသကဲ့သို့ လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များ၏ ပန်းတိုင်ကို လွယ်ကူစွာ ရရှိမည် မဟုတ်ပေ။ အထူးဆောင်ရွက်ချက်များမှ အကျိုးအမြတ်အဖြစ်ရရှိသည့် လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံတော်၏ သယံဇာတများအပေါ် ရသင့်ရထိုက်သော အခွင့်အရေးများရရှိအောင် သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသည့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များ၊ မိသားစုအရေးတွင် သာတူညီမျှဖြစ်ရန်အတွက် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများသည်လည်း အဆိုပါ အကြောင်း အရာများတွင် ပါဝင်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးအား ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ယခင်က ဥပဒေ ချိုးဖောက်မှုများကို ပြန်လည်ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်မှ လက်အောင်အဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း၊ စနစ်နှင့် သဟဇာတဖြစ်ခြင်း၊ သင့် လျော်သော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များအပြင် ပြည်တွင်းဥပဒေကြောင်းအရ ကြိုးပမ်းခြင်းတို့ အကြား ဟန်ချက်မညီမျှမှုကြောင့် အချို့သော တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ အခြားသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ခု မှာ အခွင့်အရေးများအား အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ပြုလုပ်ရာတွင် ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ အကောင်အထည်ဖော်မှုများအား နေသားတကျဖြစ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ကွဲ ပြားခြားနားလျက်ရှိသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများက မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင် အကျိုးစီးပွား များကို တည်ဆောက်ရန် အခွင့်အရေးများကို ရယူခံစားကြမည်ဆိုပါက အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် မည်သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိမည်နည်းဟူသည်မှာ သေချာရေရာခြင်း မရှိပါ။

သို့ဖြစ်ရာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရန်အတွက် အာဏာနှင့်လုပ်ငန်းတာဝန် ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း၏ ပုံစံချမှတ်ရာတွင် ပို၍ လက်တွေ့ကျသော ဆန်းစစ်ချက်ကို လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးများအား တရားဥပဒေအရ အတည်ပြုပြဌာန်းရာတွင် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်းစားမှုများနှင့်အညီ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လွှမ်းမိုးထားကြောင်း နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်အရ တွေ့ရှိရသည်။

လူ့အခွင့်အရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူလူထု၏ သဘောတူညီမှုကို ကြီးမားစွာ ရရှိရန်နှင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲ နိုင်ရန် နိုင်ငံရေး အခွင့်အလမ်းများပေးသည့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ အနေဖြင့် ပြောင်းလဲမှုကို အားပေးမောင်းနှင်သည့် အခြေခံမူဘောင်များကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရပေမည်။ တရားဥပဒေကို အခြေပြုထား သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် နိုင်ငံရေးအရ အများသဘောတူညီမှုဆန္ဒကို ရရှိထားသည့် ဆောင်ရွက်ချက်များအကြား လက်တွေ့ကျသော ဟန်ချက်ညီမှုကို ရရှိပိုင်ဆိုင်နိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် မည် သည့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ချက်များကို စဉ်းစားသင့်သနည်း။

၂။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်ကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း

၁၉၄၈ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာကြေငြာချက်၏ နိဒါန်းမှ အပိုဒ်ခွဲ ၁ အရ လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီးတွင် မှီတင်းနေထိုင်ကြသော လူသားအားလုံး၏ ရှိရင်းစွဲ သိက္ခာတရားနှင့် တန်းတူရည်ရှိရှိပြီး အမြဲတမ်းအတွက် ဖြစ်သော အခွင့်အရေးတို့ အပေါ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ကမ္ဘာကြီး၏ လွတ်လပ်မှု၊ တရားမျှတမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတို့၏ အခြေခံသဘောတရားပင် ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဟူသည်မှာ နိုင်ငံတော်အာဏာ ကို မည်ကဲ့သို့ အသုံးပြုမည်၊ အထူးသဖြင့် ဤသို့ အသုံးပြုမှုကို ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ချင့်ချိန်၍ မည်ကဲ့သို့ ကန့်သတ်ထားမည် စသည်တို့အား ချမှတ်ရေးအတွက် အခြေခံစနစ်တစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲတိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် တရားရေးဆိုင်ရာ၊ ကိုယ်ကျင့်တရား ပိုင်းဆိုင်ရာ ခံစားခွင့်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဘာသာရေး ရှုထောင့်တစ်ခုမှကြည့်လျှင် လူ့အခွင့်အရေးများသည် လူသားတို့ အားကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် စဉ်းစားချင့်ချိန်မှုရှိစေသော ဖန်တီးမှုတစ်ခုအဖြစ် နတ်ဘုရားတို့က အပ်နှင်းထားသော အရာ များဖြစ်ကြသည်။ လောကီရေးရာ သို့မဟုတ် ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာ အယူအဆအရကြည့်ရသော် ယင်းတို့သည် သဘာဝဓမ္မအရလူသားတို့၏ သိက္ခာတရားကို လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသည့် ရပိုင်ခွင့်များအဖြစ် ပြောင်းလဲလာခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ သဘောတရား နှစ်ရပ်လုံးတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို လူတို့ဖန်တီးထားသည့် ဥပဒေ၏ အခြေခံမူဘောင်အရ ဆိုသည်ထက် လူသားတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ ဖြစ်စေ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုလုံးကဖြစ်စေ ရသင့်ရထိုက်သော ခံစားပိုင် ခွင့်များ၏ အယူအဆများအဖြစ် ရှုမြင်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့ကို ဥပဒေအရ ဖယ်ရှားလွှဲပြောင်း၍ မရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် ယင်း၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာနှင့် နိုင်ငံရေး လူမှုအဖွဲ့အစည်းကြီးကို တည်ဆောက်ရန်အတွက် လူ့အဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုက အခြေခံသဘောတရားအဖြစ် ထိန်းသိမ်းထားသည့် သဘောထားများနှင့် ယုံကြည်မှုများအား ဆက် လက်တည်တံ့စေပါသည်။

ပြည်သူလူထုဆိုင်ရာ အချုပ်အခြာအာဏာ သဘောတရားအရ အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ပြည်သူလူထုကသာ နိုင်ငံတော်၏ အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများသို့ ယုံကြည်အပ်နှံထားခြင်းဖြစ်ပြီး ယင်းတို့၏ အခွင့်အရေးများသည်

လူ့အခွင့်အရေးဟူသည်မှာ နိုင်ငံတော်အာဏာ ကို မည်ကဲ့သို့ အသုံးပြုမည်၊ အထူး သဖြင့် ဤသို့ အသုံးပြုမှုကို ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ချင့်ချိန်၍ မည်ကဲ့သို့ ကန့်သတ်ထားမည် စသည်တို့အား ချမှတ်ရေးအတွက် အခြေခံ စနစ်တစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲတိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် တရားရေး ဆိုင်ရာ၊ ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာ ခံစားခွင့် များ ဖြစ်ကြပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားသော ပြဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေသည်လည်း အသုံးမဝင်လှပေ။

နိုင်ငံတော်မှ ဆင်း သက်ရရှိလာခြင်း မဟုတ်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်းနှင့် အခွင့် အရေးများအား စီမံဆောင်ရွက်ချင်းကို ရရှိအောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးမည့် တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက စီစဉ်ဖန်တီး ပေးသည့်အရာပေါ်တွင် အခြေတည်နေသည့်အပြင် အမှန်တကယ် ပြဌာန်းချက်များထက် သာလွန်သည်ဟု မြင်နိုင်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၌ တိကျပြတ်သားစွာ သို့မဟုတ် လုံးဝဥပဒေ အသိအမှတ်ပြုရပါမည်။

လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီနှင့် နိုင်ငံ သားများ၏ သဘောထားများကို လွယ်ကူရှင်းလင်းစွာဖော်ပြနိုင်သော၊ အချင်း များဖွယ်ရှိသော နည်းလမ်းအသစ်များကို စတင်ခြင်းထက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တစ်ခုအတွင်း အခွင့်အရေး များ ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းသည် ဦးတည်ချက်များ ပြည့်မီရရှိရန် လိုအပ်သော အခြေအနေများ ဖြစ်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်တစ်ခုဆိုသည်မှာ အားလုံးမဟုတ်လျှင်သော်မှ အများစုသော တရားဝင် ဆုံးဖြတ်ချက်များက အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို အသင့်လျော်ဆုံး ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ လူ့အခွင့်အရေးကို တန်ဖိုးထားသော အတိုင်းအတာ ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လွှမ်းမိုး ကြီးစိုးလျက်ရှိသော အခြားလုပ်ဆောင်သူများ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် အခွင့်အရေးများအား တန်ဖိုးထားလေးစားခြင်း၊ ချိုးဖောက်မှုများအား ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ဒုက္ခသည်များကို ကူညီထောက်ပံ့ရေးတို့ကို ပုံမှန်လုပ်ဆောင်ပါက ခိုင်မာသော သို့မဟုတ် အသက်ပါသော လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်သည်လည်း တိုးတက်ပြောင်းလဲလာပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားသော ပြဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်း မရှိသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေသည်လည်း အသုံးမဝင်လှပေ။

ဇယားကွက် ၁။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ

- အခွင့်အရေးများသည် တစ်က္မ္မာလုံးအတိုင်းအတာအရ လူသားခြင်း စာနာထောက်ထားမှုကို အခြေခံ ပါသည်။
- ယင်းတို့ကို ဥပဒေနှင့်အညီ အသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း အလွဲသုံးစားလုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဥပဒေ၏ အလေ့အထကောင်းများနှင့် ဆန့်ကျင်နေခြင်းမျိုး မရှိသင့်ပါ။
- ယင်းတို့သည် လူသားအားလုံးအပေါ် လူသား၏ ဂုဏ်သိက္ခာအရ သာတူညီမျှရှိစွာ သဘောထားရမည်။
- အခွင့်အရေးများသည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နေရမည်ဖြစ်ပြီး အပြန်အလှန် အမှီသဟဲ ပြုနေကြခြင်းကြောင့် ခွဲထုတ်၍ မရပေ။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများ ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းနှင့် အထူးသဖြင့် တိကျသော အခွင့်အရေးများကို ပြဌာန်းခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် အငြင်းပွားစရာများ ရှိနေနိုင်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ အခွင့်အရေးများသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများစွာနှင့် ဆက်နွှယ်နေသော အဓိက အယူအဆများနှင့် ဆက်နွှယ်နေသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ဤသို့အားပြိုင်ခြင်းများသည် ပြင်းထန်သော မကျေနပ်ချက်ချက်များနှင့် ရင်ကြားစေ့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်၍ မရနိုင်သည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်နွှယ်နေသော အကြမ်းဖက်မှုများကို ဦးတည် နိုင်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကို လူတို့ဖန်တီးထားသည့် ဥပဒေ၏ အခြေခံမူ ဘောင်အရ ဆိုသည်ထက် လူသားတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီဖြစ်စေ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးကဖြစ်စေ ရသင့်ရထိုက်သော ခံစားပိုင်ခွင့်များ၏ အယူအဆများအဖြစ် ရှုမြင်ကြပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဖြင့် အတည်ပြုထားသော လူ့အခွင့်အရေး များသည် ဥပဒေ၏ ဖန်တီးမှုများပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အစိုးရ၏ အာဏာကို သမားရိုးကျ ကန့်သတ်ထားခြင်းထက် ပိုမိုကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများအား ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ယင်းတို့သည် တရားမျှတရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး၊ လူမှုဖူလုံရေးနှင့် ပြည်သူ့ဘဝ သာယာ ရေးတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ပေးရန် နည်းလမ်းများကို ဖန်တီးရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ချမှတ် ထားသော ပြဌာန်းချက်များနှင့် အာဏာများနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးများအား အသုံးပြုရန် ရည်ရွယ် ထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ များစွာတို့သည် လူ့အခွင့်အရေး၏ ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်း၊ ယင်းတို့၏ အရင်းခံ အကြောင်းအရာများနှင့် နိုင်ငံများက နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သည်ဟု ယူဆ သော ပြဌာန်းချက်များအနေဖြင့် ချမှတ်ထား သည့် ယင်းတို့၏ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင် သည့် နည်းလမ်းများကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂ (UN) ကလည်း နိုင်ငံတကာက ပူးတွဲ ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်မှုပေးခြင်းဖြင့် ပံ့ပိုးပေးပြီး အထူးသဖြင့် အဓိကကျသော လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ငန်းစဉ် ၇ ရပ် ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၂ ကို ကြည့်ပါ။)

ဇယားကွက် ၂။ ကုလသမဂ္ဂက ဆောင်ရွက်သည့် အဓိက နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ် ခုနစ်ရပ်

- လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကြေငြာချက် (UDHR)၊ ၁၉၄၈ (တရားဝင် အတည်ပြုပြဌာန်းထား သည့် သဘောတူညီချက် မဟုတ်ပါ)
- လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု ပုံစံအမျိုးမျိုးအား ဖယ်ရှားရေး နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက် (CERD) ၊ ၁၉၆၅
- ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု (ICCPR) ၊ ၁၉၆၆
- စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု (ICESCR) ၊ ၁၉၆၆
- အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအားလုံးကို ဖယ်ရှားရေး သဘောတူညီချက် (CEDAW) ၊ ၁၉၇၉
- ကလေးများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက် (CRC) ၊ ၁၉၈၉
- နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်း၊ အခြားသော ရက်စက်မှု၊ လူသားမဆန်မှုနှင့် သိက္ခာချခြင်း အပြုအမူများနှင့် အပြစ် ပေးခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှု (CAT) ၊ ၁၉၈၄

၃။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ပါဝင်ခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး အတွက် ဆောင်ရွက်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အမျိုးအစားသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်၏ အတိုင်းအတာကို ပုံဖော်နိုင်သော ပထမဆုံး အခြေခံ သဘောတရားများ ဖြစ်ကြပါသည်။

၏ အတိုင်းအတာကို

(က) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပုံစံချမှတ်ရန် လုပ်ငန်းစဉ် အမျိုးအစား

(ခ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အမျိုးအစား၏ သဘောသဘာဝဖြင့် ပုံဖော်ပါသည်။

၃.၁။ လုပ်ငန်းစဉ် အမျိုးအစား

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြမည် ဖြစ်သော အလွန်အရေးပါသည့် နည်းလမ်းများကို သဘောတူညီရန်အတွက် နိုင်ငံအသီးသီး၊ အချိန်ကာလ အသီးသီးတွင် ကွဲပြားခြားနားသည့် လုပ်ငန်းစဉ် အမျိုးမျိုးတို့ကို အသုံးပြုလျက် ရှိပါသည်။ ဆက်တိုက် တိုးတက်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအဖြစ် စီမံခန့်ခွဲရသော လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများအရ လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး ၏ လမ်းကြောင်းတစ်ခုအတွင်းရှိ မတူညီသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား လူ့အခွင့်အရေးကို ရယူခံစားခွင့်ရှိရန် ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပုံစံချမှတ်မှု၏ အကြောင်းအရာ အာလုံးကိုသော်လည်းကောင်း၊ အဓိက စည်းမျဉ်းများကိုသော်လည်းကောင်း အာဏာရပါတီက ချမှတ်သည့်အခါ လုပ်ငန်းစဉ်များသည်

အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် တိကျသော ခေါင်းဆောင် သို့ မဟုတ် နိုင်ငံရေး ဦးဆောင်မှုမရှိသော မရှိ သော ပဋိပက္ခတစ်ခုအတွင်း အဖွဲ့အစည်းများအကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော အဖွဲ့အစည်းများကို အခွင့်အရေး များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခံရခြင်း သို့မဟုတ် ထိန်းချုပ်ထားခံရခြင်းတို့အပေါ် မူတည်၍ အောင်နိုင်သူ သို့မဟုတ် ရှုံးနိမ့်သူများအဖြစ် ယူဆထားပါသည်။

အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ကဏ္ဍများအတွက် လူ့အခွင့်အရေး၏ အတိုင်းအတာကို ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်စည်းမျဉ်းများအဖြစ် ပြဌာန်းထားပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် တိကျသော ခေါင်းဆောင် သို့ မဟုတ် နိုင်ငံရေး ဦးဆောင်မှုမရှိသော ပဋိပက္ခတစ်ခုအတွင်း အဖွဲ့အစည်းများအကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များစွာတို့တွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းကို ချမှတ်ပေးရန် ပဓာနကျသော စဉ်းစားဆုံးဖြတ်မှုသည် ပဋိပက္ခ၏ အဖြေထုတ်ချက် တစ်ခုဖြစ်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ခြင်း လည်းဖြစ်ပါသည်။

ယင်းတို့၏ အနေအထား သီးခြားစီရှိနေကြသော လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုချင်းစီတွင် အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်း

ဖော်ပြခြင်းခံရသော အဖွဲ့အစည်းများ၊ အခွင့်အရေးများကို ချန်ရစ်ထားခံရ သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်စပ် နေသည့် အောင်နိုင်သူနှင့် ရှုံးနိမ့်သူ များအဖြစ် ယူဆထားသော ပေါ်ထွက် လာသူများအတွက် လက်တွေ့ကျ သော အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုများ ရှိကြပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွင်း ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်မှုကို ပိုမိုလိုအပ်လာခြင်းသည် တွန်းအားများ နှင့်အတူ ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ပြည်သူ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုသည် အခွင့်အရေးများ၏ အရေး ပါမှုအပေါ် အများသဘောတူညီမှုကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရရှိရန် ပံ့ပိုးပေးလျက် ရှိပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား တရားဝင်ဖြစ်ရန် အထောက်အကူပြုပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင်မူ ပြည်သူများ ပါဝင်ခြင်းသည် အာဏာရပါတီများ၏ အမြင်အရ အခွင့်အရေးများကို လျော့ပါးစေပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်၏ အတိုင်းအတာအပေါ် ပြည်သူများအကြား သဘောမတူညီမှုများ ပိုမိုဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေပါသည်။ ဥပမာ - အယ်လ်ဆာဗာဒေါတွင် နိုင်ငံတော် ခေါင်းဆောင်များသည် အားလုံးနီးပါးသည် ကက်သလစ်များဖြစ်နေကြသော နိုင်ငံသားများ၏ စစ်မှန်သည့် တစ်တပ် တစ်အား ပါဝင်မှုကို အခြေပြု၍ နိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များကို ကိုယ်စားပြုသည့် တရားဝင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကိုရေးဆွဲရန် ပူးတွဲကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံသား အများစုသည် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်း အား ပြစ်မှုအဖြစ် ဥပဒေပြဌာန်း သတ်မှတ်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း အသက်ရှင်ခွင့် ပြဌာန်းချက်များကိုတောင်းဆိုပါသည်။ အမှန်စင်စစ် ဤအယူအဆကို လက်ခံခဲ့သည့် ကာလမှစ၍ လူသားဘဝကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ရန် အတွက် ၁၉၉၉ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအတွင်းရှိ ပြဌာန်းချက်များကို ပြောင်းလဲခဲ့ပါသည်။ အနည်းငယ်သောခေါင်းဆောင်များသည်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေ ခံဥပဒေအသစ်နှင့်အညီ အာဏာကို ထိန်းချုပ်ရန်ရည်ရွယ်ထားပါက ဤပြဌာန်းချက်ကို အတိုက်အခံပြုလုပ်လာနိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် ဘာသာရေး၏ လွှမ်းမိုးမှု၊ စီးပွားရေး အနေအထား၊ နေရာအနှံ့အပြားတွင် စာမတတ်သူ များပြားခြင်း၊ ပဋိပက္ခများကို တွေ့ကြုံခံစားရခြင်းနှင့် နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သမိုင်းကြောင်း စသော အချက်များအရ ပြည်သူများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အကျိုး သက်ရောက်မှုသည် အကောင်းအဆိုး ခွန်တွဲနေပါသည်။

အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့ စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးအတွင်း ပြည်သူ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို တရားဝင်ဖြစ်ရန် ကိုလည်း အထောက်အကူပြုပါသည်။ အချို့ကိစ္စရပ်များတွင်မူ ပြည် သူ များ ပါ ဝ င် ဆောင် ရွက်ခြင်း ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် အကောင်းဆိုးခွန်တွဲ လျက်ရှိပြီး အချို့သော အဖွဲ့ အစည်းများ၏ အမြင်အရ အခွင့်အရေးများကို လျော့ပါးစေပါသည်။ ဖွဲ့ စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ၏ အတိုင်းအတာတွင်လည်း သဘောတူညီမှုမရှိခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါ သည်။

၃.၂။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အမျိုးအစား

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ဝိသေသလက္ခဏာ နှင့် သဘောသဘာဝ၊ ယင်းက အလွန်အရေးပါစွာ သက်ရောက်နေသော လူ့အဖွဲ့ အစည်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်၏ ပုံစံ၊ အတိုင်းအတာနှင့် အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းအား အခြေတည်လျက် ရှိပါသည်။ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ကွဲပြားခြားနားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စနစ်များဖြင့် ဖန်တီးထားသော အမျိုးမျိုးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စနစ်များကို ဖတ်ရှုခြင်းအားဖြင့် အဆိုပါ အဓိက

ပြောင်းလဲသောအရာများအား နားလည်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အမျိုးအစားများ မျိုးစုံရှိကြပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတိုင်းတွင် ကွဲပြားပြားနားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ကွဲပြားခြားနားသော ဦးတည်ချက်များ ရှိကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ယခင်ကာလ များက ချမှတ်ခဲ့သော သဘောတူညီမှုများနှင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာများ (ဥပမာအားဖြင့် ပြိတိန်နိုင်ငံမှာ ကဲ့သို့) မှ အမြစ်တွယ် နေကြပြီး ကာလကြာရှည်စွာ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာသောကြောင့် အချို့သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများက ယင်းတို့ကို စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းထားသည်ဟု ရှုမြင်တတ်ကြသည်။ အချို့သော အခြေခံဥပဒေများကို အစိုးရ၏ ပြဌာန်းချက်များအတွက် အခြေခံပုံစံချမှတ်မှုများ အဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ အစိုးရစနစ်အတွင်း ယင်းတို့အချင်းချင်း ဆက်နွယ်နေသော နည်းလမ်းအဖြစ်သော်လည်းကောင်း ရှုမြင်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် တရားဝင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအား အလွဲသုံးစားလုပ်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးသည့် အနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးကို အဓိကအသုံးပြုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထင်ရှားလှသည့် ဥပမာတစ်ခုမှာ ယခင်ကတည်းက ရှိနေခဲ့သော ပြည်နယ် ၁၃ ခု၏ အကျိုးတူပူးပေါင်းရေးအဖွဲ့ကို ကိုယ်စားပြုသော ကိုယ်စားလှယ်များက

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ဝိသေသလက္ခဏာ နှင့် သဘောသဘာဝ၊ ယင်းက အလွန်အရေးပါစွာ သက်ရောက်နေသော လူ့အဖွဲ့ အစည်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်၏ ပုံစံ၊ အတိုင်းအတာနှင့် အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းအား အခြေတည်လျက်ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အမျိုးအစား တစ်ခုချင်းစီသည် တိကျသေချာသော ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ၊ စံ သတ်မှတ်ချက်များကို ပံ့ပိုးပေးပြီး အပြန်အလှန်အားဖြင့် ယင်းတို့ကလည်း ပြန်လည်အထောက်အကူပြုပါသည်။ ဤဥပဒေစည်းမျဉ်းကို အမှန်တကယ် ဖြစ်ပေါ်နေသော အနေအထားများတွင် အသုံးပြုပါသည်။

မူကြမ်းရေးဆွဲထားကြသည့် နှစ် ၂၀၀ ကျော် သက်တမ်းရှိပြီဖြစ်သော အမေရိကန်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၈၉) ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အခြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများစွာနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အကျိုးရလဒ်များအား ရည်ရွယ်ပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ရော နိုင်ငံတော်ကို ပြန်လည်တည်ဆောက် ခြင်းအတွက် ဆောင်ရွက်သောကြောင့် ယင်းတို့အား တော်လှန်ရေး တစ်ခုအသွင် ဆောင်သည်ဟူ၍ မြင်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်၏ တရားဥပဒေကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်အတွက် နိုင်ငံ၏ ပထမဆုံး ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော တိုင်းရင်းသား သမ္မတ၏ ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် လှုံ့ဆော်ထားသော မူကြမ်းတစ်ခုဖြစ်သည့် ဘော်လီဗီးယား၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၉) အရ နိုင်ငံတော်သည် နိုင်ငံသားပေါင်းများစွာဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသည်ဟူသည့် အသိအမှတ်ပြု လက်ခံ မှုကိုသာမက နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး ရေစီးကြောင်းအတွင်း တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု မြှင့်မားလာ စေခြင်းအတွက် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးကိုပါ အခြေတည်ထားပါသည်။ ယခင် ညွှန်ကြားချက်ဟောင်းကို လုံးဝဖယ် ရှားပစ်ပြီး 'လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု မရှိရေးနှင့်၊ ကျား/မ ခွဲခြားမှု မရှိရေး' (အပိုဒ်ခွဲ ၁ (ခ)) တို့အပေါ် ချမှတ်ထားသော ဒီမိုကရေစီ စနစ်တစ်ခုအဖြစ် နိုင်ငံတော်ကို အပြည့်အဝ ပြန်လည် ညွှန်ကြားရန်အတွက် တောင်အာဖရိက၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆) ကို မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံက ပုံစံချမှတ်ပါသည်။ ယင်း ၏ ခြောက်နှစ်တာ ပြည်တွင်းစစ်ပွဲအပြီး ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် နီပေါနိုင်ငံသည် နှစ်ပေါင်း ၂၄၀ ကျော်ကြာ ကျင့်သုံးလာခဲ့သည့် သက်ဦးဆံပိုင် စနစ် ၏ နေရာတွင် ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံ စနစ်ကို တည်ထောင်ချမှတ်ခဲ့သော ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ထုတ်ပြန်ကြေငြာ ခဲ့သည်။ အဆိုပါ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နီပေါနိုင်ငံသစ်အား ပြန်လည်ပုံ ဖော်ရေးအတွက်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ် အား ပုံစံချမှတ်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ထားပါ သည်။

ဘော်လီဗီးယား၊ နီပေါနှင့် တောင်အာဖရိကတို့သည် နိုင်ငံတော်၏ လက္ခဏာရပ်များနှင့် ယင်းနိုင်ငံတွင်း နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းတို့ ကြောင့် ပြဿနာပေါ်ပေါက်နိုင်ပြီး တိကျပြတ်သားသော လူမှုရေးအရ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ယခင်ကာလ များက ချမှတ်ခဲ့သော သဘောတူညီမှုများနှင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာများမှ ကာလကြာရှည်စွာ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာသည်။ သို့မဟုတ် သင့်လျော်သည့် အကျိုးရလဒ်များအား ဖော်ဆောင်ရရှိရန် ရည်ရွယ်ပြီး လူမှုအဖွဲ့ အစည်းများကိုရော နိုင်ငံတော်ကိုပါ ပြန်လည် တည်ဆောက်ခြင်းအတွက် ရည်ရွယ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများသည် လူ့အခွင့် အရေးကို လူမှုရေးအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းပေးသော အရာများအဖြစ် ဆောင်ရွက် ပါသည်။

သဘောတူညီချက်များ လိုအပ်နေကြောင်း အသိအမှတ်ပြုသည့်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ တည်ဆောက်ရန် အခြေခံလိုအပ်ချက်ကို နမူနာပြုသော နိုင်ငံများ ဖြစ်ကြပါသည်။ အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည်လူ့အခွင့်အရေးကို လူမှုရေးအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အပ်နှင်း ပေးသော အရာများအဖြစ်ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ရံဖန်ရံခါတွင်လူ့အခွင့်အရေးများသည်နိုင်ငံတော်၏ စံနမူနာပြုယုတ်တစ်ခုအဖြစ်ကိုယ်စားပြုပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင်ပင်မဥပဒေပုဒ်မ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကို အချုပ်အခြာအာဏာ ဥပဒေက နိုင်ငံတော် အာဏာပိုင်များကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးရန် ထိန်းသိမ်းကန့်သတ်ထားရန် ရည်ရွယ်ထားသော 'စည်းမျဉ်း အစု' အဖြစ် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အမျိုးအစားတစ်ခု ချင်းစီသည် တိကျသေချာသော ကိုယ်ကျင့် တရားပိုင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များကို ပံ့ပိုးပေးပြီး အပြန်အလှန်အားဖြင့် ယင်းတို့ကလည်း ပြန်လည်အထောက်အကူ ပြုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ဤဥပဒေစည်းမျဉ်း ကို မည်သည့် အနေအထားတွင် မည်သို့ အသုံးပြုမည် ဟူသော အချက်ကို လျစ်လျူရှုလျက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၌သာ အခွင့်အရေးများ၏ စာရင်းကို စာရင်းသွင်းဖော်ပြခြင်းကိုသာ အလေးပေးခြင်းမပြုရန် လိုအပ်ချက်ကို သတိထားကောင်း ထားပါလိမ့်မည်။ တောင်အာဖရိကတွင် လူမျိုးရေးမဆန်သော ဒီမိုကရေစီစနစ်' ၊ ဘော်လီဗီးယားနှင့် အက်ကွေ ဒေါတွင် 'တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုပေါင်းစုံ' နှင့် နီပေါတွင် 'ပြန်လည်ပုံစံချ မှတ်ဖွဲ့စည်းခြင်း' စသည့် ဥပဒေရေးရာ အသုံး အနှုန်းများဖြင့် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၏ ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာ နောက်ခံထားမှုများကို အတိုဆုံးနှင့် အရှင်းဆုံး ဖော်ပြထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစနစ်များအတွင်းရှိ နိုင်ငံရေး ပြုမူဆောင် ရွက်ချက်များကို ပုံဖော်သော အဆိုပါကိုယ်ကျင့်တ ရားပိုင်းဆိုင်ရာ ရှုမြင်သုံးသပ်ချက်သည် ပြည်သူများ၏ နိုင်ငံရေး ပြဌာန်းချက်များကို ဖော်ပြ ပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုကို 'သက်ရှိ မှတ်တမ်း' တစ်ခုအဖြစ် ညွှန်းဆိုခွင့်ပြုထားပါသည်။ အမှန်တကယ် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်ကို ယင်းမှ ခွဲထုတ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။

အောက်ဖော်ပြပါအခန်းတွင် ပြိုကွဲနေသော၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအား ချမှတ်တည်ဆောက်ရေးကို အလေးပေးဖော်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤဖွဲ့စည်း ပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် မတိုးသာ မဆုတ်သာ အနေအထားတစ်ခုအတွင်း၌

တိကျပြတ်သားသော၊ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး ထားသော ခွင့်ပြုချက်ကို ပြဌာန်းထားပါသည်။ ယခင်ကတည်းက ရှိနေသော လူထုညွှန်ကြားချက်များနှင့် သင့်လျော်ညီညွတ်စေရန် အမြစ်တွယ်နေသော အာဏာစနစ်များ၊ တရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၏ အားပြိုင်နေသော ရင်း မြစ်များရှိသော နယ်မြေအလိုက် လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့်အတူ ယင်းတို့အား ပုံစံချမှတ်ပါသည်။

၄။ ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားနေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်မှုအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် လူ့အခွင့်အရေး ဖော်ပြချက်အတွက် တောင်းဆိုချက်များမှ များစွာသော တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ တင်းမာမှုများနှင့် သဘောတူညီမှု မရှိခြင်း၏ အကြောင်းရင်း အများစုတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်ပါသည်။

- (က) ယခင်က မတရားသဖြင့် ဥပဒေ ဖောက်ဖျက်ခဲ့ခြင်းများအားကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ချက်
- (ခ) အာဏာ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း၏ ယေဘုယျစနစ်
- (ဂ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များနှင့်
- (ဃ) ပြည်တွင်း တရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ

၄.၁။ ယခင်က မတရားသဖြင့် ဥပဒေ ဖောက်ဖျက်ခဲ့ခြင်းများအားကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း

ယခင်က ပဋိပက္ခများတွင် မတရားသော ဥပဒေချိုးဖောက်မှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ကိုသာမက ယင်းတို့ကို ပုံမှန် တရားရုံး လုပ်ငန်းစဉ်များ မပါဝင်သော နည်းလမ်းများဖြင့် အထူးရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ကြောင်းကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုရန် ခိုင်လုံသော အကြောင်းပြချက် ရှိနိုင်ပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ဦးစွာဖြစ်စေ၊ တစ်ချိန်တည်းမှာပင်ဖြစ်စေ သမိုင်းကြောင်းအရ ရှိလာခဲ့သော တရားမျှတမှု မရှိခြင်းကို ဖြေရှင်းခြင်းမပြုပဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် ရေးကို စဉ်းစားရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ယခင်က မတရားခဲ့သည့် ချိုးဖောက်မှုများအား ဖြေရှင်းရန် ဆောင်ရွက်မှု မရှိခြင်း သို့မဟုတ် မစွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် ရေး၏ ကြီးပမ်းအားထုတ်မှုများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်အသစ် အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ် ချမှတ်ခြင်းအား တားဆီးနှောင့်ယှက်ခြင်း သို့မဟုတ် လမ်းချော်စေခြင်းဟူသည့် ပြဿနာရပ်များကို ပေါ်ပေါက်စေပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ယခင် က ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော မတရားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းချက်များသည် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်သစ်ကို ဘေးသင့်စေပြီး အလွန် ခွဲခြားသော စနစ်များကိုလည်း ပြန်လည် အသက်သွင်းနိုင်ပါသည်။

ကိစ္စများစွာတို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၌ အရေး အပါဆုံးသော စဉ်းစားချင့်ချိန်မှုများရှိမှသာ ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းချက် ထုတ်ခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်းအတွက် ပံ့ပိုးပေးနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ဦးစွာဖြစ်စေ၊ တစ်ချိန်တည်းမှာပင်ဖြစ်စေ သမိုင်းကြောင်း အရ ရှိလာခဲ့သော တရားမျှတမှုမရှိခြင်းကို ဖြေရှင်းခြင်း မပြုပဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို တည်ဆောက်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အရေးပါသော ဆောင်ရွက်သူ များအဖြစ် ဒုက္ခသည်များ ပေါ်ပေါက်လာရပါသည်။

နည်းစနစ်ကျသော၊ ဖြစ်တည်မှု လက္ခဏာကို အခြေပြုသော ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် နိုင်ငံတော်၏ ဖိနှိပ်မှုများ ကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်ပြီး အရေးပေါ် ဥပဒေများဖြင့် ကာလကြာရှည်စွာ ထိန်းသိမ်းထားခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်သူလူထုအပေါ် နိုင်ငံတော်က အကြမ်းဖက်ခြင်းတို့သည် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် ဆိုးရွားလွန်းသော ချိုးဖောက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အရင်ဦးဆုံး စတင်ဆောင်ရွက်သော အမေရိက အလယ်ပိုင်းနှင့် လက်တင်အမေရိကတို့တွင် နိုင်ငံတော်၏ အကြမ်းဖက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတော်က အတည်ပြု ထားသော 'အတိုက်အခံနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းမှ အဖွဲ့ဝင်များကို အလစ်တိုက်ခိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်း' ပြဿနာရပ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများအတွက် အလွန်အရေးပါသည်။ ရဝမ်ဒါတွင် ၁၉၉၄ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု၏ အတွေ့အကြုံကလည်း ၂၀၀၃ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အခွင့်အရေးများကို ချမှတ်စီမံမည့် လမ်းကြောင်း အပေါ် အထောက်အကူပြုပြီး ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ အဖြစ်အပျက်ကလည်း အလားတူပင် ဖြစ်ပါသည်။ အီရတ်နိုင်ငံတွင် ယခု အချိန်ထိ လူမဆန်စွာ ဖိနှိပ်ခြင်းခံနေရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ လိုအပ်ချက်များက ၂၀၀၅ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အား ပုံစံချမှတ်ကြသူများအပေါ် ဖိအားများ သက်ရောက်လျက် ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတော်၊ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံ ရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယင်းတို့အား ထောက်ခံသူများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကို မတရားသဖြင့် ချိုးဖောက်ခံရသူများ သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းတွင် အရေးပါသော လုပ်ဆောင်သူများအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာပါသည်။

အဆိုပါ သမိုင်းကြောင်းများကို ထောက်ချင့်ရသော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ကနဦးအဆင့်များတွင် သာရှိသေးသော နိုင်ငံအချို့သည် ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေးနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတရေး အကြောင်း အရာများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် အမျိုးမျိုးသော အထူးလုပ်ငန်းစဉ် ဆောင်ရွက်ချက်များကို လိုအပ်ပါသည်။ အခြေခံ နည်းလမ်းများအဖြစ် အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ မှုခင်းဆေးပညာအရ ပြစ်မှုဟောင်းများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများ၊ အထိမ်းအမှတ်ပြုလုပ်၍ အမှတ်ရခြင်း ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ အခြေအနေ အရ သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ချက်အရ ကင်းလွတ်ခွင့်များ သို့မဟုတ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်များ၊ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တရားရုံး တွင် စစ်ဆေးစီရင်ခြင်းများ၊ ကြားဖြတ် ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ယခင်ကပင် ရှိနေခဲ့သည့် မူလရိုရင်းစွဲ အခြေအနေများကို စွန့်ပစ်ပယ်ရှားပြီး ဆောင်ရွက်ချက်အသစ်များကို စတင်ခြင်းအတွက် ကြားဝင်ဖျက်ဖြေရန် အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ 'နေဝင်ချိန်' နှင့် 'နေထွက်ချိန်' ဥပဒေများ စသည်တို့ကို အသုံးပြုကြပါသည်။

၄.၂။ အာဏာခွဲဝေခြင်း၏ ယေဘုယျစနစ်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ကြီးမားစွာ ကြိုးပမ်းရယူရသည့် အကြောင်းတရားများ ဖြစ်သော၊ အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို သတ်မှတ်အပ်နှင်းထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အခြေခံအားဖြင့် နိုင်ငံရေး သဘောသက်ရောက်ပါသည်။ ယခင်ကတည်းက ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သော ပဋိပက္ခများနှင့် ခွဲခြား မှု၏ပုံစံများအား ဖယ်ရှား၍ မရနိုင်အောင် အာဏာ၏စနစ်ကို ပုံဖော်နေပါသည်။ အက်ကွေဒေါ၏ မကြာသေးမီက ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်သည် ဤအယူအဆကို အလေးပေးပါသည်။ ၁၉၉၅ မှ ၂၀၀၆ ထိ ၁၁ နှစ် အတွင်း သမ္မတ ၈ ဦးကို ပေါ်ထွန်းစေခဲ့သည့် နိုင်ငံရေး စနစ်နှင့်အတူ ကျယ်ပြန့်စွာ အမှန်အတိုင်း သိမြင်လာမှုကြောင့် အက်ကွေဒေါပြည်သူတို့၏ ၈၂%သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်ကို ပုံစံချမှတ်ရန် ၂၀၀၇ ဧပြီလတွင် မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံကို စုဝေးကျင်းပရန် ဆန္ဒမဲပေးခဲ့သည်။ သမ္မတအနေဖြင့် ရာထူးမှ အနားယူပြီး အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများကို ဆင့်ခေါ်ပါက သက်တမ်းတစ်ခုလျှင် တစ်ကြိမ်မျှသာ သိမ်းမည့်

ကွန်ဂရက်စ် လွှတ်တော်ကို ရုပ်သိမ်းပေးမည့် နိုင်ငံတော်၏ အာဏာကို တိုးမြှင့်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်သည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အကြား မတိုးသာမဆုတ်သာ အခြေအနေကို အဆုံးသတ်ရန် သိသာသော ပြောင်းလဲမှုများကို စတင်ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေသစ်အရ သမ္မတသည် လေးနှစ်ဆက်တိုက် သက်တမ်းတစ်ခုအတွင်း တာဝန်ထမ်းဆောင်ရပြီး အခွန်နှုန်းထားများကို တိုးမြှင့်ရန်နှင့် စိုက်ပျိုး၍ မဖြစ်ထွန်းသော မြေယာများကို ပြန်လည်ခွဲဝေဖြန့်ဖြူးရန် အာဏာအပါအဝင် လယ်ယာမြေပစ္စည်းများ သိမ်းယူနိုင်သော အာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်သော ဗဟိုဘဏ် အပေါ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ရရှိပါသည်။ လူထု၏ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ဖော်ဆောင်ရန်နှင့် နိုင်ငံရေးကို ဒေသန္တရအဆင့်ထိ ရောက်ရှိစေရန် နိုင်ငံသားများ ညီလာခံများကိုလည်း ပြည်နယ်အဆင့်တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပေးထားပါသည်။ ထို့ အပြင် နိုင်ငံကိုလည်း နိုင်ငံသားပေါင်းစုံဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားပြီး ယင်းတို့၏ ဘိုး ဘွားပိုင်မြေယာများတွင် သတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းများကို မလုပ်ဆောင်မီ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံပါဝင်သော လူ့ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရန် (ခွင့်ပြုချက်ကို မဖြစ်မနေ ရရှိစရာ မလိုအပ်သော်လည်း) ဗဟိုအစိုးရအား ပြဌာန်း ထားပါသည်။ ၂၀၀၈၊ စက်တင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ဆန္ဒမဲပေးသော အက်ကွေဒေါ နိုင်ငံသားများ၏ ၆၃.၉% သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်ကို သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အခြေခံအား ဖြင့် နိုင်ငံရေး သဘောဆောင်ပါသည်။ ယခင်ကတည်းက ရှိခဲ့ သော ပဋိပက္ခများနှင့် ခွဲခြားမှုများက လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ စနစ်ကို စွဲမြဲစွာ ပုံဖော်နေပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းကိစ္စ များကို ပိုမိုကြီးမားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ တွန်းအားများ၏ အနေအထားများက ပုံဖော်နိုင်ပါသည်။

ကွဲပြားခြားနားချက်များ များပြားမှု နှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပြိုကွဲမှုတို့ကို ထိန်းသိမ်းရန် ခိုင်မာသော အဖွဲ့အစည်း၊ တစ်နိုင်ငံလုံးက လက်ခံသည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်ကို တိုင်းပြည်အနေဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပြဌာန်းခြင်းရှိပါသလားဟူသည့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာအား ပြောင်းလဲစေခြင်းကို အားပေးမောင်းနှင်သည့် မေးခွန်းများက လူ့အခွင့်အရေးကဏ္ဍကို ပုံဖော်နိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်နေကြသော အဖွဲ့အစည်းများသည်

လူ့ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထုံတမ်းများအပေါ် ညီတူညီမျှ ဆုံးဖြတ်ပေးမည့် အာဏာကို ဗဟို အဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့် အသီးသီးသို့ လွှဲ ပြောင်းခွဲဝေ ချပေးခြင်းကိုသာ ထောက်ခံသည့် ယင်းတို့၏ ကိုယ်စားပြု အဖွဲ့အစည်းများကိုသာ သစ္စာရှိကြပါသလား။

၄.၃။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ တရားရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအမြင်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၏ အရင်းခံ အကြောင်းအရာများအား အပြီးသတ် ဖြေရှင်းလေ့ မရှိပါ။ အထူးသဖြင့် ယင်းတို့သည် ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများအပေါ် သဘောထားများ ကွဲပြားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် အခွင့်အရေးပေးသော ယေဘုယျ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များကို ချမှတ်နိုင်သည့် အာဏာအရ လူ့အခွင့်အရေး ထုံး တမ်းစဉ်လာများကို မည်သူက ပုံဖော်မည်ဟူသော မေးခွန်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တာဝန်ယူဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ပေသည်။

ဤသို့ဖြေရှင်းပေးရာတွင် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းများကို တရားဥပဒေနှင့်အညီ အတည်ပြုပြဌာန်းသည်ဟု ယူဆကြ သဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအတွက် အကောင်အထည် နေရာချထားမှုဟုလည်း ယူဆနိုင်ပါသည်။ ယနေ့ ခေတ်၏ အများစုသော ဒီမိုကရေစီ စနစ်များသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဥပဒေများ၏ အချုပ် အဖြစ် ရည်ညွှန်းဖော်ပြကြပြီး တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက တွန်းအားပေးထားသည့် 'ပြည်သူ့ အကျိုးစီးပွားကို ဥပဒေဖြင့် ထမ်းဆောင်ခြင်း' အပါအဝင် ယင်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ရန် တရားရုံးများ၌ ဥပဒေနှင့်ညီမျှစွာ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အသုံးပြုရန် နိုင်ငံသားများအတွက် လမ်းကြောင်း ဖော်ဆောင်ပေးပါသည်။ ဤလမ်းကြောင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအား တရားဝင်ဖြစ်စေရန်အတွက် ကိုယ်စားပြုစေပါသည်။ ယင်းနောက်ကွယ်ရှိ ပြောင်းလဲရေးအတွက် လူ့ဆော်ကြသူများ သည် အနာဂတ်၏ နိုင်ငံရေး ပြောင်းလဲမှုများက မိမိတို့၏ ရပိုင်ခွင့်များအား ထိခိုက်စေနိုင်မှုအပေါ် စိုးရိမ်မကင်း ဖြစ်နေကြသော အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဥပဒေမူကြမ်းများသည် ချဲ့ကားလွန်းပြီး အလွန်ကြာမြင့်သည့်အပြင် အလားတူ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လူ့အခွင့်အရေး ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၏ အလွန်အရေးပါသော အကြောင်းအရာများအား အပြီးသတ် ဖြေရှင်းလေ့ မရှိပါ။ ယင်းတို့သည် ဆောင်ရွက်ခြင်းများအတွက် အခွင့် အရေးပေးသော ယေဘုယျ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအား အကောင်အထည် ဖော်နိုင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို မည်သူက ပုံဖော်မည်နည်း။

တစ်ခုအတွင်းရှိ အခြားသော ပြဌာန်းချက် များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ရသော် ယင်းတို့သည် ပြင်ဆင် ပွမ်းမံမှုများ ပြုလုပ်ရန် ပိုမိုခက်ခဲလာလျက် ရှိပါသည်။ အခြားသော နိုင်ငံများသည်လည်း အရေးအတွက် တိုးပွားမှုများပြားလျက်ရှိလာသော နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဆောင်ရွက်ချက်များကို အတည်ပြုထားပြီး အတည်ပြုချက်သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအား တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်းအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိပါသည်။ တကယ်တမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအား တရားဝင် ဖြစ်စေရေးအတွက်လည်း ကန့်သတ်ချက်များ ရှိပါသည်။ တရား စီရင်ရေးအဖွဲ့သည် အမှီအခိုကင်းသော၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရှိသော၊

ကျွမ်းကျင်မှု အရည် အချင်းရှိသော အနေအထားဖြစ်နေသေးသရွေ့ ယင်းကို ဆက်လက် ကျင့်သုံးနိုင်မည် ဖြစ်ပြီး ယင်း၏ စစ်မှန်သော အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများမှာ ငွေအရင်းအနှီးများကို ထိန်းသိမ်းထားရှိသည့် သူများ နှင့် အမှုကိစ္စ တိုင်းကို အနိုင်ရရှိ သူများသာဖြစ်ကြပါသည်။

ကွဲပြားခြားနားမှုများ များပြားလွန်းသော အနေအထားတွင် ယခင်ကတည်းက ရှိခဲ့သော လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေး စံသတ်မှတ်ချက် များကို ကိုင်တွယ်နိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ အရည်အသွေးသည် ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်နေကြသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများအကြား အများဆန္ဒ ရရှိစေရန် မူတည်နေမည်ဖြစ်ကြောင်းကို လက်တွေ့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများက နား လည်သဘောပေါက်ကြပါသည်။ ဤအခြင်းအရာသည် တရားရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုထက်စာလျှင် နိုင်ငံရေး သဘော သက်ရောက်နေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပုံစံချမှတ်ရန်အတွက် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အမျိုးမျိုးသော အခန်း ကဏ္ဍများပါရှိသည့် လူထု၏ပါဝင်မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးက အထက်ပိုင်းအဆင့် ရှေ့နေများ ၏ သီးသန့်နယ်ပယ် တစ်ခုသာ မဟုတ်တော့ကြောင်း အဓိပ္ပါယ် သက်ရောက်နေပါသည်။ ကွဲပြားခြားနားမှုများ

များပြားစွာရှိနေသည့် နိုင်ငံ များ၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် လူမှုရေးအရ ကွာဟချက် ကြီးမားစွာ သာတူညီမျှ မရှိခြင်း စသည့် အလွန်အမင်း ခွဲခြားမှုများ၏ ဖိအားများ သက်ရောက်နေသည့် အကြောင်းရင်းများ၊ စီရင်ထုံးများဖြင့် ထိထိရောက်ရောက် ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရာတွင် အရည်အသွေးပြည့်မီသော ရှေ့နေများနှင့် တရားသူကြီးများ မရှိခြင်းကြောင့် တရားရေး လုပ်ငန်း စဉ်များ၏ ပြီးပြည့်စုံမှု မရှိခြင်းကို နားလည်သဘောပေါက်ကြပါသည်။ အရေးပါသော အငြင်းပွားမှုများအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရာတွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးသင့်သည်ဟု နိုင်ငံရေးသမားများနှင့် ယင်းတို့အား ထောက်ခံ အားပေးသူများက သုံးသပ်ကောင်း သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်များသည် အဓိက ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရန် တာဝန်ရှိနေဆဲပင်ဖြစ်သည့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားပြီး ပုံသေခန့်အပ် ထားခြင်း မရှိသော အာဏာပိုင်များပါ အပါအဝင်အများပြည်သူတို့၏ သဘောဆန္ဒကို ရရှိစေရန် အထောက်အကူပြုပါသည်။

ဥပဒေနှင့် အညီဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအား တရားဝင်ဖြစ် စေနိုင်ရန် အလားအလာရှိသော်လည်း ဖွဲ့ စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ စွမ်းဆောင်မှုသည် ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်ကြသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင် သူများအကြား အများပြည်သူ၏ သဘောဆန္ဒ အမြောက်အများ ရရှိ နိုင်မှုအပေါ် မူတည်နေနိုင်ပြီး ယင်းသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဆိုသည်ထက် နိုင်ငံရေးသဘောပို၍ သက်ရောက်ပါ သည်။

၄.၄။ ပြည်တွင်း တရားရေးစံများနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်း

ယနေ့ခေတ်တွင် အာဏာတည်လျက်ရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအများစုကို ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့် အရေးများအတွက် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု ၁၉၆၆ (ICCPR) နှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များအတွက် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု ၁၉၆၆ (ICESCR) တို့ ရေးဆွဲပြဌာန်းစဉ်ကတည်းက ပုံစံချမှတ်ပါသည်။ မူစလင် အများစုနေထိုင်သော နိုင်ငံများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို အစွဲလားမဲ့ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိုင်ရှိ ကြေငြာချက် (၁၉၉၀) အပေါ်တွင် အခြေပြုထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် နိုင်ငံတကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများရှိ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များကို အကောင်အထည် ဖော်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိသည့် နိုင်ငံများတွင် ယင်းတို့သည် ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့် ဘာသာတရားစသည့် တရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၏ ပြည်တွင်းရင်းမြစ်များကို ပုံစံကျသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စနစ်အဖြစ် ပေါင်းစည်းရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပုံစံတကျ နားလည်သဘောပေါက် ရန် အသုံးပြုရေးအတွက် ကြိုးပမ်းထားပါသည်။ အကျိုးရလဒ်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများကို ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းထားပြီး ပြည်တွင်းတရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၏ တရားဝင် ရင်းမြစ်များကို ပုံစံတကျ နားလည်သဘောပေါက်ခြင်းအားဖြင့် ပြည်တွင်းရှိ စံသတ်မှတ်ချက်များကိုလည်း မြင့်မားစေမည် ဖြစ်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပြည်တွင်းတရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ် ချက်များသည် မတူညီသော အခြေခံသဘောတရားများ ဖြစ်ကြပါသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ နိုင်ငံတကာ ဆောင်ရွက်ချက်

များမှာ လူ့အခွင့်အရေးများသည် ညီမျှရမည်၊ တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ရမည်၊ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီမှ လွှဲပြောင်းဖယ်ရှား၍ မရစေရ စသဖြင့် ချမှတ်ထားသည့် စည်းမျဉ်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်က ကြည့်လျှင်လည်း ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ညီညွတ်သော ဥပဒေသည် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရာထူးဂုဏ်သိမ်အဆင့်ဆင့်ကို ခိုင်မာစေသော ထုံးတမ်း စဉ်လာအရ စံသတ်မှတ်ချက်များအပေါ် အခြေပြုနေပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အားပြိုင်နေသော အယူအဆ နှစ်ခုအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေး နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအပေါ်တွင် သော်လည်းကောင်း၊ ယေဘုယျအားဖြင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၏ အားပြိုင် နေသော ရင်းမြစ်များအပေါ်တွင် လည်းကောင်း ကြီးလေးသော တာဝန်အပေါ် လမ်းညွှန်ချက်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့က ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အမြင့်ဆုံး ဥပဒေအချုပ် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြလျက် ယင်းကို တိကျစွာ ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ထို့အပြင် ယင်းတို့တွင် တရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ် ချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် မညီညွတ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါက ယင်းတို့ကို တရားမဝင်ကြောင်း သတ်မှတ် သော ပုဒ်မငယ်များ ပါဝင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် နိုင်ငံတကာဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများရှိ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါ သည်။ သို့ရာတွင် ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ဘာသာတရား အစရှိသည့် တရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၏ အားပြိုင်နေသော အခြားသော အကြောင်းရင်းများလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ညီ သော ဥပဒေကို စနစ်ကျစွာ နားလည်သဘောပေါက်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ပေါင်းစပ်ပါဝင်ခြင်းရှိပါက ယင်းသည် အားပြိုင် နေသော အယူအဆများအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေး နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

တဖန် အကယ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်းရှိ အခြားသော ပြဌာန်းချက်များတွင် ခြွင်းချက်များ အနေဖြင့် အတိုက်အခံသဘောဆောင်သော တရားရေးဆိုင်ရာ ရင်းမြစ်များ ပါဝင်ပါက ယင်းသည် လွယ်ကူရှင်းလင်းခြင်း သိပ်မရှိလှပေ။

၅။ ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများ

ဒီမိုကရေစီ စနစ်သည် နိုင်ငံသားများက နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များအား လိုက်နာစေသော အစိုးရ၏စနစ် သို့မဟုတ် ပုံစံ တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် ဒီမိုကရေစီ ကျင့်သုံးခြင်းစနစ်အား နိုင်ငံရေးအရ ဝိဝါဒအမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားမှုကို ကာကွယ်ပေးရန် ခိုင်မြဲစွာ အမြစ်တွယ်နေသော ပြဌာန်းချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ပုံစံချမှတ်မှုဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအတွင်း အာဏာ၏ မျှတမှု အပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ၊ နိုင်ငံရေး ပါတီလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ လွတ်လပ်မှု၊ လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေး အဖွဲ့အစည်းများတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော အာမခံချက်များ၊ လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များနှင့် ဥပဒေကို အတည်ပြုရေး အာဏာပိုင်များအပေါ် ပြည်သူ့ရေးရာ ကြီးကြပ်မှုများ၊

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အကြား ဟန်ချက်ညီသော ဆက်နွယ်မှုများ၊ အရေးပေါ်အာဏာနှင့် မာရှယ်လော အသုံးချခြင်းအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ၊ လွတ်လပ်၍ အမှီအခိုကင်းသော မီဒီယာလောကအတွက် အာမခံချက်များနှင့် တာဝန်ခံမှုရှိသော၊ ပွင့်လင်းမြင်သာသော အစိုးရအဖြစ် မြှင့်တင်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များစသဖြင့် ကွဲပြားခြားနားသော ဆောင်ရွက်ချက်များ ပါဝင်ပါသည်။

မဲပေးနိုင်သည့် အခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ လွတ်လပ်စွာ ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်၊ အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်ပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရေးသားတင်ဆက်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခွင့် (လှုံ့ဆော်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေး သတင်းစကားများအား ဖြန့်ဝေခြင်း)၊ လွတ်လပ်သော မှီခိုခြင်းကင်းသော မီဒီယာအတွက် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ခွင့်ပြုချက်များ စသည်တို့ မရှိပါပဲ 'နိုင်ငံရေး အယူအဆများ၏ နယ်ပယ်' တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်မှာ ဖြစ်လာနိုင်ခြေ မရှိပါ။ 'နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ' ရရှိရန် လိုအပ်ချက်သည် အမှန်စင်စစ် ၁၉၈၉ နောက်ပိုင်းတွင် ဒီမိုကရေစီ စနစ် သို့ အသွင်းကူးပြောင်းသော နိုင်ငံများစွာတို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ယေဘုယျ အင်္ဂါရပ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ပွင့်လင်းသော မြို့ပြ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို လိုအပ်သော ဒီမိုကရေစီသည် နိုင်ငံသားများက နိုင်ငံရေးအရ လှုပ်ရှားတက်ကြွမှု ရှိပြီး အသိအမြင်များသောအခါ အောင်မြင်ပါသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှ ကင်းဝေးခြင်း၊ ဥပဒေနှင့်အညီသာတူညီမှုစွာ ဆက်ဆံခြင်း၊ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ရိုးသားဖြောင့်မတ်ခြင်း အတွက် အခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံသားတိုင်းအတွက် အနှောင့်အယှက်ကင်းကင်း အေးချမ်းစွာ နေထိုင်နိုင်သည့် အခွင့်အရေး၊ ဥစ္စာပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ၊ တရားမျှတသော စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် တရားစီရင်မှုအား စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အခွင့် အရေးများ၊ ကျွန်ုပ်တို့တန်းစားဘဝများနှင့် အတင်းအကြပ်စေခိုင်းခြင်း ခံရသော အလုပ်သမား ဘဝများမှ လွတ်မြောက်ရေး၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုများမှ လွတ်မြောက်ရေး၊ အပြစ်မရှိကြောင်း ယူဆချက်များနှင့် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၏ အခွင့်အရေးကို သက်ရောက်မှုရှိနေသော အနေအထားအားလုံးတွင်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် နိုင်ငံရေးအရ ဝါဒအမျိုးမျိုး ကွဲပြားတည်ရှိမှုကို ကာကွယ်ပေးရန် ခိုင်မြဲစွာ အမြစ်တွယ်နေသော ပြဌာန်းချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ပုံစံချမှတ်မှုဖြင့် ဒီမိုကရေစီ ကျင့်သုံးမှုကို အကောင်အထည်ဖော်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးနှင့် ပြည်သူ့ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ခြင်းကို တိုးမြှင့်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

သင့်လျော်သော ရပိုင်ခွင့်များစသည့် ပြည်သူ့ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အသုံးပြုဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

မကြာသေးမီ ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများစွာတို့တွင် နိုင်ငံသားများ ပါဝင်လာမှု၏ အရေးကြီးပုံကိုလည်း အသိအမှတ် ပြုလာခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို တိုက်ရိုက် ဒီမို ကရေစီနှင့် ပြည်သူ့တစ်ရပ်လုံး ပါဝင်ဆောင် ရွက်သော ဒီမိုကရေစီတို့၏ ရေပန်းစားလာ သော ပုံစံများတွင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ အယူအဆများသည် ရွေးကောက်တင်မြှောက် ထားသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအပေါ်

တွင်သာ မှီခိုအားထားနေခြင်းထက် အဓိက ကျသော ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေးများတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင် ဆောင်ရွက်နေသည့် နိုင်ငံ သားများနှင့် ပတ်သက်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ အနေ ဖြင့် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲကို အသုံးပြု၍ ရွေးချယ်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို ပိုမိုလုပ်ဆောင်ခြင်း သို့မဟုတ် မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်သူလူထုအား ပါဝင်လာစေပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး

ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော ဒီမိုကရေစီ စနစ်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာပုံစံချမှတ်မှုများတွင် ပြည်နယ်အစိုးရအဆင့်၌ ပြည်သူ့ညီလာခံများနှင့် ပြည်သူ့တစ်ရပ်လုံး ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေး ရင်းမြစ်များအား စီမံခန့်ခွဲမှုတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ခုံသမာဓိအဖွဲ့၏ တရားစီရင်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို တိုးမြှင့်ခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပြည်သူ့တရားရုံးများအစဉ်အလာအရ ဖြစ်သော အများနှင့် သက်ဆိုင်သော၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ညီညွတ်သော တရားရုံးများရှိခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း အထူးသဖြင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့ကဲ့သို့ အထူးကျွမ်းကျင်သူများအတွက် လျာထားလေ့ရှိသော ကဏ္ဍများ၌ပင် ပြည်သူ့အများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို ခွင့်ပြုပေးထားပါသည်။

နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဆောင်ရွက်ချက်များတွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးပုံစံများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် အများ အားဖြင့် ပါဝင်တတ်ကြပါသည်။ ယင်းတွင် အခွင့်အရေးများသည် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာ တရား သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးစံများမှ ပေါ်ထွက်လာသည်ဟု မည်သည့် အဖွဲ့အစည်းကမျှ စောဒက တက်ခြင်းမရှိကြစေရန်အတွက် ဘက်မလိုက်သော အခွင့်အရေးရင်း မြစ်များနှင့် ဆက်နွယ်နေသည့် အားသာချက် ရှိပါသည်။

၆။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများ

လွယ်ကူရှင်းလင်းသော နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ နိုင်ငံတကာဆောင်ရွက်ချက်များတွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးပုံစံများကို ထည့်သွင်းရန် ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတကာ လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရသော် ပြောင်းလဲ ခြင်းကို အများအားဖြင့် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ ဆောင်ရွက်ချက် နည်းလမ်းများ၏ အတည်ပြုချက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများအတွက် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပါဝင်ပါသည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်များအရ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံတော်ရှိ ပြည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ယင်းတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ဥပမာ အားဖြင့် ရေးသားထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းခြင်းအတွက် လွတ်လပ်ခွင့်ကို ထိခိုက်နစ်နာစေသည်ဟု ယူဆထားသဖြင့် နိုင်ငံအား ကန့်သတ်ထားသည့် အချို့သော အရာများအား ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ကန့်သတ်ထားရှိရန် ဖြစ်သော ကြောင့် ယင်းတို့အား အပျက်သဘောဆောင်သော အခွင့်အရေးများအဖြစ် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ မြင်ကြပါသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို ယင်းတို့၏ သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအား အချက်ပြသော ပထမမျိုးဆက် အခွင့်အရေး များအဖြစ် မြင်နိုင်ပါသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကလည်း နိုင်ငံတော်အား အပြုသဘောဖြင့်သာ ကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်ခြင်းပြုရန် လိုအပ်သော အခွင့်အရေးများကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ ယင်းတို့ကို အပြုသဘောဆောင်သော အခွင့်အရေးများဟု ခေါ်ဆိုနိုင်ပြီး ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံသားအားလုံး အတွက် သို့မဟုတ် လိုအပ်နေသော နိုင်ငံသားများ၏ အကျိုးအတွက် ပညာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးဟူ၍ ဖော်ပြကြပါ သည်။ တတိယမြောက် အမျိုးအစားခွဲခြားရာတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက်၊ လူ့အသိုင်းဝိုင်းများအတွက် အသက်တမျှ အရေးပါကြောင်း ယူဆထားသည့် အခွင့်အရေးများအား ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပြီး ယင်းတို့ကို စည်းလုံးညီညွတ်မှုဆိုင်ရာ အခွင့် အရေးများဟု ခေါ်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၊ လူမျိုးပေါင်းစုံ ပါဝင်သော နိုင်ငံသားများနှင့် ဘာသာရေး အုပ်စုများ၊ လူနည်းစုများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးများ၊ မသန်မစွမ်း ချို့ယွင်းနေသောသူများ စသည်တို့၏ အခွင့်

အရေးများ ပါဝင်ပါသည်။

ကွဲပြားခြားနားမှုများ လွန်စွာ ရှိနေပြီး ပဋိပက္ခများများ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် နိုင်ငံများ၌ ဤနည်းလမ်းတွင် လက်တွေ့ဆန်ဆန် ဆွဲဆောင်သော အရာနှစ်ခု

ရှိပါသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းကို ပုံစံချမှတ်ထားပြီး လိုအပ်ပါက အနည်းအကျဉ်းသာ ညှိနှိုင်းပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ပို၍ အရေးပါသည့်အချက်မှာ ဤနည်းလမ်း၌ အခွင့်အရေးများသည် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာတရား သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးစံ များမှ ပေါ်ထွက်လာသည်ဟု မည်သည့် အဖွဲ့အစည်းကမျှ စောဒက တက်ခြင်းမရှိကြစေရန်အတွက် ဘက်မလိုက်သော အခွင့်အရေးရင်းမြစ်များနှင့် ဆက်နွယ်နေသည့် အားသာချက် ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် သေချာတိကျစွာ သို့မဟုတ် နားလည်ရလွယ်ကူစွာ ယင်းတို့၏ အနေအထားကို နိုင်ငံတော်တရားရေးစနစ်အတွင်း အမြင့်ဆုံး ဥပဒေအဖြစ် သတ်မှတ်ထားကြသော်လည်း နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လူသားခြင်း စာနာထောက်ထားရေး ဥပဒေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံတော်ရှိ ပြည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးများ ဖြစ်ကြပါသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကလည်း နိုင်ငံသားအားလုံးအတွက် သို့မဟုတ် လိုအပ်နေသော နိုင်ငံသားများ၏ အကျိုးအတွက် ပညာ ရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးစသဖြင့် နိုင်ငံတော်အာဏာပြုသော ဖြစ်သော ကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်ခြင်း ပြုရန် လိုအပ်သော အခွင့်အရေးများကို ရည်ညွှန်းပါ သည်။ တတိယမြောက် အုပ်စုတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက်၊ လူ့အသိုင်းဝိုင်း များအတွက် အသက်တမျှ အရေးပါကြောင်း ယူဆထားသည့် အခွင့်အရေးများ အား ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပြီး ယင်းတို့ကို စည်းလုံးညီညွတ်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများဟု ခေါ်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၊ လူမျိုးပေါင်းစုံပါဝင်သော နိုင်ငံသားများနှင့် ဘာသာရေး အုပ်စုများ၊ လူနည်းစုများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးများ၊ မသန်မစွမ်းချို့ယွင်းနေသော သူများ စသည်တို့၏ အခွင့်အရေး များ ပါဝင်ပါသည်။

အကြောင်းမှာ ယင်းတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများက သိရှိနားလည်သင့်သော သတ်မှတ်ချက်များကို ရေးဆွဲဖန်တီးရာတွင် တိုးတက်မှု ရှိလာခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် ညီညွတ်သော နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်အဖြစ် ဖော်ပြသည့် လူ့အခွင့်အရေးအား ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကာကွယ်ပေးမှုများကို နိုင်ငံတကာ၏ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ချက်များက လက်မခံပါ။ ဤအခြေခံကျသော ဥပဒေကို ကျင့်သုံးရန် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ ကျွန်ုပ်တို့တန်းစား ဘဝ၊ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုများ၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုများနှင့် လူသားချင်းစာနာမှုကို ချိုးဖောက်ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများစသဖြင့် အချို့သော အပြုအမူ ဆောင်ရွက်ချက်များအား လုံးဝလက်သင့်မခံသည့် နိုင်ငံများအကြားတွင် ပြည်သူလူထု၏ သဘောတူညီမှုကို ကြီးမားစွာ လိုအပ်ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်များသည် နိုင်ငံ တကာ သို့မဟုတ် နိုင်ငံများစွာကို စိုးမိုးနိုင်သော တရားရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ၏ အောက်တွင် ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘော်လီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (အပိုဒ်ခွဲ ၂၅၇) ၊ အက်ကွေဒေါ (အပိုဒ်ခွဲ ၁၁) နှင့် ဂွာတီမာလာ (အပိုဒ်ခွဲ ၄၆) စသည့် အခြေခံဥပဒေတို့တွင် တွေ့ နိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် သမိုင်းကြောင်းအရ ရှေ့ပြေးသာဓကများကို အခြေခံ၍ မည်သည့် အခွင့်အရေးများသည် ပါဝင်သင့်သည်ကို စဉ်းစားချင့်ချိန်နိုင်ပါသည်။ ထိုအခါ တိုင်းပြည်တစ်ပြည် အတွင်း စိတ်အားထက်သန်စွာ ထောက်ခံကြသူများ၏ မဲဆန္ဒနယ်များဖြင့် နှစ်ပေါင်းကြာရှည်အောင် နိုင်ငံရေး ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ချက်များမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် အခွင့်အရေးများကို ရရှိမည် ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အိန္ဒိယနှင့် နီပေါ နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၌ အနိမ့်ဆုံး အမျိုးဇာတ်များအား ကာကွယ်ပေးရန် ယင်းတို့ရရှိမည့်အခွင့်အရေးကို တိကျစွာ ဖော်ပြထားရှိပါသည်။ အလားတူစွာပင် အခြားသောနိုင်ငံများတွင်လည်း မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ရေး ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးသည်။ အက်ကွေဒေါတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပညာရှင်များ သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်အတွင်း ထာဝရတည်မြဲသည့်

တိုင်းပြည်တစ်ပြည်တွင် ကာကွယ်ကြာရှည်စွာ ဖြစ်လေ့ရှိသည့် နိုင်ငံရေး ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု များမှ ပေါ်ထွက်လာသော အခွင့်အရေး များစသဖြင့် အချို့သော အခွင့်အရေးများသည် သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာ ရှေ့ပြေးသာဓကအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်ရပေမည်။

‘သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး’ အား ထည့်သွင်းဖော်ပြပေးရန် အောင်မြင်စွာ တောင်းဆိုနိုင်ခဲ့ပြီး ဘော်လီဗီးယားရှိ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကလည်း အဓိကမ္ဘာ့မြေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို စဉ်းစားချိန်ဆထားခဲ့ပါသည်။ ပဋိပက္ခများ၏ အမွေအနှစ် တစ်ခုအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများကို ပြည်သူများကရရှိရန်

ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရှိရန် ကြိုးစားအားထုတ်လျက် ရှိပါက ယင်းတို့သည် အခွင့်ရှိသည့် တည်တံ့နိုင်ပါသည်။ သက်ကြီး ရွယ်အိုများ၊ ကလေးများ၊ မသန်မစွမ်း ချို့ယွင်းနေသူများ၊ လူငယ်များနှင့် အကျဉ်းသားများစသည်တို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော အခွင့်အရေးများအား သီးခြားဖြစ်စေ၊ တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်းဖြစ်စေ ထည့်သွင်းပါ ဝင်ဖော်ပြခြင်းသည် အများပြည်သူ၏ဆန္ဒကို ရရှိစေရန် လမ်းကြောင်းတစ်ခုအဖြစ် ဖော်ဆောင်ပေးသဖြင့် နောက်ဆုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူအချို့သည် ယင်း၏ အရေးပါပုံကို သိရှိနားလည်ထားကြပါသည်။

ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေသည့် အနေအထားများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာ၌ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့် အကြောင်းအရာ နှစ်ခု ရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- (က) နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအကြား ကွာခြားချက်များနှင့်
- (ခ) အခြေခံကျသော သို့မဟုတ် အဓိကကျသော အခွင့်အရေးများနှင့် ယေဘုယျ အခွင့်အရေးများအကြား ကွာခြားချက် များ ဟူ၍ ဖြစ်ကြပါသည်။

၆.၁။ နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအကြား ကွာခြားချက်များ

နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေး၊ အဓိကကျသော အခွင့်အရေး၊ အခြေခံ အခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဟူသော ဝေါဟာရ များကို ကျွမ်းကျင်ပညာရှင် အသိုင်းအဝိုင်း၏ ပြင်ပတွင် အဓိပ္ပါယ်တူ ဝေါဟာရများအဖြစ် အသုံးပြုလျက်ရှိသော်လည်း တကယ်တမ်းတွင် အခွင့်အရေးများအား အမည်ပေးထားပုံစနစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ အတွက် ကွဲပြားခြားနားသော ဦးစားပေး အကြောင်းအရာများကို ညွှန်ပြပါသည်။ ပဋိပက္ခ အနေအထားများအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် နိုင်ငံတော်ဖြစ်တည်မှုအားဖန်တီးတည်ဆောက်ခြင်း၊ ကာကွယ်ခြင်းသို့မဟုတ် ပြန်လည်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံတော်ကို ခိုင်မာတောင့်တင်းစေရန်အတွက် နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးကို နှိုင်းချိန်စဉ်းစားလျက် ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ အရှေ့ဥရောပအသစ်၏ သမ္မတနိုင်ငံ အများစုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းကို ၁၉၈၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံသားတို့၏ ပြယုဂ်တစ်ခုအဖြစ် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို မြှင့်တင်ရန် အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် သားချင်းတော်စပ်မှု သို့မဟုတ် သွေးသား ဆက်နွယ်ပေါင်းစည်းမှု စည်းမျဉ်းကို နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းအား သယ်ဆောင်ပေးသည့်အရာအဖြစ် ထိန်းသိမ်းထားရှိလျက် ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ဂရိ၏ နိုင်ငံတော်သစ်စတင်တည်ထောင်စဉ်အပင် အကျပ်ရိုက်ခြင်း ကြုံခဲ့ရသော ယင်းတို့၏ အနေအထားမှ 'ခေတ် သစ် ဂရိနိုင်ငံတော်ကို တည်ထောင်ပြီးပါပြီ။ အကြောင့် ဂရိနိုင်ငံသားများကို ရှာဖွေကြရအောင်' ဟူ၍ ကြွေးကြော်နိုင်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၁၃ ဘူလ်ဂေးရီးယား၊ ဂျော်ဂျီယာ၊ ဟန်ဂေရီနှင့် ယူကရိန်း အစရှိသည့် အချို့သော နိုင်ငံများ သည် ရောမကဲ့သို့ လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးကို လျစ်လျူရှုသော သဘာဝတစ်ဖြစ်ရေး ဥပဒေများကို အသုံး ပြုသော်လည်း ပြည်နှင့်ဒဏ်ခံရသော နိုင်ငံသားများကို ပြန်လာရန်အတွက် ခွင့်ပြုထားသည့် နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများဖြင့် အမျိုးသားရေး လက္ခဏာရပ်ကို ပုံဖော်နိုင်ရန် ကြိုးစား နေသော သီးခြားနိုင်ငံများအဖြစ် ရပ်တည်နေကြဆဲပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဟန်ဂေရီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၄၉ တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၈၉ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်) တွင် 'ဟန်ဂေရီ သမ္မတနိုင်ငံသည် မိမိနိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ် ပြင်ပတွင် နေထိုင်လျက်ရှိကြသော ဟန်ဂေရီနိုင်ငံသားများ၏ ကံကြမ္မာအတွက် တာဝန်သိစိတ်ဖြင့် တာဝန်ယူပါမည်။ ဟန်ဂေရီနိုင်ငံနှင့် ယင်းတို့၏ ဆက်သွယ်မှုများကိုလည်း မြှင့်တင်ပေးပါမည်။' (အပိုဒ်ခွဲ ၆) ဟူသည့် ပုဒ်မငယ်တစ်ခု ပါဝင် ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ် တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခြေခံ စည်းမျဉ်းတစ်ခုအဖြစ် ထပ်လောင်းပြောဆိုထားသော ဤအပိုဒ်သည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တွင်း ကသောင်းကနင်းဖြစ်နေသော အနေအထားတွင် (ပိုဒ် ခွဲ ၁၁၆) တိုင်းပြည်သို့ ပြန်လာသော ဂျာမန် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများကို ဂျာမန် လူမျိုးတစ်ဦးအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော ဂျာမနီ၏ အခြေခံဥပဒေရှိ ပြဋ္ဌာန်းချက် တွင်လည်း ထပ်မံတွေ့ရှိရပါသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ ဥပမာများနှင့် မတူညီသည့် အချက်မှာ ယခင် က ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံနှင့် ချက်ကိုစလို ဗက်ကီးယားနိုင်ငံတို့သည် နိုင်ငံတော်သစ် နှစ်ခု အသွင် ဖြင့် နှစ်ခြမ်းကွဲသွားပါသည်။

နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေး၊ အဓိကကျသော အခွင့်အရေး၊ အခြေခံ အခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့် အရေးအသောဝေါဟာရများသည် အဓိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုးရှိပြီး အခွင့်အရေးများအား အမည်ပေးထားပုံစနစ် သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအတွက် ကွဲပြားခြားနားသောဦးစားပေးအကြောင်းအရာများကို ညွှန်ပြပါသည်။ ပဋိပက္ခအနေအထားများအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် နိုင်ငံတော် ဖြစ်တည်မှုအားရရှိခြင်း၊ ကာကွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံတော်ကို ခိုင်မာတောင့်တင်းစေရန်အတွက် နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးကို နှိုင်းချိန်စဉ်းစားလျက် ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။

ဥရောပသမဂ္ဂ၏ အဖွဲ့ဝင်အသစ် သို့မဟုတ် နောင်တွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရန် အလားအလာရှိသူတို့ အနေဖြင့် လေးစားလိုက်နာ လျက် ရှိသည့် ဥရောပ၏ စံသတ်မှတ်ချက်များ အတိုင်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြသော

အဆိုပါ နိုင်ငံများနှင့်အတူ တရားဝင် ဘာသာစကားများနှင့် မိရိုးဖလာဘာသာ တရားတို့ကတစ်ဘက်၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံ၏ ဝိသေသလက္ခဏာရပ် များကတစ်ဘက်ဖြင့် ပံ့ပိုးထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော အင်အားစုများအကြား သိသာထင်ရှားသော အက်ကွဲမှုများလည်း ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ အလားတူ ပြဿနာရပ်ကလည်း အင်ဒီးဗ်နိုင်ငံသားများအား အလွန်ကြီးမား များပြား၍ ယခုချိန်ထိအောင် လျစ်လျူရှုခြင်း ခံရသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံတို့ဖြင့် ဖိစီးလျက်ရှိပါသည်။ ဤတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ယခင်က ဖယ်ကြဉ်ပထုတ်ခြင်း ခံရသော လူ့အဖွဲ့ အစည်းများ၏ နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများ

တရားဝင် ဘာသာစကားများနှင့် မိရိုးဖလာ ဘာသာတရားတို့က တစ်ဘက် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံ၏ ဝိသေသလက္ခဏာရပ်များက တစ်ဘက်ဖြင့် ပံ့ပိုးထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော အင်အားစုများအကြား ရှင်းလင်းပြတ်သားသော အက်ကွဲမှုများလည်း ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ အာဖရိကနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများသည် နိုင်ငံများအကြား နယ်စပ်တွင်ခွဲလျက်တည်ရှိနေကြသည့်အနေအထားများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည့် ပြဿနာရပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူအများစုကို ဖိစီးလျက် ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကိုသာ ဤပြဿနာရပ်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးသော အရာအဖြစ် ဆက်လက်၍ အသုံးပြုပါသည်။

ခိုင်မာစွာ ရရှိစေရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းများကို အသုံးပြုလျက် ရှိပါသည်။ အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ပြဿနာရပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူ အများစုကို ဖိစီးလျက်ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများသည် နိုင်ငံများအကြား နယ်စပ်တွင်ခွဲလျက် တည်ရှိ နေကြသည့် အနေအထားမျိုး ဖြစ်နေကြပါသည်။ အမှန်တကယ်အားဖြင့် နိုင်ငံသည် အလယ်တွင် တည်ရှိနေသော အနေအထားမျိုးတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းဖြင့်သာ ဤပြဿနာရပ်ကို ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ မကြာသေးမီက ပေါ်ပေါက်ထားသော ပဋိပက္ခများသည် ပထမအချက်အနေဖြင့် အချို့သော တိုင်းပြည်များမှ ထွက်ခွာ၍ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်ကြသူများ၏ များပြားလှစွာသော အရေးအတွက်၏ ကိုယ်ကျင့်တရားပိုင်းဆိုင်ရာ အပြုအမူများ ကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် အခြားဒေသများမှ ရောက်ရှိလာသည့် အစွဲရေး ပြင်ပတွင် နေထိုင်လျက်ရှိသော ဂျူးလူမျိုးများ၏ များပြားစွာ ပြန့်နှံ့ရောက်ရှိနေမှုများကြောင့် လည်းကောင်း နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း အနေအထားကို ပို၍ ရှုပ်ထွေးစေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စနစ်သည် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုမှ အဖွဲ့အဝင်တစ်ဦး ဖြစ်နေခြင်းထက် နိုင်ငံသားတစ်ဦးအနေဖြင့်သာ လူ့အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ခြင်းကို ဦးစားပေးနိုင်ပါသည်။ လက်တွေ့ပါဝင် ဆောင်ရွက်ကြသူများက နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများကို အခွင့်အရေးများ မပေးပဲထားရှိရန် ရည်ရွယ်သောအခါ ဤသို့ကွာဟမှုသည် အရေးကြီးလှပြီး ယင်းကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ ကြီးမားသော ပြဿနာရပ်များ အဖြစ် ပေါ်ပေါက်စေနိုင်ပါသည်။ ကိုလိုနယ်ဘာသာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံခြားသားများသည် နိုင်ငံသားများနှင့် တန်းတူညီမျှသော ပြည်သူ့ရေးရာ အခွင့်အရေးများကို ရရှိပိုင်ဆိုင်နိုင်သော်လည်း နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကိုမူ နိုင်ငံသားများကိုသာ ပေးပါသည်။ (တရားဥပဒေအရ နိုင်ငံခြားသားများအား အထူးမဲပေးခွင့်ကို ပေးထားလျှင်သော်မှ) နိုင်ငံသားများသည် နိုင်ငံ၏ ပိုင်နက်နယ်မြေ ပြင်ပတွင်လည်း မိမိနိုင်ငံနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကို ရရှိနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်နေစဉ် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်မှုတစ်ခုအတွင်း အချို့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး အချို့ကိုမူ အသိအမှတ်

မပြုပေးသည့် စနစ်အရ နယ်မြေဒေသအလိုက် တည်ရှိနေထိုင်မှုဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများကို အသုံးပြုရာ၌ ပြဿနာ အနည်းငယ် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ ဤတွင် တိမ်းရှောင်ထွက်ပြေးခြင်း၊ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်း၊ အစုလိုက်အပြုံလိုက် ပြောင်းရွှေ့ကြခြင်းနှင့် ပြည်သူလူထု၏ အရွယ် အစားပမာဏနှင့် စုစုပေါင်းဦးရေကို ကြီးမားစွာ ပြောင်းလဲစေသည့် ပြောင်းလဲမှုများ အသွင်ဖြင့် ထွက်ပေါ်လျက်ရှိသည့် ပဋိပက္ခများသည် ပြည်သူလူထုအတွင်း ပုံစံပြောင်းလဲခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းသိရှိနိုင်ပါသည်။

ရဲဖန်ရံခါတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် လူ့အခွင့်အရေးများကို ထပ်ဆောင်း ရရှိသည့် သို့မဟုတ် ဖြည့်စွက်ထားသည့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများအဖြစ် ယူဆကြသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စနစ်သည် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုမှ အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်ခြင်းထက်စာလျှင် နိုင်ငံသားတစ်ဦးအနေဖြင့်သာ လူ့အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ပေးနိုင်ပါလိမ့်မည်။ ထိုအခါလက်တွေ့ပါဝင် ဆောင်ရွက်ကြသူများက နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများကို အခွင့်အရေးများမပေးထားနိုင်ရန် ရည်ရွယ်သော အခါ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ ကြီးမားသော ပြဿနာရပ်များအဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံတွင်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် (၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ) လက်ရှိ နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများအပြင် လူနည်းစုနှင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံ သို့မဟုတ် လူမျိုးစုများတွင် အထူးလူနည်းစုဘာသာစကားကို အသုံးပြုခွင့်၊ ယင်းတို့၏ မြေယာများကို ထိန်းသိမ်းခွင့်နှင့် ဓလေ့ထုံးစံများကို ထိန်းသိမ်း

ထားရှိခွင့်စသော အခွင့်အရေးများရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ဖော်ပြခဲ့သည်။ ခေတ်ကုန်နေခဲ့ပြီဖြစ်သော ၁၉၉၀ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်ပါရှိသည့် အခြေခံကျပြီး အာဏာတည်စေသော အခွင့်အရေးများအတွက် 'ညွှန်ကြား ထားသည့် စည်းမျဉ်း' အရ နီပေါနိုင်ငံ၏ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၇) တွင် အနိမ့်ဆုံး အမျိုးဇာတ်များ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် မှုကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် တူညီသော ဘာသာစကားကို အသုံးပြုပါသည်။ အချို့သော အကြောင်းအရာများတွင် ဟုတ် သည်ဖြစ်စေ၊ မဟုတ်သည်ဖြစ်စေ လက်ရှိလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသော နိုင်ငံသား မဟုတ်သူများအပေါ် ယင်းတို့၏ အသက် ရှင်ရပ်တည်မှုကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများမရှိပဲ အခွင့်ပေးပေးရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းများကို အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးက နိုင်ငံသား မဟုတ်သူများသည် နိုင်ငံပိုင် စာသင်ကျောင်းများ၌ အမြဲတမ်းအနေဖြင့် သင်ကြားခွင့်မရှိဟူသည့် အဆိုကို ပယ်ချခဲ့ပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်က ကြည့်လျှင်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် ယခင်က ချုပ်ကိုင်ခံရသည့် သို့မဟုတ် အပြည့်အဝ ဖော်ဆောင်ခြင်း မရှိသည့် အခွင့်အရေးများကို ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်လျက် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် ယူဆသည့် ပုံစံကို ပြောင်းလဲသင့်ပါသည် (ဥပမာ ဟန်ဂေရီနိုင်ငံ၏ ကွန်မြူနစ်ခေတ်နောက်ပိုင်း စည်းမျဉ်းဖြစ်သည့် 'အလုပ်တာဝန် ထမ်းဆောင်ပိုင်ခွင့်' အား ဖျက်သိမ်းခြင်း)။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် လွှတ်တော်၏ ရည်ရွယ်ချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်အတွင်း 'နိုင်ငံတော်ပန်းတိုင်' အဖြစ် ပြဌာန်း ရန် ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားပါသည်။

အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံသားများအပေါ်၌ အခြေတည်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် သင့်လျော်သော မှတ်တမ်း အထောက်အထားများ မရှိသော နိုင်ငံသားများအတွက် ကာကွယ်မှုများကို အသေအချာ စဉ်းစားပေးပြီး လူအများအား နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ရောက်ရှိရေးအတွက် လုံလောက်မှုတစ်ခု သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပုံစံချမှတ်ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ နိုင်ငံသား စံသတ်မှတ်ချက်များအဖြစ်

သူစိမ်းကို လက်မခံလိုသော သဘောထားများဖြင့် နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများ၊ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များ၏ နိုင်ငံသားများနှင့် မှတ်တမ်း အထောက်အထားများမရှိသည့် နိုင်ငံသားများအား အခွင့်အရေးပေးခြင်းကို ဆန့်ကျင်သော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများရှိပါက အဆိုပါလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား ပုံစံချမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် စွန့်စားရမှုများရှိပါသည်။ အစိုးရသည် နိုင်ငံသားအဖြစ် အလွယ်တကူ အသိအမှတ်ပြု လက်ခံခြင်း မရှိပါက သို့မဟုတ် ပါတီ အများအပြားကလည်း အခြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို နိုင်ငံသားအဖြစ် လက်ခံရန် မသင့်လျော် ကြောင်း ထောက်ပြလျက်ရှိပါက ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော အငြင်းပွားမှုများသည် ပဋိပက္ခအသစ်တစ်ခုကို စတင်ရန် စနက် မီးပျိုးလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြပါက အစိုးရအာဏာပိုင်များအနေဖြင့် သင့်လျော်သော စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားမရှိသူ နိုင်ငံသားတိုင်းအတွက် နိုင်ငံ သားဖြစ်ခြင်း အထောက်အထားကို ဦးစားပေးသင့်ပါသည်။ ဖော်ပြပါ အခြေအနေများမှ ရှောင်ရှားနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအနေဖြင့် နိုင်ငံအတွင်း တစ်စုံတစ်ယောက်၏ မိဘတစ်ဦးဦးသည် နိုင်ငံသားဖြစ်နေပါက သို့မဟုတ် ဖြစ်ခဲ့ပါက နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများကိုပါ တိုးချဲ့ပေးမည်ဖြစ်ပြီး နှစ်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုခြင်း၊ နိုင်ငံသားအဖြစ် မှတ်ယူခြင်းနှင့် ပြည်တော်ပြန်များနှင့် နိုင်ငံသားအဖြစ်မှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခြင်း ခံရသူများအား နိုင်ငံသားအဖြစ် သတ်မှတ်ပေးခြင်း တို့ကိုပါ ထည့်သွင်းဖော်ပြနိုင်ပါသည်။

၆.၂။ အခြေခံကျသော သို့မဟုတ် အဓိကကျသော အခွင့်အရေးများနှင့် အခြားသော တရားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အကြား ကွာခြားချက်များ

'အဓိကအခွင့်အရေးများ' သို့မဟုတ် 'အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးများ' ကို လွတ်လပ်သော တရားရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၏ တရားရေးဆိုင်ရာ အတည်ပြုချက်များဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုများ မခံရစေရန် ကာကွယ်ထားပါသည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ပြင်ဆင်မွမ်းမံရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပိုမိုတင်းကြပ်အောင်ထားရှိသည့် ဥပဒေမူကြမ်းများကို စွဲကိုင်ထားလျက် အခြေခံ အခွင့်အရေးများအပေါ် နိုင်ငံရေးအရ ခလောက်ဆန်မှုများမပြုနိုင်စေရန် ဖန်တီးထားကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဟူသည်မှာ ယေဘုယျ ဝေါဟာရတစ်ခုသာဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပါဝင်သည့် အကြောင်းအရာများကို အနက်ဆောင်သော်လည်း တရားရေးအရ အတည်ပြုထားသော ဥပဒေမူကြမ်းများ ထက် သာလွန်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများသည် နိဒါန်းများ၊ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ညီညွတ်သော စည်းမျဉ်းများ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း၊ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပုံစံချမှတ်မှု၊ လုံခြုံရေးကဏ္ဍဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဘဏ္ဍာရေးပြဌာန်းချက်များတွင်ပင် အကျဉ်းချုပ်သဘော အားဖြင့် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ အဓိက ကျသော အခွင့်အရေးများကို တရားဥပဒေမှ ကောက်နုတ်ရယူထားခြင်း မဟုတ်ပဲ တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှုအတွင်း နိုင်ငံရေးနှင့် အာဏာဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်မှု များကို ကန့်သတ်ထားနိုင်သဖြင့် တရားဥပဒေထက်

အဓိကကျသော အခွင့်အရေးများကို တရားဥပဒေမှ ကောက်နုတ်ရယူထားခြင်း မဟုတ်ပဲ တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှုအတွင်း နိုင်ငံရေးနှင့် အာဏာဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်မှုများကို ကန့်သတ်ထားနိုင် သဖြင့် တရားဥပဒေထက် တစ်ပန်းသာပါသည်။ 'အဓိက အခွင့်အရေးများ' သို့မဟုတ် 'အခြေခံကျသော အခွင့်အရေးများ' ကို လွတ်လပ်သော တရားရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၏ တရားရေး ဆိုင်ရာ အတည်ပြုချက်များဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုများမှ ကာကွယ်ထားပါသည်။

တစ်ပန်းသာပါသည်။ သင့်လျော်သော လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ တရားဥပဒေနှင့်အညီ သာတူညီမျှဖြစ်ခြင်း၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများမှ ကာကွယ်ခြင်းတို့အပြင် အလားတူအခြေခံကျသော အခွင့်အရေးများသည် အုပ်ချုပ်သူများက လိုက်နာရမည့် တရားရေးဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများကို သတ်မှတ်ပေးပါသည်။ ပါတီများအကြား အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာသောအခါ အဆိုပါ စံချိန်စံညွှန်းများကို အတည်ပြုသင့်၊ မပြုသင့်သည် တရားရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာသာဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေး ကိစ္စရပ် တစ်ခု မဟုတ်ပေ။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လျှော့ချခြင်းနှင့် ဆိုင်းငံ့ထားရှိခြင်း အခြေအနေများကို တိကျ သေချာစွာ ဖော်ပြပြီး အရေးပေါ်အခြေအနေများတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ချပေးသင့်ပါသည်။ ဤသို့ဆိုလျှင်သော်မှ အားလုံးသော အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို ပြောင်းလဲ၍ မရနိုင်ပေ။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုအား တားဆီးခြင်းကို ပြောင်းလဲဖယ်ရှား၍ရသော အခွင့်အရေးဟူ၍ ဟုယူဆထားခြင်း မရှိပါ။ နိုင်ငံအသီးသီး တွင် အရေးပေါ် အခြေအနေနှင့် အသုံးပြုသော စည်းမျဉ်းများအရ အခွင့်အရေးများကို ပြောင်းလဲထားရှိသည့် မတူညီ သော စည်းမျဉ်းများ

အရေးပေါ် အခြေအနေများအတွင်း၌ ပင်လျှင် အားလုံးသော အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို လျှော့ချပြောင်းလဲ၍ မရနိုင်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတစ်ခုသည် မည်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် အခြေခံ အခွင့် အရေးများကို လျှော့ချနိုင်သည် သို့မဟုတ် ဆိုင်းငံ့ထားနိုင်သည်၊ ဥပမာအားဖြင့် ဥပမာအားဖြင့် ကွဲပြားခြားနားမှုများအပေါ် ပုတ်ခတ်ထိပါးပြောဆိုခြင်း များမှ ကာကွယ်နိုင်စေရန် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆို ရေးသား တင်ပြခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို လျှော့ချခြင်းများကို ပြုလုပ်နိုင် သည်ကို တိကျပြတ်သားစွာ ဖော်ပြသင့်ပေသည်။

ရှိကြပါသည်။ အကယ်၍ အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို အရေးပေါ်အာဏာကျင့်သုံးမှုက တိုက်ရိုက် သက်ရောက်မှု ရှိသောအခါ၊ ဆိုလိုသည်မှာ တစ်စုံတစ်ဦးသည် ယင်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအပေါ် တိုက်ရိုက် ချိုးဖောက် ထိပါးနေကြောင်း ပြောဆိုလာသောအခါ တရား စီရင်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်ကို ခွင့်ပြုပေးရန် နည်းလမ်းများရှိပါသည်။ ခေတ္တဖျက်သိမ်းခြင်းဆိုသည်မှာ တစ်ခုသို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပိုသည့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များ အား အနည်းဆုံး ယာယီစနစ်ဖြင့်ပင် အသုံး မပြုပဲ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် ဆိုင်းငံ့ ထားခြင်း ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုအနေဖြင့် မလုပ် ဆောင်သင့်ပါ။ ယင်းသို့လုပ်ဆောင်မည်ဆိုပါက အရေးပေါ် အခြေအနေသည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံး မဟုတ်သော်လည်း နိုင်ငံ၏အချို့ အစိတ်အပိုင်းများတွင်

ကာလကြာရှည်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေလျှင် ပြဿနာ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ အခြေခံ အခွင့်အရေးများအပေါ် ကျရောက်နေသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များ ဥပမာ - လူမျိုး ရေးစသဖြင့် ဖြစ်တည်ချက် ကွဲပြားခြားနားမှုများအပေါ် ပုတ်ခတ်ထိပါး ပြောဆိုခြင်းများမှ ကာကွယ်နိုင်စေရန်၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရေးသားတင်ပြခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို လျှော့ချခြင်းမပြုနိုင်စေရန် တရားရေးဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများက ပြဌာန်းထားသင့်ပါသည်။ ဤသို့မဟုတ်ပါက လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆို ရေးသားတင်ပြခွင့်အား ပိတ်ပင်သောအခါ သူတစ်ပါးအား ပုတ်ခတ်ထိပါး ပြောဆိုခြင်းသည် ယင်းတို့၏ အတိုက်အခံများအပေါ်ဖြစ်နိုင်ပြီး (ဥပမာ- ပုတ်ခတ်ထိပါး ပြောဆိုခြင်း၏) အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဘက်တော်သား နိုင်ငံရေးသမားများအား ရွေးကောက်ပွဲနယ်ပယ်ကို မမျှစေခြင်း ဟူသည့် ပြဿနာရပ်များနှင့် တွေ့ရှိရစေပါသည်။

အခြေခံ အခွင့်အရေးများကို ပေါင်းစပ်ဖြည့်ဆည်း ချမှတ်ထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေပြုနိုင်ငံရေး နယ်နိမိတ်အတွင်း တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်စေ၊ အားလုံးဖြစ်စေ နေရာယူနိုင်စေရန် နိုင်ငံရေးအရ အများ၏ သဘောတူညီချက်ကို လိုအပ်နိုင် ပါသည်။ တရားသူကြီးများအနေဖြင့် နိုင်ငံရေး ပြဿနာရပ်များအပေါ် နည်းပညာဆိုင်ရာ တရားရေးအဖြေထုတ်ချက် များကို အခြင်းပွားဖွယ်ရှိပြီး အခြေခံမကျသော အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သို့ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည်ဟူသော မေးခွန်းသည် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေသူများကို ဖိစီးစေလျက် ရှိပါသည်။

အခြေခံမကျသော အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သို့ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည်ဟူ သော မေးခွန်းသည် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေသူများကို ဖိစီးစေလျက် ရှိပါသည်။

၇။ အတည်ပြု ပြဌာန်းခြင်း

အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြပြီးသည်နှင့် လက်တွေ့အကျိုးသက်ရောက်မှုမှာ အဘယ်နည်း။ သိရှိမှတ်သားခဲ့ကြသည့်အတိုင်း ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အားလုံးနီးပါးသည် အခွင့်အရေးများကို စာရင်းသွင်းထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း အခွင့်အရေးများကို စွဲမြဲစွာ အမြစ်တွယ်စေခြင်း သည် ဤအခွင့်အရေးများအတွက် လေးစားလိုက်နာမှု ဓလေ့ထုံးစံများအဖြစ် အမြဲတမ်း အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိမနေပဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်းရှိ အခွင့်အရေးများနှင့် လက်တွေ့ဘဝအတွင်းရှိ အခွင့်အရေးများအကြား ကြီးမားသည့် ကွာဟမှုများ ရှိတတ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများတွင် လူ့အခွင့်အရေးများအား ပေါင်းစပ် ပါဝင်ထားခြင်းသည်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသည့် ဤအခွင့် အရေးများအား အတည်ပြုနိုင်ရေးအတွက် အသေအချာ စဉ်းစားချင့် ချိန်သင့်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်သည် အခွင့်အရေးများအား ကာ ကွယ်ပေးရန် တာဝန်ရှိသော်လည်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် နည်းလမ်းများစွာ မရှိပေ။

အချိန်နှင့်အမျှအကျိုးအမြတ်များကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို တိုးမြှင့်ချပေးသည် နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဤအခွင့်အရေးများအား အတည်ပြုနိုင်ရေးအတွက် အသေအချာ စဉ်းစားချင့်ချိန်သင့်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ အတည်ပြုရာတွင် ကနဦး လုပ်ငန်းစဉ်မှာ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးအား အာမခံချက်ပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ အခွင့် အရေးများကို ကာကွယ်ရန် ချမှတ်ချက်များကို ထိရောက်မှုရှိစေရန်နှင့် ဒုက္ခ သည်များအား ထိရောက်သော လက်တွဲခေါ်ယူ ဖေးမမှုများပေးသည့် တရားရေးစနစ်တွင်လည်း နိုင်ငံတော်က အခွင့်အရေးများကို

အပ်နှင်းထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းပါဝင်ဖော်ပြပြီး ယင်းတို့အား အတော်အတန် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေနိုင်သော်လည်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အမှန်တကယ် နည်းလမ်းများစွာ မရှိသေးပါ။ သို့ရာတွင် အမှန်တကယ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသူများသည် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ပံ့ပိုးရန်နှင့် အာဏာတည်စေခြင်းရှိရန် များစွာသော နည်းလမ်းများ၊ ဆောင်ရွက်ချက်များကို စဉ်းစားကြပါလိမ့်မည်။

၇.၁။ ကူညီပံ့ပိုးမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ပင်ကိုယ်အားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အရင်းခံ အကြောင်းတရားများနှင့် နှလုံးနှိုးနှင်ခြင်း မရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက် အချို့ သည် အသေးစိတ်ဆန်းပြီး တိကျပြတ်သားသော်လည်း အချို့မှာမူ ပုံသေကားကျ ပုံစံချမှတ်ထားသော၊ ယေဘုယျ သဘောဆန်သော၊ အကျဉ်းချုပ် သဘောသက်ရောက်သော ပြဌာန်းချက်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ယေဘုယျကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် စည်းမျဉ်းများအား မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်အရ ခြုံငုံကောက်ချက်ချခြင်းကိုလည်း လိုအပ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ယေဘုယျ ပုံစံချမှတ်ခြင်း များအား အတည်ပြုရာတွင် ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုချက်များကို လိုအပ်သောကြောင့် ပြဿနာ ရှိနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုချက်များအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ ချမှတ်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ နိဒါန်းပျိုးခြင်း အဆင့်ရှိ စည်းမျဉ်းများနှင့် ထုတ်ပြန်ချက်များသည် နည်းလမ်းတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ကိုယ်ကျင့် သိက္ခာပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံ သဘောတရားများကို ချမှတ်ခြင်းကို မလုပ်မနေရ လုပ်ဆောင်ပေးရန် မလိုပါ။ သို့သော်လည်း ဤသို့ လူ့ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သဘောတရားကို

ယေဘုယျ ပုံစံချမှတ်ခြင်းများအား အတည်ပြုရာတွင် ရှင်းလင်း ဖွင့်ဆိုချက်များကို လိုအပ်သဖြင့် ပြဿနာ ရှိနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့ စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ရှင်းလင်းဖော်ပြ ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုရေးအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ ချမှတ်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါ သည်။

နိုင်ငံတော်အတွင်း တစ်ပြည်လုံးအတိုင်းအတာအရ သတ်မှတ်ခြင်း မရှိလျှင် ဖြစ်စေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အခြားသော ပြဌာန်းချက်များနှင့် ပဋိပက္ခများဖြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်ခြင်းရှိနေလျှင် ဖြစ်စေ ယင်းသည် ပြဿနာ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် အချိတ် အဆက်မရှိပဲ သီးခြားစီ ဆောင်ရွက်နေမည့်အစား ပေါင်းစည်းခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန် အပြုသဘောဆောင်သည့် ခိုင်မာသော အသုံးချမှုအတွက် ရည်ရွယ်သော ပြဌာန်းချက်များ ရှိပါသည်။ အချို့သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသူများသည်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား လက်တွေ့ကျသော တရားရေးဆိုင်ရာ လမ်း ညွှန်ချက်အဖြစ် ရေးဆွဲခြင်းဖြင့် အတည်ပြုချက်အား လွယ်ကူချောမွေ့စေရန်၊ ဥပမာ - လူနည်းစုသာရှိသော လူ့အဖွဲ့ အစည်းများအနေဖြင့် မည်သည့် အခွင့်အရေးများရှိသည်စသည်တို့နှင့် ဆက်စပ်၍ အသေးစိတ် အကြောင်းအရာများစွာ ကိုလည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြရန် ကြိုးပမ်းကြပါသည်။

၇.၂။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို အတည်ပြုသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

လက်ရှိကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် အချို့သော လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အငြင်းပွားမှုများတွင် စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ရန်အတွက် တရားရုံးများကိုသာ လိုအပ်သည် မဟုတ်ပေ။ အတည်ပြု ပြဌာန်းရန်အတွက် အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်မှာ သေလည်း မသေချာ၊ အယူအဆများမှာလည်း အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ ကွဲပြားလျက်ရှိသည့် နေရာများတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြတ်ပြတ်သားသား စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် လိုအပ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်ကို (၁၉၉၄-၆) ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသော ခေါင်းဆောင်များက သေဒဏ်ပေးခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း သဘောတူညီခဲ့ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် သေဒဏ်ပေးခြင်းစနစ်သည် ပြည်သူလူထုနှင့်သာ အများအပြား သက်ဆိုင်မှုရှိပြီး ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံ ယူပွဲများသည် ယင်းအား ထောက်ခံပေးနိုင်ပါသည်။ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသူများသည် ဤပြဿနာရပ်၏ အဖြေထုတ်ချက် အဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးကို အသစ်တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ သေဒဏ်ဟူသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိကြောင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း အမှန်တကယ် ဤတရားရုံးက ကြေငြာပေးခဲ့ပါသည်။ တရားရုံးသည် အဖွဲ့အစည်းသစ် တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ယင်းကို နိုင်ငံတော် အဖွဲ့အစည်းများက လူမှုရေးအရ ယုံကြည်လက်ခံမှု မရှိကြပေ။ သို့ရာတွင် ယင်း၏ ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုများကြောင့် အများ လက်ခံသော ဆုံးဖြတ်စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသူအဖြစ် ရပ်တည်စေပါသည်။ ၂၀၀၅ မဲဆွယ်ရေး လှုပ်ရှားမှုများ တွင် တိုင်းပြည်အတွင်း တစ်ရပ်ရပ်တက်လာသော ရာဇဝတ်မှုများအား ခိုင်မာသောလမ်းစဉ်ဖြင့် အရေးယူလျက် အများယုံကြည်လက်ခံနိုင်မှုကို ယင်းတို့ကိုယ်ပိုင်တည်ဆောက်ရန် နည်းလမ်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် အချို့သော ခေါင်းဆောင်များသည် ပြည်လုံးကျွတ် လူထုဆန္ဒခံ ယူပွဲပြုလုပ်ရန် ဆွဲဆောင် လျက် ရှိပါသည်။

ဤဆောင်ရွက်ချက်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသော တရားရုံးများအား ဥပဒေကို သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုခြင်းထက် 'ဥပဒေပြု ခြင်း' အဖြစ် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ အတည်ပြုချက်မပါပဲ တာဝန်ပြောင်းလဲခြင်း သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းများ ပြုလုပ်သောအခါ ယင်းသည် အရေးကြီးပါသည်။ နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများသည် တရားရုံးများအား လူနည်းစုနှင့် အဓိက မဟုတ်သည့် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခွင့်အရေးများအား ထုတ်ပြန် ကြေငြာပေးရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများကို လေ့လာစစ်ဆေးထားပါသည်။ အကြောင်းမှာ ယင်းတို့သည် 'ဥပဒေပြုခြင်း' အာဏာကို လက်ဝါးကြီးအုပ်ရန်နှင့် ယင်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်မဲဆန္ဒနယ်အား တစ်ဘက်သတ်ကျသော

သေလည်း မသေချာ၊ အယူအဆများမှာလည်း အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ ကွဲပြားလျက်ရှိသည့် နေရာများတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြတ်ပြတ်သားသား စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် တရားရုံးများကို လိုအပ်ခြင်းပါသည်။ နိုင်ငံရေး လုပ် ဆောင်သူများသည် တရားရုံးများအား လူနည်းစုနှင့် အဓိက မဟုတ် သည့် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခွင့်အရေးများအား ထုတ် ပြန်ပေးရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများကို လေ့လာစစ်ဆေးထားပါသည်။

ကာကွယ်ခြင်းမျိုးဖြစ် စေရန် ဆန္ဒရှိကြသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ အီသီယိုးပီးယား၏ ပရိယာယ် ကြွယ်ဝသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဟန်ချက်ညီမှုကို ပံ့ပိုး ရန် ၊ တရားရုံးများရှိ အငြင်းပွားမှုများ အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ မည်သည့် ပြဌာန်းချက်ကိုမဆို ထုတ်ပြန်ကြေငြာရန်

အခွင့်ရှိသည် တစ်ခုတည်းသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ကြောင်း ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက တိကျပြတ်သားစွာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပေးအပ်ထားပါသည်။

၇.၃။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း တိုင်ကြားရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ

မည်သူသည် တိုင်ကြားချက်များကို ဦးစီးကိုင်တွယ်၍ အခွင့်အရေးများအား အတည်ပြုခြင်းကို ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ယင်းသည် တိုင်ကြားထိခိုက်နစ်နာရသော နိုင်ငံသား တစ်ဦးတစ်ယောက်အတွက်သာ ဖြစ်သလား။ သို့မဟုတ် ယင်းကို ကိုယ်စားပြုလျက်ရှိသည့် သက်ဆိုင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းက အမှုကိစ္စအတွက် ရင်ဆိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိသလား။ ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားအတွက် ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အနေအထားမှာ အဘယ်နည်း။ ယင်းတို့သည် တရား စီရင်ရေးဆိုင်ရာ အတည်ပြုချက်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် အရေးကြီးသော မေးခွန်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် လူ့အခွင့်အရေး အတည်ပြုပြဌာန်းရေးအတွက်

လမ်းကြောင်းအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် သူများအတွက် ရိုးရှင်းပြီး ဆောင်ရွက်ရ လွယ်ကူစေသော စည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ရေးအတွက် တရားရုံးများအား လမ်းညွှန်ရန် ဖြစ်ပါသည်။

တရားရုံးများက ချမှတ်ပေးသော စည်းမျဉ်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း ယျေဘုယျအဆင့်၌သာ ဖော်ပြမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် ပါဝင် သော အကြောင်းအရာ၏ အသေးစိတ်အဆင့်အလိုက် တင်ပြချင်မှ တင်ပြပေလိမ့်မည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအတွက် ရိုးရှင်းပြီး ဆောင်ရွက်ရ လွယ်ကူစေသော စည်းမျဉ်းများ

ချမှတ်ရေးအတွက် တရား ရုံးများအား လမ်းညွှန်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေ ခံဥပဒေများသည် နောင်လာမည့်ကာလ၏ ဥပဒေပြဌာန်းမှု သို့မဟုတ် တရားရုံး၏ ဥပဒေများအား ရရှိခံစားပိုင် ခွင့်ကို ရွှေ့ဆိုင်းခြင်းထက် အခွင့်အရေးများအပေါ် ချိုး ဖောက်မှုများရှိပါက နိုင်ငံသားတိုင်း၏ တိုင်ကြားပိုင်ခွင့် ကို တိကျပြတ်သားစွာ ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။

၇.၄။ ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ အာမခံခြင်းများ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အထူးအဖွဲ့အစည်းများသည် ပိုမို၍ များပြားလာပြီး များစွာသော အဖွဲ့အစည်းများသည် အမျိုးသား လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ကုလသမဂ္ဂက အတည်ပြုထောက်ခံထားသော ညွှန်ကြားချက်များကို လိုက်နာကြပါသည်။ အဓိက အကြောင်းအရာမှာ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအား တိုင်ကြားလျက်ရှိသည့် ပြည်သူ့ပြည်သားတိုင်းနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား 'ထိရောက်သော ဖေးမလက်တွဲခေါ်ယူမှု' ကို အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းများက မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ လုပ်ဆောင်နိုင်သည် ဟူသည့် အချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ လွှမ်းခြုံမှု အတိုင်းအတာအရ နစ်နာချက်များအပါအဝင် ကုစားမှုများကို ဆောင်ရွက်ပေးမည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသော အထူးတာဝန် အဖွဲ့အစည်းများမှစ၍ အခြားပြည်သူ့ အဖွဲ့အစည်းများ အတွက် အသုံးပြု၍ ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် အကြံပြုချက်များကိုသာ ပေးစွမ်းနိုင်သော အဖွဲ့အစည်း များအထိ ပါဝင်ပါသည်။

၈။ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် ဆက်စပ်နေသော တင်းမာမှုများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား တည်ဆောက်နေစဉ်အတွင်း 'ကျွန်ုပ်တို့၏' အခွင့်အရေးများနှင့် 'အခြားသော

အခွင့်အရေးများ၏ ပြိုင်ဆိုင်မှုများက အခြားအခွင့်အရေးများထက် ပိုသည့် အချို့သော အခွင့်အရေးများသည် ပဋိပက္ခများနှင့် တင်းမာမှုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ ယင်းတို့တွင် -

- (က) လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးများ
 - (ခ) အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့်
 - (ဂ) စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ (ECOSOC) အခွင့်အရေးများ
- ဟူ၍ ပါဝင်ပါသည်။

အခြားအခွင့်အရေးများထက် ပိုသည့် အချို့သော အခွင့်အရေးများသည် ပဋိပက္ခများနှင့် တင်းမာမှု များကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ ယင်းတို့တွင် လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ၊ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ECOSOC အခွင့်အရေးများ ဟူ၍ ပါဝင်ပါသည်။

၈.၁။ လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများအတွင်း ကွဲပြားခြားနားသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုခြင်းများအား ထောက်ပြငြင်းဆိုခြင်းသည် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိ နေထိုင်လျက် ရှိကြသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် အငြင်းပွား မှု အသွင်ဆောင်နေပါသည်။ ဘရာဇီး (၁၉၈၈)၊ ဘော်လီဗီးယား (၂၀၀၉) နှင့် အက်ကွေဒေါ (၂၀၀၈) တို့တွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံတို့၏ အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ လူ့ဆော်မှုများ ရှိနေပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုသည် အက်ခ်နှင့် အခြားသော နယ်မြေဒေသများရှိ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံနှင့် ဒေသခံများ၏ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ၏ ပန်ကာစီလာ သဘောတရားနှင့် ရောယှက်နေပါသည် (ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်၏ စည်းမျဉ်းများနှင့် ကွဲပြားခြားနားသော အယူအဆများ အခန်း ၂ ကို ကြည့်ပါ)။ နီပေါနိုင်ငံ၌ လက်နက်ကိုင် တိုင်ပွဲများ ၁၀ နှစ်ကြာအောင် ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး ၂၀၀၆ တွင် မှုရပ်ဆိုင်းသွားပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တည်ဆောက်ရေးကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရာတွင် တိုင်းရင်းသား ပေါင်းစုံပါဝင်သော လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများ၏ တောင်းဆိုချက်များသည် အဓိကျအကျဆုံး အနေအထားတွင် ရှိနေပါ သည်။ အီရစ်ထရီးယားနှင့် အီသီယိုးပီးယားတို့တွင် ၁၉၉၄ ခုနှစ်အတွင်း အများအားဖြင့် ကွဲပြားခြားနားသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုအဖွဲ့အစည်းများအား မိမိတို့ဘာသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော အဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် တောင်းဆိုကြရာမှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် လူများစုရှိသော လူမျိုးများနှင့် နှိုင်းစာရလျှင် လူနည်းစုသာရှိသော လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးကြခြင်းသည် 'လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုမရှိသော' ဒီမိုကရက်တစ်

လူနည်းစုများ၏ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် သဘောတရားများသည် အချက်နှစ်ချက်ကို ညွှန်းဆိုရုံသာမက သတ်မှတ်ထားသော လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်လျက်ရှိသော နိုင်ငံသားတစ်ဦးသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုပဲ အခြားသူများနှင့် သာတူညီမျှစွာ တူညီသော အခွင့်အရေးများကို ရပိုင်ခွင့် ရှိနေဆဲပင်ဖြစ်သော်လည်း လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းသည် အထူးအခွင့်အရေးများကို တရားဝင် တင်ပြတောင်းဆိုနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆) အဖြစ် ပေါ်ထွက်လာစေ သည့် ၁၉၉၀-၆ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲအတွက် အလွန်အရေးပါလှပါသည်။ အာဖဂန်နစ္စတန်တွင် မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံ သို့မဟုတ် လိုယာဂျီရီအတွင်း ၂၀၀၃ ဆွေးနွေးပွဲများမှ ဘာသာရေးနှင့် နှီးနွယ်သော အခွင့်အရေးများ၊ အမျိုးသမီးထု ၏ အခွင့်အရေးများကို ပေးထားပါသည်။ ယခင်က ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် ကွဲပြားခြားနားမှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် လိုအပ်ချက်နေကြောင်းပြသော အရေး ပါသည့် အပြုအမူများပင် ဖြစ်ကြပါသည်။ ကိစ္စရပ်များစွာတို့တွင် လူနည်းစုသာရှိသော အဖွဲ့အစည်းများမှ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်များအား ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ အခရာဖြစ်ပြီး တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပွားစေသည့် အကြီးမားဆုံး ရင်းမြစ်တစ်ခုလည်း ဖြစ်လာပါသည်။

လူနည်းစုများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် သဘောတရားများသည် အချက် နှစ်ချက်ကို ညွှန်းဆိုပါသည်။ ပထမအချက် မှာ- သတ်မှတ်ထားသော လူနည်းစု အဖွဲ့ အစည်းများတွင် ပါဝင်လျက်ရှိသော နိုင်ငံ သားတစ်ဦးသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုပဲ အခြားသူများနှင့် သာတူညီမျှစွာ တူညီသော အခွင့်အရေးများကို ရပိုင်ခွင့်ရှိနေဆဲပင် ဖြစ် ပါသည်။ ဒုတိယအချက်မှာ လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းသည် အထူးအခွင့်အရေးများကို တရားဝင် တင်ပြတောင်းဆိုနိုင်ပါ သည်။ ဒုတိယမြောက် အဆိုပြုချက်အား အခြားသော ရှုထောင့် တစ်ခုမှ ရှုမြင်ကြည့်ရာတွင် နိုင်ငံသားတိုင်းသည် လူ နည်းစု အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်ခြင်း သို့မဟုတ် ယင်းတို့နှင့် ပူးပေါင်းခြင်းကြောင့် သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေး များကို ရရှိပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ ဆုံးရှုံးခြင်းများ ဖြစ်နိုင်သည်။

လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများသည် စံသတ်မှတ်ချက်များ များစွာပါဝင်ပြီး ရှုပ်ထွေးလှပါသည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား အဓိက ကိစ္စရပ်များအပေါ် အောက်ပါမေးခွန်းများဖြင့် ဦး စွာ အဓိပ္ပါယ် သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုရန် ကူညီပေးပါသည်။ 'လူနည်းစု' ပြဿနာရပ်၏ သဘောသဘာဝမှာ အဘယ် နည်း။ 'လူနည်းစု' ၏ အရေးကိစ္စသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များကို လိုအပ်သည့် နိုင်ငံ၏ ပြဿနာတစ်ရပ်အဖြစ် အဘယ်ကြောင့် ရှိရသနည်း။ မည်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များကို လိုအပ်သနည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွက် မည်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များကို လိုအပ်သနည်း။ ယင်းတို့သည် ပြဿနာတစ်ရပ်အား လျော့ပါး ပြေပျောက်စေရန် မည်ကဲ့သို့ ပံ့ပိုးနိုင်သနည်း။

၈.၁.၁။ 'လူနည်းစု' ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

လူနည်းစုတွင် မည်သူများ ပါဝင်သနည်းဟူ၍ အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုခြင်းကပင်လျှင် ပင်ကိုယ်အားဖြင့် လွယ်ကူသော အရာ မဟုတ်ပေ။ အချို့သော အဖွဲ့အစည်းများက ဤဝေါဟာရကို အသေးစိတ် ဆန်လွန်းသည်ဟူ၍ ယူဆသဖြင့် ငြင်းဆန်ကြသော် လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် ကိုယ်စားပြုသတ်မှတ်ရေးအတွက် ခိုင်မာသော 'နယ် နိမိတ်' ကို ကန့်သတ်ထားရှိရပေမည်။ ထို့အပြင် လူနည်းစုများ၏ နယ်နိမိတ် ကန့်သတ်ထားရှိသော အမျိုးအစား ခွဲခြားမှု အများစုတွင် အယူအဆအပေါ် အခြေတည်သော စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် လူမှုဗေဒ သို့မဟုတ် မနုဿဗေဒ နယ်ပယ် များအတွင်း တိုးပွားလာသော အမျိုးအစားများအပြင် ကွဲပြားခြားနားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း တရားရေး နှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ရှုမြင်သုံးသပ်ချက်များအား သဘောထားကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည့် အခြားသော အမျိုးအစား များလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ဤအမျိုးအစားများတွင် မည်သူ ပါဝင်သနည်းဟူသော မေးခွန်းသည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်နေသည့် ကဏ္ဍများမှ ပေါ်ပေါက်လာသည့်အခါ ယေဘုယျ သို့မဟုတ် များပြားသည့် အမျိုးအမည်များနှင့် ရာထူးနေရာ များ ကြောင့် သဘောထား ကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်စေပါသည်။

မိမိတို့ဘာသာ သတ်မှတ်ထားသော လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများက ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိမရှိ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ လူများစု ဟုတ်သည်ဖြစ်စေ၊ မဟုတ်သည်ဖြစ်စေ အဖွဲ့ဝင် မဟုတ်ကြသူများက စစ်ဆေးခြင်းသော် လည်းကောင်း၊ စဉ်းစားစရာမလိုဟု သမံကာလျှံ ကာ ယူဆထားခြင်းသော်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

မိမိတို့ဘာသာ သတ်မှတ်ထားသော လူ နည်းစု အဖွဲ့အစည်းများသည် တရားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ တောင်းဆိုခြင်းအပြင် 'ကိုယ်ကျင့် တရားပိုင်းဆိုင်ရာ စံသွေမှု' အဖြစ် အလေးမထားသော အယူအဆကို ကျော်လွှားရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းရှိလူဦးရေပမာဏစသဖြင့် လွန်စွာ 'မွေ့မိတ္တန်ကျသော' စံမှတ်ကျောက်များကို သေချာကျနစွာ သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပါ။ လူနည်းစုများအား ကာကွယ်ရန် အထူးဆောင်ရွက်ချက်များအား စီမံဆောင်ရွက်ရာတွင် ကိန်း ဂဏန်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများအရ အိန္ဒိယသား မူစလင်များသည် လက်ရှိအနေ အထားအရ သတ်မှတ်ထားသော လူနည်းစုများဖြစ်ကြသော်လည်း ၁၉၄၉ တွင် လွှတ်တော်လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်

လူနည်းစုတွင် မည်သူများ ပါဝင်သနည်းဟူ၍ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုခြင်းကပင် လျှင် လွယ်ကူသော အရာမဟုတ်ပေ။ လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းရှိ လူဦးရေပမာဏစသဖြင့် လွန်စွာ 'မွေ့မိတ္တန်ကျသော' စံမှတ်ကျောက်များကို သေချာကျနစွာ သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် လမ်းညွှန်ချက်တစ်ခု ဖြစ်နိုင် သော်လည်း လုံလောက်မှုတစ်ခု မရှိပါ။

သော အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံသည် ယင်းတို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လူနည်းစုအနေဖြင့် စဉ်းစားခြင်း မပြုပါ။ သို့ရာတွင် ဘာသာရေးအရ ဇာတ်နိမ့် ဟိန္ဒူများနှင့် အနိမ့်ဆုံး အမျိုးအစားများသည် ဟိန္ဒူ ယုံကြည်ချက်၏ လွှမ်းမိုးနိုင်မှုအရ လူများစုဖြစ်ကြသော်လည်း ယင်းတို့အား လူနည်းစုအဖြစ် ယူဆ ထားပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများသည် လူနည်းစု၏ အနေအထားကို ကိန်းဂဏန်းဖြင့် စာရင်းသွင်း ဖော်ပြသောအခါ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကွဲပြားခြားနားမှုများ၊ လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆတိုးများပြားလာခြင်းစသည်တို့က အရေးပါသော စည်းမျဉ်းများကို လွှမ်းမိုးထားခြင်းဟူသည့် ပြဿနာတစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပေသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေသည် လမ်းညွှန်ချက် တစ်ခုဖြစ်နိုင်သော်လည်း ယင်းသည် အချို့သော လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်း၏ ကဏ္ဍများကိုသာ အသိအမှတ်ပြုခြင်းကြောင့် လုံလောက်မှုတစ်ခု မရှိပါ။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံသားများ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံ၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားအရ လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများမှ ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေငြာချက် တွင် 'လူမျိုးပေါင်းစုံ အဖွဲ့အစည်းများ' ဟူသည်ထက် 'တိုင်းရင်းသား ပြည်သူများ' ဟု သတ်မှတ် ဖော်ပြလျှင် ပို၍သင့်လျော်ပါသည်။ အာဏာ ရအဖွဲ့အစည်းသည် မှားသည်ဖြစ်စေ၊ မှန် သည်ဖြစ်စေ ကိန်းဂဏန်းအရ လူနည်းစုဖြစ် နေသောအခါ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံ နေထိုင်ကြပြီး ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသည့် နိုင်ငံများလည်းရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် အခြားသော ကိစ္စရပ်များ၌ ရွေးကောက်ပွဲ၏ လှုံ့ဆော် မှုအရ လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းသွားကြသောအခါ ကိန်းဂဏန်း အရေအတွက်အရ အင်အားကြီးသော အဖွဲ့ အစည်းများအတွက် နိုင်ငံရေးတွင် ထိခိုက်မှုများ ရှိပါသည်။

ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ယင်းတို့၏ သတ်မှတ်ထားသည့် အခြေခံ သဘောတရားများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် တင်းမာမှုများကို ကြာရှည်စေသော ဆွေးနွေးမှုများ မဖြစ်ပေါ်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ အနေဖြင့်လည်း ကြိုးပမ်းအားထုတ်ရန် လိုအပ် ပါသည်။ လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အမျိုးအစား ခွဲခြားခြင်းသည် လူများစု အဖွဲ့ အစည်းများအား အမျိုးအစားခွဲခြားသည့် အလားတူ နည်းလမ်းအတိုင်း ကွာခြားမှုများရှိသည်ကို

သိရှိနားလည်ရန် အရေး ကြီးလှပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘော်လီဗီးယားနိုင်ငံတွင် ယခင်ကတည်းက တည်ရှိနေသော၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်း စုံပါဝင်သော လယ်သမားထုကြီးကို တစ်ခုတည်းသော ထူးခြားလှသည့် အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် သတ်မှတ်ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် အခွင့်အရေးများကို အသုံးပြုရာတွင် ကန့်သတ်ချက်များစွာ ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ဤအနေအထား အတွင်း အချို့သော ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်လျက်ရှိသူများသည် လူနည်းစု အဖွဲ့ အစည်း မဟုတ်တော့ပေ။ ယေဘုယျ အမျိုးအမည် ခွဲခြားခြင်းများသည် မပါဝင်သော လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် လူများစုများကို မြင်သာနိုင်ခြင်း မရှိစေပဲ ကွယ်ပျောက်သွားစေပါသည်။

ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် အဖန်တလဲလဲဖြစ်နေသော ပဋိပက္ခ ယန္တရားကို ဖြိုခွင်းလွတ်မြောက်နိုင်ရန် ကျိုးကြောင်းညီညွတ်သော ကြိုးပမ်းချက်တစ်ခုအဖြစ် ခွဲခြားသော ဝေါဟာရများကို ပြောင်းလဲရန်အတွက် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများသည် အဖွဲ့အစည်းအားလုံးတို့အား စံချိန်စံညွှန်းနှင့် ကိုက်ညီစေမည့် နည်းလမ်းများကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အဖန်တလဲလဲဖြစ်နေသော ပဋိပက္ခယန္တရားကို ဖြိုခွင်းလွတ်မြောက်နိုင်ရန် ကျိုးကြောင်း ညီညွတ်သော ကြိုးပမ်းချက်တစ်ခုအဖြစ် ခွဲခြားသော ဝေါဟာရများအား ပြောင်းလဲရန်အတွက် ရည်ရွယ်ထားသော်လည်း ယင်းတို့အနေဖြင့် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ သတ်မှတ်ချက် များနှင့် ယင်းတို့၏ ဖော်ထုတ်နေသော အခြေခံသဘောတရားများမှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် တင်းမာမှုများ ကြာရှည်နေသော ဆွေးနွေးမှု ကဏ္ဍများကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းအား ရှောင်ရှားရန် လိုအပ်ပါသည်။

အခြေခံဥပဒေအတွင်းသို့ ကွဲပြားခြားနားမှုများကို လက်ခံအသိအမှတ်ပြုသော စကားရပ်များ၊ ဝေါဟာရများ ထားရှိခြင်းအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ အဆိုပါ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို သုံးနှုန်းသော ဝေါဟာရများအပေါ် တားမြစ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ တကယ်တမ်းတွင် အဆိုပါ ဝေါဟာရများသည် လူနည်းစု လူများစု သဘောတူညီမှုများအရ အငြင်းပွားမှုများကို ဖယ်ရှားနိုင် ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ယင်းသည် လူငယ်များနှင့် အမျိုးသမီးများက အများစုဖြစ်ပြီး နှိုင်းယှဉ်ချက်အားဖြင့် ကိန်းဂဏန်း အရ သက်ကြီးရွယ်အို နိုင်ငံသားများနှင့် အားနည်းချက်များရှိနေသော အမျိုးသားအရေအတွက်မှာ နည်းပါးသော်လည်း ဖြစ်မြစ်များ၊ အသက်အရွယ်၊ ကျား/မ ဖြစ် တည်မှုစသော ဝေါဟာရများအလိုက် အမျိုးမျိုး သုံးနှုန်းခြင်းဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ မဖြစ်အောင် တားဆီးနိုင်ပါသည်။ အမှန် စင်စစ် 'လူနည်းစု' အဖွဲ့အစည်းတိုင်း သည် ပြောင်းလဲမှုများဖြစ်ပေါ်လာရန် လှုံ့ဆော်မောင်းနှင်ပေးနိုင်ပြီး လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများအတွင်း၌ပင် လူနည်းစုများကို

ထပ်မံတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ အချို့သော လူနည်းစုဆိုင်ရာ အမျိုးအစား ခွဲခြားမှုများသည် အခြားသော အမျိုးအစား ခွဲခြားမှုများအပေါ် တွန်းအားပေးနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများကို တောင်းဆိုရန်အတွက် လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများအား စည်းရုံးရာတွင် သဘောထားကွဲလွဲမှုများကို များစွာ တွေ့ရှိရပြီး ယင်းကို ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများတွင် တွေ့ရလေ့ရှိသော လက္ခဏာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ (ယင်းတို့သည် နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင်လည်း တည်ရှိနိုင်ပါသည်)နှင့် လိင်တူခြင်း

ဆက်ဆံကြသူများစသည့် လူနည်းစု အဖွဲ့ အစည်းများသည် သီးခြားသာ ရပ်တည်နေထိုင်ကြပြီး သတ်မှတ်ထားသောပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း၌သာ စုဝေးနေထိုင် ကြခြင်းများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ လူမှုရေးအရ အလွန်အမင်း ကွဲပြားခြားနားသော အနေအထားများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများက အောက်ဖော်ပြပါ ရွေးချယ်မှုအမျိုးမျိုးကို ပုံဖော်ဆောင်ရွက်ကြသည့် 'တစ်သမတ်တည်း' တူညီ သော နယ်နိမိတ်များအရ လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများကို စည်းရုံးနိုင်ပါသည်။

- ဘာသာရေးဆိုင်ရာလူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများ။ ဘာသာတရားအသီးသီးအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ကာကွယ်ခြင်းကို လက်ခံသည်ဟု ယူဆလျက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဘာသာရေး အရ လူနည်းစုအား ကာကွယ်ရန် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော ဆောင်ရွက်ချက် အမျိုးမျိုးကို စီမံဖန်တီး လျက်ရှိပါသည်။ လူနည်းစုအတွက် အထူးကာကွယ်ခြင်းကို အမည်ခံအားဖြင့် လောကီရေးရာဆန်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ စနစ်များအတွင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး ဘာသာရေးတွင် အမြစ်တွယ်နေသော အခွင့်အရေး များကို ယေဘုယျအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်း မရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် ဘာသာတရားတစ်ခုခုကို 'တရားဝင်' သို့မဟုတ် 'မိရိုးဖလာ' အဖြစ် သတ်မှတ်ရန် ဖိအားသက်ရောက်ခြင်းကို ခံ ရသောကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် ဘာသာတရားတစ်ခုခု အမှန်တကယ် လွှမ်းမိုးခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း တိကျသော ဆောင်ရွက်ချက်များကို လိုအပ်ပါသည်။ မှားမှန် ဆုံးဖြတ်နိုင်သော အသိတရား ၏ လွတ်လပ်ခွင့် အစရှိသော စည်းမျဉ်းများကို နားလည်သဘောပေါက်ခြင်းသက်သက်ထက် ဆောင်ရွက်ချက် များကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြနိုင်ရပါမည်။ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော နိုင်ငံများတွင် ဘာသာရေး အဖွဲ့ အစည်းများ၏ အဓိကကျသော ကဏ္ဍမှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး တစ်ခုလုံး၏ ကိုယ်စားပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ဖြစ်သည်ဟု ယူဆပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ကျောင်းများနှင့် အခြားသော အများနှင့်ဆိုင်သည့် ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများကို (ဆေးရုံများ၊ ကုသိုလ်ဖြစ် ရိပ်သာ၊ ဂေဟာများ စသဖြင့်) စီမံ ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ဘာသာရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခွင့်အရေးများသည် အရေး ကြီးလှပြီး တိကျပြတ်သားမှု ရှိ ရပါမည်။ ဘာသာရေး အဖွဲ့ အစည်းများတွင် ကွဲပြားခြား နား၍ စံအဖြစ် သတ်မှတ်သင့် သော အခြေခံမူဘောင်များရှိ ပါက ဘာသာတရားကို အခြေ ခံသော ဥပဒေများကို အသုံးချ ရန် ဆောင်ရွက်ချက်များကိုလည်း စဉ်းစားပါသည်။ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အဖွဲ့အစည်းများအား အကျိုး ပြုနိုင်သော ဘာသာတရားကို အခြေပြုသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များကို ပုံစံကျသော တရားရေးဆိုင်ရာ စနစ် အသွင်ဖြင့် အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် အတည်ပြုရန် သို့မဟုတ် တူညီသော တရားရေးစနစ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်း စားရန်အတွက် အခွင့်အရေးများကိုလည်း ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။ ကင်ညာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ် (၂၀၁၀) အရ ပုံစံကျသော တရားရေးဆိုင်ရာ စနစ်တစ်ခုအတွင်း အစွလားဗိဥပဒေ ပါဝင်ခြင်းသည် အငြင်းပွားမှု အများဆုံးသော ဖြေရှင်းရ ခက်ခဲသော အကြောင်းကိစ္စများအနက် တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ လူဦးရေစုစုပေါင်း၏ ၉% ခန့်ရှိသော နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ မူစလင်များအား ထည့်သွင်းစဉ်းစား သည့်အနေဖြင့် ကာဒီတရားရုံးများအား ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်က ခွင့်ပြုပေးပါသည်။ ယင်းတရားရုံးတွင် နှစ်ဘက်စလုံး မူစလင်များပါဝင်သည့် ပုဂ္ဂလိက ပါတီများပါဝင်သော မိသားစုရေးရာ ဥပဒေ အငြင်း ပွားမှုများကိုအထူးဖြေရှင်းပေးမည့် စနစ်ကို ချမှတ်ထားပါသည်။ နိုင်ငံများစွာတို့၌ လောကီသီးသန့် ဝါဒနှင့် ယင်း၏ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ချက်များဟူသည့် ခေါင်းစဉ်အောက်တွင်

ဆွေးနွေးချက်များကို ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခဲ့ပါ သည်။

- လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများ။ လူမျိုးရေးအခြေအနေများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းသော နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေသည် ဂျူးမျိုးနွယ်ဝင်များအား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆန့်ကျင်မှုကို တုံ့ပြန်ချက်အနေဖြင့် ၁၉၆၉ တွင် စတင်အကျိုးဝင် သည့် အဟောင်းဆုံး ဥပဒေ အနက်မှ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ထိုကာလအား နောက်ကြောင်းပြန်၍ ကြည့်ရသော် လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ၏ ပုံစံအားလုံးကို ဖယ်ရှားသည့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု (CERD) ဖြစ်ပါသည်။ CERD ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁ အရ လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဟူသည်မှာ 'နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် ပြည်သူတို့၏ ဘဝ အတွင်း မည်သည့် ကဏ္ဍတွင်မဆို လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များ၏ တူညီသော အခြေအနေတစ်ခုပေါ်တွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ရရှိခံစားခြင်း၊ သို့မဟုတ် ကျင့်သုံးခြင်းကို တရားမဝင်စေသော သို့မဟုတ် ထိခိုက်စေသော ရည်ရွယ်ချက် သို့မဟုတ် သက်ရောက်မှုများရှိနေသည့် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ မျိုး နွယ်၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးဇစ်မြစ်များအပေါ် အခြေပြု၍ ခွဲခြားခြင်း၊ ပထုတ် ခြင်း၊ ကန့်သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဦးစားပေးခြင်း အပြုအမူများ' ဟူ၍ အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ မပြတ်သား သောအရာတစ်ခုမှာ တိုင်းရင်းသား ဇစ်မြစ်မှ ခွဲထုတ်ခြင်း မပြုနိုင်သော 'လူမျိုး' ဟူသည့် စကားလုံး၏ အမှန်တကယ် အဓိပ္ပါယ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ CERD အရ လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ကောက်ကြောင်းများ၊ လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ၊ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုများသည် လုံးဝလက်မခံနိုင်ပါဟု ဖော်ပြထားပါ သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ခွဲခြားမှု၏ လက်မခံနိုင်သော သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုအဖြစ် သဘောထားသော်လည်း နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် အချို့သော တိုင်းပြည်များသည် အဖွဲ့အစည်းများ အတွက် 'လူမျိုး' ကို အခြေခံ၍ ဆော်ဩစည်းရုံးရန် ရွေးချယ်မှုများကို စီစဉ်ဖန်တီးထားပါသည်။ တောင်အာဖရိ ကနိုင်ငံက ဤအချက်ကို မီးမောင်းထိုးပြခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၆ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် 'လူမျိုးရေး ဘက်မ လိုက်သော ဒီမိုကရေစီစနစ်' အရ နိုင်ငံတော်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားခြင်း ဖြစ်သည်ဟု တိကျပြတ်သားစွာ ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၄ မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံကို ဖွဲ့စည်းရန် ဦးတည်သော ဆွေးနွေးမှုများတွင် လူမျိုးကို အခြေပြုသည့် အမျိုးအစား ခွဲခြားမှုများကို ထားရှိရန် တံခါးဖွင့်ပေးလိုက်သည့် 'လူမျိုးပေါင်းစုံ' ဟူသော ဝေါဟာရကို စဉ်းစားသုံးသပ်ပြီးနောက် ပယ်ချခဲ့ပါ သည်။ အကြောင်းမှာ လူမျိုးရေးကို

လူနည်းစုအတွက် အထူးကာကွယ်ခြင်း ဆောင်ရွက်ချက်များကို အမည်ခံ အားဖြင့် လောကီရေးရာဆန်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ စနစ်များအတွင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး ဘာသာရေးတွင် အမြစ်တွယ်နေသော အခွင့်အရေး များကို ယေဘုယျအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်း မရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဘာသာတရား တစ်ခုခုကို 'တရားဝင်' သို့မဟုတ် 'မိရိုးဖလာ' အဖြစ် သတ်မှတ်ရန် ဖိအားသက်ရောက်ခြင်းကို ခံ ရသောကြောင့် သော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် ဘာသာတရားတစ်ခုခု အမှန်တကယ် လွှမ်းမိုးခြင်းကြောင့် သော်လည်းကောင်း တိကျသော ဆောင်ရွက်ချက်များကို လိုအပ်ပါသည်။

အခြေပြုသည့် ကွဲပြားခြားနားချက်များ ပေါ်ပေါက်မလာစေရန် ဖြစ်သည်။ ပုံစံချမှတ်ရမည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လူမျိုးရေးခွဲခြားခြင်း မရှိသည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်အတွက် စီမံဖန်တီးရမည်ဟူသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းတစ်ခုကို အဓိက ပါတီများအကြား သဘောတူညီခဲ့ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် လူဖြူများပါဝင်သော လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းနှင့် လူမဲများ အမြောက် အများပါဝင်သော လူများစု အဖွဲ့အစည်းများအကြား သဘောတူညီမှု မရှိခြင်းကိုလည်း စဉ်းစား သုံးသပ်ခဲ့ပါသည်။ တကယ်တမ်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ချမှတ်ဖွဲ့စည်းချိန်မှစ၍ တောင်အာဖရိကသည် လူမျိုးရေး အကြောင်းအရာ တစ်ခုအနေဖြင့် 'လူမဲတောင်အာဖရိကသားများ'ကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာချပေးရေးအတွက် ရည်ရွယ်ထားသည့် အခြေအတင်ငြင်းခုံရသော၊ အားပြိုင်နေသော မူဝါဒများကို လက်ကိုင်ပြုခဲ့ပါသည်။ မလေးလူမျိုးများကို လူမျိုးစုတစ်ခုအနေဖြင့် သဘောထားသော မလေးရှားနိုင်ငံ၏ ဦးစားပေး ဆောင်ရွက် ချက်နှင့် အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်အောင် အဆိုပါ မူဝါဒများကို ပုံဖော်ထားပါသည်။ ယင်းမူဝါဒသည် မလေးရှားနိုင်ငံတွင် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ချုပ်ကိုင်မှုများကို လူများ စုရှိသောတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများထံ လွှဲပြောင်းပေးရန် ပုံစံချမှတ်ထားသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ သည် လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ပုတ်ခတ်ထိပါးပြောဆိုမှုကို အထူးတားမြစ် ကန့်သတ်ထားပြီး လူမျိုးရေးအရ သဟဇာတ မဖြစ်သော၊ ညီညွတ်ခြင်းမရှိသော နိုင်ငံရေး ပါတီများအား အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်း မရှိပါ။

- လူမျိုးစုဆိုင်ရာ လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်း ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် လူမျိုးရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သဟဇာတဖြစ်ရေး ဝါဒီများ၏ 'နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရေး' မျိုး မဖြစ်စေလိုပါက လူမျိုးစုများ၏ မျိုးနွယ်စုများတစ်လျှောက် ပြည်သူ့ရေးရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ပါဝင်ခြင်းအတွက် ပြည်သူများအား စုစည်းရန်နှင့် မဲဆွယ်ဆော်ကြရန် လက်ခံထားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များသည် တရားဝင်ဖြစ်ပြီး လက်ခံနိုင်စရာ ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ သည် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုအား ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားရန်၊ သယံဇာတ ရင်း မြစ်များကို ထုတ်ယူသုံးစွဲနိုင်သော နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှုများမှ အကျိုးအမြတ်များ ရရှိစေရန်၊ အစိုးရ၏ အဆင့် အသီးသီးတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး၌ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုရန်၊ ယင်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေများ ဓလေ့ထုံးတမ်း များကို အသုံးပြုခွင့်ရရန်၊ အစိုးရ၏ ပုံစံကျသော စနစ်အတွင်း သို့မဟုတ် စနစ်၏ ပြင်ပတွင် ယင်းတို့၏ အစဉ် အလာအရ အာဏာ၏ ပုံစံများကို ထိန်းသိမ်းထားရှိရန် ခွင့်ပြုထားပါ သည်။ ဤဆောင်ရွက်ချက်များသည် အနေအထားများ၏ ထိခိုက်မှုကို ခံနိုင်ရည်မရှိပါ။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် တိုင်းရင်းသား လူ နည်းစုအား ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားရန်၊ နယ် မြေပိုင်ဆိုင်မှုများမှ အကျိုးအမြတ်များ ရရှိစေရန်၊ အစိုးရ၏ အဆင့်အသီး သီးတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး၌ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုရန်၊ ယင်းတို့၏ ကိုယ် ပိုင်ဥပဒေများ ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို အသုံးပြုခွင့်ရရန်၊ အစိုးရ၏ ပုံစံ ကျသော စနစ်အတွင်း သို့မဟုတ် စနစ်၏ ပြင်ပတွင် ယင်းတို့၏ အစဉ် အလာအရ အာဏာ၏ ပုံစံများကို ထိန်းသိမ်းထားရှိရန် ခွင့်ပြုထားပါ သည်။ ဤဆောင်ရွက်ချက်များသည် အနေအထားများ၏ ထိခိုက်မှုကို ခံနိုင်ရည်မရှိပါ။

အနေအထားများ၏သက်ရောက်မှုကို အလွယ်တကူ ခံရပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ဥပမာ အားဖြင့် နိုင်ဂျီးရီးယားတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်သူ့ အဖွဲ့အစည်းများထံသို့ သာ ချောင်ထိုးထားသော်လည်း ပုံစံကျသော အစိုးရတစ်ခုအတွင်း တိုင်းရင်းသားများ ခေါင်းဆောင်ခြင်း၏ သက် ရောက်မှုသည် အမှန်စင်စစ် ကြီးမားလှပါသည်။ အခြားသော နိုင်ငံများတွင်မူ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ယင်းတို့၏ ကဏ္ဍများအပေါ် ပုံစံကျသော အသိအမှတ်ပြုခြင်းများကို ခွင့်ပြုပေးထားသော်လည်း ပုံစံကျသော အစိုးရအပေါ် ယင်းတို့၏ သက်ရောက်မှုမှာ အရေးမပါလှပေ။ (ဥပမာ-တောင်အာဖရိက) ဤနည်းလမ်းများကို စီမံဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ပန်းတိုင်သည် အမျိုးသား နိုင်ငံရေးများ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှုအပေါ် ပုံစံများကို ချမှတ်ရေးအတွက် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစု အား ခွင့်ပြုပေးခြင်း ရှိမရှိ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ယဉ်ကျေးမှုများ ကွဲပြားခြားနားမှုများကို ထိန်းချုပ် မှုရှိမရှိကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ နိုင်ငံရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှုအပေါ် ပုံစံ များကို ချမှတ်ရေးအတွက် တိုင်း ရင်းသား လူနည်းစုအား ခွင့်ပြုပေး ခြင်းဟူသည့် အချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးတွင် ကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် ဖြည့်ဆည်းပေးရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

- တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ ။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်း သည် ရံဖန်ရံခါတွင် လူမျိုးပေါင်းစုံ လူနည်းစုများနှင့် တစ်ခုတည်းဖြစ်အောင် ပေါင်းစည်းလိုက်ပါသည်။ တိုင်းရင်း သား လူမျိုးစုများအား ယင်းတို့၏ လူမျိုးပေါင်းစုံဖြစ်တည်မှု အနေအထားကို ညွှန်ကြားခြင်းဖြင့် အမျိုးအစားခွဲခြား နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် နယ်မြေဒေသတစ်ခုအတွင်း ကနဦး မှီတင်းနေထိုင်ကြသူများ (နယ်မြေ တစ်ခုလုံး ဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်စေ) ဖြစ်ကြပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပုံစံချမှတ်လိုက်သော နိုင်ငံတော်၏ လက်အောက်တွင် ယခုအခါ ထည့်သွင်းခြင်း ခံခဲ့ရသည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက် စပ်နေသည့် များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများသည် ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် မြေယာများအပေါ် ကြီးကြပ်ခြင်းအပြင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်စီရင် ဆုံးဖြတ်နိုင်ခွင့်စသော ကိစ္စရပ်များနှင့် နီးစပ်စွာ ရော ယှက်လျက် ရှိပါသည်။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ လက္ခဏာရပ်များကို ဖော်ပြရာတွင် တစ်သားတည်းဖြစ် နေသော အခြေခံ သဘောတရားများအဖြစ် ယင်းတို့ နှစ်မျိုးကို မြင်နိုင်ပါသည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ တောင်းဆိုချက်များကို နိုင်ငံရေးအရ ပိုင်ခွင့်များအဖြစ် ပေးစွမ်း နိုင်ပါသည်။ ယဉ်ကျေးမှု မလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ခွဲခြားခြင်း သည် တောင်းဆိုချက်များအတွက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း တုံ့ပြန်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေ၊ အတိ အကျအားဖြင့် နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမား အဖွဲ့အစည်း (ILO) ၏ သဘောတူညီချက် ၆၉ ကို ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် လမ်းညွှန်ရန် အသုံးပြုပါသည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ တောင်းဆိုချက်များသည်လည်း ပြည်သူ့ဘဝများ၏ လမ်းကြောင်းအတွင်း စစ်မှန်သော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် သို့မဟုတ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ကိုယ်စားပြုခြင်းအတွက် ရွေးချယ်မှုများ လိုအပ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ မြေယာများပေါ်တွင် တန်ဖိုးရှိသော သယံဇာတပစ္စည်းကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်း သို့မဟုတ် ထုတ်ဖော် တူးယူခြင်းများရှိပါက မည်သို့ အကျိုး သက်ရောက်နိုင်သည်ကို ပြဌာန်းသင့်ပေသည်။ အကြောင်းမှာ ဤပြုမူဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားရသော အခြေခံအကြောင်းရင်းတစ်ချက် ဖြစ်နေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် တူညီစွာ

ရပိုင်ခွင့်ရှိသော မြေယာများနှင့် သက်ဆိုင်သူများအား ပြန်လည်နေရာချထားရေးစသော နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုကြပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ မူလမြေယာများအပေါ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါက ဆက်လက် နေထိုင် ရန် ခွင့်ပြုပေးမည် မဟုတ်ပါ။ အကယ်၍ ယင်းမြေယာပေါ်တွင် နေထိုင်ကြသော ပြည်သူများကို ဥပဒေအရ ဖယ်ရှားစေခြင်းပြုပါက ဤနည်းလမ်းများတွင် ပြည်သူလူထု၏ မူလမြေယာများအတွက် နစ်နာကြေးပေးခြင်း များလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် တရားဥပဒေဖြင့် ချည်နှောင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊ မထားရှိသည်ဖြစ်စေ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးဆောင်ရွက်ချက်များ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများအား ယင်းတို့၏ မြေယာများကို ထုတ်ယူတူး ဖော်ခြင်းမှ အကျိုးအမြတ်များကို ခွဲဝေခံစားခွင့်ပေးခြင်းစသဖြင့် အခြားသော နည်းလမ်းများလည်း ပါဝင်နိုင်ပါ သည်။

- ဒုက္ခသည်များနှင့် ထွက်ပြေးခိုလှုံနေရသူများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများစွာတို့သည် ဒုက္ခသည်များနှင့် ပဋိပက္ခများကြောင့် မိမိတို့၏အိမ်များကို စွန့်ခွာထွက်ပြေး၍ တိမ်းရှောင် လာကြသူများအတွက် အခွင့်အရေးများကို သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိသည်မှာ အံ့အားသင့်စရာ ကောင်းသော အချက်ပင် ဖြစ်သည်။ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသော နယ်ပယ်ဒေသများတွင် ဒုက္ခသည် အရေအတွက်သည် အလွန်များလေ့ရှိသဖြင့် ယင်းတို့၏ အခွင့်အရေးကို မစဉ်းစားခြင်းမှာ အံ့ဩစရာပင် ဖြစ်ပေသည်။ ပြဿနာရပ်များကိုဖြေရှင်းပြီးသည်နှင့် ပြည်သူများသည်လည်း တစ်နေရာရာတွင် အခြေကျမည်ဖြစ်သဖြင့် ဤကိစ္စကို 'ယာယီ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ကိစ္စတစ်ရပ် အနေဖြင့်သာ ယူဆကြခြင်းသည် ပြဿနာ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ အခွင့်အရေးများကို သတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံသားများ၏ သစ္စာစောင့်သိမှုကိုရယူသည့် နိုင်ငံရေး သဘောသက်ရောက်စေခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ပဋိပက္ခများအပြင် များစွာသော ပြည်သူတို့သည် ယင်းတို့အား နိုင်ငံသားအဖြစ် လက်မခံသော အခါ ရွှေ့ပြောင်းခိုလှုံကြသည်။ တစ်ဦးတစ်ယောက်စီ အနေဖြင့် မိသားစုများက ဆင်းသက်လာခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားခံယူခြင်းစသဖြင့် နိုင်ငံသားများ၏ ပြောင်းရွှေ့မှုများ များပြားစွာ ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုကြောင့် ပြောင်းရွှေ့ ခိုလှုံသူများနှင့် ဒုက္ခ သည်များတွင် အခွင့်အလမ်းများ နည်းပါးပါသည်။ ထို့အပြင် ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် သူများအပေါ် လွှမ်းမိုးရန် အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံသားဖြစ်မှသာလျှင် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိ သည်ဟူ၍ လက်တွေ့တွင် ကန့်သတ်ချက်များ ရှိနေပါသည်။ အဆိုပါ လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများ၏ အားနည်းမှု၊ ချို့တဲ့မှုတို့အား စီမံဖြေ ရှင်းရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများ အား အသိကြွယ်စေသည့် အခြေအနေ ကိုဖြစ်အောင် ဖန်တီးယူသော လုပ်ငန်းစဉ်ကို လိုအပ်ပါသည်။

တိကျစွာ သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများကို တောင်းဆိုရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်နေစဉ်အတွင်း လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများအား ဆော်ဩမဲဆွယ်ခြင်းသည် အလွန် ခွဲခြားခြင်းများရှိနေပြီး ပဋိပက္ခများ၏ သက်ရောက်မှုကိုခံရသော နယ်ပယ်ဒေသများတွင် အများအားဖြင့် တွေ့ရလေ့ရှိသော လက္ခဏာ ရပ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

၈.၁.၂။ ခွဲခြားဆက်ဆံရေးအား တားမြစ်ခြင်းနှင့် အထူးဆောင်ရွက်ချက်များအား ပြဌာန်းခြင်း

လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုအား တွန်းအားပေး သော အဖွဲ့အစည်းများက တင်ပြတောင်းဆိုလာသော တောင်းဆိုချက် အမျိုးအစားများနှင့် ယခုအချိန်အထိ အတိုက်အခံပြုလာခြင်းများအပေါ် မူတည်၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် နည်းလမ်းနှစ်မျိုးကို စဉ်းစားနိုင်ပါ သည်။ ယင်းတို့မှာ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများကို အောက်ဖော်ပြပါ နည်းလမ်းများဖြင့် ကာကွယ်ရန် ဖြစ်ပါသည်။

- ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအား တားမြစ်ခြင်းနှင့်
- အထူးအခွင့်အရေးများနှင့် ဆောင်ရွက်ချက်များအား ပြဌာန်းခြင်း (အခွင့်ထူးများနှင့် မရောနှိုင်းစေရန်)

ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအား တားမြစ်ခြင်း

ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး သို့မဟုတ် တူညီစွာ သဘောထား ဆက်ဆံခံရရေးအတွက် ရပိုင်ခွင့်များသည် ပင်ကိုယ်အား ဖြင့် ရိုးရှင်းလွယ်ကူပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအားလုံးသည် ဖော်ပြပါ ဘာသာစကား၊ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှု၊ အသက်၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုး၊ မျိုးနွယ်စု စသည့် အနေအထားများအပေါ် မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ရန် ပါဝင်သော ပြဌာန်းချက်များနှင့် တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း ဖြစ်ရပါမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် သူများသည် ကွဲပြားခြားနားမှုများအား အသိအမှတ်ပြုသော ဝေါဟာရများကို ပုံသေကားချပ် တူညီမှုမှ ပြောင်းလဲနိုင် သော ဝေါဟာရများအဖြစ် ပြောင်းလဲရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ဥပမာတစ်ခုမှာ တိုင်းရင်းသား ဝေါဟာရများအတွင်း သီးခြားကိုယ်စားပြုခြင်းအား တားမြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု တစ်စုတည်းဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံရေးပါတီများအား တားမြစ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အခြားသော အဖွဲ့အစည်း အမျိုးအစားများက မရရှိနိုင်သည့် အခွင့် အရေးများအား ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် လူသားများ၏ ဖော်ပြပါ ဘာသာစကား၊ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှု ၊ အသက်၊ တိုင်းရင်း သား လူမျိုး၊ မျိုးနွယ်စုစသည့် အနေအထားများအပေါ် မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ပေးရမည့်အပြင် ကွဲပြားခြားနားမှုများ အား လက်ခံသော ဝေါဟာရများကို ပုံသေကားကျ တူညီမှုမှ ပြောင်း လဲနိုင်သော ဝေါဟာရများအဖြစ် ပြောင်းလဲရန် ရည်ရွယ်ထားပါ သည်။ ဥပမာတစ်ခုမှာ တိုင်းရင်းသား ဝေါဟာရများအတွင်း သီးခြားကိုယ်စားပြုခြင်းအား တားမြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု တစ်စုတည်းဖြင့်သာ ဖွဲ့ စည်းထားသော နိုင်ငံရေးပါတီများအား တား မြစ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အကျိုးအမြတ်များ ရရှိနိုင်ရန် မြို့တော် အဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းခြင်းအတွက် ဖွဲ့စည်း ပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အားပေးမှုများဖြင့် အတိုင်အောက်ညီစွာဖြင့် ယင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဤတွင် အယူ အဆမှာ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ်များ ခိုင်မြဲစွာ တည်ရှိနေကြသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများက တောင်းဆိုသော အခွင့် အရေးများအား ခံစားခွင့်ပေးခြင်းထက် စေတနာ့ဝန်ထမ်း အဖွဲ့အစည်းများကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းအားဖြင့် လူ သားတိုင်းသည် တူညီသော အခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားနိုင်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့် ဘာသာတရားမဟုတ်ပဲ အခွင့်အရေးများကို ရရှိခြင်းအတွက် ယေဘုယျအခြေခံသဘောတရားကို အသိအမှတ်ပြုသော အခွင့်အရေးများ၏ တစ်ခုတည်းသော ရင်းမြစ်ဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယ အနေဖြင့် ဤနည်းလမ်းသည် ခြုံငုံချက် အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည် လူ နည်းစု အဖွဲ့အစည်းအား ကာကွယ်ခြင်း သည် လူသားတိုင်းကို ပါခြုံငုံမိစေသော

ကာကွယ်ခြင်း၏ အရေးပါသော အခြေခံ သဘောတရား ဖြစ်ပါသည်။ ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင် ရွက်နေစဉ်အတွင်း အထူးလူ့အဖွဲ့အစည်း များ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် အထူး ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖန်တီးပေးခြင်း ထက် လူသားအားလုံးအတွက် အကျိုးစင် သော ကာကွယ်မှုများသည် သဘောတူညီကြရန် ပို၍လွယ်ကူပါသည်။

သာတူညီမျှရှိရေး ဟူသည့် ပုဒ်မခွဲအပေါ် ယုံကြည်အားထားခြင်းသည် တရားရုံးများနှင့် ပတ်သက်၍ လုံလောက်မှုတစ်သောပြည်သူတို့၏အသိပညာနှင့် အခွင့်အလမ်းကို ရရှိစေမည်ဖြစ်သည်။ အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်ခြင်းကို တွေ့ကြုံခံစားနေ ရသော လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများမှ ပြည်သူများသည် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို သိရှိနားလည်ပြီး ဖြေရှင်းချက် ထုတ်နိုင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးကို ပံ့ပိုးကူညီနိုင်သော အနေအထားမျိုး အမှန်တကယ် ရှိနိုင်စေရန်လည်း ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။

အထူးအခွင့်အရေးများနှင့် ဆောင်ရွက်ချက်များ၏ ပြဌာန်းချက်များ

ပဋိပက္ခများ၏ သက်ရောက်ခြင်းကိုခံရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ် ပြုရာတွင် အခြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုများမှ ကာကွယ်ရန် သို့မဟုတ် ယင်းတို့အား ဖယ် ကြည့်ပထုတ်ခံရသော အနေအထားမျိုးမှ ကယ်တင်ရန်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ရေစီးကြောင်းအတွင်း အတူတကွ ပါဝင် ပေါင်းစည်းနိုင်ကြရန်အတွက် အထူးဆောင်ရွက်ချက်များ ဖန်တီးဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ လူနည်းစု အဖွဲ့ အစည်းများ၏ ကိုယ်ပိုင်အထိမ်းအမှတ်များ၊ လက္ခဏာရပ်များနှင့် ဓလေ့ထုံးစံများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် အထူးအခွင့်အရေးများကို ခွင့်ပြုထားပါသည်။ အထူးအခွင့်အရေးများအား သဘောတူညီပေးခြင်းသည် လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှ ပြည်သူများအကြား ဆက်ဆံရေးတွင် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား လက်ခံနားလည်စေရန် အကြံပြုပါသည်။ ဤကဲ့သို့ ဆက်ဆံခြင်းတွင် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား တည်ဆောက်ရ ခြင်းအပေါ် ခြုံငုံထားသော ရည်ရွယ်ချက်များအရ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် သာတူညီမျှ ရှိစေရေး နှင့် လူမှုဖူလုံရေးကို ထိထိရောက်ရောက် တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

အထူးဆောင်ရွက်ချက်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများက အနေအထားပေါ် မူတည်၍ တစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပို၍ ဦးစားပေး

လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်း အတွင်းမှ ပြည်သူများအကြား ဆက်ဆံရေးတွင် ကွဲပြားခြားနားမှု များ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူ များအား လက်ခံနားလည်စေရန် အကြံပြုထားပါက လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကိုယ်ပိုင်အထိမ်းအမှတ်များ၊ လက္ခဏာရပ်များနှင့် ဓလေ့ထုံးစံများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက် ရန် အထူးအခွင့်အရေးများကို ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ဤကဲ့သို့ ဆက်ဆံခြင်းတွင် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား တည်ဆောက်ရခြင်းအပေါ် ခြုံငုံ ထားသော ရည်ရွယ်ချက်များအရ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် သာတူညီမျှရှိစေရေးနှင့် လူမှုဖူလုံရေးကို ထိထိရောက်ရောက် တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ညှိနှိုင်းဆောင် ရွက်နိုင်ပါသည်။

ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော ပုံစံမျိုးစုံ ပါဝင်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ယင်းတို့တွင်-

- နယ်မြေအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် သို့မဟုတ် ဗဟိုမှ အာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများသို့ လွှဲပြောင်းခွင့်ဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် 'အာဏာကို ဒေါင်လိုက် အနေအထားဖြင့် ခွဲခြားခြင်း' (ဗဟိုမှ အာဏာကို လွှဲပြောင်းခွင့် ချပေးခြင်းကို ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်အတွင်းရှိ အခန်း ၇ တွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။)
- အာဏာခွဲဝေခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ အခန်း ၄ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကို ကြည့်ပါ။)
- ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် (သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှု အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိခြင်းအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ခွင့်ပြုချက်)
- လူမျိုးပေါင်းစုံပါဝင်ပြီး အာဏာကို ခွဲဝေချမှတ်သည့် နိုင်ငံရေးစနစ်၏ ဆောင်ရွက်ချက်များ (ပဋိပက္ခများ သက်ရောက်ခြင်းခံနေရသည့် ပြည်နယ်အချို့အတွက် စဉ်းစားပေးသော အာဏာခွဲဝေခြင်း၏ အထူးပုံစံ ဖြစ်သည်)
- ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို အခြေပြုသော အာဏာခွဲဝေခြင်း (အထူးသဖြင့် ပါတီစုံ အချိုးကျ ပါဝင်ကိုယ်စားပြု ခြင်းစနစ်၏ တိုးမြှင့်ထားသော ပုံစံများ- နိုင်ငံတကာ IDEA ၏ လက်စွဲစာအုပ်မှ ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်၏ ပုံစံ ကို ကြည့်ပါ)။^၂
- မိမိတို့ဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်နှင့်
- ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား ကာကွယ်သည့် စည်းမျဉ်းများနှင့် မူဝါဒများ

မိမိတို့ဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား ကာကွယ်ခြင်းတို့သည် အခွန်အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်စေသော သဘောထား ကွဲလွဲစေသော ကိစ္စရပ်များဖြစ်ကြသဖြင့် ယင်းတို့အား နား လည်မှုလွှဲစေနိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးသဘောဆောင် သည့် ဝေါဟာရများဖြင့် လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ် သည်။

မိမိတို့ဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပိုင်ခွင့်

မိမိတို့ဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်ဆိုသည်မှာ သမားရိုးကျ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် အလားသဏ္ဍာန် မတူပါ။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေက လက်ရှိနိုင်ငံတော်အတွင်း၌ မိမိတို့ဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ လက်တွေ့တွင် တရားဝင် လူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် ဤအခွင့်အရေးရှိသော်လည်း အဆိုပါ ရွေးချယ်မှုများကို အခြားသော အထူးနည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်ခွင့် မရှိပါ။ ဤသဘောတရားတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး၏ ပုံစံအမျိုးမျိုး ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် အစွန်းတစ်ဘက်တွင် လုံးဝခွဲခြားရေးနှင့် ပြည်မမှ ခွဲထွက်ခြင်းကို လက်ခံပြီး အခြားတစ်ဘက်တွင်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ပုံစံများကို ကန့်သတ်ထားနိုင်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင်မူ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် တောင်းဆိုချက်များကို ယင်း၏ မည်သည့် ပုံစံများတွင်မဆို အငြင်း ပွားစရာများအဖြစ် ရှုမြင်ပါသည်။ လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများ ပြင်ပရှိ လူများ၏ အကျိုးစီးပွားများအပေါ် အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သော သက်ရောက်မှုများရှိသည်ဟု ယူဆပါက လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်း၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် ကိုပါ ထည့်သွင်းဖော်ပြ၍ ပုံစံချမှတ်ရမည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် မိမိတို့ဘာ သာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်သည် လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်နိုင်သည်ဟု ညွှန်းဆိုနေခြင်း မဟုတ် သကဲ့သို့ ယင်းအား ကြိုးပမ်းခြင်းနှင့် အောင်မြင်စွာ

ရရှိခြင်းအား မဖြစ်နိုင်ဟု ဆိုလိုခြင်း မဟုတ်ပါ။

နိုင်ငံတော်ဖြစ်တည်မှုအပေါ် နိုင်ငံတကာက အသိအမှတ်ပြုရေးအတွက် တောင်းဆိုချက်များ ပါဝင်သည့် မိမိတို့ဘာ သာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြောက်ခွင့် ဆိုင်ရာ သဘောထားကွဲလွဲမှုများသည် များစွာ သော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို ချက်များဖြင့် အလွန်ရှုပ် ထွေးလှပြီး ယင်းတို့၏ဖြေရှင်းချက်တွင် နိုင်ငံ တကာရှိ (တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်ခြင်းမရှိသည့်) တတိယအဖွဲ့အစည်းများကိုပါဝင်စေလျက် နှစ်ပေါင်းများစွာကြာအောင် ဆက်လက်ပေါ်ပေါက်နေတတ်ပါ သည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများ ရပ်ဆိုင်းသွားခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်း အဆင့်များ၌သာ ရှိသေးသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပုံစံများနှင့် အာဏာခွဲဝေခြင်းတို့တွင် အလွန်ခက်ခဲသည် နှစ် ပေါင်းများစွာ သိနိုင်ရေးဆွေးနွေးမှုများပြီးမှ ဖြေရှင်းချက်များကိုအဆုံးသတ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာများမှာ- နိုင်ငံတကာ ဥပဒေက လက်ရှိနိုင်ငံတော်အတွင်း၌ မိမိတို့ဘာ သာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြောက်ခွင့်ကို အသိအမှတ် ပြုထားပါသည်။ ဤသဘောတရားတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး၏ ပုံစံအမျိုးမျိုး ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် အစွန်းတစ်ဘက်တွင် လုံးဝခွဲခြားရေးနှင့် ပြည်မမှ ခွဲထွက်ခြင်းကို လက်ခံပြီး ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေး ပုံစံများကို ကန့်သတ်ထားနိုင်ပါသည်။ လက်တွေ့ တွင်မူ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် တောင်းဆိုချက်များကို ယင်း၏ မည်သည့် ပုံစံများတွင်မဆို အငြင်းပွားစရာများအဖြစ် ရှုမြင်ပါသည်။

ပြုလုပ်သည့် ပြည်လုံးကျွတ် အစည်းအဝေးဖြင့် လွတ်လပ်ရေးအတွက် ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ရရှိစေခဲ့သည့် မကြာသေး မီ ၂၀၀၆ ခုနှစ်၏ ဆူဒန်တောင်ပိုင်းအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး သဘောတူညီမှုများ စသည်တို့ဖြစ်ကြပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များရှိ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အခြေအနေများကို ယခုထိုင် ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ၂၀၀၈ တွင် ကိုဆိုပို အယ်ဘေးနီးယား၏ မိမိတို့ဘာသာ စိတ်ကြိုက်ရွေးချယ် တင်မြောက်ပိုင်ခွင့်နှင့် အဆိုပါနှစ်မှာပင် ဂျော်ဂျီယာမှ အိုဆီတီ ယာတောင်ပိုင်းနှင့် အက်ဘ်ခါးဇီးယားတို့၏ ခွဲထွက်ခြင်းတို့တွင်လည်း ဤကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ကွဲပြားခြားနားမှုများ အလွန်များပြားပြီး ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများအတွင်း လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများ၏ မိမိတို့ဘာသာ ရွေးကောက် တင်မြောက်ပိုင်ခွင့်အတွက် တောင်းဆိုချက် များအား ဖြည့်ဆည်းပေးရန် လက်လှမ်းမီနေ သေးသောအခါ အဆိုပါကိစ္စရပ်များကို ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများက ပါဝင်ဆောင်ရွက် သည့် သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများအား အသိအမှတ်ပြု နားလည်စေပါသည်။ လတ်တလော နှစ်များအတွင်း ပဋိပက္ခများ ပေါ်ပေါက်မှုသည် နိုင်ငံကြီးသည်ဖြစ်စေ ငယ်သည်ဖြစ် စေ နိုင်ငံတော် ပြိုကွဲပျက်စီးနိုင်သော အနေအထားမျိုးတွင် အမြင့်ဆုံးဖြစ်လျက် ရှိပါသည်။ အနေအထား အမျိုး မျိုးတွင် အကျိုးသက်ရောက်မှု

ရှိနိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးလာ ခြင်းသည်လည်း အလွန်အသုံးဝင်ပါသည်။

၁၉၉၄ ဒီဇင်ဘာလတွင် အတည်ပြုခဲ့သော အီသီယိုးပီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများအား မိမိတို့ဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပိုင်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုပေးခြင်းဖြင့် လူနည်းစု လူ့အဖွဲ့အစည်း ကို အကျိုးပြုသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအဖြစ် သွင်ပြင်လက္ခဏာကို ဆောင်ပါသည်။ အာဏာရလက်ဝဲဝါဒီတို့ကို စစ်ရေးအရ အာဏာသိမ်း၍ ဖြုတ်ချထားသော လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့တစ်ဖွဲ့က ကြီးစိုးထားသည့် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ထားသော မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံက ယင်းကို

နိုင်ငံတော်ဖြစ်တည်မှုအပေါ် နိုင်ငံတကာက အသိအမှတ်ပြုရေး အတွက် တောင်းဆိုချက်များ ပါဝင်သည့် မိမိတို့ဘာသာ စိတ် တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် သဘောထားကွဲ လွဲမှုများသည် များစွာသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များဖြင့် အလွန် ရှုပ်ထွေးလှပြီး ယင်းတို့အား ဖြေရှင်းရာတွင် နိုင်ငံတကာရှိ (တိုက် ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်ခြင်း မရှိသည့်) တတိယ အဖွဲ့အစည်းများကို ပါဝင်စေလျက် နှစ်ပေါင်းများစွာကြာအောင် ဆက်လက်ပေါ် ပေါက်နေတတ်ပါသည်။

ပုံစံချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတော်ကို ဆန့်ကျင်သည့် ဆူပူ သောင်းကျန်းမှုများတွင် တစ်ချို့ တစ်ဝက်လည်း ပါဝင်ခဲ့ဘူးသော အီသီယိုးပီးယား၏ ကွဲပြားခြားနားသော တိုင်းရင်း သား လူမျိုးစုတို့အကြား နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေကို ချမှတ်နိုင်ရန် ဦးတည်ထားသော မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံက အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံကို တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံတို့၏ ဖယ်ဒရယ် အစိုးရအဖြစ် ပြောင်းလဲဖန်တီးရန် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ်က အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံရှိ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အဖွဲ့အစည်း တိုင်းအတွက် မိမိတို့ဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပိုင်ခွင့်မှ ခွဲထွက်ခြင်းအထိ အခွင့်အရေးကို သတ်မှတ်ထားပါသည် (အပုဒ်ခွဲ ၃၉၁)။ ယင်းသည် အီသီယိုးပီးယားက အတည်ပြုထားသော

သဘောတူညီချက်များအရ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ နှင့် နိုင်ငံသားအားလုံးအတွက် အခွင့်အရေးများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသိအမှတ်ပြုပေးပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အီသီယိုးပီးယား၏ 'နိုင်ငံတော်၊ နိုင်ငံသားများနှင့် ပြည်သူများ' သည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ပါဝင်သည့် အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်ကြသည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများအား နိုင်ငံ အတွင်းရှိ ဝိသေသလက္ခဏာရပ်၏ အသင့်လျော်ဆုံး ပြယုဂ်တစ်ခုအဖြစ် ပြတ်သားစွာ ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။ ဝန်ကြီးအဖွဲ့အပေါ် တာဝန်ရှိပြီး လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအားလုံး၏ အုပ်ချုပ်သူ တစ်ဦး လည်းဖြစ်သည့် ဝန်ကြီးချုပ်က လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာအများစုကို ချုပ်ကိုင် ထိန်းသိမ်းထားသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးများ ရရှိပိုင်ဆိုင်ခွင့်သည် ဗဟိုနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးချက်များအပေါ် မူတည်နေပါသည်။ နိုင်ငံရေး အဆောက်အအုံကို ခိုင်မာစေရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အမျိုးသားညီလာခံရှိ တရားရုံးများအတွင်း အငြင်းပွားမှုများ အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြဌာန်းချက်တိုင်းကို ဆောင်ရွက်ရန် အာဏာကုန် ပေးအပ် ထားပါသည်။ မိမိဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပိုင်ခွင့်အား လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးသည့် အီသီယိုးပီးယား၏ ဆောင်ရွက်ချက်ကို အခြားနိုင်ငံများ တွင် တွေ့ရမည်မဟုတ်ပါ။

စပိန်နိုင်ငံတွင် မူ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ နိုင်ငံတော်ကို ကာတာလိုးနီးယား၊ ဘာ့စစ်၊ နှင့် ဂလေစီယာဟူသည့် ကိုယ်ပိုင်အမှတ်အသား လက္ခဏာများ၊ ကိုယ်ပိုင်အမျိုးသားရေး လှုပ်ရှားမှုများရှိသော

'သမိုင်း ဝင် နိုင်ငံ' သုံးခုဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ စပိန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၇၈) သည် အဆိုပါ သမိုင်းဝင် နိုင်ငံ သုံးနိုင်ငံအတွင်း တောင်းဆိုထားသည့် အခြားသော နယ်မြေများ၏ စည်းမျဉ်းများကို သတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အစိုးရကို ဖန်တီးနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ ယင်းသည် အဆိုပါ သမိုင်းဝင်နိုင်ငံ ၃ နိုင်ငံနှင့် စပိန် ၏ ကျန်ရှိသော အစိတ်အပိုင်းများတွင် ကွဲပြားခြားနားသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အဆင့်များကို ချမှတ်ထားပြီး ယင်း အဆင့်များသည် နောက်ဆုံးတွင် စည်းမျဉ်းအရ တူညီနေရမည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ထိရောက်မြန်ဆန်လှပြီး ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ အစိုးရ ၁၇ ခု ပေါ်ထွက်လာပါသည်။ အဆိုပါနိုင်ငံများ၏စွဲမြဲခိုင်မာနေသော သဘောသဘာဝကို သိရှိနားလည်ထားသော်လည်း အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများတွင် မပါရှိသည့် တရားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများရှိကြောင်း အချေအတင် ဆွေးနွေးချက်များကိုမူ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲကြသူများက ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ပယ်ချခဲ့ကြပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ပြောင်းလဲမှုကို တွန်းအားပေးသော အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားမှုများက လှုံ့ဆော်မောင်းနှင်ပေးခြင်းကြောင့်မိမိတို့ဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ခွင့်ရှိသည့် အနေအထားမျိုး ကိုများစွာ ရရှိနိုင်သော်လည်း လက်တွေ့ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများကမူ မိမိတို့ဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်သည် အရင်းခံ အခွင့်အရေးများအား ထုတ်ဖော်ခြင်းဖြင့် ပြောင်းလဲမှုကို ဖြစ်စေသောပုံသေ ကားချပ် မဟုတ်သော တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်ကြပါသည်။ ဖြစ်ပေါ်နေသော အနေအထားတစ်ခုအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ခွဲဝေသတ်မှတ်ထားသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ပြည်သူလူထု၏ပေါင်းစည်းမှုများကို အလေးအနက်ထားလျက်

အချင်းချင်း ဆက်စပ်နေသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် လုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရရှိသည့် မိမိတို့ဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော အဖွဲ့ အစည်းများနှင့် အဆိုပါ ရှုပ်ထွေးသော အမှုကိစ္စများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်မှု ရှိနေသည့် အဖွဲ့အစည်းများအကြားရှိ အငြင်းပွားမှုများအား စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးသော နည်းလမ်းများကို စီစဉ်ဖန်တီးပေးခြင်းအားဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်း၏ အခက်အခဲကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုများ ပြုလုပ်ရန် အရေးကြီးလှပါသည်။

လူမျိုး အသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်း နှင့် လူမျိုးရေးအရ အနှိမ်အခံရသူများအပေါ် ခွဲခြား အသားပေးခြင်း

ပြည်သူလူထု၏ ပညာရေး သို့မဟုတ် အလုပ်အကိုင်များတွင် လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများအား ဦးစားပေး၍ ဆက်ဆံ ခြင်း၊ ဒေသသုံး ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ကြားရေးအတွက် နိုင်ငံတော်၏ မတည်ပုံပိုးခြင်းစသည့် ယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံးစံ ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ သို့မဟုတ် တရားဝင် ဝန်ချတောင်းပန်ခြင်းစသဖြင့် အထိမ်း အမှတ် ဆောင်ရွက်ချက်များစသဖြင့် လူမျိုး အသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းတွင် ပုံစံ မျိုးစုံ ရှိပါသည်။ ဤပုံစံများအတွင်း အခြားသော ခွဲခြားမှုမျိုးကိုလည်း တွေ့ရှိရနိုင်ပါသည်။ ပထမဦးစွာ နိုင်ငံတော်သည် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ အကျိုးစီးပွားကို ဖန်တီးပေးရန်အတွက် အခြားအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအား ထိခိုက် နစ်နာစေခြင်း မရှိရပါ။ (ဥပမာအားဖြင့် - နိုင်ငံတော်၏ ပညာရေးကို ဒေသသုံး ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားခွင့်ပြု ခြင်း) ဒုတိယအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်သည် အထူးအဖွဲ့အစည်းများကို တက္ကသိုလ်ဝင်ခွင့်များစသဖြင့် ကန့်သတ်ထားလျက် ရင်းမြစ်များကို

ခွဲဝေချပေးခြင်းဖြင့် လူမျိုးရေးအရ အနှိမ်အခံရသူများအပေါ် ခွဲခြားအသားပေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများအား ထိခိုက်နှစ်နာစေပါသည်။ နိုင်ငံတော်သည် အဖွဲ့အစည်းများ အကြား ငွေအရင်းအနှီးများကို အခြားသော နည်းလမ်းများဖြင့် ခွဲဝေပေးခြင်းများရှိသဖြင့် ဤကိစ္စရပ်များသည် နိုင်ငံရေးအရ မကျေနပ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။

ဦးစွာ အဓိကကျသော မေးခွန်းများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။ ။ နိုင်ငံတော်သည် သမိုင်းကြောင်းအရ လူ့အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုခုကို ဖယ်ကြည့်ပထုတ်ထားခြင်း ရှိပါသလား။ ဤသို့ဆိုလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ယင်းတို့၏ အကျပ်အတည်း ဒုက္ခများကို ကုစားပြေပျောက်ပြီး သာတူညီမျှ ရှိပါသလား။ အဆိုပါ ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် အသင့်လျော်ဆုံး အကောင်းမွန်ဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပုံစံချမှတ်မှုများ မှာ အဘယ်နည်း။ (ဥပဒေက အတည်ပြုထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအရ စွမ်းဆောင်နိုင်ပြီး ရရှိနိုင်သော ရင်းမြစ်များအပေါ် မူတည်သည့် လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ တရားဥပဒေမှခွင့်ပြုချက်)

လူမျိုး အသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်ပါက အလိုရှိသော ပန်းတိုင်ကို အောင်မြင်စွာ ရရှိရန် မည်သည့်ပုံစံများ သင့်လျော်မှုရန်မှာ အရေးပါသော ကိစ္စရပ်တစ်ခု ဖြစ်ပါ သည်။ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ကြသူများအနေဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါ အကြောင်းအရာများကို စဉ်းစားချင့်ချိန်သင့်ပါ သည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ခွဲတမ်းများ သို့မဟုတ် သီးသန့်နေရာများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်ပါ သလား။ အဆိုပါ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဥပဒေအရ ထိန်းချုပ်ထားသင့်ပါသလား။
- လူမျိုး အသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းတွင် မည်သည့်ပုံစံ သို့မဟုတ် အမျိုးအစားကို ကျင့်သုံးသင့်ပါသနည်း။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်ကို အချိန်ကာလကန့်သတ်ထားသင့်ပါသလား သို့မဟုတ် ကန့်သတ်ချက်များမရှိပဲ ထားသင့်ပါသလား။ အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများအနေဖြင့် မည်သည့်ဆောင်ရွက်ချက် များကို ရပိုင်ခွင့်ရှိပါသနည်း။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုတွင် ပါဝင်ရုံမျှနှင့် ရရှိနိုင်ပါသလား။
- လူ့အဖွဲ့အစည်းများစွာတို့သည် လူမျိုး အသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းမှ အကျိုးကျေးဇူးများကို တစ်ချိန်တည်း တစ်ပြိုင်တည်း ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိကြပါသလား။
- တရားရုံးများက လူမျိုး အသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်း၏ လွှမ်းမိုးမှုများကို အတည်ပြုသင့်ပါသလား။ သို့မဟုတ် အသေးစိတ် ညွှန်ပြသင့်ပါသလား။

ခွဲတမ်းများနှင့် သီးသန့်နေရာများသည် လူမျိုး အသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းအတွက် ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ် နှစ်မျိုး ဖြစ်ကြပါသည်။ နှစ်ခုစလုံးသည် သတ်မှတ် ထားသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အထူးအနေအထားများအတွက် ဆောင်ရွက်ကြသော်လည်း ကွဲပြားခြားနားသော လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ကြပါသည်။ အခွင့်အလမ်းများ သာတူညီမျှ ရရှိရေး စည်းမျဉ်းအပေါ် ထိရောက်မှု ရှိစေရန်အတွက် ခွဲတမ်းများကို သတ်မှတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့မှသာ သတ်မှတ်ထားသော လူနည်းစု လူ့အဖွဲ့ အစည်းများမှ ပြည်သူတိုင်းသည် 'အမှီလိုက်' နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ခွဲတမ်းများသည် ဒုက္ခရောက်နေသော လူ့အဖွဲ့ အစည်းများကို အာဏာ၏ ပုံစံချမှတ်မှု အတွင်း ပါဝင်နိုင်သဖြင့်

စဉ်ဆက် မပြတ် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများကို ခံခဲ့ရ သဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်မှုများ လျော့ပါးစေပြီး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ စုစည်းခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ သီးသန့်နေရာများ ဆိုသည်မှာ အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းများ အတွက် အာဏာကို ထိခိုက်စေခြင်း မရှိသည့် အခွင့်အလမ်းများ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် လူနည်းစု လူ့အဖွဲ့အစည်းများကသာ အဓိက လှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်သူများဖြစ်သည့် သီးခြားနယ်ပယ်များကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အခွင့်အလမ်းနှင့် ရလဒ်များ၏ ညီမျှမှုများကို ကွဲပြားစေပါသည်။ လက်တွေ့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ထုံးလုပ်နည်းအရ သာတူညီမျှမှုရှိခြင်း သို့မဟုတ် အခွင့်အလမ်းဆိုင်ရာ သာတူညီမျှမှုရှိခြင်းအတွက်သာ လူမျိုးအသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဦးတည်ထားကြပါသည်။

လူမျိုး အသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းတွင် ပုံစံမျိုးစုံ ရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်သည် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ အကျိုးစီးပွားကို ဖန်တီးပေးရန်အတွက် အခြားအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအား ထိခိုက်နှစ်နာစေခြင်း မရှိရပါ။ (ဥပမာအားဖြင့် - နိုင်ငံတော်၏ ပညာရေးကို ဒေသသုံး ဘာသာ စကားဖြင့် သင်ကြားခွင့်ပြုခြင်း) နိုင်ငံတော်သည် အထူးအဖွဲ့အစည်းများကို တက္ကသိုလ်ဝင်ခွင့်များစသဖြင့် ကန့်သတ်ထားလျက် ရင်းမြစ်များကို ခွဲဝေချပေးခြင်းဖြင့် လူမျိုးရေးအရ အနှိမ်အခံရသူများအပေါ် ခွဲခြားအသားပေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများအား ထိခိုက်နှစ်နာစေပါသည်။

လူမျိုးအသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် ချက်များ

ဤဆောင်ရွက်ချက်များသည် အပူတပြင်း အငြင်းပွားနေရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ အမှန်တကယ်တွင် လူမျိုးအသား အရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်း မူဝါဒများသည် အငြင်းပွားမှုများကို အချိန်နှင့်အမျှ ထွက်ပေါ်လာစေပါသည်။ ယင်းတို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးအား အမှတ်အသားများ၊ လက္ခဏာရပ်များဖြင့် အမျိုးအစား ခွဲခြားခြင်းများ မပြုရေးဟူသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ဆန့်ကျင်နေကြပါသည်။ လေ့လာမှုများကလည်း တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အဖွဲ့အစည်းများ အား မြှင့်တင်ပေးရန် ယင်းတို့၏ တိကျသော ရည်ရွယ်ချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရောထွေးနေသည့် ရလဒ်များကို ဖော်ပြ လျက် ရှိကြပါသည်။ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများအရဖြစ်စေ နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့်ဖြစ်စေ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် လက်တွေ့အခြေအနေအရ တရားရေးဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများအဖြစ် အကျိုးဆက်ဖြစ် ပေါ်မှုက ပိုများပါသည်။

ဒုတိယအချက်အရ လူမျိုး အသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ က ခွင့်ပြုချက် ချမှတ်ပြီးသည်နှင့် ယင်း၏ ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံရေး တွန်းအားများကို ရရှိပိုင်ဆိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ အကျိုး ဆက်အားဖြင့် ယင်းကို လိုအပ်ခြင်း မရှိနိုင်တော့ပါက ဖျက်သိမ်းရန် ခက်ခဲလာမည် ဖြစ်ပါသည်။ စတင်၍ အကောင် အထည်ဖော်သည်နှင့် လူထုကပေးသည့် ဖိအားများသည်

လူမျိုးအသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် တားဆီးကြမည်ဖြစ်ပေသည်။ မလေးရှားနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်မှုအား နှစ်ပေါင်း ၃၀ အထိ ဆက်လက်ကျင့်သုံးရန် မူလ က ရည်ရွယ်ထားခဲ့ပါသည်။ မလေးရှားနိုင်ငံ၏ စီမံချက်မှာ နှစ်ပေါင်း ၄၀ အထိ ဆက်လက်တည်ရှိလာခဲ့ပြီး ယခုတိုင် အောင် ရှိနေဆဲပင် ဖြစ်ပါသည်။

တတိယညွှန်းဆိုချက်မှာ ယေဘုယျဖြစ်သော 'မမျှော်လင့်ထားသော အကျိုးဆက်များ ဥပဒေသ' ဖြစ်ပါသည်။ မူဝါဒ လူမျိုး အသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အပူတပြင်း အငြင်းပွား နေရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့သော မူဝါဒများစွာတို့သည် အချိန်နှင့်အမျှ အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ လေ့လာမှုများကလည်းကန့်ကွက်မှု များအသစ်များကို ပေါ်ထွက်လာစေပြီး ရောထွေးနေသော အကျိုးရလဒ်များကို ဝန်ဆောင်မှုများ၏ အရည်အသွေးကို (ဥပမာ ဖော်ပြနေပါသည်။ လူမျိုးအသား အရောင်အရပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများတွင် လုပ်ငန်းတာဝန် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း အပေါ် ကာကွယ်ခြင်းကို ထမ်းဆောင်ခြင်း) အမှန်တကယ် လျော့ကျစေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ခွင့်ပြုချက် လူမျိုးအသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ချမှတ်ပြီးသည်နှင့် ယင်း၏ ကိုယ်ပိုင် ကာကွယ်ရေးစီမံချက်များရှိသော်လည်းဖြစ်ပေါ်နေသော နိုင်ငံရေး တွန်းအားများကို ရရှိပိုင်ဆိုင်မည် အနေအထားများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းမပြုပဲ ဖြစ်ပါသည်။ မူဝါဒများသည် ပြန်လည်ရင်ကြားအချိန်ဆွဲနေပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေ ခံဥပဒေသည် တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်တော့မည် မဟုတ်ပေ။ ဝေဖန်ရေးကို ဆောင်ရွက်မည့်အစား တိကျစွာ ထိုအခါ ထိခိုက်နှစ်နာသော အဖွဲ့အစည်းများအကြား သတ်မှတ်ထားသော ကိစ္စရပ်များတွင် အနိုင်/ မကျေမချမ်းမှုများကို ဖြစ် ပေါ်စေသော အရှုံး ညီမျှခြင်းချမှုများ ပြောင်းလဲခြင်းအဖြစ် သာတူညီမျှမှုမရှိခြင်းကိုမူ ဆက်လက်တွေ့ရှိမည် အဖွဲ့အစည်းများအကြား ချိုးဖောက်မှုများကို ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ဖြစ်ပါသည်။ စီမံချက်များသည် သမိုင်းအစဉ် အဆက် အဆက် အခွင့်မသာခွဲရသော အဖွဲ့အစည်းများအတွက်

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ဆက်လက်ရှိနေရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အသိအမှတ်ပြုသည်ဖြစ်စေ၊ မပြု သည်ဖြစ်စေ လူမျိုးအသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ရေး စီမံချက်များ၏ မပြောင်းလဲသော ထင်မြင်သုံးသပ်ချက်များအတွက် စနစ်များကို ဖန်တီးရန် လိုအပ်ပါသည်။

နောက်ဆုံးအချက်အရ ဘော်လီဗီးဗီးယား၊ မလေးရှားနှင့် တောင်အာဖရိက အစရှိ သည့် အချို့သော နိုင်ငံများတွင် သမိုင်းအစဉ်အဆက်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းခံရပြီး စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများကို လည်း မရရှိခဲ့ရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ သည် အရေအတွက်များစွာ ရှိနေပါသည်။ လူများစု အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်နေသည့် လူမျိုးအသားအရောင် အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ် ရေးသည် လူနည်းစုတွင် ကျင့်သုံးသည် ထက်စာလျှင် လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အဆင့်၌ အလွန်ကွဲပြားခြားနားသော သက် ရောက်မှုမျိုး ရှိပါသည်။

၈.၂။ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများ

အမျိုးသမီးတို့၏ အခွင့်အရေးများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ခွင့်ပြုပေးရန် တောင်းဆိုခြင်းမှာလည်း လွယ်ကူသော အရာတစ်ခု မဟုတ်ပေ။ ပဋိပက္ခများ၏ ဖြစ်ပွားပြီးနောက် သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားမှုအတွင်း၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်မှသာ အဆိုပါခက်ခဲမှုများကို တွေ့ရှိရသည် မဟုတ်ပါ။ အဆိုပါ အခွင့်အရေး များစွာတို့ကို လူတိုင်းအတွက် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေ၊ အထူးသဖြင့် ၁၉၈၁ ခုစက်တင်ဘာ ၃ ရက်နေ့တွင် စတင်အတည်ပြုသည့် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ပုံစံအားလုံးကို တိုက်ဖျက်ဖယ်ရှားရေး ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူညီမှု (CEDAW) ၏ အခြေခံမူဘောင်အတွင်း ချမှတ်လေ့ရှိပါသည်။ (ဇယားကွက် ၃ ကိုကြည့်ပါ။)

အကြီးမားဆုံးသော တင်းမာမှုများကို ဖန်တီးသည့် နယ်ပယ်များကို သီးသန့်နေရာများ၏ အရေအတွက်နှင့် သဘော သဘာဝအလိုက် ဖော်ပြထားပါသည်။ အရေးအပါဆုံးသော သီးသန့်နေရာများကို နိုင်ငံရေးနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာတွင် သာတူညီမျှမှုရှိရေး၊ အလုပ်အကိုင်တွင် သာတူညီမျှမှုရှိရေး၊ ဥပဒေတွင် သာတူညီမျှမှုရှိရေး၊ လက်ထပ်ခြင်းနှင့် မိသားစု ဆက်ဆံရေးများတွင် သာတူညီမျှမှုရှိရေး အစရှိသည့် နယ်ပယ်များ၌ ဖော်ပြပါသည်။

ဇယားကွက် ၃။ အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအားလုံးကို ဖယ်ရှားရေး သဘောတူညီချက်(CEDAW)

- CEDW သည် အောက်ပါတို့ကို စီစဉ်ဖန်တီးပေးပါသည်။
- နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့် အခြားသော ဥပဒေများ၌ (ယင်းတို့အား လက်တွေ့ အကောင် အထည် ဖော်ဆောင်ခြင်း အပါအဝင်) အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများအကြား သာတူညီမျှရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို ပုံဖော်ပေးခြင်း။
 - အမျိုးသမီးများအား မလိုမုန်းထားပြုခြင်းနှင့် နှိမ်ချဆက်ဆံလျက်ရှိသော အရိုးစွဲနေသည့် ပုံစံများကို ဖယ် ရှားခြင်းရန် ယဉ်ကျေးမှု ပုံစံများအား ပြုပြင်ခြင်း။
 - အမျိုးသမီးများအား လူကုန်ကူးခြင်း ပုံစံအမျိုးမျိုးနှင့် အမျိုးသမီးများကို တရားမျှတမှုမရှိစွာ အသုံးချခြင်း သို့မဟုတ် ပြည့်တန်ဆာ လုပ်စေခြင်းများအား ဖယ်ရှားပပျောက်စေခြင်း။
 - နိုင်ငံရေးနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာများတွင် ညီတူညီမျှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း။
 - အလုပ်တာဝန် ထမ်းဆောင်ခြင်းနယ်ပယ်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား ပပျောက်အောင် ဆောင်ရွက် ခြင်း။
 - လက်ထပ်ခြင်း သို့မဟုတ် မီးဖွားခြင်း၏ အနေအထားများအပေါ်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိအောင် ဆောင် ရွက်ခြင်း။
 - ကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှုအတွက် တူညီသော ခံစားခွင့် ပေးစွမ်းနိုင်ခြင်း။ (မိသားစု စီမံကိန်းများ အပါ အဝင်)
 - ဥပဒေနှင့်အညီ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိခြင်းနှင့်

- လက်ထပ်ခြင်းနှင့် မိသားစု ဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်များတွင် သာတူညီမျှရှိရေး။

၈.၂.၁။ နိုင်ငံရေးလောကတွင် သာတူညီမျှရှိခြင်း

ဘာသာရေး သို့မဟုတ် လူမှုအဖွဲ့အစည်း နှင့်ဆိုင်သော ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများ ထက်စာလျှင် နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီး များ၏ တူညီစွာ ပါဝင်ခွင့်ရရှိခြင်းအတွက် အမှန်တကယ် လက်တွေ့ကျသော အခက်အခဲ၊ အတားအဆီးများနှင့် စိန်ခေါ်မှု များသည် နိုင်ငံ များစွာတို့ရှိ နိုင်ငံရေးပါတီများတွင် တွေ့ရလေ့ရှိပါသည်။

အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးကြား သူတူညီမျှရှိရေးကို ယေဘုယျအားဖြင့် သတ်မှတ်ချက်များအရ အသိအမှတ်ပြုလက်ခံကြပါသည်။ သာတူညီမျှရေး ပြဌာန်းချက်များသည် အလွန်ကွဲပြားခြားနားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်များတွင် အများအားဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာတတ်ပါသည်။ အီဂျစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၇၁) သည် အစွဲလွယ် တရားရေး စနစ်နှင့်အညီ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့အကြား သာတူညီမျှရှိရေးကို

အသိအမှတ်ပြုပြီး အထူးသဖြင့် စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး နယ်ပယ်များတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် တရားမျှတရေးကို အာမခံပေးပါသည်။ ယေရှုခရစ်တော်၏ အရှေ့ပိုင်း ရှေးရိုးစရစ်ယာန် ဘုရားကျောင်းကို အင်အားကြီးမားသော ဘာသာတရားအဖြစ် သတ်မှတ်သည့် ဂရိနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၇၅) ကလည်း ဂရိ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများသည် တူညီသော အခွင့်အရေးများနှင့် တူညီသော သတ်မှတ်ချက်များရှိရမည်ဟု ညွှန်ကြားထားသည်။ သားစဉ်မြေးဆက် ဘုရင်စနစ်ကို ချမှတ်ထားပြီး အတော် အတန် သစ်နေသေးသည့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၅) တွင် အမျိုးသမီးများကို ညီတူညီမျှ သဘောထားရန်၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများတွင် တူညီသော အခွင့်အရေးကို ရရှိစေရန် ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် ယင်းဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကမျှ အမျိုးသမီးများအပေါ် ယင်းတို့ သဘောဆန္ဒမပါသည့် ဓလေ့ထုံးစံကို လိုက်နာစေခြင်းအတွက် အကျပ်ကိုင်ခြင်း မရှိစေရဟု ဆိုထားသည်။ အချို့သော အမျိုးသမီးများသည် လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုအတွက် လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲဝင် စစ်သည်တော် များပင် ဖြစ်နေကြသော တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အတွက် ပုံစံချမှတ်ထားသော အရှေ့တီမော၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၂) က အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများသည် မိသားစုဘဝ နယ်ပယ်များအတွင်း ဦးဆောင်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု နယ်ပယ်များ၌ သော်လည်းကောင်း တူညီသော အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရား များ ရရှိရမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းပြဌာန်းချက်များအား လက်တွေ့အသုံးချရာတွင်မူ ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိနေ ကြောင်း လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စီးပွားရေးလောကကို သက်ရောက်စေသည့် အာဏာ၏ ပြောင်းလဲစေသော အင်အားနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၏ အတိုင်းအတာက ဖော်ပြနေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ကျား/မ ဖြစ်တည်မှုကို ဘက်မလိုက်သော ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းများကို အားပေး ထားပါသည်။ ယင်းသည် 'ကျား/မ ဖြစ်တည်မှု' ဟူသည့် ဝေါဟာရကို ပြောဆိုသုံးနှုန်းခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ များအတွက် သာမန် ကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံရေးကို တားမြစ်ထားသော်လည်း ဝေါဟာရကို တိကျပြတ်သားစွာ ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ခြင်းမရှိပေ။ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သူများသည် ထိုထက်ပို၍ အစွန်းရောက်နိုင် ပါသည်။ နီပေါနိုင်ငံရှိ မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံသို့

တင်ပြသည့် အဆိုပြုချက်များသည် ကျား/မ နှစ်မျိုးလုံး ပါဝင်သော ရွေးချယ်မှုများထက် ကျော်လွန်၍ ကျား/မ အပြင် ယောက်ျားလျား၊ မိန်းမလျားနှင့် လိင်ပြောင်းထားသူများကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားပါသည်။ အမျိုးသမီးများ အမှန်တကယ် ရရှိခံစားရမည့် အခွင့်အရေးကို ချမှတ်ရန် ဤကဲ့သို့ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှုကို ဘက် မလိုက်သော မူကြမ်းရေးဆွဲရုံမျှနှင့် လုံလောက် ခြင်း မရှိပါ။

အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်းအတွက် ခွဲတမ်းများသည် ဖြေရှင်းချက်များ မဟုတ်သော်လည်း နိုင်ငံ ရေးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ တည်ရှိမှုကို တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်း အတာအရ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ဘာသာရေး သို့မဟုတ် လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့်ဆိုင်သော ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများထက်စာလျှင် နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုး သမီးများ၏ တူညီစွာ ပါဝင်ခွင့်ရရှိခြင်းအတွက် အမှန်တကယ် လက်တွေ့ကျသော အခက်အခဲ၊ အတားအဆီးများနှင့် စိန် ခေါ်မှုများသည် နိုင်ငံများစွာတို့ရှိ နိုင်ငံရေးပါတီများ တွင် တွေ့ရလေ့ရှိပါသည်။ ယခင်က ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံရေးပါတီများအား ကြီးကြပ်လမ်းညွှန်ခြင်း မရှိပါ။ ဘရာဇီးနှင့် ရဝမ်ဒါတို့သည် ဤသို့ပြုလုပ်နေသော နိုင်ငံများ ဖြစ်ကြပါသည်။ (အဆိုပါနိုင်ငံများတွင် လက်ရှိအချိန် အထိ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ အချိုးကျ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုမှုများ အလွန်မြင့်များလျက် ရှိပါသည်။) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ရွေးချယ်မှုနှင့် အမျိုး သမီးများအား နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများအဖြစ် အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်းအပေါ် လိုက်နာမှုမရှိသော ပါတီများ အား အပြစ်ဒဏ်များကို သတ်မှတ်ထားသည့် နည်းလမ်းများကို စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်းအတွက် ခွဲတမ်းများသည် ဖြေရှင်းချက်များ မဟုတ်သော်လည်း အောက်ခြေလူတန်း စားများ၏ ပံ့ပိုးမှုမပါလျှင်သော်မှ အရေးပါသော နိုင်ငံရေးနှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ် ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ တည်ရှိမှုကို တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာအရ ဖြစ်ပေါ်စေပါ သည်။ ယင်းသည် စစ်မှန်သော ရရှိအောင် မြင်မှုတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။

၈.၂.၂။ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းနှင့် မိသားစုရေးရာများတွင် သာတူညီမျှမှုရှိခြင်း

တစ်ဘက်တွင် မိသားစုရေးရာများ၌ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ သာတူညီမျှရေးအတွက် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များ နှင့် အခြားတစ်ဘက်၌ မိသားစုရေးရာနှင့် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများကြား တရားမျှတမှု မရှိခြင်းများကို ပံ့ပိုးလျက်ရှိသည့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များကို ပုံစံတကျ အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့အကြား အားပြိုင်ခြင်းကြောင့် အဓိက တင်းမာမှုများ ရှိနေပါသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား နိုင်ငံတကာ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များ (ဥပမာ CEDAW အရ) ကို ပုံဖော်ရာတွင် အသုံး ပြုရန် ရည်ရွယ်သင့်ပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ အဓိက အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပံ့ပိုးမှုကို ရရှိစေရန် အထူးသဖြင့်

တစ်ဘက်တွင် မိသားစုရေးရာများ၌ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ သာ တူညီမျှရေးအတွက် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အခြားတစ်ဘက်၌ မိသားစုရေးရာနှင့် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများကြား တရားမျှတမှု မရှိခြင်းများကို ပံ့ပိုးလျက်ရှိသည့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စံ သတ်မှတ်ချက်များကို ပုံစံတကျ အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့အကြား အားပြိုင်ခြင်းကြောင့် အဓိက တင်းမာမှုများ ရှိနေပါသည်။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပုံစံတကျ အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို လိုအပ်သောအခါ တစ် ချိန်တည်းမှာပင် ပဋိပက္ခများအတွက် အဖြေထုတ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲမှုများ ဖြစ် ပေါ်စေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် ရှေ့နောက်မညီသော တရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက် များထက် အမြင့်ဆုံးဖြစ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ စည်းမျဉ်းများကို ကျင့်သုံးရန်သာ ရွေးချယ်ကောင်း ရွေးချယ်နိုင်ပါလိမ့်မည်။ နိုင်ငံတော်အတွင်း ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်နေကြသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် ထိတွေ့ဆက်ဆံသော နည်း များအား တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်းဖြစ်စေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့် ပဋိပက္ခများအား ဖြေရှင်းချက်ထုတ်ရန် ယင်းကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဦးစွာဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်သော သတ်မှတ်ချက်များသည် တရားမဝင်ပါဟူသည့် တိကျပြတ်သားသော သတ်မှတ်ချက်အရ သင့်လျော်သော တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ် ချက်များကို ချမှတ်ရန် လိုပါသည်။ ဤသို့ ချမှတ်ရန်သည်သည် တရားရေးဆိုင်ရာ နယ်ပယ်တွင်သာ ရှိနေသောကြောင့် ဥပဒေစည်းမျဉ်း တစ်ခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်းရှိသည်ဟူသည့် အချက်အပေါ် အခြေခံလျက် အခြားသော တရားရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များကို ဖယ်ရှားရန် တရားရုံးများအနေဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အခြားသော တရားရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ အား ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် လေးစားလိုက်နာရန် ဖွဲ့ စည်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်းများက တရားရုံးများ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သည်ဟု လက်ခံနားလည်စေရန် လိုအပ်သော ဆောင်ရွက်ချက်များကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။

လက်တင်အမေရိကမှ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု များ၏ အခွင့်အရေးများအား လက်တွေ့ သဘောအဖြစ် စဉ်းစားကြံဆရာမှ ပေါ်ပေါက်လာသော တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အသုံးပြုသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ပုံစံတကျသော တရားစီရင်ရေးစနစ်နှင့် ယင်း၏ အယူခံဝင်ခြင်း ပုံစံများအတွက် အငြင်းပွားမှုကို ဖြစ်စေသော ကိစ္စရပ်များကို တရားရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များအဖြစ် စုစည်းရန် ဖြစ်ပါသည်။ တရားရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် တစ်သမတ်တည်းဖြစ်စေပြီး တရားရေး သတ်မှတ်ချက်များကို လေးလေးနက်နက် သဘောထားသည်ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လက်တင်အမေရိကတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ ဥပဒေကို ကျင့်သုံးခြင်းအပေါ် ဆုံးဖြတ်စီရင်ခြင်းသည် ပုံစံတကျသော တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ တောင်အာဖရိကတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် ယောကျာ်းကြီးစိုးမှုကို အခြေပြုလေ့ရှိသည့် ဓလေ့ထုံးစံနှင့် ညီညွတ်သော ဥပဒေများကို ရေးဆွဲပိုင်ခွင့် အာဏာရှိပါသည်။ အလွန်ထူးခြားသော ကိစ္စရပ်များတွင် ယောကျာ်းလေးများရှိသော မျိုးနွယ်စုတွင် ပိုင်ဆိုင်မှုစည်းမျဉ်းကို သားကြီးဩရသက ဆက်ခံခြင်းစနစ်အား ကျင့်သုံးနေခြင်းကို ပယ်ဖျက်ရန်အတွက် တရားရုံးသည် ယင်း၏ အာဏာ ကို အသုံးပြုပြီး အမျိုးသမီးများ၏ အမွေဆက်ခံပိုင်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုပေးရန်အတွက် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန် သက်ဆိုင် သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား ပြဌာန်းထားပါသည်။ တရား စီရင်ရေးအဖွဲ့တွင် ဝါဒအမျိုးမျိုး ကွဲပြား တည်ရှိမှု မရှိခြင်းကြောင့် တရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များအား လေ့ကျင့် သင်ကြားဖူးခြင်း မရှိသော၊ ယင်းတို့အား ထောက်ခံပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကျိုးစီးပွားကို နားလည်သဘောပေါက်ခြင်း မရှိသော တရားသူကြီးများက ချမှတ်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပယ်ချနိုင် ပါသည်။

အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ

အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများတွင် မည်သည်တို့ကို ဆောင်ရွက်သင့်သနည်း။ ကနဦးအဆင့်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှုသည် လက်ငင်းအကျိုးဖြစ်ထွန်းစေပါသည်။ အမျိုးသမီးများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို ဆုံးဖြတ် ပေးရန် စီမံဆောင်ရွက်ပါက ယင်းတို့သည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအား အမျိုးသမီးများ၏ တရား ဥပဒေဆိုင်ရာ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အနေအထားနှင့် သက်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်ပါလိမ့်မည်။ ဤအဖွဲ့အစည်းများသည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက်ပိုင်းရှိ ခက်ခဲသော ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းများ အပါအဝင် အမျိုးသမီးရေးရာ ကဏ္ဍများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ်တွင် အခွင့်အလမ်းကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အဆိုပါဦးတည်ချက်များအတိုင်း ချမှတ်ဆောင်ရွက်သည့်အပြင် တိုင်းရင်းသား ခေါင်းဆောင် များက အတိုက်အခံလုပ်လျှင်သော်မှ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှု စည်းမျဉ်းများကို အရေး မပါဟု သဘောထားပါက အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများသည် မြင့်မားလာနိုင်ဖွယ် ရှိပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် မျိုးနွယ်စုများအလိုက် လူမျိုး အသီးသီး၊ လူမျိုးစု အသီးသီးဖြင့် ပြိုကွဲနေပါက အမျိုးသား နိုင်ငံရေးသမားများသည် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာအရ ယဉ်ကျေးမှု/လူမှုဘဝများ၏ အမျိုးအစားတစ်ခုတည်းကို တရားဥပဒေအရ မြှင့်တင်ပေးရန် စိတ်ဆန္ဒရှိမည်မဟုတ်ပဲ ချမှတ်ဆောင်ရွက်မှုလည်း နည်းပါးပါလိမ့်မည်။

အမျိုးသမီးများအား နိုင်ငံရေး လမ်းကြောင်းများကို မဝင်ရောက်နိုင်ရန် ပိတ်ဆို့မှုများ ပြုလုပ်ထားပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အခွင့်အရေးများအား တောင်းဆိုပိုင်ခွင့်ကို ဖန်တီးပေးသည့် တရားရေး ဆောင်ရွက်ချက် များတွင် ပါဝင်ခြင်းကို ခွင့်ပြုပေးရန် စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် တရားရေး ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် နိုင်ငံရေးသဘော သက်ဝင်နေပါသည်။ ယင်းတို့သည် နိုင်ငံရေးသမားများအား နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ တရားရေးဆိုင်ရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် သဘောတူညီမှု ပုံစံများကို ပေးပါသည်။ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများမှ ယင်းသို့ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး ကိစ္စရပ်များအပေါ် ပြည်သူများ၏ တုံ့ပြန်ချက်ကို ရရှိမည် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တွင်း သာတူညီမျှရေးဆိုင်ရာ ပုဒ်မများ တည်ရှိမှုများနှင့် မြွင်းချက်များ၏ အတိုင်းအတာကို စဉ်းစားရန် လိုအပ် မည် ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အဆိုပါ ဦးတည်ချက်များအတိုင်း ချမှတ်ဆောင်ရွက် သည့်အပြင် တိုင်းရင်းသား ခေါင်းဆောင်များက အတိုက်အခံ လုပ်လျှင်သော်မှ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ကျား/မ ဖြစ်တည်မှု စည်းမျဉ်းများကို အရေးမပါဟု သဘောထားပါက အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများသည် မြင့် မားလာနိုင်ဖွယ် ရှိပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် မျိုးနွယ်စုများအလိုက် လူ မျိုး အသီးသီး၊ လူမျိုးစု အသီးသီးဖြင့် ပြိုကွဲနေပါက အမျိုးသား နိုင်ငံရေးသမား များသည် တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာအရ ယဉ်ကျေးမှု/လူမှု ဘဝများ၏ အမျိုး အစားတစ်ခုတည်းကို တရားဥပဒေအရ မြှင့်တင်ပေးရန် စိတ်ဆန္ဒရှိမည်မဟုတ် ပဲ ချမှတ်ဆောင်ရွက်မှုလည်း နည်းပါးပါလိမ့်မည်။

အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများသည် ဒေသအလိုက် ဓလေ့ထုံးစံ များနှင့် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များပေါ် မူတည်နေ နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဒေသတစ်ခုနှင့် တစ်ခုအကြား ကွာခြားနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ဒေသအလိုက်ပါဝင်ခြင်းနှင့် အောက်ခြေအဖွဲ့အစည်းများမှ ထိပ်ပိုင်း အဖွဲ့အစည်းများသို့ ဆော်ဩစည်းရုံးခြင်းသည် အမျိုးသမီးထု၏ နေရာကို အခိုင်အမာ ရရှိစေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စနစ်ကို အာဏာရရှိသည့် ဌာနအရေအတွက်များသာ တိုးပွားလာစေရန်အတွက် ရည်ရွယ်ထားပါက အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်းများသည် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေဦးမည် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများသည် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ သာမက နိုင်ငံတော်တစ်ခုလုံးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား ညှိနှိုင်း ရရှိရန် လိုအပ်နိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဒေသန္တရအစိုးရများသည် အတန်အသင့်လွတ်လပ်မှုရှိပြီး အာဏာသုံးခြင်းကို အတိုက်အခံ လုပ်နိုင်မည်ဆိုပါက ဤသို့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများသည် ဒေသအလိုက် ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များပေါ် မူတည်နေနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအား အမှန်တကယ် ကာကွယ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များသည်

ဒေသတစ်ခုနှင့် တစ်ခုအကြား ကွာခြားနိုင်ပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အလေးပေးသည့် ယေဘုယျ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ တည်ရှိခြင်းသည် ဒေသန္တရအစိုးရများက လိုက်နာရန် တွန်းအားပေးသော အခြေခံသဘောတရားတစ်ခုကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ဒေသအလိုက်ပါဝင်ခြင်းများသည် အမျိုးသမီးထု၏နေရာကို အခိုင်အမာ ရရှိစေပါသည်။ ဒေသများသည် လူမျိုးအသားအရောင် အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ရေး မူဝါဒများကို ယင်းတို့၏ ဒေသများတွင် အသင့် လျော်ဆုံး အကောင်းမွန်ဆုံးအဖြစ် ကျင့်သုံးရန် စဉ်းစားခြင်းပြုပါက နည်းလမ်းသစ်များကို ပိုမိုရရှိ စေသည့် အခွင့်အရေးကို ရရှိမည်ဖြစ်သည်။ ဤတွင် ဘော်လီဗီးယားနိုင်ငံမှာကဲ့သို့ အမျိုးသမီးထု ၏ အခွင့်အရေးများအား အောက်ခြေအဖွဲ့အစည်း မှ ထိပ်ပိုင်းအဖွဲ့အစည်းများသို့ ဆော်ဩစည်းရုံးမှုများကို ပြုလောက်ကောင်း ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ တစ်နိုင်ငံလုံးမှ ပြည်သူ့လူထုကြီး၏ သဘောတူညီမှုမရရှိသော အခါက ဣန္ဒာအလိုက် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ကြသူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ဒေသအလိုက် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ကိုင်ကွယ်ဖြေရှင်းထားခြင်း ရှိ မရှိကို ချိန်ဆကြည့်ရပေမည်။

နောက်ဆုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန် ရည်စူးထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အထူးအဖွဲ့အစည်းများကို တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်း တို့၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်မှု အတိုင်းအတာသည် ကိစ္စရပ်တိုင်းကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသူများနှင့် မူဝါဒ ချမှတ်သူများနှင့် ဥပဒေပြုသူများအား အကြံပေးရန် ကန့်သတ်ထားခြင်းခံရသူများအကြား အမှန်တကယ် ကွဲပြား စေပါသည်။ အစိုးရအပေါ် မကျေနပ်ချက်များကို ပြန်လည်တင်ပြရန် အစိုးရက ခန့်အပ်ထားသည့် အရာရှိများ၊ အမျိုးသမီးများ၏ လူ့အခွင့်အရေး အထူးတာဝန် အဖွဲ့အစည်းများစသဖြင့် အဖွဲ့အစည်း များ တည်ထောင်ခြင်းသည် ပြည်သူ့အာဏာပိုင်များအား လွတ်လပ်စွာ စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ရေးအတွက် စွမ်းဆောင်ရည် ကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ သေချာစွာ လေ့လာစိစစ်ထားသော

အတိုင်းအတာအရ အမျိုးသမီးများ၏ အရေးကိစ္စများကိုသာ အဓိကထားသော အဖွဲ့အစည်းများက အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အကောင်းဆုံး ကာကွယ်နိုင်ခြင်း ရှိမရှိ၊ သို့ မဟုတ် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးအကြား သာတူညီမျှရေးကို အလေးထားသည့် လူ့အခွင့်အရေး ရရှိမှုများကို မြှင့်တင် ပေးရန် ပြည်သူပိုင် အဖွဲ့အစည်းအားလုံးကို ပြဌာန်းခြင်းရှိမရှိကို အချေအတင် ဆွေးနွေးနေရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူပိုင် အဖွဲ့အစည်းများအား လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ခြင်းအတွက် ပြဌာန်းမှုမှ ပေါ်ထွက်လာသော နည်းလမ်းများတွင် ကင်ညာ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်တွင် ပြည်သူပိုင် အဖွဲ့အစည်းအားလုံး၏ စုစုပေါင်း အရေးအတွက်တွင် အမျိုးသား သို့ မဟုတ် အမျိုးသမီးထုသည် သုံးပုံတစ်ပုံ ပါဝင်ရမည်ဟု ပြဌာန်းခြင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်သူပိုင် ဌာနများ အတွက် ယင်းတို့၏ အရာရှိချုပ် သို့မဟုတ် ဒုတိယ အရာရှိချုပ်သည် ကျား/မ ဖြစ်တည်မှုများကို အသီးသီး ကိုယ်စားပြု ရန် အားပေးမှုများလည်း ရှိပါသည်။

၈.၃။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ပဋိပက္ခများ၏ ဒဏ်ကိုခံရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးအတွင်းတာဝန်၊ အနေ အထားနှင့် ECOSOC အခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးရန်အတွက်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများသည်လည်း တင်းမာမှုများစွာရှိပါသည်။ ECOSOC အခွင့်အရေးများသည် အရင်းအမြစ်များကို ကန့်သတ်ထားခြင်းများကြောင့် မည်သူကပိုရသည်၊ မည်သူက လျော့ရသည် စသဖြင့် မပြေလည်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ အရင်းအမြစ်များကို လုံလောက်မှုတစွာ ရရှိမည်ဆိုပါက ဤသို့သော မပြေလည်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ တိုင်းပြည်အနေဖြင့် ရေနံမှ ဝင်ငွေများစွာ ရရှိသောကြောင့် ရင်းမြစ်များ ရရှိနိုင်မှု အနေအထားကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိပဲ အီရတ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အီရတ်နိုင်ငံသား အားလုံးအတွက် လွတ်လပ်စွာ ပညာ သင်ကြားခွင့်၊ ကလေးများနှင့် လူကြီးများအတွက် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းသော သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် (ရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိ)၊ လူမှုဖူလုံရေး၊ သင့်လျော်သော ဝင်ငွေ၊ သင့်လျော်သော နေရာထိုင်ခင်း နှင့်၊ ကောင်မွန်သော ဘဝနေထိုင်မှုစသည်တို့ အပါအဝင် အတည်ပြုထားသော ECOSOC အခွင့်အရေးများကို အာမခံ ချက်ပေးပါသည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အရည်အချင်းမရှိပဲ စာမတတ်မှုကို အမြစ်ဖြတ်ချေမှုန်းရန်အတွက်လည်း လုပ်ဆောင်ပါသည်။ တဖန် ရင်းမြစ်များကို ကန့်သတ်ထားသည့်အခြေအနေတွင် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်နေကြသော နိုင်ငံအများစုသည် နိုင်ငံသားများအား ယင်းတို့ ၏ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် နေထိုင်ရေး တို့အတွက် ခံစားခွင့်များစသည့် အရေးပေါ် အလေးထားစရာ ကိစ္စရပ်များအတွက်သာ အာမခံချက်ပေးပါသည်။

ECOSOC အခွင့်အရေးများသည် အရင်းအမြစ်များကို ကန့်သတ်ထားခြင်းများကြောင့် မပြေလည်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ အရင်းအမြစ်များကို လုံလောက်မှုတစွာ ရရှိမည် ဆိုပါက ဤသို့သော မပြေလည်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ရင်းမြစ်များကို ကန့်သတ်ထားသည့် အခြေအနေတွင် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်နေကြသော နိုင်ငံအများစုသည် နိုင်ငံသား များအား ယင်းတို့၏ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် နေထိုင်ရေးတို့အတွက် ခံစားခွင့်များစသည့် အရေးပေါ် အလေးထားစရာ ကိစ္စရပ်များအတွက် သာ အာမခံချက်ပေးပါသည်။

အဓိက နိုင်ငံရေး တင်းမာမှုများတွင် အကြောင်းအရာ နှစ်ခု ရှိပါသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေတွင် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သည့် အကြောင်းအရာကို ထည့်သွင်းဖော်ပြ၍ မည်သည့် အကြောင်းအရာကို ချန်လှပ်ထားရမည်ဆိုသော အရေးကိစ္စဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံအတွင်း ယင်းတို့အား ထည့်သွင်း ဖော်ပြခြင်းကြောင့် မည်သည့် ဆောက်ရွက်ချက်များ ပေါ်ထွက်လာနိုင်သည်။ ပဋိပက္ခအသစ်များဖြစ်ရန် တွန်းအားပေး လျက်ရှိသည့် ဆောင်ရွက်မှုများကို မည်သို့ ကိုင်တွယ်ရမည် ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

၈.၃.၁။ မည်သည့် အကြောင်းအရာများ ပါဝင်မည်နည်း။

ကာလကြာရှည်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေပြီး ဖြေရှင်းရန် ခက်ခဲလှသည့် ပဋိပက္ခများသည် အောက်ပါ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ပံ့ပိုးပေးရန် တွန်းအားပေးပါသည်။

- ပဋိပက္ခဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းတရားတစ်ခုသည် နိုင်ငံတော်၏ အရင်းအမြစ်များကို ရယူသုံးစွဲပိုင်ခွင့်၊ အကျိုးအမြတ်ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသူများနှင့် သက်ဆိုင်နေသော အခါရင်းမြစ်များအား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေခြင်း၊ အသုံးချခြင်း နှင့် ခွဲဝေချထားခြင်းကို မြှင့်တင်ရေးအတွက် အကျိုးသက်ရောက်နေသော ဆုံးဖြတ်ချက်များအရ အခြေခံမူ ဘောင်တစ်ခု ဖန်တီးပေးရန်။
- ဥပဒေပြုရေးနှင့် မူဝါဒ ချမှတ်ရေး အာဏာပိုင်များအား ရင်းမြစ်များ သုံးစွဲခြင်းအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းအသစ်များဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ထားရှိရန်။
- နိုင်ငံသားတိုင်းအတွက် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ နိုင်ငံသားများ ၏ အရေးပါသော စွမ်းဆောင်မှုများဖြစ်ကြောင်း၊ အဆိုပါ ခံစားပိုင်ခွင့်များသည် နိုင်ငံသားများက တိုင်းရင်းသား လူမျိုးဆိုင်ရာ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ၊ မျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ၊ နိုင်ငံရေး ပါတီများနှင့် အခြားသော အဖွဲ့အစည်း များတွင် အားပေးမှုများကို မှီခိုနေခြင်း မဟုတ်ကြောင်း ညွှန်ပြရန်။
- တိုင်းပြည်၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာတွင် အခွင့်မသာပဲ တရားမျှတမှု မရှိစွာ ဖယ်ကြည့်ခံနေရခြင်းများကြောင့် ပဋိပက္ခများအတွင်း သို့တွန်းပို့ခံရသည့် တချို့သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ ECOSOC အခွင့်အရေးများအား အသိ အမှတ်ပြုခြင်းအားဖြင့် ပြန်လည်ရင်ကြားစေနိုင်ရန်နှင့်
- အားလုံးသော လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခွင့်အရေးများအား ခွဲခြားမှုမပြုခြင်း သဘောတရားများနှင့် အညီ ECOSOC အခွင့်အရေးများကို ပြဌာန်းသော၊ အကျိုးဆက်အားဖြင့် 'လူမှုရေး သဘောတူညီချက်' အသစ်တစ်ခု ကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုကို တရားဝင် ဖြစ်စေရန်။
- ၁၉၇၈၊ ဇန်နဝါရီ ၃ ရက်နေ့တွင် စတင်၍ အာဏာတည်သည့် ICESCR နိုင်ငံတကာ ကုလသမဂ္ဂ သဘော တူညီချက်တွင် အဓိကကျသော ECOSOC အခွင့်အရေးများကို ဖန်တီးပေးထားပါသည်။ (ဇယားကွက် ၄ ကို ကြည့်ပါ။)

ဇယားကွက် ၄။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု (ICESCR)

ICESCR သည် အောက်ပါတို့ကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

- မိမိတို့ဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေး (မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင် သယံဇာတ ရင်းမြစ်များအား ပိုင်ဆိုင်ခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းကြီးကြပ်ခြင်း၊ အသက်ရှင်နေထိုင်မှု နည်းလမ်းများ အပါအဝင်)
- လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့် (အသက်မွေးမှုဆိုင်ရာ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ခွင့်အပါအဝင်)
- တရားမျှတပြီး သင့်လျော်ကောင်းမွန်သော လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများ ရရှိနိုင်ခွင့် (ကောင်းမွန်သော လစာ၊ တူညီသော လုပ်ငန်းတာဝန်အတွက် တူညီသော ဝန်ဆောင်ခ၊ လုပ်ငန်းစဉ်ဘေးကင်းလုံခြုံမှု၊ ကောင်းမွန်သော နေထိုင်ရေးစံချိန်စံညွှန်းများ၊ အရည်အချင်းပေါ် အခြေပြု၍ ရာထူးတိုးမြှင့်ပေးခြင်း၊ သင့်လျော်သော အနားယူခြင်း၊ ပိတ်ရက်ရှည်များပေးခြင်းများ အပါအဝင်)
- ကုန်သွယ်ရေး သမဂ္ဂများအဖွဲ့အစည်းများကို ဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် အသင်းဝင်ဖြစ်ခွင့် (သင့်လျော်သော တရားဥပဒေများအရ ဆန္ဒထုတ်ဖော်ခွင့်)
- လူမှုဖူလုံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး (အငြိမ်းစား လစာ၊ လူမှု စောင့်ရှောက်ရေး အာမခံစနစ်)
- မိသားစုများအား ကာကွယ်ရေး (သင့်လျော်၍ လစာပေးသော မီးဖွားခွင့်၊ ကလေးများနှင့် လူငယ်များအား လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအရ မတရားသဖြင့် အသုံးပြုမှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်များ အပါအဝင်)
- သင့်လျော်မျှတသော နေထိုင်မှုအဆင့်အတန်း ရရှိရန် အခွင့်အရေး (ငတ်မွတ်ခြင်းမှ လွတ်မြောက်ရေး၊ သင့်လျော်မျှတ သော စားနပ်ရိက္ခာ၊ အဝတ်အစားနှင့် နေထိုင်ရေး)
- ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး၏ အမြင့်မားဆုံး စံချိန်စံညွှန်းများကို ရရှိခံစားပိုင်ခွင့် (ကျန်းမာရေး မကောင်းပါက ပြည်သူ့အားလုံးအတွက် ဆေးဝါး ကုသခြင်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှု)
- ပညာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး (ပြည်သူ့အားလုံးအတွက် မသင်မနေရနှင့် အခမဲ့ မူလတန်း ပညာရေး အပါအဝင်)
- ယဉ်ကျေးမှု ထုံးတမ်းစဉ်လာများတွင် ပါဝင်ခွင့်နှင့် သိပ္ပံဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများမှ အကျိုးခံစားနိုင်မည့် အခွင့်အလမ်း (စာရေးသူများ၏ သိပ္ပံဆိုင်ရာ၊ စာပေဆိုင်ရာနှင့် အနုပညာဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အပါအဝင်)

ယခုအခါ နိုင်ငံအများစုသည် ဤသဘောတူညီချက်ကို အတည်ပြု ပြဌာန်းခဲ့ကြပြီ ဖြစ်သဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အား ထည့်သွင်းပါဝင် ဖော်ပြခြင်းသည် မြှင့်တင်ရာထိရောက်သည်ထက် စည်းမျဉ်းများအနေဖြင့်သာ ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။

များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များသည် ICESCR ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တင်ပြပုံနည်းလမ်းများကို ကျင့်သုံးထားပါသည်။ ICESCR ထက် စောသည့် ၁၉၄၉ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို

လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား ထည့်သွင်းပါဝင် ဖော်ပြခြင်းသည် ခြွင်းချက်တစ်ခုဆိုသည်ထက် စည်းမျဉ်းများအနေဖြင့်သာ ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ချမှတ်ခဲ့သည့် အိန္ဒိယကဲ့သို့သော နိုင်ငံများ၌ပင် အခွင့်အရေးများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ကာကွယ်ထားသည့် ဘဝနေထိုင်မှုအတွက် အရေးပါသော အခွင့်အရေးများဖြစ်ကြသည့် အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို အလေးထားသော ဤနိုင်ငံ၏ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ချမှတ်ရန် နည်းလမ်းတစ်ခုကို ရှာဖွေတွေ့ရှိထားပါသည်။ ICESCR သည် အခွင့်အရေးများအား အမြန်ဆုံးဖြည့်ဆည်းပေးရာတွင် ပေါ်ပေါက်လာသော အခက်အခဲအတားအဆီးများအား ချက်ချင်းဖယ်ရှားပစ်ရန် နိုင်ငံများအား ပြဌာန်းထားပါသည်။

အခွင့်အရေးများကို အဆင့်ဆင့် တိုးမြှင့်၍ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အဟန့်အတားများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း အယူအဆများကို လည်း အမြန်ဆုံး ဖယ်ရှားရပါမည်။ အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ယင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သော စွမ်းဆောင်ရည် ပြည့်မီအောင် ဖြည့်ဆည်းပေးရမည်ဖြစ်သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စံချိန်၊ စံညွှန်းများကို ပြည့်မီခြင်းမရှိပါက ပဋိညာဉ်ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အခွင့်အရေးများအား ပိုမိုမြင့်မားစွာရရှိရေးအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ရေး လုပ်ငန်း စဉ်တွင် ကန့်သတ်ချက်များကို ကြီးကြပ်မှုများအောက်တွင် ထိန်းသိမ်းထားသင့်ပါသည်။ ရင်းမြစ်များအား ကန့်သတ်ထားသောနေရာများတွင် စုစည်းထိန်းသိမ်းထားခြင်းများကို ရှောင်ရှားရန် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများသည် ရင်းမြစ်များကို ခွင့်ပြုချက်ချပေးလိုက်သည်နှင့် အနေအထားများ၏ ပုံမှန်မြင့်မားတိုးတက်ခြင်းနှင့် အဆင့်ဆင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် စေသော အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ချက်များကို လိုအပ်ပါသည်။

ICESCR သည် လုပ်ငန်းစဉ်ပုံစံချမှတ်မှုတစ်ခုဆိုသည်ထက် နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများအား အနေအထားများ၊ ယင်းတို့၏ တရားရေးဆိုင်ရာ စနစ်နှင့် ရရှိနိုင်သော နည်းလမ်းများအရ လိုအပ်သော ပြောင်းလဲမှုအတိုင်းအတာ အတွက် ဆုံးဖြတ်နိုင်စွမ်းကို ရရှိစေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ချမှတ်သူများအနေဖြင့် နိပေါနိုင်ငံ၏ ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြသော သောက်သုံးရေး သန့်စင်မှု စသော လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိသည့် အခြားသော အခွင့်အရေးများအား ထပ်မံဖန်တီးပေးနိုင်ရန် ယင်းကို ပို၍ ပြည့်စုံကျယ်ပြန့်စွာ ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။

ECOSOC အခွင့်အရေးများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း ကျင့်သုံးရာတွင် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော စီးပွားရေး စနစ်အား (လွတ်လပ်သော သို့မဟုတ် ဗဟိုက စီမံချက် ရေးဆွဲထားသော စီးပွားရေး) မဖြစ်မနေ ရည်ညွှန်းဖော်ပြပေးရမည် မဟုတ်သော်လည်း ယင်းသည် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို စတင်ကျင့်သုံးသည့် နည်းလမ်း၏ အကျိုးဆက်တစ်ခုအဖြစ် ဧကန်မူချ၊ အကြွင်းမဲ့ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာကို စီစဉ်ရေးဆွဲကြသူများအတွက် အခြေခံကျသော မေးခွန်းမှာ ပြည်သူ လူထုအား ကာလလတ် သို့မဟုတ် ကာလရှည် စီးပွားရေး ဦးတည်ချက်များကို ရရှိစေရန်အတွက် နည်းလမ်းများ အနေဖြင့် လက်ခံနိုင်ခြေ ရှိပါသလား ဟူသော မေးခွန်းဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများစွာတို့သည် ဤအယူအဆကို ပံ့ပိုးပေး

ခြင်း မရှိကြသကဲ့သို့ ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အကျိုးစီးပွားများအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေမှုများရှိသော စီးပွားရေး ဦးတည်ချက်များကို စွန့်လွှတ်သင့်သည်ဟူ၍ အခိုင်အမာ ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။

အလားတူစွာပင် စီးပွားရေးစနစ် သို့မဟုတ် ပုံစံတစ်မျိုးအား လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းသည် ဆွေးနွေးမှုနယ်ပယ်များအား ဆက်လက်တည်ရှိနေရန် တံခါးဖွင့်ပေးလိုက်ခြင်းကို ဦးတည်စေနိုင်သော်လည်း ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တိကျသော အစိုးရ၏ အစီအစဉ်များကို ချမှတ်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ပါက ရှောင်လွှဲ၍ မရနိုင်ပါ။

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် စနစ် ကျသော အစိုးရပိုင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို လိုအပ်ပြီး ယင်းတို့အား ဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အရင်းအနှီးများ ရရှိမှုပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ ICESCR အရ ယင်းတို့ကို အဆင့်ဆင့် တိုးမြှင့်၍ အကောင်အထည်ဖော်သော်လည်း အခက်အခဲ အတားအဆီးများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံရေး အယူ အဆများကို အမြန်ဆုံးဖယ်ရှားရန် နိုင်ငံများအား သတ်မှတ်ထားပါသည်။

၈.၃.၂။ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ချက်များမှာ မည်သည်တို့ ဖြစ်ကြသနည်း။

အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများအတွက် လိုအပ်ချက်များ၊ အထူး သဖြင့် ယင်းတို့အား မည်ကဲ့သို့ အတည်ပြု၍ မည်ကဲ့သို့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည်ဟူသော အရေးကိစ္စ များကို အပူတစ်ပြင်း အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။

ဤအခွင့်အရေးများကို မည်သူများက အမှန်တကယ် ရရှိခံစားကြမည်နည်း။

ဦးဆုံးအချက်မှာ မည်သူ့ကို ဦးတည်၍ မည်သူ့ကို ကိုယ်စားပြု၍ အခွင့်အရေးများကို ရရှိအောင် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည်ဟူသော အကြောင်းအရာကို စဉ်းစားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အလွန်ဆင်းရဲနွမ်းပါးစွာ နေထိုင်နေကြသော ပြည်သူပြည်သားများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အထူးအခြေအနေများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အကျိုးအမြတ်များကို ဆောင်ကြဉ်းပေးရန် ရည်ရွယ်ထားသော အဖွဲ့အစည်းများ ရှိကြပါသလား။ ဥပမာအားဖြင့် ဘော်လီဗီးယား၏ တောင်တန်းဒေသများတွင် ကာလကြာရှည်စွာ စွဲမြဲဖြစ်ပေါ်နေသော အာဟာရချို့တဲ့ခြင်း ပြဿနာတစ်ခုကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ် အတွင်း ပြည်သူများအား အာဟာရဖြည့်တင်းရန် ဟိုက်ဒရိုကာဗွန် ဒြပ်ပေါင်းကို အင်တိုက်အားတိုက် ဖြန့်ဖြူးခြင်းကို ပံ့ပိုးရေးကို ရည်ရွယ်သည့် အစားအသောက်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို ထည့်သွင်းဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် လူမှုရေးအရ သို့မဟုတ် ကျား/မ သာတူညီမျှ မရှိခြင်းတို့ကို လျော့ပါးစေရန် ထည့်သွင်းစဉ်းစား ညှိနှိုင်းသည့် လူမှုလုပ်ငန်း ကွန်ယက်များအတွက် လိုအပ်ချက်များအား ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ရည်ရွယ်ပါသလား။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ပါဝင်ရန် တောင်းဆိုနေသော အဖွဲ့ အစည်းများက ပြဿနာရပ်များကို အဆုံးသတ်ရန်အတွက် နည်းလမ်းအဖြစ် ရှုမြင်သုံးသပ်ကြပါက အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို ညွှန်ကြားထားသည့် လမ်းညွှန်မှုများဖြင့် ဖြည့်ဆည်းပေးရန် သတ်မှတ်ထားသည့် သတ်မှတ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအတွင်း ပြဌာန်းချက်များကို စဉ်းစားရန် ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တစ်ပြည်လုံး အတိုင်းအတာဖြင့် မူလတန်း ပညာရေးကို ရရှိအောင်မြင်ရေး ပန်းတိုင်ဆီသို့ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်ဖြင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များကို ဖြည့်ဆည်းပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ဖော်

ဆောင်ပေးရမည့်အခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံတော်၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် အခြားသော ပန်းတိုင်များအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကို စီမံဖန်တီးမည့် ယင်း၏ အဓိက ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ချက်များအကြား ပေါင်းစည်းထားသော ပုံစံချမှတ်မှုကို ဦး တည်စေပါသည်။

အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံသားများအတွက် သတ်မှတ်ထားသင့်မထားသင့်ဟူသော မေးခွန်းသည် အလွယ် တကူ အဖြေထုတ်နိုင်မည့် မေးခွန်းမဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ပြဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများ သည် ပြည်သူတိုင်းအပေါ် ယေဘုယျ ထမ်းဆောင်ပေးခြင်းရှိသင့်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအနေဖြင့်လည်း ပြည်သူများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအကြား အာဏာရှင်ဆန်သည့် အနေအထားများဖြင့် လူမျိုး၊ အသားအရောင် စသည်တို့အရ ခွဲခြားမှုများကို ရှောင်ရှားရန် ရည်ရွယ်ထားသင့်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အမျိုးမျိုးသော စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မည်သူများက အမှန်တကယ် ရရှိခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသနည်းဟူသော ကိစ္စရပ်သည် အလွန်အမင်း အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်နေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများအနေဖြင့် လုပ်ငန်းတာဝန် ထမ်းဆောင်ရန် အခွင့်အရေးနှင့် သင့်လျော်မှုတစ်ခုသော အိမ်ယာများအား ရပိုင်ခွင့် ရှိပါသလား။ နိုင်ငံတော်၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများ အရင်းအမြစ်များအား သင့်လျော်မှုတစ်ခုသော ခွဲဝေချပေးခြင်းဖြစ်ရန် လိုအပ်သော သတ်မှတ်ချက်များ၏ သဘောသဘာဝကို စဉ်းစားချင့်ချိန်ပြီး အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် နိုင်ငံသားများအပေါ် ရပိုင် ခွင့်များအား ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ထားခြင်းကိုသာ ပို၍ လိုလားကြပါသည်။ ဤကန့်သတ်ချက်ကို အမျိုးသားရေး စိတ်ဓာတ်ရှိသူများနှင့် ဆက်စပ်နေသော အဖွဲ့အစည်းများက ခိုင်မာစွာပုံပိုးထားပြီး ယင်းသည် နိုင်ငံခြားသားကို အလိုမရှိသော၊ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်းကို မလိုလားသော သဘောထားများအတွင်း အဓိကကျသော အကြောင်း တရားတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤအခွင့်အရေးများ ပါဝင်ခြင်းကို အခွန်ထမ်းဆောင်ခြင်းအတွက် အဓိက အရေး ပါသော ပုံပိုးကြသူများဖြစ်သည့် နိုင်ငံသားများနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများက ပုံပိုးကြသူများကို အကျိုးအမြတ်များ ရရှိစေအောင် ဖန်တီးပေးနိုင်သည့် အာဏာပိုင်များအကြား လူမှုရေး သဘောတူညီမှု တစ်ခုအဖြစ် ထပ်မံ၍ ပုံစံ ချမှတ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များသည် အခွန်ငွေများကို ထမ်းဆောင်၍ အစိုးရအား ပြည်သူ့ ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန် အထောက်အပံ့ပေးကြသူများ၏ ပုံပိုးမှုများနှင့် သစ္စာစောင့်သိမှုများကို ရရှိစေရပါမည်။ သို့သော်လည်း ဤသို့ ဘက်ပေါင်းစုံ ထည့်တွက်စဉ်းစားရမည့် ပြဿနာတွင် နိုင်ငံသားအဖြစ် သက်သေအထောက်အထား မပြနိုင်သောသူများ၊ ဒုက္ခသည်များနှင့် အခြားနိုင်ငံမှ လာရောက်နေထိုင်ကြသူများ စသည့် နိုင်ငံသား မဟုတ်သူများ ပါဝင်ခြင်းမရှိပါ။

ထို့အပြင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း၏ အရေးပါသော ယူဆချက်အဖြစ် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို အသုံးပြုခြင်းသည် နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ ကွဲပြားခြားနားနေသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အငြင်းပွားခြင်းများကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ နိုင်ငံ အာဏာပိုင်များသည် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ၏ အဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့် ဆန္ဒထုတ်ဖော်ခွင့်ကို လက်တွေ့ကျကျ ရရှိခံစားနိုင်ကြစေရန် ရည်ညွှန်းချက်ကို အတိုက်အခံများ ပြုလုပ်လျက် ရှိပါ သည်။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဤအခွင့်အရေးကို ရရှိပိုင်ဆိုင် ရန် မည်သူက ထိုက်တန်သည်ကို အသိအမှတ်ပြုရန်အတွက် ICESCR အတွင်း ကွာဟချက်များကို အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ကွဲပြားခြားနားသော နည်းလမ်းများစွာ ရှိပါသည်။ တောင်အာဖရိကတွင် ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များမှ အဖွဲ့ဝင် များသည် ဆန္ဒပြခွင့်ရှိသည်ဟု တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့က ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ အခြားသော နိုင်ငံများတွင်မူ ယင်းပြဌာန်းချက်ကို တိကျပြတ်သားစွာ ပယ်ဖျက်ခဲ့ပါသည်။ ပဋိပက္ခများ၏ သက်ရောက်ခြင်းကို ခံရသော အနေအထားမျိုးတွင် စစ်တပ်အဖွဲ့ဝင်များက ဆန္ဒပြခွင့်ရှိသည်ဟူသော အယူအဆသည် အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အမျိုးသားရေး

လုပ်ငန်းစဉ်များကို တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ရေးသည် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ တာဝန်အဖြစ် သတ်မှတ်ရန် အလေးထား စဉ်းစားသောအခါ အလွန်အံ့အားသင့်စရာကောင်းသည်ဟု ထင်ရပါသည်။

အခွင့်အရေးများကို မည်သို့မည်ပုံ အကောင်အထည်ဖော်မည်နည်း။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအား (က) တရားဥပဒေအရ (ခ) နိုင်ငံရေးအရ ဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးနှင့် အတည်ပြုရေး နည်းလမ်းများကို စဉ်းစားထားပါသည်။

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြုခြင်း၏ ဝေဖန်ရေး စစ်စစ်များကို အောက်ပါအတိုင်း အတိုချုပ်ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ပထမဦးစွာ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများသည် စနစ်ကျသော အစိုးရပိုင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်ကို လိုအပ်သောကြောင့် ယင်းတို့၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုများအတွက် အရင်းအနှီးများ၏ ရရှိနေမှုအပေါ် မူတည်နေကြောင်း ရှင်းလင်းပါသည်။ သို့ရာတွင် အရင်းအမြစ်များသည် ရှားပါးနိုင်ပါသည်။ ပဋိပက္ခများသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ချက်ကို ထောက်ချင့်ရသော် ပဋိပက္ခများ၏ သက်ရောက်ခြင်းကို ခံရသော နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်းသည် ပဋိပက္ခများကြောင့် ပို၍ရှားပါးစေသော အရင်းအမြစ်များအား

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မည်ကဲ့သို့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်မည်နည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အတွင်း ယင်းတို့ ပါဝင်ခြင်းသည် ပင်ကိုယ်အားဖြင့် အပြိုင်အဆိုင် တောင်းဆိုမှုများမှ အချင်းများမှုများကို အဆုံးမသတ်စေပါ။

ကိုင်းတွယ်ဖြေရှင်းရဖွယ်ရှိသည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ရှားပါးသော အရင်းအမြစ်များအား အသုံးပြုခြင်းနှင့် ခွဲဝေချပေးခြင်းသည် ကောင်းမွန်သော ဘဝအနေအထားရရှိရန် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အချင်းများလျက်ရှိသော အယူအဆများ၏ သက်ရောက်မှုကို ခံရသော နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဤသဘောထားအရ ရှားပါးသော အရင်းအမြစ်များအပေါ် တောင်းဆိုနိုင်ရန်

အခွင့်အရေးအတွက် 'အနည်းဆုံး ရပိုင်ခွင့် ပမာဏ' ကို ခန့်မှန်းတွက်ချက်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးတွင် သတ်မှတ်ဖော်ပြပါက အလွန်အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ တတိယအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်ပိုင် ပစ္စည်းဥစ္စာများနှင့် အရင်းအမြစ်များကို အခွင့်အရေးကို အခြေပြုသည့် နည်းလမ်းများအရ အသုံးပြုသင့်သည်ဟု သဘောတူလက်ခံမည်ဆိုလျှင် သော်လည်းကောင်း အခွင့်အရေးကို အခြေပြုသည့် တောင်းဆိုချက်များသည် ငြင်းခုံနေသော အဖွဲ့အစည်းများအကြား အပြိုင် ဖြစ်လျက် ရှိနေမည်ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် မည်သူတစ်ဦး တစ်ယောက်ကိုမှ အထူးခံစားခွင့်များကို တိုးမြှင့်ပေးခြင်း မရှိသင့်ပါ။ စတုတ္ထအချက်အနေဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် အမျိုးမျိုးသော အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခြင်း မရှိသော တရားသူကြီး များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအတွင်း မဖြစ်နိုင်ပါ။ ထို့အပြင် ယင်းတို့သည် အသိဉာဏ်ပြည့်ဝသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ကိန်းဂဏန်းအရ စုစည်းစားရင်းသွင်းထားသည့် အချက်များစသဖြင့် သင့်လျော်မှုတစ်ခု သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး နှင့်ဆိုင်သည့် သတင်း အချက်အလက်များကို ပေးနိုင်ခြင်းမရှိပါ။

အဆိုပါ ဝေဖန်မှုများ ရှိနေသော်လည်း သဘောတူညီမှုအတွင်းရှိ နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို ခိုင်မာစေရန်အတွက်

စွမ်းဆောင်ရည်ကို ကန့်သတ်ထားသော နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ချို့ယွင်းအားနည်းမှုများ ရှိနေသော ပြည်သူများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် ယင်းတို့၏ အခွင့်အရေးများ အား တရားရေးအရ အတည်ပြုချက်ကို တောင်းဆိုရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို အသုံးပြုရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော အဖွဲ့အစည်းများကို အချင်းများမှုများကို သာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရန် ပို၍လိုလားသော အဖွဲ့အစည်းများသည် ယင်းတို့အား အကြောင်းပြချက် အမျိုးမျိုးဖြင့် ယင်းတို့အား အတိုက်အခံ ပြုလုပ်နေကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြုခြင်း ကိုယ်တိုင်ကပင် ဤအချင်းများမှုများကို အဆုံးမသတ်နိုင်ကြောင်း သိရှိနားလည်သင့်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် ICESCR အရ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း အဖြစ် အချို့သော အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေအရ အတည်ပြုထားပါသည်။ အလုပ်သမား ဆက်ဆံရေးနှင့် ဆက်စပ် လျက်ရှိသော အခွင့်အရေးများ (ဆန္ဒပြခွင့်၊ အလုပ်သမား သမဂ္ဂနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခွင့်၊ အတင်းအကြပ်စေခိုင်းခြင်းများ မရှိရန်၊ လုပ်ငန်းခွင်နှင့် ဆက်စပ်နေသော ထိခိုက်နာကျင်မှုများအား ကာကွယ်ရန်) ကို ယေဘုယျအားဖြင့် တရားဥပဒေအရ အတည်ပြုထားပါသည်။

တရားဥပဒေအရ အတည်ပြု ပြဌာန်းခြင်း

တရားဥပဒေအရ အတည်ပြုပြဌာန်းခြင်းအား ခွင့်ပြုပေးခြင်း၏ တိုက်ရိုက်အကျိုးသက်ရောက်မှုမှာ အမှုဖြစ်နေသော ပါတီများအကြား ယင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာပါက ECOSOC အခွင့်အရေးများအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဖြင့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန် တရားသူကြီးများကို ပြဌာန်းနိုင်ခြင်း ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို ပို၍ လွယ်ကူစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် အောက် ဖော်ပြပါ အကြောင်းအရာများကို စဉ်းစားလျက်ရှိပါသည်။

- ECOSOC အခွင့်အရေးများကို အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းများအတွင်း ကွဲပြားမှုများ မပါရှိပဲ နိုင်ငံ ရေးအရ လက်ခံနိုင်လောက်သော အတိုင်းအတာဖြစ်အောင် ကန့်သတ်ချက် အနည်းငယ်ဖြင့် တိကျရှင်း လင်းစွာ စာရင်းသွင်း ဖော်ပြခြင်း။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြဌာန်းချက်တိုင်းတွင် ပါဝင်လျက်ရှိသော အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးအစရှိသည့် တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့အစည်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ကို အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်း။
- ပြည်သူများအနေဖြင့် ECOSOC အခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားရာတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းများ လုံးဝ မရှိစေရန်၊ ICESCR က အမြန်ဆုံး အကောင်အထည်ဖော်ချက်အရ ECOSOC အခွင့်အရေးများအား ရရှိခံစား ရာတွင် ခွဲခြားမှုများ မပြုရန် ဖန်တီးပေးခြင်း။
- ဥပဒေများကို ရေးဆွဲရန်နှင့် ECOSOC ပြဌာန်းချက်များကို လက်တွေ့ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ရန် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်များအား တိုက်ရိုက်ခွင့်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ချပေးခြင်း။ (အချို့သော ကိစ္စများ တွင် အချိန်ကိုက် ပုံစံချမှတ်မှုကိုလည်း အသုံးပြုပါသည်။)
- ECOSOC၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ချက်ကို ခိုင်မာစေရန်အတွက် ECOSOC အခွင့်အရေးများ အပေါ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို လမ်းညွှန်ရန် စည်းမျဉ်းများနှင့် စံသတ်မှတ်ချက်များကို ရှင်းလင်းပြတ်သား

စွာ ရေးသားခြင်း။

- တရားရုံး အမှုကိစ္စများကို ဦးစီးရန်နှင့် ပြီးမြောက်အောင် ဆောင်ရွက်ရန် အမြဲအသင့်ဖြစ်နေသော တရားဥပဒေရှိရန်အတွက် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အကျိုးစီးပွားကို အလေးထားသော အဖွဲ့အစည်းများကို တိကျပြတ် သားစွာ ပံ့ပိုး မြှင့်တင်ပေးခြင်း။

- ပြည်တွင်းဥပဒေကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်အတွက် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့် ဆက်နွယ်ဖော်ပြပေးခြင်း။

တရားဝင်ဖြစ်စေရန် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ တာဝန်ဝတ္တရားကို 'အချက်အချာကျသော မူဝါဒ' ၏ မျှတသော နိုင်ငံရေး ပြောင်းလဲမှုကို ပံ့ပိုးသော စံချိန်စံညွှန်းများအား သတ်မှတ်ထားပါသည်။ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုမှာ တရားဥပဒေ စနစ် အသီးသီးရှိသော နိုင်ငံအသီးသီးက အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအပေါ် ယူဆသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် နိုင်ငံ တကာ စံသတ်မှတ်ခြင်းကို ရရှိရန် ဖြစ်ပါသည်။ အချက်အချာကျသော မူဝါဒသည် အနာဂတ်တွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် သော အကောင်အထည်ဖော်မှုအတွက် အခြေခံစည်းမျဉ်း ဖြစ်ပါသည်။ ICESCR သည် သဘောတူညီချက်တွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများ၏ 'အဆင့်ဆင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သော အကောင်အထည်ဖော်ပေါက်ရေး' ကို ဖြစ်စေပြီး အရင်းအမြစ်များ ရရှိနိုင်မှုကို ထည့်မတွက်ပဲ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို နှောင့် နှေးမှုမရှိပဲ အပြည့်အဝ အသုံးချရမည့် သတ်မှတ်ချက်နှစ်ခု ရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုမရှိရေးအား ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအား အကောင်အထည်ဖော်လာရန်အတွက် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ခြင်း ပင် ဖြစ်ပါသည်။

အတည်ပြုပြဌာန်းခြင်းတွင် ဥပဒေပြုခြင်းအသစ်၏ အစိတ်အပိုင်းများစွာ ပါဝင်ပါသည်။ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သူများ သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသော ဥပဒေကို အတည်ပြုရာ၌ အချိန်အကန့်အသတ် မရှိသော နှောင့်နှေးခြင်းကို လက်ခံသည့် ဘာသာစကားအသုံးအနှုန်းအား အသုံးပြုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများနှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ရရှိအောင်မြင်ရန်အတွက် လက်ရှိကျင့်သုံးသော နည်းလမ်းများအတွင်း အကဲဖြတ်ချိန်ဆခြင်း မရှိပါက ICESCR ကို ချိုးဖောက်ခြင်းသည် အဆင့်ဆင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။ ICESCR အရ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်များ၏ သဘောသဘာဝများကို ရှင်းလင်းခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတကာ အဆင့်အရ ပိုမိုကြီးမားကျယ်ပြန့်သော စံသတ်မှတ်ခြင်း ပြုလုပ်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ နိုင်ငံများတွင် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအား ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန်အတွက် ပံ့ပိုးပေးမည့် နည်းလမ်းများကို အကဲဖြတ် ချိန်ဆခြင်းပြုရန်နှင့် ချမှတ် ဖန်တီးပေးရန် တာဝန်ရှိပါသည်။ (ဥပမာအားဖြင့် လိုအပ်သော ဥပဒေများကို ချမှတ်ပေးခြင်းစသဖြင့်) ယင်း သည် တာဝန်သတ်မှတ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို ထမ်းဆောင်ခြင်းကို ICESCR ကော်မတီသည် နိုင်ငံတော် အဖွဲ့အစည်းများက ယင်းတို့၏ အစီရင်ခံစာများကို လေ့လာစစ်ဆေးသောအခါ လိုအပ် မည်ဖြစ်သည့် ရလဒ်များ အပါအဝင် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော ကိစ္စရပ်များ၏အထူး ဆုံးဖြတ်ချက်များအား ပုံ ဖော်ပါသည်။ ယင်းသည် အကျိုးရလဒ်အတွက် သတ်မှတ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ICESCR ကို ပုံဖော်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ယင်းက ပြဌာန်းထားသော သတ်မှတ်ချက်များ၏ သဘောသဘာဝကို မြှင့်တင်ရာတွင် အသုံးဝင်ကြောင်း တွေ့ရှိရမည် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့ စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းသည် တရားစီရင်ရေး

အဖွဲ့များအား တိုးတက်ရေးဆွဲထားသော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေနှင့်အညီ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ယင်းတို့၏ ဆောင်ရွက်ချက်များ အတွက် ပြည်တွင်း၌ တရားဝင်ဖြစ်ခြင်း အကျိုးအမြတ်များ ရရှိစေရေးအတွက် ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းစဉ် လမ်းကြောင်း များကို ချမှတ်ရန် ခွင့်ပြုနိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် နိုင်ငံအသီးသီးတွင် လက်ရှိ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စနစ်များနှင့် ထုံး တမ်းစဉ်လာများကို လိုက်နာရသောကြောင့် တရားဥပဒေအရ အတည်ပြုချက်အတွင်း ကွဲပြားခြားနားမှုများကို တွေ့ မြင်နိုင်သည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

တရားဝင်ဖြစ်စေသော နည်းလမ်းများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို တောင်အာဖရိကက မီးမောင်းထိုးပြလျက် ရှိပါသည်။ ၁၉၉၆ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အသိ အမှတ်ပြုပေးထားရုံမျှမက တရားဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းတွင် လည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြသည့်အပြင် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးကိုလည်း ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်မှစ၍ တရားရုံးသည် လုံလောက်မှုတစ်သော နေထိုင်မှုစနစ်၊ HIV ဆေးဝါး တို့ကို ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်အပြင် တစ်နေ့လျှင် လူတစ်ဦး ခံစားခွင့် ရှိသော ရေလီတာပေါင်းအရ စံချိန်ကိုက်ညီနေရသော အနေအထားများတွင် သန့်ရှင်းသော သောက်သုံးရေ ရရှိခွင့် စသည်တို့နှင့် စပ်လျဉ်းသော အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်မည့် အမိန့်ညွှန်ကြားချက်များကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်း၏ အစောဆုံးချမှတ်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုတွင် တရားရုံးသည် စနစ်တကျ 'အနည်းဆုံး ရပိုင်ခွင့်ပမာဏ' စည်းမျဉ်းမှ ခွဲထုတ်ခဲ့ပြီး 'မျှတ၍ ကျိုးကြောင်း သင့်လျော်သော' တရားစီရင်ရေး စံချိန်စံညွှန်းအသစ်ကို ချမှတ်ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေး တစ်ခုခုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရ၏ ဆောင်ရွက်ချက်အပေါ် ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင် အနေအထားများအရ ယင်းသည် အကျိုးအကြောင်း သင့်လျော်မှုတို့ ရှိမရှိ စဉ်းစားချင့်ချိန်ရန် တရားရုံးက ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ မျှတ၍ ကျိုးကြောင်း သင့်လျော်ခြင်းသည် အမှန်စစ်စစ် ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ ဥပဒေကို ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများတွင် များစွာတွေ့ရလေ့ရှိသော တရားစီရင်ရေး နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး အခွင့်အရေးများတွင် 'အနည်းဆုံး ရပိုင်ခွင့်ပမာဏ' မရှိဟူ သော သဘောတရားကို လက်ခံထားပါသည်။

တောင်အာဖရိက၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ယင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးကပင် ထုတ်ပြန်ကြေငြာမှု မပြုမီ အတည်ပြုပါသည်။ ECOSOC အခွင့်အရေးများ၏ အတည်ပြုချက် ရရှိနိုင်မှု ကိစ္စရပ်အပေါ် ချိန်ဆရန် တရားရုံးတွင် ကောင်းမွန်သော အခွင့်အရေး တစ်ခု ရှိပါသည်။ နိုင်ငံသားများ၏ ဆောင်ရွက်မှုနှင့် ယင်းတို့၏ သတ်မှတ်ထားသော အကြောင်းအရာများသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲလာခြင်းကြောင့် အတည်ပြုရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အဆင့်ဆင့် ဆောင်ရွက်နေစဉ် ယင်း၏ အယူအဆမှ အခွင့်အရေးများသည် ပေါ်ပေါက်လာသည်။ တရားရုံးသည် တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အားဖြင့် ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည့် အခွင့်အရေး၏ နမူနာအဖြစ် လွတ်လပ်စွာ ရေးသားပြောဆို ထုတ်ဖော်တင်ဆက်ခွင့်ကို ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် တောင်အာဖရိကတွင် အခွင့်အရေးများအပေါ် စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်သော တရားရုံးများသည် ပါတီများအတွင်း အငြင်းပွားမှုများရှိသော အထူးကိစ္စရပ်များတွင် ပိုလွန်၍ ဆုံးဖြတ်ခြင်းမပြုရန် လုံးဝညာ့ လိုအပ်သည့် အခြေခံအကျဆုံး စည်းမျဉ်းကို လိုက်နာကြသည်ဟု ဟူ၍လည်း ယင်းက ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အတည်ပြုချက်ဖြင့် တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့များက လုပ်ဆောင် နိုင်မည့် အဓိက သော့ချက်တစ်ခုကို အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို တရားဥပဒေအရ မည်ကဲ့သို့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည်ကို ညွှန်ပြသော နိုင်ငံတကာ တရားစီရင်ရေး

စနစ်ပေါ်တွင် အခြေပြုခြင်းဆိုသည်ထက် ယင်းတို့၏ တာ ဝန်ဝတ္တရားများအတွက် ပြည်တွင်းဥပဒေပြုရေး လိုအပ်ချက်အရ မြင်နိုင်ပါသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားအတွက် တရားဥပဒေနှင့်ညီညွတ်ခြင်း၏ တစ်ခုတည်းသော တာဝန်ဖြင့် တွန်း အားပေးမည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်အား တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်းသည် နိုင်ငံ၏ အမြင့်ဆုံး တရားရုံး ဖြစ်သည့် အိန္ဒိယ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်အား အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ အာဏာတည်စေရေး ဆောင်ရွက်ချက်များကို မြှင့်တင်ရန် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ICESCR ထက် အရင်ကျသော ၁၉၄၉ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အံ့အားသင့် စရာကောင်းလောက်အောင်ပင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ပါဝင်ထားခြင်း မရှိပါ။ မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံက နိုင်ငံတော်သစ်၏ ဆိုရှယ်လစ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ပံ့ပိုးရန် ပြဌာန်းထားသော တိုက်ရိုက် ညွှန်ကြားသည့် မူဝါဒ လမ်းညွှန်ချက် များဖြင့် မူဝါဒ ရေးဆွဲသူများအား လွှမ်း မိုးရေးအတွက် တံခါးဖွင့်ပေးခြင်းကို သဘောတူ ခွင့်ပြုပါသည်။ သို့ရာတွင် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် အဆိုပါ အခွင့် အရေးများသည် ပြည်သူတိုင်း၏ အခြေခံ လိုအပ်ချက်များကို ပုံဖော်ပြီး ဤသို့ဆိုပါက ယင်းတို့သည် လူနေမှု ဘဝများအတွက် တရားဥပဒေအရ အတည်ပြုသည့် တစ်သားတည်းဖြစ်သော အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်ရမည်ဟု ဆုံး ဖြတ်နိုင်ပါသည်။ ယင်း၏ ကဏ္ဍအပေါ် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ ယူဆချက်သည်လည်း အငြင်းပွားမှုများမှ မလွတ်နိုင်ပါ။ အမှန်စင်စစ် လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်၍ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ် တော်တို့အကြား အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများသည် အသစ်အဆန်းမဟုတ်ပါ။ ပြောင်းလဲခဲ့စေသော တရားဝင် ပိုင်ဆိုင်ခွင့် ဥပဒေကို ဖယ်ရှား၍ ဥပဒေလမ်းကြောင်းအတိုင်း လိုက်နာလွန်းသော ဆောင်ရွက်ချက်များကို အစားထိုး သုံးစွဲရန် ယခင်က ကျင့်သုံးခဲ့သော အခါ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့အကြား ပဋိပက္ခများ ပေါ်ပေါက် လာခဲ့ရသည်။ အချိန်ကြာအောင် အီလေးဆွဲနေသော အချေအတင် ဆွေးနွေးအငြင်းပွားမှုများကြောင့် အိန္ဒိယ၏ မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံသည် အတည်ပြုထားသည့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းထက် အပိုခွဲများတွင် 'ညွှန်ကြား ထားသည့် စည်းမျဉ်းများ' နှင့် စပ်လျဉ်းသော တရားဝင်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို လက်ခံရန် သတ်မှတ်ရွေးချယ်ခဲ့ပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ဆန့်ကျင်ဘက်ဆင်ဆင်နှင့် အိန္ဒိယပြည်ထောင်စုတို့အကြား အားပြိုင်မှုအတွင်း ရှိစီရင်ထုံး အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပုဂ္ဂလိက ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ကာကွယ်မှုမရှိဟု ဖော်ပြခြင်းဖြင့် အဆိုအရ ဆန့်ကျင်ခဲ့သော်လည်း နွမ်းပါးသော အိန္ဒိယလူမျိုး အများစုအား မြေယာ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို တရားမျှတသော ပုံစံဖြင့် ခွင့်ပြုပေးရန် ဆောင်ရွက်ချက်များကို ထောက်ခံအားပေးလျက် ရှိပါသည်။ တရားရုံး၏ လုပ်ဆောင်ချက်မှ လယ်ယာ ဥယျာဉ်ခြံမြေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို ကာကွယ်ရေးအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ယင်းနှင့် အခြား သော နယ်မြေဒေသများရှိ တရားရုံးများ၏ တရားစီရင်ရေးကို လျှော့ချရန် အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ကိုးကြိမ်မြောက် လုပ်ငန်းစဉ် ပြင်ဆင်ချက် (၁၉၅၁) ကို အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။

တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တည်ဆောက်သူများသည် အဆိုအခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လက်ခံနိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ချက်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို စဉ်းစား ချင့်ချိန်ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များကို တရားမျှတအောင် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ကန့်သတ်ချက်များအတွက် လက်တွေ့အသုံးပြုသည့် စံချိန်စံညွှန်းများကို ချမှတ်သော အပိုခွဲများ၏ ပါဝင်မှုကို အတွေ့များပါသည်။ အချို့သော စံချိန်စံညွှန်းများသည် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများ

တရားရုံးများသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများအား အတည်ပြုရာတွင် ပေါ်ပေါက်လာသော အကြောင်းအရာ အားလုံးကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် အနေအထားတွင် အမြဲတမ်း ရှိမနေပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အဆိုပါ အခွင့်အရေး များအားကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများအပေါ် မှီခိုအားထားနေရသော်လည်း ယင်းတို့သည် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင် ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို လိုအပ်နေဆဲပင် ဖြစ်ပါသည်။

သို့မဟုတ် ကန့်သတ်ချက်များ၏ ရည်ရွယ်ချက် နှင့် သက်ဆိုင်လျက် ရှိပါသည်။

အလေးထားစရာ တစ်ခုမှာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကိုတရားဝင်ဖြစ်စေခြင်း သည် တရားဥပဒေနှင့်အညီ ဖြေရှင်းရသော တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အား ဝန်ပိစေနိုင်ပါသည်။ အခွင့်အရေးများကို တရားဝင် အတည်ပြုထားသော တောင်အာဖရိက၏အရေးကိစ္စတွင်တာဝန်ယူထားသည့် ပိုမိုကြီးမားသောအစိတ်အပိုင်းများသည်ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် အထူးသဖြင့် ရာဇဝတ်မှုမြောက်သော လုပ် ငန်းစဉ်များအတွင်း အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်မှုရှိနေဆဲဖြစ်ကြောင်း ၁၉၉၆ မှစ၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားသည့် တရားရုံးများရှိ အလုပ်တာဝန်က ဖော်ပြလျက်

ရှိပါသည်။ သို့ရာ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော အကြောင်းကိစ္စများကို သိရှိနား လည်သင့်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့သည် ECOSOC အခွင့်အရေးများကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် နိုင်ငံ ရေး လုပ်ဆောင်သူများကို မှီခိုအားထားနေရပါသည်။

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများ

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် အငြင်းပွားမှုများမှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အကြောင်းကိစ္စများစွာတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်များထက် ပိုလွန်၍ ဆက်နွယ် ပတ်သက်လျက်ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်ကတည်းက စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ဂလိုဘယ်လိုက် ဇေးရှင်း၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုကို လျစ်လျူရှုထား၍ မရပေ။ တစ်ဘက်ကကြည့်လျှင်လည်း စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးအခွင့်အရေးများအား တိုးတက်များပြားလာအောင် ထောက်ပံ့အားပေးနိုင်ရန်အတွက် ပဋိပက္ခ များ၏ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော နိုင်ငံများက မှီခိုအားထားနေရသည့် နိုင်ငံတကာ ရင်းမြစ်အချို့သည် ယခုအခါ အမြောက်အများ လျော့ပါးပျောက်ကွယ်လျက် ရှိပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်က ကြည့်ပြန်လျှင်လည်း ကြီးစိုးလွှမ်းမိုး နိုင်သည့် နိုင်ငံရေးသဘောတရားချင်း ကိုက်ညီမှု အနေအထားသည် နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများ က အလေးထားလျက်ရှိသည့် ဝန်ဆောင်မှုများစွာတို့ကို ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းအတွက် ကြီးမားသော တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်မှုကို ကျင့် သုံးဆောင်ရွက်ကြရန်ထက်စာလျှင် ပုဂ္ဂလိက လုပ်ဆောင်သူများကသာ ဈေးကွက် စီးပွားရေး စနစ်၏ နည်းလမ်းများကို ကျင့်သုံးရန် နိုင်ငံများအား တွန်းအားပေးလျက် ရှိပါသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွင် ကန့် သတ်ထိန်းချုပ်ခြင်းများအား ပယ်ဖျက်ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံတော်ပိုင် ပစ္စည်းဥစ္စာများကို ပုဂ္ဂလိကပိုင် ပြုလုပ်ခြင်း၊ ရင်းနှီး မြှုပ်နှံသူများအား အကျိုးပြုသည့် အခွန်ကောက်ခံရေး စနစ်များ၊ စည်းကမ်းတင်းကြပ်သော ပြည်သူ့ အသုံးစားရိတ် ဆိုင်ရာ ရသုံးမှန်းခြေ ငွေစာရင်းများနှင့် ပုံသေမဟုတ်သည့် ပြောင်းလွယ်ပြင် အလုပ်သမား အသိုင်းအဝိုင်းဟူသော အခြေအနေတစ်မျိုးမျိုး နိုင်ငံတော်အတွင်း ဖြစ်ပေါ်လာပါက

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ECOSOC အခွင့်အရေးများကို မည်သည့် အတိုင်းအတာဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးမည်နည်း။ စီးပွားရေးအပေါ် နိုင်ငံတော် ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ပညာရပ် ထိပ်တန်းကျွမ်းကျင်သူများက အုပ်ချုပ်သော အစိုးရစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်။ နိုင်ငံတကာကို လွှမ်းမိုးသော အဖွဲ့အစည်းများက တာဝန်ယူခွဲဝေသတ်မှတ်ကြသောအခါ စီးပွားရေး မူဝါဒအား ရွေးချယ်ခြင်း အပါအဝင် နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေးအခြေအနေတွင် အပြည့်အဝ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် လူ့အဖွဲ့ အစည်း၏ အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကို ပံ့ပိုးရန် ပြည်သူ့အခွင့်အရေး မည်မျှရှိသနည်း။ အဆိုပါ မေးခွန်းများသည် အလွန်အရေးပါပါသည်။ ယင်းတို့သည် အထိမ်းအမှတ်ဖြစ်သော၊ သင်္ကေတ အမှတ်အသားမျှသာဖြစ်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များအဖြစ် ဦးတည်ရန် မလိုသော်လည်း နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများအား အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် တာဝန်ပေးအပ်ရန်နှင့် နိုင်ငံရေး အတွက် ရရှိနိုင်သော အခွင့်အလမ်းများကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို ပို၍ နေရာပေးရန် အကြောင်းရင်းများ ဖြစ်နိုင် ပါသည်။

ECOSOC အခွင့်အရေးများအား အဓိကအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ တရားရေးဆိုင်ရာထက် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအုတ်မြစ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် သဘောထားခြင်းသည် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လိုအပ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် သာမန် သို့မဟုတ် အခြေခံလက္ခဏာရပ်များက တရားစီရင်ရေးနှင့်မဆိုင်သော အာဏာတည်စေရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် ယုံကြည်အားထားခြင်းရှိသည့် များစွာသော နည်းလမ်းများကို စဉ်းစားချင့်ချိန်ကြပါသည်။ နည်းလမ်းများတွင် အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်ပါသည်။

- တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အတည်ပြု ပြဌာန်းချက်အပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ ဖော်ပြနိုင်သော အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကြမ်းများ အပါအဝင် ECOSOC အခွင့်အရေးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်ပါသည်။
- နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများနှင့် မူဝါဒချမှတ်သူများကို ရည်ရွယ်ထားသည့် 'နိုင်ငံတော် မူဝါဒ၏ ညွှန်ကြား ထားသည့် စည်းမျဉ်းများ' အဖြစ် အခွင့်အရေးများ ပါဝင်ပါသည်။
- ECOSOC အခွင့်အရေးများကို အခြားသော ပြဌာန်းထားသည့် အခွင့်အရေးများက အားပေးထောက်ခံ လျက် ရှိပါသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအား ရရှိစံစားခွင့်သည် မူဝါဒများနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများအား အသုံးပြုအပေါ်တွင် အခြေခံလျက်ရှိသောကြောင့် လက်တွေ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသူများအနေဖြင့် အစိုးရ၏ မူဝါဒများ၊ စားရိတ်သုံးစွဲမှုများနှင့် ECOSOC အခွင့်အရေးများအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် များအပေါ် ပြည်သူများ၏ စေ့စပ်သေချာစွာ လေ့လာစစ်ဆေးနိုင်မှုကို ချိန်ဆနိုင်ပါသည်။ တရားဝင် သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိနိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုလက်ခံရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ တရားဥပဒေအား ယင်း၏ လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှု ကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ယင်းကို လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။
- လုပ်ငန်းစဉ်၏အခြားသော အဖွဲ့တစ်ခုသာသာမန်ပြည်သူများကို အကူအညီအထောက်အပံ့ပေးနိုင်မည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကို တည်ထောင်ထားခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ အသင့်လျော်ဆုံးအနေဖြင့် အဆိုပါ အဖွဲ့ အစည်းသည် ရသုံးမှန်းခြေငွေစာရင်းအား ဆုံးဖြတ်အတည်ပြုရသည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍမှ မူဝါဒ ချမှတ်သူများနှင့် ဥပဒေပြုသူများ၏ လောင်းရိပ်မှ ကင်းလွတ်ပါသည်။ ယင်း၏

ထူးခြားသော အင်္ဂါရပ်တစ်ခု မှာ တရားစီရင်ရေး သဘောသက်ရောက်မှု မရှိခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရဌာနများအပေါ် မကျေနပ်ချက်များအား စုံစမ်းတင်ပြရန် အစိုးရက ခန့်ထားသော အရာရှိများသည် ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်သူဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံများစွာတို့တွင် ယင်းတို့သည် ECOSOC အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်ခြင်း များကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်၍ တရားစီရင်ရေးနှင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို အကြံပြုပါသည်။

ဤနည်းလမ်း အမျိုးအစားများသည် အဆိုပါအခွင့်အရေးများအား ဆောင်ရွက်မှုမရှိပါက တာဝန်ယူကိုင်တွယ်ရန် မည်သူကို ခန့်အပ်ထားရှိရမည်ကို အလွန်အလေးထားလျက် ရှင်းလင်းစွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများ၏ အကြောင်းအရာ အသုံးအနှုန်းများသည် မည်သူက တာဝန်ရှိခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ တရားဥပဒေအား တိကျပြတ်သားစွာ ပြဌာန်းထားပါက လွှတ်တော်များအပေါ် လွှမ်းမိုးရန်နှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ စာရင်းမှတ်တမ်းများအား ဖောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ရန် သတင်းအချက်အလက်များကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ လက်တင်အမေရိကတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများနှင့် အခြားသော ချို့ယွင်းအားနည်းနေသည့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကိုယ်စားအဓိပ္ပါယ်ရှိသော စီးပွားရေးအရ အကျိုးအမြတ်ရှိသော နိုင်ငံသား ဖြစ်တည်မှု အတွက် တွန်းအားပေးနေသည့် ပြည်သူလူထုများသည် လူ့အခွင့်အရေးကို အကျိုးသက်ရောက်သော ဆန်းစစ်ချက်များ တရားဝင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းများ၌ တောင်းဆိုရန် ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများရှိ ပြဌာန်းချက်များကို အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိကြသည့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ရှိ ပြောင်းလဲမှုကို လှုံ့ဆော်သူများအတွက် ECOSOC အခွင့်အရေးများသည် အမှန်တကယ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော အနေအထားမှ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း သဘောထားကို သီးသန့်ခွဲထုတ်ရန်စသဖြင့် ခွဲခြား ဆက်ဆံရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် တောင်းဆိုမှုများကို စစ်ဆေးရန်အတွက် လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြုနိုင်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များကို စီစဉ်ဖန်တီးပေးပါလိမ့်မည်။

တည်ငြိမ်သော၊ ပုံသေကားချပ် မဟုတ် သော အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များသည် တရားဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများအကြား ဟန်ချက်ညီမှုကို ဖန်တီးနိုင် ရန် တရားရုံးများနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကိုလည်း ပြဌာန်းထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ECOSOC နှင့်အတူ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆိုင်ရာ ပန်းတိုင်များကိုပါ ချိတ်ဆက် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ပြီး အခွင့်အရေး ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များအပါအဝင် စီးပွားရေးမူဝါဒများ အပေါ် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ သို့မဟုတ် အားလုံးသော ပြည်သူ့အာဏာပိုင်များအား အကြံပြုချက်များပေးရန် ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအား အတိအကျ ဖြေရှင်းပေးနိုင်ခြင်း မရှိသော်လည်း ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်သူများအား

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု စသည့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအား အတိအကျ ဖြေရှင်း ပေးနိုင်ခြင်း မရှိသော်လည်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအား လမ်း ညွှန်ရန် စည်းမျဉ်းများကိုမူ ချမှတ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် အဓိပ္ပါယ်နှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများအပေါ် အပြင်းအထန် အငြင်းပွား မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို တစ်လေးတစ်စား ထိန်းသိမ်းခြင်းသည်ဖြစ်စေ ချင်သည့် အရာများနှင့် တစ်ခြားစီသာ ရရှိလာစေနိုင်ပါသည်။

လမ်းညွှန်ရန် စည်းမျဉ်းများကိုမူ ချမှတ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် အဓိပ္ပါယ်နှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများအပေါ် အပြင်းအထန် အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခု အတွင်း ECOSOC အခွင့်အရေးများကို တစ်လေးတစ်စား ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်စေချင်သည့် အရာများနှင့် တစ် ခြားစီသာ ရရှိလာစေနိုင်ပါသည်။ ဆင်းရဲသားများအတွက် စီးပွားရေးဆိုင်ရာနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အနေအထားများကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိသရွေ့ ဤသဘောထား ကွဲလွဲမှုများသည် ဆက်လက်ကြာရှည်နေဦးမည်ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက လက်လှမ်းမမီနိုင်သော အကျိုးရလဒ်များကိုလည်း ရရှိစေမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းအခြေအနေအား ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားပါက နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍနှင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အကြား သို့မဟုတ် တရားရုံးများ နှင့် လွှတ်တော်များအကြား အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ သဘောထား ကွဲလွဲမှုများကိုလည်း ပို၍ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

၉။ နိဂုံး

လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ခွဲခြားမှုများနှင့် ပဋိပက္ခများရှိနေမှုများအတွင်း အခွင့်အရေးများအတွက် တောင်ဆိုမှုများ၏ အရေးပါမှုနှင့် အငြင်းပွားမှုများကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ရရှိခံစားခွင့်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး အကြားရှိ ဆက်နွယ်မှုသည် ရှုပ်ထွေးလှပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများသည် အဖွဲ့အစည်းများအကြား ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ပဋိပက္ခများအား ဖြေရှင်းချက်ထုတ်ရာတွင် အဓိကကျသော ကဏ္ဍမှ ပါဝင်လှုပ်ရှားလျက်ရှိသော်လည်း ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ယင်းတို့အား ထည့်သွင်းဖော်ပြပါက တင်းမာမှုများ ဧကန် ရှိနေပေလိမ့်မည်။ အချိန်နှင့်အမျှ လူ့အခွင့်အရေးများ၏ အတိုင်းအတာနှင့် အရေးပါမှုကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်နေပါ သည်။ လွတ်လပ်သော လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်းရှိ ပြည်သူ့ပြည်သားတိုင်းနှင့် နှိုင်းစာလျှင် ယင်းတို့သည် အစိုး ရ၏အာဏာကို ကန့်သတ်ထားရုံမျှမက ဖယ်ကြည့်ပထုတ်ထားခြင်း ခံရသော နိုင်ငံသားများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုတွင် ဆက်လက်ပါဝင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ပေးသော အရာများ အဖြစ် ရပိုင်ခွင့်ကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။ လူမှုရေးအရ ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်ကြပြီး ခွဲခြားမှု များပြား သော ပဋိပက္ခများ ပေါ်ပေါက်နေသည့် နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံသားများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း များအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ဘဝများကို ရှင်သန်နေထိုင်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများအတွက် အချင်းများဖွယ် အခြေခံမူဘောင် တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား သာမန်ဥပဒေစည်းမျဉ်း တစ်ခုအဖြစ် ကျဉ်းမြောင်းစွာ ရှုမြင်ခြင်းသက်သက် မကပေ။

လူ့အခွင့်အရေးများသည် အဖွဲ့အစည်းများအကြား ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ပဋိပက္ခများအား ဖြေရှင်းချက်ထုတ်ရာတွင် အဓိကကျသော ကဏ္ဍမှ ပါဝင်လှုပ်ရှားလျက်ရှိသော်လည်း ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် နိုင်ငံ ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ယင်းတို့အား ထည့်သွင်းဖော်ပြပါက တင်းမာမှုများ ဧကန်ရှိနေပေလိမ့်မည်။ လူမှုရေးအရ ကွဲပြားခြား နားစွာ တည်ရှိနေထိုင်ကြပြီး ခွဲခြားမှု များပြားသော ပဋိပက္ခများ ပေါ်ပေါက်နေသည့် နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံ သားများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ဘဝများကို ရှင် သန်နေထိုင်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများအတွက် အချင်းများဖွယ် အခြေခံ မူဘောင်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

အကြောင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် မိမိတို့ဘာသာ မိမိ ကာကွယ်နိုင်ခြင်းကိုပင် အာမခံပေးနိုင်ခြင်း မရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ သည် တက်ကြွလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောထားနှင့် ပြောင်းလဲမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသော အဖွဲ့ အစည်းများကို လိုအပ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့်လည်း အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ မူကြမ်းတွင် ပါဝင်သော အခွင့်အရေးများထက် ပိုလွန်၍ အလေးထားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းမှ ခွဲထွက်ခြင်းထက် သတ်မှတ်ထားသော အာဏာ၏ ပုံစံအတွင်း အခွင့်အရေးများကို အထောက်အကူပြုမည့် သင့်လျော်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ သတ်မှတ်ရေးအတွက် ပို၍အလေးထားရန် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုများသည် နိုင်ငံရေး အာဏာအား မည်ကဲ့သို့ အသီးသီး တာဝန်ပေးအပ်သည်၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ကွဲပြားခြားနားသော အမြင်များက လူ့အခွင့် အရေးများရရှိမှုကို ပုံဖော်ရာတွင် မည်ကဲ့သို့ ပံ့ပိုးပေးသည်ကို စဉ်းစားရပေမည်။ ဤနည်းအားဖြင့် အခွင့်အရေးများ သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစနစ်၏ တရားဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခြေခံသဘောတရားများအတွက် ကိုယ် ကျင့်သိက္ခာပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေတည်မှုနှင့်အပြိုင် အကျိုးသက်ရောက်နေမှုမျိုးထက် တစ်သားတည်းဖြစ်နေသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ထမ်းဆောင် နိုင်ပါသည်။

သဘောထားကွဲလွဲမှုများနှင့် ခွဲခြားမှု ကြီး မားခြင်းသည် ခိုင်မြဲသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေ ခံဥပဒေတစ်ခု၏ အောက်တွင် လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်တစ်ရပ် ချမှတ် ခြင်း၏ ပြဿနာရပ်များကို ပိုမိုဆိုးရွားစေ သည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ အာဏာရှင်စနစ်၏ အတွေ့အကြုံများ၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ ပြိုကွဲမှုများ၊ အကြမ်း ဖက်မှုများ၊ အခွင့်အရေးများအား ကာလကြာရှည်စွာ ဆိုင်းငံ့ထားရသော အရေးပေါ် အခြေအနေများအရ ဖြစ်နိုင်သည့် ကြာရှည်သော အချိန်များ၊ အားနည်းသော တရားစီရင်ရေး ကြီးကြပ်မှုနှင့် သာမန်ပြည်သူများ၏ စာ တတ်မြောက်မှု မရှိခြင်း၊ ပြည်သူများအပေါ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း အားပေးခြင်းမရှိပါက ဦးတည်ထားသော ကိစ္စ ရပ်များအတွက် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် တောင်းဆိုသော အဖွဲ့အစည်းများ မရှိခြင်း၊ ကိုယ်ပိုင်မဲဆန္ဒနယ်များတွင် ပါဝင် နိုင်သည့် အတိုင်းအတာအရ ရရှိသော အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အဖွဲ့အစည်းပေါင်းစုံတို့၏ ပြဿနာအစရှိ သော အကြောင်းအရာများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်းနှင့် နဖူးတွေ့ဒူးတွေ့ ရင်ဆိုင်နေကြရသော နိုင်ငံ များစွာတို့က ရင်ဆိုင်လျက်ရှိသည့် အခက်အခဲများကို ညွှန်ပြနေပါသည်။ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ကြသူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၏ ကန့်သတ်ချက်များနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၏ အခြေခံသဘော တရားများကို သိရှိနားလည်ခြင်းဖြင့် ဟန်ချက်ညီအောင် ဆောင်ရွက်ပေးရမည့်အပြင် ယခင်ကမရှိခဲ့ဘူးသော အခွင့် အရေးများကို ဖန်တီးပေးရန်နှင့် ယခင်က မဖြစ်နိုင်ခဲ့သော ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စရပ်များတွင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆော်ဩစည်းရုံးမှုကို ခွင့်ပြုပေးရန် ဖြစ်နိုင်ခြေများကို ကြည့်ရှုပေးရပါမည်။

ဇယား ၁။ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများ

အကြောင်းအရာများ	မေးခွန်းများ
<p>၁။ လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်ကို သတ်မှတ်ခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် လူ့အခွင့်အရေးများသည် အဘယ်ကြောင့် ပါဝင်သင့်သနည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် မည်သည့် အခွင့်အရေးများ ပါဝင်သင့်သနည်း။ • ပဋိပက္ခများ၏ အတွေ့အကြုံနှင့် အနေအထားများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း မည်သည့် အခွင့်အရေးများ ပါဝင်သင့်သည်၊ မည်သည့် အခွင့်အရေးများကို မထည့်သင့်ပါဟူ၍ မည်ကဲ့သို့ ဆုံးဖြတ် အဖြေထုတ်နိုင်သနည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများကိုသာ အလေးပေးထားခြင်းထက် လူ့အခွင့်အရေး ရရှိခံစားမှုအရ စဉ်း စားခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား တစ် ခုလုံး ခြုံငုံလျက် သို့မဟုတ် ပြီးပြည့်စုံမှုရှိစွာ အခွင့်အရေးများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် အထောက်အကူ ပြုနိုင်သနည်း။
<p>၂။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ် နှင့် လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ပုံစံချမှတ်သော လုပ်ငန်းစဉ်သည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများနှင့် မည်ကဲ့သို့ ဆက်စပ်နေသနည်း။ • ယင်းက ချမှတ်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ အခြေခံ သဘောတရားနှင့် နိုင်ငံရေးစနစ်အမျိုးအစားသည် လူ့အခွင့်အရေး၏ အတိုင်းအတာကို ပုံဖော်ရန်အတွက် ပြဌာန်းချက်ဆိုင်ရာ အခြေခံမူ ဘောင်ကို မည်ကဲ့သို့ ဖန်တီးပေးမည်နည်း။

<p>၃။ ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပေါ်နေသော အနေအထားတွင် လူ့အခွင့်အရေး သတ်မှတ်ချက်</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်ကို တည်ဆောက် နိုင်ရန်အတွက် ယခင်က ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် ဆိုးရွားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းများကို မည်သို့ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းမည်နည်း။ • လူ့အဖွဲ့စည်းဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသော အာဏာ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း စနစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ လူ့ အခွင့်အရေး သတ်မှတ်ချက်ကို မည်ကဲ့သို့ ပုံဖော်မည်နည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးမှုများကို မြှင့်တင် ပေးပါက သို့မဟုတ် (တစ်နည်းအားဖြင့်) တရားစီရင်ရေး သို့မဟုတ် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ပြင်းထန်သော လူမှုရေး ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများအား အဖြေထုတ်ခြင်းအတွက် ရွေးချယ်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များအဖြစ် သဘောထားပါက လူ့အခွင့်အရေးအား အကောက်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အရေးကြီးပါသလား။ • ပြည်တွင်း ဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများ အကြား သဘောထား ကွဲလွဲမှုများသည် လူ့အခွင့်အရေး သတ်မှတ် ချက်ကို မည်ကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသနည်း။
<p>၄။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ များတွင် လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်း ဆောင်ရွက်ချက် များကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း မည်သည့် လူ့အခွင့်အရေး နည်းလမ်း များအား ချမှတ်ရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းမပြုမီ ယေဘုယျအားဖြင့် မည်သည့် စံမှတ်ကျောက်များကို စဉ်းစားကြသနည်း။ • နိုင်ငံသားများ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူလူထုများအကြား ခွဲခြား ခြင်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာအတွက် မည်သည့် လုပ်ငန်းစဉ် များကို အကောင်အထည်ဖော်မည်နည်း။
<p>၅။ လူ့အခွင့် အရေးများအား အတည်ပြု ပြဌာန်းခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို ပုံစံချမှတ်သောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အတည်ပြုပြဌာန်းချက်အား ကြိုတင်၍ အလေးအနက် စဉ်းစားချင့်ချိန်ခြင်းသည် အဘယ်ကြောင့် သေရေးရှင်ရေးတမျှ အရေးပါသနည်း။ • အတည်ပြု ပြဌာန်းခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သည့် အရေးကိစ္စများ သည် ယေဘုယျအားဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သနည်း။

<p>၆။ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း တင်းမာမှု၏ အကြောင်းအရာများအဖြစ် ဖော်ပြသည့် လူ့အခွင့်အရေး</p>	<ul style="list-style-type: none"> • လူ့အခွင့်အရေးများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အာမခံချက်များသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ပဋိပက္ခများ လျော့ပါးလာစေခြင်းထက်စာလျှင် ပိုမိုတိုးပွားလာစေမှု ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသလား။ • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးများကို ဆွေးနွေးရာတွင် မည်ကဲ့သို့သော တင်းမာမှုများ ပေါ်ပေါက်လာ နိုင်ပါသနည်း။ • မည်သည့် အကြောင်းကိစ္စများသည် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေသည့် အနေအထား၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရာတွင် ပိုမိုကြီး ကျယ်သည့် တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ခြင်း ရှိပါသနည်း။ • အလွန်အမင်း အငြင်းပွားဖွယ်များရှိသည့် အခွင့်အရေးများအတွက် အာမခံပေးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် မည်သည့် ပြဿနာရပ်များ ပူးတွဲဖြစ်ပေါ်လာတတ်သနည်း။ အဆိုပါ ပြဿနာရပ်များအား လျော့ပါးစေရန် မည်သို့ ဆောင်ရွက်ရမည်နည်း။
<p>၇။ အထူးသတ်မှတ်ထားသည့် အခွင့်အရေးများအား သဘောထား ကွဲစေခြင်းများ အကြားတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များအပေါ် အများ၏ သဘော တူညီမှု ဆန္ဒ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • အခြားအခွင့်အရေးများထက် ပို၍သဘောထားကွဲခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အခွင့်အရေးများ ရှိပါသလား။ • လူနည်းစု လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အခွင့်အရေးများကို အာမခံပေးခြင်းကြောင့် မည်သည့် တင်းမာမှုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေသနည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအပေါ် အများ၏ သဘောတူညီမှုဆန္ဒကို မည်သို့ ရယူနိုင်မည်နည်း။ • အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေးများကို အာမခံပေးခြင်းကြောင့် မည်သည့် တင်းမာမှုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေသနည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအပေါ် အများ၏ သဘောတူညီမှုဆန္ဒကို မည်သို့ ရယူနိုင်မည်နည်း။ • စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အာမခံပေးခြင်းကြောင့် မည်သည့် တင်းမာမှုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေသနည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အဆိုပါ အခွင့် အရေးများအပေါ် အများ၏ သဘောတူညီမှုဆန္ဒကို မည်သို့ ရယူနိုင်မည်နည်း။

၈။ နိဂုံး	<ul style="list-style-type: none"> • လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များကို ချမှတ် တည်ဆောက်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အား အသုံးပြုမည်ဆိုပါလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ အနေဖြင့် မည်သည့်အချက်ကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် အရေးကြီးပါသည်။
-----------	--

မှတ်စုများ

၁ ဂလင်နီ မီရှာ၏ ဘော်လကန်သားများ ၁၈၀၄-၁၉၉၉။ အမျိုးသားရေး စိတ်ဓာတ်၊ စစ်နှင့် ကြီးမားသော အင်အား များ (လန်ဒန်၊ ဂရန်တာ၊ ၂၀၀၀)၊ ၈-၂၂-၃၈ မှ ဖိုင်ဒြမ်းဖော်ပြခြင်း။

၂ နိုင်ငံတကာ IDEA၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပုံစံချမှတ်ခြင်း။ နိုင်ငံတကာ IDEA လက်စွဲစာအုပ် အသစ် (စတော့ဟုမ်း၊ နိုင်ငံတကာ IDEA၊ ၂၀၀၅) ။

အဓိက စာလုံးများ

လူ့အခွင့်အရေး၊ အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေး၊ နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ၊ လူ့အခွင့်အရေး ရရှိခံစားမှု ပြည်သူ့အခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ ECOSOC အခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း၊ လူမျိုးအသား အရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ခြင်း၊ လူမျိုးရေးအရ အနှိမ်အခံရသူများအပေါ် ခွဲခြားအသားပေးခြင်း၊ အမျိုးသမီးထု၏ အခွင့်အရေးများ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေးများ၊ အရေးပေါ် အခြေအနေ၊ အစိုးရအပေါ် မကျေနပ်ချက်များကို ပြန်လည်တင်ပြရန် အစိုးရက ခန့်အပ်ထားသည့် အရာရှိများ၊ လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ အထူးတာဝန်အဖွဲ့အစည်းများ၊ အားနည်းချို့ယွင်းချက်များ ရှိနေသော အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဖယ်ကြည့်ပထုတ် ခြင်းခံရသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဆိုးရွားသော ချိုးဖောက်မှုများ၊ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်၊ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုကို တရားမျှတစွာ ကာကွယ်ခြင်း။

အခြားသော ရင်းမြစ်များ

- ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီး
<http://www.ohchr.org/EN/Pages/WelcomePage.aspx>

ဤအထူးတာဝန် ပေးအပ်ခြင်းခံရသူသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အရာရှိဖြစ်ပြီး သုတေသန၊ ပညာရေးနှင့် ပြည်သူ့ပြန်ကြားရေး၏ ဝါဒများ ဖြန့်ဖြူးရေးများကို ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ယင်း၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လူ့အခွင့် အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အရင်းအမြစ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် အစီအစဉ်များအပြင် လေ့ကျင့် သင်ကြားရေး ပစ္စည်းများနှင့်

လက်ရှိလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများအပေါ် ပြုလုပ်သည့် ဖိုရမ်တစ်ခုလည်း ပါရှိပါ သည်။

- ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ

<<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/>>

လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည့် နိုင်ငံပေါင်း ၄၇ နိုင်ငံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ကုလသမဂ္ဂစနစ်အတွင်းရှိ အစိုးရ အချင်းချင်းကြား အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုဖြစ်ပါ သည်။ ကောင်စီကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု အခြေအနေများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန်နှင့် ယင်းတို့အား အကြံပြုပေးရန် ဟူသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၂၀၀၆ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက တည်ထောင်ခဲ့ပါ သည်။

- လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် အလေးထားသည့် ဒီမိုကရက်တစ် အုပ်ချုပ်ရေး၏ အလေးထားမှု ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်

<http://www.undp.org/governance/focus_human_rights.shtml>

ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ် (UNDP) သည် လူ့အခွင့်အရေးစနစ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ စွမ်း ဆောင်ရည်ကို တည်ဆောက်ခြင်း၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး နိုင်ငံတော်၏ တရားရေး စနစ်များကို မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအပေါ် ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ UNDP ၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ရင်းမြစ်များကို ဖန်တီးပေးပြီး လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ဆောင်ရွက်နေကြသူများအတွက် ပံ့ပိုး ရေး အစီအစဉ်များလည်း ရှိပါသည်။

- လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးအပေါ် အာဖရိက အထူးတာဝန် အဖွဲ့

<<http://www.achpr.org/>>

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးအပေါ် အာဖရိက ပဋိညာဉ်အရ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ယင်းပဋိညာဉ်ကို လေးစားလိုက်နာမှုရှိစေရန် ဤအထူးတာဝန်အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားပါသည်။

- ဥရောပသမဂ္ဂ၏ အခြေခံ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာတမ်း

<http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/rights_values/index_en.htm>

ဥရောပ သမဂ္ဂ (EU) ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အားလုံးတို့အား ၂၀၀၇ ခုနှစ်မှစ၍ အာဏာတည်သည့် အခြေခံ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာတမ်းက ဥပဒေအရ လိုက်နာစေပါသည်။ EU ၏ အဓိက စံသတ်မှတ်ချက်များကို လစွာသွန်း သဘော တူညီမှုစာချုပ်တွင် ချမှတ်ဖော်ပြထားပြီး လူသား၏ သိက္ခာတရား၊ လွတ်လပ်မှု၊ ဒီမိုကရေစီ၊ သာတူညီမျှဖြစ်ရေး၊ တရား ဥပဒေစိုးမိုးရေး နှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာရေး စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။

- အာရပ် လူ့အခွင့်အရေး ညွှန်ကိန်း

<<http://www.arabhumanright.org/en/>>

အာရပ်ဒေသအတွင်း အုပ်ချုပ်ရေးအပေါ် ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်က ကမကထ ပြုသည့် အာရပ်နိုင်ငံ များအတွက် လူ့အခွင့်အရေးညွှန်ကိန်း (UNDP-POGAR) သည် အာရပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများက အချက်အချာကျသော နိုင်ငံ တကာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူညီမှု စာချုပ်များကို စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်သော ကော်မတီများသို့ ကန့်သတ်ချက်များ အပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေး၊ တုံ့ပြန်ချက်များနှင့် ဆက်စပ်နေသော ကုလသမဂ္ဂမှတ်တမ်းအားလုံး၏ ဘဏ်တိုက်သဖွယ် ဖြစ်နေပါသည်။

- လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် အချင်းချင်းကြား အထူးအဖွဲ့အစည်း

<<http://www.cidh.oas.org/what.htm>>

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် အချင်းချင်းကြား အထူးအဖွဲ့အစည်း (IACHR) သည် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ အဖွဲ့အစည်း လောင်းရိပ်အောက်တွင်ရှိသော လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးအတွက် အမေရိကန် အချင်းချင်းကြား စနစ်အတွင်းရှိ အဖွဲ့အစည်း နှစ်ခုအနက်မှ တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ (<<http://www.oas.org>> တွင်ကြည့်ပါ။) ဤအဖွဲ့အစည်း၏ ရုံးချုပ်မှာ ဝါရှင်တန်ဒီစီတွင် ရှိပါသည်။ အခြားသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှာ ကိုစတာရီကာနိုင်ငံ ဆန်ဟိုစေးရို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန် အချင်းချင်းကြား အထူးအဖွဲ့အစည်းပင် ဖြစ်ပါ သည်။

- လွှတ်တော်များ သမဂ္ဂ

<<http://www.ipu.org/english/whatipu.htm>>

လွှတ်တော်များ သမဂ္ဂ (IPU) သည် ကမ္ဘာ့အနှံ့ရှိ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများနှင့် ပြည်သူ့လူထုများအကြား ငြိမ်းချမ်း ရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များအပြင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်တို့ဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းအပ်သော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို တည်ဆောက်ခြင်းစသဖြင့် ဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားရာ ဗဟိုချက် တစ်ခုဖြစ်ပါ သည်။ IPU သည် အကြောင်းအရာအလိုက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအပေါ် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ပါ သည်။

- ကမ္ဘာ့ တရားဥပဒေရေးရာ ပြန်ကြားရေး ဌာန

<<http://www.worldlii.org/>>

ကမ္ဘာ့ တရားဥပဒေရေးရာ ပြန်ကြားရေးဌာနသည် နိုင်ငံအသီးသီးမှ ဥပဒေများနှင့် အဓိက တရားရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အမြောက်အများ ထိန်းသိမ်းထားရှိပါသည်။ ဤမှတ်တမ်းတွင် နိုင်ငံအလိုက် အကြောင်းအရာ ကိစ္စရပ် အလိုက် ရှာဖွေနိုင်ပါသည်။

- အစိုးရ၏ တရားဥပဒေ ပြန်ကြားရေး ကွန်ယက်

<<http://www.glin.gov/search.action>>

အမေရိကန် ကွန်ဂရက် လွှတ်တော်၏ ဥပဒေရေးရာ စာကြည့်တိုက်သည် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအချို့မှ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို စုစည်းထားသည့် ဤအွန်လိုင်းကွန်ယက်ကို

ထားရှိပြီး ယင်းကို အကြောင်းအရာအလိုက် ရှာဖွေနိုင်ပါသည်။

- စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး နှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကွန်ယက်
<<http://www.esr-net.org/>>

အဆိုပါကိစ္စရပ်များကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် စည်းမျဉ်းအသစ်များ၊ နည်းလမ်းအသစ်များနှင့် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားထိလက်လှမ်းမမီဖြစ်နေကြသော ပြည်တွင်းလုပ်ဆောင်သူများအား အရင်းအမြစ်တစ်ခုကို ဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးခြင်း နှင့် သာတူညီမျှမရှိခြင်းကို လျော့နည်းပပျောက်စေရန် ESCR သည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုများအကြားရှိ လွင့်ခံတစ်ခုကို လူသိရှင်ကြား ပံ့ပိုးထားပါသည်။ ယင်းသည် အကျိုးအမြတ် ရရှိရေးအတွက် မဟုတ်သော၊ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာတစ်လွှားရှိ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ပံ့ပိုးရန် လုပ်ဆောင်နေကြသော ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သူများ၏ အပြန်အလှန် အကျိုးသက်ရောက်နေသော ကွန်ယက်ကို ယင်း၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်ပေါ်တွင် စီစဉ်ဖော်ပြထားပါ သည်။

- ဥရောပ ကောင်စီ

<<http://www.coe.int>>

ဥရောပကောင်စီသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပပဋိညာဉ်စာတမ်း၊ ပြည်သူများအား ကာကွယ်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အခြားသော ကိုးကားချက် စာတမ်းများစသည်တို့ကို အခြေခံ၍ ဥရောပတစ်လွှား၌ သာမန်နှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသည့် စည်းမျဉ်းများအား ရေးဆွဲချမှတ်ရန်အတွက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်လျက် ရှိပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး အတည်ပြု ပြဌာန်းမှုကို ခိုင်မာစေရန် ပုံစံချမှတ်သော ရင်းမြစ်များ၊ ထုတ်ဝေမှုများနှင့် လေ့ကျင့်သင်ကြား ရေးဆိုင်ရာ ပစ္စည်းများ ပါဝင်ပါသည်။

- HUDOC – လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပတရားရုံး၏ ချမှတ်ခဲ့သော စီရင်ချက်များကို အခြေခံသော ဥပဒေ

<<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/HUDOC/HUDOC+database>>

HUDOC သည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပတရားရုံးနှင့် ယခင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပကော်မရှင်ဟောင်း တို့က ချမှတ်သည့် အမှုများနှင့် စီရင်ချက်များအား ထိန်းသိမ်းထားသော အချက်အလက်များ ဖြစ်ပါသည်။

- အာရှ တရားဥပဒေရေးရာ ရင်းမြစ်များ စင်တာ

<<http://www.alrc.net/>>

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် အာရှတရားဥပဒေရေးရာ ရင်းမြစ်များစင်တာ (ALRC) သည် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများနှင့် နီးကပ်စွာ ဆောင်ရွက်ကြပြီး နိုင်ငံတော်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အလေးထားခြင်း ဖြင့် ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို

မြင့်တင်ပေးပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် လူ့အခွင့်အရေး အတည်ပြုပြဌာန်းခြင်းများနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ခိုင်မာစေရန် တရားရေးဆိုင်ရာ ပညာရှင်များအတွက် အရင်းအမြစ်များနှင့် လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုများကို ဖော်ပြပေးထားပါသည်။

- လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုကို တရားမျှတစွာ ကာကွယ်ရေးအတွက် နိုင်ငံတကာ ဌာန
<<http://www.ictj.org>>

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုကို တရားမျှတစွာ ကာကွယ်ရေးအတွက် နိုင်ငံတကာဌာနသည် ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်းများအား လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်စောက်ရှောက်သူများအဖြစ်အားထားယုံကြည်မှုကို တည်ဆောက်ပေးခြင်းဖြင့် လူ့အဖွဲ့ အစည်းများအား လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရေးကို အကူအညီပေးရန် လုပ်ဆောင်ပေးသည့် အကျိုးအမြတ်ကို ရှေးရှုခြင်းမရှိသော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် နိုင်ငံများနှင့် မူဝါဒချမှတ်သူများအား လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုအား တရားမျှတစွာ ကာကွယ်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို အကြံပေးပြီး အဆိုပါကိစ္စရပ်များအပေါ် သုတေသနပြုလုပ်ရန်အတွက် ထုတ်ဝေမှုများအား စာကြည့်တိုက် တစ်ခုအဖြစ် ဖန်တီးပေးပါသည်။

- လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ပေါင်းစည်းညီညွတ်ရေး အဖွဲ့အစည်း
<<http://www.humanrights.com/home.html>>

လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ပေါင်းစည်းညီညွတ်ရေး အဖွဲ့အစည်း (UHR) သည် လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စရပ်များကို ရည်စူးထားသည့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ သိမ်းဆည်းထားသော အချက်အလက်များဖြင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များနှင့် လူ့အခွင့်အရေး သမိုင်းကြောင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် သတင်းအချက်အလက်များ၊ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများနှင့် ပညာရပ် ဝေါဟာရများကို ဖန်တီးပေးခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံတကာအဆင့်၊ ပြည်တွင်းအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်ဒေသန္တရအဆင့် အသီးသီး တွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေငြာစာတမ်းကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဆောင်ရွက်ပါသည်။

စာစုစာရင်း

အမ်ဗဒူလာ၊ E၊ 'မလေးရှားနိုင်ငံ၏ လူ့မျိုး အသားအရောင်အရ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် ကာကွယ်ရေး မူဝါဒ။ လူ့အဖွဲ့ အစည်းအား ပြန်လည်ပုံစံချမှတ်ရန်၊ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုကို တိုက်ဖျက်ချေမှုန်းရန်'၊ ၁၉၉၇၊ <http://www.ices.lk/publications/esr/articles_jul97/Esr-Abdullah.PDF> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

အန်ဒီလီနာ၊ R၊ 'အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် ယင်း၏လောင်းရိပ်။ အက်ကွေဒေါ နိုင်ငံ၏ မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံနှင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ လှုပ်ရှားမှုများ' ၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအကြား ၁၉၉၇-၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ် အား တရားဝင်စေခြင်းကို ဆွေးနွေးသော လက်တင်အမေရိက လေ့လာမှုများ မှတ်တမ်း၊ ၃၅ (၂၀၀၃)၊ စာ-၇၂၁-၅၀၊ ၂၀၀၉၊ နိုင်ငံင်ဘာ ၁၈ ကမ်းဘရစ်ချ် မှတ်တမ်းမှ ကူးယူဖော်ပြထားပါသည်။

အောစတင်၊ ဂရိတ်ဗီလီ၊ အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ လွတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့ အကြား သဘောထားကွဲလွဲမှုကို ဖော်ပြသည့် 'ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း' (အောက်စဖို့ဒ် နှင့် နယူးဒေလီ။ အောက်စဖို့ဒ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၉၉) စာ ၉၉-၁၂၂။

ဘက်ဂိုပိုင်၊ R၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ သမိုင်းကြောင်း အစဉ်အလာအရ အခွင့်မသာခွဲရသော ဇာတိနိမ့်လူမျိုးများအတွက် အထူးဆောင်ရွက်ချက်များအား ဖန်တီးရန် 'မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံ၏ ဆွေးနွေးမှုများနှင့် လူနည်းစု၏ အခွင့်အရေး' စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အပတ်စဉ် ၊ ၃၅ (၂၁/၂၂ မေ၊ ၂၀၀၀)၊ စာ ၁၈၃၆-၄၅၊ ၂၀၀၉၊ နိုဝင်ဘာ ၁၈ တွင် JSTOR ၌ ရရှိနိုင်ပါသည်။

အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များဆိုင်ရာ ကနေဒါ ပဋိညာဉ်စာတမ်း၊ <http://www.charterofrights.ca/en/26_00_01> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

ကာတာစင်တာ၊ 'အက်ကွေဒေါနိုင်ငံ၏ အပြီးသတ် အစီရင်ခံစာ ၊ ၂၀၀၇၊ စက်တင်ဘာ ၃၀၊ မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံ ရွေးကောက်ပွဲများ၊ ၂၀၀၇၊ စာ-၂၊ <<http://aceproject.org/regions-en/countries-and-territories/EC/reports/ecuadors-constituent-assembly-elections-2007-final>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

ဒိုဝါ၊ J၊ W၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်း၏ အကြောင်းအရာများအား အကြမ်းရေးဆွဲသည့် လုပ်ငန်းစဉ်၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို မီးမောင်းထိုးပြထားသော အောင်နိုင်မှုကို စွဲကိုင်ခြင်း။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်နောက်ပိုင်း ဂျပန်နိုင်ငံ (နယူးယောက်၊ နော်တင်ဂျင်နှင့် လက်အောက်ခံ ပြည်နယ်၊ ၂၀၀၀)၊ စာ ၃၆၄-၃၇၃။

ဂလင်နီ၊ M၊ ဘော်လကန်သားများ ၁၈၀၄-၁၉၉၉။ အမျိုးသားရေး စိတ်ဓါတ်၊ စစ်နှင့် မဟာအင်အားများ (လန်ဒန်၊ ဂရိတ် တာ၊ ၂၀၀၀)၊ စာ ၃၂-၃၈

ဟာ့ထ်၊ H.L.A ၊ သဘာဝတရားနှင့် ကိုက်ညီသော ဥပဒေ၊ တရားဥပဒေအရ ကျိုးကြောင်းခိုင်လုံခြင်း၊ ကိုယ်ကျင့်တရား များကို ဖော်ပြသော တရားဥပဒေ၏ အယူအဆ၊ ကလာရင်ဒန် ဥပဒေ စီရင်ထုံးများ (အောက်စဖို့ဒ်၊ အောက်စဖို့ဒ် တက္က သိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၁)၊ စာ ၁၉၅-၂၀၇။

ဟာ့ထ်၊ V ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးတွင် အခွင့်အရေးကို အခြေခံသော နည်းလမ်းဆောင်ရွက်ချက်ကို ဖော်ပြသည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း၊ အထူးအစီရင်ခံစာ ၁၀၇ (ဝါရှင်တန် ဒီစီ၊ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ငြိမ်းချမ်းရေး အဖွဲ့အစည်း၊ ၂၀၀၃)၊ စာ-၄-၁၁၊ <<http://www.usip.org>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြပါသည်။

ဟန့်ထ်၊ လင်း၊ အခွင့်အရေးများသည် ရှင်းလင်းပြရန် မလိုကြောင်းကို ဖော်ပြသည့် လူ့အခွင့်အရေးကို ဖန်တီးခြင်း။ သမိုင်းကြောင်းတစ်ရပ် (နယူးယောက်၊ နော်တင်ဂျင်နှင့် လက်အောက်ခံ ပြည်နယ်များ၊ ၁၉၉၇)၊ စာ- ၂၆-၃၄။

ကင်နေဒါ၊ ဒေးဗစ်၊ ပြဿနာ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးများအား ရှင်းလင်းဖော်ပြသော ကောင်းကွက်များ၏ မှောင်သော အခြားတစ်ဘက်။ နိုင်ငံတကာ လူသားခြင်း စာနာထောက်ထားမှု ဝါဒအား အခြားသော ရှုထောင့်တစ်ခုမှ ဝေဖန်သုံးသပ်ခြင်း။ (ပရင့်စ်တွန်၊ N.J။ ပရင့်စ်တွန် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊

၂၀၀၄)၊ စာ ၃-၃၅။

မက်ဝင်နီ၊ E၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ပုံစံချမှတ်မှုများကို ဖော်ပြသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်း၊ စည်းမျဉ်းများ၊ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များ (တိုရွန်တို၊ တိုရွန်တို တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၈၁)၊ စာ ၆၇-၁၂၅။

မာမူဒီ၊ S၊ အာဖဂန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေသစ်အတွင်းရှိ အစွဲလမ်းဘာသာ တရားဥပဒေ။ 'ဆန့်ကျင်ခြင်း သို့မဟုတ် ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ခြင်း' (နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဟိန်ဒီဒီဘာဂ် မှတ်တမ်း။ နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေ ကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော မက်စီပလန်ခ် အဖွဲ့အစည်း)၊ ၆၄ (၂၀၀၄) ၊ စာ-၆၆၇-၈၀ (စာရေးသူ၏ လက်ဝယ်ရှိထားသည့် ပုံစံအတိုင်း PDF ဖြင့်)

စတင်နီယာ၊ J နှင့် အယ်စတန်၊ P ၊ ဥပဒေ၊ နိုင်ငံရေး၊ ကိုယ်ကျင့်တရားဟူသည့် အနေအထားများအတွင်း နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး၊ ဒုတိယအကြိမ် (အောက်စဖို့ဒ်၊ အောက်စဖို့ဒ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၀) ၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြသည့် စာ ၂၄၃-၃၃၁ နှင့် အခွင့်အရေးများနှင့် ယှဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သမုတိသစ္စာကို ဖော်ပြသည့် စာ ၃၂၄-၄၀၂

တူလီ၊ J ၊ ယှဉ်ကျေးမှုများ မျိုးစုံ ကွဲပြားတည်ရှိမှုကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုလက်ခံခြင်းအား ထောက်ခံခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဆန့်ကျင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အငြင်းပွားမှုများအား ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်းကို ဖော်ပြသည့် အံ့အား သင့်စရာကောင်းသော ပေါင်းစုံခြင်း၊ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားစွာ တည်ရှိနေထိုင်သော အချိန်ကာလအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေစနစ်ကို ကျင့်သုံးမှု (ကမ်းဘရစ်ချ်၊ ကမ်းဘရစ်ချ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၉၅)၊ စာ-၁၈၃-၂၁၂။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများ

(အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဖော်ပြချက်များကို <<http://confinder.richmond.edu>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ကြည့် ရှုနိုင်ပါသည်။)

ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၈၈

ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၉၁

ဗင်နီဇွဲလား ဘော်လီဗီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၉၉

အက်ကွဒေါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၈

ဘော်လီဗီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၉

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၄၉

မလေးရှားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၅၇

အရှေ့တီမောနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၂

အာဖဂန် နက္ခတ်တန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၄

နီပေါနိုင်ငံ၏ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၇
 အီရတ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၅၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂၀၊၃၀၊ ၃၇
 ဟန်ဂေရီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၄၉၊ ၁၉၈၉ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသော ပုံစံအား ဖော်ပြထားသည်။
 ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၄၉
 ဂရိနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၇၅
 စပိန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၇၈
 အီဂျစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၇၁
 အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၉၄
 တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၉၆
 နိုင်ဂျီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၉၆
 ရဝမ်ဒါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၃
 ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၅
 ကင်ညာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၁၀

အခန်း ၄

အခန်း ၄

အခန်း ၄

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ ပုံစံချမှတ်မှု

မားကပ်စ် ဘော့ကင်ဖိုးဒ်

၁။ နိဒါန်း

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုအတွက် အဓိကကျသော အစိုးရ၏ အဓိက ကဏ္ဍသုံးခု အနက်မှ တစ်ခုသော ကဏ္ဍဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် နှင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့ဟူသည့် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍသုံးခုအကြား အာဏာကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းနှင့် အချင်းချင်း ဆက် စပ်နေမှုများသည် ဤသို့ ပုံစံချမှတ်ရန်အတွက် အဓိကကျသော အခြေခံ သဘောတရားများဖြစ်ပါသည်။ တရားဥပဒေ များကို ရေးဆွဲချမှတ်ပြီး ရသုံးမှန်းခြေ ငွေစာရင်းကို အတည်ပြုရသည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၊ ဥပဒေများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရသည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့် တရားဥပဒေများအပေါ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးသော တရား စီရင်ရေးအဖွဲ့ဟူသည့် အဆိုပါကဏ္ဍသုံးရပ်၏ ကျယ်ပြန့်သော ယေဘုယျသဘောဖြစ်သော ကွဲပြားမှုများအတွင်း သင့် လျော်မှုတသော ဟန်ချက်ညီမှုကို ပုံစံချမှတ်နိုင်ရန် ပြဿနာရပ်များစွာကို ရင်ဆိုင်ပြီး ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ပါ သည်။ ယင်းကဏ္ဍသုံးခုအား တစ်ခုနှင့် တစ်ခု သီးခြားထားရှိသင့်သော အတိုင်းအတာနှင့် ကဏ္ဍများအကြား အပြန် အလှန်စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ထိန်းချုပ်မှုများ၏ ကွဲပြားခြားနားချက် ပမာဏသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ခု အား မူကြမ်းရေးဆွဲရေး သို့မဟုတ် လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမြဲတစေ ဖြစ်ပေါ်နေသော အငြင်းပွားမှုများ၏ အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ ပုံစံ ချမှတ်မှုကို လက်တွေ့တွင် သီးသန့်အနေအထားအတွင်း ဆွေးနွေးနိုင်မည် မဟုတ်သော်လည်း ယင်း၏ဆောင်ရွက်ချက် များအတွင်း အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းထားသည့် ပုံစံအား နားလည်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအတွက် ပုံစံချမှတ်ရေး နည်းလမ်းများကို ပို၍ အသေးစိတ်ကျစွာ စဉ်းစားခြင်း မပြုမီ နိုင်ငံတော်၏ ကဏ္ဍသုံးရပ်အကြား အချင်းချင်း ဆက်စပ်နေမှုများအပေါ် အကျဉ်းချုပ် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်သည် အထောက်အကူ ပြုမည်ဟု ယူဆရပါသည်။ အထူးသဖြင့် အစိုးရ၏ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့အကြားရှိ အဖွဲ့ အစည်းဆိုင်ရာ ဟန်ချက်ညီမှုသည် အမျိုးစုံကွဲပြားခြားနားသော

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့ ဟူသည့် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍသုံးခုအကြား အာဏာကို ခွဲဝေသတ်မှတ် ပေးခြင်းနှင့် အချင်းချင်း ဆက်စပ်နေမှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ၏ အဓိကကျသော အခြေခံ သဘောတရားများ ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါကဏ္ဍသုံးရပ်အကြားရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုချင်းစီသည် ယင်းတို့ကိုယ်ပိုင် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော၊ အနေအထား အချင်းချင်း ဆက်စပ်နေသော ဟန်ချက်ညီမျှမှုကို ပုံစံချမှတ်ပါသည်။

စီမံဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ပုံစံချမှတ်မှုနည်းလမ်းများကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို လေ့လာ၍ ဆွေးနွေးကြသူများသည် သမ္မတစနစ်၊ လွှတ်တော် စနစ် နှင့် ယင်းတို့ နှစ်ခု၏ အင်္ဂါရပ်များရှိနေသော ရောထွေးထားသည့် ကြားစနစ်ဟူသည့် အမျိုးအစားသုံးခု အသွင်အပြစ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် စီစဉ်ထားသည့် စနစ်များကို ခွဲခြားသတ်မှတ်လေ့ရှိကြပါသည်။ သမ္မတစနစ်နှင့် လွှတ်တော် စနစ် အကြား အခြေခံကွာခြားချက်မှာ သမ္မတစနစ် တစ်ခုတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲတို့ကို ပုံသေ သတ်မှတ်ထားသော ကာလတစ်ခုအတွက် တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော် လည်း လွှတ်တော်စနစ်တွင် လွှတ်တော် ကိုသာ တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက် ၍ အစိုးရ၏ အကြီးအကဲကို

လွှတ်တော်ကပင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပြီး ယင်းသည် လွှတ်တော်၏ အခြေတမ်းပုံပိုးမှုကို လိုအပ်ပါသည်။ စနစ်များအတွင်းရှိ အခြားသော အမျိုးအစား ခွဲခြားမှုများကို ပြုလုပ်နိုင်သော်လည်း အဆိုပါ ခွဲခြားမှုများသည် သမ္မတစနစ်၊ လွှတ်တော်စနစ် သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာ ကျင့်သုံးသော သမ္မတစနစ်စသဖြင့် သတ်မှတ်ထားသော စနစ်တစ်ခုအား အမျိုးအစား ခွဲခြားရန် ပုံပိုးနိုင်ခြင်း ရှိမရှိ ပေါ်မူတည်၍ နည်းလမ်းများမှာ ကွဲပြားခြားနားကြပါသည်။

၂။ အစိုးရ၏ စနစ်များနှင့် ယင်းတို့၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံ ချမှတ်ခြင်း၏ အဓိကကျသော အကြောင်းအရာ တစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအား ပုံစံချမှတ်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများက ယင်းတို့အနေဖြင့် သမ္မတစနစ်၊ လွှတ်တော်စနစ် သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ထမ်းဆောင်နေသော အစိုးရ အား တည်ဆောက်ရေးအတွက် တည်ငြိမ်သော၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ရှာပုံတော် ဖွင့်ခြင်းသည် အစိုးရ စနစ်အသီးသီး၏ ဆက်စပ်နေသော အဆိုအကောင်း၊ အကျိုးအပြစ်များအား ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ခြင်းနှင့် ဒွန်တွဲနေလေ့ ရှိပါ သည်။

အရော စနစ်ကို လက်ခံကျင့်သုံးနေကြကြောင်း တိကျပြတ်သားစွာ တရားဝင် ထုတ်ပြန်ခြင်းမရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတိုင်းသည် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍနှစ်ရပ်အကြား ယင်းတို့ကိုယ်ပိုင် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော၊ အနေအထား အချင်းချင်း ဆက် စပ်နေသော ဟန်ချက်ညီမျှမှုကို ပုံစံချမှတ်ပြီး နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ ပညာရှင်များသည် တိကျသော နမူနာပုံစံချမှတ်မှုကို အောက် ဖော်ပြပါအတိုင်း အမျိုးအစား ခွဲခြားပါသည်။ ပညာရှင် အသီးသီးသည် အဆိုပါ ပုံစံများကို

သတ်မှတ်ရန် သတ်မှတ်ချက် ဘောင် အမျိုးမျိုးအပေါ် မှီခိုအားထားလျက် ရှိသောကြောင့် စာရေးဆရာ အသီးသီးတို့က အချို့သောနိုင်ငံများကို ကွဲပြား ခြားနားစွာ အမျိုးအစားခွဲခြားထားပါသည်။ စနစ်တစ်ခုအတွင်း ဖြစ်လာနိုင်ခြေရှိသော အားသာချက်နှင့် အားနည်းချက် များကို ဆွေးနွေးရာတွင် ဤမရေရာမှုသည် အလွန်ခက်ခဲစေပါသည်။ ဝ ဆုံးဖြတ်ချက်မချမီ ဤအချက်များအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် သတိပေးချက်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါ စာပိုဒ်များသည် စနစ်များကို အကျဉ်းချုပ် အားဖြင့် ဖော်ပြပေးပြီး ယေဘုယျ သုံးသပ်ချက်ကိုလည်း ပေးပါသည်။ တိကျသော အစိုးရ စနစ်ကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြနိုင် ရန်အတွက် ယေဘုယျလက်ခံထားသော သတ်မှတ်ချက်ဘောင်အဖြစ် အများစုက အသိအမှတ်ပြုထားကြသည့် အဆိုပါ လက္ခဏာရပ်များကို စာလုံးအမဲများဖြင့် ဇယားကွက် ၁ မှ ၃ အထိတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ အချို့သော စောင့်ကြည့် လေ့လာသူများက ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားပြီး အချို့ကမူ သင့်လျော်ခြင်း မရှိဟူ၍ ယူဆထား သော စံသတ်မှတ်ချက်များကို သက်ဆိုင်သော အစိုးရစနစ်များ၏ သတ်မှတ်ထားသော အခြေခံသဘောတရားများအဖြစ် ယူဆထားသော် လည်း ယင်းတို့အား ထပ်မံ၍ ထည့်သွင်းဖော်ပြ ထားပါသည်။

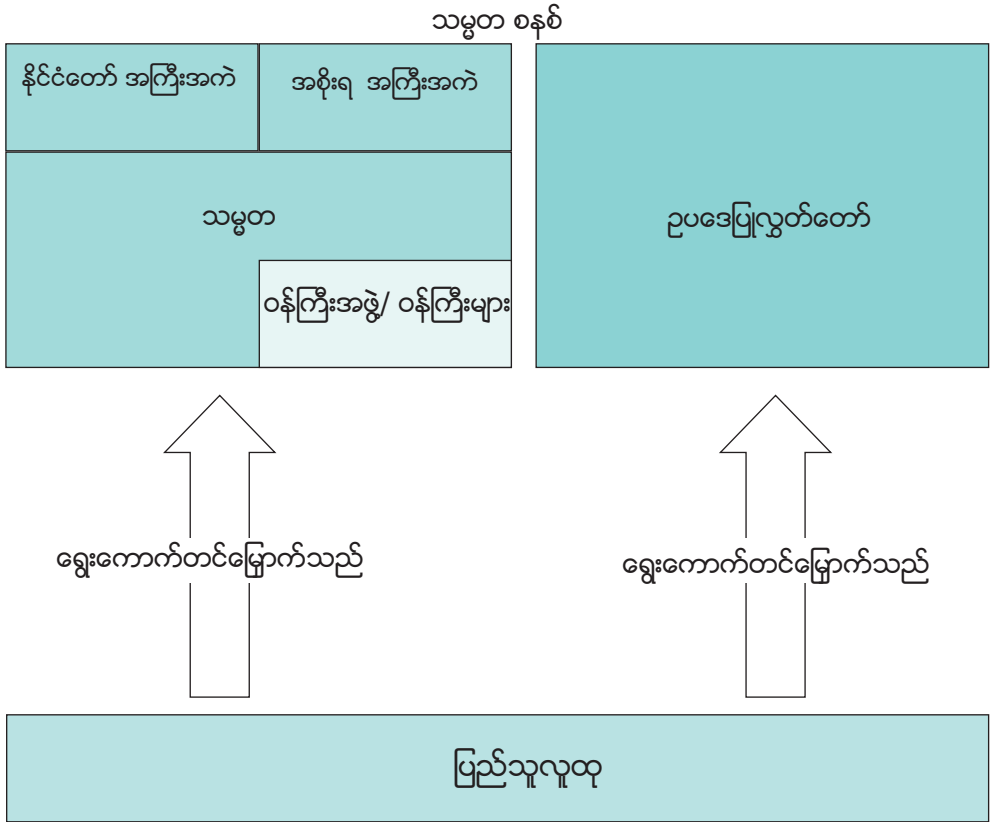
၂.၁။ သမ္မတ စနစ်

ဇယားကွက် ၁။ အစိုးရ သမ္မတစနစ်၏ အင်္ဂါရပ်များ

သမ္မတစနစ်၏အဓိကလက္ခဏာရပ်များမှာ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့သည် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ သီးခြားအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ပြီး ယင်းတို့၏ နောက်ခံအခြေအနေနှင့် ရပ်တည်မှုများသည်လည်း ကွဲပြားခြားနားခြင်းပင် ဖြစ်ပါ သည်။ (ယင်းတို့သည် ထွက်ပေါက် မရှိသော အခြေအနေမှ လွတ်မြောက်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော နည်းလမ်းမရှိပဲ အဆိုပါကဏ္ဍ နှစ်ရပ်အကြား ချောင်ပိတ်မိသော အခြေအနေကို ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။)

- သမ္မတသည် နိုင်ငံတော်နှင့် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲဖြစ်သည်။
- ပြည်သူလူထု၏ မဲဆန္ဒဖြင့်သာ သမ္မတကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။ (သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ သဘောထားကို အကောင်အထည်ဖော်ပေးမည့် ကြားခံအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ)
- သမ္မတ၏ အာဏာတည်သော အချိန်ကာလကို သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ယင်းအနေဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အပေါ် နိုင်ငံရေးအရ တာဝန်များ မရှိသကဲ့သို့ အာဏာတည်နေရေးအတွက် ယင်း၏ပိတ်မှ ပုံမှန်အပေါ် မှီခိုခြင်းလည်း မရှိပါ။
- ယေဘုယျအားဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့သည် ယင်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို သမ္မတထံမှသာ ရရှိပါသည်။
- သမ္မတသည် ရံဖန်ရံခါ ဥပဒေပြုခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ်တွင် နိုင်ငံရေးအရ အာဏာသက်ရောက်မှု အနည်းငယ် ရှိပါသည်။

ပုံ ၁။ အစိုးရ၏ သမ္မတစနစ်

*ဝန်ကြီးများကို ယေဘုယျအားဖြင့် သမ္မတကသာ ခန့်အပ်ခြင်း၊ ထုတ်ပယ်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။

ရင်းမြစ်။ ဒေလီ၊ ကက်သရင်းနားနှင့် အခြားသူများထံမှ ရယူ ကိုးကားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ဖော်ပြသည့် မက်စ်ပလန်စ် လက်စွဲစာအုပ်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခု၏ ပုံစံချမှတ်မှုများနှင့် စည်းမျဉ်းများ၊ ဒုတိယအကြိမ် (နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော နိုင်ငံတော် ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေရေးရာ၊ ဟိန်ဒယ်လ်ဘွန်၊ မက်စ်ပလန်စ် အဖွဲ့အစည်း၊ ၂၀၀၉)

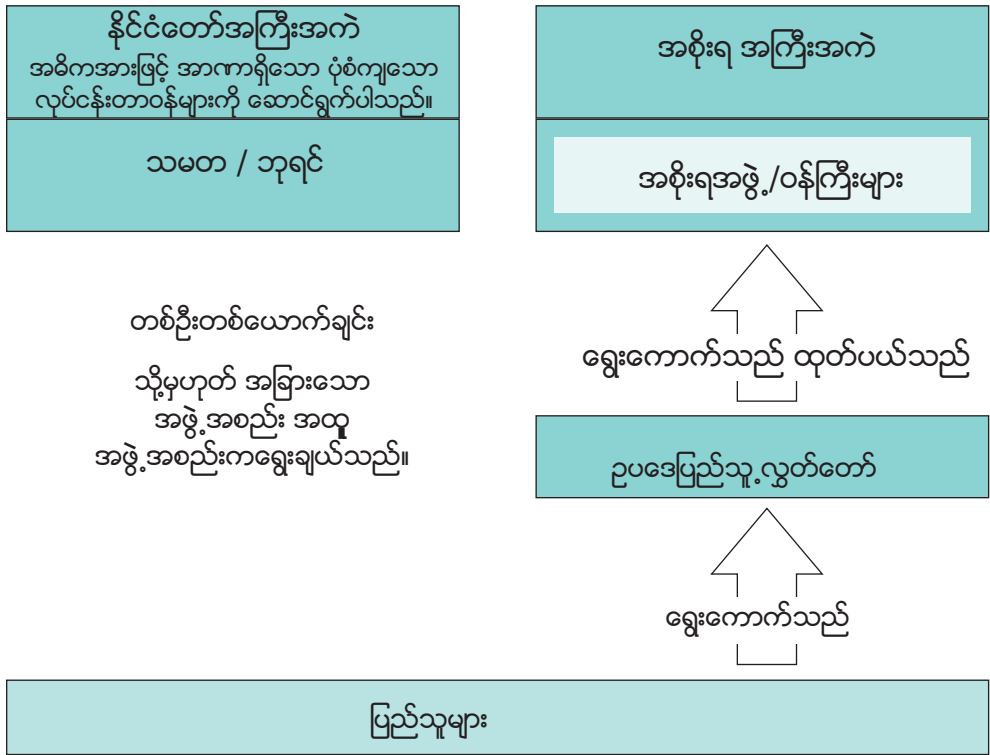
၂.၂။ လွှတ်တော်စနစ်

ဇယားကွက် ၂။ အစိုးရ လွှတ်တော်စနစ်၏ အင်္ဂါရပ်များ

အဓိက စံသတ်မှတ်ချက်များမှာ အာဏာကို ထပ်ပိုင်းအဆင့်၌သာ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ချုပ်ကိုင်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဝါစဉ်အရ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ လက်အောက်တွင်ရှိရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ယင်း၏ နောက်ခံအနေအထားများ နှင့် ရပ်တည်မှုသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အပေါ်၌ မူတည်နေပါသည်။

- အစိုးရ၏ အကြီးအကဲကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။
- အစိုးရ၏ အကြီးအကဲသည် လွှတ်တော်အတွက် တာဝန်ရှိပြီး ယင်း၏ပါတီမှ ပံ့ပိုးမှုအပေါ် မှီခိုခြင်း မရှိပါ။ (အယုံအကြည်မရှိအဆိုကို တင်သွင်းခြင်းဖြင့်)
- ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံတော်၏အကြီးအကဲ (ဘုရင် ဖြစ်စေ၊ အာဏာရှိသော သမ္မတ ဖြစ်စေ) နှင့် အုပ်ချုပ်သူ အစိုးရ၏ အကြီးအကဲတို့သည် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း မဟုတ်ပါ။

ပုံ ၂။ အစိုးရ၏ လွှတ်တော်စနစ်
လွှတ်တော်စနစ်

*ဝန်ကြီးများကို အစိုးရ၏ အကြီးအကဲက ခန့်အပ်ခြင်း၊ ထုတ်ပယ်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပြီး ရံဖန်ရံခါတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ သဘောတူညီမှုကို ရယူ ရပါသည်။

ရင်းမြစ်။ ဒေလီ၊ ကက်သရင်းနားနှင့် အခြားသူများထံမှ ရယူ ကိုးကားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ဖော်ပြသည့် မက်စ်ပလန်ခ် လက်စွဲစာအုပ်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခု၏ ပုံစံချမှတ်မှုများနှင့် စည်းမျဉ်းများ၊ ဒုတိယအကြိမ် (နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော နိုင်ငံတော် ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေရေးရာ၊ ဟိန်ဒယ်လ်ဘာဂ်၊ မက်စ်ပလန်ခ် အဖွဲ့အစည်း၊ ၂၀၀၉)

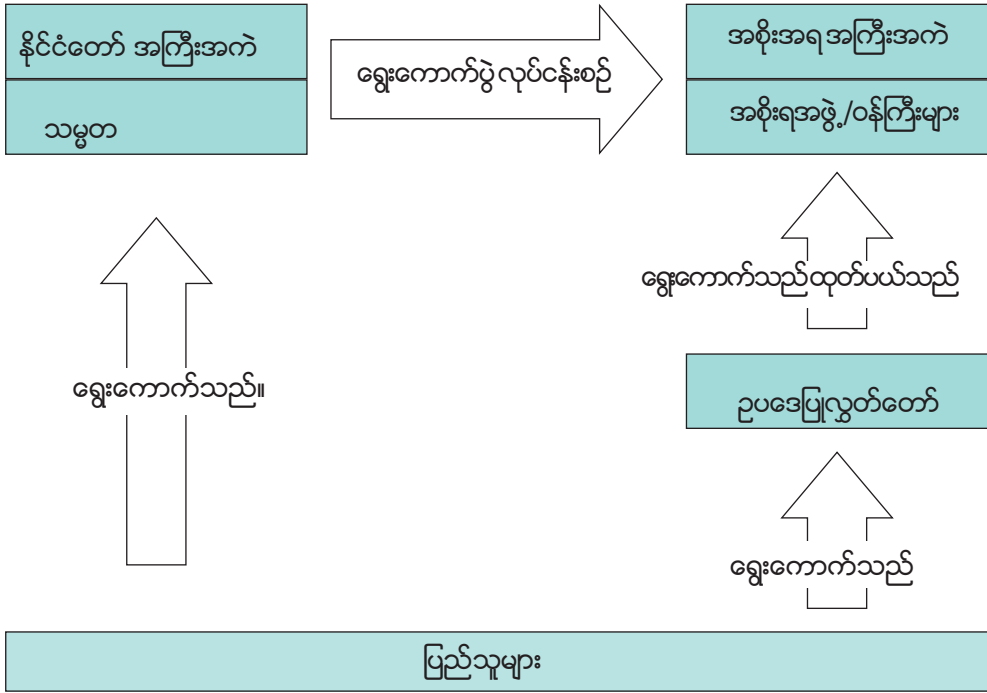
၂.၃။ ရောထားသည့်စနစ် (သမ္မတစနစ်ကို တစ်ချို့တစ်ဝက်သာ ကျင့်သုံးသည် စနစ်ဟု ရည်ညွှန်းထားပါသည်)

ဇယားကွက် ၃။ ရောထွေး ပေါင်းစည်းထားသော အစိုးရစနစ်၏ အင်္ဂါရပ်များ

အရော စနစ်၏ အဓိက အင်္ဂါရပ်မှာ အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ နှစ်ခုရှိခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေ ပြုလွှတ်တော်ကို အဆင့်တစ်ခုတည်းအဖြစ်သတ်မှတ်၍ ကဏ္ဍနှစ်ခု၏ လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ ဆက်နွှယ်မှုကို ပေါင်းစပ်ထားပါသည်။

- နိုင်ငံတော်၏ ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ထမ်းဆောင်သော သမ္မတကို ပြည်သူလူထု၏ မဲဆန္ဒဖြင့်သာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါ သည်။
- သမ္မတဖြစ်စေ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ဖြစ်စေ ရွေးချယ်ခြင်း၊ ခန့်အပ်ခြင်း၊ ထုတ်ပယ်ခြင်းတို့အား ဝန်ကြီးချုပ်ကသာ အပြည့် အဝ ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ပါသည်။
- အစိုးရအဖွဲ့၏ အကြီးအကဲဖြစ်သည့် ဝန်ကြီးချုပ်သည် လွှတ်တော်အတွက် တာဝန်ရှိပါသည်။ (အယုံအကြည်မရှိ အဆို ကို တင်သွင်းနိုင်သည်)။
- ယေဘုယျအားဖြင့် သမ္မတသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုအာဏာ၏ ကြီးမားသည့် အစိတ်အပိုင်းကို ရရှိပါသည်။

ပုံ ၃။ အစိုးရ၏ ရောထွေးပေါင်းစည်းထားသည့် စနစ်

* အစိုးရအဖွဲ့၏ အကြီးအကဲအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း/ထုတ်ပယ်ခြင်း ပြုသည့် လုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို အသုံးပြု၍ ဝန်ကြီးများကို ခန့်အပ် ပါသည်။ သို့မဟုတ် ဝန်ကြီးများကို အစိုးရအဖွဲ့၏ အကြီးအကဲက ခန့်အပ်ခြင်းဖြစ်စေ/ ထုတ်ပယ်ခြင်းဖြစ်စေ ပြုလုပ်နိုင်ပြီး ရန်ခံရုံခါတွင် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်ကို ရယူရပါသည်။

ရင်းမြစ်။ ဒေလီ၊ ကက်သရင်းနားနှင့် အခြားသူများထံမှ ရယူ ကိုးကားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ဖော်ပြသည့် မက်စ်ပလန်ခ် လက်စွဲစာအုပ်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခု၏ ပုံစံချမှတ်မှုများနှင့် စည်းမျဉ်းများ၊ ဒုတိယအကြိမ် (နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော နိုင်ငံတော် ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေရေးရာ၊ ဟိန်ဒယ်လ်ဘာ့ဂ်၊ မက်စ်ပလန်ခ် အဖွဲ့အစည်း၊ ၂၀၀၉)

၂.၄။ အစိုးရ၏ အမျိုးမျိုးသော စနစ်များမှ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အားသာချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား ငြိမ်းချမ်းရေး၊ တည်ငြိမ်မှု၊ ပြန်လည် ရင်ကြားစေရေးနှင့် (အကြိမ်များစွာ) ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းတို့အပြင် ထိရောက်မှုရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို အလွဲသုံးစား မလုပ်သော စွမ်းဆောင်ရည်ရှိသော အစိုးရကို ဖော်ဆောင်ရရှိစေမည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုကို ပုံစံချမှတ်ရန် မျှော်မှန်းထားပါသည်။ သင့်လျော်ကောင်းမွန်သော အစိုးရစနစ်အား ရှာပုံတော်ဖွင့်ခြင်းသည် အဆိုပါ သတ်မှတ်ချက်များကို ရရှိစေရန် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရစနစ်များ၏ ဆက်စပ်နေသော အဆိုးအကောင်း၊ အကျိုးအပြစ်များအား ဆန်းစစ် အကဲ ဖြတ်ခြင်းနှင့် ဒွန်တွဲနေလေ့ရှိပါသည်။ အမှန်စင်စစ် စနစ်တစ်ခုခြင်းစီ၏ အားသာချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများအား လေ့လာ တင်ပြထားသည့် များစွာသော ရေးသားဖော်ပြချက်များ ရှိပါသည်။ ဇယား ၁ သည် အစိုးရ၏ သင့်လျော်သော စနစ်များ အပေါ် အများစုက ထောက်ခံကြသည့် အားသာချက်များနှင့် ယင်းစနစ် တစ်ခုချင်းစီနှင့် ဆက်စပ်နေသော စိန်ခေါ်မှုများကို အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။

ဇယား ၁။ အစိုးရ၏ အမျိုးမျိုးသော စနစ်များအပေါ် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အားသာချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

	အားသာချက်များ	စိန်ခေါ်မှုများ
<p>သမ္မတ စနစ်</p>	<p>တိုက်ရိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ။ တိုက်ရိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာသည် နိုင်ငံသားများအား ယင်းတို့၏တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော ဦးစားပေး အကြောင်းအရာများကို ပို၍ ကိုယ်စားပြုနိုင်သော အစိုးရအဖွဲ့၏ အကြီးအကဲနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ရန် အတွက် နည်းလမ်းများစွာကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ထို့အပြင် ယင်းသည် နိုင်ငံသားများအား တာဝန်ရှိသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအား ထိန်းသိမ်းနိုင်မည့် ပိုမို၍ တိကျပြတ်သားသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။</p>	<p>အာဏာရှင်စနစ်ဆီသို့ ယိမ်းနိုင်ခြေ ရှိခြင်း။ အနည်းငယ်သာ မဲပိုရသော အရေအတွက်ဖြင့် သမ္မတများကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်လေ့ မရှိသော်လည်း သမ္မတရွေးကောက်ပွဲ စနစ်များ၏ 'အနိုင်ရယူ အားလုံးယူ' ဟူသော သဘောသဘာဝကြောင့် နိုင်ငံတော်၏ တစ်ခုတည်းသော ပိုင်ဆိုင်မှု ရာထူးနေရာဖြစ်သော၊ ဂုဏ်သိက္ခာကြီးမားပြီး အင်အားကြီးမားသော နိုင်ငံရေးအာဏာကို တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အချိန်ကာလတစ်ခုအတွက် ရရှိပိုင်ဆိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ရံဖန်ရံခါတွင် အနည်းငယ်သာ ထောက်ခံမဲ ပိုမိုရရှိသော်လည်း နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံး၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းဟူသည့် အဓိပ္ပါယ်အရ သမ္မတသည် အတိုက်အခံများကို</p>

	<p>တည်ငြိမ်မှု။ သမ္မတ၏ အာဏာတည်သော သတ်မှတ် ကာလများသည် မူဝါဒ ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကြိုတင်ခန့်မှန်း၍ ရနိုင်ခြင်းနှင့် တည်ငြိမ်ခြင်းကို ရံဖန်ရံခါ တွင် လွှတ်တော်စနစ်များထက်ပို၍ ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။ တစ်စတစ်စ နှင့် စနစ်တကျဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် မကြာခင် ပြန်လည် တည်ဆောက်ရခြင်း သို့မဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့၏ တည်ငြိမ်မှု မရှိခြင်းသည် အစိုးရ၏ စီမံကိန်းများအား အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရေးကို ထိ ခိုက်စေပြီး နိုင်ငံရေးစနစ်ကိုလည်း မတည်မငြိမ် ဖြစ်စေပါသည်။ အာဏာ ကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့်ဥပဒေ ပြု လွှတ်တော်တို့သည်အားပြိုင်နေ သော ပုံစံနှစ်မျိုးကို ကိုယ်စားပြုပြီး ပုံစံတစ်မျိုးခြင်းစီသည် အခြားပုံစံ တစ်မျိုးကို စစ်ဆေးနိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် ကွဲပြားခြားနားသော မူဝါဒဆိုင်ရာနည်းလမ်းများကိုဆွေးနွေး ငြင်းခုံနိုင်ရန် လွတ်လပ်ခွင့်ကိုလည်း ပို၍ ဖန်တီးပေးပါသည်။ အစိုးရအပေါ် အတိုက်အခံ ပြုလုပ်ခြင်းသည်အစိုးရ၏ ရပ်တည်ချက်ကို ထိခိုက်နှစ်နာစေခြင်း မရှိသကဲ့သို့ ရွေးကောက်ပွဲအသစ်များ ထပ်မံကျင်းပရန် လိုအပ်မှုလည်း မဖြစ်ပေါ်စေပါ။</p>	<p>လက်မခံပဲ ရွေးကောက်ပွဲ ပြန်လည်ကျင်းပရန်အတွက်နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အာဏာများကို အလွဲသုံးစားလုပ်မှုဘက်ကိုယိမ်းနေ လျက် ဥပဒေ၏ အပေါ်တွင် ရှိနေသည် ဟူသော အယူအဆကိုပင် ဖန်တီး နိုင်ခြင်းဆီသို့ ဦးတည်စေနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ ချောင်ပိတ်မှု။ သမ္မတ အနေဖြင့် လွှတ်တော် မှတစ်ဆင့် ယင်း၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကိုဆောင်ရွက် ရန်အတွက်လိုအပ်သော အသာရ သည့် ဆန္ဒမဲပမာဏကို မရရှိပါက ကဏ္ဍနှစ်ရပ်လုံးအတွက် တရားဝင် ဖြစ်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအရ မတိုးသာ မဆုတ်သာ အခြေအနေမျိုးကို ဖြစ်ပေါ် စေပါသည်။</p>
--	--	---

<p>လွှတ်တော် စနစ်</p>	<p>ပြီးပြည့်စုံမှု ရှိခြင်း။ လွှတ်တော် စနစ်သည် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ကြီးမားစွာ တည်ရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုအတွင်း ကျယ်ပြန့်၍ ပြည့်စုံသော အစိုးရစနစ်ကို ဖန်တီးပေးနိုင်ရန် အလားအလာကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။ ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိခြင်း။ အစိုးရအဖွဲ့၏ အကြီးအကဲ တစ်ဦး၏ နိုင်ငံရေး စီမံချက်များသည် ပြည်သူ့လူထု အများစု၏ သဘောထားကို ကိုယ်စားပြုခြင်း မရှိပါကယင်းအား ရာထူးမှ အချိန်မရွေး ထုတ်ပယ်နိုင်ပါသည်။ အစိုးရ၏ အကြီးအကဲသည် လွှတ်တော်အား ပံ့ပိုးပေးမှု မရှိပါက ရွေးကောက်ပွဲ အသစ်များကို ကျင်းပနိုင်ပါသည်။ ထိရောက်မှုများ။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် လုပ်ငန်းစဉ်သည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ နိုင်ငံရေးသဘော ဆောင်သော ဗီတိုအာဏာက ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေခြင်း၊ ပိတ်ဆို့ခြင်းမရှိပါက ပို၍မြန်ဆန်နိုင်ပါသည်။</p>	<p>တည်ငြိမ်မှု မရှိခြင်း။ အစိုးရသည် အများစု၏ ဆန္ဒမဲအရ ပြိုကွဲသွားနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ညွန့်ပေါင်းအစိုးရသည် အစိုးရအဖွဲ့အား ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် အခက်အခဲများ ပိုမို၍ ကြုံတွေ့နိုင်ပါသည်။ အာဏာကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း အနေအထားများ မရှိခြင်း။ ရင်းနှီးသော ဆက်ဆံမှုများကို ထောက်၍ လွှတ် တော်သည် အစိုးရအား ဝေဖန်ခြင်း မပြုပါ။ တဖန် အစိုးရ သည် ဖြုတ်ချခံရမည်ကို စိုးရိမ်သဖြင့် ခိုင်မာသော မူဝါဒများနှင့် စီမံချက်များ ကျင့်သုံးနိုင်မည် မဟုတ်သော ပြဿနာရပ်များလည်း ရှိပါသည်။</p>
<p>အရောစနစ်</p>	<p>ပြီးပြည့်စုံမှု ရှိခြင်း။ အရောစနစ်သည် အတိုက်အခံ အင်အားစုများအကြား အာဏာခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်းကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ခွင့်ပြုပေးပါသည်။ ပါတီတစ်ခုသည် သမ္မတနေရာကို ရရှိနိုင်ပြီး အခြားတစ်ခုသည် ဝန်ကြီးချုပ်ရာထူးကို ရရှိပိုင်ဆိုင်နိုင်သောကြောင့် နှစ်ခုစလုံးသည် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု စနစ်များတွင် ခိုင်မာသော နေရာကို ရရှိနိုင်ပါသည်။ ကိစ္စရပ်တစ်ခုအပေါ်</p>	<p>မတိုးသာ မဆုတ်သာအခြေအနေ။ အရောစနစ်တစ်ခုတွင် အထူးသဖြင့် 'အတူယှဉ်တွဲ နေထိုင်' ရမည့်ကာလများတွင် သမ္မတနှင့် ဝန်ကြီးချုပ် တို့သည် မတူညီသော ပါတီနှစ်ခုမှ ကိုယ်စားပြု တင်မြှောက်ခံရသောအခါ သမ္မတနှင့် ဝန်ကြီးချုပ်အကြား နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍတွင်း သဘောထား ကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေမည့် အလားအလာများ ရှိပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်မှု</p>

	<p>အကောင်းဘက်မှရှုမြင်၍ဖြစ်နိုင်ခြေ ခန့်မှန်းရပါက ယင်းသည် ကျန် စနစ်နှစ်ခုလုံး၏ အားသာချက်အချို့ကို ပေါင်း စည်းထားနိုင်ပါသည်။</p>	<p>အောက်တွင် သမ္မတရော ဝန်ကြီးချုပ်ကပါ ယင်းတို့တွင် ပြည်သူ့ကိုယ်စား ပြောကြားရန် အာဏာရှိကြောင်း တရားဝင် အတည်ပြုဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ (သမ္မတစနစ်နှင့် အလားတူစွာ) ကိစ္စရပ်တစ်ခုအပေါ် အဆိုးဝါးဆုံး ရှု ထောင့်တစ်ခုမှ ခန့်မှန်းရမည်ဆိုပါက ယင်းသည် ကျန် စနစ်နှစ်ခုလုံးမှ စိန်ခေါ်မှုအချို့ကိုလည်း ပေါင်းစည်း ထား နိုင်ပါသည်။</p>
--	---	---

၂.၅။ အစိုးရ၏ အမျိုးမျိုးသော စနစ်များမှ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အားသာချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများအပေါ် ကန့်သတ်ထားသော အညွှန်းများ၏ အရေးပါမှုများ

တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အတွင်းရှိ နိုင်ငံအရေးလောကအပေါ် အစိုးရ၏ စနစ်များမှ သက်ရောက်မှုများကို ကြိုတင်ခန့်မှန်းခြင်းသည် ခက်ခဲသော တာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ စနစ်များ၏ အားသာချက်များ၊ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အမျိုးမျိုးသော စာရေးဆရာများ၏ ကွဲပြားခြားနားသော အယူအဆများကို စုစည်းဖော်ပြထားသည့် ဇယား ၁ ကို အကြောင်း အမျိုးမျိုးအရ သတိထား၍ ဖတ်ရှုလေ့လာသင့်ပါသည်။

ပထမဦးစွာ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း စနစ်တစ်ခုချင်းစီ၏ ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်များအပေါ်

နိုင်ငံရေးစနစ်များ၏ ကျယ်ပြန့်သော အမျိုးအစား ပုံစံ များကို သမ္မတစနစ်၊ လွှတ်တော်စနစ်နှင့် ယင်းစနစ်နှစ် ခု ပေါင်းစပ်ထားသည့် လက္ခဏာရပ်များ ရှိနေသော အရောစနစ်ဟူ၍ ၃ မျိုး ခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ စနစ်တစ်ခု ချင်းစီ၏ ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်များအပေါ် ယေဘုယျ အတည်ပြု သဘောတူညီချက် မရှိပါ။

ယေဘုယျ အတည်ပြု သဘောတူညီချက် မရှိပါ။ လက်ရှိတွင် အရောစနစ်/ သမ္မတစနစ်ကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာ ကျင့်သုံးသော စနစ်၏ အနည်းဆုံး ကွဲပြားခြားနားသော သတ်မှတ်ချက် သုံးမျိုးကို လက်ခံအသုံးပြုလျက်ရှိကြပြီး တစ်ခုချင်းစီသည် နိုင်ငံများကို ကွဲပြားခြားနားစွာ အမျိုးခွဲထားပါသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများကို လွှတ်တော်စနစ်ကျင့်သုံးနေဆဲ ဖြစ်သည် သို့မဟုတ် သမ္မတစနစ်ကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည် (ဩစတြီးယား၊ အိုင်ယာလန်) သို့မဟုတ် အရောစနစ်အစား သမ္မတစနစ်ကိုသာ

ကျင့်သုံးနေကြောင်း တွေ့ရှိရသည်စသဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုချက်များပေါ် မူတည်၍ သတ်မှတ်ယူဆနိုင်ပါသည်။ သဘောတရား တစ်ခုချင်းစီအား အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ရန် အများစု၏ သဘောတူညီမှု သာ မရှိပါက သမ္မတစနစ် သို့မဟုတ် ယင်းကို တစ်ဝက်တစ်ပျက်သာ လက်ခံကျင့်သုံးသည့် အရောစနစ်တို့သည် ပြဿနာများပေါ်ပေါက်နိုင်မည်ဆိုသည်ကို အကျိုးသင့်အကြောင်းသင့် ပြောဆိုရန်မှာလည်း ခက်ခဲလှပါသည်။

ဒုတိယအနေဖြင့် သမ္မတစနစ်၏ ပုံစံများအတွင်း သမ္မတစနစ်၏ အမျိုးအစားများအရ သမ္မတ၏ အာဏာနှင့် တာဝန်ဝတ္တရား များအကြား ကွဲပြားခြားနားသော အတိုင်းအတာများအပေါ် ခြုံငုံထားသော များပြားလှသည့် အမျိုးစုံလင်မှုများရှိနေပါသည်။ ယေဘုယျအမျိုးအမည်အရ သမ္မတစနစ်အား စဉ်းစားခြင်းနှင့် သမ္မတစနစ်၏ အကျိုးဆက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ခြုံငုံကောက်ချက်ချခြင်းသည် တိကျပြတ်သားခြင်းမရှိသော ပုံစံကိုသာ ပေးစွမ်းနိုင်ပါလိမ့်မည်။ နိုင်ငံရေးအရ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ရှင်းလင်းဖော်ပြရာတွင် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု၏ အသေးစိတ် အချက်အလက်များအပေါ် ပိုမိုအလေးထားရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။

တတိယအချက်မှာ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲနိုင်သော အင်္ဂါရပ်များအပေါ်ကိုသာ အလေးပေးခြင်းဖြင့် (အစိုးရစနစ်) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ အလားအလာအကောင်းခြင်းနှင့် တည်ငြိမ်ပြီး စွမ်းဆောင်ရည်မြင့်သော အစိုးရ ပေါ်ထွက်လာရန် ယင်း၏ဖြစ်နိုင်ခြေကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် အထင်နှင့် အမြင်လွဲစေတတ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စည်းမျဉ်းများနှင့်အညီ ထိန်းသိမ်းကြပ်မတ်နေသော နိုင်ငံရေးပါတီများ ပါဝင်သော လွှတ်တော်စနစ်၊ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး ပါဝင်သည့် မဲဆန္ဒနယ်များ များပြားသော လွှတ်တော်စနစ်တို့သည် 'အနိုင်ရသူ အားလုံးယူ' လမ်းစဉ်ကို သမ္မတစနစ် များစွာတို့က ဆောင်ရွက်ကြသည်ထက် ပို၍ အားပေးထောက်ခံပါသည်။ အမှန်စင်စစ် အထက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် အချက်များ၏ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အစိုးရစနစ် အမျိုးအစားများ၏ နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်ချက်အပေါ် အမှန်တကယ် အကျိုးသက် ရောက်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အချင်းများမှုများ ရှိပါသည်။ သုတေသနပြုသူ အချို့က သမ္မတစနစ်များ သည် လွှတ်တော်စနစ်များထက် မအောင်မြင်မှုနှင့်

အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲနိုင်သော အင်္ဂါရပ်များအပေါ်ကိုသာ အလေးပေးခြင်းဖြင့် (အစိုးရစနစ်) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခု ၏ အလားအလာအကောင်းခြင်းနှင့် တည်ငြိမ်ပြီး စွမ်းဆောင်ရည် မြင့်သော အစိုးရပေါ်ထွက်လာရန် ယင်း၏ ဖြစ်နိုင်ခြေကို ဆုံးဖြတ် ခြင်းသည် အထင်နှင့် အမြင်လွဲစေတတ်ပါသည်။

ကြုံတွေ့ရန် ပို၍ ဖြစ်နိုင်ပြီး အာဏာရှင်စနစ်များဖြင့် အစားထိုးနိုင် သည်ဟု အချင်းများနိုင်သော်လည်း ။ အချို့ကမူ အတိုက်အခံပြု၍ ငြင်းဆန်ကြပြီး ။ အချို့က မည်သို့ဆိုစေ ယင်းတို့နှစ်ခုကြား မည်သို့မှ ဆက်စပ်မှု မရှိဟု၍ အငြင်းပွားကြပါသည်။^၄

စတုတ္ထအချက်မှာ တိုင်းပြည်၏ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အနေအထားအပြင် သီးသန့်လှုပ်ရှားသည့် အဖွဲ့အစည်း များသည်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရုရှတွင် သမ္မတနှင့် ဝန်ကြီးချုပ် ပါဝင်သော ခေါင်းဆောင်မှု နှစ်ရပ် ပါဝင်သည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကို ကျင့်သုံးပါသည်။ ဘောရစ်စ်ယက်ဆင် သမ္မတ ဖြစ်နေစဉ်အတွင်း အချို့သော ဝန်ကြီးချုပ်များသည် အစိုးရ၏ မူဝါဒများအား လမ်းညွှန်မှုတွင် လွှမ်းမိုးမှုများ သက်ရောက်နိုင်ကြသည်။ ဗလာဒီမာပူတင် သမ္မတဖြစ်နေစဉ် ယင်း၏ မူဝါဒဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ဝန်ကြီးချုပ်များအား နုတ်ထွက် စေခဲ့သည်။ ယင်းသည် ပုံစံကျသော ဖွဲ့စည်းပုံဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံရေး သိပ္ပံပညာရှင်များက ပူတင်၏ အစိုးရကို တရား လွန် သမ္မတစနစ် ဆန်နေသည်ဟု ယူဆကြသည်။ ပူတင် ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်ပြီး ဒီမစ်ထရီ မက်ဒီဗီဒက်အား သမ္မတအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့သောအခါ ဤယူဆချက်သည် ထပ်မံ၍ ပြောင်းလဲခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာသည် ရုရှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှု မရှိပဲ တစ်သီးပုဂ္ဂလ လှုပ်ရှားမှုများ၏ ကိုယ်ပိုင် လက္ခဏာရပ်များကြောင့် ပြောင်းလဲခဲ့ပါသည်။

ပဉ္စမအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ပုံစံတစ်ခုနှင့် အခြားသော ပုံစံများအကြား

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ပုံစံတစ်ခုနှင့် အခြားသော ပုံစံများအကြား မဖြစ်မနေ ရွေးချယ်ပေးရန် မလိုပါ။ လက်တွေ့တွင် ဤအကြောင်းအရာသည် တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် လွှတ် တော်စနစ် သို့မဟုတ် သမ္မတစနစ်ကို ရွေးချယ်သင့်ခြင်း ရှိမရှိ ဥပမာ များစွာ ရှိသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အနေအထားအရ လက်တွေ့ ထိရောက်မှုရှိမည့် စနစ်အား ရှာဖွေမည် ဖြစ်ပါသည်။

မဖြစ်မနေ ရွေးချယ်ပေးရန် မလိုပါ။ လက်တွေ့တွင် တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် လွှတ်တော်စနစ် သို့မဟုတ် သမ္မတစနစ်ကို ရွေးချယ်သင့်ခြင်း ရှိမရှိ ဥပမာများစွာ ရှိသော်လည်း လက်တွေ့ထိရောက်မှုရှိမည့် စနစ်အား ရှာဖွေမည် ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းပြည် တစ်ပြည်တွင် တည်ရှိနေသည့် သင့်လျော်သော၊ သမိုင်းနှင့်ဆိုင်သော အထိမ်းအမှတ် ဖြစ်သော အကြောင်းရင်းများ ရှိပြီး တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အနေအထားများအရ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စနစ်တစ်ခုမှ လိုက်နာမည့် အခြားသော စနစ်တစ်ခုသို့ ရုတ်ခြည်းပြောင်းလဲမှုဖြစ်မှသာ ဤအကြောင်းအရာများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။

အဆိုပါဖော်ပြချက်များကို သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် ဤအခန်းသည် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍတစ်ခုအတွင်းနှင့် အစိုးရ၏ကဏ္ဍများ အချင်းချင်းကြား အပြန်အလှန် အကျိုးသက်ရောက်မှုကို

ကိုယ်စားပြုသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု၏ တိကျ သော ရှုထောင့်များအား သတ်မှတ်ခြင်းအပေါ် အလေးထားပါသည်။ အထူးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ကိုင်တွယ်ခြင်းဖြင့် (ဥပမာအားဖြင့်- ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ဖျက်သိမ်းခြင်း၊ အစိုးရအဖွဲ့အား ရွေးချယ်ခြင်း၊ သမ္မတသက်တမ်း ကန့်သတ်ချက်များနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အထက်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်၏ အစည်းအဝေး အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ စသဖြင့်) ဤအခန်းသည် အဆိုပါ ရှုထောင့်များက ပိုမိုကြီးမားသည့် ပြီးပြည့်စုံမှု၏ အစိတ် အပိုင်းများ ဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုပါသည်။ ယင်းတို့ အကျိုးသက်ရောက်နေသည့် ပုံစံသည် ယင်းတို့အား ကျင့်သုံး သည့် အနေအထား၏ ကျယ်ပြန့်မှုအပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့အား ဦးစွာခွဲခြားရွေးထုတ်ခြင်းနှင့် အဆိုပါ နည်းပါးသည့် အကြောင်းအရာများအပေါ် ဆွေးနွေးမှုကို ပြုလုပ်ခြင်းသည် မည်သည့်စနစ်က အမှန်တကယ် လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သည်ကို သတ်မှတ်ရန် အထောက်အကူပြုပါသည်။ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အာဏာများ၊ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စစ်ဆေးမှုများ၊ အဖွဲ့အစည်းများအတွင်းရှိ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် အတည်ပြုခြင်းသည် အမျိုးအစားစုံလင်စွာ ပုံစံချမှတ်ရန် ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဤသို့ ခြုံငုံသုံးသပ် သော နည်းလမ်းသည် အထူးသီးသန့် အသုံးပြုရန် ဆိုလိုခြင်း မဟုတ်သော်လည်း ယင်းသည် မည်သည့် အစိုးရစနစ်ကို ရွေးချယ်ရမည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကနဦး နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးချက်များတွင် ချောင်ပိတ်မိနေသော အခြေအနေအတွင်း ရောက်ရှိခြင်းကို ရှောင်ရှားရန် အထောက်အကူ ပြုနိုင်ပါသည်။

အစိုးရ၏ စနစ်များအား ဆန်းစစ်ခြင်းဖြင့် မရရှိနိုင်သော်လည်း စစ်ဆေး၍ ဟန်ချက်ညီစေခြင်းနှင့် တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့၏ တာဝန်၊ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအပြင် ယင်း၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုနှင့် ဥပဒေများကို ပြန် လည်ဆန်းစစ်ရန် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း များကို စစ်ဆေးရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာစသဖြင့် အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း၏ ကျယ်ပြန့်သည့် ပုံစံချမှတ်မှုများ အတွင်း အရေးပါသော တာဝန်ထမ်းဆောင်သည့် အခြားသော အကြောင်းအချက်လည်း ရှိသည်။ ယင်းကို ဤလမ်းညွှန် စာအုပ်အတွင်း အခန်း ၆ တွင်

ဖော်ပြထားပါသည်။

၃။ ရည်ရွယ်ချက်/ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က မူကြမ်းရေးဆွဲပြီး တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့က လုပ်ဆောင်မည့် ဥပဒေအား အတည်ပြုပြဌာန်းရန်နှင့် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန် ဟူသည့် အစဉ်အလာအားဖြင့် ကွဲပြားသော ဦးတည်ချက်ဖြင့် အစိုးရ၏ အလားအလာများရှိသော ကဏ္ဍသုံးရပ်အနက်မှ တစ်ခုဖြစ်ကြောင်းကို သက်ဆိုင်သော ပြဌာန်းစာအုပ်များကို ဖတ်ရှုခြင်းဖြင့် သိရှိနိုင်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် ပြိုင်ဘက်ကင်း သည့် အာဏာရှိသော ကဏ္ဍတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိပြီး ယင်းအား နိုင်ငံတော်၏ ပုံရိပ်ကို ပြည်တွင်းတွင် ရောနှောနိုင်တော့မည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်၏ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အတွင်းရှိ သဘောသဘာဝနှင့် အညီ ခန့်အပ်ထားသော ခေါင်းဆောင် သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်သူဟူ၍ မြင်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲအား ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်းသည် အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံတို့၏ စွဲမြဲသော ကိုယ်စားပြုခြင်းများကြောင့် ဖြစ်ရသော ပဋိပက္ခများမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကြီးမားသော အဆင်မပြေမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အလွန် အရေးပါသော ကိစ္စရပ် တစ်ခု ဖြစ်သည်မှာ အံ့အားသင့်စရာ တစ်ခုမဟုတ်ပေ။ ရွေးကောက်ပွဲသည် အနိုင်ရသူနှင့် ရှုံးနိမ့် သူများကို ခွဲခြားပေးပါသည်။ ရှုံးနိမ့်သူများသည် ခေါင်းဆောင်အသစ်က ဦးစားပေးအနေဖြင့် ယင်းအား ထောက်ခံသူများကိုသာ အလေးပေး ဆောင်ရွက်ပေး၍ အတိုက်အခံပီတီများနှင့် ယင်းတို့နှင့် ပူးပေါင်းခြင်းမရှိသောသူများအား နှစ်နာစေမည်ကို ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ စိုးရိမ် ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ အမှန်စင်စစ် များစွာသော ပြည်တွင်း ပဋိပက္ခများသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ဗဟိုအဆင့်၌သာ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းနှင့် အင်အား ကြီးမားစေခြင်း အတွက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အဖြစ် စတင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်ပြီး ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်အတွင်း သို့မဟုတ် ပြင်ပတွင် ရှိပါသည်။

သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုကို မူကြမ်း ရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် လုပ်ဆောင်ကြသူများက မိမိတို့၏ တိုင်းပြည်အတွက် ရရှိနိုင်သော အကောင်းဆုံး နည်းလမ်းအရ ဖြေရှင်းချက်များ ရှာဖွေကြသည့် ပညာရပ်ဆန်သော လုပ်ငန်းစဉ် သက်သက်တစ်ခုမျှသာ မဟုတ်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်း ရေးဆွဲကြသူများနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးကြ သူများသည် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အကြောင်းအရာများအဖြစ် အသွင် ပြောင်းရန် ရည်ရွယ်ထားသော နိုင်ငံရေးလုပ်ဆောင်သူများ/ နိုင်ငံရေးပါတီများ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပုံစံချမှတ်မှုသည် စိတ်ပါဝင်စားမှုအမျိုးမျိုး၊ မျှော်မှန်းချက် အမျိုးမျိုး ရှိကြသည့် များစွာသော လုပ်ဆောင်ကြသူများအကြား သဘောတူညီမှုကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ အဖျက်သမားများနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများကို ကျူးလွန်သူများ အပါအဝင် ပဋိပက္ခနောက်ပိုင်း များစွာသော အဖွဲ့အစည်းများသည် ညှိနှိုင်းပြေလည်မှုများကို တောင်းဆိုကြမည် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲအား ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်းသည် အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံတို့၏ စွဲမြဲသော ကိုယ်စားပြုခြင်းများကြောင့် ဖြစ်ရသော ပဋိပက္ခများမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကြီးမားသော အဆင် မပြေမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အလွန်အရေးပါသော ကိစ္စရပ် တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အကောင်းမွန်ဆုံး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရရှိအောင်မြင်ရန် ဖြစ်နိုင်မည် မဟုတ်သော်လည်း အကောင်းမွန်ဆုံးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်ကို ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ယင်းသည် အောင်မြင်နိုင်ပါသည်။ အကျိုးဆက် အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုများသည် ခိုင်မာသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု ရှိမရှိအပေါ် မူတည်၍ ကွဲပြားခြားနားမည်ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်၏ လမ်းကြောင်းကို လွှမ်းမိုးမှုများ ရှိပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော၊ ပုံစံချမှတ်ထားသော၊ ယုတ္တိတန်သော ပုံစံမျိုးဖြင့် ဖော်ပြထားသောကြောင့် ဤအခန်းသည် ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုအဖြစ် အသွင်ပြောင်းရန်နှင့် အလားအလာရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုအပေါ်

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာအား ဗဟိုအဆင့်မှ လက်အောက် အဆင့်သို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း၏ အောက်ခြေအဆင့်သည် လုပ်ဆောင်ကြသူများကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပိုမို၍ ပါဝင်ကြရေးအတွက် ခွင့်ပြုပေးရန် ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများနှင့် နှိုင်းစာလျှင် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ဟန်ချက်ညီစေခြင်း စနစ်၏အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ် အဖြစ်နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအတွင်းတွင် ရှိပါသည်။

အားပြိုင်နေသော သဘောထားများအား ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးရာတွင် အဆင်ပြေ လွယ်ကူစေရန် သက်ဆိုင်ရာလုပ်ဆောင်ကြသူများအား အထောက်အကူ ပြုပါသည်။ ဤအခန်းသည် အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများအပေါ် အလေးပေးပါသည်။ ဤအခန်းသည် အကြောင်းအရာ အမျိုးမျိုးတွင် ခိုင်မာသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ရရှိနိုင်သော အကျိုးအမြတ်များအား လျစ်လျူရှုခြင်းမပြုပါ။ အာဏာကို လူနည်းစုကသာ စုစည်းထိန်းချုပ်ထားပြီး အများစုကို ဖယ်ကြဉ်ထားသည့် ဗဟိုအဆင့်တွင် အလွန်အမင်း ချုပ်ကိုင်ထားသော အုပ်ချုပ်ရေးက အနည်းဆုံးအနေဖြင့် အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများစွာတို့အား ဖြစ်ပေါ်စေသည် သို့မဟုတ် ကြီးထွားလာစေ သည်ဟု ယူဆပါသည်။

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာအား ဗဟိုအဆင့်မှ လက်အောက် အဆင့်သို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း၏ အောက်ခြေ အဆင့်သည် လုပ်ဆောင်ကြသူများကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပိုမို၍ ပါဝင်ကြရေးအတွက် ခွင့်ပြုပေးရန် ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများ နှင့် နှိုင်းစာလျှင် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ဟန်ချက်ညီစေခြင်း စနစ်၏အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အဖြစ် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအတွင်းတွင် ရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအား ကြီးကြပ်ရေး သို့မဟုတ် ယင်း၏ အာဏာများကို စစ်ဆေးရေးတွင် လုပ်ဆောင်ကြသူများ ပိုမိုပါဝင်ခြင်းသည် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်း စဉ်ကို နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေလျက် ဗီတိုအာဏာသုံးရန် အလားအလာများ ပိုမို၍ ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာပြီး ပြည့်စုံမှုရှိသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုပုံစံနှင့် ထိရောက်သောပုံစံတို့အကြား သတိရှိသော ဟန်ချက်ညီမှုကို ရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။

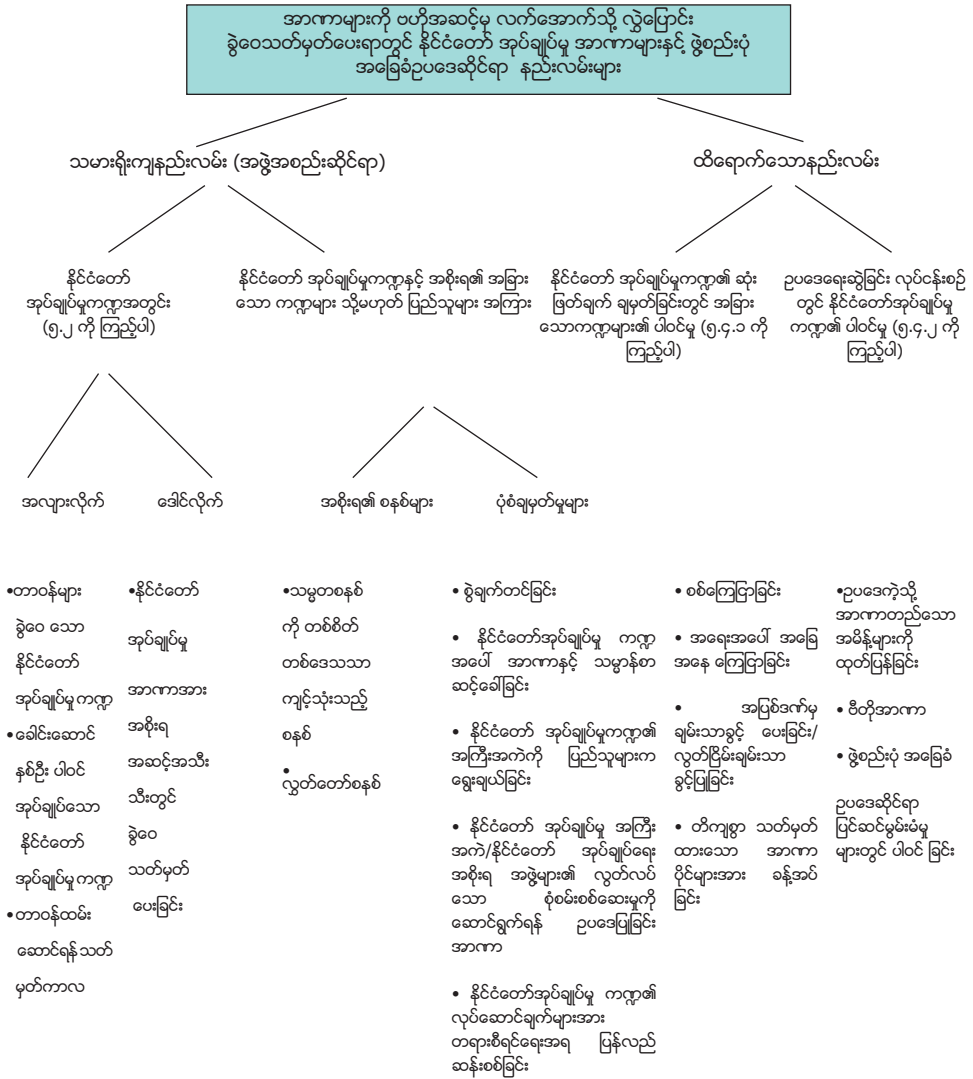
ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ ပုံစံ ရွေးချယ်မှုများ၏ အစိတ်အပိုင်း အသီးသီးကို ပုံ ၄ က ဖော်ပြထားပြီး ယင်းကို နှစ်ပိုင်းခွဲနိုင်ပါသည်။ ပထမအပိုင်းသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ပုံစံကျသော

သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု နည်းလမ်းများဖြစ်ပြီး၊ ဒုတိယအပိုင်းမှာ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုအတွင်း နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအား အမှန်တကယ် တာဝန်ပေးအပ်ထားသည့် နိုင်ငံမာသော အာဏာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အလေးပေး ဖော်ပြပါသည်။

၁။ ပထမအပိုင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု၏ ကွဲပြားခြားနားသော ရှုထောင့်နှစ်ခုအား အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းတို့မှာ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအတွင်းရှိ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့် အစိုးရ၏ အခြားကဏ္ဍများအကြား အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုတို့ ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအတွင်းရှိ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုတွင် အလျားလိုက်နှင့် ဒေါင်လိုက် ဟူသော ရှုထောင့် နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ အလျားလိုက် ရှုထောင့်သည် တစ်နိုင်ငံလုံးအဆင့်အရ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု၏ ဖွဲ့စည်းပုံအား ဗဟိုစနစ်မှ လက်အောက်သို့ အာဏာကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးသော စနစ်အတွက် နည်းလမ်းများကို လေ့လာဖော်ပြပြီး တာဝန်များကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ထားသော သမ္မတစနစ် (သမ္မတစနစ်နှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များတွင် လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်ထက်ပို၍ ပါဝင်ခွင့်ရှိသည်)၊ ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး ထားရှိသော အုပ်ချုပ်မှုစနစ် (သမ္မတနှင့် ဝန်ကြီးချုပ်) သို့မဟုတ် သမ္မတ၏ အာဏာတည်သော သတ်မှတ်ကာလအတွက် စည်းမျဉ်းများစသည်တို့ကို တည်ဆောက်ခြင်းဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ပါသည်။ ဒေါင်လိုက် ရှုထောင့် တွင်မူ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းစနစ်၏ ပုံစံအမျိုးမျိုးအရ အစိုးရ၏ အဆင့် အသီးသီးသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးပါသည်။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုအပြင် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍများကြားရှိ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဆက်စပ်မှုများသည်လည်း အလွန် အရေးကြီးလှပါသည်။ အစိုးရ၏ ကွဲပြားခြားနားသော စနစ်များတွင် အာဏာခွဲဝေခြင်းနှင့် စစ်ဆေး၍ ဟန်ချက်ညီစေခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များအား ခြုံငုံ၍ ပုံစံချမှတ်ရာတွင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုအမျိုးမျိုး ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် ပို၍ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု နည်းလမ်းများသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ဤသို့ ဆောင်ရွက်သည့် အတိုင်းအတာ အမျိုးမျိုးကို ဆန်းစစ်ရန် အခွင့်အလမ်း အမျိုးမျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။

၂။ အဓိကကျသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကို ပေးအပ်ထားသည့် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အာဏာသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အာဏာများအား ထိရောက်စွာ ထိန်းသိမ်းချုပ်ကိုင်ထားနိုင်သော အတိုင်းအတာ ကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။ အရေးပေါ် အခြေအနေကို ကြေငြာခြင်း၊ လွတ်ငြိမ်းစေခြင်း သို့မဟုတ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်များ ပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် စစ်ကြေငြာခြင်း အစရှိသည့် အစဉ်အလာအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ အပေါ်တွင်သာ တည်မှီနေသည့် အဆိုပါ အာဏာများအကြား ကွဲပြားခြားနားမှုကို ဖော်ပြနိုင်ပါလိမ့်မည်။ ယင်းတာဝန်များသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အာဏာအရ ထိန်းဆောင်ရသော တာဝန်များ ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍက ယင်းတို့အတွင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရပါသည်။ အဓိက နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ဥပဒေပြုရေး အာဏာများတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က အတည်ပြုထားသည့် ဥပဒေမူကြမ်းများအား ပယ်ချရန်၊ အမိန့်ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ဥပဒေပြုရန်၊ အချို့သော မူဝါဒရေးရာများတွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ဦးဆောင်မှုကို ပြုရန်၊ ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲ သို့မဟုတ် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများကို ကျင်းပရန်နှင့် ရသုံးမှန်း ခြေ ငွေစာရင်းအတွက် ပုံစံချမှတ်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။

ပုံ ၄။ အာဏာများကို ဗဟိုအဆင့်မှ လက်အောက်သို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးရာတွင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ

၄။ နောက်ခံအခြေအနေ အကြောင်းအရာများ

နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်၊ ပြည်သူ့မှုဝါဒ၊ နိုင်ငံရေး တည်ငြိမ်မှု၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပေါင်းစည်းညီညွတ်မှု စသည်တို့အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု၏ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော နည်းလမ်းများ၏ အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အကျိုးဆက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အဆိုကြမ်းများနှင့် ခန့်မှန်းချက်များအပေါ် ရေးသား ဖော်ပြချက် အများအပြား ရှိပါသည်။ ၅ သို့ရာတွင် လက်တွေ့အနေအထားက

ဤနယ်ပယ်အတွင်း ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ချမှတ်ထားသော ခြုံငုံကောက်ချက်ချခြင်း အလွန်နည်းပါးသည်ဟု သက်သေပြခဲ့ပါသည်။ စာရေးဆရာတစ်ဦးက ရေး သားထားသကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကြိုတင်ခန့်မှန်းမှုနယ်ပယ်သည် အရာမရောက်သော ခန့်မှန်းချက်များ၊ မျှော်မှန်းမထားသော အကျိုးရလဒ်များဖြင့် ပြန်ကျနေသည်ဟု ဆိုပါသည်။^၆ ဤသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာ၏ စကားလုံး သုံးနှုန်းမှုနှင့် ယင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများအကြား ကြားဝင်သော နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးစသည့် အမျိုးမျိုးသော ပြောင်းလဲမှု များစွာရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။^၇ ဤပြောင်းလဲစေသော တွန်းအားများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့် ဤအခန်းသည် မူကြမ်းရေးဆွဲထားသည့်အတိုင်း၊ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းသို့ ထုတ်ပြန် ကြေငြာခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံ၏ မည်သည့်အနေအထားတွင်မဆို ပြဌာန်းချက်များ၏ သမိုင်းကြောင်းအရ အစဉ်အဆက် တည်ရှိခဲ့သော တရားဝင်မှတ်တမ်းများကို ရှင်းလင်းဖော်ပြခြင်းမရှိပဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ၏ အတိုင်းအတာအပေါ် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော ဆန်းစစ်ချက်ကို တင်ပြပါသည်။ မတူညီသော အနေအထားအမျိုးမျိုးတွင် တူညီသော စံသတ်မှတ်ချက်တစ်မျိုးတည်းကို အသုံးပြုသောအခါ မတူညီသော ရလဒ်အသီးသီး ထွက်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ ထိုနည်းတူ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားလျက်ရှိသော စံသတ်မှတ်ချက်များကို အသုံးပြုပါက အလားတူ အကျိုးသက်ရောက်မှုမျိုးကိုသာ ရရှိမည် ဖြစ်သည်။

'ဆိုကြပါစို့။ တီးမှုတ်တဲ့ ဂီတတူရိယာတွေရယ်၊ တီးမှုတ်သူတွေရယ်က မတူတော့ဘူဆိုရင် တရားဥပဒေဆိုတဲ့ ဂီတသံစဉ်ဟာလည်း ပြောင်းလဲသွားပါတယ်'

ဒမ်ဆာကာ မိရီဂျန် (ပါမောက္ခ၊ ယေးလ် တက္ကသိုလ်)၊ 'အထောက်အထားဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲခြင်း၏ မရေရာသော ကံကြမ္မာ။ အင်ဂလို-အမေရိကန်နှင့် တိုက်ကြီးများဆိုင်ရာ စမ်းသပ်ချက်များ'

၄၅ Am/မှတ်တမ်းများ၊ စုစည်းမှု ၈၃၉ (၁၉၉၇)

ထပ်တူညီသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှစ်ခု မရှိနိုင်သောကြောင့် တစ်ခုခု သင်ခန်းစာများကို အခြားသော အနေအထားများ၊ အခြားလူများ သို့မဟုတ် အခြားသော ယဉ်ကျေးမှု နောက်ခံအနေအထားများတွင် ကွဲပြားစွာ အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ အချို့သော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက် ချက်များသည် လူမှုရေး အခြေအနေတစ်မျိုး တွင် အလွန်သင့်လျော်စွာ ထိရောက်မှု ရှိနိုင် သော်လည်း အခြားသော အနေအထား တစ်မျိုး တွင် အသုံးမဝင်ခြင်း သို့မဟုတ် ထိခိုက်နစ်နာ စေခြင်းများပင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေ ခံဥပဒေများသည် ဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းများကို ချမှတ်နိုင်သော်လည်း အဆိုပါ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကိုယ်တိုင် ကပင် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ပြောင်းလဲစေနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

ဥပမာအားဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဘုရင်ကိုသာ အဓိကအားဖြင့် အာဏာအရှိဆုံး ကဏ္ဍအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ထိုင်းနိုင်ငံသားများသည် ယင်းအား ချင်ခင်မြတ်နိုးမှု၊ လေးစားမှုတို့ဖြင့် တိုင်းပြည်၏ နိုင်ငံရေး ကိစ္စရပ်များကို ညွှန်ကြားရန် ပုံစံတကျ သတ်မှတ်ထားခြင်း မဟုတ်သော အာဏာများကို နှင်းအပ်ထားပါသည်။ အလားတူစွာပင် အခြားသော နိုင်ငံများတွင်လည်း ပြင်ပမှ မသိရှိနိုင်သည့် အကြွင်းမဲ့ဖြစ်သော တရားဥပဒေ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာ၏ စကားလုံး သုံးနှုန်းမှု နှင့် ယင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများအကြား ကြားဝင်သော နိုင်ငံ ရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးစသည့် အမျိုးမျိုးသော ပြောင်းလဲမှု များစွာ ရှိပါသည်။ မတူညီသော အနေအထားအမျိုးမျိုးတွင် တူညီသော စံသတ်မှတ်ချက် တစ်မျိုးတည်းကို အသုံးပြုသောအခါ မတူညီသော ရလဒ်အသီးသီး ထွက်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။

ဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အတိုင်းအတာထက်ပို၍ အာဏာများကို လွှဲပြောင်း ခွဲဝေနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ သဘောတူညီမှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်အတွင်း ရေးဆွဲ ဖန်တီးထားခြင်း မရှိသကဲ့သို့ ထောက်ခံခြင်းများ မရှိသော်လည်း ယင်းတို့သည် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ပုံစံချမှတ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် အထူးသဖြင့် အချို့သော လွတ်လပ်သည့် နိုင်ငံများ တွင် ပို၍ သိသာပါသည်။

ဩစတေးလျ တွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော အကြီးမားဆုံး နိုင်ငံရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အကျပ်ရိုက်ခြင်း အခြေအနေသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် မညီညွတ်သော ဥပဒေကို တိကျစွာ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပဲ လုပ်ငန်းစဉ်များအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော်လည်း ယခင်ကတည်းက ကြာရှည်စွာ တည်ရှိလာခဲ့သော ဩစတေးလျ သဘောတူညီမှု များကို ဆန့်ကျင်သည့် ဥပဒေများစွာကို ထိန်းသိမ်းခြင်း အားဖြင့် ဤအနေအထားကို ရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။

အစိုးရ၏ စနစ်များသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏အာဏာကို ကွဲပြားသော ပုံစံများဖြင့် ပုံစံချမှတ်နိုင်သော်လည်း အမှန်တကယ် အနေ အထားများကို အခြေတည်၍ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလာသည့် အာဏာကိုသာ ရည်ညွှန်းနိုင်ပါ သည်။ အခြားသော နိုင်ငံများတွင်လည်း ပြင်ပမှ မသိရှိနိုင်သည့် အကြွင်း ခွဲဖြစ်သော တရားဥပဒေ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုများ သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အတိုင်းအတာထက်ပို၍ အာဏာများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေနိုင်ပါသည်။

အစိုးရ၏ စနစ်များသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏အာဏာကို ကွဲပြားသော ပုံစံများဖြင့် ပုံစံချမှတ်နိုင်သော်လည်း အမှန်တကယ် အနေအထား များကို အခြေတည်၍ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလာသည့် အာဏာကိုသာ ရည်ညွှန်းနိုင်ပါသည်။ ခိုင်မာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အာဏာများကို အပ်နှင်းခြင်းခံရသည့် သမ္မတတစ်ဦးသည် အပိုင်းပိုင်း ကွဲနေသော နိုင်ငံရေးပါတီစနစ်၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အတွင်းအားထား၍မရသော ပံ့ပိုးမှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရာတွင် အားနည်းနိုင်ပါသည်။ အလားတူစွာပင် အတန်ငယ် အားနည်းသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အာဏာရှိသည့် သမ္မတ တစ်ဦးအနေဖြင့် ယင်း၏ ပါတီသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အမတ်နေရာ၏ အများစုကို ချုပ်ကိုင်ထားနိုင်ပြီး စည်းမျဉ်းများကို

လေးစားလိုက်နာမှုရှိပါက မူဝါဒချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်က ကြည့်လျှင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အများဆုံးဆန္ဒမဲဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ်ကို ရွေးချယ်သော လွှတ်တော် စနစ်မှာပင် လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ကြီးပမ်းနေကြသော နိုင်ငံရေးပါတီများသည် အခြားသော စီမံကိန်းများ ထက် ယင်းတို့ခေါင်းဆောင်၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးနှင့် စရိုက်လက္ခဏာအပေါ်တွင်သာ မူတည်၍ စည်းရုံးကြပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များကို ကြေငြာသော အခါ မီဒီယာက အနိုင်ရရှိသူအား ကြေငြာပါသည်။ စစ်မှန်သော အာဏာ၏ ပုံစံချမှတ်မှုကို ရရှိပါက တစ်သီးပုဂ္ဂလ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူများသည်လည်း အရေးကြီးပါသည်။

ဆက်စပ် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အနေအထား တစ်ခုအား ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်စွာ သိနားလည် ခြင်းမရှိပဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခန့်မှန်းနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။

(ရရှိ၏ ဥပမာကို အထက်တွင် ကြည့်ပါ။)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက် များ၏ အမှန်တကယ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ဆုံးဖြတ် ပေးသော အကြောင်းတရားများ၏ အပြန်အလှန် သက်ရောက်မှုကို စဉ်းစားရပါလျှင် ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အနေအထားတစ်ခုအား

ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်စွာ သိနားလည်ခြင်းမရှိပဲ အဆိုပါ ပြဌာန်းချက် များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခန့်မှန်းနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ မည်သည့်ပုံစံသည် သင့်လျော်စွာ အဝင်ခွင့်ကျဖြစ်မည်ကို ယေဘုယျ ကောက်ချက်ချရာ၌ ပြဌာန်းချက်တစ်ခုအား ချမှတ်သော အနေအထားနှင့် အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်အား လက်တွေ့အသုံးချခြင်း အနေအထားများကို အသေအချာ နားလည်သဘောပေါက်ခြင်း မရှိပါက မအောင်မြင်ခြင်း ဆိုးကျိုးများနှင့် ကြုံတွေ့ရနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အောက်ဖော်ပြပါ ဆွေးနွေးတင်ပြမှုများသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ပုံစံချမှတ်မှုကို နားလည်သဘောပေါက်စေရန် ပံ့ပိုးပေးသင့်ပြီး ဤအခန်းသည် အခြေအနေ တိုးတက်မှုလေ့လာချက် သို့မဟုတ် အကြံပြုချက်တစ်မျိုးမျိုးကို တင်ပြရန် ကြိုးပမ်းထားခြင်း မရှိသော်လည်း နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို မြင်ရုံမျှပင် လက်ခံလောက်ပါက အသုံးဝင်သည်ဟု သတ်မှတ်၍ ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် တိကျသော အနေအထား တစ်ခုအတွင်းသို့ ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာ ကြည့်ရှုရန် အကြံပြုပေးပါ သည်။

၅။ ပုံစံချမှတ်မှု နည်းလမ်းများ

၅.၁။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ပုံစံချမှတ်ရာ၌ ဗဟိုအဆင့်တွင် ထိန်းချုပ်ထားသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအတွက် ပုံစံချမှတ်ခြင်း

ဗဟိုအဆင့်တွင် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍတစ်ခုတွင် တစ်ဦးတစ်ယောက်၊ အဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုတည်းက အစိုးရနှင့် တိုင်းပြည်ကို ကိုယ်စားပြုလျက် အာဏာကို နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းသိမ်းထားရှိပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ အကြီးအကဲ၏ အာဏာသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း မဟုတ်သဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ယင်းအား အယုံအကြည်မရှိ အဆိုကို တင်သွင်းခြင်းအား ဖြင့် ဖယ်ရှားခွင့် မရှိပါ။ ထို့အပြင် အကြီးအကဲသည် ဝန်ကြီးအဖွဲ့ကိုလည်း အပြည့်အဝ ထိန်းချုပ်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲများမှလွဲ၍ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲသည် နိုင်ငံရေးအရ ကြီးကြပ်မှုမှ လွတ်မြောက်ပြီး ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အတိုက်အခံပြုခြင်းကို ကန့်သတ်ထားပါသည်။ ဤလက္ခဏာရပ်များသည် သမ္မတစနစ် ၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုတွင် ကိုယ်စားပြုပါသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော်၏ ဗဟိုအဆင့်တွင် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်သည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍများကို သမ္မတစနစ်ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများ၌သာ တွေ့ရှိရသည် မဟုတ်ပါ။ တစ်စိတ်တစ် ဒေသအားဖြင့် ယင်းသည် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု၏ အရေးပါမှုကြောင့်သာမက နိုင်ငံရေး ပါတီစနစ်၏ ခိုင်မာမှု နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ (အပိုင်း ၂.၅ ကို ကြည့်ပါ) သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ အာဏာရှင်ဆန်သော လက္ခဏာရပ်များကြောင့် ဤသို့ ဖြစ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ လွှတ်တော်စနစ်အတွင်းရှိ အမျိုးမျိုးသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု များသည် ဗဟိုအဆင့်တွင် တစ်စုတစ်စည်းထဲ ထိန်းချုပ်ထားသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရှုထောင့်တစ်ခုမှာ လွှတ်တော်စနစ်တစ်ခုအတွင်း ဝန်ကြီးချုပ်အနေဖြင့် ဝန်ကြီးအဖွဲ့အပေါ် မည်သည့်အတိုင်းအတာဖြင့် အပြည့်အဝ ထိန်းချုပ်နိုင်သနည်း ဟုရှုပင်ဖြစ်သည်။ (၅.၃.၂ ကို ကြည့်ပါ။) သို့ဖြစ်ရာ လွှတ်တော်စနစ်၏ အဓိကကျသည့် အခြေခံသဘောတရားမှာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အပေါ် အစိုးရ၏ နိုင်ငံရေးအရ မှီခိုခြင်းဖြစ်သော်လည်း ဝန်ကြီးအဖွဲ့ အားလုံးသည် ဝန်ကြီးချုပ်၏ တာဝန်ဖြစ်ခြင်း၊ မဖြစ်ခြင်းမှာပင် အလွန် ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ (၇၇ မနီ၏ ဥပမာကို ကြည့်ပါ)။^၉

အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုအပြင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ ၏ အကြီးအကဲအား ချမှတ်ထားသော တာဝန်သည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို ဗဟိုအဆင့်၌ ချုပ်ကိုင်ထားရန် ဖြစ်ပါသည်။ အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာခြင်း (ယင်းနှင့်အတူ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာကို မြင့်မားစေခြင်း)၊ လွတ်ငြိမ်းစေခြင်း သို့မဟုတ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် စစ်ကြေငြာခြင်းစသည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အင်အားသက်ရောက်မှုကို ညွှန်ပြနေသော အရာများတွင် ယင်းက ပါဝင်သည့် အတိုင်းအတာသည် ဥပဒေ ရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိစေပါသည်။

ပြင်းထန်သော အုပ်ချုပ်ရေးသည် သဘောသဘာဝအရ အပျက်သဘောဆောင်နေခြင်း မဟုတ်ပါ။ ယင်းသည် တည်ငြိမ်မှုကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပြီး သဘောထား ကွဲလွဲ နေသော အင်အားစုများစွာရှိသည့် နိုင်ငံတော်ကိုလည်း တစ်ခုတစ်စည်းတည်း ဖြစ်စေပါသည်။ (ဘရာဇီး၏ ဥပမာကို ကြည့်ပါ။) ယင်းသည် မူဝါဒများအား တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်းရှိပြီး ကာလရှည် စီမံကိန်း အတွက်လည်း ပံ့ပိုးပေးရာတွင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍကို ခိုင်မာတောင့်တင်းစေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု (USA) တွင် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် မဲခွဲယံခြင်း လှုပ်ရှားမှုတွင် ကတိကဝတ်ပြုထားခဲ့သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သမ္မတ ဘားရက် အိုဘား မား၏ အစိုးရအတွင်း လက်ရှိရင်ဆိုင်နေရသော စိန်ခေါ်မှုများမှာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား အတိုက်အခံပြုခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဤဥပမာသည် အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများမှ စီတိုအာဏာ ကျင့်သုံးသူများအား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍက ရင်ဆိုင်လျက်ရှိသော စိန်ခေါ်မှုကို မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ ခိုင်မာသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုအတွက် အဓိကစိန်ခေါ်မှုမှာ သက်ဦးဆံပိုင် စနစ်သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီ စနစ် မဟုတ်သော အုပ်ချုပ်ရေးသို့ ပြောင်းလဲသွားစေနိုင်သည့် ယင်း၏ ဖွဲ့စည်းမှု ပုံစံအား ကာကွယ်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်မှုမှ လုံးဝလွတ်လပ်ပါက သို့မဟုတ် အမြင့်ဆုံး တရားသူကြီးချုပ်များနှင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအကြား ဆက်စပ်မှုသည် အလွန်နီးစပ်ပါက ငွေ့ချယ်ခန့်အပ်ရေးများသည် အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ လက်ဝယ်တွင်သာရှိသောကြောင့် သက်ဦးဆံပိုင် စနစ်ဘက်ကို ယိမ်းလိုဟန် ရှိခြင်းကို စီမံအုပ်ချုပ်ရခြင်းသည် ပို၍ ကြီးမားသော စိန်ခေါ်မှု တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ခိုင်မာသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုအတွက် အဓိကစိန်ခေါ်မှုမှာ သက်ဦးဆံပိုင် ပိုင်စနစ်သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီ စနစ် မဟုတ်သော အုပ်ချုပ်ရေးသို့ ပြောင်းလဲသွားစေနိုင်သည့် ယင်း၏ ဖွဲ့စည်းမှု ပုံစံအား ကာကွယ်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်မှုမှ လုံးဝလွတ် လပ်ပါက သို့မဟုတ် အမြင့်ဆုံး တရားသူကြီးချုပ်များနှင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအကြား ဆက်စပ်မှုသည် အလွန်နီးစပ်ပါက သက်ဦးဆံပိုင် စနစ်ဘက်ကို ယိမ်းလိုဟန် ရှိခြင်းကို စီမံအုပ်ချုပ်ရခြင်းသည် ပို၍ ကြီးမားသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

အီဂျစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၄၀ အတွင်း ယင်း၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှုသည် ဗဟိုအဆင့်တွင် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားသော စနစ်ကို အလွန်အမင်း ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ ၏ စိန်ခေါ်မှုများကို မီးမောင်းထိုး ပြထားပါသည်။ ယင်းသည် သက်ဦးဆံပိုင်စနစ်ကို

ကနဦးအနေဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာစေပြီး အဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာ ဟန်ချက်မညီမျှမှုတို့ ကြောင့် များမကြာမီ ပြန်လည် သတ်မှတ်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍက တွန်းအားပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲ မှုတို့ဖြင့် ပို၍ခိုင်မာတောင့်တင်းစေပါသည်။ ယင်း၏ ၂၀၀၇ ခုနှစ် ပုံစံတွင် အီဂျစ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် သမ္မတ၏ အာဏာသက်ရောက်သောကာလ သတ်မှတ်ချက်များမရှိပဲ အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်၌ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ချုပ်ကိုင်ထားရုံမျှမက (သမ္မတစနစ်ကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာ ကျင့်သုံးသော အရောစနစ်အနေဖြင့် ပုံစံတကျ သတ်မှတ်ထားသော် လည်း) လိုအပ်ပါက ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကို ဖျက်သိမ်းရန်၊ ပထမဆုံး ဥပဒေပြုရေး ညီလာခံအတွင်း အချို့သော ကိုယ်စားလှယ်များကို ခန့်အပ်ကာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပါဝင်သည့် အထက်လွှတ်တော်တွင်လည်း အနည်းငယ်ကို ခန့်အပ် ရန် (သုံးပုံ တစ်ပုံ) လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးထားပြီး ခိုင်မာသော ဥပဒေပြုခြင်း ဗီတိုအာဏာအပြင် 'အကြမ်းဖက်မှုကို တိုက်ဖျက်ခြင်း' ဟူသည့် အကြောင်းအရာအောက်တွင် တပ်မတော်၏ အုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိချုပ်နှင့် ရဲဌာန၏ အရာရှိချုပ် တို့အပြင် အရေးပါ၍ ထိရောက်သော အာဏာပိုင်များကိုလည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပေးထားပါသည်။ နိုင်ငံများအတွင်းရှိ ပုံစံ တူညီသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို လက်အောက်ခံ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသော နည်းလမ်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို အလေးပေးလိုကြပေလိမ့်မည်။

၅.၂။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအတွင်း အာဏာများကို အောက်ပိုင်းအဖွဲ့အစည်းများ အဆင့်သို့ ခွဲဝေပေးခြင်းအတွက် နည်းလမ်းများ

မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအတွင်းရှိ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာအား လွှဲပြောင်းခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးရန် နည်းလမ်းနှစ်မျိုးကို တွေ့ရှိထားပါ သည်။ ယင်းတို့မှာ (က) တာဝန်ခွဲဝေ သတ်မှတ်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ သို့မဟုတ် ခေါင်းဆောင် နှစ်ဦးပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ပုံစံချမှတ်သည့် အလျားလိုက်နည်းလမ်းနှင့် (ခ) အစိုးရ၏ အဆင့် အသီးသီးကို ထပ်မံဖွဲ့စည်းသည့် ဒေါင်လိုက်နည်းလမ်းဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

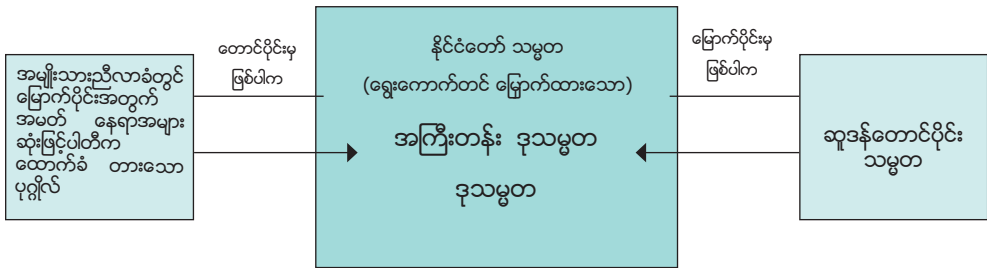
နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာများကို တာဝန်ခွဲဝေ သတ်မှတ် သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ သို့မဟုတ် ခေါင်းဆောင် နှစ် မျိုး ပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးအား ဖွဲ့ စည်းခြင်းဖြင့်လည်း ကောင်း အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးကို ထပ်မံဖွဲ့စည်းခြင်း အားဖြင့်လည်းကောင်း ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးနိုင်ပါသည်။

၅.၂.၁။ တာဝန်ခွဲဝေ သတ်မှတ်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ

တာဝန်ခွဲဝေ သတ်မှတ်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် နိုင်ငံတော် အကြီးအကဲ/ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ အကြီးအကဲ၏ အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အမျိုးစုံသော လုပ်ဆောင်ကြသူများဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ တာဝန်ခွဲဝေ သတ်မှတ်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုတွင် ပုံစံများစွာ ရှိပါသည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှု အပြီးတွင် ဆူဒန်နိုင်ငံသည် သမ္မတတစ်ဦး၊ အကြီးတန်း ဒုတိယ သမ္မတတစ်ဦးနှင့် ရာထူးအဆင့်ကို တိကျပြတ်သားစွာ သတ်မှတ်ထားသည့် အခြားသော ဒုသမ္မတတစ်ဦး ပါဝင်သည့် အတော်အတန် ခိုင်မာမှုမရှိသည့် ပုံစံကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ (ပုံ ၅ ကို ကြည့်ပါ။) ဆူဒန် တောင်ပိုင်း လွတ်လပ်ရေး မရရှိမီ ၂၀၁၁၊ ဂျူလိုင်လ အထိ ဆူဒန် သမ္မတသည် တိုင်းပြည်၏ တစ်ဦးတည်းသော အကြီးအကဲအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း အမျိုးမျိုးသော ဆုံးဖြတ်ချက်များက သမ္မတစနစ်၏ သို့မဟုတ်

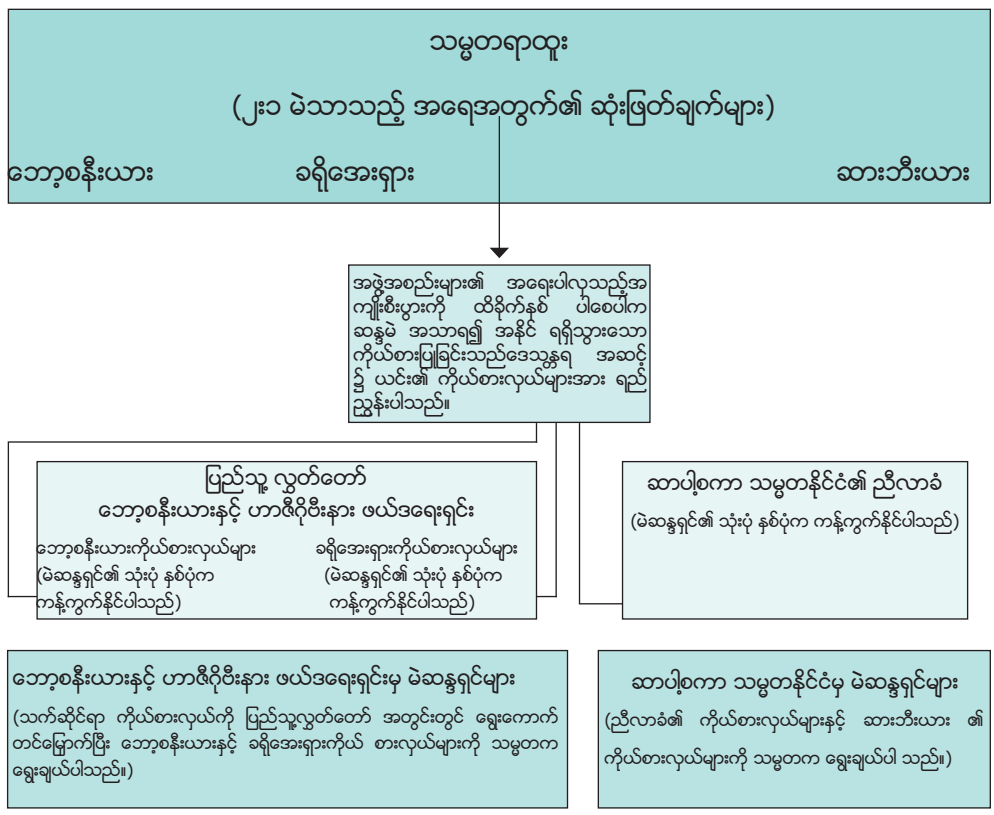
အကြီးတန်း ဒုတိယသမ္မတ၏ သဘောတူညီမှုဖြင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် လိုအပ်ခဲ့ပါသည်။ သမ္မတသည် ယင်း၏ လက်အောက်ခံ ရာထူးနေရာများအတွက် တစ်ဦးကို ဆူဒန်နိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းမှ ခေါ်ယူခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး ကျန်တစ်ဦးကို ဆူဒန်နိုင်ငံ တောင်ပိုင်းမှ (ယခုအခါ ဆူဒန်နိုင်ငံတောင်ပိုင်းသည် လွတ်လပ်ရေး ရပြီး ဖြစ်သည်) ခန့်အပ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အကြီးတန်း ဒုသမ္မတသည် သမ္မတနှင့် ဇာတိမြေခြင်း မတူညီရပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အခြားသော နည်းလမ်းများအရ ယင်းတို့၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်း သက်တမ်းကို ကြိုတင် ပြဌာန်းသော်လည်း အကြီးတန်း ဒုသမ္မတသည် သမ္မတ၏ သဘောဆန္ဒမရှိပဲ အာဏာကို ထိန်းသိမ်းထား၍ မရနိုင်ပါ။

ပုံ ၅။ ခွဲခြားမှုမပြုလုပ်မီက အသုံးမပြုတော့သည့် ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ တာဝန်ဝေမျှခွဲဝေသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ

ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများသည် တွဲဘက်အုပ်ချုပ် ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများသည် တွဲဘက်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ သုံး ရပ်စလုံးသို့ အာဏာကို ညီတူညီမျှ ရရှိကြစေမည့် တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ကြသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု၏ ခိုင်မာသော ပုံစံကို ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ (ပုံ ၆ ကို ကြည့်ပါ။) သမ္မတစနစ်တွင် ပါဝင်မည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု ပေါင်းစုံပေါ်မူတည်၍ ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။ ခရိုအေးရှားမှ တစ်ဦး၊ ဆာဘီးယားမှ တစ်ဦးနှင့် ဘော့စနီးယားမှ တစ်ဦး စသဖြင့် နယ်မြေတစ်ခုခြင်းစီက ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။ တစ်ဦးစီသည် ပြည်ပရေးရာ များတွင် တိုင်းပြည်ကို ကိုယ်စားပြုသော အမည်ခံ သမ္မတအဖြစ် ထမ်းဆောင်ရသော်လည်း ယင်းတို့သည် အလှည့်ကျ စနစ်အရ အကြီးအကဲအဖြစ် ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ဖြစ်နိုင်မည်ဆိုပါက နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍသည် အများပြည်သူတို့၏ သဘောဆန္ဒဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်အများဆုံးကို ချမှတ်ရပြီး ဤသို့မဟုတ်ပါက မဲပိုသာသည့် အရေအတွက် ဆုံး ဖြတ်ချက်ကိုသာ ရယူပါသည်။ သို့ရာတွင် အများသဘောထားနှင့် ဆန့်ကျင်သော သမ္မတသည် ယင်း၏ နယ်မြေအတွင်း အလွန်အရေးပါသော သဘောထားများအပေါ် ထိခိုက်နစ်နာစေသည်ဟု ချီးမြှင့်ခြင်းဖြင့် ကာကြောနိုင်သော ကြောင့် အများပြည်သူ၏ ဆန္ဒကိုသာ သဘောတူလက်ခံပါသည်။ အဆိုပါ ဒေသ၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် သုံးပုံ နှစ်ပုံ မဲသာသော အရေအတွက်ဖြင့် ဤဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဟန့်တားနိုင်ရန် ဆန္ဒမဲပေးနိုင်ပါသည်။

ပုံ ၆။ ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့၏ တာဝန်ဝေမျှခွဲဝေသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ

တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်၍ ထမ်းဆောင်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု၏ ပုံစံများသည် တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများနှင့် ဖြစ်ပွားသည့် ပြင်းထန်သော ပြည်တွင်းစစ်များအပြီး ဆောင်ရွက်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ် ရပ်ဖြစ်သည်။ (ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ ၂၀၀၅ ပြည့်စုံသော ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှု နှင့် ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့၏ ၁၉၉၅ ဒေတွန် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှု) ယင်းတို့ နှစ်ခုစလုံးတွင် နိုင်ငံတော် အာဏာကို ခွဲတမ်းချရာ၌ ကြားဝင် ဆောင်ရွက်ပေးသူသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အမြင့်ဆုံးအဆင့်တွင်ရှိသော ကိုယ်စားလှယ်များမပါပဲ ငြိမ်းချမ်း ရေး လုပ်ဆောင်ချက်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ စစ်ဖက်ပြိုင်နေကြသော ဂိုဏ်းဂဏများအကြားရှိ ရန်လိုမှုများကို အဆုံးသတ်ရန် အလွန်အရေးပါလှသော်လည်း အဆိုပါ သဘောတူညီချက်များသည် အုပ်ချုပ်ရေးကို သိသာစွာပင် ပို၍ ခက်ခဲစေပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားတွင် တိုင်းရင်းသား လူ့အဖွဲ့အစည်းများကြားရှိနေသည့် အယုံအကြည် ကင်းမဲ့ခြင်းသည် ရိုနေဆဲဖြစ်ပြီး ဆက်လက်ချီတက်ရမည် လမ်းခရီးအတွက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကို အဟန့်အတား ဖြစ်စေပါသည်။

တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ တတိယမြောက်ပုံစံကို ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ကျင့်သုံးပါသည်။ (ပုံ ၇ ကို ကြည့်ပါ။)။ ဖယ်ဒရယ် ကောင်စီသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ အမြင့်ဆုံး နိုင်ငံတော်

အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရပါဝင်ပြီး နိုင်ငံတော်၏အကြီးအကဲအဖြစ် စုစည်း၍ တာဝန်ယူဆောင်ရွက် ရပါသည်။ ယင်းတွင် ဘာသာစကား အမျိုးမျိုး ပြောဆိုကြသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို လုံလောက်မှုတစွာ ကိုယ်စားပြု ရန် သင့်လျော်သော စဉ်းစားမှုများရှိသော မတူညီသော လက်အောက်ခံ ပြည်နယ်များမှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည့် ကိုယ်စား လှယ် (၇) ဦးပါဝင်ပါသည်။ ၁၀ ဖယ်ဒရယ် ကောင်စီဝင် ၇ ဦးကို လေးနှစ်တာ လုပ်ပိုင်ခွင့်သက်တမ်းဖြင့် အယုံအကြည်မရှိ အဆိုကို တင်ပြခြင်းမပြုပဲ ဖယ်ဒရယ် ညီလာခံ (ဥပဒေပြုသူ) က သီးခြားစီ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။ အဓိကအား ဖြင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းဆိုင်ရာ၊ အာဏာဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်းတွင် ယင်းတို့အနက်မှ တစ်ဦးကို သမ္မတအဖြစ် အဆိုပြုထားသော်လည်း ယင်းတို့ကို ညီတူညီမျှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။ ဖယ်ဒရယ်ကောင်စီက အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ ကောင်စီဝင်တိုင်းသည် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ အတိုင်းအတာအရ အုပ်ချုပ်ရပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အာဏာကို ချပေးထားခြင်း မရှိသော်လည်း ၁၉၅၉ မှ စတင်၍ အကြီးဆုံးသော ပါတီလေးခုသည် ဖယ်ဒရယ် ကောင်စီတွင် ပါဝင်ကိုယ်စားပြုထားကြပါသည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ညွန့်ပေါင်းအစိုးရ၏ အခြေခံအကြောင်းတရားများ မှာ တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီ လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အကျိုးဆက်များသာ ဖြစ်ပါသည်။

ပုံ ၇။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ တာဝန်ဝေမျှခွဲဝေသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ

ဖယ်ဒရယ်ကောင်စီ
 နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲ/အစိုးရ၏ အကြီးအကဲ
 အဖွဲ့ဝင် ၇ ဦး
 အသာစီးရသော မဲအရေအတွက်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်း

ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်
 (ပြည်နယ်တစ်ခုလျှင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသာ ပါဝင်သည်။ ဘာသာစကား အသီးသီးပြောကြသော လူ့အဖွဲ့အစည်း များ၏ လုံလောက်မှုတစွာသော ကိုယ်စားပြုခြင်း)

ဖယ်ဒရယ် ညီလာခံ (ဥပဒေပြုလွှတ်တော်)
 နိုင်ငံတော်ကောင်စီ (အောက်လွှတ်တော်) + ပြည်နယ်များ ကောင်စီ (အထက်လွှတ်တော်)

ဥပမာ ၃ ခုက ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း တာဝန်ခွဲဝေ ထမ်းဆောင်သော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍသည် အခြားသော အစိုးရစနစ် တစ်မျိုးမျိုးနှင့် ဆက်စပ်နေခြင်း မရှိပါ။ ယင်းကို သမ္မတစနစ် (ဆူဒန်)၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသသာ ကျင့်သုံးသည့် သမ္မတ စနစ် (ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား) နှင့် လွှတ်တော်ဆန်သော စနစ် (ဆွစ်ဇာလန်) တို့တွင် အသုံးချပါသည်။

၅.၂.၂။ အုပ်ချုပ်သူ နှစ်မျိုးနှစ်စား ပါဝင်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု စနစ်
 အလျားလိုက်နည်းလမ်းအရအာဏာများကိုခွဲဝေခြင်းသည် နိုင်ငံတော်၏အကြီးအကဲနှင့် အစိုးရ၏အကြီးအကဲတို့ဖြင့်

ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည့် ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး ပါဝင်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ချမှတ်ခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။ သာမန် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်အရ 'ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦးပါဝင်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်' သည် ကြီးမားသော အစဉ်အလာ များရှိပြီး ယင်းကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံကြပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံများစွာတို့တွင် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲ သည် အစိုးရ၏ ကိစ္စရပ်များကို စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ မူဝါဒများကို ချမှတ်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ပြီး နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲ (သမ္မတ သို့မဟုတ် ဘုရင်) သည် အနည်းငယ်သော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာဖြင့် အာဏာရှိသော နေရာကို ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ (နိုင်ငံတော်၏

'အုပ်ချုပ်သူ နှစ်ဦး ပါဝင်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု စနစ်' တွင် ကြီးမားသော အစဉ်အလာများရှိပါသည်။ နိုင်ငံများစွာတို့တွင် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲသည် အစိုးရ၏ ကိစ္စရပ်များကို စီမံအုပ်ချုပ် ခြင်း၊ မူဝါဒများကို ချမှတ်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ပြီး နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲသည် အနည်းငယ်သော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာဖြင့် အာဏာရှိသော နေရာကို ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။

အကြီးအကဲသည် အုပ်စိုးမင်းမှု၍ အစိုးရ၏ အကြီးအကဲသည် အုပ်ချုပ်ပါသည်) လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော်က ပို၍ ညီညာစွာလိုက်ဖက်မှုရှိပြီး သမ္မတစနစ်ကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသသာ ကျင့်သုံးသော စနစ်အဖြစ် ရည်ညွှန်းနိုင်သည့် ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး ပါဝင်သော အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို အသုံးများပါသည်။ သမ္မတစနစ် တစ် ဝက်သာ ကျင့်သုံးသည့် အရောစနစ်တွင် ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦးပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကို လွတ်လပ်စွာ တရားဝင်ဖြစ်စေပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစနစ်အရ ကွဲပြားခြားနားသော အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခု အဖြစ် ခွဲခြားပါသည်။ ယင်းတို့မှာ တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်ထားခြင်း မဟုတ်ပဲ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း ထောက်ခံမဲ အများစု၏ ပံ့ပိုးမှုကိုရရှိသော အစိုးရ၏ အကြီးအကဲဖြစ်သူ ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ပြည်သူ့လူထုက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသည့် နိုင်ငံတော်၏ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သူ သမ္မတတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အကြီး အကဲ နှစ်ရပ်အကြား အာဏာ၏ ဟန်ချက်ညီမှုသည် ကြီးမားစွာ ကွာဟနိုင်ပါသည်။ အာဏာ၏ ဟန်ချက်ညီမှုပေါ်တွင် မူတည်၍ အုပ်ချုပ် သူနှစ်ဦး ပါဝင်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ အချို့သော ပုံစံများသည် သမ္မတစနစ်ဆန်နေပြီး အခြားသော ပုံစံ များမှာမူ လွှတ်တော် စနစ်ဆန်နေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အီဂျစ်နိုင်ငံတွင် ၂၀၀၇ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အစိုးရ အား နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အမြင့်ဆုံးအဖွဲ့အစည်းဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝန်ကြီးချုပ်အား ထိပ်ပိုင်းအဆင့်ဟူ၍လည်းကောင်း သတ်မှတ်ထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤသတ်မှတ်ချက်က အစိုးရ၏ အဓိက လုပ်ငန်း တာဝန်သည် သမ္မတအား ယင်း၏မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ပံ့ပိုးကူညီရန်ဖြစ်သည်ဟူသည့် အချက်ကို ရှင်းလင်းပြတ်သားခြင်း မရှိပါ။ အရေးပါသော မူဝါဒရေးရာ အားလုံးအပေါ် အပြီးသတ် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် သမ္မတ ပေါ်တွင်သာ တည်မှီနေခြင်းဖြစ်ပြီး ဝန်ကြီးချုပ်သည် ယင်း၏ ယုံကြည်စိတ်ချမှုကို အားထားလျက် ရှိပါသည်။ (ဥပဒေပြု ညီလာခံ၏ ယုံကြည်စိတ်ချမှု အပြင်) အိုင်ယာလန်နိုင်ငံတွင် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော သမ္မတအပေါ် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားသည့် အာဏာနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များသည် ယင်း၏အကြွင်းမဲ့ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အရ လုပ်ဆောင်မည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ဖန်တီးပေးထားသော နေရာမှလွဲ၍ အစိုးရ၏ အကြံပေးချက်အရသာလျှင် ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ အကြောင်းအရာ နှစ်ရပ်လုံးတွင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး၏ အကြီးအကဲနှစ်ဦးအနက် တစ်ဦးမှာ အုပ်ချုပ်ရေးအတွင်း ဗီတိုအာဏာကို အသုံးပြုခွင့် မရှိပါ။ နိုင်ငံများစွာတို့သည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ သက် ဆိုင်ရာ အကြီးအကဲနှစ်ဦးတို့အား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးရာတွင်

ပိုမို၍ဟန်ချက်ညီသော လုပ်ငန်းစဉ်ကို ရွေးချယ်ထားပါ သည်။ စစ်မှန်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအပြင် (မည်သည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များကို သမ္မတအတွက်ထား၍ မည်သည်တို့ ကို အစိုးရအတွက် ထားရမည်ကို အလေးအနက် စဉ်းစားရမည် ဟူ၍) ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ဝန်ကြီးအဖွဲ့အား ရွေးချယ်ခန့်အပ် ခြင်း သို့မဟုတ် ထုတ်ပယ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း သမ္မတ၏ ပါဝင်မှုသည် အလွန်အရေး ကြီးပါသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွက် တာဝန်ရှိသောကြောင့် ခေါင်းဆောင်နှစ်မျိုးပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏ ပုံစံများကို အပိုင်း ၅.၃.၁ တွင် တင်ပြထားပါသည်။ (အစိုးရ၏ အကြီးအကဲအား (ဝန်ကြီးချုပ်) ရွေးချယ် / ခန့်အပ်/ထုတ်ပယ်ရန် အာဏာ)

လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော်က ပို၍ ညီညာစွာလိုက်ဖက်မှုရှိပြီး သမ္မတစနစ်ကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသသာ ကျင့်သုံးသောစနစ်အဖြစ် ရည်ညွှန်းနိုင်သည့် ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦးပါဝင်သော အုပ်ချုပ်မှု စနစ်ကို အသုံးများပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် အငြင်းပွားဖွယ်ဖြစ်သော ရွေးကောက်ပွဲများအပြီး ပဋိပက္ခများ လျော့ပါးစေရန် နှင့် 'ညွှန်ပေါင်းအစိုးရ' ကို ဖန်တီးရန်အတွက် ယင်းစနစ်အား အထူးကိစ္စရပ်အတွက် ရေးဆွဲထားသည့် ကြားဖြတ် ဖြေရှင်းချက်တစ်ခု အဖြစ် စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။

အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ရေးတွင် ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦးပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်အား အားထားခြင်းဖြင့် အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်သော ရွေးကောက်ပွဲများအပြီး ပဋိပက္ခများ လျော့ပါးစေရန် နှင့် 'ညွှန်ပေါင်းအစိုးရ' ကို ဖန်တီးရန်အတွက် အချို့သော နိုင်ငံများသည် ယင်းစနစ်အား ကြားဖြတ်ဖြေရှင်းချက်တစ်ခုအဖြစ် စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ ကင်ညာနိုင်ငံ (၂၀၀၈) နှင့် ဇင်ဘာဘေဂိုနိုင်ငံ (၂၀၀၈) တို့၏ အရေးကိစ္စများတွင် ကြားဖြတ်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အတိုက်အခံ ခေါင်းဆောင်များ အား ဝန်ကြီးချုပ်များအဖြစ် ခန့်အပ်ထားရုံရန် စဉ်းစားထားသော်လည်း ဆောင်ရွက်မှုတိုင်းတွင် သမ္မတသည် နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲနှင့် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထိန်းသိမ်းထားရှိပါသည်။ ညွှန်ပေါင်းအစိုးရတစ်ခုတည်းတွင် အတူပေါင်းစည်း၍

အုပ်ချုပ်မည့်အစား ဝန်ကြီးချုပ်များကို အရေးပါသည့် နိုင်ငံတော် အနည်းငယ်သော အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကိုသာ ရရှိစေရန် သမ္မတစနစ်၏ ပုံစံချမှတ်မှုအတွင်း ဖိအားပေး၍ ပုံစံသွင်းခဲ့ပါသည်။

၁၉၉၆ နှင့် ၂၀၀၁ အတွင်း အစွဲအမူအောင်မြင်စွာ အစိုးရ စနစ်သည် ယင်း၏ ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦးပါဝင်သော အစိုးရစနစ်၏ ပြောင်းပြန်ရွေးကောက်ပွဲ နည်းလမ်းဆောင်ရွက်ချက်အပေါ်တွင် အားထားလျက် ရှိပါသည်။ ဤနည်းလမ်းအရ နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲ (အာဏာရှိသူ) ကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ရွေးကောက်တင်မြှောက်၍ အစိုးရ၏ အကြီးအကဲ (ဝန်ကြီးချုပ်) ကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူများကသာ တစ်ပြိုင်နက် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။ အစွဲအမူအောင်မြင်စွာ တစ်စီပြိုင်ကွဲနေသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကြောင့် တည်ငြိမ်သော အစိုးရကို ဖန်တီးရာတွင် ဤစနစ်သည်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ပါ။ အကြောင်းမှာ ဝန်ကြီးချုပ်၏ ပါတီသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အလွန်အားနည်းနေပြီး တည်ငြိမ်သော အစိုးရဖြစ်အောင် ဖန်တီးနိုင်ရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။ အမျိုးမျိုးသော အနေအထားများက

ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ဝန်ကြီးအဖွဲ့အား ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ထုတ်ပယ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် သမ္မတ၏ ပါဝင်ခြင်းသည် အလွန်အရေးပါပါသည်။

(ဥပမာ- ပါတီအသီးသီး၏ ပြောင်းလဲနေသော နိုင်ငံရေးမြင်ကွင်း) ဤနည်းလမ်းအတွက် ကွဲပြားခြားနားသော ယူဆချက်များကို ပေါ်ပေါက်စေသော်လည်း အစွဲအမူ၏ ကိစ္စတွင်မူ ယင်းသည် အောင်မြင်ခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။

၅.၂.၃ သမ္မတ၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန်ကာလ သတ်မှတ်ချက်များ

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ အကြီးအကဲ၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည့် အချိန်ကာလကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ စည်းမျဉ်းများ ပြဌာန်းခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို ဗဟိုအဆင့်မှ လက်အောက်ခံ အဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်း ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးရာတွင် အချိန်ကာလ၏ ရှုထောင့်ကို အရေးပါသော အချက်အလက်အနေဖြင့် စဉ်းစားပါလိမ့်မည်။

အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက်များသည် မည်သူ့ကို အာဏာတည်စေလိုသည်စသဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ ပြည်သူလူထု ၏ အပြည့်အဝ ရွေးချယ်မှုကို ကန့်သတ်ထားသော်လည်း ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော အသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သော အာဏာရှင်စနစ်များ သို့မဟုတ် တည်ထောင်ကာစ ဒီမိုကရေစီ စနစ်များ၏ ခိုင်မာတောင့်တင်းစေမှုအတွက် ပံ့ပိုးသည့် အရေးအပါဆုံးသော လုပ်ငန်းစဉ်များအနက်မှ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ 'မျက်မှောက် ခေတ် အာဖရိကတွင် မူလ အစိုးရစနစ်၏ နည်းလမ်းများပြောင်းလဲမှုနှင့် ခေါင်းဆောင်များ ပြောင်းလဲ၍ ပုံမှန်တာဝန်ထမ်း ဆောင်ခြင်းကြောင့် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပုံမှန်ရွေးကောက်ပွဲများက အာဏာသိမ်းခြင်းနစ်ကို ဖယ်ရှား၍ အစားထိုးနိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်' ဟု စာရေးဆရာနှစ်ဦးက ဆိုထားပါသည်။ ၁၁ အထူးသဖြင့် တူနီးရှားနှင့် အီဂျစ်နိုင်ငံတို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွင်း ထိန်းသိမ်းထားရှိခဲ့သည့် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက်များ ရှိပါသည်။

အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက်များသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော အသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သော အာဏာရှင်စနစ် များ သို့မဟုတ် တည်ထောင်ကာစ ဒီမိုကရေစီ စနစ်များ၏ ခိုင်မာတောင့်တင်း စေမှုအတွက် ပံ့ပိုးသည့် အရေးအပါဆုံးသော လုပ်ငန်းစဉ်များအနက်မှ တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အချိန်ကာလ ကန့်သတ်ချက်များ မရှိပါက နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး ၏ အကြီးအကဲသည် အာဏာရှင်စနစ်အရ ယင်းတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲများကို အမြဲတမ်း ပြန်လည်ကျင်းပနိုင်သော အနေအထားတစ်ခုကို ဖန်တီးရေးအတွက် ယင်း၏ အာဏာကို အသုံးပြုလိုမှုကို တွန်းလှန်နိုင်စွမ်း မရှိတတ်ကြပေ။

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍမှ အကြီး အကဲ၏ နေရာပြောင်းလဲခြင်းကို အကြောင်းများစွာကြောင့် အရေးကြီး သည်ဟု ယူဆထားပါသည်။ ကနဦး အဆင့်မှာပင် ကာလသတ်မှတ်ချက်များသည် နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲက အုပ်ချုပ်ရမည့် အချိန်ကို ကန့်သတ်ထားသော် လည်း သတ်မှတ်ချိန်အတွင်း မည်သည့် အနေအထားတွင်မူ ယင်း၏အာဏာကို ကန့်သတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ သို့ရာတွင် အချိန်ကာလ ကန့်သတ်ချက်များ မရှိပါက နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး၏ အကြီးအကဲသည် အာဏာရှင်စနစ်အရ ယင်းတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲများကို အမြဲတမ်း ပြန်လည်ကျင်းပနိုင်သော အနေအထားတစ်ခုကို ဖန်တီးရေးအပေါ် ယင်း၏အာဏာကို အသုံးပြုလိုမှုကို တွန်းလှန်နိုင်စွမ်း မရှိတတ်ကြပေ။ သို့ဖြစ်ရာ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ အကြီးအကဲအား အချိန်ကာလကန့်သတ်ချက်မရှိပဲ အကြိမ်ကြိမ်ပြန်လည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းကို ကာကွယ်ရန်အတွက် အချိန်ကာလ ကန့်သတ် ချက်များအား ကျင့်သုံးခြင်းသည် အလွန်အရေးကြီးလှပါသည်။ အချိန်ကာလကန့်သတ်ချက် ပုံစံ နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ ပထမ ပုံစံတစ်မျိုးမှာ အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍတွင် ခွင့်ပြုထားသော ဆက် တိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည့်

အကြိမ်အရေအတွက် ကို ကန့်သတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့်- ရုရှ ၁၂ နိုင်ငံနှင့် ဩစတြီးယား ၁၃ နိုင်ငံတို့သည် ဆက်တိုက်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်းခံရန် နှစ်ကြိမ်ထိသာ ခွင့်ပြုသည်ဆိုသော်လည်း ယခင်က သမ္မတဟောင်းကို ကာလတစ်ခု ရပ်နားပြီး ပါက ရွေးကောက်ပွဲအတွင်း ပြန်လည်ဝင်ရောက် အရွေးခံရန် တားမြစ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ပနားမား နိုင်ငံ၁၄တွင် ဤသို့ ရပ် နားသည့်ကာလကို သမ္မတတစ်ဦး တာဝန်ထမ်းဆောင်သော သက်တမ်းနှစ်ခုစာထိ တိုးမြှင့်သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဒုတိယ အမျိုးအစားမှာမူ တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်မည့် အကြိမ်အရေအတွက်ကို လုံးဝကန့်သတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် သမ္မတသက်တမ်းတစ်ကြိမ် စနစ်ကိုသာ ကျင့်သုံးပြီး (ဥပမာ ပါရာဂွေး၁၅နှင့် တောင်ကိုရီးယား၁၆) အများစုသော နိုင်ငံများမှာမူ သက်တမ်းကို နှစ်ကြိမ်ထားရန် ဆုံးဖြတ်ကြပါသည်။ (ဥပမာ တောင်အာဖရိက ၁၇ နှင့် တူရကီ ၁၈)

ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားတွင် သမ္မတ၏ အချိန်ကာလ ကန့်သတ်ချက်များကို ချမှတ်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများလောက် ပြင်ဆင်မွမ်းမံရသော၊ အစားထိုးရသော သို့မဟုတ် ပြောင်းလဲဖော်ပြရသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များ မရှိပါ။ (ဥပမာ- အယ်ဂျီးရီးယား၊ ဘီလာရစ်၊ ဘာကီနာ ဖာဆို၊ ကုဒီအီဗိုင်း၊ ဂါဘွန်၊ ကာဇာခါစတန်၊ နမ်ဘီးယား၊ ဝီဂျူး၊ သီရိလင်္ကာ၊ ယူဂန်ဒါ) တရားဝင်အားဖြင့် ယင်းတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှု လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အဓိက လုပ်ဆောင်သောအရာများအဖြစ် ပါဝင်လေ့မရှိသော်လည်း သမ္မတနေဖြင့် အထူးသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းမှုများအတွက် ဆောင်ရွက်ခြင်းများတွင် စီမံ အုပ်ချုပ် ရပါသည်။ အဆိုပါ ပြောင်းလဲစေသော အကြောင်းရင်းများကို ကန့်သတ်ရာ၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲ ကြသူများသည် ကာကွယ်မှုများကို ထပ်မံ၍ စီမံထားပါသည်။ အယ်လ်ဆာဗာဒေါ၁၉၊ ဟွန်ဒူးရပ်စ်၂၀ နှင့် နစ်ဂါ ၂၁ တို့တွင် သမ္မတ၏ သက်တမ်းကာလ သတ်မှတ်ချက်အပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်သည် ပြောင်းလဲ၍ မရဟု သတ်မှတ်ထားပြီး ဟွန်ဒူးရပ်စ် ၂၂ တွင် ဤသို့ တည်မြဲနေရန်အတွက် ကာကွယ်ရန် စစ်တပ်ကိုပင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပေး အပ်ထားပါသည်။ တောင်ကိုရီးယား၂၃ ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ ဤတွင် သမ္မတ၏ အာဏာတည်သော သက်တမ်းကို တိုးချဲ့ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်များအတွက် အဆိုပြုချက်တင်ပြသော အချိန်တွင် အာဏာရှိသော သမ္မတအတွက် ထိရောက်မည် မဟုတ်ပါ။

၅.၂.၄။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းပေးသော နည်းလမ်းဖြင့် ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း

ခေါင်းဆောင် နှစ်ဦးပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏ ပုံစံများသည် လူ ပုဂ္ဂိုလ်အသီးသီးတို့အား ဆုံးဖြတ်ချက်များ အတူတကွ ချမှတ်စေခြင်း သို့မဟုတ် ကွဲပြားခြားနားသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုအာဏာများကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဌာန အသီးသီးတို့အား အပ်နှင်းခြင်းဖြင့် အစိုးရ၏ နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ အမြင့်ဆုံးသော နိုင်ငံတော်အာဏာကို တစ်ဦးတစ် ယောက်ထက် ပိုသောသူများအကြား ခွဲဝေသတ်မှတ်ရန် အခွင့်အလမ်းများကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ အခြားသော တစ် နည်းမှာ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများကို အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းသတ်မှတ်ပေးသော ဒေါက် လိုက်နည်းအရလည်း ခွဲဝေပေးနိုင်ပါသည်။ အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီး၌ရှိသော (တိုင်းဒေသကြီးများ၊ ပြည်နယ်များ၊ ကျေးရွာများ စသဖြင့်) နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၏ အခြေခံသဘောတရားများကို

ဖန်တီးပေးခြင်းသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများပါ ပိုမိုပါဝင်ကြရန်၊ ပိုမိုဝင်ရောက်လုပ်ဆောင်ကြရန်အတွက် အခြား သော နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ တစ်ရပ်ကို အုပ်ချုပ်ရေး/အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်း/ လွှဲပြောင်းခွင့်ဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းအားဖြင့် တာဝန်ဝတ္တရားနှင့် အရေးပါသော အာဏာများသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍမှ လက်အောက်သို့ သွယ်ဖြာစီးဆင်းလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အများစုသော ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေအား ချမှတ်ခြင်းအတွက် ပြည်နယ်များကိုသာ တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ပြည်နယ်အစိုးရများသည် သေဒဏ်စီရင်ချက်ကို ကျင့်သုံးသော အဆိုပါပြည်နယ်များအတွင်း သေဒဏ်ကျင့်ရမည့် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများ၏ လွတ်ငြိမ်းခွင့်တောင်းဆိုမှုများ အပါအဝင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အတွက် ပန်ကြားချက်များကို ဖြေရှင်းပေးရပေမည်။ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုအတွင်း နိုင်ငံတော် ရာဇဝတ်မှုမျိုးတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများ ရပိုင်ခွင့်ရှိသည့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကိုပေးရန် သမ္မတ၏ အခွင့်အရေးကို တရားဥပဒေဖြင့် ဖယ်ရှားခြင်းမပြုပဲ အာဏာများကို လက်အောက်သို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းသည် သမ္မတ၏ အာဏာကို လျော့ပါးသွားစေပါသည်။

နိုင်ငံတော်အာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း၏ ပုံစံအမျိုးမျိုးသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအပေါ်တွင် ကွဲပြားခြားနားစွာ အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိစေပါသည်။ ယင်းသို့ ခွဲဝေပေးခြင်း၏ အတိုင်းအတာနှင့် အတိမ်အနက်သည် မေးခွန်း နှစ်ခုအပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အုပ်ချုပ်ရေး/အစိုးရ၏ အခြားသောအဆင့် အသီးသီးသို့ မည်သည့် တာဝန်အမျိုးအစားများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးသနည်း။ ကြီးကြပ်ရေးအတိုင်းအတာ မည်မျှကို နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍက ထိန်းသိမ်းထား မည်နည်း။ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေ သို့မဟုတ် ရဲ၊ ပုလိပ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်စသဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေး/အစိုးရ အဖွဲ့များသို့ လွှဲပြောင်းတာဝန်ပေးအပ်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာများကို အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းသတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြင့် ခွဲဝေပေးနိုင်ပါသည်။ အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီး၌ ရှိသော (တိုင်းဒေသကြီးများ၊ ပြည်နယ်များ၊ ကျေးရွာများ စသဖြင့်) နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၏ အခြေခံသဘောတရားများကို ဖန်တီးပေးခြင်းသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများပါ ပိုမိုပါဝင်ကြရန်၊ ပိုမိုဝင်ရောက်လုပ်ဆောင် ကြရန်အတွက် အခြားသော နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

အာဏာ ပို၍ကြီးမားလာလေ၊ အာဏာကို လက်အောက်ခံ အဖွဲ့အစည်းများသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသည့် အတိုင်းအတာ မြင့်မားလာလေ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအတိုင်းအတာသည် နိုင်ငံတော်အဆင့်၌သာ အာဏာကို တင်းကြပ်စွာ ချုပ်ကိုင်ထားသောစနစ်မှ အာဏာကို လက်အောက် အဖွဲ့အစည်းများထံသို့ ကြီးမားစွာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း စနစ်အထိစနစ်များတစ်လျှောက် အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ သိသာခြားနားလာသော ဖြစ်စဉ်အပေါ်တွင် လွှမ်းခြုံထားပါသည်။

အာဏာကို လက်အောက်သို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသော ပမာဏကို ပိုမိုတိကျစွာ တိုင်းတာရန်အတွက် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာခွဲဝေပေးခြင်း၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အာဏာခွဲဝေပေးခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အာဏာခွဲဝေပေးခြင်းဟူ၍ အဓိက ကျသော အခြေခံသဘောတရား သုံးမျိုးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာ ခွဲဝေ ပေးခြင်းဆိုသည်မှာ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဆက်စပ်၍ ဒေသန္တရ

အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာ
ခွဲဝေပေးခြင်းဆိုသည်မှာ
ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရ အဆင့်သို့
အာဏာကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း၊
လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးခြင်းနှင့်
တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများက ပိုင်ဆိုင်ထားသော ကိုယ်ပိုင်
အုပ်ချုပ်ခွင့် ရရှိသော အတိုင်းအတာကို ရည်ညွှန်းပါသည်။
နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အာဏာခွဲဝေပေးခြင်းသည် ဒေသန္တရ
အစိုးရများ အဖွဲ့များအား ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်းစသည့်
နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတာဝန်များတွင်
ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဗဟိုအစိုးရက ခွင့်ပြုထားသော
အတိုင်းအတာဖြစ်ပါသည်။ နောက်ဆုံးဖြစ်သော

ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ခွဲဝေပေးခြင်းဆိုသည်မှာ ဗဟို အစိုးရက ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများအား ဘဏ္ဍာရေး
တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ပေးအပ်ထားသည့် အတိုင်းအတာ ဖြစ်ပါသည်။ အာဏာကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းဆိုင်ရာ
အဆိုပါ အခြေခံသဘောတရား သုံးခုကို အခန်း ၇ တွင် ပို၍ ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြထားပါသည်။ အပိုင်း ၃.၂.၁

အဆိုပါ အခြေခံသဘောတရား သုံးခုအကြား ခွဲခြားခြင်းသည် တိုင်းတာမှုအပေါ် ပိုမိုလွယ်ကူစေသော်လည်း
ထိရောက် သော အာဏာခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း ဖြစ်ရန်အတွက် ယင်းတို့သုံးမျိုးကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်
လိုအပ်ပါသည်။ အကယ်၍ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအာဏာခွဲဝေခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအာဏာခွဲဝေခြင်းအပေါ်
ပံ့ပိုးခြင်း သို့မဟုတ် လိုက်နာခြင်းမရှိပါက အာဏာကို လက်အောက်အဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည်
အလေးအနက်ရှိသည် မခေါ်ဆို နိုင်ပါ။

၅.၃။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအပေါ် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်ခြင်းများ

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု အာဏာကို ထိန်းချုပ်ရန် အခြားသော နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ စစ်ဆေးသောစနစ်များကို
ပုံစံချမှတ် ခြင်းနှင့် အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများအပေါ် မှီခိုအားထားခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤအခန်း၏
အစပိုင်းတွင် အလေးပေး ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုနစ်မျိုးသည် နိုင်ငံတော်
အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို ပုံဖော်ရာတွင် အလွန်ထိရောက်လှပါသည်။ ယင်းတို့မှာ လွှတ်တော်စနစ်နှင့် သမ္မတစနစ်ကို
တစ်စိတ်တစ်ဒေသသာ ကျင့်သုံးသော စနစ်ဖြစ်သည့် ခေါင်းဆောင်နှစ်မျိုးပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို
ထိန်းချုပ်ရန် အခြားသော နည်းလမ်း
တစ်ခုမှာ စစ်ဆေးသောစနစ်များကို
ပုံစံချမှတ်ခြင်းနှင့် အစိုးရ၏ အခြားသော
ကဏ္ဍများအပေါ် မှီခိုအားထားခြင်းပင်
ဖြစ်ပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ
ပုံစံချမှတ်မှုနစ်မျိုးသည် နိုင်ငံတော်
အုပ်ချုပ်မှု အာဏာကို ပုံဖော်ရာတွင်
အလွန်ကျွမ်းကျင်လှပါသည်။ ယင်းတို့မှာ
လွှတ်တော်စနစ်နှင့် သမ္မတစနစ်ကို
တစ်စိတ်တစ်ဒေသသာ ကျင့်သုံး သော
စနစ်ဖြစ်သည့် ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦးပါဝင်သော
အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် တို့ ဖြစ်ပါသည်။

တို့ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေး အာဏာကို ထိမ်းသိမ်းရန်
နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်
ကို ထိခိုက်စေမည်မဟုတ်ပါ။ လွှတ်တော်စနစ်များတွင်
နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုအာဏာသည် (က) ဥပဒေပြုလွှတ်
တော်မှ ဆင်းသက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ (ခ)
ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အစိုးရကို ဖြုတ်ချနိုင် သည့်
အယုံအကြည်မရှိ အဆိုကို တင်သွင်း နိုင်သည်။
ဖော်ပြပါ ပြောင်းလဲစေသော တွန်းအားများသည်
ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ထောက်ခံမှုအတွင်း အစိုးရ၏
ကဏ္ဍများအကြား ဝါစဉ်အလိုက် ဆက်နွယ်မှုကို
ဖန်တီးပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် ဝန်ကြီးအဖွဲ့အား
ဖွဲ့စည်းမှုအပေါ် တိုက်ရိုက်အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိပါ
က နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာကို ထပ်လောင်း၍
ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ပါသည်။ သမ္မတစနစ်ကို

တစ်စိတ်တစ်ဒေသသာ ကျင့်သုံးသော ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး ပါဝင်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တွင် ပုံမှန်အားဖြင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအား လွတ်လပ်စွာ တရားဝင် ဖြစ်စေသော၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုအဖြစ် ခွဲခြားထားပါသည်။ ယင်းတို့မှာ တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်ခြင်း မဟုတ်ပဲ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် ထောက်ခံမဲအများဆုံးရရှိ၍ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသော အစိုးရ၏ အကြီး အကဲဖြစ်သော ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ပြည်သူ့လူထုက ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲဖြစ်သူ သမ္မတပင် ဖြစ်ပါ သည်။

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့အကြား ဟန်ချက်ညီမျှမှုသည် ကြီးမားစွာ ကွာဟ နိုင်ပါသည်။ အညွှန်းလေးခုက နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာများနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ပုံစံချမှတ်မှုများ၏ သင့်လျော် သော အတိုင်းအတာကို သတ်မှတ်ရန် အထောက်အကူပြုပါသည်။ ယင်းတို့မှာ (က) ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး ပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်အတွင်း အစိုးရ၏ အကြီးအကဲ (ဝန်ကြီးချုပ်)ကို ခန့်အပ်/ရွေးချယ်/ထုတ်ပယ်နိုင်သော အာဏာ (ခ) ဝန်ကြီးအဖွဲ့အပေါ် ကြီးကြပ်ရေး (ဂ) အယုံအကြည်မရှိ အဆိုတင်သွင်းနိုင်ရန်၊ ဝေဖန်ပြစ်တင်နိုင်ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေ (ဃ) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းနိုင်မည့် အာဏာတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

၅.၃.၁။ အစိုးရ၏ အကြီးအကဲ (ဝန်ကြီးချုပ်) အား ခန့်အပ်/ရွေးချယ်/ထုတ်ပယ်နိုင်သော အာဏာ

ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦးပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ရွေးချယ်သတ်မှတ်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများစွာတို့သည် သမ္မတအား ဝန်ကြီးချုပ်ကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရန် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ (ဥပမာ- ပြင်သစ်၊ မွန်ဂိုလီးယား၊ မိုဇမ်ဘီခို၊ နမ်ဘီးယား၊ ပီရူး၊ ပိုလန်၊ ရုရှ၊ ဆီနီဂေါ တို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ) အချို့သောနိုင်ငံများ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း 'အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲ၏ ရလဒ်များအတွက်

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအပေါ် တည်ရှိသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ပုံစံချမှတ်မှု အတိုင်းအတာ၏ ညွှန်ပြချက်တစ်ခုမှာ ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး ပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်အတွင်း အစိုးရ၏ အကြီးအကဲ (ဝန်ကြီးချုပ်)ကို ခန့်အပ်/ရွေးချယ်/ ထုတ်ပယ် နိုင်သော သမ္မတ၏ အာဏာ ဖြစ်ပါသည်။

သင့်လျော်သော လိုက်နာမှုဖြင့် ရိပ်တံဘလစ်၏ ညီလာခံ အတွင်း ကိုယ်စားပြုသော ပါတီများ၏ အမြင်ကို လက်ခံရန်' သမ္မတအား သတ်မှတ်ထားခြင်းအားဖြင့် သမ္မတ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လျော့ချထားပါသည်။ (ပေါ်တူဂီ) ၂၅ ရံဖန်ရံခါတွင် ဝန်ကြီး ချုပ်အား ထုတ်ပယ်ရန် အာဏာသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ မဲအသာစီးရသော အရေအတွက်ပေါ်တွင်သာ လုံးဝ မူတည်နေပါသည်။ (ဥပမာ- ပြင်သစ်၊ ပေါ်တူဂီ၊ ဆီနီဂေါ) အကျိုးဆက်အားဖြင့် သမ္မတ၏ ရွေးချယ်မှုသည် တာဝန် ရှိနေဆဲဖြစ်သော်လည်း ယင်းအနေဖြင့်

စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ သမ္မတအနေဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ ပံ့ပိုးမှု (အနည်းဆုံးအနေဖြင့် သဘောတူညီမှု)ကို ရရှိစေရန် မျှော်လင့်ထားသူ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကို သတ်မှတ်နိုင်သည့် အတိုင်းအတာအရ ယင်း၏ ရွေးချယ်မှုကို ကန့်သတ်ထားပါသည်။ ထို့အပြင် ဝန်ကြီးချုပ်ကို ရွေးချယ် ခန့်အပ်ပြီးသည်နှင့် ယင်းသည် သမ္မတ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် မရှိတော့ပဲ သမ္မတ၏ လက်အောက်ခံလည်း မဟုတ်တော့တော့ပါ။ သို့ရာ တွင် ဝန်ကြီးချုပ်သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ လက်အောက်ခံဖြစ်သောကြောင့် အစိုးရ၏ မူဝါဒများအား စီမံဆောင်ရွက် ရာတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ဘက်ကိုသာ ယိမ်းပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေများ၌ သမ္မတအနေဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ်အား ထုတ်ပယ်ရာတွင် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်ရှိစေရန် ဖန်တီးပေးခြင်းအားဖြင့် သမ္မတ၏ နေရာကိုသာ တည်တံ့ခိုင်မြဲစေပါသည် (ဥပမာ- မိုဇမ်ဘီမ်၊ နမ်ဘီးယား၊ ပီရူး၊ ရုရှ)။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ်သည် သမ္မတနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အပြင် ယင်းတို့၏ နိုင်ငံရေးနည်းစနစ်များတွင် ကြားညပ်နေပြီး ယင်းတို့ကို လည်း မှီခိုအားထားနေရပါသည်။

လွှတ်တော်စနစ်များတွင် နောက်ခံအကြောင်းတရားသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ သဘောထားပေါ်တွင် မူတည်နေသော်လည်း ဝန်ကြီးချုပ်အား ရွေးချယ်သည့် ပုံစံများမှာလည်း ကွာခြားပါသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် ဝန်ကြီးချုပ်အား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ လက်ထဲတွင်သာ လုံးဝဥသံ ရှိနေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဆွီဒင်နိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဥက္ကဋ္ဌက ဝန်ကြီးချုပ်ကို အဆိုပြု ခန့်ထားနိုင်ပါသည်။ အခြားသော နိုင်ငံများတွင် ဝန်ကြီးချုပ်နေရာအတွက် သမ္မတက မည်သို့ပင် အဆိုပြုနိုင်သော်လည်း သမ္မတ၏ အဆိုပြုချက်ကို အများစုသော ဆန္ဒမဲများက ထောက်ခံခြင်း မရှိကြပါက ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်ကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ပါသည်။ (ဂျာမနီနိုင်ငံ) ထိုအခါ သမ္မတကလည်း အဆိုပါ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသူကိုသာ ခန့်အပ်ရပါသည်။ တဖန်အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် သမ္မတသည် ဝန်ကြီးချုပ်တစ်ဦးကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ရွေးကောက်ပွဲအတွင်း အမတ်နေရာ အရေအတွက် အများဆုံး ရရှိထားသော ပါတီမှ အဆိုပြုနိုင်ပါသည် (ဂရိနိုင်ငံ)။ အချို့သော နိုင်ငံများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသောသူကို နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲက ခန့်အပ်ပေးရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားပါသည် (ဂျပန်)။ အကယ်၍ သမ္မတသည် အချိန်ကာလ တစ်ခုတိုင်အောင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသူကို ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်း မရှိပါက အချို့နိုင်ငံ များတွင်မူ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ယင်းအား ခန့်အပ်ရန် ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါသည်။ (အီသီယိုးပီးယား)

၅.၃.၂။ ဝန်ကြီးအဖွဲ့အပေါ် ကြီးကြပ်ရေး

ဝန်ကြီးအဖွဲ့အပေါ် ကြီးကြပ်ရေးအတွက် ပုံစံမျှတခြင်းသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အကြား ဆက်စပ်မှုကို လွှမ်းမိုးရန် သို့မဟုတ် အသေးစိတ်ချိန်ညှိရန် အခြားသော နည်းလမ်းဖြစ်ပါသည်။ သမ္မတ စနစ် အများစုတွင် ဝန်ကြီးအဖွဲ့ကို သမ္မတကသာ ခန့်အပ်၍ ယင်း၏ သဘောအတိုင်းသာ အပြည့်အဝ

ဝန်ကြီးအဖွဲ့အပေါ် ကြီးကြပ်ရေးအတွက် ပုံစံမျှတခြင်းသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အကြား ဆက်စပ်မှုကို လွှမ်းမိုးရန် သို့မဟုတ် အသေးစိတ်ချိန်ညှိရန် အခြားသော နည်းလမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝန်ကြီးအဖွဲ့ ၏ ပုံစံမျှတမှုကို လွှမ်းမိုးခြင်းဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ ဦးတည်ချက်ကိုလည်း ပုံဖော်ပေးနိုင်ပါသည်။

တာဝန်ထမ်းဆောင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အနည်းငယ်သော သမ္မတစနစ်များက ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ဝန်ကြီးအဖွဲ့အတွင်း နိုင်ငံရေးအရ ကြားဝင်မှုများ ပြုလုပ်ရန် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကိုလံဘီယာတွင် ဝန်ကြီးများအား ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ပြင်းထန်စွာ ဝေဖန်ပြောဆိုနိုင်ပြီး ၂၆ အာဂျင်တီးနားတွင် ဝန်ကြီးအဖွဲ့၏ အကြီးအကဲအား အလားတူ ပြုမူနိုင်ပါသည်။ ၂၇ ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး ပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တွင် စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုမှာ ဝန်ကြီးအဖွဲ့အဖွဲ့အဖွဲ့များကို ရွေးချယ်ခြင်း/ ထုတ်ပယ်ခြင်း ပြုလုပ်ရာတွင် သမ္မတ၊ ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများအကြား

အား ထုတ်ကြိုးပမ်းခြင်း၏ ဟန်ချက်ညီမျှမှု ရှိရန် ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ

ဝန်ကြီးချုပ်သည် ခန့် အပ်ရမည့် သို့မဟုတ် ထုတ်ပယ်ရမည့် ကိုယ်စားလှယ်များအား ဆုံးဖြတ်ပေးမည့် သမ္မတထံ အကြံပြုထားပါသည်။ လွှတ်တော်၏ အယုံအကြည်မရှိအဆို တင်သွင်းမှုသည် အစိုးရအပေါ်သာ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိပြီး ယင်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်းကို သက်ရောက်မှုမရှိပါ။ ပီရူးနိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဝန်ကြီးအဖွဲ့မှ ကိုယ်စားလှယ်များအား ပြင်းထန်စွာ ဝေဖန်ပြောဆိုရန် အာဏာရှိသောကြောင့် ဝန်ကြီးချုပ်၏ နေရာကို အားနည်းစေပါသည်။ မွန်ဂိုလီးယားတွင် ဝန်ကြီးချုပ်သည် သမ္မတနှင့် ဆွေးနွေးပြီးနောက် ဝန်ကြီးအဖွဲ့အား ဖွဲ့စည်းခြင်းကို အဆိုပြုပြီး လွှတ်တော်က ကိုယ်စား လှယ်လောင်းများကို တစ်ဦးချင်းစီ အတည်ပြုခန့်အပ်ပေးပါသည်။ ၂၈ တဖန် ဝန်ကြီးအဖွဲ့၏ ပုံစံချမှတ်မှုကို လွှမ်းမိုးခြင်းဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ ဦးတည် ချက်ကိုလည်း ပုံဖော်ပေးနိုင်ပါ သည်။

၅.၃.၃။ အယုံအကြည်မရှိ အဆိုတင်သွင်းခြင်း

နိုင်ငံရေး ပုံစံချမှတ်မှု၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲအား ဝေဖန်ပြစ်တင်ပြောဆိုရန် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ အာဏာကို ပြောင်းလဲနိုင်သော တွန်းအားများအား ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ပုံစံ ချမှတ်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အာဏာအနေဖြင့် ယင်း၏ အဆိုကို ဝန်ကြီးချုပ်ထံမှ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရန် ကန့်သတ်ချက်များစွာ ကို စတင်ကျင့်သုံးဖော်ပြနေပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ရုရှနိုင်ငံတွင် နောင်သုံးလအကြာတွင် အယုံအကြည်မရှိ အဆိုကို ထပ်မံတင်သွင်းခြင်းဖြင့် သမ္မတသည် လွှတ်တော်၏ ဆန္ဒမဲကိုလည်း ပယ်ချနိုင်ပါသည်။

အစိုးရ၏ အကြီးအကဲအား ဝေဖန်ပြစ်တင်ပြောဆိုရန် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အာဏာကို ပြောင်းလဲနိုင်သော တွန်းအားများအား ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် နည်းလမ်း အမျိုးမျိုးဖြင့် ပုံစံချမှတ်နိုင်ပါသည်။

အခြားသော နည်းလမ်းများတွင် ဝန်ကြီးချုပ်အား ထုတ်ပယ်ခြင်းကို ယင်းအား သတ်မှတ်ကာလအထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေပြီးသော အခါမှ လုပ်ဆောင်ရမည့် သို့မဟုတ် ကာလတစ်ခုတွင် ဝန်ကြီးများအား ကန့်သတ်ထား သော အရေအတွက် အရသာလျှင် ထုတ်ပယ်နိုင်သည်ဟူ၍ ပါဝင်ပါသည်။ ၂၉ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ သည် ထို့ထက်ပို၍ပင် ကျယ်ပြန့်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင်

အယုံအကြည် မရှိအဆိုသည် အပြုသဘောဆောင်ရန် လိုအပ် ကြောင်း ပြဌာန်းထားပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အသာစီးရသော ဆန္ဒမဲ အရေအတွက်က ဝန်ကြီးချုပ်အား ထုတ်ပယ်ရန် ညွှန်ပြနေပါက တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဝန်ကြီးချုပ်အသစ်အား ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပေးရပါမည်။ (၇၇ မနီ ၃၀၊ ဟန်ဂေရီ ၃၁၊ လီဆို သို ၃၂၊ ပိုလန် ၃၃၊ စပိန် ၃၄)။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် အယုံအကြည်မရှိအဆိုအား တင်သွင်းခြင်းသည် ဝန်ကြီးအဖွဲ့အား အလုပ်မှထွက်ရန် သို့မဟုတ် အသစ်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ရန်အတွက် မလွဲမသွေ ဖိအားပေးခြင်း မဟုတ်ပါ။ ဤသို့ အသစ်ခန့်ထားရန် ဆန့်ကျင်မှုပြုခြင်းကို သဘောတူညီနိုင်ခြင်းမရှိပါက ဝန်ကြီးချုပ်သည် လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်း အစိုးရ၏ ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ဆက်လက်၍ တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်ပါ သည်။ ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦးပါဝင်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံတွင် (ပိုလန်) အပြုသဘောဆောင်သော အယုံအကြည်မရှိ အဆိုတွင် ကောက်ချက်ချမှု နှစ်မျိုး ရှိပါသည်။ ယင်းသည် ဝန်ကြီးချုပ်/ ဝန်ကြီးအဖွဲ့အား ထုတ်ပယ်ရန်ခက်ခဲသဖြင့် ကနဦး ခန့်အပ်မှုတွင် သမ္မတ၏ လွှတ် လပ်စွာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ပိုမိုကြီးမား ကျယ်ပြန့်စွာ ခွင့်ပြုပေးရန် ဖြစ်နိုင်ခြေ ရှိပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင်လည်း အယုံ အကြည်မရှိအဆိုကို တင်သွင်းပြီးနောက် အစိုးရသစ်တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် သမ္မတသည် ဘေးထွက်နေရပါ သည်။

၅.၃.၄။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ဖျက်သိမ်းခြင်း

ရွေးကောက်တင်မြောက်ထားသော ညီလာခံကို ဖျက်သိမ်းရန် သမ္မတ၏အာဏာသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့အကြားရှိ ဆက်စပ်မှုကို ဆုံးဖြတ်အဖြေထုတ်ပေးသည့် အရာဖြစ်ပါသည်။ လွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းရန်အတွက် သမ္မတအား အာဏာအပ်နှင်းခြင်းသည် မူလကပင် မဲဆန္ဒရှင်အားလုံးက တာဝန် ပေးအပ်ထားသည့် လွှတ်တော်၏ သတ်မှတ်ကာလသက်တမ်းကို လျော့နည်းစေပါသည်။ ဖျက်သိမ်းရေးအာဏာ၏ အမှန် တကယ် ပုံစံချမှတ်မှုအပေါ် မူတည်၍ အာဏာ၏ ဟန်ချက်ညီမှုအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု အချို့ရှိနိုင်ပါသည်။ အကယ်၍ ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး ပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏ ပုံစံချမှတ်မှုတွင် လေးနက်စွာ ဖော်ညွှန်းသော ကန့်သတ်ချက်များမရှိပါက သမ္မတအနေဖြင့် လွှတ်တော်၏ သဘောတူညီမှုကို ရယူခြင်းမပြုပဲ အစိုးရကို ခန့်အပ်နိုင်ပြီး အကယ်၍ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အယုံအကြည်မရှိအဆိုကို ကြိုတင်ဟန့်တားလျက် အဆိုပြုရန် ရည်ရွယ်ထားပါက ဖျက်သိမ်း ခြင်းကို ခြိမ်းခြောက်နိုင်ပါသည်။ ဖျက် သိမ်းရန်အာဏာသည် သမ္မတအား ယင်း၏ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် လိုက် လျောညီထွေမှုရှိစေရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲများ၏ အချိန်ကာလများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အပေါ် လွှမ်းမိုးမှုရှိစေရန် ခွင့်ပြုပေးပါသည်။ အစိုးရ၏ အကြီးအကဲကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ရွေးကောက်တင်မြောက်သည့် အစိုးရ၏

ရွေးကောက်တင်မြောက်ထားသော ညီလာခံကို ဖျက်သိမ်းရန် သမ္မတ၏ အာဏာသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့အကြားရှိ ဆက်စပ်မှုကို ဆုံးဖြတ်အဖြေထုတ်ပေးသည့် အရာတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ ပုံစံချမှတ်မှုအပေါ် မူတည်၍ အာဏာ၏ ဟန် ချက်ညီမှုအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု အချို့ ရှိနိုင်ပါသည်။

စနစ်များတွင် ဖျက်သိမ်းရေးအာဏာသည် ယင်း၏ ကိုယ်ပိုင်ရွေးကောက်တင်မြောက်နိုင်မည့် (ဥပဒေပြုလွှတ် တော်အတွင်း အမတ်နေရာ အများဆုံးရသော ယင်း၏ပါတီဖြင့်) အလားအလာကို မြှင့်တင်နိုင်မည့် ပို၍နည်းဗျူဟာ မြောက်သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဂျပန်နိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏အောက်လွှတ်တော်ကို ဝန်ကြီးချုပ်၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် အချိန်မရွေး ဖျက်သိမ်းနိုင်သော်လည်း (အကြီးအကဲ၏ အာဏာအရ ဥပဒေ အားဖြင့်) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ လေးနက်တာကာလအပြီး နောက်အကျဆုံးအချိန်မှသာ ယင်းကိုဖျက်သိမ်းရန်

လိုအပ်ပါသည်။ လေးနက်တာကာလအဆုံးတွင် ဖျက်သိမ်းခြင်းကို နှစ်ပေါင်း ၆၀ ကျော်အတွင်း တစ်ကြိမ်သာ တွေ့ရှိရပါသည်။ အခြားသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကို သက်တမ်းမစေ့မီ ကြိုတင်၍ ဖျက်သိမ်းပါသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အမျိုးမျိုးသော စိန်ခေါ်မှုများအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် ဖျက်သိမ်းရမည့် အချိန်ကာလအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ အပါအဝင် များစွာရှိနိုင်သော ပြဌာန်းချက်များ ကန့်သတ်ချက်များနှင့်အညီ သမ္မတအား လွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းရန်အာဏာ ပေးအပ်ထားပါသည် (ပေါ်တူဂီတွင် လွှတ်တော်၏ ရွေးကောက်ပွဲအပြီး ပထမခြောက်လအတွင်း၌ ဖျက်သိမ်းခြင်း မပြုရပါ)။ ဖျက်သိမ်းရန် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက်များအရ ပြင်သစ်နိုင်ငံ တွင် တစ်နှစ်လျှင်တစ်ကြိမ်သာ ဖျက်သိမ်းခွင့်ရှိသည်။ ဂါဘွန်တွင် တစ်နှစ်လျှင်တစ်ကြိမ် ဖျက်သိမ်းခွင့်ကို ပေးထားသော် လည်း သမ္မတသက်တမ်း တစ်ခုအတွင်း နှစ်ကြိမ်ထက်ပို၍ ဖျက်သိမ်းခွင့်မပြုပါ။ ဖျက်သိမ်းရမည့် အကြောင်းရင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဩစတီးယားတွင် အကြောင်းပြချက် တစ်မျိုးအတွက် တစ်ကြိမ်သာ ဖျက်သိမ်းခွင့်ရှိသည်။ သို့တည်းမဟုတ် လွှတ်တော်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ အစရှိသဖြင့် မရှိမဖြစ်ထားရှိရမည့် လိုအပ်ချက်များအား သတ်မှတ်ခြင်းကြောင့် ဖျက်

သိမ်းခြင်းဖြစ်သည် (မိုဇ်ဘီဒါ၊ ပိုလန်)။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား သမ္မတက ဖျက်သိမ်းခြင်းသည် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် သမ္မတ၏ ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပရန် စနစ်မီးပျိုးပေးလိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည် (နမ်ဘီး ယား၊ ၃၅)။ အခြားသော နိုင်ငံများတွင်မူ သမ္မတသည် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲအတွင်း မဲဆန္ဒရှင်များ၏ အပြီးသတ် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို မူတည်၍ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ဖျက်သိမ်းခြင်းကို ဦးစီးလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည် (အီဂျစ် ၂၀၀၅ ၃၆)။

၅.၃.၅။ စွဲချက်တင်ခြင်း

စွဲချက်တင်ခြင်းဟုဆိုရာ၌ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကို ထိန်းချုပ်ရန် အခြားသောနည်းလမ်း ပါဝင်ပါသည်။ စွဲချက်တင်ခြင်းသည် အယုံအကြည်မရှိ အဆိုကို တင်သွင်းခြင်းခံရသည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်မှုနှင့် မတူညီပဲ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲသည် တရားဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်နေပြီး မမှန်မကန်လုပ်ဆောင်နေပါက ယင်းအား ထုတ်ပယ် နိုင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ပေးပါသည်။ သမ္မတ စနစ်များတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ ၏ အကြီးအကဲအား နိုင်ငံရေးအရ ထုတ်ပယ်ခြင်းသည် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ၏ အခန်းကဏ္ဍ မဟုတ်သဖြင့် စွဲချက်တင်ခြင်းသည် ကြီးမားစွာ သင့်လျော်မှု ရှိပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အကြောင်းရင်း နှစ်ခုကို ထည့် သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ စွဲချက်တင်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပံ့ပိုးပေးသည့် ပြစ်ဒဏ်အမျိုးအစားနှင့် ဤလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတော်သစ္စာဖောက်မှုစသည့် ကြီးမားသော ပြစ်ဒဏ်များအား စွဲချက်တင်ခြင်း ဆောင်ရွက် ချက်ကို ကန့်သတ်ထားပါသည်။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ပို၍ကျယ်ပြန့်ကြပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် အခြားသော ဥပဒေတစ်ခုခုအား ယင်းတို့ အာဏာတည်နေစဉ် ချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် ပြစ်ဒဏ်များကို ပင် ပြဌာန်းထားပါသည် (ဟန်ဂေရီ)။ အစွန်းရောက်ပြင်းထန်သော ကိစ္စတစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံတော် အစိုးရ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိခိုက်ပျက်စီးစေသော

သမ္မတ၏ ဆောင်ရွက်ချက်ကို စွဲချက်တင်ထားသော တာဇ်နီးနီးယား၏ အကြောင်းအရာ ဖြစ်ပါ သည်။ ဤကဲ့သို့သော မရေရာသော သို့မဟုတ် ကျယ်ပြန့်သော တုံ့ပြန်မှု အတိုင်းအတာများသည် အထူးသဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အပေါ် အပြည့်အဝ မူတည်နေပါက စွဲချက်တင်ခြင်းကို နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ပြောင်းလဲရာတွင် ပြဿနာ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည် (မော်လဒိုဗာ)။ သို့ရာတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍသည် သမ္မတ၏ အပြုအမူများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုရှိစေခြင်းအပေါ် ထိန်းချုပ်ခြင်းဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း တခါးမူးအဖြစ် တာဝန် ထမ်းဆောင်ပေးပါသည်။ ဟွန်ဒူးရပ်စ်နိုင်ငံတွင် အခြားသော နည်းလမ်းတစ်မျိုးကို

အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲသည် တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း မရှိပဲ မမှန်မကန် လုပ်ဆောင်နေပါက ယင်းအား ထုတ်ပယ်ခြင်းဟု သည့် စွဲချက်တင်ခြင်းသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍကို ထိန်းချုပ်ရန် အခြားသော နည်းလမ်းဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲအား နိုင်ငံရေးအရ ထုတ်ပယ်ခြင်းသည် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ၏ အခန်းကဏ္ဍမဟုတ် သဖြင့် စွဲချက်တင်ခြင်းသည် ကြီးမားစွာ သင့်လျော်မှုရှိပါသည်။

လိုက်နာကျင့်သုံးပါသည်။ အကယ်၍ သမ္မတသည် အခြားသော အရာများအကြား ယင်း၏အာဏာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကန့်သတ်ချက်များကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံလျက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အမိန့်ညွှန်ကြားချက်ကို နာမည်ပျက်ခြင်း ဖြစ်ပေါ်စေပါက 'ယင်းတို့ကို (စစ်တပ်ကို) ပိုင်နက် နယ်မြေ၏ တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုနှင့် သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ နိုင်ငံတော် အမိန့်၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အုပ်စိုးမှု၊ လွတ်လပ်စွာ မဲပေးပိုင်ခွင့်အတွက် စည်းမျဉ်းများနှင့် သမ္မတနိုင်ငံတော် အတွင်းရှိ သမ္မတစနစ်ကျင့်သုံးမှု၏ တစ်လှည့်စီ ပြောင်းလဲခြင်းကို ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်' ဟူသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၂၇၂(၂) အရ တပ်မတော်သည် ကြားဝင်စွက်ဖက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

၅.၃.၆ နိုင်ငံသားများ၏ ပြန်လည်ရွေးကောက် တင်မြှောက်မှုများ

အစိုးရ၏ အခန်းကဏ္ဍအသီးသီး အတွင်းရှိ သို့မဟုတ် ကြားရှိ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်ရေးအပြင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲအား ယင်း၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုကာလ မပြီးဆုံးမီ ဖယ်ရှားခွင့်ရှိသည့် နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို ပုံစံချမှတ်ရန် အခြားသော နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယေဘုယျအား ဖြင့် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံး အဆင့်တွင် ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန် အရော့ရွေးကောက်သော စနစ်နှင့် အပြည့်အဝ ရွေးကောက်သော စနစ်ဟူ၍ အမျိုးအစား နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ အပြည့်အဝ ရွေးကောက်သောစနစ် ဆိုသည်မှာ ပဏာမ ခြေလှမ်းနှင့် အပြီးသတ် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ပြည်သူ့ပြည်သားများအပေါ်တွင်သာ လုံးဝဥသံ့ တည်မှီနေသော စနစ် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဤအမျိုးအစားဖြင့် ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းသည် အသုံးနည်းပြီး အချို့သော လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများတွင်သာ ယင်းစနစ်ကို အသုံးချသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (ဥပမာ- အက်ကွေ ဒေါ့ဂျ) အရော့ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း စနစ်မှာမူ ပြည်သူလူထုကလည်း အဆင့် တစ်ခုတွင် ပါဝင်ကြပြီး ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံ ယူပွဲအတွင်း ဆုံးဖြတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် သမ္မတ၏ မမှန်မကန်လုပ်ရပ်များကြောင့် ပြည်သူတို့၏ ပါဝင်မှုသည် လုပ်ငန်းစဉ်များအား ဆိုင်းငံ့ထားစေသော အကြောင်းအရင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသသာ ဖြစ်ရပါသည်။ (ရိုမေးနီးယား၂၈)။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ပြည်သူ လူထုသည် သမ္မတအား ပြန်လည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းကို သဘော တူညီမှုပေးရန်အတွက် နိုင်ငံရေးသီးသန့် ဆွေးနွေးမှုများ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည် (အိုက်စလန် ၄၀)။

ပြည်သူလူထု၏ ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်မှုတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် စည်းမျဉ်းများ၊ ထိရောက်သော အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်နှင့် အဖွဲ့အစည်းအားလုံးကို ကိုယ်စားပြုသော ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ ထိရောက်သော ပြဌာန်းချက်များဖြင့် ဆောင်ရွက်သည့် ပြန်လည်ရွေးကောက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား သယဇာတဖြစ်ရေးအတွက် လိုအပ်ချက်များ သည် ဟန်ချက်ညီမျှရပါမည်။ အခြားတစ်ဘက်က ကြည့်ပြန်လျှင်လည်း မကြာခင် ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း ပြုလုပ်ပါက အဖွဲ့အစည်းအားလုံးကို ကိုယ်စားပြုသော ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ သဘောတရားကို လျော့ပါးစေပြီး နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍအား ယင်း၏ ကာလလတ်နှင့် ကာလရှည် နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာတွင် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေမည်ဖြစ်သည်။ အလွန်အကျွံအသုံးချမှုများကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် လုပ်ငန်းစဉ် အား အလွန်အမင်း ဝန်ကျယ်စေအောင် ဖန်တီးခြင်းသည် နိုင်ငံသားများအား ယင်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များအပေါ် တိုက်ရိုက်တာဝန်ယူနိုင်ရေးအတွက် ခွင့်ပြုပေးရန် ယင်း၏မူရင်း ရည်ရွယ်ချက်ကို ကန့်သတ်ထားနိုင်ပါသည်။

၅.၄။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု၏ သီးခြား အာဏာများကို ပုံစံချမှတ်ခြင်း

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုများအရ အဆင့် အသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းခွင့် သတ်မှတ်ပေးရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အခြားသော နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုဖြင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာကို ချုပ်ထိန်းထားလိုကြမည် ဖြစ်သည်။ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် နည်းလမ်းနှစ်မျိုးရှိပါသည်။ ပထမအချက်မှာ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အခြားသော နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူများ၏ ပါဝင်မှုကို အစဉ်အလာအား ဖြင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ ကြီးကြပ်မှု အောက်တွင်သာ ရှိရန်ဖြစ်ပြီး ဒုတိယ အချက်မှာ အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများအတွင်းရှိ အရေးပါသော နယ်ပယ်များအပေါ် ရှိနေသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ လွှမ်းမိုးမှုအား ကန့်သတ်ထားရန် တို့ဖြစ်ပါသည်။

၅.၄.၁။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အခြားသော နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်မှုများ၏ ပါဝင်မှု

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအား ခွဲဝေယူမည့် ပထမအမျိုးအစားတွင် အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာခြင်း၊ အပြစ်ဒဏ် မှ ကင်းလွတ်မှု သို့မဟုတ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် တရားဝင် စစ်ကြေငြာခြင်း စသည်တို့နှင့်စပ်လျဉ်း သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာခြင်းနှင့် လွတ်ငြိမ်းမှု သို့မဟုတ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးခြင်းအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို အခန်း (၅) ၏ အပိုင်း ၄.၃.၁ နှင့် ၄.၃.၂ တို့တွင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ လွှမ်းမိုးမှု အပေါ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က သမားရိုးကျအားဖြင့် ကာကွယ်ထားဆီးထားသော ဆုံးဖြတ်ချက်များဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည့် ဒုတိယအမျိုးအစားတွင် တရားဥပဒေ များသို့မဟုတ် ဥပဒေကဲ့သို့ အာဏာတည်သော အမိန့်များ ထုတ်ပြန်နိုင်သည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ ၏ အာဏာနှင့် ပုံမှန်ဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို စီစဉ်ဖန်တီးရန် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ကြီးပမ်းချက်များ အပေါ် ကန့်သတ်ထားခြင်းများ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အာဏာကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အခြားသော နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်မှုများ၏ ပါဝင်မှု ဖြင့်သော်လည်းကောင်း (ဥပမာအားဖြင့် - အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေ ငြာခြင်း) ၊ အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများအတွင်းရှိ အရေးပါသော နယ်ပယ်များအပေါ် ရှိနေသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ လွှမ်းမိုး မှုအား ကန့်သတ်ထားခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ပါသည်။

အရေးပေါ် အခြေအနေ

အရေးပေါ်အခြေအနေကို မည်သူက ကြေငြာမည်နည်း၊ မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် လုပ်ဆောင်ရမည်နည်း ဟူသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မေးခွန်းများသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍထက်စာလျှင် အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း၌ ပါဝင်ခြင်း အတိုင်းအတာ အမျိုးမျိုးကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ အစိုးရသည် ထိပါးကျူးကျော်ခြင်း သို့မဟုတ် အမျိုးသားရေး ကပ်ဆိုဒ်မှုများစဖြင့် အရေးပေါ် အခြေအနေကို ကြေငြာနိုင်သောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဤအကြောင်းတရားများကိုသာ ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ အသေးစိတ်ချပြနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မူကြမ်းရေးဆွဲ ကြသူများသည်

ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်အတွက် အခွင့်အလမ်းများကို ထားရှိလိုကြပါသည် (ဥပမာအားဖြင့် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး သို့မဟုတ် ပြည်တွင်းအမိန့် ညွှန်ကြားချက်များအား ခြိမ်းခြောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပါက)။ အဆိုပါ အနေအထား အားလုံးကို ရှင်းလင်းစွာ ရေးသားဖော်ပြရန် ကြိုးပမ်းခြင်းသည် ဖြစ်နိုင်ခြေ မရှိသကဲ့သို့ ဉာဏ်အမြော်အမြင် မရှိရာလည်း ကျပါသည်။ ခြိမ်းခြောက်မှုအတိုင်းအတာသည် အရေးပေါ် အနေအထားသို့ မြင့်မားရောက်ရှိလာသောအခါ အချို့သော မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ကြပေမည်။ အလွဲသုံးစား ပြုလုပ်မှုကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် ဤဆုံးဖြတ်ချက် ကို ဆန်းစစ်ရန် တစ်ဦးတစ်ယောက်ကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးရမည်။ ပီရူးနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲက အရေးပေါ် အခြေအနေကို ကြေငြာခြင်းမပြုမီ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအတွင်း အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းအရ ဝန်ကြီးဌာနက ဦးစွာအတည်ပြုပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ မော်လီဒီ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာပေးရန်အတွက် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအား ခွင့်ပြုထားသော်လည်း သတ်မှတ်ထားသော ကာလတစ်ခုအတွင်း၌ အချိန်နောက်ကြောင်းပြန် အကျိုးသက်ရောက်မည့် လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်ကိုလည်း လိုအပ်ပါသည်။ အီသီယိုးပီးယားနှင့် ဖီဂျီတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍမှ အရေးပေါ် အခြေအနေကို ကြေငြာခြင်းမပြုမီ လွှတ်တော်ကဦးစွာ အတည်ပြုရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းထားပါသည်။ အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာရေးတွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍမှ အကျယ်ပြန့်ဆုံးသော အာဏာခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးမှုများ ပါဝင်သည့် မွန်ဂိုလီးယား၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက လွှတ်တော်ကသာလျှင် အရေးပေါ် အခြေအနေကို ကြေငြာနိုင်သည်ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ လွှတ်တော်သည် ယာယီအားဖြင့် ဆိုင်းငံ့ကာလအတွင်း ရှိနေပါက သမ္မတက တာဝန်ထမ်းဆောင်ပေးရသော်လည်း လွှတ်တော်သည် မည်သည့် တုံ့ပြန်ချက်မှ မပြုလုပ်ပါက ဤသို့ ကြေငြာခြင်းသည် အချိန်ကာလအားဖြင့် ၇ ရက်သာ ကြာရှည်ပြီး ပျက်ပြယ်သွားပါသည်။

မည်သို့ဆိုစေ အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာခြင်းသည် အခြားသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု ဥပဒေများနှင့် မတူပဲ ပုံစံ ချမှတ်မှုများစွာကို ဖယ်ရှားလျက် တစ်ဘက်သတ် လုပ်ငန်းစဉ်များအဖြစ် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက်ပိုင်း နိုင်ငံများစွာတို့သည် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော နည်းလမ်းများကို

မည်သို့ဆိုစေ အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာခြင်းသည် အခြားသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု ဥပဒေများနှင့်မတူပဲ ပုံစံ ချမှတ်မှု များစွာကို ဖယ်ရှားလျက် တစ်ဘက်သတ် လုပ်ငန်းစဉ်များအဖြစ် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူ များစွာတို့သည် အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာခြင်းအတွက် အလွန်အမင်း သတိကြီးစွာ ထားသော မရှိမဖြစ်ရှိရမည့် လိုအပ်ချက်များကို တရားဝင် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေး ခြင်းဖြင့် ထိန်းချုပ်ရာ၌ လွန်ကဲတတ်ကြပါသည်။

အသုံးပြုထားသည့် အရေးပေါ်ဥပဒေ၏ ဒဏ်ကို ပြင်းထန်စွာ ခံစားကြရသည်။ ဤသို့ ဖြစ်တတ်သော သဘောတို့အပေါ်တွင် သတိထားလျက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူ များစွာတို့သည် အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာခြင်းအတွက် အလွန် အမင်း သတိကြီးစွာထားသော မရှိမဖြစ် ရှိရမည့် လိုအပ်ချက်များကို တရားဝင် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းဖြင့် ထိန်းချုပ်ရာ၌ လွန်ကဲတတ်ကြပါသည်။ အရေးပေါ် အခြေအနေများ တကယ်တမ်းပေါ်ပေါက်လာသောအခါ လုပ်ငန်းတာဝန် ထမ်းဆောင်နေသော အဖွဲ့အစည်းများ မရှိပါက လိုအပ်ချက်များနှင့် ပြည့်မီစေခြင်းက မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဥပမာအားဖြင့် ဟေတီနိုင်ငံတွင် သမ္မတ၏ ဆုံးဖြတ်ချက် အတိုင်းအတာနှင့် လိုအပ်မှုတို့ကို အလေးထားလျက် လွှတ်တော်က နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှု မရှိပဲ ဆုံးဖြတ်ချက်

ချမှတ်ခြင်းအပြင် မည်သည့် အရေးပေါ် ကြေငြာချက်မဆို ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် အခြားသော အစိုးရဝန်ကြီး အားလုံးက ထပ်ဆင့်ထိုးထားသော လက်မှတ်များရှိရန် ပြဌာန်းထားသည်။ မကြာသေးမီက ဟေတီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များမပါပဲ နိုင်ငံရပ်ခြားမှ ကျူးကျော်စော်ကားမှုများနှင့် ပြည်တွင်းစစ်ပွဲများကိုသာ အရေးပေါ် အခြေအနေအဖြစ် သတ်မှတ်ထား ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် မကြုံစဖူး ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ငလျင်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ဝန်ကြီးများစွာ၊ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များစွာတို့ သေကြေ ပျက်စီးခဲ့ရသောအခါ ဤသို့ ကန့်သတ်ထားသော စကားလုံး သုံးနှုန်းမှုနှင့် လတ်တလော အရေးယူ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နေသည့် အခြေအနေများကြောင့် ဟေတီအစိုးရသည် သက်ဆိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို လျစ်လျူရှုခဲ့ပြီး မည်သို့ပင် ဖြစ်စေကာမူ အချုပ်အခြာအာဏာကို ကာကွယ်နိုင်ရေးအတွက် အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို အလေးမပေးရန် အတင်းအကြပ် အာဏာတည်စေခဲ့ရပါသည်။

လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း/ လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပေးရန် အာဏာ

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအနေဖြင့် ပုံမှန်ထမ်းဆောင်ကြသည့် အခြားသော လုပ်ငန်းတာဝန်တစ်ရပ်မှာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် လွတ်ငြိမ်းခွင့် ပေးရန်အာဏာ ဖြစ်ပါသည်။ ပဋိပက္ခများ အပြီး ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသည့် ဖြစ်နိုင်ခြေများအရ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဟူသည့် အကြောင်းအရာများ ပါဝင်သော အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်များအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ထိပ်တန်း အရေးပါလှပြီး သမိုင်းသစ်ကို ငြိမ်းချမ်းစွာ စတင်ရန် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ အဆိုပါစည်းမျဉ်းများ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသောအခါ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်းကိုမူ ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိ ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသက်တမ်း၏ သာမန်လမ်းကြောင်းတစ်ခုအတွင်း ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် လွတ် ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နှင့် အပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်းအတွက် ပြဌာန်းချက်များကိုသာ ဤအခန်း၌ လေ့လာတင်ပြသွား မည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤအနေအထား၌ပင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာ ခွင့်ပေးခြင်း/ လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပေးရန်အာဏာသည်အမှားမခံသောကြောင့် စဉ်းစား မြော်မြင်ဉာဏ်မရှိပဲ အသုံးပြုပါက တရားရေး ဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်မှုများအပေါ် အတိုင်းအတာကြီးကြီးမားမား လွှမ်းမိုးနိုင်သော အလားအလာများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်/လွတ်မြောက် ခွင့်ပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသူများ ၏သင့်လျော်သော ဟန်ချက်ညီမှုအား သတ်မှတ်ခြင်း သည်အလွန်အရေးပါလှပါသည်။ ဤတွင် သီးသန့်ဖြစ်သော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုအစ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း (ဘာကီ နာဇာဆို၊ ချက်ရီပတ်ဘလစ်) သို့မဟုတ် အပြစ်ဒဏ်မှ ခွင့်လွှတ်ပေးခြင်း (ဂျော်ဂျီယာ၊ ကင်ညာ)နှင့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအား

ပဋိပက္ခများအပြီး ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသည့် ဖြစ်နိုင်ခြေများအရ လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့်ဟူသည့် အကြောင်းအရာများပါဝင်သော ဖွဲ့ စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ထိပ်တန်းအရေးပါလှပြီး သမိုင်းသစ်ကို ငြိမ်းချမ်းစွာ စတင်ရန် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေး ခြင်း/ လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပေးရန် အာဏာသည် အမှားမခံသဖြင့် စဉ်းစားမြော်မြင် ဉာဏ်မရှိပဲ အသုံးပြုပါက တရားရေးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုများအပေါ် အတိုင်း အတာ ကြီးကြီးမားမား လွှမ်းမိုးနိုင်သော အလားအလာများ ဖြစ်ပေါ်စေပါ သည်။

ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုမပြုခြင်း (ဟန်ဂေရီ) အထိ အတိုင်း အတာ အသီးသီးအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းမျိုးစုံကို ဖော်ပြထားပါသည်။ အဆိုပါ ကွာခြားမှု အတိုင်း အတာများအကြား နည်းလမ်းများကို ဖော်ထုတ်ပြသထားပါသည်။ ယင်းတို့မှာ အလားတူ ပြစ်ဒဏ်ခွင့်လွတ်ပေးခြင်းနှင့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အာဏာတို့ကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နေသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် (မိုဇမ်ဘိမ်း၊ ၁၉၉၀)၊ ကန့်သတ်ထားသော အနေအထားများနှင့်အညီ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နှင့် အပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်မြောက်ခွင့်ပေးသည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုအာဏာ (ဟေတီ)၊ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့အား လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နှင့် အပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်မြောက်ခွင့်ကို အတည်ပြုပေးရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ပူးတွဲအာဏာများ (အင်ဒိုနီးရှား၊ တောင်ကိုရီးယား) စသည်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ နောက်ဆုံး စီမံဆောင်ရွက်ချက်နှစ်မျိုးကို ပေါင်းစည်း၍ အကောင်အထည်ဖော်သော ဂရိနိုင်ငံတွင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများအတွက်သာ သတ်မှတ် ထားခြင်းဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့် လွတ်တော်တို့က အတည်ပြုမှသာ ယင်းအခွင့်အရေးကို ပေးခြင်းဖြစ်ပါ သည်။

၅.၄.၂။ ဥပဒေရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ကန့်သတ်ခြင်း

ပုံမှန်အားဖြင့် ဥပဒေကို မူကြမ်းရေးဆွဲရန်အာဏာသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့်သာ သက်ဆိုင်ပြီး နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့် မဆိုင်ပါ။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် ဥပဒေရေးဆွဲခြင်း အစရှိသည့်

ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍမှ ဝင် ရောက်လွှမ်းမိုးနိုင်မည့် အတိုင်းအတာကို လျော့ပါးအောင် ဆောင်ရွက် ခြင်းသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို ပုံစံချမှတ်ရာတွင် အခြား သော စဉ်းစားယူဆချက်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများမှ အဓိက လုပ်ငန်းစဉ်များအား တားဆီးပိတ်ပင်ခြင်း၊ စစ်ဆေးခြင်း သို့မဟုတ် လွှမ်းမိုးခြင်းပြုရန် အာဏာများကို ယှဉ်အဆင့်၌ ချုပ်ကိုင်ထားနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍမှ ဝင်ရောက်လွှမ်းမိုးနိုင်မည့် အတိုင်းအတာကို လျော့ပါးအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို ပုံစံချမှတ်ရာတွင် အခြားသော စဉ်းစားယူဆချက်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍက ပါဝင်သည့် ပုံစံ နှစ်မျိုးနှစ်စား ရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ (က) အမိန့်ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ဥပဒေပြုမည့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာနှင့် (ခ) ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ ပါဝင်မှုတို့ ဖြစ် ကြပါသည်။

အမိန့်ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ဥပဒေပြုခြင်း

အုပ်ချုပ်ရေး သဘောသဘာဝအရ ဥပဒေကဲ့သို့ အာဏာတည်သော အမိန့်ကို ထုတ်ပြန်နိုင်သော အာဏာနှင့် အမိန့် ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ဥပဒေပြုခြင်းအာဏာ နှစ်မျိုးအကြား ရောထွေးမှု မရှိစေရန် အရေးကြီးပါသည်။ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် အကြီးအကဲကို ပြည်သူလူထုက တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ အများစုသည် နိုင်ငံ ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အမိန့်များကို ထုတ်ပြန်နိုင်သော အာဏာကို ရရှိကြပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များ၌ သမ္မတတွင် ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ ညွှန်ကြားချက်များကို ဆောင်ရွက်ရန်အတွက်

ကျယ်ပြန့်သော ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက် ရှိပါသည်။^{၄၁}

အမိန့်ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ဥပဒေပြုရာတွင် ပုံစံနှစ်မျိုးရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ (က) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ အပ်နှင်းသည့် အာဏာနှင့် (ခ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ မူလရရှိသော အာဏာများဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ အပ် နှင်းသည့် အာဏာအရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ယင်းအာဏာအပ်နှင်းထားခြင်းကို ကြီးကြပ်ပြီး အချိန်မရွေး ပြန်လည် ရုပ်သိမ်းနိုင်ပါသည် (ခရီးအေးရှား)။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ထောက်ခံခံ အများစုဖြင့် ယင်းအာဏာကို ယာယီပေးအပ်ထားခြင်း ဖြစ်ပြီး ယင်း၏ သတ်မှတ်ထားသော အကြောင်းအရာကို အလေးပေး၍ ကန့်သတ်ထားပါက ယင်းသည်

အမိန့် ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ဥပဒေပြုရန် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ် ရေး အာဏာဆိုသည်မှာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ အပ်နှင်း ထားသော အာဏာ သို့မဟုတ် ဖွဲ့ စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ဆိုင်ရာ မူလအာဏာကို ဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

နယ် ပယ်ကဏ္ဍ တစ်မျိုးမျိုး၌ ပိုမိုထိရောက်စွာ ဥပဒေပြုထားသော ဆုံးဖြတ်ချက်တိုင်းကို ချမှတ်ရာတွင် အထောက်အကူပြု ပါလိမ့်မည်။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍတွင် တိုက်ရိုက် အပ်နှင်းထားသော ဥပဒေပြုရေး အာဏာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရှုထောင့်နှစ်မျိုးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။ ပထမတစ်ချက်မှာ ခြွင်းချက်အနေအထားများတွင်သာ ဥပဒေပြုရေးအာဏာနှင့် ဒုတိယအချက်မှာ အထူးကိစ္စ ရပ်များတွင် ဥပဒေပြုရေးအာဏာ ဖြစ်ပါသည်။ အများစုသော ခြွင်းချက် အနေအထားများသည် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်က အစည်းအဝေးကျင်းပနေခြင်း မရှိသော ကာလများ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါ အမိန့်များသည် ယင်းတို့အား ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က အစည်းဝေးကျင်းပပြီးနောက် တိကျသော အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း အတည်ပြုခြင်းမရှိသော အခါ အများအားဖြင့် ပျက်ပြယ်သွားလေ့ရှိပါသည် (ဘရာဇီးလ် နိုင်ငံ)။ အခြားသော ခြွင်းချက်တစ်ခုမှာ အရေးပေါ် အခြေ အနေ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းကို သေချာစွာ ပုံစံချမှတ်ထားခြင်း မရှိပါက (အခန်း ၅၊ အပိုင်း ၄.၃.၁ နှင့် ၄.၃.၂ တို့ကို ကြည့်ပါ) အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်သည် ဥပဒေပြုရေးအာဏာ၏ အတော်အတန် ကျယ်ကျယ်သော ပုံစံကို တံခါးကို ဖွင့်ပေးနိုင်သော အလားအလာများရှိနေပြီး အီဂျစ်၊ ဆူဒန် နှင့် အခြားသော နိုင်ငံများတွင် တွေ့ရသည့် အတိုင်း အာဏာ အား အလွဲသုံးစားပြုခြင်းမျိုး ဖြစ်တတ်ပါသည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုအား အထူးသောမူဝါဒ ကဏ္ဍများတွင် ဥပဒေကဲ့သို့ အာဏာတည်သော အမိန့်များကို ထုတ်ပြန်ရန် ခွင့်ပြုထားနိုင်သဖြင့် အဆိုပါ နယ်ပယ်များအတွင်း ဥပဒေပြု လွှတ်တော်အား ကင်းလွတ်စေနိုင်ပါသည်။ (ပြင်သစ်)

ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍ၏ ပါဝင်မှု

ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဥပဒေပြုခြင်း၏ ပဏာမခြေလှမ်းများကို စတင်ခြင်းမှအစ ဥပဒေမူကြမ်းအား ဥပဒေ စည်းမျဉ်းအဖြစ် ထုတ်ပြန်ကြေငြာခြင်းအဆုံးထိ အဆင့်များစွာ ပါဝင်ပါသည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ထိရောက်သော ပါဝင်မှုသည် (က) ကနဦး အဆင့်နှင့် (ခ) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ဥပဒေမူကြမ်းကို အတည် ပြုပြီး နောက်ပိုင်းအဆင့်ဟူသည့် အဆင့်နှစ်ဆင့်တွင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။

(က) ဥပဒေပြုရန် စွမ်းဆောင်မှုများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အများစု၌ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ကိစ္စရပ်အားလုံးတို့တွင် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်အား စတင်ရန်အတွက် အကန့်အသတ်မရှိသော အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားပြီး ရံဖန်ရံခါတွင်

သီးသန့်ပင် ချုပ်ကိုင်ထားပါသည် (ဥပမာ- အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု)။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံများစွာတို့၌ ဥပဒေမူကြမ်းများအား ရေးဆွဲပိုင်ခွင့်အာဏာကို အနည်းဆုံးအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် ရသုံးမှန်းခြေငွေစာရင်း ဥပဒေများ၊ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု စာချုပ်များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်မှုနှင့် သွင်းကုန်စည်းကြပ်ခွန် ဥပဒေပြုခြင်းတို့ကို ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ရန် သီးသန့်အာဏာ ရှိပါသည် (ဥပမာ - ဘရာဇီးလ်၊ ချီလီနှင့် ကိုလံဘီယာ)။ တံခါးမှူးအဖြစ် ကြီးကြပ် ဆောင်ရွက်သည့် အဆိုပါ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအား အထူးမူဝါဒ နယ်ပယ်များအတွင်း မူလ ရှိရင်းစွဲ အနေအထားကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် အထောက်အကူပြုပါသည်။ အတိုက်အခံအဖွဲ့အစည်းက ကြီးစိုးခြယ်လှယ်နေသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ကဏ္ဍတစ်ခုအတွင်း ပြောင်းလဲမှုများ မပြုလုပ်စေရန် ထိန်းသိမ်းလိုသော သမ္မတတစ်ဦး သည် ဥပဒေပြုရေးကို ဆောင်ရွက်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်နိုင်ပါသည်။

(ခ) သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာများ

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုအား အတည်ပြုပြီးသောအခါ သမ္မတအနေဖြင့် ယင်းအား ဝင်ရောက်လွှမ်းမိုးရန်၊ နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေရန်နှင့် ပိတ်ပင်တားဆီးရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့က ခွင့်ပြုထားပါသည်။ သို့ဖြစ် ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ဗီတိုအာဏာအား သတ်မှတ်ထားသည့် ပုံစံသည် အာဏာအား ဗဟိုအဆင့်တွင် ချုပ်ကိုင် ထားခြင်း သို့မဟုတ် လက်အောက်ခံ အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း နှစ်မျိုးစလုံး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သမ္မတ၏ ကြားဝင်စွက်ဖက်ခြင်း အမျိုးအစား နှစ်ခုကိုလည်း

ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ပါဝင်မှုသည် ဥပဒေပြုခြင်း အာဏာ သို့မဟုတ် ဗီတိုအာဏာ ကို ဆိုလိုပါသည်။ နိုင်ငံ များစွာတို့၌ ဥပဒေမူကြမ်းများအား ရေးဆွဲပိုင်ခွင့်အာဏာကို အနည်းဆုံး အနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့် အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ဗီတိုအာဏာကို အနေ အထား အမျိုးမျိုးတွင် အသုံးချကာ ကြီးစိုးခြယ်လှယ်နိုင်ပါသည်။

နှစ်မျိုးနှစ်စား ခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ သမ္မတအနေဖြင့် (က) နိုင်ငံ ရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းရင်းများအတွက် ဥပဒေမူကြမ်းကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ငြင်းဆန်ပယ်ချ နိုင်သည် သို့မဟုတ် (ခ) ဥပဒေ မူကြမ်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်မှုအပေါ် အကဲခတ်နိုင်ပါသည်။ ပထမအချက်ကို နိုင်ငံရေး ဗီတိုအာဏာ ဟုခေါ်၍ ဒုတိယအချက်အား ဥပဒေမူကြမ်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုဆိုင်ရာ ဗီတိုအာဏာဟု ခေါ်ဆိုပါ သည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ထက်စာလျှင် မဲဆန္ဒရှင်များက သမ္မတကို တိုက်ရိုက်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ကြသည့် သမ္မတစနစ်နှင့် သမ္မတစနစ်ကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသသာ ကျင့်သုံးသော စနစ်များတွင် နိုင်ငံရေး ဗီတိုအာဏာများကို ပို၍ အသုံးများပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် မဲအသာစီးရသော အရေအတွက်နှင့် ညီမျှသည့် သို့မဟုတ် ဆွေးနွေး လျက်ရှိသော ဥပဒေမူကြမ်းကို ကနဦးအနေဖြင့် အတည်ပြုခဲ့သည့် ထောက်ခံမဲအများစုထက် သာလွန်မှုအရ ဗီတို အာဏာကို ကျော်လွန်၍ ပယ်ချနိုင်သည် (ဥပမာ ဘော့စ်ဝါနာ၊ အိန္ဒိယ၊ တူရကီ)။ ထိုအခါ သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာကို အားပျော့စေပြီး နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ဥပဒေမူကြမ်းကို ပြန်လည်စဉ်းစားခြင်း မပြုမီ ဗီတိုအာဏာတစ်ရပ်သည် လပေါင်းများစွာ ကြာညောင်းနိုင်ပါသည်။ ခြားနေသော

ကြားကာလသည် နောက်ထပ် ဆွေးနွေးမှုများ သို့မဟုတ် မီဒီယာ၏ အာရုံစိုက်မှုများကို ပေါ်ပေါက်စေနိုင်ပါသည် (ဥရုဂွေး)။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဗီတိုအာဏာကို ကျော်လွန်ပယ်ချရန် ပြဌာန်းထားသော်လည်း သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာက ပို၍အရေးပါပါသည်။ မြင့်မားသော အဆင့်သတ်မှတ်ချက်များသည် သိသိသာသာ ကွာခြားနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအချို့မှာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ အမှန်တကယ် တက်ရောက်သော အဖွဲ့ဝင်အားလုံး တို့၏ ထောက်ခံမဲ ရာနှုန်းပြည့်ဖြစ်ရန်လိုအပ်သော ပီရူး၊ မဲအသာရနိုင်မှုနှုန်း ၆၀% လိုအပ်သော ပိုလန်၊ မဲအသာရနိုင်မှုနှုန်း ၆၇% လိုအပ်သော ချီလီ နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အဖွဲ့ဝင်အားလုံး အနက် ၆၇% ထောက်ခံမဲ အသာစီးရရှိရမည့် အီဂျစ် တို့ဖြစ်ကြပါသည်။ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အတိုက်အခံ ပါတီတို့၏ ခိုင်မာတောင့်တင်းမှုအပေါ် မူတည်၍ သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဆောင်ရွက်ချက် အားလုံးကို ပိတ်ပင်ဟန့်တားမည်ဖြစ်သည့် လက်တွေ့တွင် ကျင့်သုံးနေသော လုံ့လသို့ ဗီတိုအာဏာ နှင့် တန်းတူဖြစ်ပါသည်။ သင့်လျော်မှန်ကန်သော ရာနှုန်းပြည့် ဗီတိုအာဏာကို တွေ့ရလေ့ မရှိပါ။ ရှိပါကလည်း ယင်းကို ကန့်သတ်ထားသော မူဝါဒနယ်ပယ်များအတွင်း၌သာ ယင်းကို အသုံးပြုမည် ဖြစ်ပါသည်။

သမ္မတအနေဖြင့် လက်ခံသည်။ မခံသည်ကိုသာ ဖော်ပြရန်လိုသော 'မူကြမ်းတစ်ခုခုကို ပယ်ချခွင့်အာဏာ' အပြင် သမ္မတအား ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခု၏ အစိတ်အပိုင်းများကို ကန့်ကွက်နိုင်ခွင့် ပေးထားသော 'တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပယ်ချခွင့် အာဏာ' လည်းရှိပါသည် (ဥရုဂွေး)။ မည်သို့ဆိုစေ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပယ်ချခွင့်အာဏာသည် တရားဥပဒေ၏ အသေးစိတ် အကြောင်းအရာများအတွင်း ပို၍ကန့်သတ်ချက်များရှိသော ကြားဝင်မှုများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းအားဖြင့် ဥပဒေပြု ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း သမ္မတအား ပို၍နီးကပ်စွာ ပါဝင်စေပါသည်။ ဤသို့ ကန့်သတ်ထားသော ကြားဝင်မှုများသည် တစ်စတစ်စဖြင့် တရားဥပဒေ၏ အပြီးသတ်ပုံစံအပေါ် ကြီးမားသော လွှမ်းမိုးမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

အခြားသော နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ သမ္မတက အဆိုပြုထားသော ဥပဒေအတွက် လိုအပ်သော အတည်ပြုချက်၏ နယ်ပယ် ကျယ်ပြန့်လာစေရန် ဖြစ်ပါသည်။ ထောက်ခံသည့် ဆန္ဒမဲအရေအရ သဘောတူညီမှု သို့မဟုတ် ပယ်ချမှု ပြုလုပ်နိုင်ရန် ဥပဒေမူကြမ်းကို ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် တင်ပြခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍသည် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ သို့မဟုတ် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ ကို ကျင်းပရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသည် သမ္မတ၏မူဝါဒ အဆိုပြုချက်ကို သဘောတူညီစေရေးအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ဖိအားပေးရန် သမ္မတကသာ အသုံးပြုသည့် အရေးပါသော အရာဖြစ်သည်။ ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခု၏ အရေးပါသော အကြောင်းအရာသက်သက်အပေါ် ဆွေးနွေးမှုများအပြင် ပြည်သူလူထုဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် တရားဝင်ဖြစ်ခြင်း အတွက် သမ္မတက အတည်ပြုပေးပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုကို သင့်လျော်ရာတရားရုံးသို့ ဆန်းစစ်သုံးသပ်မှုပြုရန် လက်ဆင့်ကမ်း၍ ပေးပို့ခြင်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိကို အကဲစမ်းရန် သမ္မတအား လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထား ပါသည်။ (ခရီအေးရှား၊ တောင်အာဖရိက)။ ဤတွင် ယင်းကို သင့်လျော်ရာ တရားရုံးက ပုံပိုင်းထားပါက ဥပဒေအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သမ္မတ၏ အလေးထားမှုသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအစား တရား ဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံအကြောင်းတရားများအပေါ် လုပ်ငန်းစဉ်ကို နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေပြီး အဆုံးသတ်စေပါသည်။ သမ္မတအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နောက်ခံအကြောင်းတရားများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုအား ပယ်ချရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိခြင်းသည်

အစောပိုင်း အဆင့်များ၌ တရားရေးဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

၆။ နိဂုံး

အစိုးရ၏ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအား ပုံစံချမှတ်သော နည်းလမ်းများသည် အမျိုးစုံလှပြီး အထက်တွင် အလေးပေး ဖော်ပြခဲ့သော နည်းလမ်းများက များပြားပြည့်စုံသည့် ဥပမာများကိုလည်း တင်ပြပေးနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာအား လက်အောက်အဆင့် အသီးသီးသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးရန် အမျိုးမျိုးသော အကြံပြုချက်များကလည်း နိုင်ငံရေးအယူအဆများကို တရားရေးဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုအဖြစ် အသွင်ပြောင်းလဲရန် ဆွေးနွေးမှုများကို အထောက်အကူပြု မြှင့်တင်ပေးပါသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအတွင်းတွင် ရှိသော၊ အစိုးရ၏ အဓိက ကဏ္ဍသုံးခုအကြား တွင်ရှိသော အာဏာနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများအကြား သင့်လျော်သော ဟန်ချက်ညီမှုစေမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေမည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်စွာ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဆက်နွယ်မှုများအား တည်ဆောက်ခြင်းသည် ပထမအဆင့်သာ ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ ပြောင်းလဲစေသော တွန်းအားများနှင့် နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်ကြသူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များဖြင့် ဆောင်ရွက်နေကြပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများက ရည်မှန်းထားသည်နှင့် သင့်လျော်မှုမရှိသော ရလဒ်များကို ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။ အခါအားလျော်စွာ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍက ဥပဒေအား အလွန်အမင်းချွဲကား၍ ဆောင်ရွက်နေခြင်းများကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင် သူများထံမှ တစ်သတ်မတ်တည်းဖြစ်သော ပံ့ပိုးမှုနှင့် တက်ကြွစွာကြားမှုများကို လိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘရာဇီး နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက 'သက်ဆိုင်မှုရှိပြီး အရေးပေါ်' အခြေအနေများတွင် 'ယာယီဆောင်ရွက်ချက်များ'ကို ထုတ်ပြန်ရန် အာဏာကို သမ္မတအား ပေးအပ်ထားပါသည်။ ၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြဌာန်းချက်များအရ အဆို ပါ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ဥပဒေက အတည်မပြုပဲ ရက်ပေါင်း ၃၀ ကျော်ပါက တရားမဝင်တော့ကြောင်း ဖော်ပြထား ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤပြဌာန်းချက်သည် အချိန်အကန့်အသတ်မရှိသော ယာယီဆောင်ရွက်ချက်များကို ပြန်လည်ထုတ် ပြန်ရန် သမ္မတများအား ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ၂၀၀၁ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုက သက်ဆိုင်သော အချိန်ကာလကို ရက်ပေါင်း ၆၀ အထိ တိုးမြှင့်ခဲ့ရုံမျှမက ယာယီဆောင်ရွက်ချက်များကို တစ်ကြိမ်သာ သက်တမ်းတိုးရန် သတ်မှတ်ထားခဲ့ပါသည်။ သို့ရာ တွင် ရံဖန်ရံခါ၌ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကို ထိန်းချုပ်ရန် ပုံစံချမှတ်ထားသည့် အာဏာကို ခွဲဝေသတ်မှတ်သော စည်း မျဉ်းများနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စစ်ဆေး၍ ဟန်ချက်ညီစေမှုများသည် အကယ်၍ ဝန်ကြီးချုပ်က လက်ရှိအချိန်တွင် ယင်း၏ ပါတီကို ကြီးကြပ်နေလျက်ရှိပါက သင့်လျော်မှု မရှိကြောင်း သက်သေပြနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ခွင့်ပြုထားသည့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည့် သက်တမ်းကာလများကို တိုးမြှင့်ခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ မတိုးသာ မဆုတ်သာ အခြေအနေသည် နိုင်ငံရေး ပံ့ပိုးမှုမရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များ၏ သတ်မှတ်ထားသော ဘောင်ကို မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြင်ဆင်မွမ်းမံရေး လုပ် ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်လေ့ မရှိကြသော်လည်း ယင်းတို့အနေဖြင့် ယင်းတို့၏ သက်တမ်းများ တိုးမြှင့်ခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေသော အဆိုပါ လုပ်ငန်းစဉ်များအား ဦးဆောင်ရန်နှင့် ညွှန်ကြားရန် တစ်သမတ်တည်း စီမံအုပ်ချုပ်ရပါသည်။

(ဘာကီနာဖာဆို၊ ကိုတီဒီအီပိုရို၊ ဂါဘွန်၊ ယုဂန်ဒါ)။ ဤရလဒ်များ မဖြစ်ပေါ်စေရန်အတွက် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများက သမ္မတ၏ သက်တမ်းကာလကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲ၍ မရဟူ၍ ကြေငြာခဲ့ပြီး (အယ်လ်ဆာဗာဒေါ၊ ဟွန်ဒူးရပ်စ်၊ နီဂါ) ဟွန်ဒူးရပ်စ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် တပ်မတော်အား ဤပြဌာန်းချက် (အထက်ဖော်ပြပါ) ကို အတည်ပြုရန် လုပ် ပိုင်ခွင့်ပေးထားပါသည်။ ဟွန်ဒူးရပ်စ်နှင့် နီဂါတို့တွင် ဤကန့်သတ်ချက်ကို ကျော်လွှားရန် သမ္မတများက ကြိုးပမ်းခဲ့သော အခါ ယင်းတို့၏ ကြိုးပမ်းချက်သည် မအောင်မြင်ကြပဲ အာဏာရုပ်သိမ်းခံရသည်မှာလည်း တိုက်ဆိုင်မှု တစ်ခုမဟုတ်ပေ။ ယင်းကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ဤစံသတ်မှတ်ချက်အပေါ် ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း ကျူးလွန်သော မလေးစားမှုနှင့် အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများမှ ကြားဝင်စွက်ဖက်ခြင်းများကို လျစ်လျူရှုခြင်းသည် အတိုက်အခံများနှင့် ခုခံတွန်းလှန်ခြင်းများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ အဆုံးတွင် နှစ်နိုင်ငံစလုံးမှ သမ္မတများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အာဏာသိမ်းလိုမှုများသည် စစ်တပ်၏ ကြားဝင်မှုကြောင့် အဆင့်အသီးသီး ဌာန ရပ်တန့်သွားခဲ့သည်။

ဇယား ၂။ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများ

အကြောင်းအရာ	မေးခွန်းများ
၁။ အစိုးရ၏ စနစ်	<ul style="list-style-type: none"> • အစိုးရ၏ အကြီးအကဲအား သတ်မှတ်ထားသော ကာလတစ်ခုတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင် ရန်အတွက် ပြည်သူလူထုက တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း ရှိပါသလား သို့ မဟုတ် ယင်း၏ အခြေခံအကြောင်းရင်းနှင့် ရပ်တည်မှုကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အပေါ် တည်မှီနေခြင်းအားဖြင့် ယင်း၏ တရားဝင်မှုကို လွှတ်တော်ကသာ ချမှတ်ပေးပါသလား။ • နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲသည် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲ ဖြစ်နိုင်ပါသလား။ ဤသို့ဖြစ်နိုင် ပါက ယင်းကို ပြည်သူလူထုက ရွေးကောက်တင်မြှောက် (သမ္မတစနစ်) ပါသလား သို့မဟုတ် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်က ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသလား (တောင်အာဖရိက၊ ဘော့စဝါနာ)။ • ပြည်သူများက တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲတစ်ဦး၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲက ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲ တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းအပ်သည့် ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး အုပ်ချုပ်သည့် အုပ်ချုပ်မှု စနစ်မျိုး ရှိပါသလား။

<p>၂။ တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာအရ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍအား ပုံစံချမှတ်ခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> • အစိုးရ၏ အကြီးအကဲ (နှင့် နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲ) တို့၏ နေရာများကို လူတစ်ဦးတစ်ယောက်တည်းကသာ ရရှိနိုင်ပါသလား သို့မဟုတ် သမ္မတစနစ်အား ကိုယ်စားလှယ်ပေါင်း များစွာဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ကြသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့က ရရှိကြပါသလား။ • တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ကြပါက သမ္မတစနစ်အတွင်းရှိ ကိုယ်စားလှယ်များတွင် အာဏာကို ညီတူညီမျှ ရရှိပါသလား သို့မဟုတ် ယင်းစနစ်အတွင်း သမ္မတအား အရေးကြီးသော အကြောင်းအရာများကိုသာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရန် သတ်မှတ်ထားသည့် ပို၍အလေးသာ သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ရှိပါသလား။ • ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး အုပ်ချုပ်သော အစိုးရစနစ်ကို ကျင့်သုံးပါက နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲသည် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲအား ခန့်အပ်/ရွေးချယ်/ထုတ်ပယ်ရန် အာဏာရှိပါသလား။ • ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး အုပ်ချုပ်သော အစိုးရစနစ်တွင် နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲသည် ဝန်ကြီးအဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်ခြင်း/ ထုတ်ပယ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ခြင်း ရှိပါသလား သို့မဟုတ် ဤအခွင့်အာဏာသည် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲကိုသာ အပ်နှင်းထားပါ သလား။
<p>၃။ သမ္မတ၏တာဝန် ထမ်းဆောင်ရမည့် ကာလအပေါ် သတ်မှတ်ချက်များ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ပြည်သူလူထုက တိုက်ရိုက်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ထားသော သမ္မတ၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည့် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက်များ ရှိပါသလား။ ဤသတ်မှတ်ချက်များသည် အလွယ်တကူ ပြင်ဆင် မွမ်းမံမှုများ ပြုလုပ်၍မရအောင် မည်ကဲ့သို့ ကာကွယ်ပေးနိုင်သနည်း။

<p>၄။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာကို လက် ဘက်အဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဒေါင်လိုက် စနစ်အရ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့် အမျိုးမျိုး သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ အဆင့်အမျိုးမျိုး ရှိပါသလား။ • အစိုးရ၏ အဆင့်အမျိုးမျိုးရှိပါက ယင်းကဏ္ဍ၏ သက်ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး၏ အကြီးအကဲ ကို ပြည်သူ့လူထုက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသလား သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍက ရွေးချယ်ပါသလား။ • နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး/အစိုးရ၏ အကြီးအကဲသည် အမျိုးသား မူဝါဒများကို အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ပေးခြင်း ရှိပါသလား သို့မဟုတ် ယင်းအား အကြောင်းအရာ တစ်မျိုး မျိုးကို ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် (ဤအဆင့်တွင် ယင်းကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ ဥပဒေပြုလွှတ် တော် ညီလာခံမှ ဖြစ်စေ) မူဝါဒများအား ဆုံးဖြတ်ရန်နှင့် အစိုးရ၏ ဤအဆင့်ကို ကိုယ်စား ပြုရန် အာဏာအပ်နှင်းထားပါသလား။ • အစိုးရသည် ယင်း၏ ကိုယ်ပိုင်ဝင်ငွေများကို မြှင့်တင်နိုင်ခြင်း ရှိပါသလား။
<p>၅။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အာဏာများ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းရန် အာဏာရှိပါသလား။ ရှိမည်ဆိုပါက မည်သည့်အနေအထားမျိုးတွင် ဖျက်သိမ်းနိုင်မည်နည်း။
<p>၆။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ အပေါ် အဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု များ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲသည် ဝန်ကြီးအဖွဲ့အပေါ် အပြည့်အဝ ကြီးကြပ် ထိန်းချုပ်နိုင်ပါသလား သို့မဟုတ် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်နှင့် တွဲဖက်၍ အုပ်ချုပ်ရပါသလား။ • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က အစိုးရ၏ အကြီးအကဲအား နိုင်ငံရေးအရ အယုံအကြည်မရှိအဆို တင်သွင်းခြင်း ရှိနိုင်ပါသလား။ • နိုင်ငံတော် အကြီးအကဲ/အစိုးရ အကြီးအကဲတို့အား စွဲချက်တင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် မည်သူတို့က ပါဝင်ကြမည်နည်း။ • တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အခြေအနေများအရ နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲကို ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန် ပြည်သူများတွင် အခွင့်အလမ်း ရှိပါသလား။

၇။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အရေးပါသော အာဏာများ

- နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍတွင် အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာရန် သီးသန့်အာဏာ ရှိပါသလား သို့မဟုတ် အခြားသော ကဏ္ဍများ (ဥပမာ- ဥပဒေပြုလွှတ်တော်) က ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိနိုင်ပါသလား။
- နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍတွင် စစ်ကြေငြာရန် သီးသန့်အာဏာ ရှိပါသလား။ သို့မဟုတ် အခြားသော ကဏ္ဍများ (ဥပမာ- ဥပဒေပြုလွှတ်တော်) က ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိနိုင်ပါ သလား။
- နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍတွင် အပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်မြောက်ခွင့်/ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးရန် သီးသန့်အာဏာ ရှိပါသလား။ သို့မဟုတ် အခြားသော ကဏ္ဍများ (ဥပမာ- ဥပဒေ ပြုလွှတ်တော်) က ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိနိုင်ပါသလား။
- နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍသည် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိပါသလား။ ဤသို့ဆိုလျှင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍသည် အမိန့်ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ဥပဒေပြုရန် အခွင့်အလမ်း ရှိပါသလား။ မည်သည့် ကန့်သတ်ချက်များ ထားရှိပါသနည်း။
- နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍသည် အချို့သော ကဏ္ဍများအတွက် သီးသန့်ဖြစ်သော ဥပဒေပြုခြင်းကို ဦးဆောင်ရန် အခွင့်အလမ်း ရှိပါသလား။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍသည် ဥပဒေမူကြမ်းများကို ပယ်ချပိုင်ခွင့် ရှိပါသလား။ ဤသို့ရှိပါက ယင်းသည် ဆိုင်းငံ့ ထားသည့် ပယ်ချချက် သက်သက်သာ ဖြစ်ပါသလား သို့မဟုတ် သမ္မတ၏ ပယ်ချချက်ကို ကန့်ကွက်ရန် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ များစွာပိုသာသော ထောက်ခံမဲများကို လိုအပ်ပါ သလား သို့မဟုတ် အချို့သော နယ်ပယ်များတွင်ရာနှုန်းပြည့် ကန့်ကွက်ပယ်ချမှုများ ရှိပါ သလား။
- နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍတွင် ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုအား တရားဝင်အတည်ပြုခြင်း မပြုလုပ်မီ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ ကို မေးမြန်းပိုင်ခွင့် ရှိပါသလား။

မှတ်စုများ

^၁ မိန်းဝါးရင်း၏ S နှင့် ဆူဂျီတ် ၏ M.S ကို ကြည့်ပါ။ 'ဂျူရန် လစ်၏ သမ္မတစနစ် နှင့် ဒီမိုကရေစီ- အရေးပါသော ဆန်းစစ်ချက်' ၊ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော နိုင်ငံရေး ၊ ၂၉/၄ (၁၉၉၇)၊ စာ-၄၄၉-၇၁

^၂ လင်း၊ J.J၊ 'သမ္မတစနစ်၏ အန္တရာယ်' ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ မှတ်တမ်း၊ ၁။၄ (၁၉၉၀)၊ စာ ၅၁-၆၉

^၃ ဟိုရိုဝစ်၏ D၊ 'ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပုံစံချမှတ်မှု၊ အဆိုပြုချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အားပြိုင်မှု ' A တွင် ရေးနိမ်း (တည်းဖြတ်သည်)၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု ၊ ပဋိပက္ခ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီ (အောက်စဖို့ဒ်နှင့် နယူးယောက်၊ အောက်စဖို့ တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၂)၊ စာ ၁၅-၃၆

^၄ ကာရေး J နှင့် ဆူဂျီတ် M.S၊ သမ္မတနှင့် ညီလာခံများ- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ တွန်းအားများ (ကမ်ဘာရစ်ချ်၊ ကမ်ဘာရစ်ချ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၉၂)

^၅ ဆီဗီယွန်၊ R၊ 'ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် ဖယ်ဒရယ် စနစ်များအတွင်းရှိ ပြောင်းလဲမှုများ- အကြောင်းအရာများနှင့် မေးခွန်းများ' ၊ 'ဖယ်ဒရယ်စနစ်၏ မှတ်တမ်း'၊ ၃၉/၂ (၂၀၀၉)၊ စာ ၂၄၁-၆၁

^၆ ဟိုရိုဝစ်၏ 'ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု- အဆိုပြုချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အားပြိုင်မှု'

^၇ ဆီဗီယွန်၊ 'ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် ဖယ်ဒရယ် စနစ်များအတွင်းရှိ ပြောင်းလဲမှုများ'

^၈ 'ထုတ်ပယ်ခြင်း' အပေါ် ခြေခြေမြစ်မြစ်ရှိသော ဆန်းစစ်ချက်၊ ကယ်လီ.P၊ ထုတ်ပယ်ခြင်း (မဲလဘုန်း- အန်းဂတ်စ်နှင့် ရောဘတ်ဆန်၊ ၁၉၈၃)၊ အလားတူပြောင်းလဲစေသော တွန်းအားတစ်ခုကလည်း အထက်လွှတ်တော်ရှိ အတိုက်အခံ ပါတီများက အစပျိုးသည့် ၂၀၀၈-၉ ကနေဒါ လွှတ်တော်၏ အငြင်းပွားမှုအပေါ် အခြားနိုင်ငံရေးပါတီအားလုံး၏ စုစုပေါင်း အမတ်ဦးရေအောက် အမတ်ဦးရေရှိသော အစိုးရအား အယုံအကြည်မရှိအဆိုကို တင်သွင်းခြင်းအားဖြင့် ပုံစံချမှတ် ပေးထားပါသည်။

^၉ ဂျာမန် အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၆၄ (၁၉၄၉) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၉ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

^{၁၀} ဆွစ်ဇာလန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၇၅။

^{၁၁} ပို့စနာ၊ D.N နှင့် ယန်း၊ D.J 'အာဖရိကတွင် နိုင်ငံရေးအာဏာကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းခြင်း' ၊ ဒီမိုကရေစီ မှတ်တမ်း၊ ဂျူလိုင် ၂၀၀၇၊ စာ-၁၃၁။

^{၁၂} ရုရှ ဖယ်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၈၁ (၃)(၁၉၉၃) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၈ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။

^{၁၃} ဩစတီးယား သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၆၀ (၅)၊ (၁၉၂၀) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။

^{၁၄} ပနားမား သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၇၈၊ (၁၉၇၂) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။

၁၅ ပါရာဂွေးနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂၂၉၊ (၁၉၉၂)

၁၆ ကိုရီးယား သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၇၀၊ (၁၉၄၈) တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၈၇ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။

၁၇ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၈၈ (၂)၊ (၁၉၉၆) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။

၁၈ တူရကီ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၁ (၂)၊ (၁၉၈၂) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၈ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။

၁၉ အယ်ဆာဗားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂၄၈ (၁၉၈၃)

၂၀ ဟွန်ဒူးရပ်စ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၃၇၄ (၁၉၈၂)

၂၁ နီဂါ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၃၆ နှင့် ၁၃၆ (၁၉၉၉)

၂၂ ဟွန်ဒူးရပ်စ်နိုင်ငံ ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂၇၂ (၁၉၈၂)

၂၃ ကိုရီးယား သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၈(၂)၊ (၁၉၄၈) တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၈၇ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။

၂၄ 'အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း' ဟူသောဝေါဟာရကို ဗဟိုအဆင့်မှ လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများသို့ အာဏာကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း၏ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အဆင့်များကို ဖော်ညွှန်းရန် နည်းပညာဆိုင်ရာ ဝေါဟာရအနေဖြင့် ဤအခန်းတွင် သုံးစွဲခြင်းဖြစ်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းတွင် အသုံးမပြုပါက ဤဝေါဟာ ရကို ပို၍ ယေဘုယျဆန်စွာ သုံးစွဲနိုင်ပါသည်။

၂၅ ပေါ်တူဂီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၈၇ (၁)၊ (၁၉၇၆) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်။

၂၆ ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၅ (၉) (၁၉၉၁) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်။

၂၇ အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၁၊ (၁၉၉၄)

၂၈ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံ၏ ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၈၈ (၁၉၉၄-၉၆)

၂၉ ယူကရိန်းနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ၊ ၈၇ (၁၉၉၆) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

၃၀ ဂျာမန် အခြေခံဥပဒေ ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၆၇/၆၈၊ (၁၉၄၉) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၉ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

၃၁ ဟန်ဂေရီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၃၉ က၊ (၁၉၄၉) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်။

၃၂ လီဆိုသိုနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၈၇ (၈) (၁၉၉၃)

၃၃ ပိုလန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၅၈ (၁)၊ (၁၉၉၇)

၃၄ စပိန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁၃ (၁၉၇၈) တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၂ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

၃၅ နမ်မီးဘီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၅၇ (၁၉၉၀) တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၈ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်။

၃၆ အီဂျစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၆ (၁၉၇၁) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။ (၂၀၀၇ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုများ မတိုင်မီ)

၃၇ အက်ဂျေဒေါ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၅၊ (၁၉၉၈) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၈ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။

၃၈ ရိုမေးနီးယား နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၉၅ (၁၉၉၁) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်။

၃၉ သြစတြေးလီးယား နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၆၀(၆)၊ (၁၉၂၀) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်။

၄၀ အိုက်စလန် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁ (၁၉၄၄) တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၉ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်။

၄၁ ပါရီနီ၊ J.M အပါအဝင် အဖွဲ့ဝင်များ၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေသော ဒီမိုကရေစီ စနစ်များ- လက်တင်အမေရိကတွင် နိုင်ငံရေး နှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး (ဝါရှင်တန် ဒီစီ၊ အမေရိကန်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဘဏ်၊ နိုင်ငံတကာ IDEA အပါအဝင် အခြားသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသူများ (၂၀၀၇)

အဓိက စာလုံးများ

တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်သော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၊ ခေါင်းဆောင်နှစ်မျိုးပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၊ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို ဒေါ်လီကီစနစ်ဖြင့် ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မှီခိုအားထားမှု

အခြားသော ရင်းမြစ်များ

- ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှု ဆောင်ရွက်ချက်
<<http://www.peacebuildinginitiative.org/index.cfm?pageId=1759>>

ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်နေသော အနေအထား များ၌ ဒီမိုကရေစီနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို ခြေခြေမြစ်မြစ်

လေ့လာသုံးသပ် တင်ပြပေးပါသည်။ ယင်းသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားဥပဒေတို့၏ အယူအဆများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အဓိပ္ပါယ် သတ်မှတ်ချက်များနှင့် သဘောတရားများကို ဖော်ပြပေးပါသည်။ ယင်းသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း နှစ်ဆယ်ကျော်က ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခဲ့ပြီးနောက် ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ရန်အတွက် အချက်အချာကျသော နိုင်ငံရေး အခြေခံ မူဘောင် တစ်ခုအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေပြုသော အုပ်ချုပ်ရေး မည်ကဲ့သို့ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ဆန်းစစ်ပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအတွက် သီးသန့် ရည်ညွှန်း၍ ဆွေးနွေးထားပါသည်။

- ACE ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အသိပညာ ဗဟုသုတ ကွန်ယက်

<http://aceproject.org/ero-en/index_html?filter&topic=&country=&type=EssaysandPapers>

နိုင်ငံတကာ IDEA၊ အာဖရိက တောင်ပိုင်း၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း (ESIA)၊ ကနေဒါ၏ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ မက္ကဆီကို၏ ဖယ်ဒရယ် ရွေးကောက်ပွဲ အဖွဲ့အစည်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ဖောင်ဒေးရှင်း (IFES)၊ ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးရာများ ဌာန (UNDESA)၊ ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ် (UNDP)နှင့် ကုလသမဂ္ဂ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးရေးဌာန (UNEAD) ဟူသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ချက်ဖြစ်သော ACE ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အသိပညာ ဗဟုသုတ ကွန်ယက်သည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အသိအမြင်များ၊ ပံ့ပိုးမှုများနှင့် စွမ်းဆောင်ရည် မြင့်မားမှုတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့်ဖန်တီးပေးထားသော အွန်လိုင်း ဗဟုသုတ ဘဏ်တိုက်ကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် ခြေခြေမြစ်မြစ်ရှိသော ဆောင်းပါးများ၊ တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကိန်းဂဏန်းများဖြင့် မှတ်တမ်းသွင်းထားသည့် အချက်အလက်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲပေါင်းစုံကို ဖော်ပြ ထားသည့် စွယ်စုံကျမ်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အထောက်အကူပြုမည့် အချက်အလက်များ၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများနှင့် အတတ်ပညာဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ၊ တိုင်းဒေသကြီးများနှင့် နိုင်ငံ၏ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အရင်းအမြစ်များ၊ နေ့စဉ် ရွေးကောက်ပွဲ သတင်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲ နေ့စွဲများ၊ ပဟေဠိများနှင့် ကျွမ်းကျင်သူများ၏ ကွန်ယက်များ ပါဝင်ပါသည်။

- ဖယ်ဒရယ်မူဝါဒဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း

<<http://www.federalism.ch/index.php?page=22&lang=0>>

ဖယ်ဒရယ်မူဝါဒဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းသည် ဖယ်ဒရယ်မူဝါဒနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝိဝါဒ ကွဲပြားခြားနားမှုများ အပေါ်တွင် အလေးပေးသော သုတေသနနှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှု ဌာနတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖန်တီးရေးအပေါ် အလေးပေးသည့် နိုင်ငံတကာ သုတေသနနှင့် ဆွေးနွေးနိုင်မည့် စင်တာတစ်ခုကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

- ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံ၍ တပ်မတော်အား ကြီးကြပ် ချုပ်ထိန်းရေး ဂျီနီဗာ စင်တာ

<<http://www.dcaf.ch>>

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံ၍ တပ်မတော်အား ကြီးကြပ် ချုပ်ထိန်းရေး စင်တာ (DCAF)သည် နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံသားများအတွက် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရသော လုံခြုံရေးတပ်များ၏ ဖွဲ့စည်းတိုးတက်ရေးကို ပံ့ပိုးပေးသည့် နိုင်ငံတကာ ဖောင်ဒေးရှင်း တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် အရေးပေါ် အခြေအနေများအား ဆွေးနွေးတင်ပြထားသည့် မူဝါဒ စာတမ်းများ (ဥပမာပရီ အရေးပေါ် အာဏာ သက်ရောက်မှုများအပေါ် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော ဆန်းစစ်ချက်။ ဒီမိုကရေစီ စနစ်အား ကာကွယ်ခြင်း' (၂၀၀၉)) အပါအဝင် စာအုပ်များ၊ ထုတ်ဝေမှုများကို ဖော်ပြထားပါသည်။

- အမျိုးသား ဒီမိုကရက်တစ် အဖွဲ့အစည်း

<<http://www.ndi.org/>>

အမျိုးသား ဒီမိုကရက်တစ် အဖွဲ့အစည်း (NDI) သည် နိုင်ငံသားတို့၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊ ပွင့်လင်းမှုနှင့် အစိုးရ၏ တာဝန်ဝတ္တရားတို့ဖြင့် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိ ဒီမိုကရက်တစ် အဖွဲ့အစည်းများကို ပံ့ပိုးသည့် အမြတ်အစွန်းကို ရှေးရှုခြင်း မရှိ သော၊ ဘက်မလိုက်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် အဓိကကျသော စာရွက်စာတမ်းများ အပြင် အခြားသော ထုတ်ဝေမှုများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့် စာကြည့်တိုက် တစ်ခုအဖြစ် ဖန်တီးပေးပါသည်။

- ဒီမိုကရက်တစ် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ဥပမာပရီ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့အစည်း

<<http://osce.org/odhr>>

ဥပမာပရီ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့အစည်း (OSCE) သည် ကြိုတင် သတိပေးချက်၊ ပဋိပက္ခများအား တားဆီးကာကွယ်ရေး၊ အကျပ်အတည်းများအား စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားပြီးနောက်ပိုင်း ပြန်လည်ထူထောင်ရေး စသည့် နယ်ပယ်များတွင် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးအတွက် ဖိရမ်တစ်ခု ဖန်တီးပေးရန် ရည်ရွယ်ထားသော ဒေသန္တရ လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ များမှ မတည်ထားရသော ဤအဖွဲ့အစည်းသည် ယင်း၏ ကွင်းဆင်းအထူးတာဝန် ထမ်းဆောင်ရေး ကွန်ယက်ဖြင့် ပါဝင် သော နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေး သဘောထားကို လက်တွေ့ကျင့်သုံး အကောင်အထည်ဖော်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် စွယ်စုံတင်ဆက်ထားသော ရင်းမြစ်များ၊ သတင်းဝန်ဆောင်မှုများ၊ သိမ်းဆည်းထားသော အချက်အလက်များနှင့် မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ၏ စုစည်းမှုများ ပါဝင်ပါသည်။

- သမ္မတ စနစ်ကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသသာ ကျင့်သုံးသော စနစ်ဆိုင်ရာ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်

<http://www.semipresidentialism.com/The_Semi-presidential_One/Blog/Blog.html>

ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် နိုင်ငံရေး သိပ္ပံပညာရှင် ရောဘတ်အယ်လ်ဂျီ၏ သမ္မတစနစ်ကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသ သာ ကျင့်သုံးသော စနစ်နှင့် ယင်းစနစ်၏ အစိုးရများဆိုင်ရာ ရေးသားချက်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း ၅

အခန်း ၅

အခန်း ၅

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ပုံစံချမှတ်မှု

မားကတ်စ် ဘော့ကင်ဖော့ဒ်

၁။ နိဒါန်းနှင့် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားရေးကဏ္ဍဟူသည့် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍသုံးရပ်အကြား အာဏာ များကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းနှင့် အချင်းချင်းဆက်စပ်နေမှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခု၏ အဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်ရေးတွင် အဓိကကျသော အခြေခံ သဘောတရားများဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ပုံစံ ချမှတ်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ပုံစံချမှတ်မှုကို သီးသန့် အနေအထားအတွင်း ဆွေးနွေးမည် မဟုတ်သော် လည်း ယင်းနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်နေရသည့် အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းမှု ပုံစံအား နားလည်သဘောပေါက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုအတွင်း နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ပုံစံချမှတ်မှုကို ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့သော အခန်း ၄ တွင် အစိုးရ၏ သမ္မတစနစ်၊ လွှတ်တော်စနစ်နှင့် ယင်းစနစ်နှစ်ခုလုံး၏ အင်္ဂါရပ်များ ပါဝင်သော အရောစနစ်ဟူသည့် နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအား ပုံစံချမှတ်ရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြထားခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အင်္ဂါရပ်များကို အခန်း ၄ ၏ ပုံ ၁ မှ ၃ အထိနှင့် ဇယားကွက် ၁ မှ ၃ အထိ တို့တွင် အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားပြီး ယင်းတို့၏ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အားသာချက်များနှင့် အင်္ဂါရပ်များကို ဤအခန်း၏ ဇယား ၁ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ယခု အခန်း ၅ မှာမူ အစိုးရ၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အခန်းကဏ္ဍအား ဆွေးနွေးသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အခြေခံအုတ်မြစ် သုံးခုမှာ ကိုယ်စားပြုပါဝင်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် ကြီးကြပ်ရေးတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်သည် နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးအစားပေါင်းစုံကို ကိုယ်စားပြု၍ သဘောထား များကို ထင်ဟပ်စေမှု အရှိဆုံး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်သောကြောင့် အကောင်းဆုံးရှုထောင့်အရ ယင်းသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ကွဲပြားခြားနားသော အယူအဆများကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မည့် နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်တစ်ခုကို ကိုယ်စားပြုမည် ဖြစ်ပါသည်။ ပဋိပက္ခများဖြစ် ပေါ်ပြီး နောက်ပိုင်း ပုံစံချမှတ်ရာတွင် ယခင်က စစ်ဖက်ပြိုင်လျက်ရှိသော အဖွဲ့အစည်းများသည် အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် အမုန်းတရားများ၏ နေရာတွင် နိုင်ငံရေး သဘောတရားများကို အစားထိုးနိုင်ရန် အားထုတ်ကြိုးပမ်းလျက် ရှိပါသည်။ ဤသို့ပြန်လည်နေရာချထားရာတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ပုံစံချမှတ်မှုသည် အယူအဆ၊ သဘောထား အသီးသီးကို ထုတ်ဖော်တင်ပြရန်၊

စဉ်းစားချင့်ချိန်ရန်နှင့် ညှိနှိုင်းပြေလည်စေရန်အတွက် ဖိုရမ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ခြင်းအားဖြင့် အနေအထားအဆင့်ဆင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို လွယ်ကူမြန်ဆန်စေရန် ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

ပို၍ လက်တွေ့ဆန်ဆန်ဖြစ်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုသည် သဘောထား အမျိုးမျိုး၊ မျှော်မှန်းချက် အမျိုးမျိုးရှိကြသော အဖွဲ့အစည်း အသီးသီးအကြား သဘောတူညီမှုကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်ပြီး နောက်ပိုင်း အဖျက်သမားများ၊ အကြမ်းဖက်မှု ကျူးလွန်ထားသူများအပါအဝင် များစွာသော အုပ်စုများသည် ညှိနှိုင်းပြေလည်မှုကို တောင်းဆိုကြမည် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် အကောင်းမွန်ဆုံး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ရရှိအောင်မြင်နိုင်မည်မဟုတ်သော်လည်း အကောင်းမွန်ဆုံး အသင့်လျော်ဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုများကို ရရှိနိုင်မည်ဆိုပါက အောင်မြင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါ သည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ခေါင်းဆောင်များ၏ အမြင်များအပြင် ယင်းတို့၏ သဘောထားများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ပုံစံချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။ အင်အားကြီးပါတီများသည် 'အနိုင်ရသူ အားလုံးယူ' သည့်ပုံစံကို ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သာမက ထောက်ခံမဲ အသာစီးရသည့် အရေအတွက်အား အနှံ့အစပ် ဖြန့်ကြက်တည်ရှိသည့် အာဏာကို ရရှိရန် ခွင့်ပြု ပေးသော ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းစသဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် တစ်ခုလုံး၏ ပုံစံချမှတ်မှုများနှင့် စပ် လျဉ်း၍ပါ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးနိုင်ပါသည်။ ထောက်ခံမဲအများဆုံး ရသည့်အဖွဲ့အစည်းကို ကိုယ်စားပြုသော ပါတီများသည် ဘာသာရေးဖြစ်စေ၊ ယဉ်ကျေးမှုဖြစ်စေ ကွဲပြားခြားနားသော ပုံစံချမှတ်မှုမျိုးကို ပို၍ သဘောကျနိုင်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံအတွင်း ယင်း၏ကဏ္ဍအပေါ် မြင့်မားသော မျှော်မှန်းချက်များ ရှိနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အာဏာကို ပြင်းထန်စွာ ချုပ်ကိုင်ထားသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ စနစ်ကို အခြေခံ၍ တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်နေသော အာဏာရှင် များ၏အင်အားကို ပြည့်သူများက ခံစားနေရသော အနေအထား မျိုးဖြစ်ပါက ယင်းအခြေအနေ မှ လွတ်မြောက်ရန် စွမ်းဆောင်ချက်ရှိသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကိုသာ လျှင် မျှော်လင့် စောင့်စားကြပေမည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို လိုက်နာ ကျင့်သုံးသူများသည် အာဏာများကို အတိုင်းအတာအတော်များများ ချုပ်ကိုင်ထားသည့် ပြင်းထန်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြဿနာတစ်စုံတရာ ဖြစ်ပေါ်လိမ့်မည် မဟုတ်ပါ။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို ထောက်ခံမဲများဖြင့် ဆုံးဖြတ်သည့် ညှိနှိုင်းမှုများ၊ သဘောတူညီမှုများကို လက်ရှိချမှတ်

ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ပါဝင်မှုသည် ဥပဒေပြုခြင်း အာဏာ သို့မဟုတ် ဗီတိုအာဏာ ကို ဆိုလိုပါသည်။ နိုင်ငံ များစွာတို့၌ ဥပဒေမူကြမ်းများအား ရေးဆွဲပိုင်ခွင့်အာဏာကို အနည်းဆုံး အနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့် အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ဗီတိုအာဏာကို အနေ အထား အမျိုးမျိုးတွင် အသုံးပြုကာ ကြီးစိုးခြယ်လှယ်နိုင်ပါသည်။

ရရှိနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အာဏာကို ပြင်းထန်စွာ ချုပ်ကိုင်ထားသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ စနစ်ကို အခြေခံ၍ တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်နေသော အာဏာရှင် များ၏အင်အားကို ပြည့်သူများက ခံစားနေရသော အနေအထား မျိုးဖြစ်ပါက ယင်းအခြေအနေ မှ လွတ်မြောက်ရန် စွမ်းဆောင်ချက်ရှိသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကိုသာ လျှင် မျှော်လင့် စောင့်စားကြပေမည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို လိုက်နာ ကျင့်သုံးသူများသည် အာဏာများကို အတိုင်းအတာအတော်များများ ချုပ်ကိုင်ထားသည့် ပြင်းထန်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြဿနာတစ်စုံတရာ ဖြစ်ပေါ်လိမ့်မည် မဟုတ်ပါ။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို ထောက်ခံမဲများဖြင့် ဆုံးဖြတ်သည့် ညှိနှိုင်းမှုများ၊ သဘောတူညီမှုများကို လက်ရှိချမှတ်

ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် ဆွေးနွေးစဉ်းစားပေးသော ကဏ္ဍ တစ်ခုအဖြစ် ယူဆထားပါသည်။

သို့ရာတွင် အစိုးရ၏ ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍအား ပုံစံချမှတ်ခြင်းသည်လည်း စိန်ခေါ်မှုများ ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ထောက်ခံမဲ အသာစီးရသော အရေအတွက်ကို ရရှိသူသည် ပိုမိုများပြားသော အာဏာကို ရရှိရမည်ဟူသည့် စည်းမျဉ်းအရ အဟန့်အတားမရှိသော ဥပဒေပြုရေး

အာဏာသည် မျှတစွာကိုယ်စားပြုခြင်း မခံရသော လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ကြီးစိုးဖိစီးမှုများက ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခု ဖြစ်စေသည်ဟု စဉ်းစားသုံးသပ်နိုင်ပါသည်။

‘အကြွင်းမဲ့ အာဏာကုန်ကို ပိုင်ဆိုင်ရရှိထားသော လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် ယင်း၏ အတိုက်အခံများအပေါ် မတရားမှုများ ပြုလုပ်လျက် အဆိုပါအာဏာကို အလွဲသုံးစားပြုလုပ်နိုင်ခြေ ရှိပါက အများစုအနေဖြင့် အလားတူ အမဲစက် မျိုးကို မကျူးလွန်နိုင်စရာအကြောင်း အဘယ်မှာ ရှိမည်နည်း။ လူသားများသည် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ပေါင်းစည်းခြင်းအားဖြင့် ယင်းတို့၏ ကိုယ် ပိုင်လက္ခဏာရပ်များကို ပြောင်းလဲခြင်း မရှိကြသကဲ့သို့ အခက်အခဲ အတားအဆီးများပေါ် စိတ်ရှည်သည်းခံခြင်းမှာ မတတ်စွမ်းနိုင်ကြပေ။ ကျွန်ုပ်အဖို့မူ ဤအချက်ကို မယုံကြည်ပါ။ ကျွန်ုပ်နှင့် တန်းတူရည်တူများအား ငြင်းဆန်သင့်သော အရာရာကို ဖန်တီးနိုင်သည့် အာဏာကို ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကို မှ မပေးနိုင်ပါ။’

ရင်းမြစ်။ အဲလက်စ် ဒီ တော့ကီဗီလီ၊ ‘အများစု၏ ကြီးစိုးဖိစီးမှု’၊ အခန်း ၁၅၊ ပထမတွဲ

အမေရိက၏ ဒီမိုကရေစီ စနစ်

ဤအခန်းတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ပုံစံချမှတ်မှုအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အယူအဆအမျိုးမျိုးကို ဆန်းစစ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းသည် အဆိုပါ အမျိုးအစား စုံလင်မှုများကို ကိုယ်စားပြုရေး၊ ကြီးကြပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေး ဟူသည့် အခြေခံ လုပ်ငန်းတာဝန် သုံးရပ်ဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရရှိသည့် အတိုင်းအတာနှင့် ဥပဒေပြုခြင်းအပြင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ထိရောက်၍ အရေးပါသော တာဝန်ဝတ္တရားများဟူသည့် အခြားသော အခြေခံသဘောတရား နှစ်ခုလည်း ရှိပါသည်။ ပုံသ ညည် ဤအခန်း၏ စုစည်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံကို ပို၍အသေးစိတ် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပါသည်။

ဤအခန်း၏ အပိုင်း၃တွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုကို (က) ကိုယ်စားပြုမှု ပုံစံအမျိုးမျိုး အား ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားသည့် ကွဲပြားခြားနားသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုများ (ခ) နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအပေါ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကြီးကြပ်ရေး၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် (ဂ) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ပုံစံချမှတ်သည့် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဟူ၍ အကြောင်းအရာ သုံးမျိုးဖြင့် လေ့လာဆွေးနွေးသွားမည် ဖြစ်သည်။

(က) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း လူထု၏ အပြည့်အဝ ကိုယ်စားပြုခြင်းကို လက်ခံသော ရှုထောင့် အမျိုးမျိုး ရှိကြပါ သည်။ ရှုထောင့်တစ်မျိုးမှာ ပြည်သူများ၏ ထောက်ခံခံများကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အမတ်နေရာများအဖြစ် အသွင်ပြောင်းပေးမည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပေါ်တွင် အခြေခံအားဖြင့် မူတည်နေသည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဖွဲ့စည်းမှုကို သုံးသပ်ပါသည်။ အခြားသော ရှုထောင့်တစ်မျိုးအရ ဆက်စပ်နေသော အကြောင်းအရာသည် ခွဲတမ်း သို့မဟုတ် သီးသန့် ဖယ်ထားသော အမတ်နေရာများက ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံကို အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိ၊ မရှိဟူသည့် မေးခွန်းကို ဖြေရှင်းပေးပါသည်။ တတိယရှုထောင့်မှာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ဆန္ဒမဲများကို ပါဝင်စေသည့် နည်းလမ်း အမျိုးမျိုး ကို ခွင့်ပြုပေးခြင်းအားဖြင့် လူနည်းစုကို ကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို မဲပေးခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် ကျင့်သုံးသင့်ခြင်း ရှိ၊ မရှိဟူသော မေးခွန်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ (နှစ်ထပ်ကွမ်း ဆန္ဒမဲပေးသည့် စနစ်)။ သို့တိုင်အောင်

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံအတွင်း ယင်း၏ ကဏ္ဍအပေါ် မြင့်မားသော မျှော်မှန်းချက်များ ရှိနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အာဏာရှင်များ၏ ဒဏ်ကို ပြည်သူများက ခံစားနေရသော အနေအထားမျိုးဖြစ်ပါက ပို၍ မျှော်မှန်းကြနိုင်ပါသည်။ ထောက်ခံမဲ အသာစီးရသော အရေအတွက် စည်းမျဉ်းအရ အဟန့်အတားမရှိသော ဥပဒေပြုရေး အာဏာသည် မျှမျှတတ ကိုယ်စားပြုခြင်း မခံရသော လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ကြီးစိုးဖိစီးမှု များက ခြိမ်းခြောက်မှု တစ်ခု ဖြစ်စေပါသည်။

ပေါက်လာတတ်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ (၁) နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍ၏ နောက်ခံအနေအထားသို့မဟုတ် ရပ်တည်မှု သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အပေါ်တွင် မူတည်လျက်ရှိသည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုသည် သဘောထား အမျိုးမျိုး၊ မျှော်မှန်း ချက် အမျိုးမျိုးရှိကြသော အဖွဲ့အစည်း အသီးသီးအကြား သဘောတူညီမှုကို ကိုယ် စားပြုပါသည်။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက်ပိုင်း အဖျက်သမားများ၊ အကြမ်းဖက်မှု ကျူးလွန်ထားသူများ အပါအဝင် များစွာသော အုပ်စုများသည် ညှိနှိုင်းပြေလည်မှုကို တောင်းဆိုကြမည် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများ အနေဖြင့် အကောင်းမွန်ဆုံး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ရရှိအောင်မြင်နိုင်မည် မဟုတ်သော်လည်း အကောင်းမွန်ဆုံး အသင့်လျော်ဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုများကို ရရှိနိုင်မည်ဆိုပါက အောင်မြင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဤသို့ဆိုလျှင် လွှတ်တော် တစ်ရပ်သာ ပါဝင်သင့်ခြင်း ရှိမရှိ၊ နှစ်ရပ် ပါဝင်သင့်ခြင်း ရှိမရှိကိုမေးရန် အခြားရှုထောင့်တစ်ခုကုန်ပါသေးသည်။ ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်သည်အထက်လွှတ်တော်နှင့် ကွဲပြားခြားနားသည့် ကိုယ်စားပြုခြင်း ပုံစံကို ခွင့်ပြုမည် ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာအရ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်သည် ကိုယ်စားပြုခြင်းအတိုင်းအတာ ကို မြှင့်တင်ရန်အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်း ရေးဆွဲကြသူများကလည်း ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အားကို ယ်ပိုင်ကွဲပြားခြားနားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို အပ်နှင်းလျက် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးတွင်ထားရှိရန် (ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရ အစိုးရ) စဉ်းစားသင့်ပါသည်။

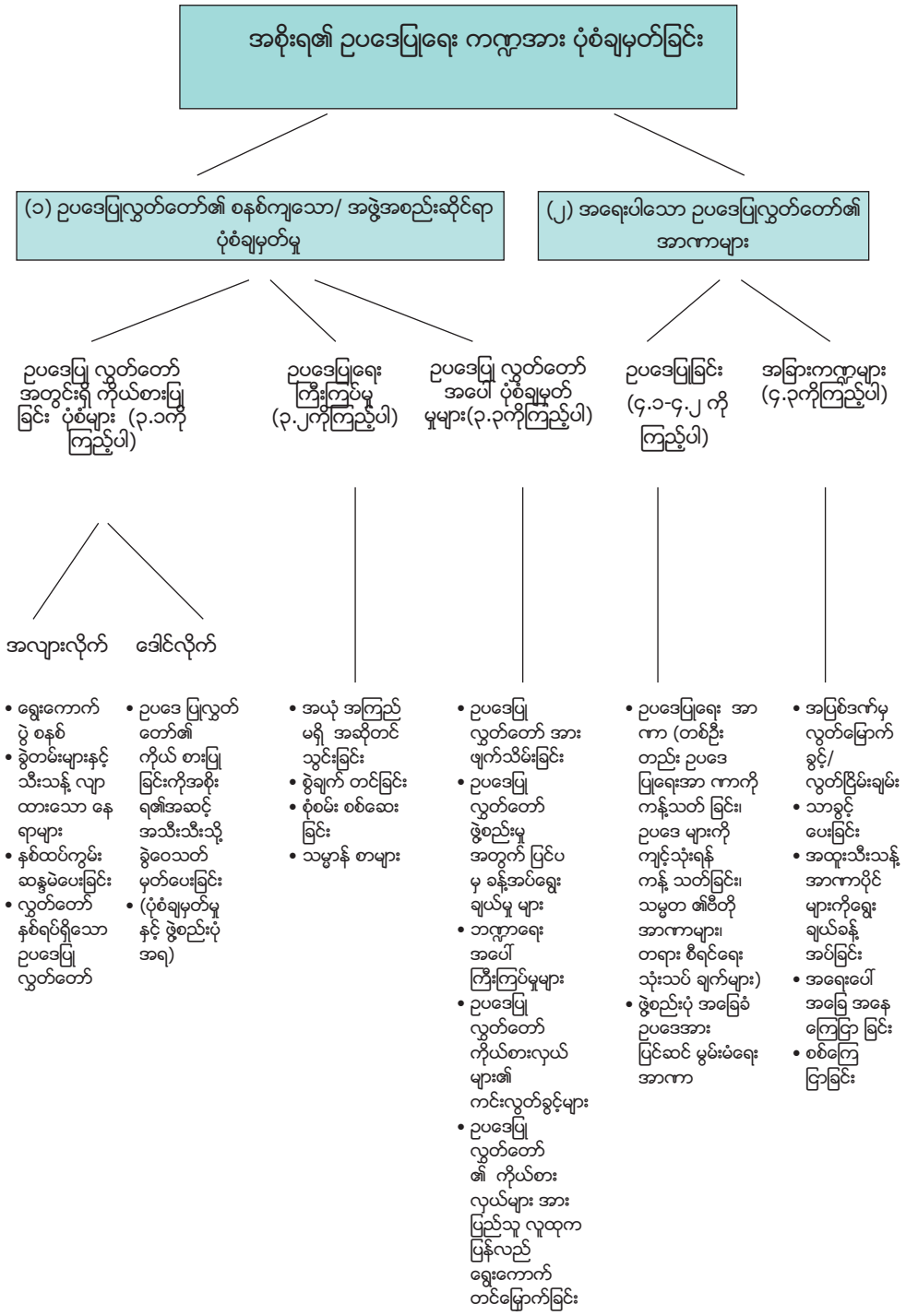
(ခ) ကြီးကြပ်ရေးသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အခြားသော ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး အသွင်သဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုးဖြင့် ပေါ် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအကြား ဆက်နွယ်မှု အဖြစ်သော်လည်းကောင်း (၂) နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍ၏ မမှန်မကန် လုပ်နေခြင်းကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရန် တရားရေးဆန်သော လုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်အနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း (စွဲချက်တင်ခြင်း) နှင့် (၃) နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ အပေါ် နေ့စဉ်တာဝန်ထမ်းဆောင် ရေး ပုံစံချမှတ်မှု၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်အနေဖြင့်လည်းကောင်း ပေါ် ပေါက်လာသော ပြဿနာများ ဖြစ် ကြပါသည်။

(ဂ) အခြားတစ်ဘက်က ကြည့်လျှင်လည်း ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှု အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ စစ်ဆေး၍ ဟန်ချက်ညီမှု စေခြင်း စနစ်အားလုံးတွင် ဥပဒေ ပြုလွှတ်တော်အား ပုံစံချမှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် လွှမ်းမိုးခြင်း နည်းလမ်းများစွာကို စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။

အခန်း ၄ သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အရေးပါသော အာဏာများ၊ အဓိကအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင် မွမ်းမံခြင်း အပါအဝင် ဥပဒေပြု ရေးအာဏာ အပေါ် အလေးပေး ပါသည်။ ဤတွင်အဆိုပါ အရေး

ပါသော အာဏာသည် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်ကိုသာ လုံးဝဥသံ့ မူတည်နေခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်ပြီး အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်းမျိုးလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ၏ အရေးပါသော အာဏာများကို ဥပဒေပြုရန်အတွက်သာ ကန့်သန့်ထားသည် မဟုတ်ပါ။ သို့ဖြစ်ရာ အခြားသော ကဏ္ဍများ၌ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ထိရောက်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ချက်ကိုလည်း ဖော်ပြ ပေးရမည် ဖြစ်သည်။

ပုံ ၁။ အစိုးရ၏ ဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍအား ပုံစံချမှတ်ခြင်း

၂။ နောက်ခံအခြေအနေ အကြောင်းအရာများ

ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက်ပိုင်း ဖြစ်လာနိုင်ခြေရှိသော အနေအထားများအတွက် ထိရောက်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ပုံစံချမှတ်ခြင်းတွင် စိန်ခေါ်မှု အမျိုးမျိုး ရှိနေပါသည်။ လက်တွေ့မျက်မြင်ကို အခြေခံသော အထောက်အထားနှင့် အတွေ့အကြုံသည် ယေဘုယျကန့်သတ်ချက်ဘောင်များနှင့် သဘောတရားဆိုင်ရာ ယူဆချက်များကို ပံ့ပိုးပေးလေ့မရှိပါ။ အကယ်၍ ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများအတွင်းရှိ အာဏာ ပုံစံအမျိုးမျိုး ကို သတ်မှတ်ထားသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများနှင့် ယင်းတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မည်ကဲ့သို့ ဆက်စပ်နေသည်ကို အလေးပေးပါက ကျွန်ုပ်တို့သည် ပါတီ၏ စည်းမျဉ်းများနှင့် ခေါင်းဆောင်များ၏ ပြောင်းလဲစေသော တွန်းအားများစသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ပရှိ အကြောင်းအရာများကို စဉ်းစားမိမည် မဟုတ်ပေ။ ဥပမာအားဖြင့် လွှတ်တော် စနစ်များသည် သဘောတရားအားဖြင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲကို ပြည်သူများက တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်၍ ဖြုတ်ချခြင်းကို ခွင့်ပြုထားပါသည်။ သို့သော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ အခြားသော အကြောင်းတရား အမြောက်အများအပါအဝင် နိုင်ငံရေး ပါတီစနစ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်သည် ဥပဒေပြု စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကို တွန်းအားပေးပါသည်။ နိုင်ငံ များစွာတို့၌ စည်းစနစ်များဖြင့် ထိန်းသိမ်းထားသည့် နိုင်ငံရေး ပါတီများသည် 'လွှတ်တော်စနစ်၏ သာလွန်ကောင်းမွန်မှု' ဟူသော အယူဝါဒကို လျော့ကျစေနိုင်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ လူများစုပါတီ၏ ခေါင်းဆောင်က မူဝါဒ ချမှတ်သောအခါ ယင်းသည် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို စစ်ကြောမည့်အစား ယင်းတို့အား အထောက်အကူပေးသော တရားဥပဒေများကိုသာ လိုက်နာကျင့်သုံးရန် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အတွင်းရှိ ယင်းတို့၏ နောက်ခံပါတီ ကိုယ်စားလှယ်များအပေါ် မှီခိုအားထားခြင်းဖြင့် မူဝါဒများကို ချမှတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

'အာဏာရ နိုင်ငံရေး ပါတီများ၊ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတည်းရှိသော မဲဆန္ဒနယ်များ၏ ဝါဒအမျိုးမျိုး ကွဲပြားတည်ရှိမှုကို ကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် လွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းနိုင်ရန် ဝန်ကြီးချုပ်၏ အာဏာတို့ကြောင့် ဝက်စ်မင်စတာ စနစ်များသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အရေးအပါဆုံးသော ပုံစံချမှတ်မှုကို အလွန်အားပျော့စေပါသည်။ အခြေခံ သဘောတရားအရ အာဏာရပါတီ၏ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဝန်ကြီးအဖွဲ့ကို ကြီးကြပ်နိုင်သော်လည်း ယင်းတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကံကြမ္မာသည် ပါတီ၏ ခေါင်းဆောင်မှုများဖြင့် ဆက်စပ်နေသဖြင့် လက်တွေ့တွင်မူ ယင်းတို့သည် အခြား သော အဆိုပြုချက်များ မည်သို့ပင် ရှိစေကာမူ ယင်းတို့ကိုယ်ပိုင် ပါတီ၏ ဥပဒေပြုရေး ဆောင်ရွက်ချက်များကိုသာ ပံ့ပိုး ပါသည်။'

ရင်းမြစ် ။ မိန်းဝါရင်း၊ စကော့နာသို့ ဆူးဂါ့ထ်၊ မက်သရူး J၊ 'ဂျူရန် လစ်ဖ်၊ သမ္မတစနစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီ။ အရေးပါသော ဆန်းစစ်ချက်'၊ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော နိုင်ငံရေး၊ ၂၉/၄ (၁၉၉၇ ဂျူလိုင်)

သက်ဆိုင်ရာ ပါတီ၏ ကြေငြာထားသော မူဝါဒလမ်းစဉ်ထက်စာလျှင် ဝန်ကြီးချုပ်အတွက် ကိုယ်စားပြုသော ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးနှင့် ဖော်ရွေမှုကသာလျှင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များကို အဆုံးအဖြတ်ပေးပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာပါတီသည် ထောက်ခံမဲအများဆုံးကို ရရှိပါက အစိုးရ၏ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ အကြီးအကဲနေရာအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် စပ်လျဉ်းသော မဲဆွယ်စည်းရုံးရေး လှုပ်ရှားမှုသည် ကဏ္ဍနှစ်ရပ်အကြား အမှန်တကယ် အချက်အလက်များပေါ် အခြေခံသည့် ခိုင်မာတောင့်တင်းမှု၏ ဟန်ချက်ညီမျှခြင်းကို ကိုယ်စားပြုနိုင်ပါသည်။ သမ္မတစနစ်မှာပင်

ဆက်စပ်နေသော အနေအထားများသည်လည်း အရေးကြီးလှပါသည်။ ပါတီ၏ စည်းမျဉ်းများနှင့် ခေါင်းဆောင်များ၏ ပြောင်းလဲတိုးတက်စေသော တွန်းအား များ၊ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများနှင့် ပုံစံမကျသော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အစဉ်အလာများစသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ပရှိ အကြောင်းအရာများသည် အတိုင်းအတာ ကြီးကြီးမားမား လွှမ်းမိုး နိုင်ပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများမှ နည်းလမ်းအချို့ကို ရယူပါက မူရင်းနိုင်ငံများ တွင် စောင့်ကြည့်လေ့လာထားမှုများနှင့် ကွဲပြားခြားနားသော နိုင်ငံရေးအရ ပြောင်းလဲစေသော တွန်းအားများနှင့် ရလဒ်များကို ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ပံ့ပိုးမှုသည် အားထား၍ မရနိုင်သောအခါ ကွဲပြားမှုများ များပြားလွန်းသော နိုင်ငံရေးပါတီစနစ်တစ်ခုအတွင်း ခိုင်မာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအာဏာအုပ်နှင်းခြင်းခံရသော သမ္မတ တစ်ဦးသည် အားနည်းသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာအာဏာများကို ထိန်းသိမ်းအုပ်ချုပ်နေသော်လည်း ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်းရှိ အာဏာရပါတီ၏ ပံ့ပိုးမှုကိုရရှိသော သမ္မတတစ်ဦးထက် ပို၍ လျော့နည်းသော အာဏာကို ရရှိထိန်းသိမ်းထားရနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် သတ်မှတ်ချက်အရ တည်ရှိနေရုံသာ ဖြစ်သည့် သင့်လျော်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် အောင်မြင်မှု၏ ရှေ့ပြေး လက္ခဏာရပ် ဖြစ် သည့် လူမှုရေး အနေအထားများမှ မျက်လှည့်ပြ သကဲ့သို့ ပေါ်ပေါက်လာမည်ဟု ယူဆ၍ မရနိုင်ပါ။ ပုံစံမကျသော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အစဉ်အလာများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ကျင့်သုံး၍ ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အာဏာများတွင် အသုံးပြုသည့် နည်းလမ်းများအပေါ်

လွှမ်းမိုးမှုအချို့ သက်ရောက်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကနေဒါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်အား ရာနှုန်းပြည့် ဗီတို အာဏာကို အပ်နှင်းထားသော်လည်း သဘောတူညီ မှုအရ ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်သည် ယင်းအာဏာကို ကျင့်သုံးလေ့ မရှိတတ်ပါ။^၂ အတိုချုပ် ပြောရပါမူ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေ ခံဥပဒေ၏ မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများသည် အခြားနိုင်ငံများမှ နည်းလမ်းအချို့ကို ရယူပါက မူရင်းနိုင်ငံများတွင် စောင့် ကြည့်လေ့လာထားမှုများနှင့် ကွဲပြားခြား နားသော နိုင်ငံရေးအရ ပြောင်းလဲစေ သော တွန်းအားများနှင့် ရလဒ်များကို ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြောင်း သိရှိနားလည်ထားသင့်ပါသည်။ တဖန် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ထိရောက်မှုမရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများသည် အခြားနိုင်ငံ၏ အနေအထားများနှင့် အံဝင်ခွင် ကျ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ သက်ဆိုင်ရာ မူလနိုင်ငံ၏ အနေအထားအား ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် နားလည်သဘောပေါက် ခြင်း၊ ယင်း၏ နိုင်ငံအတွင်း အတွေ့အကြုံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်းသည် မရှိမဖြစ်သော ဒုတိယအဆင့် ဖြစ်ပါသည်။

၃။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုနည်းလမ်းများ

၃.၁။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း ကိုယ်စားပြုထားသော ပုံစံများ

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေပြုသည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ တာဝန်တစ်ရပ်မှာ ပြည်သူများအား ကိုယ်စားပြုရန် ဆိုသည်ကို အများအားဖြင့် လက်ခံထားပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ပုံစံချမှတ်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးရာတွင် ကိုယ်စား ပြုခြင်း၏ ရှုထောင့် အမျိုးမျိုး ပါဝင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် အသွင်သဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုးဖြင့် တည်ရှိနေနိုင် ပါသည်။ ကိုယ်စားလှယ်များအား နယ်မြေတစ်ခုခုနှင့် ယင်းနယ်မြေ အတွင်းရှိ မဲဆန္ဒရှင်များကို ချိတ်ဆက်ပေးလျက် ပထဝီ သဘောတရားများ သက်ရောက်နေပါသည်။ ကိုယ်စားပြုခြင်း

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ပုံစံချမှတ်မှုသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည် ၏ သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အနေအထား အတွင်း မည်သည့် ကိုယ်စားပြုခြင်း ပုံစံများသည် အရေး အပါဆုံး ဖြစ်ကြောင်း ရွေးချယ်မှုများ ပြုလုပ်မည့်အပေါ် မူတည်နေပါသည်။

သည်တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် လူမျိုးစုများ သို့မဟုတ် အခြားသော လက္ခဏာရပ်များကိုလည်း အခြေခံပါသည်။ ယင်းသည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် အမျိုးသားရော အမျိုးသမီးပါ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုစေလျက် ပါတီနိုင်ငံရေးအသွင်ဆောင် ပြီး လက်တွေ့ဆန်ပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ပုံစံ ချမှတ်မှုသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ သမိုင်းကြောင်း

ဆိုင်ရာ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အနေအထားအတွင်း မည် သည့်ကိုယ်စားပြုခြင်း ပုံစံများသည် အရေးအပါဆုံး ဖြစ်ကြောင်း ရွေးချယ်မှုများ ပြုလုပ်မည့်အပေါ် မူတည်နေပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းကို တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာအရ လွှတ်တော်တစ်ရပ်တည်းဖြင့် ရရှိအောင် မြင်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ လွှတ်တော်အတွင်း လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အမျိုးသမီးများအတွက် သီးသန့်လျာထား သော အမတ်နေရာများကို သတ်မှတ်ပေးခြင်း မရှိပဲ 'အနိုင်ရသူအားလုံးယူ' ဟူသည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဖြင့် ထောက်ခံ ထားခြင်းဖြင့် ပါတီတစ်ခုတည်းကသာလျှင် အစိတ်အပိုင်းကြီးများစွာ ထိန်းချုပ်ကြီးကြပ်မည်ဟု ယူဆဖွယ်ရှိသည်။ အထူး သဖြင့် ဖယ်ကြည့်ပထုတ်မှုများကြောင့် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသော၊ သဘောထား ကွဲလွဲမှုများ အလွန်အမင်း ဖြစ်ပေါ်နေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် အဆိုပါနည်းဖြင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း၏ ပုံစံသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိ နေထိုင်မှုများနှင့် သဘောထားအမျိုးမျိုးအတွက် ရပ်တည်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိပါ။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် လွှဲ ပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ် ပေးနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ- (က) ဥပဒေပြုရေး၏ အလွန်သတိထား၍ ကိုင်တွယ်ရသော ကဏ္ဍများတွင် ယင်းတို့၏ လွှမ်းမိုးနိုင်မှုအား ခွင့်ပြုပေးခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ယေဘုယျအားဖြင့် ကိုယ်စားပြုရေးကို ပို၍ခွင့်ပြုပေးခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း အမျိုးအစား ပေါင်းစုံနှင့် ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်မှုများကို ပိုမိုရပ်တည်ပေးရန် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ပြဌာန်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုအား လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းနှင့် (ခ) သင့်လျော်သော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဖြင့် တစ်ပါတီ အစိုးရကို ကန့်ကွက်ခြင်းတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် (ဂ) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်ကို ထားရှိသော အလျားလိုက်စနစ်အရ သို့မဟုတ် (ဃ)

ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် အသွင်သဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုးဖြင့် တည်ရှိနေနိုင်ပါသည်။ ပထဝီသဘောတရားများ သက်ရောက်သော ကိုယ်စားပြုခြင်း၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၊ လူမျိုးစုများနှင့် အခြားသော လက္ခဏာရပ်များအား ကိုယ်စားပြု ခြင်းများ ရှိကြပါသည်။ ဖယ်ကြည့်ပထုတ်မှုများကြောင့် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသော၊ သဘောထား ကွဲလွဲမှုများ အလွန်အမင်း ဖြစ်ပေါ်နေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် 'အနိုင်ရသူ အားလုံးယူ' နည်းစနစ်ဖြင့် ကိုယ်စား ပြုခြင်း၏ ပုံစံသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်မှုများနှင့် သဘောထားအမျိုးမျိုးအတွက် ရပ်တည်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိပါ။

အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးအတွင်း ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များစွာကို တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းသော ဒေါက်လိုက်စနစ် အရ အာဏာများကို တရားဝင်လွှဲပြောင်း ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမှု ကိုယ်စားပြုခြင်း၏ ရှုထောင့်အသီးသီးကို ညှိနှိုင်းပြေ လည်မှု ရရှိစေရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းတို့ကို ရရှိနိုင်ပါသည်။

၃.၁.၁။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များဖြင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းများကို ပုံစံချမှတ်ခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၏ တာဝန်သည် ပြည်သူတို့၏ ဆန္ဒမဲများအား ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း ကိုယ်စားလှယ်များ ၏ နေရာများအဖြစ် အသွင်ပြောင်းရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးကောက်တင်မြှောက် ရန် စနစ်များ၏ ပုံစံချမှတ်မှုသည် မည်သည့်ပါတီများက ကိုယ်စားပြုခွင့် ရရှိမည်၊ ယင်းတို့ရရှိသည့် ထောက်ခံမဲနှင့် ညီမျှမည့် အမတ်နေရာကို မည်သည့်အတိုင်းအတာထိ ရရှိမည်စသည်ကို အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ် တော် အမတ်တစ်ဦးအား မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုအတွင်းရှိ ပြည်သူလူထုက ဆန္ဒမဲ အများဆုံးပေး၍ ရွေးကောက်တင်မြှောက် သည့် ထောက်ခံမဲ အများဆုံး ရရှိသူသာ အနိုင်ရသောစနစ်သည် လုံလောက်မှုတစ်ခု ကိုယ်စားပြုခြင်း မခံရသည့် လူ နည်းစု အဖွဲ့အစည်း၏ ပါတီများအား တိုက်ရိုက်အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနေပါသည်။ ဤစနစ်ကိုသာ ကျင့်သုံးပါက ယင်းတို့၏ ပံ့ပိုးမှုများနှင့် အခြားပါတီများ၏ ပံ့ပိုးမှုများကို တစ်နိုင်လုံးညီတူညီမျှ ပေးနိုင်မည်ဆိုပါက အဆိုပါပါတီများ အနေဖြင့် တစ်နိုင်လုံး၏ ထောက်ခံမဲ ၁၀% သို့မဟုတ် ၂၀% ထိ ရရှိအောင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နိုင်သည့်တိုင်အောင် ယင်းတို့သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အမတ်တစ်နေရာစာကိုပင် ရရှိပိုင်ဆိုင်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ၂ ဆန့်ကျင်ဘက် အားဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီ အချို့ကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အမတ်နေရာ ရရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြင့် ပါတီစုံ ညွန့်ပေါင်းအစိုးရ စနစ်ကို အားပေးသော နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အချိုးကျ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခြင်းကို အခြေပြုသည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များသည် သဘောထားများ၏ ကွဲပြားခြားနားမှုများကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်က ကြည့်လျှင် လည်း ပါတီများစွာတို့သည် ကိုယ်စားပြုခွင့် ရရှိနေပါက အာဏာရပါတီအနေဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း ယုံကြည် စိတ်ချလောက်သော ပံ့ပိုးမှုများ ရရှိနိုင်ခြေ လျော့နည်းသွားပါသည်။ ထိုအခါ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အမတ်များအား လိုအပ် သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအတွက် ဥပဒေပြုရာတွင်

အများသဘောတူညီမှု တစ်ခုရရှိရန် ပို၍ခက်ခဲစေပါသည်။ ထို့ ကြောင့် ပါတီစုံ အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုခြင်းစနစ်ကို ထောက်ခံသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များသည် ကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် ထိရောက်မှုရှိခြင်းတို့ ဟန်ချက် ညီစေရန် အတိုင်းအတာ ကြီးမားစွာ လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းတို့သည် ကိုယ်စားပြုခြင်းအတွက် အနည်းဆုံး သတ်မှတ်အဆင့်ပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ ယင်းသတ်မှတ်အဆင့်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကိုယ်စားပြုရေး ဟူသည့် ယင်း၏ မူလ ရည်ရွယ်ချက် မပျက်ပြယ်စေရန်အတွက် အသေအချာ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက တူရကီနိုင်ငံကဲ့သို့ (၂၀၀၂) အနည်းဆုံး ထောက်ခံမဲ ၁၀% ရှိရန် သတ်မှတ်ထားခြင်းသည် ပါတီ အများစု ကို ပယ်ချလိုက်မည်ဖြစ်ပြီး ဤပယ်ချသည့် ပမာဏသည်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ကိုယ်စားပြုခြင်း၏ ရှုထောင့်အမျိုးမျိုးကို နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ညှိနှိုင်းပြေလည်စေပါသည်။ တစ်ခုမှာ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဖြင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းကို ပုံစံချမှတ်ခြင်း ဖြစ် သည်။ ထောက်ခံမဲ အများစုရသူကိုသာ အနိုင်ပေးသောစနစ်သည် လူနည်းစု ပါတီများ၏ အခွင့်အရေးများကို နည်းပါးစေပြီး ပါတီစုံ၏ အချိုး ကျ ကိုယ်စားပြုခြင်း စနစ်ကို ထောက်ခံသော ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်များမှာ မူ ကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် ထိရောက်ခြင်းအကြား ဟန်ချက်ညီစေရန် အတိုင်းအတာ ကြီးကြီးမားမား လိုအပ်ပါသည်။

ထောက်ခံခံအားလုံး၏ ၄၆% ကို ရရှိခဲ့ပါသည်။ အခြားတစ် ဘက်က ကြည့်လျှင်လည်း အစွဲအနောင်တွင် လက်ရှိ ၂% သတ်မှတ်ချက် (၁၉၉၂ ထိ ၁% ဟု သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၆ ခုနှစ်အထိ ၁.၅% သတ်မှတ်ခဲ့သည်) က ပါတီ ၁၂ ခုကို ခေတ်သစ်အစွဲအနောင် လွှတ်တော်အတွင်း အမတ်နေရာများ ရရှိစေပြီး (အမတ် ၁၂၀ ဦး) တည်ငြိမ် သော အစိုးရသစ်တစ်ရပ် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရန် စိန်ခေါ်မှုများစွာကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ အဆိုပါကွဲပြားခြားနားချက်များသည် သက်ဆိုင်ရာ ထောက်ခံခံ ရာခိုင်နှုန်း ရရှိမှု၏ အကျိုးဆက်များ ဖြစ်ရုံမျှမက ပါတီ ၏ ပြောင်းလဲနေသော နိုင်ငံရေးမြင်ကွင်း အပြင် ရွေးချယ်ထားသော ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်နှင့် ဆက်နွယ်မှုများ ရှိပါသည်။ ဒီမို ကရေစီစနစ်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုအတွက် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း (နိုင်ငံတကာ IDEA) သည် အဆိုပါ စနစ်များ၏ အရေးပါမှုများကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပြီး ဤစနစ်များသည် နိုင်ငံအသီးသီးတွင် မည်သို့မည်ပုံ ကွဲပြားခြားနားစွာ အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသည်ကို အလေးပေးတင်ပြထားသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လက်စွဲစာအုပ် တစ်အုပ်ကို ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။၃

၃.၁.၂။ သီးသန့်ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များ၏ နေရာများ

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် အမျိုးသမီးများ၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းကို မြှင့်တင်နိုင်မည့် အခြားသော နည်းလမ်းတစ်ရပ်မှာ သီးသန့်ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများနှင့် ခွဲတမ်း စနစ် များပင်ဖြစ်ပါသည်။ သီးသန့်ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်းတွင် လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများ/ အမျိုးသမီးများအတွက် တိကျသော နေရာအရေအတွက်ကို သတ်မှတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့ကို ကိုလံဘီယာ ('လူမဲ့အဖွဲ့အစည်းများ')၊ ခရီအေးရှား (တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများ)၊ အိန္ဒိယ (လူမျိုးစုများနှင့် ဇာတ်နိမ့်၊ ဇာတ်မြင့်စာရင်း တွင် ပါဝင်သူများ)၊ ဂျော်ဒန် (ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များနှင့် ကော့ကေးဆပ် စွန့်မီဆလင်များ)၊ နီဂါ (အာဖရိက မြောက် ပိုင်း တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ)နှင့် ပါကစ္စတန် (အမျိုးသမီးများနှင့် မူစလင်မဟုတ်သူများ) စသဖြင့် ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်လျက်ရှိသော နိုင်ငံများတွင် အသုံးပြုပါသည်။ အဆိုပါ သီးသန့်ဖယ်ထားသော အမတ်နေရာများမှ ကိုယ် စားလှယ်များကို အခြားသော ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးကောက်သည့်ပုံစံအတိုင်းသာ ပုံမှန်အားဖြင့် ရွေးကောက် တင်မြှောက်လေ့ရှိသော်လည်း ရံဖန်ရံခါတွင် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ/ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် သတ်မှတ်ထားသည့် အချို့သော လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများဖြင့်သာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။၄ ပါကစ္စတန် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အပိုဒ်ခွဲ ၅၁ သည် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်အတွင်း သီးသန့်ဖယ်ထားသည့် အမတ်နေရာများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံးတွင် ယင်း၏ပေါင်းစပ် ပါဝင်ခြင်းကို မီးမောင်းထိုးပြပါ သည်။ (ဇယားကွက် ၁ ကို ကြည့်ပါ။)

ဇယားကွက် ၁။ ပါကစ္စတန်၏ အမျိုးသားညီလာခံတွင် သီးသန့်ဖယ်ထားသော အမတ်နေရာများ ပါကစ္စတန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၅၁ အမျိုးသားညီလာခံ (၁) အမျိုးသား ညီလာခံအတွင်း အမျိုးသမီးများနှင့် မူစလင် မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသည့် အမတ်နေရာ များအပါအဝင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ သုံးရာ လေးဆယ့်နှစ် နေရာရှိပါသည်။

(၁က)

(၃) အပိုဒ်ခွဲ (၂က) တွင် ဖော်ပြထားသည့် အချက်မှ လွဲ၍ အပိုဒ်ခွဲ (၁) က ရည်ညွှန်းထားသည့် ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းစီ၊ ဗဟိုအစိုးရ စနစ်အရ အုပ်ချုပ်သော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ ဒေသများနှင့် ဗဟိုအစိုးရ၏ မြို့တော်တို့အတွက် ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးသော အမျိုးသား ညီလာခံအတွင်း နေရာများကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

	ပုံမှန်နေရာများ	အမျိုးသမီးများ	စုစုပေါင်း
ဘာလိုကစ္စတန်	၁၄	၃	၁၇
အနောက်တောင်ပိုင်း နယ်စပ်ပြည်နယ်	၃၅	၈	၄၃
ပန်ဂျပ်	၁၄၈	၃၅	၁၈၃
ဆင်းဒ်	၆၁	၁၄	၇၅
ဗဟိုအစိုးရ အုပ်ချုပ်မှုအောက်ရှိ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ ဒေသများ	၁၂	-	၁၂
ဗဟိုအစိုးရ၏ မြို့တော်	၂	-	၂
စုစုပေါင်း	၂၇၂	၆၀	၃၃၂

(၂က) အပိုဒ်ခွဲ (၁က) တွင် ညွှန်းဆိုထားသော အမတ်နေရာအရေအတွက်အပြင် အမျိုးသား ညီလာခံအတွင်း မူစလင် မဟုတ်သူများအတွက် နေရာ ၁၀ နေရာ ရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။

(၄) အမျိုးသား ညီလာခံအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရေး ရည်ရွယ်ချက်အတွက် -

(က) ယေဘုယျနေရာများအတွက် မဲဆန္ဒနယ်များသည် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတည်း ပါဝင်သည့် ပိုင်နက်ဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒနယ်ဖြစ်ပြီး အဆိုနေရာများကို ရရှိမည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို ဥပဒေနှင့်အညီ တိုက်ရိုက် ဖြစ်သော လွတ်လပ်စွာပေးနိုင် သော ဆန္ဒမဲ ဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။

(ခ) အပိုဒ်ခွဲ (၁က) အရ သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်များသို့ ခွဲဝေချပေးမည်ဖြစ်သော အမျိုးသမီးထုအတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသည့် အမတ်လောင်းနေရာအားလုံးအတွက် ပြည်နယ်တိုင်းသည် မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုစီ ဖြစ်ကြပါသည်။

(ဂ) မူစလင် မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသော အမတ်နေရာ ၁၀ နေရာ၏ မဲဆန္ဒနယ်မှာ တစ်နိုင်ငံလုံးပင် ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) အပိုဒ်ခွဲ (၁က) အရ ပြည်နယ်တစ်ခုခုသို့ ခွဲဝေချပေးမည်ဖြစ်သော အမျိုးသမီးထုအတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသည့် နေရာများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို အမျိုးသား ညီလာခံအတွင်း သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်၏ နိုင်ငံရေးပါတီတိုင်းက ရရှိစေရမည့် ယေဘုယျနေရာ စုစုပေါင်းကို နိုင်ငံရေး ပါတီများ၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုသည့် စနစ် ဖြင့် ဥပဒေနှင့်အညီ ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ပါသည်။

ဤအပိုဒ်ခွဲ၏ ရည်ရွယ်ချက်အတွက် နိုင်ငံရေး ပါတီတစ်ခုက အနိုင်ရရှိသော ယေဘုယျ အမတ်နေရာ စုစုပေါင်းတွင် လွတ် လပ်သော ပြည်တော်ပြန် အမတ်လောင်းများ သို့မဟုတ် ပြည်တော်ပြန်များ၏ အမည်စာရင်းကို တရားဝင်ပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ပြီး သုံးရက်အတွင်း အဆိုပါ နိုင်ငံရေးပါတီ သင့်လျော်သော နည်းလမ်းဖြင့် ဝင်ရောက်လားသည့် အမတ်လောင်း များ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

(င) မူစလင်မဟုတ်သူများအတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသည့်နေရာများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို အမျိုးသား ညီလာခံအတွင်း သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်၏ နိုင်ငံရေးပါတီတိုင်းက အနိုင်ရရှိစေရမည့် ယေဘုယျနေရာ စုစုပေါင်းကို နိုင်ငံရေး ပါတီများ၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုသည့် စနစ်ဖြင့် ဥပဒေနှင့်အညီ ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ပါသည်။

ဤအပိုဒ်ခွဲ၏ ရည်ရွယ်ချက်အတွက် နိုင်ငံရေး ပါတီတစ်ခုက အနိုင်ရရှိသော ယေဘုယျ အမတ်နေရာ စုစုပေါင်းတွင် လွတ် လပ်သော ပြည်တော်ပြန် အမတ်လောင်းများ သို့မဟုတ် ပြည်တော်ပြန်များ၏ အမည်စာရင်းကို တရားဝင်ပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ပြီး သုံးရက်အတွင်း အဆိုပါ နိုင်ငံရေးပါတီ သင့်လျော်သော နည်းလမ်းဖြင့် ဝင်ရောက်လားသည့် အမတ်လောင်း များ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

ရင်းမြစ်။ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ။ စာရေးဆရာက ပြန်လည်မွမ်းမံရေးဆွဲထားသည့် ဇယားကွက်

သီးသန့်ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ၏ လက်တွေ့အသုံးချမှုအပေါ် အယူအဆများ ကွာခြားပါသည်။ တစ် ဘက်တွင် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများအား ကိုယ်စားပြုရန် စံအဖြစ်သတ်မှတ်ထားသော အကျိုးအမြတ်တစ်ခု အဖြစ် ယင်းကို ယူဆထားပြီး အခြားတစ်ဘက်တွင်လည်း အမတ်လောင်းနေရာများ သီးသန့်ဖယ်ထားခြင်းသည် အများစုသော လူဦး ရေ၏ တစ်ချို့ တစ်ဝက်အပေါ်တွင် မကျေမချမ်းမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ယဉ်ကျေးမှု အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိကြသော အဖွဲ့အစည်းများအကြား အယုံအကြည်ကင်းမဲ့ခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်သဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အား ပြောင်းကျသော ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်ခြင်းမရှိပဲ အမျိုးအစားပေါင်းစုံကို ကိုယ်စားပြုသည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် တစ်ခုပေါ်ပေါက်လာစေမည့် ပုံစံချမှတ်သည့် နည်းလမ်းများသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော နည်းလမ်းများဖြစ်သည်ဟု အငြင်းပွားလျက် ရှိကြသည်။

၃.၁.၃။ အမတ်လောင်းများ၏ နေရာခွဲတမ်းများ

အမတ်လောင်းများ၏ ခွဲတမ်းများပေးခြင်းကို အမျိုးသမီးထု၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းအား မြှင့်တင်ပေးရန်အတွက် ယေဘုယျ အားဖြင့် အသုံးပြုပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အမတ်လောင်းများ၏ အနည်းဆုံး ရာခိုင်နှုန်းသည် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အမတ်လောင်း စာရင်းများတွင် လက်တွေ့ အသုံးပြုရမည်ဟု ယင်းတို့က သတ်မှတ်ပေးကြပါသည်။ အမတ်လောင်းများ၏ ခွဲတမ်းများ အဓိကအားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများတွင် ပြဌာန်းထားသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားခြင်း မရှိပါ။

နိုင်ငံတကာ IDEA ၏ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု - နိုင်ငံတကာ IDEA ၏ လက်စွဲစာအုပ် အသစ်

(၂၀၀၅) ၅ သည် သီးသန့်ဖယ်ထားသော အမတ်အနေရာနှင့် အမတ်လောင်းများ၏ ခွဲတမ်းများအပေါ်တွင် ပို၍အသေးစိတ်ဆန်သော အချက်အလက်များကို ဖော်ပြပေးပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အမျိုးသမီးများ ၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတကာ IDEA သည် လေ့လာမှတ်သားရန်အတွက် လွှတ်တော်အတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ- ကိန်းဂဏန်းများကို ကျော်လွန်၍ (၁၉၉၈၊ ၂၀၀၅ တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသည်) ဟူသည့် နောက်ထပ် လက်စွဲစာအုပ်တစ်အုပ်ကို ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။

၃.၁.၄။ နှစ်ထပ်ကွမ်းမဲပေးခြင်း စနစ်

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဖွဲ့စည်းခြင်းအပြင် ယင်းအတွင်းရှိ ဆန္ဒမဲပေးရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပုံစံချမှတ်ခြင်းသည် ဘာသာ စကား၊ ယဉ်ကျေးမှု အစရှိသဖြင့် အထူးသော အမှားမမခံသည့် အလေးပေးဖွယ်ကိစ္စရပ်များအပေါ် လူနည်းစု၏ ပါဝင်မှု ကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပုံမှန်မဲအသာရသည့် ထောက်ခံမဲအရေအတွက်အပြင် အဆိုပါ ထောက်ခံသူများအတွင်းမှ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် ယင်းကိစ္စရပ် များအပေါ် ကိုင်တွယ်သည့် ကိုယ်စားလှယ် လူနည်းစု ကပေးသည့် အသာစီးရသော ထောက်ခံမဲအရေအတွက် ကိုလည်း ပြဌာန်းထားနိုင်ပါသည်။ နှစ်ထပ်ကွမ်းမဲပေးခြင်း စနစ် သည် ထောက်ခံမဲအသာစီးရသူကသာ အာဏာကို ပိုင်ဆိုင်နိုင်သည်ဟူသည့် စည်းမျဉ်းကို ပယ်ချရန်အတွက် လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းအား ဗီတိုအာဏာ ကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဇယားကွက် ၂ သည် ယခင် ယူဂိုဆလပ် မက်ဆီဒိုးနီးယား သမ္မတ နိုင်ငံတွင် (FYROM) ကျင့်သုံးသော ကဏ္ဍနှစ်ရပ်မှ မဲပေးသော စနစ်၏ သဘောတရားကို အလေးပေးဖော်ပြထားသော် လည်း ယင်းစနစ်ကို ဘယ်လဂျီယံနိုင်ငံတွင် တွေ့ရနိုင်ပါသည် (ဘာသာစကား အမျိုးမျိုး သုံးနှုန်းပြောဆိုနေကြသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ နယ်နိမိတ်များကို အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော ဥပဒေများနှင့် စပ်လျဉ်း၍)။

ဇယားကွက် ၂။ ယခင် ယူဂိုဆလပ်စ် မက်ဆီဒိုးနီးယားသမ္မတနိုင်ငံတွင် နှစ်ထပ်ကွမ်း ဆန္ဒမဲပေးခြင်း၏ သဘောတရား

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း နှစ်ထပ်ကွမ်း ဆန္ဒမဲပေးသော စနစ်

မက်ဆီဒိုးနီးယား၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၉ (၂)

ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်း၊ ပညာရေး၊ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ မှတ်တမ်း အထောက်အထားများနှင့် အထိမ်းအမှတ် သင်္ကေတများကို အသုံးပြုခြင်းတို့အပေါ် တိုက်ရိုက် အကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိနေသော ဥပဒေများအတွက် တက် ရောက်သော ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အများစုသော ထောက်ခံမဲ အရေအတွက်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အဆိုပါ ထောက်ခံမဲ အများစု ပေးသူများ အတွင်းတွင်မှ တက်ရောက်သော ကိုယ်စားလှယ်များအနက် မက်ဆီဒိုးနီးယား ပြည်သူများ မဟုတ်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများမှ ရောက်ရှိလာကြသည့် ထောက်ခံမဲအများစု ဖြင့်သော်လည်းကောင်း ညီလာခံသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပါသည်။ ဤပြဌာန်းချက်ကို အသုံးပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သည့် အငြင်းပွားမှုမဆို လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအချင်းချင်းကြား ဆက်ဆံရေး ကော်မတီက ဖြေရှင်းပေးပါသည်။

၃.၁.၅။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပါဝင်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်

ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်အားဖွဲ့စည်းတည်ထောက်ခြင်းသည်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကြသူများအား ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အမျိုးမျိုးသော ကိုယ်စားပြုခြင်း ပုံစံများကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်စေနိုင်ရန်အတွက် အခြားသော နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ အောက်လွှတ်တော်၊ ကွန်ဂရက် လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ညီလာခံတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းအပ်သော အထက်လွှတ်တော်တွင် တူညီသော နိုင်ငံသားများ၊ လူတန်းစား၊ နယ်မြေဒေသ သို့မဟုတ် အကျိုးအမြတ်ကို ရှေးရှုခြင်း မရှိသော အဖွဲ့အစည်းများကို ကိုယ်စားပြုနေကြသော ကိုယ်စားလှယ်တိုင်းဖြင့် (အထူးအားဖြင့်) ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် အချိုးကျစနစ်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူလူထုကို အခြေပြုသဖြင့် အထက်လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းထားသော စည်းမျဉ်းများကို ပုံမှန်အားဖြင့် ကြီးစိုးထားသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပါဝင်သော ဥပဒေပြု လွှတ်တော်သည် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိ နိုင်ငံပေါင်း ၈၀ ကျော်မှ လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု၏ အများသုံး နမူနာ ပုံစံဖြစ်ပါသည်။

သမိုင်းကြောင်းအစဉ်အလာအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် မျိုးရိုးမြင့်မြတ်သူများနှင့် အရပ်သူ အရပ်သားများအကြား အကျိုးစီးပွားများ ခွဲခြားမှုများကို တိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပါဝင်သော စနစ်ကို စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိန်အစိုးရသည် အထက်လွှတ်တော်ကို အကြံပေး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုနီးပါး အသွင်ပြောင်းလျက် ယင်း၏အာဏာကို ထိထိရောက်ရောက် လျော့ချခဲ့သည်မှာ ဆယ်စုနှစ်များစွာ ကျော်လာပြီဖြစ်သော်လည်း ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်တစ်ရပ်အနေဖြင့် အထက်လွှတ်တော်သည် အဆိုပါ ခြားနားဆန့်ကျင်သော အရာများအား ခွဲခြားခြင်းကို ကြီးကြပ်ထိန်းချုပ်ထားပါသည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံအပြင် အချို့သော နိုင်ငံများ၌ မင်းမျိုးမင်းနွယ်ဝင်ဆန်သော ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်

အလျားလိုက်နည်းစနစ်အရ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဒေါင်လိုက် နည်းစနစ်အရ ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကို ဖွဲ့စည်းခြင်းဖြင့်လည်း ကောင်း ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏အာဏာကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းကိုလည်း မြှင့်တင်နိုင်ပါသည်။ နယ် မြေ/ဒေသအလိုက် အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်များအတွက် အဓိက အကျဆုံး သော ကိုယ်စားပြုခြင်းစနစ်ပါဝင်ပါသည်။

များတည်ရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ (ဥပမာ- လီဆိုသို) မကြာသေးမီ နှစ်များအတွင်းက ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်များသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အချို့သောအုပ်စုများ အတွက် ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို သီးသန့်ဖယ်ထားခြင်းများ ရှိလာပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘော့စဝါနာတွင် ရိုးရာ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်၍ ခန့်အပ်ခြင်းခံရသော ကိုယ်စားလှယ်များသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု လွှတ်တော်တွင် ပါဝင်ကိုယ်စားပြုကြသည်။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု လွှတ်တော်တွင် ဥပဒေပြုရေးအာဏာများ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရှိသော်လည်း လူမျိုးစုဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အဆိုပြုထားသော ပြောင်းလဲမှုများအတွက် လွှတ်တော်သည် ယင်းနှင့် ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ပါသည်။ မော်ရော့ကို နိုင်ငံတွင် ကုန်သွယ်ရေး သမဂ္ဂနှင့် စက်မှုလက်မှု၊ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်မှ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ငါးပုံနှစ်ပုံကို ရွေးချယ်ကြပါသည်။ အိုင်ယာလန် နိုင်ငံတွင် ယဉ်ကျေးမှု၊ ပညာရေး၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ အလုပ်သမားရေးရာ၊ စက်မှုနှင့် စီးပွားရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်

အစိုးရ၏ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍများမှ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ ၇၀% ကို ရွေးချယ်ပါသည်။ မော်လဝီနိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ သုံးပုံတစ်ပုံသည် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်ဒေသ များမှ တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များက ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်သည့် အစည်းအဝေးတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက် လိုက်သည့် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များဖြစ်ပြီး ကျန်သော သုံးပုံနှစ်ပုံကို ဆောင်ရွက်ချက်များအား အကျိုးအမြတ် ရှေး ရှုခြင်း မရှိသော စေတနာ့ဝန်ထမ်း အဖွဲ့အစည်းများ (အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းများ၊ မသန်စွမ်း ချို့တဲ့သူများ၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးနှင့် စီးပွားရေး ကဏ္ဍများ၊ ကုန်သွယ်ရေး သမဂ္ဂများ) အပြင် လူ့အဖွဲ့အစည်း (ဂုဏ်သရေရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များ) နှင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများ စသည် တို့၏ အဆိုပြုထားသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။

သို့ရာတွင် နယ်မြေအလိုက် အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်များအတွက် အဓိက အကျဆုံးသော ကိုယ်စားပြုခြင်းစနစ် ပါဝင်ပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိသည့် နိုင်ငံများတွင် ပြည်နယ်များ၊ ခရိုင်များနှင့် တိုင်းဒေသကြီးများအတွင်း ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော် ၏ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်ခြင်းကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။ တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်းရှိသော နိုင်ငံများတွင် အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် လေးပုံတစ်ပုံအတွက် အထက်ပါအချက်သည် မှန်ကန်ပါသည်။

မကြာသေးမီ နှစ်များအတွင်း နိုင်ငံများစွာတို့သည် ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်ကို စတင်ကျင့်သုံး လာခဲ့ပါသည် (ချက်ဖီရီပတ်ဘလစ်၊ ပိုလန်)။ တစ်ချို့တည်းမှာပင် အခြားသော နိုင်ငံများသည်လည်း ယင်းတို့၏ ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်များကို ပြန် လည်ရုပ်သိမ်းခဲ့ကြပါသည် (ခရိုအေးရှား၊ ကီဂျစ်စတန်၊ ဆီနီဂေါ)။ သို့ဖြစ်ရာ ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်ကို ထားရှိခြင်း၊ မရှိခြင်းနှင့် မည်သည့် ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော် အမျိုးအစားသည် သင့်လျော်မှုရှိသော ပုံစံချမှတ်ရေး နည်းလမ်းရှိ သည်ကို ဆုံးဖြတ်ရန်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အနေအထားအပေါ်တွင်သာ မူတည်ပါသည်။

ဇယား ၁။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိသော သို့မဟုတ် ပင်မလွှတ်တော် တစ်ရပ်သာရှိသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အခြေခံအကြောင်းရင်းများ

လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိသော ဥပဒေပြု လွှတ်တော်သည် -	လွှတ်တော်တစ်ရပ်သာရှိသော ဥပဒေပြု လွှတ်တော်သည်
<ul style="list-style-type: none"> • ကိုယ်စားပြုခြင်းပုံစံများကို မြင့်မားတိုးတက်လာစေပါသည်။ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတည်း၏ အောက်တွင် အခြားနည်းလမ်းဖြင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းအခွင့်အလမ်းကို ဖန်တီးပေးခြင်းထက် ပိုမိုအဆင်ပြေ လွယ်ကူစေသော၊ ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းချက်ကို အနည်းဆုံး အနေဖြင့် ဖန်တီးပေးပါသည်။ 	<ul style="list-style-type: none"> • ဥပဒေတစ်ခုအား အတည်ပြုချက်မရပါက သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများ၏ အကျိုးစီးပွားများကို ဥပက္ခာ ပြုထားပါက အပြစ်တင်စရာ အခြားသော လွှတ်တော်တစ်ရပ် မရှိသဖြင့် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်အမတ်များသည် ပိုမိုကြီးသောတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရပါသည်။
<ul style="list-style-type: none"> • မျှော်မှန်းမထားပဲ ရုတ်ချည်းစိတ်လိုက် ဖန်တီး ပြုမှုများ၏ တွန်းအားများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် အဆောတလျှင် မူကြမ်းရေးဆွဲထားသော ဥပဒေများအား အတည်ပြုပြဌာန်းခြင်းကို ဟန့်တားပါသည်။ စဉ်းစားချင်းချိန်မှုများကို ပြုလုပ်ရန်နှင့် ထပ်မံ၍ ဆန်းစစ်ပေးရန် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ 	<ul style="list-style-type: none"> • အဆိုပြုထားသည့် တရားဥပဒေကို အချိန်တိုတို နှင့် ခရီးရောက်အောင် အတည်ပြုနိုင်ပါသည်။
<ul style="list-style-type: none"> • အသာစီးရသောထောက်ခံမဲအရေအတွက် ၏ ဖိနှိပ်ကြီးစိုးမှုများကို မခံရပါ။ 	<ul style="list-style-type: none"> • အရေးပါသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် လွယ်ကူ ရှင်းလင်းသော ဥပဒေများအား အတည်ပြု ပြဌာန်းပေးပြီး ယင်းတို့အား များစွာသော သဘောတူညီမှုများဖြင့် အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ပါသည်။
<ul style="list-style-type: none"> • နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ ကြီးကြပ် ထိန်းချုပ်မှုကို မြင့်မားစေပါသည်။ 	<ul style="list-style-type: none"> • ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အမတ်အရေအတွက် မှာ ပိုမိုနည်းပါးသဖြင့် ပြည်သူများက စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးရန် ပိုမိုလွယ်ကူပါသည်။

- ကြီးမားသည့် မဆိုင်းမတွ အကျိုးစီးပွားများအား အာဏာကို တုံ့ပြန်နိုင်စေပါသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိသောစနစ် ခွဲဝေသတ်မှတ်သောအခါ အနေဖြင့် မြင့်မားသော အကျိုးစီးပွားများ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ မဲဆွယ် ဝတရားဟောသူများသည် ခေါင်းဆောင်အများစု၏ ထောက်ခံမှုကို ရရှိမည် ဖြစ်သည်။

- လွှတ်တော် ဥပဒေပြု လွှတ်တော် တစ်ရပ်သာရှိသော စနစ်များ၏ ပွင့်လင်း မြင်သာမှုရှိခြင်းသည် မြင့်မားသော အကျိုးစီးပွားများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မဲဆွယ်တရား ဟောသူများ၏ လွှမ်းမိုးမှုများကို လျော့ပါးစေနိုင်ပါ သည်။

ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်ဖြင့် ကွဲပြားခြားနားသော သဘောထားအမျိုးမျိုး၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းကို ထိရောက်စွာ ဖန်တီး ပေးရန် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပါဝင်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ပုံစံချမှတ်ရာတွင် စံသတ်မှတ်ချက်နှစ်မျိုးကို စဉ်းစားသင့် ပါသည်။ ပထမသတ်မှတ်ချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်၏ ရွေးချယ်မှုများကို ပုံစံ ချမှတ် ပေးသည့် နည်းလမ်းဖြစ်ပြီး ဒုတိယအချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော် အား ပေးအပ် ထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ဖြစ်ကြပါသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးအတွက် တူညီသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို အသုံးပြုပါက ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်သည်အထက်လွှတ်တော် အတွင်းရှိ အများစုကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများသည် တစ်ပြိုင်နက်ကျင်းပမည် ဆိုပါက ယင်းမှာ ပို၍ပင် ဖြစ်နိုင်ချေ ရှိပါသည်။

ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်ဖြင့် ကွဲပြားခြားနားသော သဘောထား အမျိုးမျိုး၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းကို ဖန်တီးပေးရန် ဥပဒေပြုအထက် လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်သည့်နည်းလမ်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို စဉ်းစားသင့်ပေသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ အာဏာကို အဓိပ္ပာယ်ရှိသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးမှုဖြစ်ရန် ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်အတွက် ကွဲပြားခြားနားသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို လိုအပ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော် အား အပ်နှင်းထားသော အမှန်တကယ် အာဏာများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမှု၏ အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ အာဏာများကို ဆန်းစစ်ရာတွင် ဤအခန်းသည် ယင်း၏ အာဏာကို အခြားသော အစိုးရ၏ ကဏ္ဍများ၏ အာဏာနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရန် (အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်သည် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားစီရင်ရေးများနှင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍများကို အတည်ပြုပါ သည်) အဓိကထားသည် မဟုတ်ပဲ ဥပဒေ မူကြမ်းကို အတည်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းစသဖြင့် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထမ်း ဆောင်ရာတွင် ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ အရည်အချင်းအရ ပါဝင်မှုအပေါ်တွင် အလေးထားပါသည်။

ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးချယ်ခြင်း

ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးချယ်ရာတွင် နည်းလမ်း လေးခုကို မရှိမဖြစ်

လိုအပ်ပါသည်။

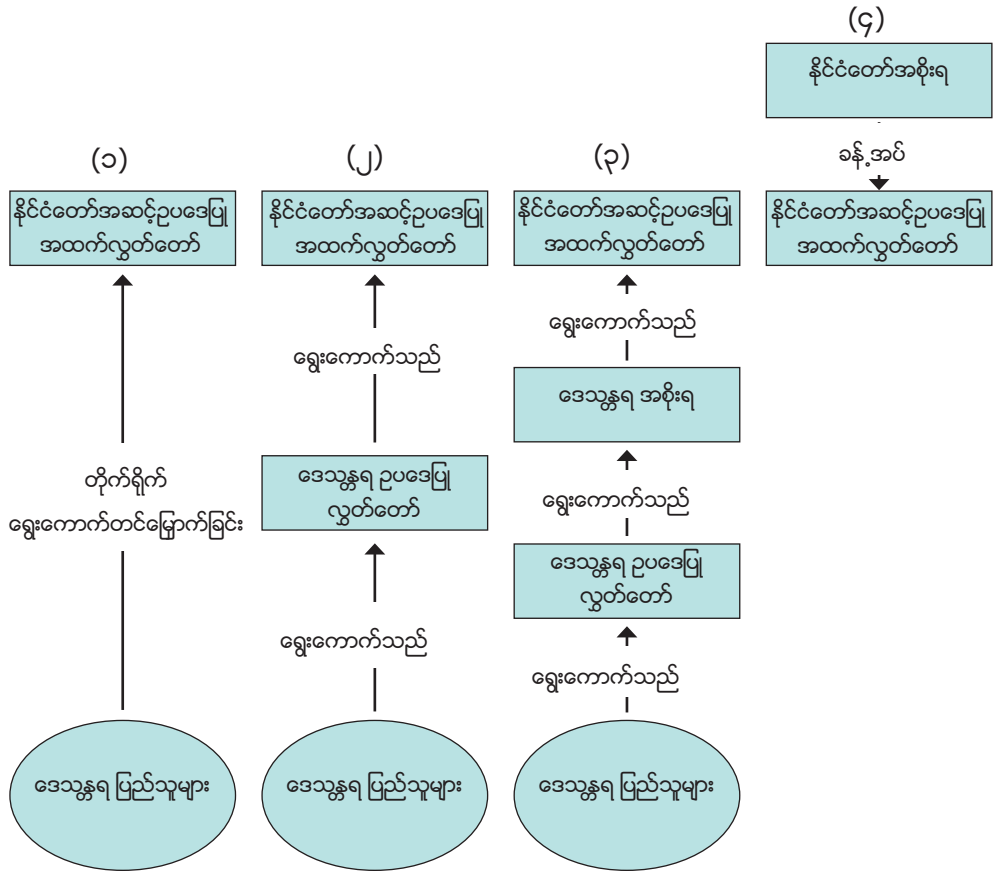
၁။ နယ်မြေတစ်ခုအတွင်းရှိ ပြည်သူများ၏ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းကို ခံရသော ယင်းနယ်မြေဆိုင်ရာ အဖွဲ့ခွဲများ (ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးများ) ၏ ကိုယ်စားလှယ်များတွင် ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ် စားလှယ်များ ပါဝင်ပါသည် (အာဂျင်တီးနား၊ သြစတေးလျ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ အီတလီ၊ နိုင်ဂျီးရီးယား၊ ဆွစ်ဇာလန်၊ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု)။ ပြည်သူများ၏ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်မှုများတွင်လည်း ပုံစံနှစ်မျိုး ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ဂျီးရီးယားတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများကို အထက်လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒနယ် သုံးခုခွဲပါသည်။ မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုချင်းစီအတွက် အများဆုံးသော ထောက်ခံမဲအရေအတွက် ရရှိသူ ကိုယ် စားလှယ်ကသာ အမတ်နေရာရရှိပါသည်။ သြစတေးလျတွင်မူ ပြည်သူလူထုသည် ပြည်နယ်တစ်ခုလျှင် ကိုယ်စား လှယ်ခြောက်ဦးကို အချိုးကျစနစ်အရ ရေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။ ယင်းခြောက်ဦးအနက်မှ ထောက်ခံမဲ အများ ဆုံးရရှိသည့် တစ်ဦးသည် ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်အမတ် ဖြစ်လာပါသည်။

၂။ အချို့သော တိုင်းပြည်များတွင် ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များသည် ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးကောက်တင် မြှောက်ကြပြီး ယင်းတို့သည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ကျန်းသေဖြစ်မည်မှာ မသေချာသော်လည်း ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ အမတ်များ ဖြစ်လာပါသည် (သြစတေးလျ၊ အီတလီ၊ ဟွန်ဂေရီ၊ ဟွန်ဂေရီ၊ ဟွန်ဂေရီ၊ ဟွန်ဂေရီ)။ ယင်းတွင်လည်း ပုံစံ နှစ်မျိုး ရှိပြန်ပါသည်။ အချို့သော တိုင်းပြည်များတွင် ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အသာစီးရသော ထောက်ခံမဲအရေအတွက်က ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။ အကျိုးဆက် အားဖြင့် ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း လူများစု ပါတီများ (တစ်ဖွဲ့တည်းဖြစ်စေ၊ ပူးပေါင်း၍ဖြစ်စေ) သည် ယင်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်ကို သီးခြားရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ပါသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများမှာမူ အချိုးကျ ကိုယ် စားပြုခြင်းနည်းလမ်းကို ကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် အဆိုပါ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို လျစ်လျူရှုကြပါသည်။ ဒေသန္တရ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်များတွင် ကိုယ်စားပြုသော နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားပြုမည့် ယင်းတို့၏ အမတ်လောင်းများကို ရွေးချယ်ကြပါသည် (ဥပမာ- အကယ်၍ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ် တော်အတွင်း ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းစီအတွက် အမတ်နေရာ သုံးနေရာစီရှိပါက ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း ဝင်ရောက်လျက်ရှိသည့် အင်အားအကြီးဆုံး ပါတီသုံးခုကသာလျှင် ရွေးချယ်ခွင့်ရှိပါသည်)။ ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် ဤ နည်းလမ်းအပေါ်တွင် ကွဲလွဲမှုများ ရှိပါသည်။ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော် အမတ်များကို အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီး ရှိ (တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးနယ်ပယ်များ၊ တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်များ၊ မြို့နယ် အဆင့်များ) သက် ဆိုင်ရာ ဥပဒေပြု ညီလာခံများမှ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ရွေးကောက်ပွဲ အဖွဲ့အစည်းကသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။ တကယ်တမ်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲအဖွဲ့အစည်းမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ၉၅% သည် မြို့နယ်အဆင့်မှ ဖြစ်ပါသည်။

၃။ သို့တိုင်အောင် အခြားနိုင်ငံများတွင် ပြည်နယ် အစိုးရများ က ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပါသည်။ (ဥပမာ- ဂျာမနီ)

၄။ ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ အဆိုပြုချက်များအပေါ် မူတည်၍ ဗဟိုအစိုးရသည် ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စား လှယ်များကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပါသည်။

ပုံ ၂။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပါဝင်သည့် ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ခြင်း

ရင်းမြစ်။ ဘော့ကင်ဖိုဒ်ကို အခြေခံ၍ စာရေးဆရာက ရေးဆွဲထားပါသည်။ M၊ ဗဟိုအစိုးရ နိုင်ငံများတွင် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ပါဝင်သည့် အမျိုးအစားများကို ဖော်ပြသည့် ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်၏ လက်စွဲစာအုပ်၊ ဆူဒန်နိုင်ငံအပေါ် အထူးအလေးပေး၍ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော ဆန်းစစ် ချက် (ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်၊ ၂၀၀၇)

ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးချယ်သည့် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးသည် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ သစ္စာစောင့်သိမှုကို ခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ ဤတွင် မည်သူတို့၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ကိုယ်စားလှယ်များသည် ကိုယ်စားပြုမည်နည်း သို့မဟုတ် မည်သူတို့၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ကိုယ်စားလှယ်များ ရပ်တည်နေသည်ဟု ပြည်သူတို့က ယူဆကြသနည်းဟူ၍ မေးစရာ ရှိလာပါသည်။

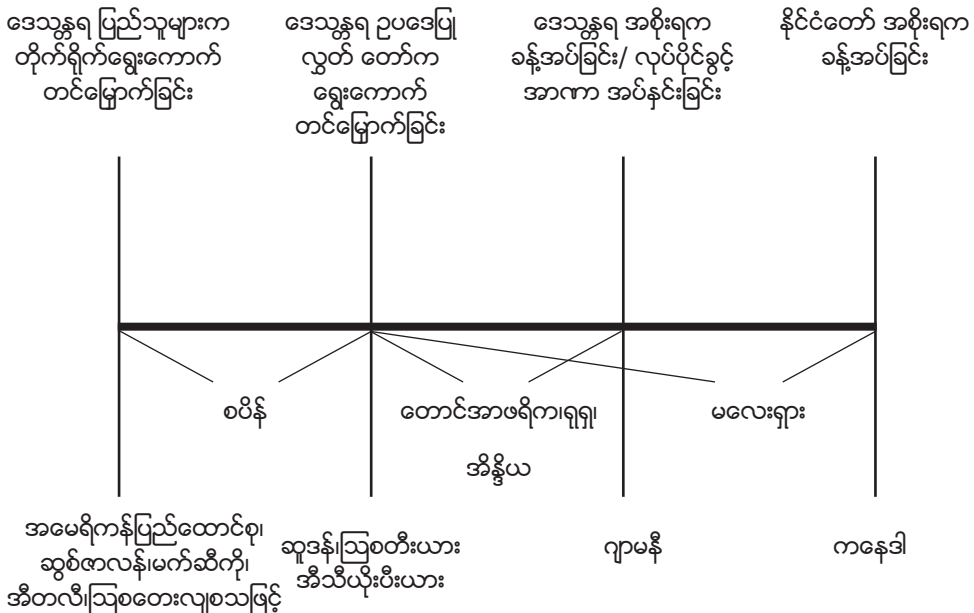
ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်က တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း ခံရသော ကိုယ်စားလှယ်များ (ပုံ ၂ စာတိုင် ၁) သည် ဒေသန္တရ အစိုးရ တစ်ခုအဖြစ်ထက် ပြည်သူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ အဖြစ်သာ ထမ်းဆောင်ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ယင်းတို့သည် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ အမြင်များကို တစ်စုတစ်စည်းတည်း ပုံစံ ချမှတ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပဲ ယင်းတို့နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အကျိုးစီးပွားများအတွက် ကိုယ်စားပြုခြင်းဘက်ကို ပို၍တိမ်းညွတ်စေပါသည်။ တဖန် ဒေသန္တရဥပဒေပြုလွှတ်တော်များမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များသည် (စာတိုင် ၂) ကိုယ်စားလှယ်များအား ဒေသန္တရဆိုင်ရာ တစ်နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားများကို ပံ့ပိုးပေးမည့် ချိတ်ဆက်မှု တစ်ခု ဖြစ်သော ဒေသန္တရ အစိုးရနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ချိတ်ဆက်မှုကို ဖန်တီးထားလေ့ရှိပါသည်။ ဒေသန္တရလွှတ်တော်နှင့်အစိုးရတို့၏ ပူးတွဲလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများသည် နှစ်ဦးစလုံး၏ အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်စားပြုသော ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ထိရောက်မှုများကို ကန့်သတ်နိုင်သည့် ပူးတွဲတာဝန်ဝတ္တရားထမ်းဆောင်မှုအဖြစ် အကျိုးဆက်များ ပေါ်ပေါက်လာစေပါသည်။

ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးချယ်သည့် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးသည် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ သစ္စာစောင့်သိမှုကို ခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ ဤတွင် မည်သူတို့၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ကိုယ်စားလှယ် များသည် ကိုယ်စားပြုမည်နည်း သို့မဟုတ် မည်သူတို့၏ အကျိုးစီးပွား အတွက် ကိုယ်စားလှယ်များ ရပ်တည်နေသည်ဟု ပြည်သူတို့က ယူဆ ကြသနည်းဟူ၍ မေးစရာ ရှိလာပါသည်။

ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်အား ဖွဲ့စည်းခြင်းဖြင့် ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ခိုင်မာသော ချိတ်ဆက်မှုတစ်ခုကို ဖန်တီးခြင်း သည် ပြည်နယ်အစိုးရ၏ နိုင်ငံရေး သဘောတရားများ၏ ဆက်စပ်မှုကို တစ် နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာတွင် မြှင့်တင်ပေး ပါသည်။ ပြည်နယ်အစိုးရများသည်ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ခန့်အပ်၍ ညွှန်ကြားပါက(စာတိုင် ၃) ယင်းတို့သည် အဓိကအားဖြင့် ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ သဘောထားများကို ဗျူရိုကရက်အရာရှိများ အဖြစ်သာ ကိုယ်စားပြုကြပြီး ပြည်သူများကို ကိုယ်စားပြုခြင်း မရှိကြပေ။ နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို (စာတိုင် ၄) ခန့်အပ်ပါက ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဒေသန္တရ အဖွဲ့အစည်းများ အတွက် ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူများအဖြစ် နိုင်ငံရေးအရ အားထား ယုံကြည်၍ မရနိုင်ပေ။

ဤကဲ့သို့ အားသာချက်များနှင့် အားနည်းချက်များ အပြိုင်ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိသောကြောင့် နိုင်ငံများစွာတို့သည် နှစ်ခု သို့မဟုတ် နှစ်ခုထက်ပိုသော ဆန္ဒမဲပေးခြင်း စနစ်များကို အတိုင်းအတာ အမျိုးမျိုးအရ ပေါင်းစည်း၍ အသုံးပြုကြပါသည်။ တောင်အာဖရိက (၆၀ ရာခိုင်နှုန်း : ၄၀ ရာခိုင်နှုန်း)၊ ရုရှ (၅၀ ရာခိုင်နှုန်း : ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း) နှင့် အိန္ဒိယ (၉၅ ရာခိုင်နှုန်း : ၅ ရာခိုင်နှုန်း) တို့သည် စာတိုင် (၂) နှင့် (၃) ၏ စနစ်များကို ပေါင်းစပ်ကျင့်သုံးကြပါသည်။ စပိန်နိုင်ငံ (၈၀ ရာခိုင်နှုန်း : ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း) သည် စာတိုင် (၁) နှင့် (၂) ကို စုစည်းအသုံးပြုရန် ချမှတ်ထားပါသည်။ မလေးရှားနိုင်ငံ (၃၇ ရာခိုင်နှုန်း : ၆၃ ရာခိုင်နှုန်း) သည် စာတိုင် (၂) နှင့် (၄) ကို အသုံးပြုပါသည်။ စာတိုင်များကို တစ်ခုထက်ပို၍ တစ်ပြိုင်နက် အသုံးပြုခြင်း သည် အထက်တွင်ဆွေးနွေးခဲ့သော ပြောင်းလဲရေး တွန်းအားများကို လျော့ပါးစေခြင်း မရှိပါ။ ဤနည်းလမ်းသည် ဥပဒေ ပြု အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား တစ်ပြိုင်နက်မှာပင် နိုင်ငံရေး လုပ်ဆောင်သူ အသီးသီးနှင့် ညှိနှိုင်းပြေ လည်မှု ရယူရန် ဖန်တီးပေးပါသည်။

ပုံ ၃။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပါဝင်သည့် အထက်လွှတ်တော်အား ရွေးချယ်ခြင်း နမူနာများ

ရင်းမြစ်။ ဘော့ကင်ဖိုးဒ်ကို အခြေခံ၍ စာရေးဆရာက ရေးဆွဲထားပါသည်။ M၊ ဗဟိုအစိုးရ နိုင်ငံများတွင် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ပါဝင်သည့် အမျိုးအစား များကို ဖော်ပြသည့် ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်၏ လက်စွဲစာအုပ်။ ဆူဒန်နိုင်ငံအပေါ် အထူးအလေးပေး၍ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော ဆန်းစစ်ချက် ((ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်၊ ၂၀၀၇

ဒေသန္တရ မဲဆန္ဒရှင်များသည် ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား တိုက်ရိုက်ရွေးကောက် တင်မြှောက်သော အခါ အခြားသော နည်းလမ်းတစ်မျိုးဖြင့် ကိုယ်စားပြုခြင်းကို စဉ်းစားပါက အမတ်နေရာများအား သတ်မှတ်ရာတွင် အထက်လွှတ်တော်နှင့် နှိုင်းစာလျှင် ကွဲပြားခြားနားသော နည်းလမ်းတစ်ခုကို လိုအပ်ပါသည်။ ဒေသန္တရ လွှတ်တော်များ တွင်လည်း လွှတ်တော်ပုံစံ အရွယ်အစားနှင့် လူဦးရေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မပြုပဲ တူညီသော ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက်ကိုသာ စဉ်းစားပါသည်။ ဝေဖန်ရေးသမားများကမူ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်အတွင်း ဤကဲ့သို့ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ သတ်မှတ်သော ပုံစံသည် တစ်နိုင်လုံး အတိုင်းအတာအရ ဥပဒေပြုခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်က နိုင်ငံသား အယောက်စီတိုင်းကို ညီတူညီမျှ ကိုယ်စားပြုသင့်သည်ဟု သည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ စည်းမျဉ်းများ ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဟူ၍ အချင်းများလျက် ရှိကြပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင်^၆ အသေးငယ်ဆုံး ဒေသစိတ် နယ်မြေ ၂၃ ခုမှ (လူဦးရေ၏ ၂၀% ကိုသာ ကိုယ်

ဒေသန္တရ လွှတ်တော်နှင့် အစိုးရတို့၏ ပူးတွဲလုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများသည် နှစ်ဦးစလုံး၏ အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်စားပြု သော ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ထိရောက်မှုများကို ကန့်သတ်နိုင် သည့် ပူးတွဲတာဝန်ဝတ္တရား ထမ်းဆောင်မှုအဖြစ် အကျိုးဆက် များ ပေါ်ပေါက်လာစေပါသည်။

စားပြုသော) မည်သည့် ဥပဒေပြုရေး ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုမဆို မိမိတို့အယူအဆများအပေါ် အခြေခံလျက် ကန့်ကွက်ပယ်ချနိုင်သည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အာဏာများကို ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်သို့ အပ်နှင်းခြင်း

ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း

ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်များကို ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အတွင်း ကိုယ်စားပြုသည့် ပုံစံကို မြှင့်တင်ရန်ဖြစ်သောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေပြုသော အထက်နှင့် အောက်လွှတ်တော်များအကြား အယူအဆအမျိုးမျိုးနှင့် သဘောထား အမျိုးမျိုးကို မည်သို့ ကိုင်တွယ်မည်နည်းဟူသည့် မေးစရာ ဖြစ်လာပါသည်။ ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်ကို မည်သည့်ကိစ္စမျိုးမဆို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် သဘောထားခြင်း တူညီ ရန် လိုအပ်သည့် စစ်မှန်သော ဝီတိုအာဏာ ကျင့်သုံးသည့်

ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်များကို ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း ကိုယ်စားပြုသည့် ပုံစံကို မြှင့်တင်ရန်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေပြုသော အထက်နှင့် အောက်လွှတ်တော်များအကြား အယူအဆအမျိုးမျိုးနှင့် သဘောထား အမျိုးမျိုးကို မည်သို့ ကိုင်တွယ်မည်နည်း။ နိုင်ငံအများစုရှိ ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အကြံပေးတာဝန် ထမ်းဆောင်ရေးအတွက် ဖြစ်စေ၊ ဥပဒေအား အတည်ပြုချက်ကို ရွှေ့ဆိုင်းရန်အတွက်ဖြစ်စေ၊ သို့တည်းမဟုတ် ဝီတိုအာဏာကို ကျင့်သုံးရန်အတွက်ဖြစ်စေ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်ကို ထည့်သွင်းဖွဲ့စည်းထားပါသည်။

အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ပုံစံချမှတ်သင့်ပါသလား သို့မဟုတ် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အကျိုးစီးပွားများကိုသာ ဆွေးနွေးပါသလား။ သို့မဟုတ် ဥပဒေပြု အထက် လွှတ်တော်၏ ကဏ္ဍသည် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဟန့်တားနိုင်သည့် သို့မဟုတ် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေမည့် အာဏာမရှိပဲ သဘောထားများ၊ အယူအဆများကို ထပ်မံ၍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ဆွေးနွေးမှုကို ခွင့်ပြုပေးရန် အကြံပေး သဘောဆောင်ပါသလား။ သို့မဟုတ် မည်သည့် တာဝန်မျှမရှိခြင်း ဖြစ်ပါသလား။ နိုင်ငံ အများစုရှိ ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အကြံပေးတာဝန် ထမ်းဆောင် ရေးအတွက်ဖြစ်စေ၊ ဥပဒေအား အတည် ပြုချက်ကို ရွှေ့ဆိုင်းရန်အတွက်ဖြစ်စေ၊ သို့တည်းမဟုတ် ဝီတိုအာဏာကို ကျင့် သုံးရန်အတွက်ဖြစ်စေ ဥပဒေပြု အထက် လွှတ်တော်ကို ထည့်သွင်းဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ အချို့သောစနစ်များသည် ဒေသန္တရ လွှတ်တော်များ၏ အကျိုးစီးပွားများအပေါ် တိုက်ရိုက်အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိပြီး ဘဏ္ဍာရေး ဥပဒေမူကြမ်းများအတွက် သက်ရောက်ခြင်းမရှိသော တစ်ခုတည်းသော

တရားဥပဒေအရ ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်အား ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို ဦးဆောင်ရန် ခွင့်ပြုထားပါသည်။

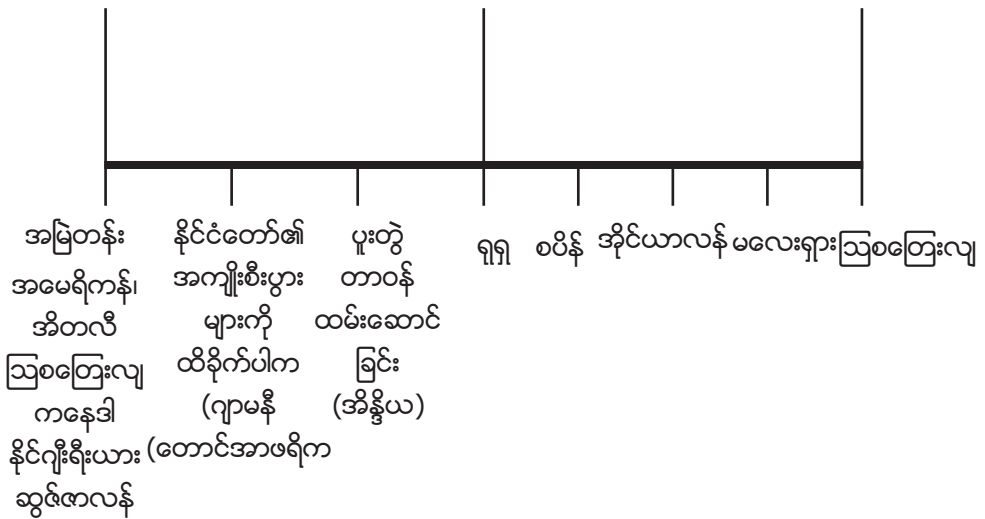
လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဟန့်တားရန်အတွက် ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်အား ရာနှုန်းပြည့် ဝီတိုအာဏာကျင့်သုံးရန် ခွင့်ပြုပေး သည့်အပြင် အကျိုးသက်ရောက်မှု ပုံစံအမျိုးမျိုးကိုလည်း အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

- ၁။ တရားဥပဒေတစ်ရပ်ကို အတည်ပြုရန်အတွက် ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်က ကန့်ကွက်ပယ်ချသောအခါ ဥပဒေပြု အောက်လွှတ်တော်က ဥပဒေမူကြမ်းကို ဆန္ဒမဲထပ်မံပေးရပါသည်။ (ဩစတြီးယားနှင့် တောင်အာဖရိက၏ နိုင်ငံတော်၏ အကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်ခြင်း မရှိသော ဥပဒေမူကြမ်းများ)

- ၂။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများက ဒုတိယအကြိမ်မြောက် ထောက်ခံမဲပေးခြင်းကို ပြဌာန်းထားကြသော် လည်း အချိန်အတိုင်းအတာ တစ်ခုထိ ကွာခြားပြီးမှသာ (မလေးရှား နိုင်ငံတွင် တစ်နှစ်သတ်မှတ်ထားသည်) ပြန်လည်မဲပေးခွင့်ရှိသည်။ ဤတွင်အယူအဆတစ်ခုမှာ ပြည်သူလူထုအား ပွင့်လင်းစွာ ထုတ်ဖော်ပြသသည့် ဆွေးနွေးမှုများနှင့် အမြင်သစ်များအတွက် အခွင့်အရေးပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဤနမူနာပုံစံသည် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ကြန့်ကြာစေပြီး ဥပဒေပြုအောက်လွှတ်တော်အနေဖြင့် ကျော်လွှား၍မရနိုင်သည့် မြင့်မားသော စံသတ်မှတ်ချက် တစ် ခု မဟုတ်ပါ။
- ၃။ ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများသည်လည်း အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်ပါသည်။ အိုင်ယာလန်နိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြုအောက်လွှတ်တော်၏ သုံးပုံတစ်ပုံက နိုင်ငံတော်အတွက် အရေးပါသော အကြောင်းအရာတစ်ခုအဖြစ် ယူဆထားပါက ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်မှ ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုအား ပယ်ချနိုင်သော ဆန္ဒမဲတစ်ခုသည် ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခု တရားဝင်ဥပဒေ ဖြစ်လာနိုင်ခြင်းရှိမရှိကို နိုင်ငံသားများက ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြင့် ပြည်လုံးကျွတ် လူထုအစည်းအဝေးကို စတင်ပေးနိုင် ပါသည်။
- ၄။ စတုတ္ထမြောက် ပုံစံမှာမူ ထောက်ခံမဲ အများစု၏ သုံးပုံနှစ်ပုံဖြင့်သော်လည်းကောင်း (ရုရှ) သို့မဟုတ် ဥပဒေမူကြမ်း တစ်ခုအား ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်၏ ပယ်ချခြင်းအပေါ် ထောက်ခံမဲ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ညီတူညီမျှ ရရှိခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း (ဂျာမနီ၏ နိုင်ငံတော်၏ အကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်ခြင်းမရှိသည့် ဥပဒေမူကြမ်းများ) ဥပဒေပြု အထက် လွှတ်တော်၏ ဗီတိုအာဏာကို ကျော်လွန်ပယ်ချနိုင်သည့် ဥပဒေပြုအောက်လွှတ်တော်၏ အခွင့်အာဏာ ဖြစ်ပါသည်။
- ၅။ နောက်ဆုံးအချက်မှာ အခြားသောပုံစံများသည် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးကို ပူးတွဲ၍ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချိန်တွင် သဘောထားကွဲလွဲသော ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်အား နည်းပါးစွာ ကိုယ်စားပြုခြင်းဖြင့် (အိန္ဒိယနှင့် နိုင်ဂျီးရီးယား တို့၏ ဘဏ္ဍာရေး ဥပဒေမူကြမ်းများ) ဖြေရှင်းပေးပါသည်။

ပုံ ၄။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပါဝင်သည့် အထက်လွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုအခွင့်အာဏာ၏ နမူနာများ

ညီတူညီမျှ ပါဝင်ခြင်း	အလေးသာသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း	အလေးသာသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း
(အကြွင်းမဲ့ ဗီတိုအာဏာ)	(သတ်မှတ်အဆင့်များထားရှိသည့် ကန့်သတ်ဗီတိုအာဏာ)	(သတ်မှတ်အဆင့်များမရှိသည့် ကန့်သတ်ဗီတိုအာဏာ)

ရင်းမြစ်။ ဘော့ကင်ဖိုးဒ်ကို အခြေခံ၍ စာရေးဆရာက ရေးဆွဲထားပါသည်။ M၊ ဗဟိုအစိုးရ နိုင်ငံများတွင် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ပါဝင်သည့် အမျိုးအစား များကို ဖော်ပြသည့် ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်၏ လက်စွဲစာအုပ်။ ဆူဒန်နိုင်ငံအပေါ် အထူးအလေးပေး၍ နိုင်းယုဉ်လေ့လာသော ဆန်းစစ်ချက် (ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်၊ ၂၀၀၇)

ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်သည် အကြွင်းမဲ့ ဗီတိုအာဏာကို ရရှိပါက ချောင်ပိတ်မိနေသော အခြေအနေမှ လွတ်မြောက်ရန် နည်းလမ်းသုံးမျိုးရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ -

- ဖျန်ဖြေရေးကော်မတီသို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ဗီတိုအာဏာ ချမှတ်ခြင်း ။ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်က ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုကို ကန့်ကွက်ပယ်ချခဲ့သောအခါ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးမှ တူညီသော ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ဖျန်ဖြေရေး ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းပြီး လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးက လိုက်နာကျင့်သုံးနိုင်ရန်အတွက် ဥပဒေမူကြမ်း၏ သဘောတူညီမှုကိုရရှိ ပြေလည်သည်အထိ ကြိုးပမ်းအားထုတ်ပါ သည်။ အကယ်၍ ကြားဝင်ဖျန်ဖြေရေး ပါတီသည် အချိန်အတိုင်းအတာတစ်ခုကြာမြင့်သည်အထိ သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ပြီးသည်အထိ အကြပ်အတည်းတစ်ခုကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်မည့် မည်သည့်နည်းလမ်း ကိုမှ မတွေ့ရှိတော့သည့်အခါ ယင်းဥပဒေမူကြမ်းကို ဆိုင်းငံ့ထားပါသည်။ (ဂျာမနီနှင့် တောင်အာဖရိက၏ နိုင်ငံတော်၏ အကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်စေသော ဥပဒေမူကြမ်းများ။ ဆွစ်ဇာလန်တွင်လည်း အလားတူပင် ဖြစ်ပါ သည်)။
- ခေါက်တုံ့ခေါက်ပြန် ကျင့်သုံးရေး စနစ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ဗီတိုအာဏာ ချမှတ်ခြင်း ။ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်မှ ပယ်ချပြီးနောက် အငြင်းပွားလျက်ရှိသော ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုသည် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးမှ ညှိနှိုင်းရရှိ၍ သဘောတူစွာ ကျင့်သုံးမည့်ပုံစံကို ရရှိသည်အထိ သို့မဟုတ် ဥပဒေမူကြမ်းအား ပယ်ဖျက်လိုက်သည်အထိ ယင်းကို လွှတ်တော်နှစ်ရပ်အကြား လူးလားခေါက်တုံ့ ကျင့်သုံးပါသည်။
- လွှတ်တော် နှစ်ရပ်လုံးကို ဖျက်သိမ်း၍ အကြွင်းမဲ့ ဗီတိုအာဏာ ချမှတ်ခြင်း ။ ဩစတြေးလျတွင် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်အကြား သဘောထားကွဲလွဲမှုများသည် ပြင်းထန်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ဤသို့ ချောင်ပိတ်မိနေသော အနေအထားတွင် ရောက်ရှိနေပြီး ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်သည် အောက်လွှတ်တော်မှလာသော ဥပဒေမူကြမ်းကို အတည်ပြုရန် နှစ်ကြိမ်တိတိ ဖျက်ကွက်ပါက လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးအား ဖျက်သိမ်းရမည့် အခြေအနေမျိုးသို့ ဆိုက်ရောက်မည်ဖြစ်ပြီး လွှတ်တော် နှစ်ရပ်လုံးအတွက် အမျိုးသား ရွေးကောက်ပွဲကို ပြန်လည်ကျင်းပရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံရာတွင် ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်သည် ပုံမှန် တရားဥပဒေကို အတည်ပြုခြင်းထက် အကြွင်းမဲ့ ဗီတိုအာဏာအသွင်ဖြင့် ပို၍ အာဏာရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများတွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်သည် ဒေသန္တရလွှတ်တော်များ၏ အကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်စေသောအခါမှသာ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ သဘောတူညီမှုကို လိုအပ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးမှ သတ်မှတ်ထားသည့် အများစု၏ သဘောတူညီမှုနှင့် အခြားသော ပြဌာန်းချက်များကို ပေါင်းစပ်ထားနိုင်ပါသည်။ (အရေး ပါသော တာဝန် ဝတ္တရားများအား ခွဲဝေချမှတ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အပိုင်း ၄ ကိုကြည့်ပါ)

၃.၁.၆။ အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးတွင် ရှိနေကြသော ဥပဒေပြု လွှတ်တော်များ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကြသူများသည် နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်ကို ထပ်မံဖွဲ့စည်း ခြင်းအားဖြင့်သာမက အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းဖြင့်

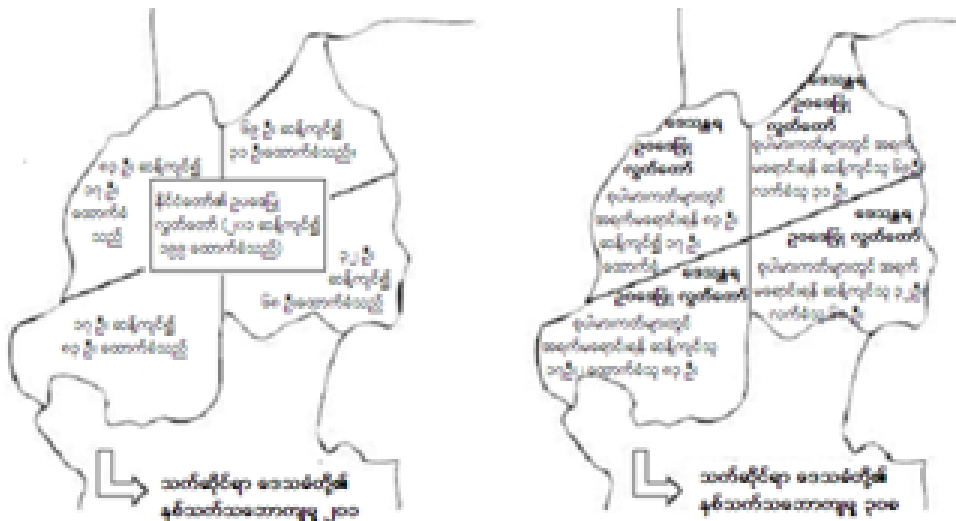
ကိုယ်စားပြုခြင်းပုံစံအမျိုးမျိုးကို ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်ကြမှုများ တည်ရှိနေသည့် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ ရှိသော လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများအား ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် အထင်ကရပါဝင်ကိုယ်စားပြုရန်နှင့် ယင်းဒေသများ၏ ထူးခြားသော ထုံးတမ်းစဉ်လာများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီး သီးတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းဖြင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိ နေထိုင်ကြမှုများ တည်ရှိနေသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ ရှိ သော လူနည်းစုအဖွဲ့ အစည်းများအား ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် အထင် ကရ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုရန်နှင့် ယင်းဒေသများ၏ ထူးခြားသော ထုံးတမ်းစဉ်လာ များ သို့မဟုတ် အကျိုးစီးပွားများကို ကိုယ်စားပြုမည့် တရားဥပဒေများကို ချမှတ် ရန် အခွင့်အလမ်းပေးခြင်းဖြင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးမည် ဖြစ်သည်။

သို့မဟုတ် အကျိုးစီးပွားများကို ကိုယ်စား ပြုမည့် တရားဥပဒေများကို ချမှတ်ရန် အခွင့်အလမ်းပေးခြင်းဖြင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးမည် ဖြစ်သည်။ ဒေသန္တရအဆင့် တွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းသည် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိကြသော လိုလားမှုများကို ညှိနှိုင်းပြေ လည်ရန် မည်ကဲ့သို့ အထောက်အကူပြုသည်ကို ပုံ ရှုက မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ ဘယ်ဘက်တွင်ရှိသောပုံသည် နိုင်ငံတော်၏ အာဏာအတွင်း တည်ရှိနေသည့် သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေစိုးမိုးသော နိုင်ငံတစ်ခုကို ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းပြည်၏ ဒေသအသီးသီးရှိ အယူအဆအသီးသီးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုပဲ ကွဲပြားခြားနားသော တိုင်းဒေသ ကြီးများအတွင်း အများစုသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကွဲပြားခြားနားသော အမြင်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုပါက နိုင်ငံတော် ဥပဒေသည် တိုင်းဒေသကြီး လေးခုစလုံးတွင် သက်ရောက်နေပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ချမှတ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံး၏ ထက်ဝက်နီးပါး (၄၀၀ အနက်မှ ၁၉၉) ကို အထောက်အကူပြုခြင်း မရှိပါ။ တဖန်သင့်လျော်သော အကြောင်းအရာများအပေါ် ဥပဒေပြုရေး အာဏာကို

ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များသို့ လွှဲ ပြောင်းပေးအပ်ပါက (ညာဘက်ရှိ ပုံကို ကြည့်ပါ) ချမှတ်သော ဆုံး ဖြတ်ချက်များသည် အထောက် အကူမပေးနိုင်သော အရေအတွက် မှာ တစ်နိုင်ငံလုံးလူဦးရေ၏ လေးပုံ တစ်ပုံအောက်ထိ လျော့နည်းသွား ပါသည် (၄၀၀ အနက်မှ ၉၈)။ အောက်ပါ ဥပမာအတိုင်း စဉ်းစား ကြည့်ပါ။ ဆိုကြပါစို့။ တိုင်းပြည် X တွင် ဘာသာရေး အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုရှိပြီး တစ်ခုသည် မြောက်ပိုင်းကို ကြီးစိုး၍ ကျန် တစ်ခုမှာ တောင်ပိုင်းကို ကြီးစိုးထားသည်။ မြောက်ပိုင်းတွင် ကြီးစိုးသော အဖွဲ့အစည်း၏ ဘာသာရေး ဓလေ့ထုံးစံများအရ နေထိုင်ကြသည့် ပြည်သူအများစုသည် ဈေးဆိုင်များတွင် အရက်ရောင်းချခြင်းအား ကန့်သတ်ထားမြစ်လိုကြသည်။ တဖန်တောင်ပိုင်းရှိ ပြည်သူအများစုသည် ပို၍လွတ်လပ်ကြပြီး ဈေးဆိုင်များတွင် အရက်များကို ဝယ်ယူလိုကြသည်။ ဤအကြောင်းအရာကို ပြဌာန်းရန် ဥပဒေပြုအာဏာသည် တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာအရဖြစ်ပါက အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ကို အခြားတစ်ခုက မဲအသာဖြင့် အနိုင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းဒေသကြီးများအတွင်းရှိ ဒေသန္တ ရ လွှတ်တော်များသည် ဤအကြောင်းအရာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ကြပါက လူအများစုသည် ယင်းတို့၏ စိတ် သဘောထားများအတိုင်း ပြုမူနေထိုင်နိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။

ပုံ ၅။ ဒေသန္တရအဆင့်တွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းများ နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း ဒေသန္တရအဆင့်တွင် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း

ဆက်စပ်နေသော အကြောင်းတရား သုံးမျိုးသည် ဥပဒေပြုရေး အာဏာများကို အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်း ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသည့် အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။ (ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်၏ အခန်း ၇ မှ အာဏာများအား လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများထံ လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းကို ကြည့်ပါ။)။ ယင်းတို့မှာ (က) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေက ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်ရှိ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအား ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသည့် အာဏာ၊ (ခ) ဥပဒေပြုရေး အာဏာ၏ အမျိုးအစားနှင့် စည်းမျဉ်းများချမှတ်ရေး နယ်ပယ်များတွင် ကြီးစိုးမှု (ဥပဒေပြုရေးအတွက် သီး သန့်အာဏာ သို့မဟုတ် တစ်ပြိုင်နက်ရရှိသော အာဏာ ရှိပါသလား၊ တပ်တူကျမှုများနှင့် ပဋိပက္ခများရှိပါက မည်သည့် အဆင့်၏ ဥပဒေသည် ပို၍အင်အားကြီးမားပါသနည်း)နှင့် (ဂ) ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ၏ ဥပဒေရေးရာ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

(၁) လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ၏ အတိုင်းအတာ

ဒေသန္တရဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအား အာဏာများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်မှု အတိုင်းအတာအပေါ် မူတည်နေပါသည်။ ပထဝီ၊ သမိုင်းကြောင်း၊ ဘာသာတရား၊ စီးပွားရေးနှင့် ဒေသတစ်ခုအတွင်း မွေးဖွား၊ သေဆုံး၊ ရောဂါဘယဖြစ်ပွားမှုစသည်တို့အား လေ့လာမှု စသော စံသတ်မှတ်ချက်များစွာတို့သည် အဓိက အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအား ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အာဏာများအား လွှဲပြောင်းခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း၏ အတိုင်း အတာကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နေသူများအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုများ ရှိပါသည်။ အချို့သော အကြောင်းအရာများမှာ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး၊ နိုင်ငံတော် ကာကွယ်ရေး၊ ငွေကြေးစနစ်နှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း စသည့် ပုံမှန်အားဖြင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင်

ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအား အာဏာများကို လွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိ နေထိုင်မှု အတိုင်းအတာအပေါ် မူတည်နေပါသည်။ မူဝါဒရေးရာ များတွင် အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းသည် အနေအထား များနှင့် ဆွေးနွေးလျက်ရှိသော တောင်းဆိုချက်များ၏ ဟန်ချက်ညီမှု မှု အပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။

ထိန်းသိမ်း ထားသော အကြောင်းအရာများ ဖြစ်ကြသော်လည်း မူဝါဒရေးရာများတွင် အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းသည် အနေ အထားများနှင့် ဆွေးနွေးလျက်ရှိသော တောင်းဆိုချက်များ၏ ဟန်ချက်ညီမှုအပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ ဘရာဇီး၊ အိန္ဒိယနှင့် တောင်အာဖရိကတို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ်အစိုးရ၊ အစိုးရ၏ အဆင့်များသို့ အာဏာခွဲဝေ သတ်မှတ် ပေးပါသည်။

(၂) ဥပဒေပြုရေး အာဏာများကို ခွဲဝေခြင်း ပုံစံများ၏ အမျိုးအစားများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် သီးသန့်အနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရအဆင့်များသို့ ဥပဒေ ပြုရေးအာဏာကို အပ်နှင်းထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ထားရာတွင်လည်း စိန်ခေါ်မှုနှစ်ခုနှင့် ရင်ဆိုင် ရပါသည်။ ပထမ စိန်ခေါ်မှုမှာ အချို့သော ဒေသများအား ဖယ်ကြည့်ပထုတ်ထားမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ပြင်းထန် သော ပဋိပက္ခများအပြီး အားပြိုင်နေကြသော ဂိုဏ်းဂဏကွဲများသည် အစိုးရအဆင့် တစ်ခုခုသို့ အာဏာကို သီးသန့် အပ်နှင်းရန်အတွက် သဘောတူညီကြမည် မဟုတ်ပေ။ ဒုတိယ စိန်ခေါ်မှုမှာ သီးခြားအာဏာခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးမှုအပေါ် ပို၍လက်တွေ့ဆန်ပါသည်။ သီးသန့်ရရှိသော အာဏာအပေါ်တွင်သာ မှီခိုအားထားနေခြင်းသည် စည်းမျဉ်းရေးရာ နယ် ပယ်များတွင် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းနှင့် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ထပ်တူကျမှုများသည် မလွဲကွဲ ချိတ်တတ်သည် ဟူသော အချက်ကို လျစ်လျူထားနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရ အစိုးရများအကြား ဥပဒေပြုရေးအာဏာများကို တစ်ပြိုင်နက် ခွဲဝေလွှဲပြောင်းပေးရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။

တစ်ပြိုင်နက်တည်း တူညီစွာ ရရှိသော အာဏာများကို နည်းလမ်းများစွာဖြင့် ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ နိုင်ငံတော်နှင့် ဒေသန္တရအစိုးရအကြားရှိ တစ်ပြိုင်နက်ညီတူညီမျှရရှိသော အာဏာ၏ ဒေါင်လိုက်စနစ်များကြောင့် စည်းမျဉ်းများက လွှမ်းမိုးထားသော မေးခွန်းများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အမျိုး သား ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ကြပါသည်။

ဥပဒေပြုအာဏာများကို နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရ အစိုးရများအကြား မည်ကဲ့သို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမည်နည်း။ နိုင်ငံတော်နှင့် ဒေသန္တရ အစိုးရအကြားရှိ Concurrent power ၏ ဒေါင်လိုက် overlap များကြောင့် စည်းမျဉ်းများက လွှမ်းမိုးထားသော မေးခွန်းများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။

ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဝေဖန်ရေးသမားများက တစ်ပြိုင်နက် တူညီစွာ ရရှိသော အာဏာ ဥပဒေပြုရေးအာဏာ၏ ကဏ္ဍများသည် အမျိုးသား ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ကြီးစိုးပြီး ရေရှည်တွင် ဒေသန္တရဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို ကာကွယ်မည့် ကဏ္ဍများသာ ဖြစ်ကြသည်ဟူ၍ တွန်းအားများ ဖြစ်ပေါ်စေလျက် အချင်းများဖွယ်ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော်၏ ဦးစားပေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ခွန်တွဲနေသည့် အခြေအနေများလည်း ရှိပါသည်။ ဥပမာ-

ဂျာမန်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် 'လိုအပ်ပြီး' နိုင်ငံတော်၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ဆောင်ရွက် သော အမျိုးသားဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကိုသာ ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးမှုအတွက် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ 'ဗဟိုအစိုးရ၏ နယ်ပယ် တစ်ဝှမ်းလုံး သို့မဟုတ် တရားဥပဒေကို ထိန်းသိမ်း ထားရှိရေး သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအရ ပေါင်းစည်းခြင်း ဖြင့် တူညီသောဘဝနေထိုင်ရေး အခြေအနေများကို တည်ဆောက်နိုင်ပြီး ဤသို့ တည်ဆောက်နိုင်သော အတိုင်းအတာသည် နိုင်ငံတော်၏အကျိုးစီးပွားအတွက် လိုအပ်သော ဗဟိုအစိုးရဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း များကို ဖြစ်ပေါ် စေပါသည်။' ၁၀

အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံများကမူ ကွဲပြားခြားနားစွာ သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ကနေဒါသည် နိုင်ငံတော်၏ ကြီးစိုး လွှမ်းမိုးမှုအတွက် ထင်ရှားသော ခွဲခြားချက်တစ်ခုကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ သက်ကြီးပိုင်း အငြိမ်းစားလစာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေများချမှတ်စဉ်က ပြည်နယ်ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော် ဥပဒေတို့သည် သဘောထားကွဲလွဲမှုများဖြစ်ပေါ်ကြသောအခါ ပြည်နယ်ဥပဒေက ပို၍အင်အားကြီးမားခဲ့ပါသည်။ သဘောထား လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ကလည်း နိုင်ငံတော် ဥပဒေပြုလွှတ် တော်အား အမျိုးသား အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုကို မူကြမ်းရေးဆွဲရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးအပ်ထားပြီး ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ပြည်နယ်/ဒေသများ၏ အနေအထားများအလိုက် အသေးစိတ်အကြောင်းအရာများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြပေးရမည် (ရဲဖန် ရံခါတွင် အခြေခံ မူဘောင်ဥပဒေအဖြစ် ရည်ညွှန်းပါသည်)။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တစ်ပြိုင်နက် တူညီစွာ ရရှိသော အာဏာများအား ခွဲထုတ်ရန် အစိုးရ၏ အဆင့်နှစ်မျိုးလုံးကို တစ်ပြိုင်နက် ထိန်းသိမ်းကြီးကြပ်မှုအား ခွင့်ပြုပေးခြင်းဖြင့် ညှိနှိုင်းပြေလည်စေမည့် အလယ်အလတ်လမ်းစဉ်ကို ကျင့်သုံးကြပါသည်။ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များသည် တိုက်ရိုက်အားဖြင့် သဘောထား ကွဲလွဲကြသောအခါမှသာ အကြောင်း အရာ တစ်ချို့မှတစ်ခု ဖြေရှင်းသည့် စနစ်အရ တရားသူကြီးများက အသုံးပြုကြသည့်အတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှု၏ အဖြေထုတ်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အကျိုးဝင်မည် ဖြစ်သည်(ဆူဒန်)။

တောင်အာဖရိက၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက တစ်ပြိုင်နက် တူညီစွာ ရရှိသော အာဏာ အသုံးပြုသော လုပ်ငန်းတာဝန် ထမ်းဆောင်ရေး နယ်ပယ်များတွင် ဖြစ်လာနိုင်ချေရှိသော ပဋိပက္ခများကို မည်သို့ဖြေရှင်းရမည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အလွန် အလေးပေး၍ ကြိုးပမ်းအားထုတ်လျက် မူကြမ်းရေးဆွဲထားရသော ပြဌာန်းချက်များကို ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားပါသည်။ (အခန်း ၇၊ ဇယားကွက် ၅)

(၃) လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးထားသော ဥပဒေပြုရေး အာဏာများ၏ တရားဥပဒေအရ လွတ်လပ်စွာ လုပ်ပိုင်ခွင့်

ဥပဒေပြုအာဏာများကို ဒေါ်လိုက်နည်းအရ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသော ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းကို ကာကွယ်ထားသည့် အတိုင်းအတာပင် ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံတော် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအား အာဏာကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်ထားသောကြောင့် အစည်းအဝေးတက်ရောက်ရန် အနည်းဆုံး သတ်မှတ်ထားသော ဦးရေဖြင့် အာဏာကို တစ်ဘက်သတ် ပြန်လည်ရုပ် သိမ်းနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအရ အတိုက်အခံပြုခြင်းများ ပေါ်ပေါက် လာနိုင်သော်လည်း ဤသို့ ရုပ်သိမ်းခြင်းအတွက် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အဟန့်အတားများ မရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပါ အကြောင်းအရာများသည် ဥပဒေပြုအာဏာအား ဒေါ်လိုက်နည်းစနစ်အရ ခွဲဝေပေးအပ်ခြင်းကို ကာကွယ်ပေးလျှင် သော်မှ ဒေသန္တရ

ကိုယ်စားလှယ်များမပါဝင်ပဲ နိုင်ငံတော်၏ ကဏ္ဍဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများကသာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံနိုင်မည်ဆိုပါက အဆိုပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် စိတ်ဖြောင့်သာမူ အနည်းအကျဉ်းကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။ စစ်မှန်သော တရားရေး ဆိုင်ရာ ကာကွယ်ခြင်းတွင် ဒေသန္တရ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်များ၏ ဝေးရာနေရာများ၌ ပြုလုပ်သော အာဏာများကို ပြန်လည်ချမှတ်သည့် မည်သည့် စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုကိုမဆို ဒေသန္တရ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ သဘောတူညီမှုကို လိုအပ်ပါသည်။

ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သို့ အာဏာပေးအပ်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေက မည်ကဲ့သို့ ကာကွယ်နိုင်မည်နည်း။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုများတွင် အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများသည် အထူးအခြေအနေများတွင် ဒေသန္တရ လွှတ်တော်၏ တရားဥပဒေများအား ကျော်လွန်၍ ပယ်ချနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးအပ်ထားသော ဥပဒေပြုခြင်းအာဏာများအား တစ်ဘက်သတ်ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခြင်းကို တရားရေးအရ ကာကွယ်နိုင်လျှင်သော်မှ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ် မှုများတွင် အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများသည် အထူးအခြေအနေများတွင် ဒေသန္တရလွှတ်တော်၏ တရားဥပဒေများအား ကျော်လွန်၍ ပယ်ချနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤသို့ ဆိုလျှင်သော်မှ ဤအခွင့်အာဏာအပေါ် တိကျသော ကန့်သတ်ချက်များ ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တောင်အာဖရိက နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် နိုင်ငံတော် စည်း

လုံးညီညွတ်မှု သို့မဟုတ် အမျိုးသားရေး စံချိန်စံညွှန်း များကို ခြိမ်းခြောက်လာနိုင်သည့် ပြည်နယ်၏ တရားဥပဒေကို ကျော်လွန်ပယ်ချနိုင်သည်။

၃.၂။ ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်ရေး

ဥပဒေပြုရေးအာဏာ၏ ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုမှာ အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများ၊ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကို ကြီးကြပ်ရန် အာဏာပင် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲအား ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် အယုံ အကြည်မရှိအဆို တင်သွင်းရာတွင် သတ်မှတ်ထားသည့် နိုင်ငံရေး ကြီးကြပ်မှုမှလွဲ၍ တရားရေးကြီးကြပ်မှု သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် တရားရေး ကြီးကြပ်မှု အာဏာ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း တည်ရှိနေနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍမှ သမ္မာန်စာ ဆင့်ခေါ်ရေး အရာရှိများအား ကြီးကြပ်ရန်အာဏာနှင့် စွဲချက်တင်ခြင်း ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် ဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍတို့ အပါအဝင် တရားရေးဆိုင်ရာ စုံစမ်း စစ်ဆေးခြင်းများကို ဦးစီးဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ချမှတ်ပေးထားပါသည်။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် သမ္မာန်စာများနှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ အစရှိသည့် ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်ရေး၏ အခြားသော လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဥပဒေပြုရေး ပုံမှန်လုပ်ငန်းများနှင့် ပိုမိုနီးကပ်စွာ ဆက်စပ်နေပါသည်။ အယုံအကြည် မရှိအဆိုကို တင်သွင်းသည့်နည်း လမ်းဖြင့် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲ အား ဝေဖန်ပြစ်တင်ပြောဆိုရန် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အာဏာနှင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအား အခြားသော နည်းလမ်း တစ်ခုဖြင့် ထိန်းချုပ်ထားသည့် စွဲချက်တင် ခြင်းတို့အား အခန်း ၄ ၏ အပိုင်း ၅.၃.၃ နှင့် ၅.၃.၅ တို့တွင် အသီး သီး ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအား ဝေဖန်ဆန့်ကျင်ရန် အခွင့်အလမ်း

များကို ဖန်တီးပေးပြီး ယင်း၏ မူဝါဒများကို ရှင်းလင်းဖော်ပြရန်လည်း တွန်းအားပေးပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများမှာ မူလက်ရှိရရှိထားသည့်အခြေအနေအထားကို ရပ်ဆိုင်းခြင်းများကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်တို့ကို ပြောဆိုထားသော အချိန်ကာလပုံစံချမှတ်မှုများကို တင်ပြထားပါသည် (အယ်လ်ဘေးနီးယား) ၁၂။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများအရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအပေါ် လွတ်လပ်စွာ စုံစမ်းစစ်ဆေးနိုင်ပါသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တစ်ခုအတွင်းရှိ ကိုယ်စားလှယ်အချို့က တောင်းဆိုပါက (ပုံမှန်အားဖြင့် ၁၀% မှ ၃၀% အတွင်း) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်စွာ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခွင့်ပြုပါသည်။ အလွန်နိမ့်ပါးသည့် သတ်မှတ်အဆင့်အရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်းရှိ အတိုက်အခံများအား နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအား စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းကို ဦးဆောင်ရန် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ နောက်ခံအနေအထားနှင့် ရပ်တည်မှုသည် ယင်း၏ အစိုးရအပေါ် ကျောထောက်နောက်ခံ ပြုပေးရန်နှင့် ကာကွယ်ပေးရန် သဘောထားရှိသည့် မူတည်နေသော အဆိုပါ စနစ်များတွင် ယင်း သည် ဖြစ်ပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများတွင် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အား နည်းသော ကြီးကြပ်ရေးပုံစံများကို ကျင့်သုံးလျက် ရှိကြပါသည်။ ယင်းစနစ်များအရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအပေါ် တိုင်ကြားချက်များအား စုံစမ်းစစ်ဆေး ပေးရန်အတွက် ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အခြားအဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုကို (ဥပမာအားဖြင့် အစိုးရဌာနများအပေါ် မကျေနပ် ချက်များကို စုံစမ်းတင်ပြရေးကော်မရှင်) ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဥပဒေပြုရေးအာဏာ၏ ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုမှာ အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍ များ၊ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကို ကြီးကြပ်ရန် အာဏာပင် ဖြစ်ပါ သည်။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲအား ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် အယုံ အကြည်မရှိ အဆိုတင်သွင်းရာတွင် သတ်မှတ်ထားသည့် နိုင်ငံရေး ကြီးကြပ်မှုမှ လွဲ၍ တရားရေး ကြီးကြပ်မှု သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် တရားရေး ကြီးကြပ် မှု အာဏာ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း တည်ရှိနေနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား တရားရေးဆိုင်ရာ စုံစမ်းစစ်ဆေး ခြင်းများကို ဦးစီးဆောင်ရွက်ရန် နှင့် စွဲချက်တင်ခြင်း လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ချမှတ်ပေးထားပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ထောက်ခံခံ အများစုတွင် အရေးပါသော ကြီးကြပ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ် ပြည်သူလူထု၏ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်မှုဖြင့် တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်းမရှိသော ဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော ဒီမိုကရက်တစ် အစိုးရ စနစ်မရှိပါ။

၃.၃။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်/ ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်အပေါ် ပုံစံချမှတ်မှုများ

လွှတ်တော်စနစ်တွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍနှင့် မတူညီသည့်အချက်မှာ ပြည်သူလူထု၏ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်မှုဖြင့် တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်းမရှိသော ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော ဒီမိုကရက်တစ် အစိုးရ စနစ်မရှိပါ (အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော လွှတ်တော် တစ်ရပ်)။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုခေါင်းဆောင်များအတွက် ပြည်သူလူထုက တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက် ခြင်းအပေါ်တွင် မှီခိုအားထားလျက်ရှိသော (အနည်းဆုံးအနေဖြင့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်) အစိုးရ၏ စနစ်များသည်

ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ဖျက်သိမ်းရမည် ဆိုလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွက် ကိုယ်စားလှယ် များကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်နိုင်လျှင်သော် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအနေဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဘဏ္ဍာငွေရှာဖွေရေးအတွက် ပန်ကြားချက်များကို သဘောတူပေးရမည့် အခြေအနေဖြစ်လျှင်သော်လည်း ကောင်း၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် တရားစွဲဆိုခြင်းမှ လွတ်ကင်းသည့် အတိုင်းအတာအရ သော်လည်းကောင်း ဥပဒေပြုလွှတ် တော်သည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအပေါ် မှီခိုအားထား နိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာများ မြှင့်တင်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကြီးကြပ်ထိန်းချုပ်မှုအောက်မှ လွတ်မြောက်ခြင်းတို့ကိုဖြစ်စေပါသည်။ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့်စာလျှင်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မှီခိုအားထားမှုသည် ကွဲပြား ခြားနားသော နယ်မြေဒေသများအတွင်းအတိုင်းအတာအနည်းငယ်သာ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်များက အသုံးအများဆုံးဖြစ်သော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာမှီခိုအားထားမှု/ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှု၏ ပုံစံလေးမျိုးကို အောက်တွင် ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ဖျက်သိမ်းခြင်း (အပိုင်း ၃.၃.၃)၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်းသို့ပြင်ပမှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ထားမှုများ (အပိုင်း ၃.၃.၂)၊ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ အတွက် ထောက်ပံ့ရန် လိုအပ်သော မတည်ငွေ ရှာဖွေခြင်းအပေါ် ကြီးကြပ်မှု (အပိုင်း ၃.၃.၃) နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် လုပ်ငန်းစဉ်၏

ပုံမှန်အတိုင်းအတာတစ်ခု အတွင်း ချမှတ်သောဥပဒေများအတွက် ကင်းလွတ်ခွင့် (အပိုင်း ၃.၃.၄) တို့ဖြစ် ကြပါသည်။ အချို့သောဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ပုံမှန်ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပသည့်နေ့တွင်သာမက ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား စစ်ဆေးရန် မဲဆန္ဒရှင် များအား ခွင့်ပြုချက်များ ပေးထားပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါ ဆွေးနွေးချက်များတွင် ဥပဒေများကို မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းစသဖြင့် အရေးပါသော ဥပဒေပြုရေးအာဏာများကို ခွဲဝေ၍ တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းများ မပါဝင်ပါ။

၃.၃.၁။ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်အား ဖျက်သိမ်းခြင်း

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ဖျက်သိမ်းရန် အာဏာတွင် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို နှောင့်ယှက်ထိပါးမှုပါဝင်ပါသည်။ ဖျက်သိမ်းရာတွင် ပုံစံသုံးမျိုး (ကိုယ်တိုင် ဖျက်သိမ်းခြင်း အပြင်) ရှိပါသည်။ ပထမပုံစံအရ ဖျက်သိမ်းခြင်း သည် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု၏ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းအရ မဖြစ်မနေ လုပ်ဆောင်ရသော အင်္ဂါ ရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘယ်လ်ဂျီယံနှင့် နယ်သာလန်တို့တွင် ဖျက်သိမ်းရန် သင့်လျော်သော အခြေအနေများကို တိကျပြတ်သားစွာ သတ်မှတ်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေ ခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် ဖျက်သိမ်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အား နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ နိုင်ငံ ထက်စီးနင်းပြုရန် လက်နက်တစ်ခုအဖြစ် အသုံးချခြင်း မှ ကာကွယ်နိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုများကို ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ လည်ပတ်နေစဉ်အတွင်းမှာပင် ယင်းကို အမြန်ဆုံး ဖျက် သိမ်းလိုက်ရပါသည်။ သို့သော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲများကို ထပ်မံ ကျင်းပပြီးနောက် အသစ်ပြန်လည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ပြင်ဆင်မွမ်းမံချက်တိုင်းကို ထောက်ခံမဲ သုံးပုံနှစ်ပုံကျော်ဖြင့် အတည်ပြုပေးရပါသည်။

အခြားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခု၊ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် ဒုတိယ ဖျက်သိမ်းမှု ပုံစံကို ကျင့်သုံးပါသည်။ ယင်းပုံစံသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍမှ ဝန်ကြီးများအားလည်းကောင်း (ပီရူး)၊ သို့မဟုတ် ဝန်ကြီးချုပ်အားလည်းကောင်း (အက်စတိုးနီးယား)၊ သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အစိုးရကို ဖွဲ့စည်းရာတွင် မအောင်မြင်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း (ဂျာမနီ) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အယုံအကြည်မရှိ အဆိုကိုတင်သွင်းပါက အသုံးပြုသော ပုံစံ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် ဖျက်သိမ်းခြင်းကို ဦးစီးဆောင်ရွက်သည်ဆိုသော်လည်း ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုခု သို့မဟုတ် ယင်း၏ အလုပ်မလုပ်ခြင်းသည် ဖျက်သိမ်းခြင်းကို စတင်ရန် စနက်မီးပျိုး ပေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဖျက်သိမ်းရန် သင့်လျော်သော အခြေအနေများကို တိကျပြတ်သားစွာ သတ်မှတ်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် ဖျက်သိမ်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အား နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ နိုင်ငံထက် စီးနင်းပြုရန် လက်နက်တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းမှ ကာကွယ် နိုင်ပါသည်။ တတိယမြောက် ဖျက်သိမ်းခြင်းပုံစံမှာ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်အား ဖျက်သိမ်းရန်အာဏာကို အခြားသောကဏ္ဍ များသို့ အပြည့်အဝ အပ်နှင်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ဖျက်သိမ်းရန် သမ္မတ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် ပေးအပ်ထားပါ သည်။ (ဥပမာ- အိန္ဒိယ)

၃.၃.၂။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်းသို့ ပြင်ပမှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ထားမှုများ

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရာတွင် ဆန္ဒမဲပေးသူများထက် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကိုသာ ခွင့်ပြုထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုခုသည် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်နှင့် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ လွတ်လပ်မှုကို လျော့ပါးစေပါသည်။ ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ်တွင် ကွဲပြားခြားနားသော လွှမ်းမိုးမှုများနှင့် သက်ရောက်မှုများရှိသည့် ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရေးအာဏာ ပုံစံအမျိုးမျိုး ရှိပါသည်။ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရေး အာဏာ ၏ ပထမပုံစံတစ်ခုမှာ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းခံရသူများသည် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်မရှိခြင်း (ဘယ်လ်ဂျီယံ၏ ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်တွင် ဘယ်လ်ဂျီယံ ဘုရင်၏ မျိုးဆက်များ) သို့မဟုတ် အကြံပေးရေး တာဝန်များကိုသာ ဆောင်ရွက်လျက် ရှိသော ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်တွင် အာဏာအသင့်အတင့်ရှိသော ကိုယ်စားလှယ်များ ဖြစ်နေကြပါက (လီဆိုသို) ဥပဒေပြုရေးတာဝန်များအပေါ် အနည်းဆုံး အတိုင်းအတာတစ်ခုအနေဖြင့်သာ လွှမ်းမိုးနိုင်သည်။ ဒုတိယမြောက် ခန့်အပ် ခြင်း ပုံစံအရ

ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်သည် အထက်လွှတ်တော်၏ လက်အောက်ခံ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သော် လည်း ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း ခံရသူများသည် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းတာဝန်များအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်လျက်ရှိသည့် ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်တွင် ဆောင်ရွက်သော အခါ ပို၍ကြီးမားနိုင်ပါသည် (အိုင်ယာလန်၊ မလေးရှား)။ တတိယမြောက် ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း ပုံစံအရ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို အဓိကအားဖြင့် လွှမ်းမိုးထားသော ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို အကြွင်းမဲ့ ဗီတိုအာဏာကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့်

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးချယ် ခန့်အပ်ရာတွင် ဆန္ဒမဲပေးသူများထက် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကိုသာ ခွင့်ပြုထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခု သည် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်နှင့် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ လွတ်လပ်မှုကို လျော့ပါးစေပါသည်။ ရွေးချယ် ခန့်အပ်ရေးအာဏာ ပုံစံအမျိုးမျိုး ရှိပါသည်။

ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပြီး (ကနေဒါ၊အီတလီ) လွှတ်တော် တစ်ရပ်တည်း ထားရှိသော စနစ်တွင်မူ အချို့သော ကိုယ်စားလှယ်များကို ဥပဒေပြုညီလာခံမှ ရွေးချယ် ခန့်အပ်ပါသည် (ဂမ်ဘီးယား)။ အဆိုပါ တတိယ ပုံစံသည် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အား ရွေးချယ်ခန့်အပ်သော အာဏာကို ကျင့်သုံး လျက် အကြီးမားဆုံး ချိုးဖောက်လိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

၃.၃.၃။ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ ကိုယ်ပိုင်မတည်ငွေ ရှာဖွေခြင်း

အခွန်ကောက်ခံရန်နှင့် စားရိတ်သုံးစွဲရန် အာဏာသည် ဥပဒေပြုအာဏာ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်အတွက် တည်တံ့ခိုင်မြဲသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ဘဏ္ဍာငွေမတည်ရေးအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ တောင်းဆိုချက်များကို အတည်ပြုပေးရမည်ဖြစ်သော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍများသည် (ကမ်မရွမ်း၊ လာအို၊ ရုရှ) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ်တွင် သြဇာအာဏာများ အတော်အတန် သက်ရောက်မှု ရှိနိုင်ပါသည်။

၃.၃.၄။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကင်းလွတ်ခွင့်များ

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် ရရှိစေရန်အတွက် ယင်း၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ကင်းလွတ်ခွင့်များကို ပေးအပ်ထားသင့်ပါသည်။ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်များအပေါ် သက်ရောက်နေသည့် ခြိမ်းခြောက်မှုများသည် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ပြောဆိုခွင့်၊ ဆွေးနွေးငြင်းခုံခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် အာဏာ ကို ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ပြီး ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို သိသိသာသာ ထိခိုက်နိုင်ပါသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် ရရှိစေရန်အတွက် ယင်း၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ကင်းလွတ်ခွင့်များကို ပေးအပ်ထားသင့်ပါသည်။

နိုင်ငံများစွာတို့တွင် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်ကသာလျှင် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ကင်းလွတ်ခွင့်ကို ဖယ်ရှားခွင့်ရှိသည် (အက်စတိုးနီးယား)။ အခြားသော နိုင်ငံများ သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကင်းလွတ်ခွင့်ကို ရုပ်သိမ်းရန် အာဏာကို တရားစီရင်ရေးသို့ အပ်နှင်းထားပြီး (ဣတလီမာလာ) ယင်းသည် ကာကွယ်ပေးခြင်းအတွက်

ခိုင်မာသော အခြားပုံစံ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

၃.၃.၅။ မဲဆန္ဒရှင်များ၏ ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြောက်မှု

အဖွဲ့အစည်း အချင်းချင်းကြား စစ်ဆေးမှုများအပြင် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် မဲဆန္ဒရှင်များအား ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ညီလာခံအတွင်း တာဝန်ထမ်းဆောင်မှု သက်တမ်းကာလ မပြီးဆုံးမီ ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြန် လည်ရွေးကောက်တင်မြောက်ရန် ခွင့်ပြုသတ်မှတ်ပေးထားပါသည်။

ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်းရှိ ကိုယ်စား လှယ်များအား ရွေးကောက်တင်မြောက်လိုက် သည့် ပြည်သူလူထုကို ကိုယ်စားပြုရန် တာဝန်ရှိ သည့်ဟူသော အယူအဆနှင့် ဆက်စပ်နေပါ သည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် အပြည့်အဝ ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်းနှင့် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ပြန်လည်ရွေးကောက်ခြင်းဟူ၍ ပုံစံနှစ်မျိုးရှိပါသည်။ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်း စနစ်ဆိုသည်မှာ ပြည်သူလူထုက အဆင့်တစ်ခုတွင် ပါဝင်ကြပြီး ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲအတွင်း ဆုံးဖြတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

အပြည့်အဝ ရွေးကောက်သောစနစ် ဆိုသည်မှာ ပဏာမခြေလှမ်းနှင့် အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ပြည်သူ့ပြည်သားများအပေါ်တွင်သာ လုံးဝဥပဒေ တည်မှီနေသော စနစ်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဤစနစ်သည် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ပြန်လည်ရွေးကောက်ခြင်းစနစ် ထက်စာလျှင် ပို၍ အသုံးများပါသည်။ (ယုဂန်ဒါနိုင်ငံတွင် စွဲချက်တင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် သာ ယင်းစနစ်ကို သုံးပါသည်။)

သဘောတရားအားဖြင့် ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်းရှိ ကိုယ်စား လှယ်များအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်လိုက်သည့် ပြည်သူလူထုကို ကိုယ်စားပြုရန် တာဝန်ရှိသည်ဟူသော အယူအဆ နှင့် ဆက်စပ်နေပါသည်။

အစအဆုံး ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန်အတွက် ပြဌာန်းချက်များသည် ကြီးမားစွာ ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများသည် သက်ဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒရှင်များအား ယင်းတို့၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များကို တစ်ဦးချင်းစီ ပြန်လည်ရွေးကောက်ခွင့်ပြုထားပြီး (ဘော်လီဗီးယား၊ အက်ကွေဒေါ၊ အီသီယိုးပီးယား၊ နိုင်ဂျီးရီးယား၊ ဗင်နီဇွဲလား) အချို့သော နိုင်ငံများမှာမူ ပြည်လုံးကျွတ် လူထုအစည်းအဝေးပွဲများတွင်သာ ဥပဒေပြုလွှတ် တော်ကို ဖျက်သိမ်းရန် ဆန္ဒမဲပေးခွင့် ပြုထားပါသည် (လစ်ခ်တန်စတိန်း)။

ယေဘုယျအားဖြင့် ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပုံစံချမှတ်ရာတွင် ကွဲပြားခြားနားသော ရှုထောင့်သုံးမျိုးရှိပါသည်။

(က) သတ်မှတ်အဆင့်အရ လူထု၏ မေတ္တာရပ်ခံမှုသည် မဲဆန္ဒနယ်အတွင်း စာရင်းသွင်းထားသော ရွေးကောက်တင် မြှောက်မည့်သူများ၏ ၁၀% နှင့် (အက်ကွေဒေါ) ၅၀% +၁ (နိုင်ဂျီးရီးယား) ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားပါသည်။

(ခ) ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် လိုအပ်သော မဲအသာရရန် သတ်မှတ်ထားသည့် အမျိုး အစားနှင့် မဲပေးသူများ၏ အရေအတွက်မှာ ထောက်ခံမဲ အသာစီးရသော အရေအတွက်ကို သတ်မှတ်ထားသော (မိုက်ခရိုနီးရှား)၊ ရာနှုန်းပြည့် ထောက်ခံမဲရရှိရန် သတ်မှတ်ထားသော (အက်ကွေဒေါ)၊ မဲပေးသူအရေအတွက်သည် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ၂၅% ရှိနေရန်လိုအပ်ပြီး အာဏာပိုင်တစ်ဦးကို ရွေးချယ်ပေးသည့် ဆန္ဒမဲပေးသူအရေအတွက် နှင့် ညီမျှသော သို့မဟုတ် ပိုများသော ဆန္ဒမဲ ရရှိရန်လိုအပ်သည့် (ဗင်နီဇွဲလား) နှင့် သက်ဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒနယ်အတွင်း စာရင်းရှိ မဲပေးသူဦးရေအနက်မှ ထောက်ခံမဲသာသော အရေအတွက် သတ်မှတ်ထားရန် လိုအပ်သည့် (နိုင်ဂျီးရီးယား) ဟူ၍ အသီးသီး ဖြစ်ကြပါသည်။

(ဂ) ပြန်လည်ရွယ်သိမ်းရန် အချိန်ကာလ ကျရောက်လာခြင်းကြောင့်လည်း ရွေးကောက်ပွဲပြန်လည်ကျင်းပခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။ ရွေးကောက်ပွဲ တစ်ကြိမ်ကျင်းပပြီး မည်မျှအကြာတွင် ရွေးကောက်ပွဲ ပြန်လည်ကျင်းပ၍ နောင်လာမည့် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် မည်မျှနီးစပ်စွာ ဆောင်းဆိုချက်များကို တင်ပြတောင်းခံနိုင်မည်နည်း။ ဘော်လီဗီးယားတွင် ပြန်လည် ရွေးကောက်ခြင်းကို သတ်မှတ်ကာလတစ်ခုအတွင်း တစ်ကြိမ်သာကျင်းပ၍ သတ်မှတ်ကာလ တစ်ဝက်ကျော်သည့် အချိန်ကုန်သွားမှ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိပြီး သတ်မှတ်ကာလ ကုန်ဆုံးကာနီးအချိန်တွင် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပလေ့ မရှိပါ။ အက်ကွေဒေါတွင် အလားတူ စည်းမျဉ်းများကို သတ်မှတ်ပါသည်။ သတ်မှတ်ထားသည့် သက်တမ်းအတွင်း ပထမ နှစ်အပြီး

နောက်ဆုံးနှစ်မတိုင်မီအချိန်တွင် လူထု၏တောင်းဆိုချက်ကို တင်ပြနိုင်ပါသည်။

ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းကို ထောက်ခံသော၊ သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်သော အငြင်းပွားမှု အမျိုးမျိုး ပေါ်ထွက်လာပါသည်။ ဝေဖန်ရေးသမားများ၏ အမြင်အရ ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းသည် ပြင်းထန်သော ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေရုံမျှမက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတွင်းရှိ ပုံမှန်လုပ်ငန်းစဉ်များကိုပါ အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေသော အယူဝါဒ နှစ်ခြမ်းကွဲစေနိုင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက် ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ပြည်သူ့ပြည်သားများ၏ ကဏ္ဍအပေါ် အနီးကပ်ကြီးကြပ်ရေးကို အားပေးသဖြင့် ဒေါ်လှိုက်စနစ်အရ ထိရောက်သော လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

အဆုံးတွင် ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းသည် လုပ်ငန်းစဉ်စည်းမျဉ်းများနှင့် ထိရောက်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှု အကြား ဟန်ချက်ညီစေရပါမည်။ ဟန်ချက်ညီစေမှုကို ရရှိရန်မှာ ခက်ခဲလှပြီး ဟန်ချက်ညီမှုမရှိပါက ပြင်းထန်သော အကျိုးဆက်များ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီ-နိုင်ငံတကာ IDEA လက်စွဲစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ 'တစ်ဘက်တွင် ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းသည် ဆောင်ရွက်ရန် အလွန်လွယ်ကူပါက ယင်းအား အရေးမပါသော၊ အလေးအနက်မရှိသော အရာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားပေလိမ့်မည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင်လည်း ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရာတွင် ခက်ခဲပြင်းထန်သော သတ်မှတ်ချက်များရှိနေပါက နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များကို ဆန္ဒမဲဖြင့်ဖယ်ရှားရန် လိုအပ်သော တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရန် ခက်ခဲမှုများ ကြောင့် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် စိတ်ဓါတ်ကျစေမည်ဖြစ်ပြီး အကျိုးမရှိ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။' ၁၃

ဝေဖန်ရေးသမားများ၏ အမြင်အရ ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းသည် ပြင်းထန်သော ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေရုံမျှမက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ပုံမှန်လုပ်ငန်းစဉ်များကိုပါ အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေသော အယူဝါဒနှစ်ခြမ်းကွဲစေနိုင်သည့် လုပ်ဆောင်ချက် ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ပြည်သူ့ပြည်သားများ၏ ကဏ္ဍအပေါ် အနီးကပ်ကြီးကြပ်ရေးကို အားပေးသဖြင့် ဒေါ်လှိုက်စနစ်အရ ထိရောက်သော လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းသည် လုပ်ငန်းစဉ်စည်းမျဉ်းများနှင့် ထိရောက်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှုအကြား ဟန်ချက်ညီစေရပါမည်။

၄။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ သီးခြားအာဏာများ

အခြေခံအားဖြင့် ဥပဒေရေးဆွဲချမှတ်ရေး အာဏာနှင့် အခြားသော အာဏာဟူ၍ ဥပဒေပြုအာဏာ အုပ်စုနှစ်မျိုးနှစ်စားရှိပါသည်။ ဥပဒေချမှတ်ရေးဆွဲရေး အာဏာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ပုံမှန်အားဖြင့် ကြီးကြပ်လျက်ရှိသော တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန် အာဏာမည်ရွေ့မည်မျှရှိမည်ကို ဆုံးဖြတ်အဖြေထုတ်ရပေမည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အရေးပေါ်အခြေအနေကြေငြာခြင်း၊ စစ်ကြေငြာခြင်း သို့မဟုတ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း အစရှိသည့် အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများမှ

ပုံမှန်အားဖြင့် ကြီးကြပ်ထားသည့် မူဝါဒရေးရာများတွင် ကန့်သတ်ထားသော ဥပဒေပြုရေးအာဏာကိုသာ ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။

၄.၁။ ဥပဒေများကို ရေးဆွဲဖန်တီးနိုင်သော အာဏာများ

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အဓိက လုပ်ငန်းတာဝန်မှာ ဥပဒေများကို ရေးဆွဲချမှတ်ရေးပင် ဖြစ်ပါသည်။ အခြားသော အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဝင်ရောက်စွက်ဖက် နှောင့်ယှက်ခြင်းမခံရသော အကြွင်းမဲ့ဥပဒေပြုရေး အာဏာသည် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို နည်းလမ်းများစွာဖြင့် ခွဲဝေသတ်မှတ်လျက်ရှိသောကြောင့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ဤကဲ့သို့ လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားခြင်းသည် ယခုမူ မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဥပဒေပြုအာဏာတွင် ဥပဒေရေးဆွဲချမှတ်ရေး အာဏာနှင့် အခြားသော အာဏာဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စားရှိပါသည်။ ဥပဒေချမှတ်ရေးဆွဲရေး အာဏာ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍများအနေဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ပုံမှန်အားဖြင့် ကြီးကြပ် လျက်ရှိသော တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန် အာဏာမည် ရွှေ့မည်မျှရှိမည်ကို ဆုံးဖြတ် အဖြေထုတ်ရပေမည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာတွင် ပြင်ပမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းများတွင် အမျိုးအစား ငါးခုရှိပါသည်။ (က) ပထမအချက်မှာ ဥပဒေအား ကဏ္ဍများခွဲခြား၍ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍထံ တာဝန်ခွဲဝေပေးအပ်ခြင်းဖြင့် တစ်ခုတည်း သော သီးသန့်ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ကန့်သတ်ထားရန် ဖြစ်ပါသည်။ (ခ) ဒုတိယအချက်မှာ- တရားဥပဒေကို ရေးဆွဲ စီမံရန် အာဏာဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ယင်းအာဏာကို နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကိုသာ သီးသန့် အပ်နှင်းထားပါက ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် တရားဥပဒေကို ပုံစံချမှတ်ခြင်း၊ ရေးဆွဲဖန်တီးခြင်းမပြုပဲ စဉ်းစားပေးရုံသာ စဉ်းစားပေးပြီး အာဏာကို သိသိသာသာ ဆုံးရှုံးပါသည်။ (ဂ) တတိယအချက်မှာ- ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ စီမံဆောင်ရွက် ချက်များအား သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာဖြင့် တိုက်ရိုက်တားဆီးပိတ်ပင်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် သွယ်ဝိုက်သောအားဖြင့် ဥပဒေ မူကြမ်းတစ်ခုကို တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့သို့ ရည်ညွှန်းခြင်း၊ သို့မဟုတ် ပြည်လုံးကျွတ် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်များအား ရည်ညွှန်းခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ (ဃ) နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအပြင် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့်လည်း လက်မခံသည့် သို့မဟုတ် ပယ်ဖျက်သည့် ပြည်လုံးကျွတ် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကြီးကို စီမံဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ရွှေ့ဆိုင်းစေနိုင်ပါသည်။ (င) နောက်ဆုံးအချက်မှာ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပြန်လည်ဆန်းစစ်ချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ တရားစီရင်ရေးသည် ဥပဒေများအား အတည်မပြုမီနှင့် အတည်ပြုပြီးအချိန်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိမရှိကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ပေးပါသည်။

၄.၁.၁။ သီးသန့်အပ်နှင်းထားသည့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာအား ကန့်သတ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအား အချို့သော ဥပဒေပြုရေး အာဏာများကို တာဝန်ခွဲဝေပေးရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် မိမိကိုယ်မိမိ ထိန်းချုပ်ကြီးကြပ် နိုင်သည့် အပြင် ဤကဲ့သို့ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းကိုလည်း အချိန်မရွေး ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းနိုင်သောကြောင့် ဥပဒေပြုရေး အာဏာကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းဆိုသည်မှာ နိုင်ငံရေးသဘောသက်သက် ဖြစ်နေပါသည် (ခရိုအေးရှား)။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအား အရေးပေါ်

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုရေး အာဏာကို ကဏ္ဍများခွဲခြား၍ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍထံ တာဝန် ခွဲဝေပေးအပ်ခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ လုပ်ငန်းစဉ် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ သို့မဟုတ် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲကို ကျင်းပ၍ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများဖြင့် အာဏာကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ သမ္မတအား ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန်၊ ဆိုင်းငံ့ထားရန်နှင့် တားဆီး ပိတ်ပင်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိစေခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ တရားစီရင် ရေးဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်ကို ဖန်တီး၍သော်လည်းကောင်း၊ ကန့်သတ်ထားနိုင် ပါသည်။

အခြေအနေတွင်ဖြစ်စေ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အစည်းအဝေး ကာလမဟုတ်လျှင်သော်ဖြစ်စေ ချွင်း ချက်အနေအထားများ၌သာ ဥပဒေပြု ရေးအာဏာကို ပေးအပ်ရန် သတ်မှတ် ထားပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုအတွင်း အတည်ပြုခြင်းမရှိပါက ယင်း အာဏာများသည် အများအားဖြင့် ပျက် ပြယ်ပါသည် (ဥပမာ-ဘရာဇီးလ်)။ တနည်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအား အထူးသော မူဝါဒရေးရာများတွင် ဥပဒေကဲ့သို့အာဏာတည်သော အမိန့်ကို ထုတ်ပြန်ရန် ခွင့်ပြုထားနိုင်သဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ခေါင်းရှောင် နေနိုင်ပါသည်။ ယင်းအာဏာသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍနှင့်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို စုစည်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအတွင်းအာဏာကိုပြင်းထန်စွာ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ချုပ်ကိုင်ထား ခြင်းမျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲဖြင့်

ဥပဒေပြုခြင်းသည် ဥပဒေပြုအာဏာအား အလွန်အကျွံ လွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်းပုံစံကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ခေါင်းစဉ်၊ အကြောင်းအရာ တစ်စုံတစ်ခုအပေါ် ဥပဒေမူကြမ်းများကို လက်ခံကျင့်သုံးစေခြင်းဖြင့် နိုင်ငံသားများအား ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို စီမံဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းမပြုပါက ထုတ်ပြန်ကြေငြာခြင်းမပြုမီ ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ထုတ်ဖော်တင်ပြပါသည် (ဥပမာ-လဘတ်ဗီးယား) ၁၄

၄.၁.၂။ ဥပဒေများကို ကျင့်သုံးရေး အာဏာအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ

ဥပဒေပြုရေး အာဏာတွင် ဥပဒေကိုကျင့်သုံးရေး အာဏာလည်း ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံအများစုတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သည် အကြောင်းအရာတိုင်းတွင် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို စီမံဆောင်ရွက်ရန် အကန့်အသတ်မရှိသော အာဏာကို ရရှိပိုင်ဆိုင်ထားကြပြီး ရန်ခံရာတွင် သီးခြားအာဏာကိုပင် ထိန်းချုပ်နိုင်ပါသည် (အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု)။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံများစွာတို့၌ ဥပဒေမူကြမ်းများကို လက်ခံကျင့်သုံးရန် အာဏာကို လုပ်ငန်းစဉ် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍနှင့်/ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများနှင့် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ခွဲဝေသတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေသည် ယေဘုယျအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ မူဝါဒရေးရာ အချို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍သော်လည်းကောင်း ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ အခွင့်အရေးကို ကန့်သတ်ထားနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍတွင် ရသုံးမှန်းခြေ ငွေစာရင်းများ၊ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှု စာချုပ်များ သို့မဟုတ် သမဂ္ဂနှင့် သွင်းကုန်စည်းကြပ်ခွန်များကို ကိုင်တွယ် ဆောင်ရွက်ရန် သီးသန့်အာဏာ ရှိနိုင်ပါသည်။

၄.၁.၃။ သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာ

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုကို အတည်ပြုပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာအရ သမ္မတသည် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန်၊ ဆိုင်းငံ့ထားရန်၊ တားဆီးပိတ်ပင်ရန် အခွင့်အာဏာများ ရှိပါသည်။ သမ္မတသည် နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စစ်ဆေးမှုများကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းအနေဖြင့် (က) ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုအား နိုင်ငံ ရေးအကြောင်းများကြောင့် အပြင်းအထန် ကန့်ကွက်ပယ်ချခြင်း သို့မဟုတ် (ခ) ဥပဒေသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိမရှိကို အကဲစမ်းခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ထက် မဲဆန္ဒရှင် ပြည်သူများကသာလျှင် သမ္မတကို တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော သမ္မတစနစ်နှင့် သမ္မတစနစ်ကို တစ်ဝက်တစ်ပျက်သာ ကျင့်သုံး သော စနစ်များတွင် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗီတိုအာဏာများကို ပို၍အသုံးများပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဆွေးနွေးလျက်ရှိသော ဥပဒေမူကြမ်းကို ယခင်ကအတည်ပြုခဲ့ဘူးသော ထောက်ခံမဲအရေအတွက်နှင့် ညီမျှသည့် သို့မဟုတ် ထို့ ထက်များသည့် ထောက်ခံမဲ အသာစီးရသော အရေအတွက်ဖြင့် ဗီတိုအာဏာတစ်ရပ်ကို ကျော်လွန်ပယ်ချပါက (ဘော့စ် ဝါနာ၊ အိန္ဒိယ၊ တူရကီ) သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာသည် အားနည်းသွားပြီး ဥပဒေတစ်ရပ်အပေါ် ရွှေ့ဆိုင်းရန်သာ လုပ်ပိုင် ခွင့်ရှိတော့သည်။ မြင့်မားသော အဆင့်သတ်မှတ်ချက်များသည် အတိုင်းအတာ ကြီးမားစွာ ကွာခြားတတ်ပါသည်။ အချို့ ကို နမူနာပြရမည်ဆိုလျှင် ရာနန်းပြည့် ထောက်ခံမဲ (ပီရူး)၊ ဆန္ဒမဲစုစုပေါင်း၏ ၆၀% (ပိုလန်)၊ တက်ရောက်ပါဝင်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များထံမှ ဆန္ဒမဲစုစုပေါင်း၏ ၆၇% (ချီလီ) နှင့် ကိုယ်စားလှယ်အားလုံးပေးသော ထောက်ခံမဲစုစုပေါင်းမှ အသာစီးရသော အရေအတွက် (အီဂျစ်) ဟူ၍ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အတိုက်အခံပြုသူများ၏ အင်အားတို့အပေါ် မူတည်၍ သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာသည် ဥပဒေပြုရေး စီမံဆောင်ရွက်ချက် များကို ဟန့်တားနိုင်သည့် မှားသည်ဖြစ်စေ၊ မှန်သည်ဖြစ်စေ လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော အကြွင်းမဲ့ ဗီတိုအာဏာတစ်ရပ် သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေအရ သတ်မှတ်သော အကြွင်းမဲ့အာဏာဟူသည်မှာ တွေ့ရခဲပါသည်။ ရှိမည်ဆိုလျှင်လည်း ယင်းသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ကန့်သတ်ထားသော မူဝါဒရေးရာများတွင်သာ အသုံးပြုပါသည်။ (ဥပမာ- ဆိုက်ပရပ်စ်)

သမ္မတအနေဖြင့် လက်ခံသည်၊ မခံသည်ကိုသာ ဖော်ပြရန်လိုသော 'မူကြမ်းတစ်ခုလုံးကို ပယ်ချခွင့်အာဏာ' အပြင် သမ္မတအား ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခု၏ အစိတ်အပိုင်းများကို ကန့်ကွက်နိုင်ခွင့်ပေးထားသော 'တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပယ်ချခွင့် အာဏာ' လည်း ရှိပါသည်။ မည်သို့ဆိုစေ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပယ်ချခွင့်အာဏာသည် တရားဥပဒေ၏ အသေးစိတ် အကြောင်းအရာများအတွင်း ပို၍ ကန့်သတ်ချက်များရှိသော ကြားဝင်မှုများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းအားဖြင့် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း သမ္မတအား ပို၍နီးကပ်စွာ ပါဝင်စေပါသည်။ ဤသို့ ကန့်သတ်ထားသော ကြားဝင်မှုများသည် တစ်စ တစ်စဖြင့် တရားဥပဒေ၏ အပြီးသတ်ပုံစံအပေါ် ကြီးမားသော လွှမ်းမိုးမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

အခြားသော နည်းလမ်းတစ်ရပ်မှာ အဆိုပြုထားသော ဥပဒေအတွက် လိုအပ်သော အတည်ပြုချက်၏ နယ်ပယ် ကျယ်ပြန့်လာစေရန် သမ္မတအား လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းဖြင့် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် သမ္မတ၏ အရေးပါသော လွှမ်းမိုးမှုကို ဖန်တီးပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုကို သင့်လျော်ရာတရားရုံးသို့ ဆန်းစစ်သုံးသပ်မှုပြုရန် လက်ဆင့်ကမ်း၍ ပေးပို့ခြင်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိကို အကဲစမ်းရန် သမ္မတအား လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထား ပါသည်။ (ခရိုအေးရှား၊ တောင်အာဖရိက)။ ဤတွင် ယင်းကို သင့်လျော်ရာ

တရားရုံးက ပံ့ပိုးထားပါက ဥပဒေအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သမ္မတ၏ အလေးထားမှုသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အစားတရား ဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံအကြောင်းတရားများအပေါ် လုပ်ငန်းစဉ်ကို နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေပြီး အဆုံးသတ်စေပါသည်။

၄.၁.၄။ ဥပဒေမူကြမ်းများကို ကန့်ကွက်ရန် သို့မဟုတ် ဥပဒေများကို ရုပ်သိမ်းရန် နိုင်ငံသားများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်

အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံသားများအား ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုအား ထုတ်ပြန်ကြေငြာမှု မပြုမီတွင် ကန့်ကွက်၍ ပယ်ချရန် (ဆွစ်ဇာလန်) သို့မဟုတ် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပ၍ ဥပဒေတစ်ခုအား ပြန်လည်ပယ် ဖျက်ရုပ်သိမ်းပေးရေးအတွက် တောင်းဆိုရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို သတ်မှတ်ပေးထားပါသည်။ ဥရုဂွေးတွင် ၁၅ ဥပဒေကို ရုပ် သိမ်းရန်အတွက် ကျင်းပသည့် လူထုအစည်းအဝေးများကို ယင်းဥပဒေထုတ်ပြန်ပြီး တစ်နှစ်အတွင်း ကျင်းပပြုလုပ်ရပါမည်။ အီတလီတွင် ဥပဒေကို အတည်ပြုပြီး အနည်းဆုံး တစ်နှစ်ကျော်မှသာ ဤကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ အမျိုး အစားပေါင်းစုံကို ကိုယ်စားပြုသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ် တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံ သားများတွင် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲများအပြင် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပါဝင်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ရှိပါသည်။

၄.၁.၅။ တရားစီရင်ရေး ဆန်းစစ်ချက်

ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုအား ပယ်ချရန် သို့မဟုတ် ပြဌာန်းထားသည့် ဥပဒေများကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရန် သမ္မတ၏ ဗီတို အာဏာနှင့် နိုင်ငံသားများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဥပဒေပြုရေး အာဏာအား နိုင်ငံရေးအရ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသော သဘောတရားတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအနေဖြင့် တရားစီရင်ရေး သုံးသပ်ချက် အရ ဥပဒေပြုရေး အာဏာကိုလည်း တရားရေးဆိုင်ရာ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးရန် ခွင့်ပြုပေးနိုင်ပါသည်။ ယင်းသည် တရား ဥပဒေအရ ကြီးကြပ်ရေးဖြစ်သော်လည်း လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ကြ သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ပြန်လည် သုံးသပ်မှုတွင် ရှိရင်းစွဲဖြစ်သည့် နိုင်ငံရေးရှုထောင့်ကို လျော့တွက်မထားသင့်ပါ။ သိသာထင်ရှားသော ဥပမာတစ်ခုမှာ သေဒဏ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိဟူသည့် တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် သေဒဏ်အကြောင်းနှင့် စပ် လျဉ်း၍ လုံးဝဖော်ပြထားခြင်းမရှိသော်လည်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ၊ နိုင်ငံတကာနှင့် နှိုင်းယှဉ် လေ့လာထားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လက်တွေ့အကျိုးမျှော်ဝါဒစသည်တို့ကို အခြေခံ လျက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် ရာဇဝတ်မှု စီရင်ထုံး ဥပဒေတွင် သင့်လျော်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို ချမှတ်ထားပါသည်။ ၁၆

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍက တောင်းဆိုပါက ဥပဒေတစ်ခုအား တရားဝင် အတည် မပြုမီ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပြန်လှန်ဆန်းစစ်ရန် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ အခြားသော တိုင်းပြည်များက ဥပဒေပြုလွှတ် တော်သည် တရားဝင်အတည်မပြုမီ ဥပဒေကို သက်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့စည်းအား ရည်ညွှန်းရမည်ဟု ပြဌာန်း ထားပါသည် (ပြင်သစ်)။ အများစုမှာ ဥပဒေကို အတည်ပြုပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ခြင်းပင် ဖြစ် ပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဥပဒေတစ်ခုအား အကျဉ်းချုပ်အနေဖြင့် အကဲစမ်းရန် အခွင့် အလမ်းကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ သို့တိုင်အောင် အခြားသော နိုင်ငံများတွင် တရားရုံးသည် ကိစ္စတစ်ခုခုအတွင်း သို့မဟုတ် တရားရုံးတွင် အမှုစစ်နေစဉ်

အငြင်းပွားခြင်းဖြစ်သောအခါအခက်ကြုံရစေပါက ဥပဒေတစ်ခုအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီခြင်း ရှိမရှိကို ဆန်းစစ်ပေးနိုင်ပါသည်။

၄.၂။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန် အာဏာများ

ပုံမှန်အားဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံနိုင်ပါသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် အချို့ နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဥပဒေပြုရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ အထက်လွှတ်တော်နှင့် ဥပဒေပြု အထက် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်လုံးပါဝင်သည့် နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ (မဏ္ဍဆီကို၊ နိုင်ဂျီးရီးယား၊ ရုရှနှင့် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု) အဆင့်သုံးဆင့်မှ အတည်ပြုချက်ကို လိုအပ်လျှင်ပင် နိုင်ငံအများစု သည် ယင်းစည်းမျဉ်းအတိုင်း လိုက်နာကြပါသည်။ ပြင်ဆင်မွမ်းမံရေး လုပ်ငန်းစဉ်သည် ယေဘုယျအားဖြင့် သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာကို ကျော်လွန်ပယ်ချရန် ပြဌာန်းထားသော သတ်မှတ်အဆင့်နှင့် ညီမျှသည့် မြင့်မားသော ထောက်ခံမဲရရှိရန် အဆင့်သတ်မှတ်ချက်ကို လိုအပ်ပါသည်။ အဆိုပါ နိုင်ငံများတွင် မြင့်မားသော အဆင့်သတ်မှတ်ချက်များကို မထားရှိပါက ဗီတိုအာဏာသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှု၏ အပြီးသတ် အတည်ပြုချက်ကို ဆိုင်းငံ့ထားနိုင်သော သက်ရောက် မှု ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် အခြားသော ပြင်ဆင်မွမ်းမံရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများလည်း ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အီတလီ နိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန်အတွက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးမှ ရာနှုန်းပြည့်ထောက်ခံမဲကို ရရှိမှသာ ပြင်ဆင်ခွင့်ရှိပါသည်။ သို့တိုင်အောင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးရှိ သုံးပုံနှစ်ပုံသော ထောက်ခံမဲပေးသူများက ကျော်လွန် ပယ်ချခြင်း မပြုပါက ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ၂၀% သည် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကို ကျင်းပနိုင်ပါသည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်အား ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို ဗဟိုပြုသောနည်း လမ်းကိုသာ ထိန်းသိမ်းထားသောကြောင့် ဥပဒေပြုရေး အာဏာများကို အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ခွဲဝေ၍ တာဝန်ပေးအပ်ပါ သည်။ နိုင်ငံများစွာတို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုကို ပြည်လုံးကျွတ် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ၌သာ အတည်ပြုပါသည် (ဣတလီ၊ ဆွစ်ဇာလန်)။ ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် သမ္မတသည် ဤပြဌာန်းချက်ကို သက်ညှာခွင့်ပေးပါ သည်။

၄.၃။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အခြားသော အာဏာများ

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ ကြီးကြပ်ရေးအောက်တွင်သာ ရှိလေ့ရှိသည့် အနည်းငယ်သော ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များတွင် အတိုင်းအတာ အမျိုးမျိုးဖြင့် ပါဝင် ကြပါသည်။ အရေးပေါ် အခြေအနေကြေငြာခြင်း၊ စစ်ကြေငြာခြင်း၊ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်/အပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ် ခွင့်ပေးခြင်းစသည့် အကြောင်းအရာများတွင် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို မြင့်မားစေခြင်း သည် ယင်း၏အာဏာကို ခိုင်မာစေပါသည်။

အရေးပေါ် အခြေအနေကြေငြာခြင်း၊ စစ်ကြေငြာခြင်း၊ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်/ အပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေး ခြင်းစသည့် အကြောင်းအရာများတွင် ဥပဒေပြုလွှတ် တော်၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို မြင့်မားစေခြင်းသည် ယင်း၏ အာဏာကို ခိုင်မာစေပါသည်။

၄.၃.၁။ အရေးပေါ် အခြေအနေ

အရေးပေါ်အခြေအနေကို မည်သူက ကြေငြာမည်နည်း၊ မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် လုပ်ဆောင်ရမည်နည်းဟူသည့်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာမေးခွန်းများသည်နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍထက်စာလျှင်အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း၌ ပါဝင်ခြင်းအတိုင်းအတာအမျိုးမျိုးကိုဖန်တီးပေးပါသည်။ အစိုးရသည်ထိပါးကျူးကျော်ခြင်းသို့မဟုတ် အမျိုးသားရေးကပ်ဆိုက်မှုများစသဖြင့်အရေးပေါ်အခြေအနေကိုကြေငြာနိုင်သောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဤအကြောင်းတရားများကိုသာရှင်းလင်းပြတ်သားစွာအသေးစိတ်ချပြနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာမူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများသည် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်အတွက် အခွင့်အလမ်းများကို ထားရှိလိုကြပါသည် (ဥပမာအားဖြင့် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး သို့မဟုတ် ပြည်တွင်း အမိန့်ညွှန်ကြားချက်များအား ခြိမ်းခြောက်မှုများဖြစ်ပေါ်လာပါက)။ အဆိုပါအနေအထားလုံးကို ရှင်းလင်းစွာရေးသားဖော်ပြရန်ကြိုးပမ်းခြင်းသည်ဖြစ်နိုင်ခြေမရှိသကဲ့သို့ဉာဏ်အမြော်အမြင်မရှိရာလည်း ကျပါသည်။ ခြိမ်းခြောက်မှုအတိုင်းအတာသည်အရေးပေါ်အနေအထားသို့မြင့်မားရောက်ရှိလာသောအခါ အချို့သောမူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ကြရပေမည်။ အလွဲသုံးစားပြုလုပ်မှုကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် ဤဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဆန်းစစ်ရန် တစ်ဦးတစ်ယောက်ကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးရပေမည်။ အချို့သောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ယင်းအာဏာကို နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍအား အပြည့်အဝအပ်နှင်းပြီး ရံဖန်ရံခါတွင် ပြည်တွင်း နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် ရှိတတ်ပါသည်။ ပီရူးနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲက အရေးပေါ်အခြေအနေကို ကြေငြာခြင်းမပြုမီ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအတွင်း အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းအရဝန်ကြီးဌာနကဦးစွာအတည်ပြုပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။ အချို့သောနိုင်ငံများတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် လက်တွေ့ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိသော်လည်း သတ်မှတ်ထားသောကာလတစ်ခုအတွင်း၌ အချိန်နောက်ကြောင်းပြန်အကျိုးသက်ရောက်မည့် လွှတ်တော်၏အတည်ပြုချက်ကိုလည်း လိုအပ်ပါသည် (မော်လီ)။ အီသီယိုးပီးယားနှင့်ဖီဂျီတို့၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍမှအရေးပေါ်အခြေအနေကို ကြေငြာခြင်းမပြုမီ လွှတ်တော်ကဦးစွာအတည်ပြုရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအပ်နှင်းထားပါသည်။ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာရေးတွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍမှအကျယ်ပြန့်ဆုံးသော အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမှုများ ပါဝင်သည့် မွန်ဂိုလီးယား၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက လွှတ်တော်ကသာလျှင် အရေးပေါ်အခြေအနေကို ကြေငြာနိုင်သည်ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ လွှတ်တော်သည် ယာယီအားဖြင့် ဆိုင်းငံ့ကာလအတွင်း ရှိနေပါက သမ္မတက တာဝန်ထမ်းဆောင်ပေးရသော်လည်း လွှတ်တော်သည် မည်သည့်တုံ့ပြန်ချက်မှ မပြုလုပ်ပါက ဤသို့ ကြေငြာခြင်းသည် အချိန်ကာလအားဖြင့် ၇ ရက်သာ ကြာရှည်ပြီး ပျက်ပြယ်သွားပါသည်။

မည်သို့ဆိုစေ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေငြာခြင်းသည် အခြားသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုဥပဒေများနှင့် မတူပဲ ပုံစံချမှတ်မှုများစွာကို ဖယ်ရှားလျက် တစ်ဘက်သတ် လုပ်ငန်းစဉ်များအဖြစ် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက်ပိုင်း နိုင်ငံများစွာတို့သည် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုထားသည့် အရေးပေါ်ဥပဒေ၏ ဒဏ်ကိုပြင်းထန်စွာခံစားကြရသည်။ ဤသို့ဖြစ်တတ်သော သဘောတို့အပေါ်တွင် သတိထားလျက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများစွာတို့သည် အရေးပေါ်အခြေအနေကြေငြာခြင်းအတွက် အလွန်အမင်း သတိကြီးစွာထားသော မရှိမဖြစ်ရှိရမည့် လိုအပ်ချက်များကို တရားဝင်လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းဖြင့် ထိန်းချုပ်ရာ၌ လွန်ကဲတတ်ကြပါသည်။ အရေးပေါ်အခြေအနေများ တကယ်တမ်းပေါ်ပေါက်လာသောအခါ လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော အဖွဲ့အစည်းများ မရှိပါက လိုအပ်ချက်များနှင့် ပြည့်မီစေခြင်းငှာ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဥပမာအားဖြင့် ဟေတီနိုင်ငံတွင် သမ္မတ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အတိုင်းအတာနှင့် လိုအပ်မှုတို့ကို အလေးထားလျက် လွှတ်တော်က နှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှုမရှိပဲ

ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းအပြင် မည်သည့်အရေးပေါ် ကြေငြာချက်မဆို ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် အခြားသော အစိုးရ ဝန်ကြီးအားလုံးက ထပ်ဆင့်ထိုးထားသော လက်မှတ်များရှိရန် ပြဌာန်းထားသည်။ မကြာသေးမီက ဟေတီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အရ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ မပါပဲ နိုင်ငံရပ်ခြားမှ ကျူးကျော်စော်ကားမှုများနှင့် ပြည်တွင်းစစ်ပွဲများကိုသာ အရေးပေါ် အခြေအနေအဖြစ် သတ်မှတ်ထားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် မကြုံစဖူးဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ငလျင်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ဝန်ကြီးများစွာ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များစွာတို့ သေကြေပျက်စီးခဲ့ရသောအခါ ဤသို့ကန့်သတ်ထားသော စကားလုံးသုံးနှုန်းမှုနှင့် လတ်တလော အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နေသည့် အခြေအနေများကြောင့် ဟေတီအစိုးရသည် သက်ဆိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို လျစ်လျူရှုခဲ့ပြီး မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ အချုပ်အခြာ အာဏာကို ကာကွယ်နိုင်ရေးအတွက် အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို အလေးမပေးရန် အတင်းအကြပ် အာဏာတည်စေခဲ့ရပါသည်။

မည်သို့ဆိုစေ အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာခြင်းသည် အခြားသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ဥပဒေများနှင့် မတူပဲ အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများစွာတို့သည် အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာခြင်းအတွက် အလွန် အမင်း သတ်ကြီးစွာထားသော မရှိမဖြစ်ရိုရမည့် လိုအပ် ချက်များကို တရားဝင်လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းဖြင့် ထိန်းချုပ် ကြပါသည်။

၄.၃.၂။ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း/ အပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်မြောက်ခွင့်ပေးရန် အာဏာ

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအနေဖြင့် ပုံမှန်ထမ်းဆောင်ကြသည့် အခြားသော လုပ်ငန်းတာဝန် တစ်ရပ်မှာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပေးရန် အာဏာ ဖြစ်ပါသည်။ ပဋိပက္ခများအပြီး ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသည့် ဖြစ်နိုင်ခြေများအရ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဟူသည့် အကြောင်းအရာများ ပါဝင်သော အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေး ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်များအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ထိပ်တန်းအရေးပါလှပြီး သမိုင်းသစ်ကို ငြိမ်းချမ်းစွာစတင်ရန် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ အဆိုပါစည်းမျဉ်းများ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသောအခါ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်းကိုမူ ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိ ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သက်တမ်း၏ သာမန်လမ်းကြောင်းတစ်ခုအတွင်း ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် လွတ် ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နှင့် အပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်းအတွက် ပြဌာန်းချက်များကိုသာ ဤအခန်း၌ လေ့လာတင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤအနေအထား၌ပင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း/ အပြစ်မှ လွတ်မြောက်ခွင့်ပေးရန် အာဏာသည် အမှားမခံသောသောကြောင့် စဉ်းစားမြော်မြင်ဉာဏ် မရှိပဲ အသုံးချပါက တရားရေးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုများ အပေါ် အတိုင်းအတာ ကြီးကြီးမားမား လွှမ်းမိုးနိုင်သော အလားအလာများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်/ လွတ်မြောက်ခွင့်ပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသူများ၏ သင့်လျော်သော ဟန်ချက်ညီမျှမှုအား သတ်မှတ်ခြင်းသည် အလွန်အရေးပါလှပါသည်။ ဤတွင်သီးသန့်ဖြစ်သော လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း (ဘာကီနာ ဖာဆို၊ ချက် ရီပတ်ဘလစ်) သို့မဟုတ် အပြစ်ဒဏ်မှ ခွင့်လွှတ်ပေးခြင်း (ဂျော်ဂျီယာ၊ ကင်ညာ) နှင့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုမပြုခြင်း (ဟန်ဂေရီ) အထိ အတိုင်းအတာ အသီးသီးအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းမျိုးစုံကို ဖော်ပြထားပါသည်။

အဆိုပါကွာခြားမှု အတိုင်း အတာများအကြား နည်းလမ်းများကို ဖော်ထုတ်ပြသထားပါသည်။ ယင်းတို့မှာ အလားတူ ပြစ်ဒဏ်ခွင့်လွှတ်ပေးခြင်းနှင့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အာဏာတို့ကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နေသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် (မိုဇမ်ဘီဒါ၊ ၁၉၉၀)။ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့အား လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နှင့် အပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်မြောက်ခွင့်ကို အတည်ပြုပေးရန် ပြဌာန်းထားသော ပူးတွဲအာဏာများ (အင်ဒိုနီးရှား၊ တောင်ကိုရီးယား) စသည်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ နောက်ဆုံး စီမံဆောင်ရွက်ချက်နှစ်မျိုးကိုပေါင်းစည်း၍ အကောင်အထည်ဖော်သော ဂရိနိုင်ငံတွင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြစ်မှုများအတွက်သာ သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍနှင့် လွတ်တော်တို့က အတည်ပြုမှသာ ယင်းအခွင့်အရေးကို ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၅။ နိဂုံး

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ပုံစံချမှတ်ရန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးရန် များပြားကျယ်ပြန့်သော နည်းလမ်း များကို ပေးပါသည်။ ဤသို့ များပြားစုံ လင်မှုသည် လွယ်သယောင် ဖန်တီး ထားသော စည်းမျဉ်းအများစုထက် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော

ပဋိပက္ခများဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက်ပိုင်း အခြေအနေများကို စိတ်မှန်းဖြင့် ချင့်ချိန် ကြည့်ရှုသော် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဆိုင်ရာ အခြေခံသဘောတရားများ ပါဝင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများသည် ထိပ်တန်း အရေးပါ လှပြီး သမိုင်းသစ်ကို ငြိမ်းချမ်းစွာ စတင်ရေးအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ချက် တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အပြစ် ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်းသည် အရေးပါလွန်းပြီး အမှားမခံသည့်အပြင် စဉ်းစားဉာဏ်မရှိပဲ အသုံးပြုပါက တရားစီရင်ရေး၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအပေါ်ကိုပင် ကြီးမားစွာ လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။

ပုံစံ ချမှတ်မှုတစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင် ရန် အမြဲထာဝစဉ် လိုအပ်နေမှုကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ပြည်သူလူထုကို ကိုယ်စားပြုရန် ရည်ရွယ်လျက် ကွဲပြားသောလိုလားချက်များရှိနေကြသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း အမျိုးမျိုးတို့အား ညှိနှိုင်းပြေလည်စေခြင်းသည် ဥပဒေပြုလွှတ် တော်အား ပုံစံချမှတ်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများက ဖြည့်ဆည်းရမည့် စိန်ခေါ်မှု ဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်းရှိ ဥပဒေပြုရေးအာဏာအား လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်းသည် ယင်းအတွင်း အဆုံးသတ် သွားခြင်း မဟုတ်သော်လည်း အရေးအတွက်များသော အဖွဲ့အစည်းများကသာလျှင် အာဏာကို ထိန်းချုပ် ထားနိုင် သည့် စည်းမျဉ်းကိုကျင့်သုံးခြင်းထက် ကွဲပြားခြားနားစွာ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိမှုများ၏ ပို၍တိကျသော ကိုယ်စားပြုခြင်း နှင့် ပါဝင်ခြင်းကို ခွင့်ပြုပေးပါသည်။

ဇယား ၂။ ဤအခန်းတွင် အလေးပေး ဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများ

အကြောင်းအရာများ	မေးခွန်းများ
<p>၁။ အစိုးရ၏ စနစ်</p>	<ul style="list-style-type: none"> • အစိုးရအကြီးအကဲ၏ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် ရပ်တည်ချက်တို့သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အပေါ် မှီခိုခြင်း ရှိပါသလား။ • သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် အကြီးအကဲနှင့် အစိုးရ အကြီးအကဲတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်းကသာ ထိန်းသိမ်းထားရှိပါသလား။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ သဘောထားအပေါ် မူတည်နေပါသလား (ဘော့စတီနာ၊ တောင်အာဖရိက)။ • သို့မဟုတ် ပြည်သူလူထုက တိုက်ရိုက်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ထားသော နိုင်ငံတော် အကြီးအကဲတစ်ဦးနှင့် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲတစ်ဦးတို့အကြား နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်သည့် ခေါင်းဆောင် နှစ်ဦးအုပ်ချုပ်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၌ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း/ထုတ်ပယ်ခြင်းတို့တွင် မည်သည့် တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်သနည်း။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ရွေးချယ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိပါသလား။ ထုတ်ပယ်ရန် အခွင့်အာဏာ သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ သီးသန့်အာဏာ ဖြစ်ပါသလား။ • သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲကို (နိုင်ငံတော်နှင့် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲ) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ ခွဲခြားထားပါသလား။ ယင်းအား ပြည်သူလူထုမှ တိုက်ရိုက်ရွေးချယ် တင်မြှောက်ပါသလား။
<p>၂။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် များ၊ သီးသန့်ဖယ်ထားသည့် အမတ်နေရာများ၊ အမတ်လောင်းများ၏ နေရာခွဲတမ်း များ၊ ပြင်ပမှ ရွေးချယ်ခန့်အပ် မှုများအား ပုံစံချမှတ်ခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> • မည်သည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့်အညီ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းမည်နည်း။ ဝါဒအမျိုးမျိုး ကွဲပြားတည်ရှိမှု စနစ် သို့မဟုတ် ပါတီစုံ အမျိုးကျ ကိုယ်စားပြုရေးစနစ် သို့တည်းမဟုတ် ယင်းစနစ်နှစ်မျိုးလုံးအား ရောထားသည့် စနစ် ရှိပါသလား။ • ပါတီစုံ အမျိုးကျ ကိုယ်စားပြုသော စနစ်များအရ ကိုယ်စားပြုရေးအတွက် အနည်းဆုံး သတ်မှတ်အဆင့်များ ရှိပါသလား။ • လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် အမျိုးသမီးများအတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသော အမတ်နေရာများ ရှိပါသလား။ ဤသို့ရှိပါက ဤနေရာများအတွက် မည်သည့်နည်းကို အသုံးပြု၍ ရွေးချယ်မည်နည်း။ • အမျိုးသမီးများအတွက် အမတ်လောင်းနေရာ ခွဲတမ်းများ ရှိပါသလား။

	<ul style="list-style-type: none"> • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား သီးသန့်အားဖြင့် ပြည်သူများကသာ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသလား၊ အချို့သော အမတ်နေရာများအတွက် ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပါသလား။ (လွှတ်တော်တစ်ရပ်သာ ထားရှိသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များတွင်)
<p>၃။ မဲပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပုံစံချမှတ်ခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ရာနှုန်းပြည့် ထောက်ခံမဲအရ ဥပဒေများကို အတည်ပြုပေးပါသလား၊ လူနည်းစုအား ကာကွယ်ရန် အရေးပါပြီး အမှားမခံနိုင်သည့် အချို့သော အရေးကိစ္စများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နှစ်ထပ်ကွမ်း မဲပေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးပါသလား။
<p>၄။ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်</p>	<ul style="list-style-type: none"> • နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို လွှတ်တော်တစ်ရပ် သို့မဟုတ် နှစ်ရပ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသလား။ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော် ရှိပါက မည်သူတို့ကို ကိုယ်စားပြုမည်နည်း။ နယ်မြေဒေသအလိုက် အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် အကြီးအကဲများနှင့် သက်ကြီးပိုင်းများ သို့မဟုတ် စေတနာ့ဝန်ထမ်း အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းသုံးမျိုးကို ရောထားသည့် အဖွဲ့အစည်းများ ရှိပါသလား။ • ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို မည်ကဲ့သို့ ရွေးချယ်မည်နည်း။ ယင်းတို့အား သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသလား၊ သို့မဟုတ် နယ်မြေဒေသအလိုက် အဖွဲ့အစည်းများရှိ ပြည်သူများက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသလား၊ သို့မဟုတ် ယင်းတို့ကို နိုင်ငံတော်အစိုးရ သို့မဟုတ် အထက်ပါ အဖွဲ့အစည်းနှစ်ရပ်စလုံးက ရွေးချယ် ခန့်အပ်ကြပါသလား။ • ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်သည် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများကို ကိုယ်စားပြုပါက နယ်ပယ်တိုင်းသည် ညီတူညီမျှ ကိုယ်စားပြုခွင့် ရှိပါသလား (ဥပမာ- တိုင်းဒေသကြီးများ၏ အရွယ်အစားပမာဏနှင့် လူဦးရေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မပြုပဲ ယင်းတို့ တစ်ခုစီမှ ကိုယ်စားလှယ် နှစ်ဦးစီ)။ • အထက်လွှတ်တော်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ အာဏာ များမှာ အဘယ်နည်း။ • ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ လွှတ်တော် နှစ်ရပ်လုံးတွင် တူညီ သော အာဏာရှိပါသလား (ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်၏ အကြွင်းမဲ့အာဏာ)။ သို့မဟုတ် ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်ကသာလျှင် လုပ်ငန်းစဉ် ကို ဆိုင်းငံ့နိုင်ခြင်း ရှိပါသလား။ အကြောင်းအရာအပေါ် မူတည်၍ ဆုံးဖြတ်ပါသလား။

<p>၅။ ဥပဒေပြုရေး အာဏာများကို လက်အောက် အဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်းခွင့်ဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဒေါင်လိုက်စနစ်အရတိုင်းပြည်အတွင်း အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးတွင်လည်း ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ ရှိပါသလား။ • ဤသို့ရှိပါက မည်သည့် အာဏာအမျိုးအစားများကို အစိုးရ၏ လက်အောက် အဆင့်များသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမည်နည်း။ • ဥပဒေပြုရေးအာဏာများကို မည်သို့မည်သို့ခွဲဝေသတ်မှတ်မည်နည်း။ အစိုးရ၏ ဒေသန္တရအဆင့်များ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်များအတွက် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာများ ရှိပါသလား။ တစ်ပြိုင်နက် တူညီစွာရရှိသော အာဏာများ ရှိပါသလား သို့မဟုတ် ခွဲဝေသတ်မှတ်ကြသော အာဏာများ ရှိပါသလား။ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် နှစ်ခုလုံးက ဥပဒေစည်းမျဉ်း ချမှတ်ကြပါက မည်သည့် စည်းမျဉ်းသည် ပို၍ လွှမ်းမိုးနိုင်မည်နည်း။ • အစိုးရ၏ လက်အောက်အဆင့်များအတွက် ဥပမာအားဖြင့် ယင်းတို့၏ လက္ခဏာရပ်များအား ကာကွယ်ခြင်းစသဖြင့် မည်သည့်အာဏာများသည် အထူး အရေးပါသနည်း။
<p>၆။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာ အာဏာ များ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် နိုင်ငံရေး အကြောင်းပြချက်များဖြင့် အစိုးရ၏ အကြီး အကဲကို ထုတ်ပယ်ရန် အာဏာရှိပါသလား။ • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ အကြီးအကဲအား ယင်း ၏ မမှန်မကန်လုပ်ရပ်များ လုပ်ဆောင်မှုအတွက် ထုတ်ပယ်ရန် သီးသန့်အာဏာ ရှိပါသလား (စွဲချက်တင်ခြင်း)။ သို့မဟုတ် စွဲချက်တင်ခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်တွင် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ပါဝင်နိုင်ပါသလား။ • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ အား သမ္မာန်စာ ဆင့်ခေါ်ရန်နှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ရန် အာဏာရှိပါသလား။ • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် ဝန်ကြီးအဖွဲ့အား ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အရေးပေါ် ကြီးကြပ်မှုများ ရှိပါသလား။
<p>၇။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အပေါ် အဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ် မှုများ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ယင်း၏ သတ်မှတ်ကာလမတိုင်မီ ဖျက်သိမ်းရနိုင်ခြေ ရှိပါသလား။ • ရှိမည်ဆိုပါက ဤသို့ဖျက်သိမ်းမှုသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ဆောင်ရွက်ချက်(မည်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်မှဆောင်ရွက်မှုမရှိခြင်း)ကြောင့် ဖြစ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသလား။ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု အကြီးအကဲ၏ အပြည့်အဝ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ရပါသလား။

	<ul style="list-style-type: none"> • နိုင်ငံသားများအတွက် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အခြေအနေများအရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြန်လည်ရွေးကောက်တင် မြှောက်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ရှိပါသလား။
<p>၈။ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုရေး အာဏာများ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် တစ်ခုတည်းသော ဥပဒေပြုရေး အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ပါ သလား။ သို့မဟုတ် အချို့သော နယ်ပယ်များတွင် အမိန့်ညွှန်ကြားချက်အရ ဥပဒေပြုရန် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအတွက် အခွင့်အရေး ရှိသင့်ပါ သလား။ • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် တစ် ခုတည်းသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပါသလား။ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအနေဖြင့် ဥပဒေမူကြမ်းများကို ဗီတိုအာဏာသုံး၍ ပယ်ချပိုင်ခွင့် ရှိပါ သလား။ ဤသို့ ဆိုပါက ရွှေ့ဆိုင်းမှုကိုသာ ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ဗီတိုအာဏာ ဖြစ်ပါသလား။ သို့မဟုတ် သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာကို ကျော်လွှားပယ်ချရန် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်မှ စုစုပေါင်း၏ ထက်ဝက်ကျော်သော ထောက်ခံမဲ အရေ အတွက်ကို လိုအပ်ပါသလား။ အချို့သော နယ်ပယ်များတွင် အကြွင်းမဲ့ ဗီတို အာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ပါသလား။ • နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုအား အတည်မပြုရသေး မီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် အညီ ကန့်ကွက်ပိုင်ခွင့် ရှိပါသလား။
<p>၉။ အခြားသော ဥပဒေပြုရေး ဆိုင်ရာ ပါဝင်ဆောင် ရွက်မှုများ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာရေးကို ဆောင် ရွက်ပေးပါသလား။ • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် စစ်ကြေငြာရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးပါသလား။ • ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်မြောက်ခွင့်/ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာ ခွင့်ပေးအပ်ရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးပါသလား။

မှတ်စုများ

၁ ဘော့ကင်ဖိုး၊ M နှင့် အဖွဲ့သားများ၊ အာဏာကို လက်အောက်အဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေ သတ်မှတ်ခြင်း ပုံစံ အမျိုးမျိုးအပေါ် မက်စ်ပလန့်ခ် လက်စွဲစာအုပ် တတိယအကြိမ် (ဟိန်ဒီဘာဂ်၊ နိုင်ငံတော် ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေပေါ် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရေးအတွက် မက်စ်ပလန့်ခ် အဖွဲ့အစည်း၊ ၂၀၀၈)။

၂ ပါရီနို၊ J.M နှင့် အဖွဲ့သားများ၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသော ဒီမိုကရေစီ စနစ်များ။ လက်တင်အမေရိကအတွင်း နိုင်ငံရေးနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး (ဝါရှင်တန် ဒီစီ၊ အမေရိကန်နိုင်ငံသားများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဘဏ်၊ နိုင်ငံတကာ IDEA ၏ အဖွဲ့သား များ ၂၀၀၇)

၃ နိုင်ငံတကာ IDEA၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပုံစံချမှတ်မှု၊ နိုင်ငံတကာ IDEA ၏ လက်စွဲ စာအုပ်အသစ် (စတော့ဟုမ်း။ နိုင်ငံ တကာ IDEA ၊ ၂၀၀၅)

၄ နိုင်ငံတကာ IDEA၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပုံစံချမှတ်မှု

၅ နိုင်ငံတကာ IDEA၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပုံစံချမှတ်မှု

၆ သြစတြီးယား၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၃၄၊ (၁၉၂၀) တွင် ပြဌာန်း၍ (၂၀၀၈) တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

၇ အီသီယိုးပီးယား နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၁ (၁၉၉၅)

၈ အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ စတုတ္ထမြောက် လုပ်ငန်းစဉ်၏ အပိုဒ်ခွဲ ၈၀၊ (၁၉၅၀) တွင် ပြဌာန်း၍ (၂၀၀၅) တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

၉ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ဒေသစိတ်နယ်မြေ (ဆွစ်ဇာလန်ရှိ ပြည်နယ်များကို ခေါ်ပါသည်) တစ်ခုချင်းစီသည် အရွယ်မာကာနှင့် လူဦးရေမည်မျှပင်ရှိစေကာမူ ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်တွင် နှစ်ဦးစီ ကိုယ်စားပြုရပါသည်။ သို့ရာတွင် သမိုင်း ကြောင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များအရ အဆိုပါ ဒေသစိတ်နယ်မြေ သုံးခုပေါင်းကို ဒေသစုများအဖြစ် ပြန်လည် ခွဲခြား ထားပြီး ဒေသစု မြောက်ဘက်တွင် ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးကိုသာ ရွေးကောက်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဒေသစိတ်နယ်မြေပေါင်း ၂၀ တွင် ကိုယ်စားလှယ် နှစ်ဦးကိုသာ ရွေးချယ်ပြီး ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးချင်းစီသည် ဒေသစုမြောက်ဘက် ကိုယ်စားပြု ရပါမည်။

၁၀ ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၇၂ (၁၉၄၉) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၁၀ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

၁၁ ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၉၄ (က) (၁၈၆၇ မှ ၁၉၈၂ ထိ စုပေါင်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ၏ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ)၊ ၂၀၀၈ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

၁၂ အယ်လ်ဘေးနီးယား နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈၀ (၁၉၉၈)

၁၃ နိုင်ငံတကာ IDEA ၏ တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီ ။ နိုင်ငံတကာ IDEA လက်စွဲစာအုပ် (စတော့ဟုမ်း။ နိုင်ငံတကာ IDEA၊ ၂၀၀၈)၊ စာ-၁၂၃

၁၄ လာတ်ဗီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၇၈ (၁၉၂၂) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅ တွင်

ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

၁၅ ဥရုဇွေး အရှေ့တိုင်း သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၇၉ (၁၉၆၆) တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၆ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။

၁၆ နိုင်ငံတော်နှင့် မခပ်ဝမ်းယန်းနှင့် Anr တို့အကြား ယှဉ်ပြိုင်မှု၊ အမှုတွဲအမှတ် CCT/၃/၉၄

အဓိက စာလုံးများ

အစိုးရ၏ စနစ်များ၊ သမ္မတစနစ်၊ လွှတ်တော်စနစ်၊ အရောစနစ်၊ သမ္မတစနစ်ကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာ ကျင့်သုံးသော စနစ်၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၊ သီးသန့်ဖယ်ထားသော အမတ်နေရာများ၊ အမတ်လောင်းများ၏ ခွဲတမ်းနေရာများ၊ လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ပါဝင်သည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားပြုခြင်း အမျိုးအစားများ၊ နှစ်ထပ်ကွမ်း ဆန္ဒမဲပေး ခြင်းစနစ်၊ ဥပဒေပြုအာဏာများ/ကိုယ်စားပြုခြင်းများကို လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ ဥပဒေ ပြုလွှတ်တော်၏ ကြီးကြပ်ရေး၊ စွဲချက်တင်ခြင်း၊ အယုံအကြည်မရှိအဆို၊ သမ္မာန်စာများ၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း၊ ဥပဒေပြု လွှတ်တော် ဖျက်သိမ်းခြင်း၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သို့ ပြင်ပမှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်မှုများ၊ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်၊ ဥပဒေပြုရေး ကင်းလွတ်ခွင့်၊ မဲဆန္ဒရှင်များ၏ ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်မှု၊ သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာ၊ တရားစီရင် ရေးဆိုင်ရာ ပြန်လည်ဆန်းစစ်ချက်၊ အရေးပေါ် အခြေအနေ၊ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်/အပြစ်မှ လွတ်မြောက်ခွင့်ပေးခြင်း၊ ဥပဒေပြုရေး အာဏာများ

အခြားသော ရင်းမြစ်များ

- လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အာဂိုရာ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်
<<http://www.agora-parl.org/>>

လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အာဂိုရာ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် လွှတ်တော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ဗဟုသုတ များကို မျှဝေရန်အတွက် ရည်ရွယ်သည့် ဘက်ပေါင်းစုံ အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်သော ဆောင်ရွက်မှု ဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ် ဆိုဒ်သည် ထောက်ပံ့သူနှင့် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သူဆိုင်ရာ အချက်အလက်များနှင့် မေးမြန်းမှုများကို ကျွမ်းကျင်သူများ ထံမှ ရရှိသော ရင်းမြစ်များနှင့် ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် ဆက်သွယ်ရန် နည်းလမ်းများဖြင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နိုင်စေရေးအတွက် ကွန်ယက်တစ်ခုကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် လွှတ်တော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၏ မှတ်တမ်းမှတ်ရာ များ၊ ဆက်သွယ်ရေး နည်းလမ်းစုံပါဝင်သည့် အင်္ဂါရပ်များ အပါအဝင် ဗဟုသုတစုစည်းမှုများနှင့် လွှတ်တော် ဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကြောင်းအရာများ စာရင်း၏ အချိန်ဇယားတို့ကို ဖော်ပြပေးပါသည်။

- လွှတ်တော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအပေါ် UNDP ၏ ဒီမိုကရေစီ စနစ်ကို အခြေခံသည့် အုပ်ချုပ်ရေး အလေးပေးမှု
<http://ww.undp.org/governance/focus_parliamentary_dev.shtml>

လွှတ်တော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးသည် ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ် (UNDP) ၏ ဒီမိုကရေစီ စနစ်ကို အခြေခံသည့် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှ အလေးပေးသော ကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ UNDP သည် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်အမတ်များ၏ အာဏာကို ချမှတ်တည်ဆောက်ရန်နှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို မြှင့်တင်ရန် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ကူညီပံ့ပိုးမှုကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် အဓိက ထုတ်ဝေမှုများအပြင်၊ အစိုးရလွှတ်တော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် အစိုးရအဖွဲ့တစ်ခုအတွင်းရှိ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ပုံစံချမှတ်ရန် ရင်းမြစ်များနှင့် အစီအစဉ်များကိုပါ ဖြည့်ဆည်းပေးပါသည်။

- တောင်အာဖရိက ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့အစည်း လွှတ်တော် ဖိုရမ်

<<http://www.sadcpf.org/index.php>>

တောင်အာဖရိက ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့အစည်း (SADC) ၏ လွှတ်တော် ဖိုရမ်သည် SADC ၏ နယ်မြေအတွင်း လွှတ်တော် ၁၃ ခုပါဝင်သည့် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ လွှတ်တော်အချင်းချင်းကြား အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဖိုရမ်၏ အထူး တာဝန်မှာ ဒေသန္တရ ပေါင်းစည်းညီညွတ်မှုကို မြှင့်တင်ပေးရန်၊ လွှတ်တော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအပေါ် အကောင်းမွန်ဆုံး၊ အသင့်လျော်ဆုံးသော ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ချက်များဆောင်ရွက်နိုင်စေရေးအတွက် ဒေသအတွင်းရှိပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသူများနှင့် ဆက်သွယ်ရေးစနစ် လွယ်ကူချောမွေ့စေရန် လွှတ်တော်များနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား မူဝါဒ လမ်းစဉ် ဖန်တီးပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်အနေဖြင့် အစီရင်ခံစာများနှင့် အခြားသော အဓိက မှတ်တမ်းမှတ်ရာ များ၊ ဖိုရမ်၏ ကျွမ်းကျင်မှုနယ်ပယ်၊ AIDS နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် စံပြုဥပဒေနှင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ လွှတ်တော်များအား ဆက်သွယ်ရရှိနိုင်ရေးအတွက် အချက်အလက်များကို ဖန်တီးပေးပါသည်။

- လွှတ်တော်များဆိုင်ရာ သမဂ္ဂ

<<http://www.ipu.org/english/home.htm>>

လွှတ်တော်များဆိုင်ရာ သမဂ္ဂ (IPU) သည် ယင်း၏ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွဲဘက်ကိုယ်စားလှယ်များက မတည်ပေးထားရသော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းသည် အမျိုးအစားပေါင်းစုံကို ကိုယ်စားပြု သော ဒီမိုကရေစီ စနစ်များအတွက် စံချိန်စံညွှန်းများ ချမှတ်ရန်နှင့် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်လွှတ်တော်စနစ်ကို ချမှတ်ရန် ဆောင်ရွက်နေကြသည့် တိုင်းပြည်များအတွက် ကူညီထောက်ပံ့မှုများကို ဖန်တီးပေးရန် ကုလသမဂ္ဂနှင့် နီးကပ်စွာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် အဓိက မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ၊ လမ်းညွှန်မှုများ၊ စစ်တမ်း မေးခွန်းလွှာ များ၊ စီမံကိန်း မှတ်တမ်းမှတ်ရာများနှင့် အခြားသော ထုတ်ဝေမှုများကို ဖော်ပြပေးပါသည်။

- ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် UNDP ဒီမိုကရေစီ စနစ်ကို အခြေခံသော စီမံအုပ်ချုပ်ရေး

<http://www.undp.org/governance/focus_electoral.shtml>

ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များသည် UNDP ၏ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏အလေးပေးသော နယ်ပယ်များအနက်မှ တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ UNDP သည် လွတ်လပ်၍ တရားမျှတ သော ရွေးကောက်ပွဲများကို ရရှိအောင်မြင်စေခြင်းအတွက် ရွေးကောက်ပွဲ ယန္တရားတစ်ခုလုံးတွင် နည်းဗျူဟာ မြောက် များစွာ ကူညီပံ့ပိုးရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ဒီမိုကရေစီ စနစ်ကို အခြေခံသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ် များကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရန် လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ကြော်ငြာများစသဖြင့် ရင်းမြစ်များကို စုစည်းတင်ပြထားပါသည်။

- ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ခြင်း စီမံချက်

<<http://peacebuildinginitiative.org>>

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ကုလသမဂ္ဂ၏ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ခြင်း ပံ့ပိုးမှုဌာနနှင့် ပူးတွဲလုပ်ဆောင်ပြီး ဟားဗတ်တက္ကသိုလ်၏ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေး မူဝါဒနှင့် ပဋိပက္ခများ သုတေသန (HPCR) စီမံကိန်းတို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် HPCR နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း၏ စီမံကိန်းတစ်ခုဖြစ်သော ငြိမ်းချမ်း ရေးတည်ဆောက်ခြင်း စီမံချက်၏ အကြောင်းအရာအလိုက် ကဏ္ဍများကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ စီမံချက်၏ အဓိက ဦးတည် ချက်မှာ သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများအကြား ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ အသိအမြင်နှင့် အတွေ့အကြုံများကို တည်ဆောက်ပြီး ဝေမျှပေးရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားနေသော အမြင်များကို တင်ပြရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရင်းမြစ်များနှင့် တိုးတက်မှုအဆင့်ဆင့်အား လေ့လာမှတ်သားခြင်းများအပြင် နိုင်ငံရေးပါတီများ ဖွဲ့စည်းခြင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များနှင့် ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဤနယ်ပယ်အတွင်းရှိ အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများကို ဖော်ပြထားပါသည်။

- ဥရောပ ကောင်စီ ဗင်းနစ် ကော်မရှင်

<<http://www.venice.coe.int/default.asp?L=E>>

တရားဝင် ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ ဥရောပကော်မရှင်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများအပြင် ကပ်ဆိုက်မှုအနေအထားများတွင် စီမံဆောင်ရွက်ပေးသည့် လွတ်လပ်သော တရားရေး မူဝါဒချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပဋိပက္ခ တားဆီးကာကွယ်ရေးများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဥရောပကောင်စီအပေါ် အကြံပေးသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် နိုင်ငံများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်း အရာများအပေါ် အကြံဉာဏ်ပေးခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီ၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် တရားဥပဒေ အပါအဝင် ဥရောပတရားရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များအား တွန်းအားပေး ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ဥရောပ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်၊ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအပေါ် နိုင်ငံအလိုက် သဘောထားအမြင်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်များ ဖော်ပြထားပါသည်။

- ACE

<http://aceproject.org/ero-en/index_html?filter&topic=&country=&type=Essays and Papers>

နိုင်ငံတကာ IDEA၊ အာဖရိက တောင်ပိုင်း၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း (ESIA)၊ ကနေဒါ၏ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ မက္ကဆီကို၏ ဖယ်ဒရယ် ရွေးကောက်ပွဲ အဖွဲ့အစည်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ဖောင်ဒေးရှင်း (IFES)၊ ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးရာများဌာန (UNDESA)၊ ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ် (UNDP)နှင့် ကုလသမဂ္ဂ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးရေးဌာန (UNEAD) ဟူသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်သော ACE ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အသိပညာ ဗဟုသုတ ကွန်ယက်သည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အသိအမြင်များ၊ ပံ့ပိုးမှုများနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်မှုတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖန်တီးပေးထားသော အွန်လိုင်း ဗဟုသုတဘဏ်တိုက်ကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် ခြေခြေမြစ်မြစ်ရှိသော ဆောင်းပါးများ၊ တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကိန်းဂဏန်းများဖြင့် မှတ်တမ်းသွင်းထားသည့် အချက်အလက်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲပေါင်းစုံကို ဖော်ပြ ထားသည့် စွယ်စုံကျမ်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အထောက်အကူပြုမည့် အချက်အလက်များ၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများနှင့် အတတ်ပညာဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ၊ တိုင်းဒေသကြီးများနှင့် နိုင်ငံ၏တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အရင်းအမြစ်များ၊ နေ့စဉ်ရွေးကောက်ပွဲ သတင်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲနေ့စွဲများ၊ ပဟေဠိများနှင့် ကျွမ်းကျင်သူများ၏ ကွန်ယက်များ ပါဝင်ပါသည်။

- အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် လူမှုရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရင်းမြစ်စင်တာ

<<http://www.gsdr.org/>>

၂၀၀၅ခုနှစ်တွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့အစည်း (DFID)မှ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ခဲ့သော အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် လူမှုရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရင်းမြစ်စင်တာ (GSDRC) သည် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအား အသိအမြင်များကို ဝေမျှရန် နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းများနှင့် စီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်း၊ မူဝါဒချမှတ်ခြင်းနှင့် ဤကဏ္ဍအတွင်းရှိ အခြားသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပံ့ပိုးရန်အတွက် အချက်အလက်များကို ဖြန့်ဝေရန် ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ် တွင် မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ စုစည်းမှုနှင့် အမျိုးမျိုးသော သုတေသနပြုရေး ဝန်ဆောင်မှုများအပြင် ခေါင်းစဉ်များနှင့် လမ်းကြောင်း ညွှန်ကြားချက်များ ပါဝင်ပါသည်။

- အမျိုးသား ဒီမိုကရက်တစ် အဖွဲ့အစည်း

<<http://www.ndi.org/>>

အမျိုးသား ဒီမိုကရက်တစ် အဖွဲ့အစည်း (NDI) သည် နိုင်ငံသားတို့၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊ ပွင့်လင်းမှုနှင့် အစိုးရ၏ တာဝန် ဝတ္တရားတို့ဖြင့် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိ ဒီမိုကရက်တစ် အဖွဲ့အစည်းများကို ပံ့ပိုးသည့် အမြတ်အစွန်းကို ရှေးရှုခြင်း မရှိသော၊ ဘက်မလိုက်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် အဓိကကျသော စာရွက်စာတမ်းများအပြင် အခြားသော ထုတ်ဝေမှုများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့် စာကြည့်တိုက်တစ်ခုအဖြစ် ဖန်တီးပေးပါသည်။

- ဒီမိုကရက်တစ် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအတွက် ဥရောပ ရှိ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့အစည်း

<<http://www.osce.org/odihr>>

ဥရောပ ရှိ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့အစည်း (OSCE) သည် ကြိုတင်သတိပေးချက်၊ ပဋိပက္ခများအား တားဆီးကာကွယ်ရေး၊ အကျပ်အတည်းများအား စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားပြီးနောက်ပိုင်း ပြန်လည်ထူထောင် ရေးစသည့် နယ်ပယ်များတွင် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေးအတွက် ဖိရမ် တစ်ခု ဖန်တီးပေးရန် ရည်ရွယ်ထားသော ဒေသန္တရ လုံခြုံရေး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ မတည်ထားရသော ဤအဖွဲ့အစည်းသည် ယင်း၏ ကွင်းဆင်းအထူးတာဝန် ထမ်းဆောင်ရေး ကွန်ယက်ဖြင့် ပါဝင်သော နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေး သဘောထားကို လက်တွေ့ကျင့်သုံး အကောင်အထည်ဖော်ပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် စွယ်စုံ တင်ဆက်ထားသော ရင်းမြစ်များ၊ သတင်းစာဆောင်မှုများ၊ သိမ်းဆည်းထားသော အချက်အလက်များနှင့် မှတ်တမ်း မှတ်ရာများ၏ စုစည်းမှုများ ပါဝင်ပါသည်။

အခန်း ၆

အခန်း ၆

အခန်း ၆

တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ပုံစံချမှတ်မှု

နိရာ ဟက်ဒလင်း

၁။ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဤအခန်းတွင် ကွဲပြားခြားနားမှုများ မြင့်မားစွာရှိသော နိုင်ငံများမှ တရားစီရင်ရေး အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးပုံစံဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာတချို့ကို သုံးသပ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ဖော်ဆောင်ထားသော ဒီမိုကရေစီစနစ်အတွင်း တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ အခန်းကဏ္ဍကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားသည်။ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ အခြေခံအကျဆုံး တာဝန်မှာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန်ဖြစ်ပြီး ယခင်က အမှုဟောင်းများတွင် ချမှတ်ခဲ့သော ဖြတ်ထုံးဥပဒေများကို ကိုးကားကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ဖြောင့်မတ်စွာ တရားစီရင်ရန်ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖြောင့်မတ်စွာ တရားစီရင်ပြီး တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး (အခန်း ၂တွင်ကြည့်ပါ) ကို ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် လူတိုင်းလက်လှမ်းမီ၍ ဘက်မလိုက်သော တရားစီရင်ရေးစနစ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပုံစံချမှတ်၍ ဖွဲ့စည်းရမည်ဖြစ်သည်။ ဤအခန်းတွင် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍ၏ တာဝန်လက္ခဏာအားလုံးကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဆွေးနွေးတင်ပြနိုင်ခြင်းမရှိပဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ဖော်ပြထားသော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ အဓိက အစိတ်အပိုင်းသုံးခုဖြစ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေး ခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာဝါဒအမျိုးမျိုး ကွဲပြားတည်ရှိခြင်းစသည်တို့ကို အလေးထား ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် များသောအားဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအနေဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များ၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရလုပ်ငန်းစဉ်များအား ကြပ်မတ်ခွင့်အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေပါပြဌာန်းချက် များအား ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် အခွင့်အာဏာများအား တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်တစ်စိတ်တစ်ပို

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို လေ့လာဆန်းစစ်နိုင်ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်သွားနိုင်ရန်အတွက် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ဖွဲ့စည်းရေးဆွဲ ပုံမှာ အရေးပါသည့် အချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့အတူ တရားစီရင် ရေးကဏ္ဍကို ဖွဲ့စည်းရေးဆွဲရာတွင် အခြားကဏ္ဍများနည်းတူ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍများအကြား အာဏာကို ညီမျှစွာ ခွဲဝေထားရှိရန် လိုအပ်ပေသည်။

င်းအဖြစ် အပ်နှင်းထားလေ့ရှိ သည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံအများစုတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့် ဆိုင်ရာ အာဏာရှိပြီး ထိုအာဏာအားဖြင့် ဥပဒေပြုရေးသို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိစစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့် အာဏာဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် အစိုးရ၏ နိုင်ငံရေးလုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် အရေးပါသော စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် အမြင့်ဆုံးအာဏာကို ပိုင်ဆိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အများစုတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် အခြားကဏ္ဍများက အတိုင်းအတာတစ်ခု အထိ ဝင်ရောက်စွက်ဖက် ခွင့်ပြုထားခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ပြန်လည်ကန့်သတ်ထားပါ သည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးသူများအနေ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို လေ့လာဆန်းစစ်နိုင်ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်သွားနိုင်ရန်အတွက် တရား စီရင်ရေးကဏ္ဍ ဖွဲ့စည်းရေးဆွဲပုံမှာ အရေးပါ သည့် အချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့အတူ တရား စီရင်ရေးကဏ္ဍကို ဖွဲ့စည်းရေးဆွဲရာတွင် အခြားကဏ္ဍများနည်းတူ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍများအကြား အာဏာကိုညီမျှစွာ ခွဲဝေထား ရှိရန်လိုအပ်ပေသည်။

ထိုနည်းလည်းကောင်းပင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ကဏ္ဍတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံရေးဆွဲခြင်းနှင့် အထူးသဖြင့် တရား စီရင်ရေးစနစ်များ တစ်ခုထက်ပို၍ ထည့်သွင်းပေါင်းစည်း၍ ရေးဆွဲရာတွင် ထူးခြားသော အခွင့်အလမ်းများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကို ပုံဖော်ရေးဆွဲရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပုံဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း၏ နောက်ခံအကြောင်းတရားများဖြစ်သော တိုင်းပြည်အခြေအနေဖြင့် သမိုင်းကြောင်းကို အနှစ်သာရအဖြစ် ထိန်းသိမ်း၍ ရေးဆွဲရမည် ဖြစ်သည်။

ဆက်လက်တင်ပြမည့် အပိုင်းများတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအား ပုံစံချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် နည်းလမ်းများကို အနှစ်ချုပ်ဖော်ပြ၍ အရေးကြီးသောအချက်များကို ထုတ်နုတ်တင်ပြသွားမည် ဖြစ်သည်။ နည်းလမ်းများကို ဦးစွာအနှစ် ချုပ်တင်ပြပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ယင်းတို့အား ဤစာအုပ်၏ အခြေခံဆန်းစစ်မှုဘောင်အတွင်းမှ အချက်နှစ်ချက်နှင့် ချိန် ထိုး၍ သုံးသပ်သွားမည်ဖြစ်သည်။ ပထမအချက်အနေဖြင့် တရားစီရင်ရေးပုံစံတစ်ခုတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင်း၌ သော်လည်းကောင်း၊ အခြားကဏ္ဍများအတွင်းတွင်သော် လည်းကောင်း အာဏာဖြန့်ဝေမှုကို အားပေးပါသလား၊ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို အားပေးပါသလားဟူသည်ကို ဆန်းစစ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယအချက်မှာ တရားစီရင်ရေးသည် စံသတ်မှတ်ချက်အားဖြင့် ဥပဒေကာကွယ်ရေးကဏ္ဍဖြစ်ပြီး လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို တွန်းလှန်ရာ နောက်ဆုံးခံတပ်ဖြစ် သော်လည်း တရားစီရင်ရေးအပါအဝင် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍအားလုံးနှင့် ယင်းကဏ္ဍအားလုံးတွင် နိုင်ငံရေးအင်အားစုများ ပါဝင်နေသည်ဟူသော အချက်ကို အမှတ်ရနေရန် လိုအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ တရားသူကြီးများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ၏ တာဝန်ကိုထမ်းဆောင်၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ဥပဒေများဖြင့်သာ တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် သတ်မှတ်ထား သော်လည်း ယင်းတို့ကိုယ်တိုင်မှာ လူသားများဖြစ်သောကြောင့် ဥပဒေကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုကျင့်သုံးရာတွင် တစ်ဦးချင်း၏ ကိုယ်ပိုင်အတွေ့အကြုံနှင့် ယုံကြည်ချက်များကို ပစ်ပယ်ထားရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် တရားစီရင်ရေး တာဝန်များနှင့် သြဇာသက်ရောက်မှုတို့ကို ပုံဖော်နိုင်စွမ်းရှိသည့် ဥပဒေအင်အားစုများနှင့် နိုင်ငံရေးအင်အားစုများ နှစ်ဖက်စလုံးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ တရားစီရင်ရေး ပုံစံရေးဆွဲရာတွင် နည်းလမ်းများကို သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။

အာဏာများကို သင့်လျော်မျှတစွာ ခွဲဝေသတ်မှတ်နိုင်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူ

များအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ဦးတည်ချက်နှင့် အခြေအနေများကို သေချာစွာ ချင့်ချိန်စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဤအခန်းတွင် အခြေအနေအားလုံးနှင့် ကိုက်ညီသည့် ပုံစံတစ်ခုတည်းကို တင်ပြထားခြင်းမဟုတ်ပဲ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအား ပုံစံချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံသဘောတရားများအပြင် တစ်ခုချင်းစီ၏ လိုအပ်ချက်နှင့် အကျိုးကျေးဇူးများကို တင်ပြဆွေးနွေးထားပါသည်။ ထို့ပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို တည်ဆောက်သူများအတွက် သတိပြုရန်မှာ ဤအခန်းတွင် တင်ပြထားသော စည်းမျဉ်းများသည် အသုံးဝင်ကောင်း ဝင်နိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားရပ်တည်ခွင့် ကဲ့သို့သော အထူးရည်မှန်းချက်တစ်ခုကို ဖော်ဆောင်အောင်မြင်နိုင်ရန်အတွက် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကို ကျော်လွန်၍ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ဖွဲ့စည်းထားပုံတို့ကို သေချာစွာလေ့လာ ကြည့်ရှုရန် လိုအပ်သည်ဆိုခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အစိုးရ၏ မည်သည့်ကဏ္ဍကမျှ သီးခြားလည်ပတ်နိုင်ခြင်း မရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဖော်ပြထားသော ဥပမာအများစုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ပြဌာန်းချက်များဖြင့် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍအား အာဏာများ တိကျစွာအပ်နှင်းထားခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ဂရိပြုရမည့် အချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအား သက်ဆိုင်ရာအာဏာများကို တိတိကျကျ ပြဌာန်း အပ်နှံထားခြင်းမရှိလျှင်သော်မှ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် အဆိုပါအာဏာများကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်မရှိဟူသော အဓိပ္ပါယ် မသက်ရောက်ပါဆိုသည် အချက်ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ဥပဒေပြဌာန်းချက်များဖြင့် အပ်နှင်းပိုင်ခွင့်ရှိသလို အခြားတစ်နည်းအားဖြင့် အထူးသဖြင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာကို အခြေခံသော တရားစီရင်ရေးစနစ်များကို ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံ များတွင် အတိတ်ကကျင့်သုံးခဲ့သည့် စီရင်မှုဖြတ်ထုံးများကို အခြေခံ၍ အာဏာဖြစ်တည်လာသည်များရှိသည်။ ဥပမာ အားဖြင့် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် ပတ်သက်၍ တိုက်ရိုက် ပြဌာန်းထားခြင်းမရှိသော်လည်း တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ သည် ယင်းအခွင့်အာဏာအား ကျင့်သုံး၍ ဤသို့ကျင့်သုံးခြင်းမှာလည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကျိုးကြောင်းညီညွတ်သော အလေ့အကျင့်အဖြစ်လက်ခံထားကြသည်။ ထင်ရှားသော မာဗျူရီနှင့် မက်ဒီဆင်အမှု၌ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ သမိုင်းတွင်သော စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့်အာဏာသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမှုအရ ဆီလျော်သော အကျိုးဆက်ဖြစ်သောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် လျော်ညီ၍ တရားဝင်ကြောင်း အတည်ပြုနိုင်ခဲ့သည်။^၂

တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားရပ်တည်ခွင့် ကဲ့သို့သော အထူးရည်မှန်းချက်တစ်ခုကို ဖော်ဆောင်အောင်မြင်နိုင်ရန်အတွက် တရားစီရင် ရေးကဏ္ဍကို ကျော်လွန်၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အခြားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ဖွဲ့စည်းထားပုံတို့ကို သေချာစွာလေ့လာ ကြည့်ရှုရန် လိုအပ်သည် ဆိုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အစိုးရ၏ မည်သည့် အစိတ်အပိုင်းကမျှ သီးခြားလည်ပတ်နိုင်ခြင်း မရှိပေ။

ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပြည့်စုံတိကျစွာ ပြဌာန်းထားသည်များကိုသာမက လက်ခံကျင့်သုံးဖွယ်ရှိသည့် အလေ့အကျင့်များ၊ ရိုးရာဓလေ့များ၊ အစဉ်အလာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ချိန်ဆရန်လိုအပ်သလို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားသော အစီအစဉ်များနှင့် စည်းမျဉ်းများ၏ နောက်ဆက်တွဲဖြစ်နိုင်ချေ အကျိုးဆက်များကိုလည်း ကြိုတင်တွက်ဆထားရန် လိုအပ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များသည်

သီးခြားရပ်တည်လေ့မရှိပဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေထဲရှိ အခြားသော ပြဌာန်းချက်များ၊ သီးခြားဖော်ပြချက်များမှ ပေါ်ပေါက်လာသော ဥပဒေများ၊ သမိုင်းဖြစ်သန်းမှုနှင့် နိုင်ငံရေး အတွေ့အကြုံ နှစ်မျိုးစလုံးမှ သက်ဆိုင်ရာ အခြေအနေများစသည်တို့နှင့် အပြန်အလှန် သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း အတွင်းရှိ စံများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများသည်လည်းကောင်း ပြဌာန်းထားသည့် ဥပဒေများ၊ အစဉ်အလာကို အခြေခံဖြစ် တည်လာသော ဥပဒေများ၊ အစဉ်အလာ အလေ့အကျင့်များစသည့် ကွဲပြားသောဥပဒေများ၏ ရင်းမြစ်များသည်လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်တစ်စုံတစ်ရာအတွက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ နားလည်လက်ခံခြင်းနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းတို့ကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ဇယားကွက် ၁။ တရားစီရင်ရေး - အဓိက သဘောတရားများ

- တရားစီရင်ရေးသည် အစဉ်အလာအားဖြင့် ဥပဒေကို ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပြဌာန်းခြင်းတို့ထက် ဥပဒေကို ထုတ်ပြန် ခြင်းကိုသာ ဆောင်ရွက်ရသည့် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍတစ်ခု ဖြစ်သည်။ မျက်မှောက်ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ များ ပေါ်ပေါက်လာချိန်တွင် ထုတ်ပြန်ခြင်း တာဝန်အတွင်း၌ အခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများစွာ ပါဝင်လာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အခြေခံအားဖြင့်မူ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ တာဝန်မှာ အငြင်းပွားမှုများတွင် သက်သေအချက် အလက်များအား စိစစ်၍ တည်ရှိပြီးသော ဥပဒေများကို သက်သေအချက်အလက်များနှင့် သင့်လျော်စွာ ကျင့် သုံး၍ ဖြေရှင်းပေးရန်သာ ဖြစ်သည်။
- မျက်မှောက်ခေတ်၏ အပီပြင်ဆုံးသော ဒီမိုကရေစီစနစ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာမှာ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ အုတ်မြစ်ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အာဏာအားဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် အစိုးရ၏ ဥပဒေပြုရေး အခွင့်အာဏာ၊ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အာဏာခွဲဝေပုံစသည်တို့နှင့် ဆက်စပ်၍သော်လည်းကောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပေးအပ်ထားသော ပြည်သူတို့၏ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်များကို ချိုးဖောက်ခြင်းကဲ့သို့သော အစိုးရအဖွဲ့အား တားမြစ်ထားချက်တို့နှင့် ဆက်စပ်၍သော်လည်းကောင်း အစိုးရ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိ စစ်ဆေးကြပ်မတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့်အာဏာ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာမှာ တရားစီရင်ရေးအပေါ် အခြားကဏ္ဍများမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ပိုင်ခွင့် အတိုင်းအတာနည်းတူ နိုင်ငံအလိုက် ကျယ်ပြန့်စွာ ကွဲပြားကြ သည်။
- မျက်မှောက်ခေတ် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍများသည် အခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကိုလည်း ကျင့်သုံးကြသည်။ ယင်းတို့အနက်မှ အများအားဖြင့် အစိုးရ၏ အခြားကဏ္ဍများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအား စောင့်ကြည့် ထိန်းသိန်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကဲ့သို့ အခြားကြီးကြပ်ရေး ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပါဝင်လေ့ရှိသည်။
- တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားရပ်တည်ခွင့်ကို ကာကွယ်ခြင်းမှာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် တရားရုံးစနစ် သင့် လျော်မှုကန်စွာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန်နှင့် ဘက်လိုက်မှုမရှိစေရန်အတွက် အလွန်အရေးကြီးသည်။ တစ်ချိန် တည်းတွင် တာဝန်ခံမှုရှိပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတစ်ခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေက ထောက်ပံ့မြှင့်တင်ပေးရမည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် တခါတရံ အားပြိုင်လျက်ရှိသော စံတန်ဖိုး ထားမှုများအကြား ဟန်ချက်ညီစေရေးအတွက် ဖန်တီးပေးနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းရမည်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါတန်ဖိုးများ အတွက် ပုံစံချမှတ်ရာတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍများ၌

ရှင်းလင်းပြတ်သားမှုနှင့် ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုတို့ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ ပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာမှုများဆိုင်ရာ စံနှုန်းများနှင့် အခွင့်အရေးများ သတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို ဖြန့်ဝေပေးခြင်းစသည်တို့အပြင် တရားစီရင်ရေးအာဏာ များအပေါ် ပြန်လှန်ထိန်းသိမ်းပေးသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြစ်သော သင့်လျော်စွာ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြသော အယူခံစနစ်များ၊ ရာထူးခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ထုတ်ပယ်ခြင်းကိစ္စများတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ပြင်ပမှ ဝင်ရောက်ကြီးကြပ်ခြင်းစသည့် အချက်များကို ထည့်သွင်းရေးဆွဲရမည်။ အာဏာ၏ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးကို ဟန်ချက်ညီအောင်ထိန်းညှိရန် မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် ဖော်ဆောင်အောင်မြင်နိုင်မည်ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အရေးကြီးသောအချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဖော်ဆောင်မည့် နောက်ခံ အကြောင်းတရားများပင်ဖြစ်သည်။

- တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ဝါဒအသီးသီး ကွဲပြားတည်ရှိမှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစနစ် တစ်ခုတည်း အောက်တွင် တရားစီရင်ရေးစနစ် အများအပြား ရပ်တည်နိုင်ရန် အားပေးပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် တည်ရှိပြီးသား တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စံများနှင့် စနစ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အတွင်းသို့ ပေါင်းစည်းကာ ဒေသခံ များနှင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများအား တရားဥပဒေအရ ကိုယ်တိုင်စီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် အပ်နှင်းနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်းကြောင့် စနစ်တစ်ခုချင်းအနေဖြင့် တရားစီရင်ရေးအရ ဩဇာသက်ရောက်မှု မည်မျှ ရှိသနည်းဆိုသည်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ်များ၏ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အာဏာအဆင့်ဆင့်ကို မည်သို့ခန့်အပ်မည်ဆိုသည်တို့မှာ အရေးကြီး မေးခွန်းထုတ်စရာများ ဖြစ်လာမည်။ တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများအားလုံးကို သက်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးစနစ်များတွင် ပြဌာန်းရာ၌ အခက်အခဲများ စိန်ခေါ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာမည်ဖြစ်သည်။

၂။ တရားရေး အာဏာများ

တရားရုံးများ၏ အဓိကတာဝန်မှာ ခုံရုံးသို့ရောက်ရှိလာသော အငြင်းပွားမှုများအပေါ် ဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ ဥပဒေ ကို မှန်ကန်စွာကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် စီရင်ရန်ဖြစ်သည်။ ဤတာဝန်သည် တရားစီရင်ရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ စနစ်တို့အား ခိုင်မာရေးနှင့် တရားဝင်ရေးတို့နှင့်လည်း တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်နေသည်။ ဘက်မလိုက်ရန်မှာ အရေးအကြီးဆုံးပင် ဖြစ်သည်။ တရားသူကြီးများသည် တင်သွင်းလာသော သက်သေ အထောက်အထားများကို အကတိကင်းရှင်းစွာဖြင့် စစ်ဆေးကာ မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးအမြင်များနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးယိမ်းယိုင်မှုများကို ထည့်သွင်းမစဉ်းစားပဲ သာတူညီမျှစွာ တရားစီရင်ရန် လိုအပ်သည်။ ဘက်မလိုက်ပဲ မှန်ကန်စွာဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြင့် လက်ရှိအမှုတွင် အမှန်တရားကို ဆောင်ကြဉ်းပေးနိုင်ရုံမျှမက တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအပေါ် ယုံကြည်စိတ်ချရသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်မှုများကို ခိုင်မာစေသည်။ ဘက် မလိုက်ပဲဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြင့် တရားသူကြီးများအတွက် ယင်းတို့၏တာဝန်များ အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည် တံ့ခိုင်မြဲအောင် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းစသည်တို့ကို ထမ်းဆောင်ရာတွင် စံနှုန်းများသတ်မှတ်လိုက်ခြင်းပင် ဖြစ် သည်။

တစ်ဖက်တွင်လည်း တရားသူကြီးများမှာ လူသားများဖြစ်သောကြောင့် အထောက်အထားအချက်အလက်များ

တရားရုံးများ၏ အဓိက တာဝန်ဖြစ်သော
ခုံရုံးသို့ရောက်ရှိလာသည့်
အငြင်းပွားမှုများအပေါ် ဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ
ဥပဒေကို မှန်ကန်စွာ ကျင့်
သုံးစီရင်ခြင်းတာဝန်သည် တရားစီရင်ရေးနှင့်
ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေစနစ်တို့
ခိုင်မာခြင်း၊ တရားဝင်ခြင်းဆိုသည့်
အချက်များနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်နေသည်။
ဘက်မလိုက်ရန်မှာ အရေးအကြီးဆုံး ပင်
ဖြစ်သည်။

တစ်ပုံစံတည်းပေးထားလျှင်ပင် ဘက်လိုက်မှု မရှိသော
တရားသူကြီးနှစ်ဦးသည် ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်မျိုးစီ
ချမှတ်ခြင်းမျိုး ရှိနိုင်သည်။ မတူညီသောသီးခြား
အထောက်အထား အချက်အလက်များအပေါ်
အခြေခံ၍ အငြင်းပွားမှု သို့မဟုတ် ပြစ်မှုများအပေါ်
ဥပဒေကိုကျင့်သုံးစီရင်ရာတွင် ဥပဒေကိုအဓိပ္ပါယ်
ဖွင့်ဆိုခြင်း သို့မဟုတ် မျှော်လင့်မထားသော သီးခြား
အခြေအနေတစ်ခုတွင် ဥပဒေက မည်သည်ကို
တောင်းဆိုသည် ဆိုသည့် မေးခွန်းအတွက်
ဖြေရှင်းချက်ထုတ်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်
လိုအပ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် တရားစီရင်သူများ၏

တာဝန်များတွင် ဥပဒေ၏အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ဆိုနိုင်စွမ်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လိုအပ်သည်။
ဖန်တီးနိုင်စွမ်းအရည်အသွေးမှာ အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော်လည်း ထိုတစ်ခုထဲနှင့်
ပြီးပြည့်စုံခြင်းမရှိသေးပေ။ အယူခံစနစ်များ၊ အသေးစိတ်ပြဌာန်းချက်များကဲ့သို့သော နည်းစနစ်များ သို့မဟုတ်
ယခင်ကအမူဟောင်းများတွင် စီရင်ခဲ့သော သာဓကများကို အလေးထားမှု စသည်တို့ဖြင့် ဖန်တီးမှုဆိုင်ရာ
အရည်အသွေးများကို ချိန်ညှိကာ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတစ်ခုလုံး တစ်သမတ်တည်း စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန်
ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်ရာတွင် အထောက်အကူပေးရန် လိုအပ်သည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ဥပဒေကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် စီရင်ကျင့်သုံးခြင်းတို့သည် တရားစီရင်ရေး
ကဏ္ဍ၏ အခြေခံ အာဏာများဖြစ်ပြီး တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ယင်း၏အခွင့်အရေးများဖြစ်သော
တရားဥပဒေရှေ့မှောက်၌ တန်းတူညီမျှခွင့်ရှိရေး၊ ဥပဒေကို စီရင်ကျင့်သုံးရာတွင် တရားမျှတမှုရှိရေး၊
တရားစီရင်ရေး အဆောက်အအုံများဖြစ်သော တရားရုံးများတွင် မည်သူမဆို လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်စ
သည်တို့အတွက်လည်း ပဓာနကျပေသည်။ တရားစီရင်ရေးတာဝန်သည် အစိုးရ၏ အခြားသောကဏ္ဍများ၊
အထူးသဖြင့် ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အဓိက လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ဆက်နွှယ်မှုရှိနေသည်။
တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် နေ့စဉ်တရားစီရင်မှုများ ပြုလုပ်ရန် တာဝန်ရှိသည့်အပြင် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍတစ်ခု
အနေဖြင့်လည်း တာဝန်ရှိသည်။ ကောင်းမွန်စွာလည်ပတ်နိုင်သော အစိုးရစနစ်ကြီး တည်ဆောက်နိုင်ရန်
ရည်ရွယ်၍ စနစ်ကြီး၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍနှင့် အခြားကဏ္ဍများကို ဖွဲ့စည်းပုံ
အခြေခံဥပဒေတွင် အာဏာများ အပ်နှင်းထားသည်။ ထို့ကြောင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် အခြားကဏ္ဍများနှင့်
ဆက်ဆံရေးရှိသည်။ တရားစီရင်ရေးသည် အခြားကဏ္ဍများ၏ လုပ်ငန်းများအပေါ် စစ်ဆေးမှုများပြုလုပ်သကဲ့သို့
အခြားကဏ္ဍများက တရားစီရင်ရေး ကို အချို့သောနည်းလမ်းများဖြင့် လွှမ်းမိုး ပုံဖော်သည်များရှိသည်။
ဤအခန်း၏ လာမည့်အပိုင်းများတွင် အခြေခံဥပဒေ စနစ်ကို ဖော်ဆောင်ထိန်းသိမ်းရာ၌ တရားစီရင်ရေး၏
အခန်းကဏ္ဍနှင့် တရားစီရင်ရေးနှင့် အစိုးရ၏ အခြားကဏ္ဍများ အကြား အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်ပုံများကို
အဓိကထား ဆွေးနွေးသွားမည်ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာ
အချို့အချက်များနှင့် အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအောက်တွင် တရားစီရင်ရေး စနစ်နှင့်
တရားရုံးများတစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍လည်း လေ့လာသုံးသပ်သွားပါမည်။

၂.၁။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ဆန်းစစ်ခြင်း

မျက်မှောက်ခေတ် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍများ၏ အဓိက တာဝန်များထဲမှတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် ကတိပြုအာမခံထားသည်များကို ဖော်ဆောင်ထိန်းသိမ်းရန် ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအား သုံးသပ်စစ်ဆေးခွင့်အာဏာကို ကျင့်သုံး၍ အထက်ပါတာဝန်အား ဆောင်ရွက်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအား ဆန်းစစ်ခြင်းကို ပုံသဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုးဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး ကြီးကြပ်စစ်ဆေးမှု နည်းစနစ်များစွာကို အသုံးပြုနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အားလုံးတို့အတွက် ကြိုသို့ စစ်ဆေး ရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်သည်။ အဆိုပါရည်ရွယ်ချက်မှာ အစိုးရ၏ဥပဒေပြုရေး၊ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရေးနှင့် အခြားမည်သည့်အစိုးရလုပ်ငန်း တွင်မဆို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ စည်းမျဉ်းများနှင့် ပြဌာန်းချက်များကို ဖောက်ဖျက်ခြင်းမရှိစေရန် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေးတို့ဖြစ်သည်။ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ စစ်ဆေးခွင့်အာဏာဖြင့် တရားရုံးများသည် အသစ်ပြဌာန်းသော ဥပဒေများနှင့် အစိုးရ၏လုပ်ငန်းများမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိစစ်ဆေးနိုင်သည်။ အကယ်၍ အသစ်ပြဌာန်းထားသောဥပဒေ သို့မဟုတ် အစိုးရလုပ်ငန်း တစ်ရပ်ရပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ချိုးဖောက်ပါက ယင်းဥပဒေ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းအား တရားရုံးကပယ်ဖျက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဥပဒေများသည် အခြား ဥပဒေအားလုံးနှင့် အစိုးရလုပ်ငန်းများအားလုံးက လိုက်နာရမည့် အမြင့်ဆုံးသောအာဏာကို ကိုယ်စားပြုသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ဆန်းစစ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်သည့်အခါတွင် တရားစီရင်ရေးသည် အထက်ပါအာဏာ အခွင့်အရေးကိုရရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍအား ဥပဒေပြဌာန်းပိုင်ခွင့်အာဏာကို ပေးအပ်ထားသော်လည်း ယင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များနှင့် စည်းမျဉ်းများကို ဆန့်ကျင်ခြင်း သို့မဟုတ် လစ်လျူရှုခြင်းမရှိသည့် ဥပဒေများကိုသာ ပြဌာန်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် အညီ ဆန်းစစ်ခြင်းအာဏာသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရန် နည်းလမ်း တစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များကို အားဖြည့်ပေးပြီး ယင်းအပေါ် ချိုးဖောက်မှုများကို တားဆီးပေးသည့် နည်းလမ်းလည်းဖြစ်သည်။

တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ အများစုသည် အသစ်ပြဌာန်းသော ဥပဒေများနှင့် အစိုးရ၏လုပ်ငန်းများမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ သုံးသပ်စစ်ဆေးခွင့် အာဏာ တစ်မျိုးမျိုး ပိုင်ဆိုင်ထားသည်။

၂.၁.၁။ မည်သည်တို့ကို ဆန်းစစ်မည်နည်း။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ဆန်းစစ်ခွင့်အာဏာသည် ဥပဒေအမျိုးအစားများစွာတွင် ပျံ့နှံ့တည်ရှိသည်။ အခြေခံအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ဆန်းစစ်ခွင့်အာဏာအရ တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍသည် အသစ်ပြဌာန်းလိုက်သောဥပဒေများအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ စစ်ဆေးခွင့် အာဏာကိုသာ ပိုင်ဆိုင်ခြင်းဖြစ်သော်လည်း အများအားဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ စီမံခန့်ခွဲမှုလုပ်ငန်းများစသည့် အခြားသော လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ဥပဒေများကို စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်အထိ အာဏာမှာ ကျယ်ပြန့်သွားတတ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများမှ ပေါ်ပေါက်လာသော ဥပဒေများအား အခြေခံ ဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးရန် ခွင့်ပြုထားသည်။^၂ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ဆန်းစစ်ခြင်းအာဏာသည် နိုင်ငံအဆင့် ဥပဒေပြဌာန်းမှုများအပြင် အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များတွင် ပြဌာန်းသောဥပဒေများကိုလည်း တိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် ၁၉၉၆ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုပဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့်အာဏာသည် အစိုးရအဆင့်အားလုံးအပေါ် သက်ရောက်ကာ ပြည်နယ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည်လည်း နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ရေးဆွဲပြဌာန်းရန် လိုအပ်သည်။ ၃ ထိုနည်းအတူပင် ဆားဘီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ပြည်နယ်များနှင့် ဒေသခံ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဌာနများ၏ အထွေထွေပြဌာန်းချက်များအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးပိုင်ခွင့် အာဏာအပ်နှင်းထားသည်။^၇

တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအနေဖြင့် အစိုးရ၏ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ တစ်ခုခုမှ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ခွဲဝေပေးအပ်ထားသော အာဏာများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲခြားခြင်းများနှင့် စပ်လျဉ်းသော ပြဿနာပေါ်ပေါက်လာပါက ယင်းလုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် စစ်ဆေးရခြင်းလည်း ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ ဤအခြေအနေမျိုးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းမှာ ပုဂ္ဂလိက တရား ပြိုင်ဘက်များအကြား ဖြေရှင်းရခြင်းမျိုးမဟုတ်ပဲ အစိုးရ၏ကဏ္ဍများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအကြား အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးရခြင်းဖြစ်လာသည်။ ဤအခြေအနေတွင် အစိုးရကဏ္ဍအသီးသီး၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ဆုံးဖြတ်ပေးရန် လိုအပ်ပြီး တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကိုယ်တိုင်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်သည်လည်း ပါဝင်အဆုံးဖြတ်ခံရနိုင်သည်။ တောင်ကိုရီးယား နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးသည် အစိုးရ၏ အခြားသောကဏ္ဍများအကြား အာဏာခွဲဝေထားခြင်းကို စစ်ဆေးပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ တရားရုံးများတွင် အစိုးရအဆင့်များဥပမာ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရတို့အကြား အာဏာခွဲဝေထားပုံကိုလည်း စစ်ဆေးပိုင်ခွင့် ရှိနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကမ်မရွန်းနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအား နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရ အစိုးရတို့အကြား သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာသည် အသစ်ပြဌာန်းလိုက်သော ဥပဒေများအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ စစ်ဆေးခွင့်သာမက အခြားသော ဥပဒေများနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ အစိုးရအဆင့် အသီးသီး၌ အာဏာခွဲဝေထားပုံများနှင့် အစိုးရက ဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်မှုများကိုပါ စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်အထိ ကျယ်ပြန့်သွားတတ်သည်။

အချင်းချင်းဖိအကြား အငြင်းပွားမှုများအား ကြားနာ စီရင်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ထားသည်။ အိန္ဒိယ၊ မလေးရှား၊ မက္ကဆီကို၊ နိုင်ဂျီးရီးယားစသော နိုင်ငံများတွင်လည်း အစိုးရ၏အဆင့်များအကြား အာဏာခွဲဝေပုံကို စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ခွင့်ပြုထားသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် နောက်ဆုံးအဖြစ် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအား အစိုးရ၏ ဆောင်ရွက်မှုလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ခြင်းထက်စာလျှင် ဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်မှုများအပေါ် စစ်ဆေးခွင့် အာဏာပေးအပ်နိုင်သည်။ ယူဂန်ဒါနိုင်ငံ၏ အယူခံခုံရုံးတွင် အဆိုပါအခွင့်အာဏာရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေ ပိုဒ်ခွဲ ၁၃၇(၃)^၈ တွင် တစ်ဦးတစ်ယောက် သို့မဟုတ် အာဏာပိုင်တစ်ဖွဲ့၏ လုပ်ဆောင်ချက် သို့မဟုတ် လုပ်ဆောင်ရန် ပျက်ကွက်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ချိုးဖောက်သည်ဟု တစ်စုံတစ်ယောက်က လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း ခွင့်ပြုထားသည်။ လျှောက်ထားချက်သည် ခိုင်လုံသည်ဟု ခုံရုံးက ယူဆပါက ထိုအမှုကို ပြန်လည်ကြားနာစစ်ဆေးမည် ဖြစ်သည်။

၂.၁.၂။ မည်သူက စစ်ဆေးမည်နည်း။

နိုင်ငံအလိုက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာအတိုင်းအတာမှာ ကွဲပြားခြားနားသကဲ့သို့ စစ်ဆေးမှုပြုလုပ်ရာတွင် ပါဝင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များမှာလည်း ကွာခြားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ တည်ထောင်ထားသော ခုံရုံးများနှင့် လက်ရှိကျင့်သုံးဆဲ ဖြစ်သည့် တရားဥပဒေစနစ်တို့အပေါ်တွင် လုံးလုံးလျားလျား မဟုတ်သော်လည်း အတိုင်းအတာ ကြီးမားစွာ တည်ရှိနေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းပုံစံများတွင် အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးကို စစ်ဆေးမှုပြုလုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ထားခြင်းကြောင့် အမေရိကန်ပုံစံမှာ ဥပဒေပုံစံနှင့် ကွဲပြားခြားနားသည်။ အမေရိကန်ပုံစံအရ တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍအတွင်းရှိ တရားခုံရုံးအားလုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးရန် ပင်ကိုအခွင့်အာဏာရှိသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော် အဆင့်နိမ့်သော တရားရုံးများပင် ဥပဒေတစ်ခု သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခု သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဖောက်ဖျက်သည်ဟု စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့ စီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် တရားရုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်ရှုထောင့်မှနေ၍ အမှုကို ကြားနာစစ်ဆေးရမည်ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရပ်တည်ချက်ဖြင့် အငြင်းပွားဖွယ်ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များကို ကိုးကားရန်ငြင်းဆိုရမည် ဖြစ်သည်။

ထိုတရားရုံးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အယူခံဝင်နိုင်သော်လည်း မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးမှုအာဏာကို ကျင့်သုံးခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုဗဟိုတရားရုံးချုပ်မှာ တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ထိပ်ဆုံးတွင်ရှိကာ အမြင့်ဆုံး အယူခံဝင်ရာ တရားရုံးဖြစ်ပြီး အငြင်းပွားဖွယ် ဥပဒေများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ညီမှုရှိမရှိအား အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရှိသည်။ အမေရိကန်ပုံစံတွင် ပြည်ထောင်စုဗဟိုတရားရုံးချုပ်အများစုမှာ အငြင်းပွားမှုများ၏ အနည်းငယ်သော အရေအတွက်ကိုသာ ကြားနာစီရင်ရသောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာအများစုကို အောက်ခြေတရားရုံးများကသာ စီရင်ဆုံးဖြတ်လေ့ရှိသည်။ အက်စတိုးနီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အဆင့်နိမ့်သော တရားရုံးများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့် အာဏာတစ်မျိုးကို ပေးအပ်ထားသည်။^၆ ပေါ်တူဂီနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးစနစ်သီးသန့်ရှိသည့်တိုင် အဆင့်နိမ့်တရားရုံးများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့် ပေးထားသည်။^၇

အောက်ခြေ တရားရုံးများအား လုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးထားခြင်းမှာ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့်အာဏာများ ခွဲဝေပေး ထားခြင်းအဖြစ် ရှုမြင်နိုင်သည်။ (အခန်း ၇၊ ဗဟိုအာဏာများကို လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းတွင်ကြည့်ပါ) သို့ရာတွင် ထိုသို့ အာဏာခွဲဝေထားခြင်းဖြင့် အဆုံးသတ်တွင် တရားရုံးအားလုံးအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် အညီ ချိန်ညှိဆုံးဖြတ်နိုင်စွမ်းရှိရန် လိုအပ်လာပြီး အချို့နရာများတွင် တရားရုံးများ၏ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကိုယ်တိုင်က ယင်း၏ဘောင် ထဲမှနေ၍ ဦးစီးချုပ်ကိုင်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။

အချို့နိုင်ငံများတွင် အဆင့်နိမ့်သော တရားရုံးများပင် ဥပဒေတစ်ခု သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေကို ဖောက်ဖျက်သည်ဟု စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သို့သော် ထိုတရားရုံးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အယူခံဝင်နိုင်သည်။ အခြား နိုင်ငံများတွင်မူ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့် အာဏာကို ပုံမှန်လည်ပတ်နေသော တရားစီရင်ရေး အစိတ်အပိုင်းမှ သီးခြားခွဲထုတ်ထားသည်။

ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာပုံစံ၏ အားသာချက်တစ်ခုမှာ စီရင်ချက်များကို အယူခံဝင်ခွင့်ရှိခြင်းဖြစ် သည်။ အောက်ခြေတရားရုံးနှင့် အထက်တန်း တရားရုံး နှစ်ခုလုံးသည် ပြဿနာများကို သုံးသပ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုရှိမရှိ မေးခွန်းများကို ချိန်ဆပြီးမှ နောက်ဆုံးစီရင်ချက်ကို ချမှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အားနည်းချက်မှာ အချိန်ကြာမြင့်ခြင်းပင် ဖြစ် သည်။ ဤပုံစံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုတစ်ခုသည် အမြင့်ဆုံး တရားရုံးသို့ ရောက်ရှိပြီး အပြီးသတ် စီရင်ချက်တစ်ခု ချမှတ်ပြီးချိန်အထိ နှစ်နှင့်ချီ၍ ကြာနိုင်သည်။ ဤပုံစံတွင် အောက်ပိုင်းတရားရုံးများသည် အမှုတစ်ခုတည်းကို ကွဲပြားသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်သောကြောင့် အမြင့်ဆုံးတရားရုံးသို့ရောက်၍ အဆုံးသတ် စီရင်ချက်ချမှတ် မခံရသေးမှီ ရှေ့နောက်မညီညွတ်မှုများနှင့် ကြုံတွေ့ ရနိုင်သည်။

အခြားပုံစံတစ်မျိုးဖြစ်သော ဥပဒေပုံစံတွင်မူ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့်အာဏာကို ပုံမှန်လည်ပတ်နေသော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍမှ သီးခြားခွဲထုတ်ထားသည်။ ဤပုံစံတွင် သီးခြားဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရုံးက အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများအားလုံးကို သီးသန့်ကြားနာစီရင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးခွင့်အာဏာကို ပုံမှန်တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ အပြင်ဘက်တွင် ထားရှိသော စနစ်မျိုးတွင် အာဏာခွဲခြားဖြန့်ဝေခြင်းကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ထိန်းသိမ်းနိုင်မည်ဟု အချို့ ပညာရှင်များကဆိုသည်။ ဤသဘောတရားအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရုံးသည် အစိုးရ၏ မည်သည့်ကဏ္ဍနှင့်မှ မပတ်သက်ပဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များကို ကာကွယ် ထိန်းသိမ်းခြင်း လုပ်ငန်းတစ်ခုတည်းသာ ဆောင်ရွက်သည့် ကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ယူဆနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သီအိုရီအရ ထိုစနစ်တွင် အစိုးရ၏ကဏ္ဍတစ်ရပ်သည် အခြားကဏ္ဍတစ်ရပ်အပေါ်တွင် အလွန်အကျွံ လွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်းမရှိအောင် ကန့်သတ်ထားသောကြောင့် အာဏာခွဲဝေမှုကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ဆောင်ထိန်းသိမ်းနိုင်သည်။ ထို့ပြင် ဤပုံစံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ တရားဝင်မှုရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ကို အစိုးရ၏ မည်သည့်ကဏ္ဍထံတွင်မှ အပ်နှင်းထားခြင်း မရှိပေ။ အမေရိကန်ပုံစံနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ဥပဒေပုံစံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို အခြားမည်သည့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းကမှ ကြားနာဆုံးဖြတ်ခွင့်မရှိပဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရုံးတွင်သာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို စုစည်းပေးအပ်ထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ ပုံစံများထဲမှ ဥပဒေပုံစံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရုံးနမူနာများကို ဘီနှင့်၊ ဂျာမနီ၊ ရုရှား၊ တူရကီနှင့် ယူကရိန်းအပါအဝင် အခြားနိုင်ငံများတွင် တွေ့ရသည်။^{၁၁} အခြားနိုင်ငံများတွင်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရုံးနှင့် ဆင်တူသည့်စနစ်များ တည်ထောင်၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ဇယား ၁ တွင် စနစ်နှစ်ခု၏ အင်္ဂါရပ်များကို အနှစ်ချုပ်ဖော်ပြထားသည်။

ဇယား ၁။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သုံးသပ်ချက်၏ အမေရိကန်နှင့် ဥရောပပုံစံများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ "အမေရိကန်" ပုံစံ	ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ "ဥရောပ" ပုံစံ
<p>ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်ထားခြင်းမရှိ၊ တရားရုံးအားလုံးတွင် ပြဌာန်းချက် ဥပဒေတစ်စုံတစ်ရာအား အခြေခံဥပဒေကို ချိုးဖောက်သည်ဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ပယ်ဖျက်ခြင်း၊ လက်မခံခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။</p>	<p>ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်ထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးတစ်ခုတည်းကသာ ပြဌာန်းချက် ဥပဒေ တစ်စုံတစ်ရာအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ တရားမဝင်ကြောင်း သတ်မှတ်ကာ ပယ်ဖျက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။</p>
<p>ပြည်ထောင်စုဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာများအပြင် တရားစီရင်ရေးအာဏာ အရပါအမြင့်ဆုံးအယူခံ တင်သွင်းရာ တရားရုံးချုပ်ဖြစ် သည်။</p>	<p>ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကိုသာ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။</p>
<p>ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးမှု လုပ်ငန်းစဉ်မှာ "ခိုင်မာ"သည်။ သာမန်တရားစီရင်မှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် အညီကြားနာစီရင်သည်။</p>	<p>ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးမှု လုပ်ငန်းစဉ်မှာ "သဘောတရားဆန်"သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် တရားသူကြီးများနှင့် ရွေးကောက်ခံ အရာရှိများမှ လွဲပြောင်း တင်ပြလာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိမရှိဆိုင်ရာ မေးခွန်းများကို ဖြေကြားသည်။</p>

၂.၁.၃။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ အခြေအနေများနှင့် အချိန်အခါ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးမှုကို ကျင့်သုံးရန်လိုအပ်သည့် အချိန်အခါနှင့် အခြေအနေတို့မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေအနေဖြင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးမှုလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် သက်ရောက်နေသော အခြားသော အချက်နှစ်ချက် ဖြစ်သည်။ တရားရုံးအနေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ လက်ခံနိုင်မှုမရှိ စိစစ်ရေးအခွင့်အာဏာကို မည်သည့်အချိန်နှင့် မည်သည့်အခြေအနေမျိုးတွင် ထုတ်ဖော်ကျင့်သုံးနိုင်သည် ဆိုသော သတ်မှတ်ချက် စည်းကမ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးမှုအာဏာ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာကို ချဲ့ထွင်ရန်သော်လည်းကောင်း ကန့်သတ်ရန်သော်လည်းကောင်း ဆုံးဖြတ်နိုင်စွမ်းရှိသည်။ အချိန်အခါနှင့် ပတ်သက်၍ အချို့သော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍများတွင် ဥပဒေအသစ်များအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ လက်ခံနိုင်မှုမရှိဆိုသည်ကို ဥပဒေမပြဌာန်းမှီ စစ်ဆေးကြပြီး အခြား တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍများတွင် ဥပဒေတစ်ခုကို ပြဌာန်းပြီးမှသာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်

စစ်ဆေးရမည် ဖြစ်သည်။ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် ဥပဒေမူကြမ်းများကို စစ်ဆေး၍ ပယ်ဖျက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ဥပဒေအဖြစ် အတည်ပြုပြဌာန်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်မရှိတော့ပေ။^၂ ဥပဒေမပြဌာန်းမီ စစ် ဆေးပိုင်ခွင့်ကို ထောက်ခံသူများက ထိုနည်းစနစ်ဖြင့် ဥပဒေကြမ်းများနှင့် ပတ်သက်၍ ပြတ်သားစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို တန်ဖိုးထားကြသည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း ဥပဒေတစ်ရပ်ကို အတည်ပြုပြဌာန်းပြီးမှသာ ထိုဥပဒေ၏ သက်ရောက်မှုများနှင့် အကျိုးဆက်များကို ပြည့်စုံစွာ နားလည်ခံစားနိုင်လိမ့်မည်ဆိုသော အယူအဆရှိသေးသည်။ ထို့ကြောင့် အချို့သောလေ့လာသူများက ဥပဒေပြဌာန်းပြီး နောက်တွင်လည်း စစ်ဆေးခွင့်ပြုရန် အရေးကြီးသည်ဟု ယူဆကြသည်။

ထိုနည်းလည်းကောင်းပင် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၌ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအနေဖြင့် မည်သည့်အချိန်တွင် သုံးသပ်စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်၍ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် အာဏာပေးထားပြီး အခြားဖွဲ့စည်းပုံ ဥပဒေများတွင်မူ အခြားလုပ်ငန်းအဖွဲ့အစည်းများကိုသာ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ပေးထားပြီး “လှုံ့ဆော်သည့် အဖြစ်အပျက်” တစ်ခုခု ပေါ်ပေါက်မှသာ သုံးသပ်စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း သတ်မှတ်ထားသည်။ အချို့သော

တရားရုံးအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ လက်ခံနိုင်မှုရှိမရှိ စိစစ်ရေး အခွင့် အာဏာကို မည်သည့်အချိန်နှင့် မည်သည့်အခြေအနေမျိုးတွင် ထုတ်ဖော်ကျင့်သုံးနိုင် သည်ဆိုသော သတ်မှတ်ချက် စည်းကမ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက် ဆိုင်စစ်ဆေးမှုအာဏာ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာကို ချဲ့ထွင်ရန်သော်လည်းကောင်း ကန့်သတ်ရန်သော်လည်းကောင်း ဆုံးဖြတ်နိုင်စွမ်းရှိသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ဥပဒေ အသစ်များအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ လက်ခံနိုင်မှုရှိမရှိဆိုသည်ကို ဥပဒေမပြု ဌာန်းမီအချိန်တွင်သာ စစ်ဆေးနိုင်ပြီး အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်မူ သီးသန့်အမှု သို့မဟုတ် အငြင်းပွားခြင်းကိစ္စများနှင့် ဆက်စပ်၍သာ စစ်ဆေးခွင့်အာ ဏာကို ကျင့်သုံးခွင့်ရှိသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ဥပဒေအသစ်များ မပြဌာန်းမီ အမြဲတမ်း သုံးသပ်စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်သွားရန် သတ်မှတ်ထားသည်။ ဥပမာ ပြင်သစ်နိုင်ငံ ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် “ပြဌာန်းခြင်းဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေများ” ဟုခေါ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အချက်အလက်များကို အသေးစိတ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေက သီးသန့်တောင်းဆိုသတ်မှတ်ထားသော ပြဌာန်းချက်များကို ဥပဒေအဖြစ်အတည်မပြုမီ သုံးသပ် စစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။^၃ ထို့အတူ ချီလီနိုင်ငံ တွင်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေခုံရုံးသည် အခြေခံဥပဒေများအားလုံးကို မပြဌာန်းမီ သုံးသပ်စစ်ဆေးရန် တာဝန်ရှိသည်။^၄ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအောက်တွင်မူ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာကို သီးသန့်အမှု သို့မဟုတ် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ များ၏ ဆက်စပ်အကြောင်းရင်းများတွင်သာ ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများအရ တစ်စုံတစ်ယောက်က ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေခုံရုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေကို ဖောက်ဖျက်မှုတစ်ခုခုအား တိုက်ရိုက်စွဲစွဲတိုင်ကြားလာ သည့်အခါမှ သုံးသပ်စစ်ဆေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖော်ဆောင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။^၅ ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများ အမြောက်အများရှိသည်ကို ထောက်ခြင်းအားဖြင့်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်များကို ရေးဆွဲရာတွင် နည်းလမ်းများကို စိတ်ကြိုက်ပေါင်းစပ်၍ အမျိုးမျိုး ရေးဆွဲနိုင်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ မတူညီသော

နိုင်ငံအခြေအနေများအလိုက် မတူညီသော နည်းလမ်းများမှာ သက်ရောက်မှုအမျိုးမျိုးရှိမည်ဖြစ်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာကို ကျင့်သုံးရာတွင် လွတ်လပ်မှုနှင့် အခွင့်အရေးများပေးထားခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဿနာများတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ဩဇာအာဏာကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာတွင် လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် အခွင့်အရေးများ ပိုမိုခွင့်ပြုထားခြင်းသည် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် အာဏာပိုမိုအပ်နှင်းထားသည့် အဓိပ္ပါယ်ပင် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံများတွင် အချိန်ကာလအလိုက် သုံးသပ်စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်များကို ပြောင်းလဲခဲ့ကြသည်။ ဥပမာတစ်ခုအနေဖြင့် ပြင်သစ်မှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကောင်စီကို ပြပါမည်။ ယခင်က ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကောင်စီသည် ဥပဒေ သစ်များကို သမ္မတလက်မှတ် မထိုးခင် အချိန်တွင်သာ သုံးသပ်စစ်ဆေးခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့ အချိန်ကာလကန့်သတ်ထားသည့်အပြင် ကောင်စီတရားရုံးသည် အခြားသော ဥပဒေအမျိုးအစားများကို သုံးသပ်စစ်ဆေးလိုလျှင် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍမှ သမ္မတ၊ ဝန်ကြီးချုပ်၊ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုအစည်းအဝေးဥက္ကဋ္ဌ၊ လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုအစည်းအဝေးမှ အဖွဲ့ဝင် ၆၀ စသည်တို့အနက်မှ တစ်ဦးတစ်ဖွဲ့၏ စတင်ဆောင်ရွက်မှုပါမှ သုံးသပ်စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ် မတ်လနောက်ပိုင်းတွင် မူသီးခြားအမှုတစ်ခုအတွက် ပတ်သက်သူများက တောင်းဆိုလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကောင်စီသည် သက်ဆိုင်ရာဥပဒေကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီခြင်းရှိမရှိအပေါ် စစ်ဆေးသုံးသပ်ခွင့် ရရှိလာသည်။^{၁၆} ထို့ကြောင့် သုံးသပ်စစ်ဆေးမှု ပြုလုပ်နိုင်သည့် အချိန်မှာလည်း ပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ ဥပဒေသစ်များအား ပြဌာန်းအတည်ပြုခြင်းမပြုမီ သုံးသပ်စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိလာသကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကောင်စီ သည် ပြဌာန်းပြီးသော ဥပဒေများကိုလည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိကြောင်း တင်ပြလာပါက ကြားနာ စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိလာခဲ့သည်။ ပြင်သစ် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကောင်စီ၏ သုံးသပ်စစ်ဆေးပိုင်ခွင့် အာဏာများကို မြင့်မားစေခြင်းဖြင့် ကောင်စီ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ပြင်သစ် ဥပဒေပြု ရေးကဏ္ဍသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံအား တရားစီရင်ရေးဖြင့် ဥပဒေပြုသည့် နိုင်ငံပုံစံသို့ ပြောင်းလဲလာစေခဲ့ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် မကိုက်ညီသော ဥပဒေများကို အသစ်ပြင်ဆင်ရာတွင် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ခံမှုအပေါ် အားထားမှု လျော့ချလာခဲ့သည်။

သတိပြုရမည့်အချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာ၊ အခြေအနေများ နှင့် ပတ်သက်၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ထားခြင်းမျိုး အမြဲတမ်းမရှိပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာတည်ရှိခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းအာမခံထားသည့်တိုင် ယင်းအာဏာ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်၍ အနည်းကျဦးသာ ဖော်ပြထားလေ့ရှိသည်။ ယင်းအစား အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် သုံးသပ်စစ်ဆေးမှုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို ဥပဒေပြဌာန်းချက်များဖြင့် သတ်မှတ်ပေးထားသည်။ ဟန်ဂေရီနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးမှု အာဏာအပေါ် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ၏ လွှမ်းမိုးမှုပမာဏများကို တွေ့ရသည်။ ဟန်ဂေရီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၃၂(က) အရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးကို တည်ထောင်ခွင့်ပေးထားသည့်အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့်အာဏာကို ပေးအပ်ထားပြီး ဥပဒေပြဌာန်းချက်တစ်ခုက စစ်ဆေးခွင့်အာဏာ၏ နယ်ပယ်နှင့် ပုံသဏ္ဍာန်များကို သတ်မှတ်ပေးထားသည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေပုဒ်မ အမှတ် ၃၂ အရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံး၏ ရာထူးအဆင့်အတန်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းစသည့်

ခေါင်းစဉ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အသေးစိတ်ပြဌာန်းချက်များ ချမှတ်ကာစုံရုံး၏ စစ်ဆေးခွင့်အာဏာ နယ်ပယ်များကို သတ်မှတ်ခဲ့သည်။^{၁၇}

၂.၁.၄ - ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးမှုအာဏာ မရှိသည့်အခြေအနေ

နောက်ဆုံးအချက်မှာ အချို့သောနိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့် အာဏာအပိုင်းထားခြင်း မရှိပေ။ ဤနိုင်ငံများတွင် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ၏ ပြီးပြည့်စုံသော အချုပ်အခြာအာဏာကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားပြီး ဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍမှ ပြဌာန်းလိုက်သော ဥပဒေများအား သီးခြားအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ ထိန်းချုပ်ကြီးကြပ်နိုင်ခြင်း မရှိအောင် ကာကွယ်ထားသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ရှားပါးစနစ်များတွင် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍသည် အခြားကဏ္ဍများနှင့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့များနည်းတူ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အမိန့်ပြန်တမ်းများမှ သွေဖည်မှုမရှိစေရေးအတွက် ကိုယ်တိုင်ပင် ပြန်လည်ထိန်းချုပ်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ နယ်သာလန်နိုင်ငံမှာ ဤအခြေအနေမျိုးဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် "ဥပဒေများနှင့် ကတိကဝတ်စာချုပ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဆိုသည်ကို မည်သည့်တရားရုံးမျှ စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်မရှိစေရ" ဟုဖော်ပြထားသည်။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် အကြံပေးအဖွဲ့အစည်းများထားရှိကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိ မရှိ မေးခွန်းများကို တင်သွင်းခွင့်ပေးပြီး ဥပဒေပြုကဏ္ဍအနေဖြင့် အကြံပေးအဖွဲ့မှ တင်သွင်းချက်များကို လိုက်နာရမည်ဟု ပြဌာန်းထားခြင်း မရှိပေ။ ဖင်လန်နိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဥပဒေ ကော်မတီသည် ဥပဒေအဆိုပြု ချက်များနှင့် ယင်းတို့ရှေ့ မှောက် ရောက်ရှိလာသော အမှုများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိမရှိ၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိတို့ကို သုံးသပ်ကာကြေငြာချက်များ ထုတ်ပြန်လေ့ရှိသည်။^{၁၈} ဥပဒေပြုကဏ္ဍအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဥပဒေကော်မတီ၏ ရပ်တည်ချက်ကိုဖြစ်စေ၊ သမ္မတကဥပဒေကို အတည်ပြုသည်ဖြစ်စေ မပြု သည်ဖြစ်စေ ဂရုမထားပဲဥပဒေကို ပြဌာန်းပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်။ သမ္မတကဥပဒေကို အတည်ပြုရန် ငြင်းဆိုခဲ့ပါက လွှတ် တော်တွင် ဥပဒေကိုပြင်ဆင်ရေးဆွဲပြီး အတည်ပြုချက် ထပ်မံတောင်းခံရန် မလိုအပ်ပဲ ပြဌာန်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။^{၁၉}

၂.၁.၅။ ဆက်လက် လေ့လာဆန်းစစ်ချက်များ

ဤစာအုပ်တစ်အုပ်လုံးတွင် စိစစ်ပိုင်းခြားသောရှုထောင့်ဖြင့် ပြဌာန်းချက်များနှင့် စနစ်များသည် မည်သည့် အတိုင်းအတာအထိ အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်တွင် ချုပ်ကိုင်ထားခြင်း သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်သည်ဆိုသည်ကို ဆန်းစစ်ထားသည်။ ယင်းအာဏာကို သုံးသပ်ရာတွင် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသောရှုထောင့်မှ ချဉ်းကပ်ခြင်းမှာ လွန်စွာသင့်လျော်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးခြင်းအာဏာသည် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအား အခြားကဏ္ဍများအတွက် ဖွင့်ဆိုချက်များအပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ဖွင့်ဆိုချက်အားလုံးနှင့် ပတ်သက်၍ အပြီးအပြတ် ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် ခွင့်ပြုထားသောကြောင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် အာဏာများ စုစည်းတည်ရှိနေသည်။ နိုင်ငံရေးကဏ္ဍများသည်လည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ဩဇာကို နာခံကြရသည်။ သို့ရာတွင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာကျင့်သုံးခြင်းကြောင့် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍများကြားတွင် အာဏာကိုမျှတစွာခွဲဝေထားနိုင်ကာ ကဏ္ဍတစ်ရပ်သည့် အခြားကဏ္ဍများ၏ ပါဝင် ပတ်သက်မှုမရှိပဲ တစ်ဖွဲ့တည်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အလွန်အကျွံ သုံးစွဲပိုင်ခွင့်မရှိပေ။ အစိုးရ၏ နိုင်ငံရေးကဏ္ဍများ သည်ဥပဒေများကို ရေးဆွဲပြဌာန်းခြင်း၊ အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့် စားရိတ်သုံးစွဲခြင်း၊ စစ်တပ်ကို

ထိန်းချုပ်ခြင်းနှင့် အစိုးရဌာနအများစုကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း တို့ကို လုပ်ဆောင်ကြသည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် ယင်းတို့ထဲမှ အချို့လုပ်ငန်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာဖြင့် ပါဝင် ပါတ်သက်ခွင့် သို့မဟုတ် ကြီးကြပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးသည့် အာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ရန် အစပျိုးပေးသည့် အဖြစ်အပျက်များ ပေါ်ပေါက်ရန် လိုအပ်ခြင်းဟူသော ကန့်သတ်ချက်ရှိသလို စစ်ဆေးရေးအာဏာကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည့်အကြောင်း အရာများမှာလည်း ကန့်သတ်ထားသောကြောင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏အာဏာဖြန့်ကျက်မှုမှာ အကန့် အသတ်ရှိသည်။ အချို့သော အခြေအနေများတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအနေဖြင့် တရားစွဲဆိုသူများ သို့မဟုတ် အခြားသော အစိုးရ၏ကဏ္ဍများက တင်ပြလာသော အမှုများ၊ အငြင်းပွားမှုများနှင့် ဥပဒေများကိုသာ ကြားနာစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိ သည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေများအောင်တွင် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍသည် အချို့သော ဥပဒေ အနည်းငယ်ကိုသာ သုံးသပ်စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် လွတ်လပ်စွာ သီးခြားရပ်တည်ခွင့်ရှိသည့် တရား စီရင်ရေးကဏ္ဍသည်ပင် အာဏာကို အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ကျင့်သုံးနိုင် သည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း လုပ်ငန်း များအား အာဏာကို တစ်နေရာတည်း စုထားရန် သုံးသည့် နည်းလမ်းများ သို့မဟုတ် ကဏ္ဍအသီးသီး သို့ အာဏာဖြန့်ဝေရန်နည်းလမ်းများဟု တစ်မျိုးစီ ရှုမြင်နိုင်သော်လည်း ကောင်းစွာလည်ပတ်နေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစနစ်များတွင် နှစ်မျိုးစလုံး ဖော်ဆောင်နိုင်သော အစီအစဉ်များ ဖန်တီးထားသည်။ သင့်လျော်သော ဟန်ချက်ညီမှုကို ဖန်တီးပေးထားခြင်းဖြင့် အစိုးရ၏ လည်ပတ်ပုံကို မြှင့်တင်ပေးပြီး အခြားသော ကဏ္ဍများ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကိုလည်း ဥပဒေနှင့် ပို၍ညီညွတ်စေမည် ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာသည် တရား စီရင်ရေးကဏ္ဍအား အခြားကဏ္ဍများအတွက် ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် ခွင့်ပြုထားသောကြောင့် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍ တွင် အာဏာများ အလေးသာနေသည်။ သို့ရာတွင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ရှု ထောင့်မှကြည့်လျှင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာကျင့်သုံးခြင်းကြောင့် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍများကြားတွင် အာဏာကိုမျှတစွာ ခွဲ ဝေထားနိုင်သည်။ ကောင်းစွာလည်ပတ်နေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ စနစ်များတွင် အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်တွင် ချုပ်ကိုင်ထားရန် နည်းလမ်းနှင့် ကဏ္ဍအသီးသီးသို့ အာဏာဖြန့်ဝေရန် နည်းလမ်းနှစ်မျိုးစလုံး ဖော်ဆောင်နိုင် သော အစီအစဉ်များ ဖန်တီးထားသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအများစုတွင် တရားဥပဒေအရ ကာကွယ် ထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ခိုင်မာသောပုံစံတစ်ခု ပါဝင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များကို တသမတ်တည်း ဘက်မလိုက်ပဲ ဖော်ဆောင်ရန် တာဝန်ယူထားရသည့် ကဏ္ဍဖြစ်သော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ကြီးကြပ်ထိန်းသိမ်းမှု လုပ်ငန်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဖောက်ဖျက်ခြင်းများအား ကာကွယ်တားဆီးခြင်းကို ဆောင်ရွက်သည်။ သို့ရာတွင် ဤအခန်း၌ ဆွေးနွေးထားသည့် အချက်များအတိုင်း တရားစီရင် ရေးကဏ္ဍသည် နိုင်ငံရေးဖိအားများမှ ကင်းလွတ်မည်မဟုတ်ကြောင်း သတိပြုရမည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအပေါ် နိုင်ငံရေးအရ စွက်ဖက်လွှမ်းမိုးမှုများကို လျော့ချရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရှိသော်လည်း တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် သီးသန့်လည်ပတ်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ နိုင်ငံရေးအရ ရိုက်ခတ်မှုများမှ

ကင်းလွတ်မည်လည်းမဟုတ်ပါ။ ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံရေးအပိုင်းတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားသူများက တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်မည်ဖြစ်ပြီး ထိုသို့ခန့်အပ်ရာတွင် မိမိတို့နှင့် နိုင်ငံရေးအမြင်တူ သူများကိုသာ ရွေးချယ်မည်ဟု ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။ တရားသူကြီးများက တရားစီရင်ရာတွင်လည်း ကိုယ်ပိုင် အယူအဆနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်တို့ ပါဝင်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် တရားစီရင်ရာတွင် ပြည်သူများက မည်သည်ကိုလိုလားသည်သို့မဟုတ် အာဏာပိုင်များက မည်သို့ပြဌာန်းမည်စသည့် အချက်များလည်း တရားသူကြီး အပေါ် သက်ရောက်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံနောက်ခံအခြေအနေအလိုက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာ၏ ပမာဏနှင့် ပုံသဏ္ဍာန်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဟန်ချက်ညီမှု တစ်ခုကို ဖန်တီးပေးနိုင်ရန် လိုအပ်ပေသည်။

၂.၂။ အခြားအခွင့်အာဏာများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့် အာဏာအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တရား စီရင်ရေးကဏ္ဍအား ဥပဒေပြုရေးအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်စေမည့် အခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုလည်း အပ်နှင်းနိုင်သည်။ ယင်းတို့ထဲမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ မပြဌာန်းရသေးသော သို့မဟုတ် ပြဌာန်းပြီး ဥပဒေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အကြံပြုချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယနည်းလမ်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအား ပါဝင်လှုပ်ရှားခွင့်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍ၏ အခွင့်အာဏာများတွင် အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်း များအား ယေဘုယျအားဖြင့် ကြီးကြပ်ခွင့်ကို တိုးချဲ့ ထည့်သွင်းပေးနိုင်သည်။ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲအား စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်းနှင့် လွှတ်တော်ကို ရုတ်သိမ်းခြင်း တို့တွင်လည်း တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေက ပြဌာန်းပေးနိုင်သည်။ ထို့ပြင် တရားရုံးများသည် နိုင်ငံရေးပါတီများအား

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အများစုတွင် တရားဥပဒေအရ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ခိုင်မာသော ပုံသဏ္ဍာန်တစ်ခု ပါဝင်သည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ကြီးကြပ်ထိန်းသိမ်းမှုလုပ်ငန်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဖောက်ဖျက်ခြင်းများအား ကာကွယ်တားဆီးခြင်းကို ဆောင်ရွက် သည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် သီးသန့်လည်ပတ်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ နိုင်ငံရေးအရ ရိုက်ခတ်မှုများမှ ကင်းလွတ်မည်လည်း မဟုတ်ပါ။ ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံရေး အပိုင်းတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားသူများက တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်မည်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူများက မည်သည်ကိုလိုလားသည် သို့မဟုတ် အာဏာပိုင်များက မည်သို့ပြ ဌာန်းမည်စသည့်အချက်များလည်း တရားသူကြီးအပေါ် သက်ရောက်မည် ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ချက်ထက်စာလျှင် အခြားသောနည်းလမ်းများ ဖြစ်ကြ သည့် မပြဌာန်းရသေးသော သို့မဟုတ် ပြဌာန်းပြီး ဥပဒေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အကြံ ပြုချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေး တွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအား ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ပေးခြင်း စသော နည်းလမ်းများဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအား ဥပဒေပြုရေး အပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်စေမည့် အခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အပ်နှင်းနိုင်သည်။

ထိန်းသိမ်းကြီးကြပ်ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများကို ကြီးကြပ်ခြင်းတို့ကိုလည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတော်များများတွင် နိုင်ငံတော် တည်ငြိမ်ရေးကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် အရေးအခင်းကာလ များအတွင်း အာဏာအလွဲသုံးစားမှုများကို တားဆီးရန်အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်မှ အရေးပေါ်အခြေအနေ မကြေငြာခင် တရားစီရင်ရေး၏ ခွင့်ပြုချက်ကို ရယူရမည်ဟု ပြဌာန်းထားသည်။

၂.၂.၁။ အကြံပြုရေးဆိုင်ရာ သဘောတရားများ

အကြံပြုရေးဆိုင်ရာ သဘောထားများမှာ ဝတ္တရားအရ မဖြစ်မနေလိုက်နာရန် မလိုအပ်ဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးရေးအာဏာ၏ အခြားသောပုံစံတစ်မျိုးအဖြစ် ယူဆနိုင်သည်။ အကြံပြုချက်သဘောထားများ ပေးပို့ခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် အစိုးရ၏ အခြားကဏ္ဍများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိနှင့် ပတ်သက်၍ အကြံပြုနိုင်ပြီး တရားရုံး၏အကြံပြုချက်များကို မဖြစ်မနေ လိုက်နာကျင့်သုံးရမည်ဟူသော သဘောကိုလည်း မဆောင်ပေ။ ဥပမာအားဖြင့် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍသည် ဥပဒေတစ်ခုနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးနေစဉ် တရားရုံး၏ အကြံပြုချက် သဘောထားကို ကိုးကားနိုင်သည်။ အကြံပြုချက်သဘောထားများမှာ အာဏာသက်ရောက်မှု မရှိသောကြောင့် တရားဥပဒေအရ အင်အားမရှိပေ။ ယင်းတို့သည် ဥပဒေအရထက် နိုင်ငံရေးအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် တာဝန်ကိုသာထမ်းဆောင်ပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုအနေဖြင့် အကြံပြုချက်သဘောထားများသည် ဥပဒေပြုရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် သိသာစွာ လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းရှိသည်။ ဥပဒေတစ်ခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဟုဆို၍ ဆန့်ကျင်သူများအနေဖြင့် ယင်းဥပဒေအား မေးခွန်းထုတ်ထား သော အကြံပြုချက်သဘောထားတစ်ရပ်ကို အခြေပြုကိုးကားကာ မိမိတို့၏ လျှောက်လဲချက်များကို တရားလမ်းကြောင်းအရ ပိုမိုခိုင်မာလာအောင်ပြုလုပ်၍ နိုင်ငံရေးအရ ကြီးမားသော သက်ရောက်မှုများအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲနိုင်သည်။ ထို့အတူ ဥပဒေတစ်ခုကို ထောက်ခံထားသော အကြံပြုချက်သဘောထားသည်လည်း ထိုဥပဒေကို နိုင်ငံရေးအရ ထိပ်တိုက် ရင်ဆိုင်လာခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အကြံပြုချက်သဘောထားများမှာ တရားဥပဒေအရ အာဏာသက်ရောက်မှုမရှိသောကြောင့် ယင်းတို့မှာ ပြဿနာတစ်ခုတွင် အပြီးသတ် ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်စွမ်း မရှိချေ။ နိုင်ငံရေးပိုင်းမှ လှုပ်ရှားသူများအနေဖြင့် အကြံပြုချက်သဘောထား၏ တရားဝင်စေခြင်း သို့မဟုတ် မဝင်စေခြင်း အရှိန်အဝါကို ကျော်လွှားနိုင်ကြသည်။ ဤလုပ်ထုံးလုပ်နည်းဥပမာကို ကနေဒါနိုင်ငံတွင် တွေ့နိုင်သည်။ ကနေဒါနိုင်ငံရှိ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် သုံးသပ်စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်အာဏာများအပြင် ဥပဒေများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရက ကိုးကားသည့်မေးခွန်းများ တင်ပြလာပါက တရားဥပဒေအားဖြင့် အာဏာသက်ရောက်ခြင်းမရှိသော အကြံပြုချက် သဘောထားများကို ထုတ်ပြန်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂.၂.၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်း

တရားစီရင်ရေးအာဏာသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခွင့်အထိ သက်ရောက်နိုင်ခြင်းမျိုးလည်း ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပိုင်ခွင့်အားဖြင့် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်သူများသည် အစိုးရ၏ တရားဥပဒေ ဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဘောင်တစ်ခုလုံးကို အခြေခံကျကျ ပြောင်းလဲနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ တည်ငြိမ်မှုကို ထိန်းသိမ်းရန် အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအများစုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန် အလွန်ခက်ခဲသော လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများသာ ခွင့်ပြုထားပြီး အများအားဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၊

နိုင်ငံရေးအရ ပတ်သက်သူများ၊ အစိုးရ၏ ကဏ္ဍများ များစွာပါဝင်ရန်လိုအပ်သည်။ အချို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကို ပါဝင်ပတ်သက်ခွင့် ပြုထားသည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ပြင်ဆင်မှုများအနေဖြင့် အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုရှိမရှိကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက ဝင်ရောက်ဆွေးနွေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။^{၂၂} ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါအချို့သော ပြဌာန်းချက်များ၏ အရေးပါပုံကို အလေးထားကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကို အရေးကြီးသော နေရာတစ်ခုပေးထားရန် လိုအပ်ကောင်း လိုအပ်ပေမည်။ တကယ်တမ်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အချို့သော ပြဌာန်းချက်များသည် နိုင်ငံရေးအရ မည်မျှပင် ကန့်ကွက်နေကြပါစေ၊ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ထောက်ခံမှုမပါပဲ နိုင်ငံရေးဘက်မှ သက်ဆိုင်သူများသည် ထိုပြဌာန်းချက်များကို ပြင်ဆင်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ ဤလုပ်ထုံးလုပ်နည်းကြောင့် အချို့ကိစ္စများမှာ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မဆိုင်တော့ပဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရာတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကို အားထားလာကြရပြီး ထိုအချက်ကြောင့်ပင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ဩဇာအာဏာမှာ ပိုမိုခိုင်မာတောင့်တင်းလာသည်။ ယူကရိန်းနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးတွင် ထိုကဲ့သို့သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ကျင့်သုံးသည်။

၂.၂.၃။ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာခြင်း

အရေးအခင်းကာလများတွင် လျင်မြန်၍ ထိရောက်သော တုံ့ပြန်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအများစုတွင် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍတစ်ရပ် သို့မဟုတ် ပါဝင်လှုပ်ရှားသူ တစ်ဦးတစ်ဖွဲ့ကို အရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေငြာ ခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းထားသည်။ အရေးပေါ်ကာလများတွင် အစိုးရအဖွဲ့သည် လျင်မြန်စွာ၊ တိကျပြတ်သားစွာ တုံ့ပြန်လှုပ်ရှားနိုင်သည်ဟု ယူဆသောကြောင့် အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာခွင့် အာဏာကို အများအားဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့ထံ အပ် နှင်းထားတတ်သည်။ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာပိုင်ခွင့် အာဏာသည် အကြွင်းမဲ့အာဏာဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ကို အာမခံချက်များအပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များကို ယာယီ အားဖြင့် ရုပ်ဆိုင်းထားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ စွာကျယ်ပြန့်သော အာဏာကို အလွဲသုံးစားခြင်းမှ ကာကွယ်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအများစုတွင် အရေးပေါ်အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သော အခြေအနေများကို သီးခြား ပြဌာန်းကန့်သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် အရေးပေါ် အခြေအနေ သတ်မှတ်ရာတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ အပါအဝင်အခြားသော ကဏ္ဍများ၏ ထောက်ခံမှုကိုလိုအပ်ကြောင်း ကန့်သတ်ခြင်း စသည်တို့ဖြင့် အစိုးရ၏ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာပိုင်ခွင့် အပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ သတ်မှတ်ထားသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအား အစိုးရအဖွဲ့မှ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာခြင်းအား ပိတ်ပင်ပိုင်ခွင့်ကို ပေးအပ်ထားသည်။^{၂၄} အရေးပေါ်အခြေအနေကို ဘုရင်မှကြေငြာနိုင်သော်လည်း ဝန်ကြီးများကောင်စီနှင့် နိုင်ငံတော်အစည်းအဝေးတို့က မထောက်ခံလျှင် တရားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိပေ။ နိုင်ငံတော်အစည်းအဝေးတွင် သတ်မှတ်ထားသော အမတ်အရေအတွက်က တောင်းဆိုပါက ဘုရင်၏အမိန့်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးအနေဖြင့် အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာချက်အမိန့်ကို ပိတ်ပင်ပိုင်ခွင့်အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ပြန်လည်ကန့်သတ်ထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးအနေဖြင့် အရေးပေါ်ကြေငြာချက်ကို ပိတ်ပင်လိုလျှင် အဖွဲ့ဝင် သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ ထောက်ခံမှုကို လိုအပ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့် အလားအလာကြောင့် အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာခြင်းဆိုင်ရာ

362 ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးရေး နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း (နိုင်ငံတကာ IDEA)

အစိုးရအဖွဲ့၏ သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်မှာ ကျို့သွားခဲ့သည်။

၂.၂.၄။ စွဲချက်တင်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် စွဲချက်တင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အား နိုင်ငံရေးအရ အလွဲသုံးစားပြုခြင်းနှင့် အစိုးရအဖွဲ့ ၏ လွှတ်တော်အား ရုတ်သိမ်းပိုင်ခွင့်အာဏာတို့ကို ဆန့်ကျင်ကာ တရားဥပဒေအရ အာဏာ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍမှ ဝင်ရောက်စွတ်ဖက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဆိုသော အလားအလာနှင့်ပင် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍမှ အစိုးရအဖွဲ့အား အကြောင်းမခိုင်လုံပဲ စွပ်စွဲပြစ်တင်သည့် အကြိမ်အရေအတွက် လျော့ကျသွားစေနိုင်သလို အစိုးရအဖွဲ့အနေဖြင့် လွှတ်တော်ကို ရုတ်သိမ်းရန် ကြိုးပမ်းရာတွင် ပိုမိုခက်ခဲစေသော အတားအဆီးတစ်ရပ်အဖြစ်လည်း သက်ရောက်မှုရှိသည်။

ဥပဒေပြုရေးနှင့် အစိုးရအဖွဲ့တို့အပေါ် တရားစီရင်ရေးက ဝေဖန်ပစ်တင်ခြင်းဖြင့် အဆိုပါကဏ္ဍများအတွက် နိုင်ငံရေးအရ ဆိုးရွားသော ရိုက်ခတ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်လိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များ ဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့အား ဖြုတ်ချရန် စွပ်စွဲချက်များနှင့် လွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းရန် အကြောင်းပြချက်များကို ပို၍ မှန်ကန်နိုင်လုံစေရန် ထောက်ပံ့ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတို့တွင် တရားစီရင်ရေးသည် စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်း လုပ်ငန်း များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည်။^{၂၆}

နိုင်ငံအကြီးအကဲအား စွဲချက်တင်ခြင်း၊ လွှတ်တော်အား ရုပ် သိမ်းခြင်း၊ နိုင်ငံရေး ပါတီများအား ထိန်းသိမ်းကြီးကြပ်ခြင်း သို့ မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များအား ကြီးကြပ်ခြင်း သို့ မဟုတ် အရေးပေါ်အခြေအနေ မကြေညာမှီ အတည်ပြုပေး ခြင်းစသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများဖြင့်လည်း တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍ၏ အာဏာကို ချဲ့ထွင်အသုံးပြုနိုင်သည်။

၂.၂.၅။ ရွေးကောက်ပွဲများကို စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း

တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် ရွေးကောက်ပွဲများကို စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် ကူညီခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ ကို ကြီးကြပ်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းများအပေါ်တွင် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ သြဇာလွှမ်းမိုးမှုရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဂျာမနီ၊ တောင်ကိုရီးယားနှင့် တူရကီနိုင်ငံတို့ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ များတွင် တရားရုံးများအား နိုင်ငံရေးပါတီများအပေါ် ထိန်းသိမ်းကြီးကြပ်ခွင့်နှင့် အချို့အခြေအနေများတွင် ပိတ်ပင်တားဆီးခွင့်တို့ကိုပါ ပေးအပ်ထားသည်။^{၂၇} ပြင်သစ်နှင့် မွန်ဂိုးလီယားစသည့် နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် တရားရုံးများအား ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ဆန္ဒခံယူပွဲများကို ကြီးကြပ်ခွင့်အာဏာကို ပြဌာန်းထားသည်။^{၂၈} ပြင်သစ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကောင်စီသည် နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်အပေါ်တွင် အထူး သြဇာလွှမ်းမိုးနိုင်ပြီး မူတသောရွေးကောက်ပွဲများအဖြစ် ကာကွယ်ပေးသူနေရာမှနေ၍ ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုလုံး ကို တရားမဝင်ဟုပင် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ကောင်စီသည် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ မဲဆွယ်လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးခန့်ခွဲမှု အပါအဝင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းသတ်မှတ်ချက်များ ဖော်ဆောင်ခြင်းကို စောင့်ကြည့်ကြပ်မတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၃။ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ခွင့်နှင့် တာဝန်ခံနိုင်မှု

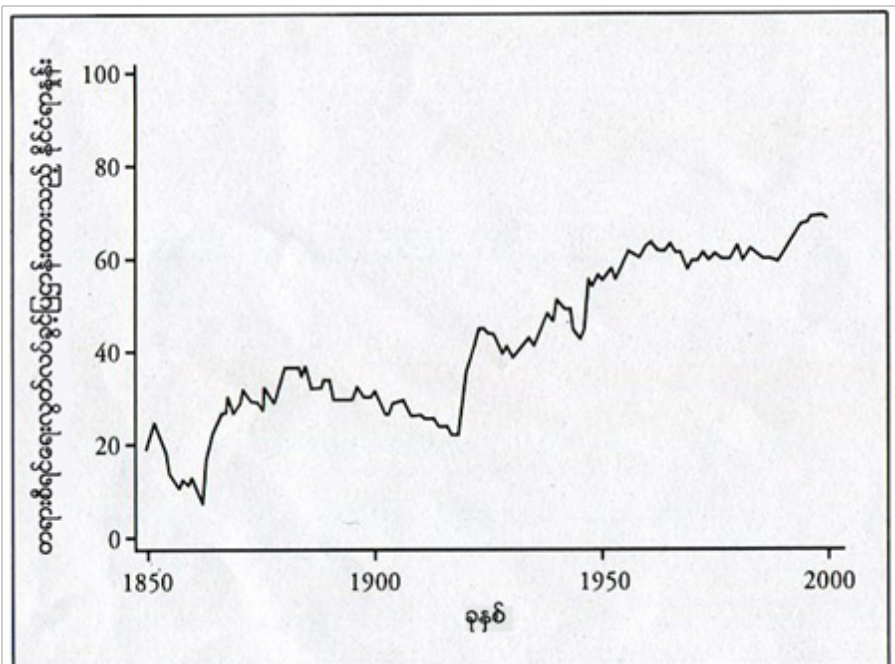
တရားစီရင်ရေးက ကျင့်သုံးနိုင်သော အာဏာအမျိုးမျိုးအကြောင်း လေ့လာပြီးနောက် ယခုအခါ တရားစီရင်ရေး လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ပိုင်ခွင့်၏ အရေးပါပုံနှင့် အခြားကဏ္ဍများက တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်ရန်နှင့် ကြီးကြပ်နိုင်ရန် အသုံးပြုသော ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေပါ နည်းလမ်းများသည် တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ တရားစီရင်ရေးစနစ်တွင် သီးခြားအာဏာများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ မည်မျှ ရှိသည်ဆိုခြင်းကို မစဉ်းစားဘဲ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်ရှိရေးသည်သာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ချောမွေ့စွာလည်ပတ်နိုင်ရန် အခြေခံလိုအပ်ချက်ပင် ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေး၏ လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ပိုင်ခွင့်မှာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၏ မှတ်ကျောက်ဖြစ်ပြီး ဥပဒေကို ဘက်မလိုက်ပဲ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ လွတ်လပ်စွာရပ်တည်နိုင်ရေးမှာ လူ့အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အာမခံချက်များကို ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအနေဖြင့် အငြင်းပွားမှုများတွင် လွတ်လပ်၍ အဓိပ္ပါယ်ရှိစွာ ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးခြင်းစသည်တို့အတွက် အရေးပါဆုံးသာ လိုအပ်ချက်ပင် ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများစုတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ ကို တိကျစွာ ပြဌာန်းထားသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ကျင့်သုံးနေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအားလုံး၏ ၆၅ ရာခိုင်နှုန်းတွင် ဤကဲ့သို့ ကတိပြုချက်မျိုး ထည့်သွင်းထားသည်။ ထိုအရေအတွက်မှာ အချိန်ကာလအလိုက် တဖြည်းဖြည်းတိုးမြှင့် လာ ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ပုံ.၁ တွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ တိတိကျကျ အာမခံခြင်းသို့ ပြောင်းလဲလာကြပုံကို တင်ပြထားသည်။

<p>တရားစီရင်ရေး၏ လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ပိုင်ခွင့်မှာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၏ မှတ်ကျောက်ဖြစ်သည်။</p>	<p>တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် လွတ်လပ်ခွင့်မရှိဘဲ လွှမ်းမိုးခံနေရပါက နိုင်ငံရေးကဏ္ဍ၏ အာဏာကို ထိန်းကြောင်းနိုင်ခြင်း မရှိတော့ပဲ ပုဂ္ဂလိက အခွင့်အရေးများအပေါ် ကာကွယ်ရေးများ အားနည်းလာကာ</p>
---	---

အကျင့်ပျက်ခြစားရန် အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ပေါက်လာပေမည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အလွန်အကျွံ ကျင့်သုံးပါက ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် နိုင်ငံရေးတာဝန်ယူမှုများအပေါ် သိသာစွာ အနှောင့်အယှက် ပေးနိုင်သည်။ ထို့ပြင် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးလိုအပ်ချက်များကို ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် ထိရောက်၍ လျင်မြန်စွာ တရားစီရင်နိုင်ရေးအတွက် တာဝန်ခံရမည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအနေဖြင့် တာဝန်ခံနိုင်မှု ရှိစေရန်အတွက် ယင်းအပေါ်တွင် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍ သို့မဟုတ် ကြီးကြပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သော တရားစီရင်ရေးကောင်စီများက အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လွှမ်းမိုးပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် ကြီးကြပ်ပိုင်ခွင့် ပေးနိုင်သည်။ တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် တာဝန်ခံနိုင်မှုအကြားတွင် ဟန်ချက်ညီစေရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို တည်ဆောက်သူများ အနေဖြင့် သက်ဆိုင်ရာတိုင်းပြည်၏ ဆက်စပ်အခြေအနေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ မဏ္ဍိုင်ကြီးလေးခု အတွင်းဘက်နှင့် အပြင်ဘက်နှစ်ခုလုံးမှ အကြောင်းတရား များစွာသည် တရားစီရင်ရေး၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်အပေါ် သက်ရောက်ကြသည်။ ဤအပိုင်းတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြား လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် တာဝန်ခံမှုတို့အပေါ် တိုက်ရိုက် သက်ရောက်မှုရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပုံစံသုံးမျိုးမှ ရွေးချယ်စရာများကို အဓိကထား ဆွေးနွေးသွားပါမည်။

ပုံ.၁ - ဗဟိုတရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်၍ တိကျစွာ ဖွင့်ဆိုထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၏ ရာခိုင်နှုန်းကို နှစ်အလိုက် ဖော်ပြထားသည်။ (N - ၅၅၀)

မှတ်ချက် - N မှာ ဤဇယားတွင် လေ့လာထားသော ရှေးခေတ်နှင့် လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေများ၏ အရေအတွက်ဖြစ်သည်။ ၁၈၅၀မှ စ၍ အကျမ်းဖျဉ်း ၈၀၀မျှရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအနက်မှ ၅၅၀ (ဒုတိယကမ္ဘာစစ် နောက်ပိုင်းပြဌာန်းသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအားလုံး၏ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်း အပါအဝင်) တို့တွင် ဗဟိုတရားစီရင်ရေးဌာနများ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ တိကျစွာ ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားသည်။

ရင်းမြစ်။ [constitutionmaking.org/](http://www.constitutionmaking.org/) တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အစီရင်ခံစာ၊ <<http://www.constitutionmaking.org/reports.html>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း လေ့လာကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

တရား စီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် တာဝန်ခံမှု တို့အပေါ် တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှုရှိသော နည်းလမ်း ပုံစံ သုံးမျိုးရှိပြီး ၎င်းတို့မှာ တရားသူကြီးများအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပုံ၊ တရားသူကြီးများ၏ ရာထူးသက်တမ်းနှင့် တရားသူကြီးများအား ရာထူးမှ ထုတ်ပယ်ပုံတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ပထမဆုံး ပုံစံမှာ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအပေါ် အခြားသော အစိုးရ၏ ကဏ္ဍများက လွှမ်းမိုးရာတွင် အလွန် ထိရောက်သော နည်းလမ်းဖြစ်သည့် တရားသူကြီးများ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ နိုင်ငံများစွာတွင် ဤကိစ္စကြောင့် သဘောကွဲလွဲမှုများ

ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ တရားစီရင်ရေး လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်သော ဒုတိယအချက်မှာ တရားသူကြီးများ၏ ရာထူးသက်တမ်းဖြစ်သည်။ ရာထူးသက်တမ်း ကြာမြင့်စွာ ခန့်ထားခြင်း ခံရသော တရားသူကြီးများ အနေဖြင့် အများနှင့် ဆန့်ကျင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကြောင့် ယင်းတို့အား နိုင်ငံရေးကဏ္ဍက တန်ပြန်တိုက်ခိုက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးထားသည်။ ရာထူးသက်တမ်း ကြာမြင့်ခြင်းကြောင့် တရားသူကြီးများသည် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် မလျော်ညီသော ပုဂ္ဂိုလ်ရေးများ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းတို့ လျော့နည်းပြီး တရားသူကြီးများအနေဖြင့် နိုင်ငံရေးအကြောင်းများထက် တရားဥပဒေအကြောင်းတရားများဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အပြည့်ဖြင့် လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ တစ်ဖက်တွင်မူ ရာထူးသက်တမ်း ကြာမြင့်ခြင်းသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲနှင့် တိုးတက်မှုတို့ကို ကန့်သတ်ခြင်းဟုလည်း ရှုမြင်နိုင်သည်။ တတိယ အချက်မှာ တရားသူကြီးများအား ရာထူးမှ ထုတ်ပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တရားသူကြီးများအား တစ်ဖက်သက် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ထုတ်ပယ်ခံရခြင်းများမှ ပုစံအမျိုးမျိုးဖြင့် အကာအကွယ်ပေးထားသည်။

၃.၁ ။ တရားသူကြီးများ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း တရားသူကြီးများကို ရွေးချယ်ခြင်းအာဏာသည် အာဏာ ချိန်ခွင်လျာအပေါ် များစွာသက်ရောက်မှုရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအများစုတွင် ထိုအာဏာအား နိုင်ငံရေးအစိတ်အပိုင်းများကို ပေးအပ်ထားပြီး ယေဘုယျအားဖြင့် သမ္မတ သို့မဟုတ် ဝန်ကြီးချုပ်က ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သို့သော် သမ္မတ သို့မဟုတ် ဝန်ကြီးချုပ်သည် အခြားသော အဖွဲ့အစည်း၊ ကဏ္ဍများ၏ ထောက်ခံမှု၊ တင်သွင်းမှု သို့မဟုတ် အတည်ပြုမှုတို့ မပါဝင်ပဲ ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားလေ့ မရှိပေ။ မည်သို့ဆိုစေ အချို့သော အစိုးရအဖွဲ့များမှာ ဤနေရာတွင် ဩဇာရှိကြသည်။ ဇင်ဘာဘေ့ဒ်နိုင်ငံတွင် သမ္မတသည် တရားစီရင်ရေး အမှုထမ်းကော်မရှင်နှင့် တိုင်ပင်ကာ တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ပိုင် ခွင့်ရှိသည်။^{၃၀} သို့သော် ထိုကော်မရှင်၏ အဖွဲ့ဝင်အများစုကိုလည်း သမ္မတကပင် ခန့်အပ်ထားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် တရားသင်္ကြမ်းခန့်အပ်ခြင်းအာဏာကို နှစ်ဖက် မပေးထားသည်ဆိုသော်လည်း အဓိပ္ပါယ်သိပ်မရှိတော့ပေ။

ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့မှ တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ခြင်းပိုင်ခွင့် အာဏာရှိခြင်းသည် တရားစီရင်ရေး အပေါ် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍက ပြန်လည်ထိန်းသိမ်းထားခြင်း ပင်ဖြစ်သည်။

အချို့နိုင်ငံများတွင် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍသည် တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်မှုတွင် ပိုမိုအာဏာရှိသည်။ မက်ဆီဒိုးနီး ယား သမ္မတနိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးနှင့် သမ္မတ၏ တရားစီရင်ရေးကောင်စီမှ အဖွဲ့ဝင်များကို မဲခွဲရွေးချယ်၍

ဖွဲ့စည်းပြီး ထိုအဖွဲ့အစည်းများက တရားသူကြီးများ ရွေးချယ်ခြင်းနှင့် ထုတ်ပယ်ခြင်း၊ တရားစီရင်မှုစွမ်းရည်ကို အကဲဖြတ်ခြင်းနှင့် တာဝန်ခံနိုင်မှုစီမံချက်များကို ကြီးကြပ်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်သည်။^{၃၁} ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအများအပြားတွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့ကို အဆင့်မြင့်ခုံရုံးများအတွက် တရားသူကြီး များခန့်အပ်ရာတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ခွင့်ပေးထားသည်။ ဟန်ဂေရီနိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍတစ်ခုတည်းက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး အဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်ပြီး သမ္မတက ဗဟိုတရားရုံးချုပ်အဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်သည်။^{၃၂} အင်ဒိုနီးရှား နိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့သည် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၊ တရားစီရင်ရေးကော်မရှင်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ခုံရုံးများတွင် ရာထူးခန့်အပ်ခြင်းကို ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသည်။^{၃၃}

တရားသူကြီးများသည် တရားစီရင်ရာတွင် ယင်းတို့၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ယုံကြည်ချက်များကို ဘေးဖယ် ထားရန် ကြိုးစားလျှင်သော်မှ ယင်းတို့၏အတွေ့အကြုံနှင့် ရှုထောင့်များက ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ်

မဖြစ်မနေ လွှမ်းမိုးမည်ပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေး ပါဝင်ပတ်သက်သူများသည် တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ရာတွင် ယင်းတို့နှင့် ခံယူချက်ခြင်းတူသူများကိုသာ ရွေးချယ်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့မှ ပါဝင်ခွင့်ရှိသော တရားသူကြီးခန့်အပ်ခြင်းအာဏာသည် တရားစီရင်ရေးအပေါ် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍက ပြန်လည်ထိန်းချုပ်ထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ တရားသူကြီးခန့်အပ်ရာတွင် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍများကို ပါဝင် ပတ်သက်ခွင့် ပေးထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် စရိုက်လက္ခဏာတို့အပေါ် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍက အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လွှမ်းမိုးပိုင်ခွင့်ကို ထောက်ခံခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို သက်ဆိုင်သူအမြောက်အများထံ ခွဲဝေပေးထားခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် တရားဥပဒေဖော်ဆောင်ရေးတွင် တစ်ဦးတစ်ဖွဲ့တည်းက အလွန်အကျွံ လွှမ်းမိုးလာနိုင်ချေကို ကန့် သတ်လျော့ချထားနိုင်သည်။ ထိုစနစ်အားဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ ညှိနှိုင်းမှုများဖြင့် အပေးအယူလုပ်ခြင်းမှတစ်ဆင့် တရားသူကြီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအများစုပေါ်ထွက်လာမည်သောကြောင့် သဘောတရားရေးအရ အစွန်းရောက်လွန်းသော တရားသူကြီးကိုယ်စားလှယ်များအား ဖယ်ရှားပြီးဖြစ်သွားသည်။ အီသီယိုးပီးယားနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် တရားစီရင်ရေးကောင်စီအား အခြေခံဥပဒေခုံရုံးတရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ရာတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေး ထားသည်။ ၂၄ ဘရာဇီးနိုင်ငံတွင် သမ္မတက တရားသူကြီးကိုယ်စားလှယ်လောင်း အမည်စာရင်းတင်သွင်းပြီး ဥပဒေပြုရေး ကဏ္ဍက ယင်းတို့ထဲမှ ရွေးချယ်အတည်ပြုသည်။^{၃၅} အီတလီဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကမူ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင်း တွင် သဘောထားအမြင်များ အမျိုးမျိုးရှိနိုင်စေရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များ ခန့်အပ်ရာတွင် သမ္မတ၊ လွှတ်တော်နှင့် အောက်ခြေတရားရုံးများမှ အဖွဲ့ဝင်သုံးပုံတစ်ပုံစီ ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်ကို ပေးအပ်ထားသည်။^{၃၆}

တရားဥပဒေအရ ကာကွယ်ထားမှုများကလည်း တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်ကို အားဖြည့်ထား သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အများအပြားတွင် တရားသူကြီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ရွေးချယ်ခြင်းဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို တိတိကျကျ ဖော်ပြထားသည်။ အဆိုပါ စံနှုန်းများတွင် အသက်ကန့်သတ်ချက်၊ လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ ဥပဒေဆိုင်ရာ အရည်အချင်းများနှင့် အတွေ့အကြုံလိုအပ်ချက်တို့ ပါဝင်သည်။^{၃၇} ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေ ဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအတွင်း ဟန်ချက်ညီစေရန်၊ အမြင်သဘော ထားများစုံလင်စေရန် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးသဘောထက် ပညာရှင် အဖွဲ့အစည်းဆန်သော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအဖြစ် တည်ထောင်နိုင်ရန် သက်ဆိုင်ရာရွေးချယ်မှု စံနှုန်းများကို ရွေးချယ်သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်ပေသည်။

တရားဥပဒေအရ ကာကွယ်မှု၏ အခြားသော ပုံစံတစ်မျိုးမှာ လွတ်လပ်၍ ဘက်မလိုက်သော သီးခြားအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုက တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

တရားဥပဒေအရ ကာကွယ်မှု အခြားသောပုံစံတစ်မျိုးမှာ လွတ်လပ်၍ ဘက်မလိုက်သော သီးခြားအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုက တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဘော့စနီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုဖြစ်သော ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေးခုံရုံးအား ဘော့စနီးယားဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး၏ အဖွဲ့ဝင် ကိုးနေရာအနက် သုံးနေရာကို ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့် ပေးထားသည်။^{၃၈} အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ပြည်တွင်းရှိ အမှီအခိုကင်းသော

အဖွဲ့အစည်းများကို တရားသူကြီးများရွေးချယ်ရေးတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားသည်။ သို့ရာတွင် ထိုကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရ၏ကဏ္ဍများနှင့် ယှဉ်တွဲ၍ လုပ်ကိုင်ရလေ့ရှိသည်။ ဥပမာ ယူဂန်ဒါနိုင်ငံတွင် တရားစီရင်ရေးအမှုထမ်းကော်မရှင်သည် အောက်ခြေတရားရုံးများမှ ရာထူးများကို ခန့်အပ်နိုင်သော်လည်း အမြင့်ဆုံးတရားရုံးမှ ရာထူးများခန့်အပ်ရာတွင်မူ ယင်း၏တာဝန်မှာ သမ္မတကိုအကြံပြုရန်သာဖြစ်ပြီး သမ္မတ၏ ရွေးချယ်မှုကို လွှတ်တော်က အတည်ပြုပေးသည်။^{၇၆} တရားသူကြီး ခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသော ဘက်မလိုက်သည့် တရားစီရင်ရေး ကောင်စီများနှင့် တရားစီရင်ရေးအမှုထမ်း ကော်မရှင်များသည် တရားသူကြီး ခန့်အပ်ရာတွင် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို သိသိသာသာ လျှော့ချပေးခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍ၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရုံသာမက ပို၍ပင်ခိုင်မာစေသည်။

တရားသူကြီးရွေးချယ်ခန့်အပ်ရေးတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် ပါဝင်လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိနိုင်သလို သီးသန့် ထိန်း ချုပ်ပိုင်ခွင့်ပင် ရှိနိုင်သေးသည်။ ထိုသို့ စီစဉ်ရေးဆွဲထားမှုများက တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကိုအမြင့်ဆုံးသို့မြှင့်တင်ပေးနိုင်သော်လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင်သာ နှင်းအပ်ထားသည့် သဘောဆောင်သည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍနှင့်ယှဉ်လျှင် ပို၍အရည်အချင်းရှိပြီး ဘက်လိုက်မှုကင်းသော တရားသူကြီးများကို ရွေးချယ်ကောင်းရွေးချယ်နိုင်မည် (သို့သော် ဤအယူအဆအတွက် သက်သေအထောက်အထားမရှိပါ) ဖြစ်သော်လည်း ပြည်သူများကို ကိုယ်စားပြုနိုင်သည့် တရားသူကြီးများကိုမူ အနည်းငယ်သာ ရွေးချယ်နိုင်မည်မှာ သေချာပါသည်။ ထို့ပြင် တရားသူကြီးခန့်အပ်ရေးအာဏာကို တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကိုသာ သီးသန့်အပ်နှင်းထားသောကြောင့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းမဟုတ်သော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအပေါ် နိုင်ငံရေးအရ ထိန်းကျောင်းခွင့်ကို ပယ်ဖျက်လိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပြီး အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းမှုအရ အခြားနေရာများတွင် တရားစီရင်ရေး၏ လွတ်လပ်ခွင့်အပေါ် ကန့်သတ်မှုများ ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်လာမည် ဖြစ်သည်။ ပေါ်တူဂီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ရွေးကောက်ခံထားရသော တရားသူကြီးများသည် အခြားတရားသူကြီးရာထူးနေရာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ခန့်အပ်ခွင့်ရှိသည်။^{၇၇} ဘူဂေးရီးယားနိုင်ငံတွင်လည်း အမြင့်ဆုံးတရားရုံးများမှ တရားသူကြီးများသည် အောက်ရုံးများမှ တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ခွင့်ရှိသည်။^{၇၈} အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်လည်း ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် လက်အောက်ခံတရားရုံးများတွင် ခန့်အပ်ရန် တရားသူကြီးများ ရွေးချယ်အဆိုပြုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။^{၇၉} ဇယား ၂ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေအချို့၏ ခန့်အပ်ခြင်း ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးများကို တင်ပြထားသည်။

ဇယား ၂။ တရားသူကြီးများ ရွေးချယ်ခြင်း

ကော်မရှင် မပါဝင်ပဲ အစိုးရအဖွဲ့မှ ခန့်အပ်ခြင်း	ကော်မရှင်နှင့် ပူးတွဲ၍ အစိုးရအဖွဲ့မှ ခန့်အပ်ခြင်း	ကော်မရှင်မှ ခန့်အပ်ခြင်း	ဥပဒေပြု ရေးကဏ္ဍက ခန့်အပ်ခြင်း	တရားစီရင် ရေးကဏ္ဍမှ ကိုယ်တိုင် ခန့်အပ်ခြင်း
အာဖဂန်နစ္စတန်	အယ်ဘေးနီးယား	အယ်ဂျီးရီးယား	တရုတ်	ပြင်သစ်
အာဂျင်တီးနား	အန်ဂိုလာ	ဘူဂေးရီးယား	ကျူးဘား	ဂျာမနီ

သြစတြေးလျ	ကနေဒါ	ခရိုအေးရှား	လာအို	အီတလီ
ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်	ဗိုမေနီကန် ရီပတ်ဘလစ်	ဆိုက်ပရပ်စ်	မက်ဆီဒိုးနီးယား	ဂျပန်
ဘီလာရုစ်	အင်္ဂလန်နှင့် ဝေးလ်	လက်ဘနွန်	မက္ကဆီကို	ပေါ်တူဂီ
ဘယ်လ်ဂျီယမ်	ဂရိ	စပိန်	မွန်တီနီဂရိုး	
ကမ္ဘောဒီးယား	အစ္စရေး	ယီမင်	ရဝမ်ဒါ	
ချမ် (Chad)	နမ်းဘီးယား			
ချက်ရီပတ်ဘလစ်	ပိုလန်			
နယူးဇီလန်	ရုရှား			
တူရကီ	တောင်အာဖရိက			
ဥရဘက်ကစ္စတန်	ဇင်ဘာဘွေ			

မှတ်ချက် - အချို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် တရားသူကြီး ခန့်အပ်ခြင်းနည်းလမ်းများ တစ်မျိုးထက်မက သုံးစွဲကြသည်။ ဤဇယားတွင် တစ်မျိုးတည်းသုံးသော နိုင်ငံများကိုသာ ထည့်သွင်းထားသည်။

ရင်းမြစ်။ ။ လစ်ပတ်တစ်/အာဒမ်၏ 'တရားမူတူမှုကို ပုံဖော်ခြင်း။ ပြန်လည်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်းကို အလေးထားဆောင်ရွက်ခြင်း' မှ ကိုးကားဖော်ပြသည်။ နယူးယောက်တိုင်းမ်စ်၊ ၂၀၀၈၊ မေ၊ ၂၅၊ <<http://www.goo.gl/80vUZ>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း လေ့လာ ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

၃.၂။ ရာထူးသက်တမ်း

တရားသူကြီးများ၏ ရာထူးသက်တမ်းသည်လည်း တရားစီရင်ကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်အပေါ် သက် ရောက်မှုရှိသည်။ ရာထူးကြာရှည်တည်မြဲမှုရှိခြင်းက တရားသူကြီးများအား ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအကျိုးအမြတ်နှင့် ရာထူးနေရာတို့ ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုပဲ တရားစီရင်ရန် ပို၍တွန်းအားပေးသည်။ ရာထူးအား နိုင်ငံရေးအရ ကာကွယ်ပေးခြင်းမျိုးမှာ မည်သည့်အကျိုးမှမရှိပဲ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ရည်မှန်းချက်ကို ဖောက်ဖျက်ရာရောက်သည်။ တရားဥပဒေအရ အမြင့်ဆုံးအကာအကွယ်ပေးနိုင်မှုမှာ တစ်သက်တာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ပေးခြင်းဖြစ်ပြီး အာဂျင်တီးနား^{၆၃} နှင့် အက်စတိုးနီးယား^{၆၄} နိုင်ငံတို့မှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ခွင့်ပြုထားသည်။ တစ်ဆင့်လျှော့၍ အသက်မည်မျှရောက်မှ အနာ ပေးရန် သက်မှတ်ထားရှိခြင်းဖြင့်လည်း တရားသူကြီးများ၏ ရာထူးတည်မြဲရေးဆိုင်ရာ အလေးထားဖွယ် ကိစ္စရပ်များကို ပယ်ဖျက်ပေးပြီး တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ လွတ်လပ်မှုကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်မည်။^{၆၅} အခြားသောရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်း များမှာ သက်တမ်းကြာရှည်စွာ ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် စမ်းသပ်ကာလအတွင်း ယာယီခန့်အပ်ပြီးနောက် တစ်သက်တာ တာဝန် ပေးအပ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။^{၆၆}

ရာထူးကြာရှည်စွာ ခန့်အပ်ထားခြင်းမှာ တရားစီရင်ရေး၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ခိုင်မာစေသော်လည်း အစိုးရ၏ ကဏ္ဍများနှင့် ပြည်သူများအပေါ် တရားစီရင်ရေး၏ တာဝန်ခံနိုင်မှုကို ချိန်းစေသည်။ ကာလတိုခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ရွှေ့ပြောင်း ခန့်အပ်ခြင်းအားဖြင့်မူ ဆန့်ကျင်ဘက်ရလဒ်များကို တွေ့ရမည်။ များသောအားဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့သို့မဟုတ် အလွန်နည်းပါးသောနိုင်ငံများတွင် ပြည်သူများမှာ တရားသူကြီးခန့်အပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ရွှေ့ပြောင်းပိုင်ခွင့်ရှိအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သော ကြောင့် ထိုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အဆုံးအဖြတ်အောက်ရှိ တရားသူကြီးများသည် ရာထူးတည်မြဲရေးအတွက် တာဝန်ကို ကျေပွန်စွာ ထမ်းဆောင်ကြရသည်။ ဂွာတီမာလာနိုင်ငံတွင် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားသူကြီးများမှာ ငါးနှစ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ရပြီး သက်တမ်းကုန်လျှင် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍတွင် ပြန်လည်ရွေးကောက်ခံရမှ နောက်သက်တမ်းတစ်ခုထမ်းဆောင်ရမည်။^{၇၇} ဂျပန်နိုင်ငံတွင် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်ကို အစိုးရအဖွဲ့က ခန့်အပ်ပြီး ခန့်အပ်ခံရချိန်တွင် ပြည်သူများက ဗဟို တရားရုံးချုပ်အပေါ် စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိကာ နောက်ထပ်၁၀နှစ်တွင်လည်း ထပ်မံအစစ်ဆေးခံရမည်ဖြစ်သည်။^{၇၈} နောက်ဆုံးအနေဖြင့်

ရာထူးကြာရှည်တည်မြဲမှုရှိခြင်းက တရားသူကြီးများအား ပုဂ္ဂိုလ်ရေး အကျိုးအမြတ်နှင့် ရာထူးနေရာတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မပြုပဲ တရားစီရင်ရန် ပို၍တွန်းအားပေးသော်လည်း ရာထူးကြာရှည်စွာ ခန့်အပ်ထားခြင်းကြောင့် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍများနှင့် ပြည်သူများအပေါ် တရားစီရင်ရေး၏ တာဝန်ခံနိုင်မှုကို ချိန်းစေနိုင်သည်။

တရားသူကြီးများ၏ ရာထူးသက်တမ်းသတ်မှတ်ခြင်း ဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာမှာ နောက်ထပ်ရွေးကောက်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် ထပ်မံတာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့် မပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ဂျာမနီရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးတွင် ဤစနစ် ကျင့်သုံးပြီး ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များသည် သက်တမ်းတစ် ကြိမ် ထမ်းဆောင်ပြီးလျှင် ထပ်မံရွေးကောက် ခံပိုင်ခွင့်မရှိပေ။ ဤစည်းမျဉ်းမှာ ဂျာမနီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်မပါဝင်ဘဲ ဖွဲ့စည်း ပုံအခြေခံခုံရုံး ဆိုင်ရာ ပြည်ထောင်စုဥပဒေ တွင် ပြဌာန်းထားခြင်း ဖြစ်သည့်တိုင် လက်တွေ့ကျင့်သုံးနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။^{၇၉}

၃.၃။ တရားသူကြီးများအား ရာထူးမှရပ်စဲခြင်း

မည်သည့်အခြေအနေမျိုးတွင် လက်ရှိရာထူးရရှိထားသည့် တရားသူကြီးတစ်ဦးအား ရာထူးမှ မည်သို့ဖယ်ရှားရ မည် ဆိုသည့်မေးခွန်းများမှာ တရားစီရင်ရေး လွတ်လပ်ခွင့်အပေါ် အရေးကြီးသော သက်ရောက်မှုရှိသည်။ သမာသမတ် ကျမှုကို ထိန်းသိမ်းပြီး ဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ တရားစီရင်နိုင်ရန်အတွက်

သမာသမတ်ကျမှုကို ထိန်းသိမ်းပြီး ဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ တရားစီရင် နိုင်ရန် အတွက် တရားသူကြီးများသည် ရာထူးမှ မတရားဖယ်ရှားခြင်း သို့မဟုတ် ပြောင်းရွှေ့ခြင်းခံရမည်ကို စိုးရိမ်မှုမရှိရန် လိုအပ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် တရားသူကြီးတစ်ဦးအား ရာထူးမှ ဖယ်ရှား နိုင်သော အခြေအနေအနည်းငယ်ကို တိကျရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားသည်။

တရားသူကြီးများသည် ရာထူးမှ မတရားဖယ်ရှားခြင်း သို့မဟုတ် ပြောင်းရွှေ့ခြင်းခံရမည်ကို စိုးရိမ်မှုမရှိရန် လိုအပ်သည်။ သို့ရာတွင် တရားသူကြီး၏ အပြုအမူကြောင့် တရားသူကြီးကို ဖယ်ရှားရန် သို့မဟုတ် ရွှေ့ပြောင်းရန် အကြောင်း လုံလောက်လာသော အခြေအနေမျိုး အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ရာထူးမှ ဖယ်ရှားနိုင်သော အနေအထားအချို့ကို တိကျရှင်းလင်း စွာ ဖော်ပြထားသည်။ အချို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ တွင် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍမှ သက်ဆိုင်သူများက တရားသူကြီးများအား ရာထူးမှဖယ်ရှားနိုင်သည်

ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ အယ်ဘေးနီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍက တရားသူကြီးများအား ရာထူးမှထုတ်ပယ်နိုင်သည်ဟု ပြဌာန်းထားသည်။^{၅၀} ဂမ်ဘီးယားနိုင်ငံတွင် သမ္မတက တရားစီရင်ရေး အမှုထမ်း ကော်မရှင်နှင့် တိုင်ပင်၍ ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးများအား ရာထူးမှရပ်စဲပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က တရားသူကြီးများအား အကျင့်ပျက်မှု သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေးမကောင်းမှုတို့ကြောင့် ရာထူးမှရပ်စဲပေးရန် တရားရင်ဆိုင် လျှောက်လဲခွင့်ရှိသည်။^{၅၁}

တရားသူကြီးအား တာဝန်မှရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်သူ များလေလေ၊ ပြိုင်ဆိုင်နေကြသော နိုင်ငံရေးအင်အားစုများက ရာထူးမှ မတရားထုတ်ပယ်ခြင်းကို တားဆီးနိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းပိုလေလေပင်ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် တရားသူကြီးများကို ရာထူးမှရပ်စဲရန် လွှတ်တော်ရော အုပ်ချုပ်ရေး အပိုင်းကပါ အတည်ပြုရန် လိုအပ်သည်။^{၅၂} ထိုသို့ စီစဉ်ထားခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ အလွဲ သုံးစားလုပ်နိုင်ချေကို မတားဆီးနိုင်သော်လည်း ကဏ္ဍနှစ်ခုမှ သဘောတူညီမှုများ လိုအပ်သောကြောင့် အလွဲသုံးစား လုပ်နိုင်ချေ ကျဆင်းသွားသည်။

တရားသူကြီးများအား ထုတ်ပယ်ခြင်း လုပ်ငန်းများတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကို ထည့်သွင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းမှာ တရားစီရင်ရေး၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန်နည်းလမ်း တစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်နေကျဖြစ်သော တရားစီရင်ရေး ကောင်စီ သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေး အမှုထမ်း ကော်မရှင်တို့မှာ တရားသူကြီးများအား နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရာထူးမှထုတ်ပယ်ခြင်းများအား တားဆီးပိတ်ပင်သည့် တံခါးစောင့်အဖြစ်လည်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကို တရားသူကြီးများအား ရာထူးမှ ထုတ်ပယ်ခြင်းတွင် ပါဝင်လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးရန် (ထိုသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးလွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်၍ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကို အာဏာအရ အလေးသာစေပါသည်။) အခြားနည်းလမ်းတစ်ရပ်မှာ ဆွီဒင်နိုင်ငံတွင် သုံးစွဲသည့် နည်းလမ်းဖြစ်သော ရာထူးမှ ထုတ်ပယ်ရန်အဆိုကို ထောက်ခံသည့် တရား စီရင်ချက်တစ်ခုကို တောင်းဆိုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။^{၅၃} ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်လည်း တရားသူကြီးရာထူးမှ ရပ်စဲခြင်းကို ထောက်ခံသည့် တရားစီရင်ချက်မရှိပဲ သို့မဟုတ် ရာထူးမှရပ်စဲခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အတိအကျ လိုက်နာခြင်းမရှိပဲ တရားသူကြီးတစ်ဦးအား ရာထူးမှ ရပ်စဲခြင်း၊ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း သို့မဟုတ် ဆိုင်းငံ့ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိဟု သတ်မှတ်ကာ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များ ကို ပြဌာန်းထားခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်ကို ပံ့ပိုးပေးထားသည်။^{၅၄} ဂျာမနီ ပြည်ထောင်စု တရားသူကြီးများကို စွပ်စွဲခြင်း တစ်

တရားသူကြီးအား တာဝန်မှရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်သူ များလေလေ၊ ပြိုင်ဆိုင်နေကြသော နိုင်ငံရေးအင်အားစုများက ရာထူးမှ မတရား ထုတ်ပယ်ခြင်းကို တားဆီးနိုင်ရန်အခွင့်အလမ်း ပိုလေလေပင် ဖြစ် သည်။ တရားသူကြီးများအား ထုတ်ပယ်ခြင်းလုပ်ငန်းများတွင် တရားစီရင် ရေးကဏ္ဍကို ထည့်သွင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်း မှာလည်း တရားစီရင်ရေး၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန် နည်းလမ်းတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ မတရား ရာထူးမှထုတ်ပယ်ခြင်းကို တားဆီးပေးသော အခြားတရားဥပဒေဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များမှာ လုပ်ငန်းစဉ်များအား ကြီးကြပ်မှုအာဏာကို သီးခြား လွတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်းများထံ အပ်နှင်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

နည်းအားဖြင့် အခြေခံဥပဒေမှ စည်းမျဉ်းများ သို့မဟုတ် အခြေခံဖွဲ့စည်းပုံ ဥပဒေအား ဖောက်ဖျက်သော တရား

သီးခြားလွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ပေါ်ပေါက်နိုင်ရန် အထက်ပါ ပြဌာန်းချက်များသာမက နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအနေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များနှင့် တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အလေးထားလိုက်နာရန်လည်း လိုအပ်သည်။ အခြားအစိုးရ အစိတ်အပိုင်း ကလည်း လာဘ်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေး၊ တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဖော်ဆောင်ခြင်းနှင့် တရားစီရင်ရေးအပေါ် ယုံကြည်ကိုးစားမှုများ မြှင့်တင် နိုင်ရေးအတွက် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရမည်။

သူကြီးအား ရာထူးမှ ရပ်စဲနိုင်ရန် ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ၏ အဆုံးအဖြတ်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ ထောက်ခံချက်နှစ်မျိုးလုံး ရှိမှသာ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအား အဖွဲ့အစည်းများစွာနှင့် တရား စီရင်ရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ကာကွယ်နိုင်သူများထံ ဖြန့်ဝေထားခြင်းစသဖြင့် တရား သူကြီးတစ်ဦးအား နိုင်ငံရေးအကြောင်းပြချက်အရ တာဝန်မှ ရပ်စဲခြင်းကို ဟန့်တားမှုများ တည်ထောင်ထားပြီး တရားစီရင်ရေး၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကို သိသိသာသာ အားဖြည့်ပေးထားသည်။

မတရားရာထူးမှ ထုတ်ပယ်ခြင်းကို တားဆီးပေးသော အခြားတရားဥပဒေဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များမှာ လုပ်ငန်းစဉ်များအား ကြီးကြပ်မှုအာဏာကို သီးခြား လွတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်းများထံ အပ်နှင်းထားခြင်းနှင့်

ကင်းလွတ်ခွင့် များ အကာအကွယ် ပြဌာန်းပေးထားခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ ခရိုအေးရှားနိုင်ငံတွင် ရာထူးမှ ရပ်စဲခြင်းဆိုင်ရာ အမှုများကို သီးခြားရပ်တည်သော အဖွဲ့အစည်းများက ဆုံးဖြတ်သည်။^{၁၆} တရားသူကြီးများအား ယင်းတို့၏ တရားဝင်လုပ်ပိုင်ခွင့်ဘောင် အတွင်း ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးသည့် ပြဌာန်းချက်များကလည်း လွတ်လပ်စွာ တရားစီရင် ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် အထောက်အကူပေးနိုင်ဖို့ ရည်ရွယ်ကာ ပြဌာန်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်ဖက်တွင်မူ ပြစ်ဒဏ်ကင်းလွတ်ခွင့် ပြဌာန်းချက်များအား မမှန်မကန်အသုံးပြုပါက အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများကို အားပေးစေနိုင်ပြီး တရားစီရင်ရေး၏ တာဝန်ခံနိုင်မှု ကိုလည်း လျော့ကျစေနိုင်သည်။

သီးခြားလွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ပေါ်ပေါက်နိုင်ရန် အထက်ပါ ပြဌာန်းချက်များသာမက နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များနှင့် တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို လိုက်နာခြင်းဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအပေါ် အလေးထားလိုက်နာရန်လည်း လိုအပ်သည်။ အစိုးရ၏ အခြားအစိတ်အပိုင်းများအနေဖြင့်လည်း နိုင်ငံရေးအငြင်းပွားမှုများတွင် သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးခြင်းနှင့် ဥပဒေကို ဖွင့်ဆိုခြင်းစသည့် အခြေခံလုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပြင်ပရိုက်စွဲများတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍကို ဆွဲမထည့်ရန် လိုအပ်သည်။

သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်ရှိပြီး ကောင်းစွာလည်ပတ်နေသော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ဖြစ်မြောက်နိုင်အောင် လုံလောက်သော ဘဏ္ဍာငွေများ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းကဲ့သို့ လက်တွေ့ကျသော အချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ် သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များသည် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် သမာသမတ်ကျမှု တို့ကို ထောက်ပံ့ပေးချိန်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းကလည်း လာဘ်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေး၊ တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဖော်ဆောင်ခြင်းနှင့် တရားစီရင်ရေးအပေါ် ယုံကြည်ကိုးစားမှုများ မြှင့်တင်နိုင်ရေးအတွက် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအား အများရှေ့မှောက် စီရင်ကြားနာခြင်းကဲ့သို့ ပွင့်လင်းမြင်သာစွာဖြင့် တာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ရန် တောင်း

ဆိုမည်ဖြစ်ပြီး ဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍတို့၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အထူးသဖြင့် တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် တရားသူကြီးရွေးချယ်ခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခြင်းစသည်တို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့်နည်းလမ်းများက တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို အထောက်အကူပြုနိုင်သည်။

၄။ တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ဝါဒအမျိုးမျိုး ကွဲပြားတည်ရှိခြင်း

ဤအခန်း၏နောက်ဆုံးအပိုင်းတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်းနှင့်ဆိုင်သည့် သဘောတရားများကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ မတူညီသော လူမျိုးစုများက အပြိုင်တည်ရှိနေသော တရားဥပဒေစံများနှင့် စနစ်များကို ယုံစိကျင့်သုံးကြသည့် လူမျိုးစုံပါဝင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုထက် မက တည်ရှိခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲလေ့ရှိကြသည်ကို အများဆုံး တွေ့ရသည်။ နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းရှိ အမျိုးမျိုးသော တရားဥပဒေစံများ၊ စနစ်များနှင့် အရင်းအမြစ်များကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ တွင် အချို့သော တိုင်းဒေသကြီးများမှ အချို့သော လူမျိုးစုများအား တရားဥပဒေအရ သီးသန့်အခွင့်အရေးများ ပေးအပ်ထားနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခွင့်ကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ဘာသာရေးကိုအခြေခံသော၊ ဒေသတွင်း ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို အခြေခံသော တရားစီရင်ရေးစနစ်များကို သို့ ဘေးထုတ်ခံထားရသောစနစ်များကို အသိအမှတ်ပြုနိုင်ပြီး လူနည်းစုများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အစဉ်အလာလေ့များ၊ စံများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းများကိုလည်း ပြုလုပ်ပေးနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားပြီးနောက်ပိုင်း အခြေအနေများတွင် မတူကွဲပြားသော တရားဥပဒေရင်းမြစ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းဖြင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှ တင်းမာမှုများကို ထိရောက်စွာ လျော့ချပေးနိုင်သည်။ ထို့ပြင် တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခွင့်အရ တရားဥပဒေရင်းမြစ် အမျိုးမျိုးကို ပေါင်းစည်းနိုင်ရုံသာမက ကွဲပြားသော တရားရုံးစနစ်များကိုလည်း ခွင့်ပြုထားသောကြောင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် လူမျိုးပေါင်းစုံ ပါဝင်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးရှိသည်။ တရားဥပဒေစနစ် တစ်ခုထက်မက ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးတွင် ဗဟို၏ချုပ်ကိုင်မှုကို လျော့ချနိုင်ကာ ဒေသန္တရအဆင့်တရားစီရင်မှုများကို အဆိုပါ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် နီးစပ်မှုရှိသော တရားရုံးများက စီရင်ကြားနာနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများလည်း ပိုမိုလာမည်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုထက်မက တည်ရှိ ခြင်းကြောင့် စိန်ခေါ်မှုများရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို တည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် အလွန်ကွဲပြားခြားနား၍ တစ်ခါတစ်ရံညီဆန်ကျင့်ဘက်ဖြစ်နေသော ဥပဒေစနစ်များနှင့် စံနှုန်းများကို အခြေခံ၍ ခိုင်မာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေမူဘောင်နှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်များအဖြစ် ပြောင်းလဲတည်ထောင်ရမည် ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေးစနစ်များအားလုံးကောင်းမွန်စွာ လည်ပတ်တည်ရှိနိုင်ရန်အတွက် စနစ်တစ်ခုချင်းစီ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာကို သတ်မှတ်ရန် နှင့် စနစ်များအားလုံးနှင့် ကိုက်ညီမည့် အခြေခံအခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များကို ဖော်ထုတ်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ထိုအခြေအနေများကို မလေ့လာမှီ တရား

မတူသော လူမျိုးအုပ်စုများက ဘာသာရေးစံများနှင့် ဒေသတွင်း အစဉ်အလာ တရားရေးစနစ်များကို အခြေခံကာ အပြိုင်တည်ရှိနေသော တရားဥပဒေစံများနှင့် စနစ်များကို ယုံစိကျင့်သုံးကြသည့် လူမျိုးစုံပါဝင် သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲခြင်း ပြုလုပ်နိုင်သည်။

ဥပဒေစနစ်များတွင် ပါဝင်နိုင်သည့် ဥပဒေ ဖြစ်ပေါ်မှုများကို ဦးစွာလေ့လာဆန်းစစ်ပါ မည်။

တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်မျိုးတည်းကျင့်သုံးခြင်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခု တည်းကိုသာ အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ တစ်ခုတည်းစုစည်းထားသော တရားစီရင်ရေးစနစ်အတွင်းရှိ ဥပဒေစံသတ်မှတ်ချက်များမှာ ဘာသာရေးအခြေခံများ သို့မဟုတ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေစသဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ပေါင်းစုံမှ အရင်းခံလာသည် ကို တွေ့မြင်နိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း ဥပဒေကိုဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့်

အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားပြီးနောက်ပိုင်း အခြေအနေများတွင် မတူကွဲပြား သော တရားဥပဒေဖြစ်ပေါ်မှုများကို ဖွဲ့ စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အသိအမှတ် ပြုထားခြင်းဖြင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်းမှ တင်းမာမှုများကို ထိရောက်စွာ လျော့ချပေးနိုင်သည်။ တရားဥပဒေစနစ် တစ်ခုထက်မက ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို လျော့ချနိုင်ကာ ဒေသအဆင့်တရား စီရင်မှုများကိုထိုဒေသနှင့် နီးစပ်မှုရှိသော တရားရုံးများက စီရင်ကြားနာနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများလည်း ပိုလာမည်ဖြစ်သည်။

စီရင်ကျင့်သုံးခြင်းတို့အတွက်မူ စနစ်တစ်ခုတည်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသည်။ တရားမဥပဒေသည် အပျံ့နှံ့အစိုးမိုးဆုံး တရားစီရင်ရေး စနစ်ဖြစ်ပြီး ရေးသားပြဌာန်းထားသော ကျင့်ဝတ်ဥပဒေ များကို ဖြစ်ပေါ်မှုများအဖြစ် အမှီပြုထားသည်။ တရားမ ဥပဒေ တရားသူကြီးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံပါ ပြဌာန်းချက်များနှင့် အထွေထွေဥပဒေများကို ကိုးကား၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည်။ ယင်းနှင့်ခြားနားသော အစဉ်အလာ တရားဥပဒေတွင်မူ တရားသူကြီးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့် အခြားပြဌာန်းဥပဒေများကိုသာမက တရားသူကြီးများရေးသားထားသော သဘောထား အမြင်များနှင့် စီရင်ချက်ဖြတ်ထုံးများကိုလည်း ကိုးကားသည်။ စီရင်ချက်ဖြတ်ထုံးများမှာ ရှေးက စီရင်ခဲ့သော ဥပဒေဆိုင်ရာ သာဓက ဖြတ်ထုံးများဖြစ်ပြီး

အဆင့်နိမ့်တရားသူကြီးများအနေနှင့် အလားတူအမှုမျိုးတွင် ယင်းစီရင်ချက်ဖြတ်ထုံးများကို လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် စီရင်ချက်ဖြတ်ထုံးများမှာ ပြန်လည်ချေပနိုင်ပြီး အမှုအခြေအနေချင်း အနည်ငယ်ကွဲလွဲယုံဖြင့် စီရင်ချက်သာဓကအဖြစ် အကျုံးဝင်မှုကို ပယ်ဖျက်နိုင်သည်။ အစဉ်အလာ တရားစီရင်ရေးစနစ်များတွင် အကြောင်းအရာ ခေါင်းစဉ်တစ်ခုအောက်တွင် စီရင်ချက်ဖြတ်ထုံးများ ပိုမို ထွက်ပေါ်လာသည်နှင့်အမျှ တရားဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်နှင့် သဏ္ဍာန် ကောက်ကြောင်းများ တိကျပေါ်လွင် လာမည် ဖြစ်သည်။ ဤသဘောတရား ဖြင့် အစဉ်အလာဥပဒေ၏ ပင်ကိုလက္ခဏာများမှာ အချိန်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲ ဖွံ့ဖြိုးနေသည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များမှာ လူမျိုးစုတစ်ခု၏ လူမှုစနစ်များ၊ ဓလေ့များနှင့် အလေ့အထများကို အခြေခံဖြစ်ပေါ်လာ ခြင်းဖြစ်ပြီး အများအားဖြင့် ကျမ်းပြုရေးသားထားခြင်းလည်း မရှိတတ်ပေ။ ယင်းစနစ်မျိုး ဥပမာတစ်ခုမှာ ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေများဖြစ်ပြီး အခြားဥပမာတစ်ခုမှာ ဘာသာရေးကျမ်းများနှင့် အလေ့အကျင့်များကို အခြေခံထားသော ဘာသာရေး ဥပဒေများ ဖြစ်သည်။ အများဆုံးကျင့်သုံးနေသော ဘာသာရေးဥပဒေမှာ ရှာရီးယားခေါ် အစ္စလာမ်ဥပဒေဖြစ်ပြီး ထိုဥပဒေမှာ ကိုရ်ကျမ်းစာနှင့် ဆွန်နာဘာသာရေး ဟောပြောချက်များအပေါ် အခြေခံထားသည်။ ရှာ အချို့နိုင်ငံများတွင် ရှားရီး ယားဥပဒေကို တစ်ခုတည်းသော တရားစီရင်ရေးစနစ်အဖြစ် ကျင့်သုံးပြီး အခြားနိုင်ငံများတွင်မူ တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်း မူဘောင်အတွင်း အခြားဥပဒေများနှင့် ယှဉ်တွဲကျင့်သုံးကြသည်။

တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ တရားဝင်မှုကို တိုးမြှင့်ပေးနိုင် သည်။^{၁၂} တရားစီရင်ရေးစနစ် အများအပြားသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အသိအမှတ်ပြုထား ခြင်းမရှိသည့်တိုင် နိုင်ငံတစ်ခုတည်းတွင် ယှဉ်တွဲ တည်ရှိခွင့်ရှိပြီး အထူးသဖြင့် ကိုးကွယ်ရာဘာသာနှင့် လူမျိုး ကွဲပြားစုံလင်သော တိုင်းပြည်များတွင် ထိုကဲ့သို့ဖြစ်ပေါ်သည်။ ယင်းစနစ်အများစုသည် နက်ရှိုင်းသော အခြေခံရင်းမြစ်များရှိကာ သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးစုများ အပေါ် မှီခိုနေကြသည်။ ထိုနည်းအတူပင် ကိုလိုနီအပြုခံခဲ့ရသော နိုင်ငံများတွင်လည်း တရား စီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တစ်ပြိုင်တည်း လည်ပတ် နေတတ်သည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် ကိုလိုနီအစိုးရများက အစဉ်အလာတရားဥပဒေစနစ်များကို ထိန်းသိမ်းခဲ့ပြီး တစ်ချိန်တည်းတွင် စီးပွားရေးဥပဒေကဲ့သို့ ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေ ရှုထောင့်များကိုလည်း ထည့် သွင်းပြဌာန်းခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံအများစုမှာ တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခွင့်ကို အမှန်တကယ် ပြဌာန်းဖန်တီးခဲ့ခြင်းမဟုတ်ပဲ ယင်းစနစ်များကို လက်ရှိဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစနစ် အတွင်းသို့ လက်ခံထည့်သွင်းခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ဩဇာအာဏာနှင့် တရားဝင်မှု တို့မှာ နိုင်ငံရေး ကဏ္ဍများနှင့် ပြည်သူတို့၏ သဘောထားအပေါ် လုံးလုံးလျားလျား မူတည်နေသည်။ ပြည်သူများအကြား အမှန်တကယ် အသုံးပြုနေပြီး လေးစားလိုက်နာမှုကို ရရှိထားသော တရားစီရင်ရေးစနစ်များအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အသိအမှတ်ပြုရန်ပျက်ကွက်ခဲ့လျှင် အထက်ပါသဘောထားများ ယုတ်လျော့မှုရှိလာပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမတိုင်ခင်က စနစ်များအပေါ် အခြေခံထားသော တရားစီရင်ရေးစနစ်များ၏ ဆုံးဖြတ်မှုအာဏာကို အားနည်းစေသည်။ ထို့ကြောင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်များ တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ အခွင့်အာဏာကို မြှင့်တင်ပေးနိုင် သည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်းကြောင့် အရေးပါသော

သို့ရာတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်းကြောင့် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေနှင့် အလွန်ကွဲပြား ခြားနား၍ တစ်ခါတစ်ရံ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်နေသော ဥပဒေစနစ်များနှင့် စံနှုန်း များကို အခြေခံ၍ ခိုင်မာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမူဘောင်နှင့် တရား စီရင် ရေးစနစ်များအဖြစ် ပြောင်းလဲတည်ထောင်ရမည် ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေးစနစ် များ အားလုံး ကောင်းမွန်စွာလည်ပတ်တည်ရှိ နိုင်ရန် စနစ်တစ်ခုချင်းစီ၏ လုပ်ပိုင် ခွင့် အတိုင်းအတာကို သတ်မှတ်ပြီး စနစ်များအားလုံးနှင့် ကိုက်ညီမည့် အခြေခံ အခွင့်အရေး ပြဌာန်းချက်များကို ဖော်ထုတ်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။

မည်သည့်တရားရုံးက မည်သူများအပေါ် မည်သို့သော အမှုမျိုးတွင် စီရင် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသနည်း။ ရံဖန်ရံခါတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုသည် ဒေသအလိုက် ကြားနာစီရင်သည်။ အခြားပုံစံမှာ တစ်ခု သို့မဟုတ် ပိုများ သော တရားစီရင်ရေးစနစ်များသည် လူမျိုးအုပ်စုအလိုက် သီးခြားကြားနာ စီရင်ခြင်းဖြစ်သည်။ နောက်တစ်မျိုးမှာ မိသားစုသို့မဟုတ် အမွေဆက်ခံမှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှုများ ဘာသာတစ်ခု ကိုးကွယ်သူများအကြား ဖြစ်ပွားပါက သက်ဆိုင်ရာ ဘာသာရေးဥပဒေဖြင့် ဖြေရှင်းခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

စီနီဒေါ်မူပြုသောနာများ ပေါ်ပေါက်နိုင်သည်။ တစ်ခုမှာ မည်သည့်တရားရုံးက မည်သူများအပေါ် မည်သို့သော အမှုမျိုးတွင် စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် ရှိသနည်းဆိုသည့် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မေးခွန်းဖြစ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုသည် တိုင်းဒေသကြီးများအလိုက် စီရင်သည်။ ပြည်ထောင်စုစနစ်များတွင် ဤနည်းလမ်းကို သုံးစွဲလေ့ရှိပြီး သီးခြားဥပဒေစနစ်တစ်ခုပြဌာန်းထားလေ့ရှိသော တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုချင်းစီ၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်များက သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အတွင်းတွင် ဖြစ်ပွားသော အမှုများကို ပြည်ထောင်စုတရားရုံးသာ သီးသန့်စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော အမှုမျိုးမဟုတ်လျှင် ကိုယ်တိုင်စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ အခြားပုံစံတစ်မျိုးတွင် တစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပိုသော တရားစီရင်ရေး စနစ်များသည် လူမျိုးစုအလိုက် သီးခြားစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အဆိုပါ နည်းလမ်းအားဖြင့် တစ်ခါတစ်ရံတွင် တိုင်းဒေသကြီးအလိုက် စီရင်ပိုင်ခွင့်လည်း ပါဝင်နိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဒေသခံလူမျိုးစုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ပေးအပ်သည့် ကျယ်ပြန့်သော ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ဒေသတွင်းဥပဒေများကို ထိန်းသိမ်းခွင့် နှင့် ကျင့်သုံးခွင့်တို့ ရရှိနိုင်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံကဲ့သို့သော နိုင်ငံအချို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ဘာသာတစ်ခုကို ကိုးကွယ်သူများအကြား အငြင်းပွားမှုကို သက်ဆိုင်ရာ ဘာသာရေးဥပဒေဖြင့် ဖြေရှင်းခွင့်ပေးထားသည်။^{၆၀} တရားစီရင်ရေး စနစ်တစ်ခုကို ဥပဒေအိအချို့သော အပိုင်းများတွင်သာ ကျင့်သုံးနိုင်ကြောင်း ကန့်သတ် ထားခြင်း မျိုးလည်းရှိနိုင်သည်။^{၆၁} ဥပမာ ဘာသာရေးဥပဒေနှင့် တရားရုံးများသည် အချို့အမှုများတွင် မိသားစု ဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။

၄.၁။ တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ဝါဒအမျိုးမျိုး ကွဲပြားတည်ရှိခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ကာကွယ်ထားသော အခြေခံ အခွင့်အရေးများနှင့် ထိုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အသိအမှတ်ပြုထားသည့် တရားစီရင်ရေးစနစ်များကြား ကွဲလွဲမှုများ ပေါ်ပေါက်လာလျှင် ဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေနှင့် မည်သည့် ဘက်က အနိုင်ဖြစ်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ရန် သို့မဟုတ် မည်သို့ ဆုံးဖြတ်မည်ကို သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၌ မည်သည့်အခြေအနေ တွင် မည်သည့်ပြည်သူများအပေါ်၍ မည်သည့် မတူညီသော တရားစီရင်ရေးစနစ်များက သက်ရောက် နိုင်သည်ဟု အတိအလင်း ဖွင့်ဆိုထားလျှင်သော်မှ ပဋိပက္ခများ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသေးသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ကာကွယ်ထားသော အခြေခံအခွင့် အရေးများနှင့် ထိုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အသိအမှတ် ပြုထားသည့် တရားစီရင်ရေးစနစ်များကြား ကွဲလွဲမှု များပေါ်ပေါက်လာလျှင် ဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် မည်သည့်ဘက်က အနိုင်ဖြစ်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ရန် သို့မဟုတ် မည်သို့ဆုံးဖြတ်မည်ကို သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်သည်။ တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက

တည်ရှိခြင်းကြောင့် အားနည်းသူများ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးမှာ ခြိမ်းခြောက်ခံရကြောင်း ဝေဖန်သူများက ထောက်ပြကြသည်။ အချို့သော တရားစီရင်ရေးစနစ်များအောက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များအရ သတ်မှတ်ထားသော ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေး စံနှုန်းများကို အပြည့်အဝ လိုက်နာနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ အထူးသဖြင့် လူမှုဝန်းကျင်နှင့် မိသားစုရေးရာ ဥပဒေများတွင် အခက်အခဲများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ အမျိုးသမီးများ အပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ရေးကော်မတီ အပါအဝင် အဖွဲ့အစည်းများက ခွဲခြားဆက်ဆံမှုခြင်းများနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် တရားစီရင်ရေးစနစ်

တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ စိုးရိမ် ပူပန်မှုများကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အများအပြားက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တန်ဖိုးများ နှင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ တန်ဖိုးများအကြား ပြိုင်ဆိုင် မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော တင်းမာမှုများကို ဖြေရှင်း ရန် ကြိုးပမ်းနေသော်လည်း လက်တွေ့ဖြေ ရှင်းဆောင်ရွက်မှုတစ်ခုမှ မပေါ်ပေါက်လာသေးပေ။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအများစုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အထွတ်အထိပ် အာဏာပိုင်မှု စည်းမျဉ်းများကို ပြဌာန်းထားပြီး အသိအမှတ် ပြုထားသော တရားစီရင်ရေးစနစ်များမှ ဥပဒေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များနှင့် ကွဲလွဲပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဌာန်းချက်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအများစုတွင်
ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏
အထွတ်အထိပ်အာဏာပိုင်မှု ဥပဒေများကို
ပြဌာန်းထားပြီး အသိ အမှတ်ပြုထားသော
တရားစီရင်ရေးစနစ်များမှ ဥပဒေများသည်
ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ
ပြဌာန်းချက်များနှင့် ကွဲလွဲပါက ဖွဲ့စည်းပုံ
အခြေခံဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များက
အတည်ဖြစ်သည်ဟု ကြေငြာထားသည်။

များက အတည်ဖြစ်သည်ဟု ကြေငြာထားသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေကလည်း ဤသတ်မှတ်ချက် ကို ထောက်ခံထားသည်။^{၆၄} ဥပမာအားဖြင့် မိုဇမ်ဘစ် နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်းကို "ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ စည်းမျဉ်းများနှင့် စံသတ်မှတ်ချက်များကို မချိုးဖောက်သရွေ့" လက်ခံမည်ဟု ပြဌာန်းထားသည်။^{၆၅} ဤသို့ အာဏာစီးဆင်းပုံကို ထောက်ပံ့ ပေးရန် အခြားပြဌာန်းချက်တစ်ခုဖြင့် တရားရုံးများနှင့် ဦးတည်ချက်များကို ညှိနှိုင်းပေးခြင်းနှင့် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန် တာဝန်ရှိသော အဖွဲ့အစည်းများ အကြား ချိတ်ဆက်မှုများကို ဖန်တီးပေး ထားသည်။^{၆၅} အထက်ပါပြဌာန်းချက်ဖြင့် အဆင့်မြင့်နိုင်ငံတော်အဆင့် ခုံရုံး (အများ အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံး)များက ဒေသခံ သို့မဟုတ် ဘာသာရေး တရားရုံးများကို စစ်ဆေးပိုင်ခွင့် ဥပဒေ ပြဌာန်းထားသည်။

ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အထက်ပါအထွတ်အထိပ် အာဏာပေးအပ်သည့် သဘောတရားကို စေ့စေ့စပ်စပ် ပြင်ဆင်ထားသည်။ ကိုလံဘီယာတွင် ၁၉၉၁ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ဒေသခံလူမျိုးစု များအား ကိုယ်ပိုင်နယ်မြေအတွင်း ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် အပါအဝင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပေးထားသည်။^{၆၆} အမှု များစွာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက ယင်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ တစ်ဦးချင်း အခွင့် အရေးများအကြား ဟန်ချက်ညီရန် ထိန်းညှိပေးသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် Gonzalez Wasorna v. Asamblea General de Cabildos Indigenas Region Chami y Cabildo Mayor တို့၏ အမှုတွင် ခုံရုံးက အခြေခံအခွင့်အရေးများ၏ အာဏာအမြင့်ဆုံး ပိုင်ဆိုင်မှုကို အသိအမှတ်ပြုသော်လည်း ဒေသန္တရဥပဒေများအပေါ်တွင် ကျဉ်းမြောင်းသော အခြေအနေအချို့၌သာ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နိုင်ကြောင်း ပြန်လည်ကန့်သတ်ခဲ့သည်။ ဒေသန္တရဆိုင်ရာ တရားဥပဒေများအပေါ် ကန့်သတ်မှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် အချက်နှစ်ချက်နှင့် ညီညွတ်ရမည်ဟု ခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ဒေသန္တရဥပဒေအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အမြင့်ဆုံးအာမခံချက်များကို ကာကွယ်ရန်အတွက်သာ ဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ချုပ်နှောင်မှု အနည်းဆုံးနည်းဖြင့် ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းအမြင့်ဆုံးအာမခံချက်များမှာ အသက်ရှင်ပိုင်ခွင့်၊ ညှင်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို တားမြစ်ခြင်းနှင့် မတရားခိုင်းစေမှုကို တားမြစ်ခြင်းတို့ဖြစ်သည့် အမြင့်ဆုံး လူ့အခွင့်အရေးများ အတွက်သာ ဖြစ်ကြောင်း ခုံရုံးက ထပ်မံ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။

အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ချန်လှပ်ခြင်း အပိုဒ်ငယ်များကို ထည့်သွင်းကာ ဥပဒေ၏ အချို့သော အပိုင်းများတွင် တရား စီရင်ရေးစနစ်များ၏ အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြု ထားပြီး အထူးသဖြင့် မိသားစုဥပဒေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပါ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ကိုတားမြစ်သည့် အာမခံချက်များ အကျုံးဝင်ခြင်း မရှိပေ။

အခြားတစ်ဖက်စွန်းတွင် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ချန်လှပ်ခြင်းအပိုဒ်ငယ်ဟုခေါ်သော ပြဌာန်းချက်များဖြင့် အချို့သောဥပဒေအပိုင်းများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်မှုကို အသိအမှတ်မပြုဘဲ တရားစီရင်ရေးစနစ်၏အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်ခွင့်ကိုခွင့်ပြုထားသည်။ ယင်းအစီအစဉ်က တရားစီရင်ရေးအာဏာ နှင့် နိုင်ငံတော်အာဏာတို့ကို သိသာစွာ ခွဲဝေပေးထားသည်။ အရှင်းဆုံးပြောရလျှင် ချန်လှပ်ခြင်းအပိုဒ်ငယ်များအဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းအာမခံချက်မှာ တရားဥပဒေ၏ အချို့သောအပိုင်းများ အထူး သဖြင့်

မိသားစုဆိုင်ရာ ဥပဒေအပေါ် သက်ရောက်မှုမရှိပေ။ ဥပမာအနေဖြင့် လီဆိုသိုနိုင်ငံ၏ ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြန်င်သည်။ အပိုဒ်ခွဲ ၁၈(၄) ဘီတွင် မည်သည့် ဥပဒေမဆို "မျိုးရိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာ၊ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် အခြားအယူအဆ၊ လူမျိုးရေး သို့မဟုတ် လူမှုရေးဖွဲ့စည်းမှု၊ ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်အခြား အခြေအနေ"တို့ကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအပေါ် တားမြစ်ထားသော်လည်း အဆိုပါပြဌာန်းချက်တွင် "လက်ထပ်ခြင်း၊ ကွာရှင်းခြင်း၊ မြှုပ်နှံသဂြိုဟ်ခြင်း၊ သေဆုံးချိန်တွင် သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်သူ၏ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းချက်အလိုက် ပိုင်ဆိုင်မှုခွင့်ဝေခြင်း" စသည်တို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများကို ထည့်သွင်းထားခြင်းမရှိပေ။ ဘော့စ်ဝါနာနှင့် ဂမ်ဘီးယားနိုင်ငံများတွင် ဤကဲ့သို့သော ပြဌာန်းချက်များ သတ်မှတ်ထားသည်။

ချန်လှပ်ခြင်း အပိုဒ်ငယ်များသည် မိသားစုဆိုင်ရာဥပဒေများ၊ သေတမ်းစာနှင့် အမွေဆိုင်ရာစသည့် အပိုင်းများ တွင် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေပါကာကွယ်ခွင့်များကို ကန့်သတ်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် အခြားနေရာများတွင် တားမြစ်ထားသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ ပေါ်ပေါက်ရန် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည်။ ထိုဖြစ်နိုင်ချေများကြောင့်ပင် ချန်လှပ်ခြင်းအပိုဒ်ငယ်များသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပုံစံ အားလုံးကိုတိုက်ဖျက်ရေး ညီလာခံကဲ့သို့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်း၊ အစည်းအဝေးများ၏ တောင်းဆိုချက်များနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိဟု ဝေဖန်ခံနေရသည်။ ၆၉ သို့ရာတွင် ဤသို့ ဆိုခြင်းကြောင့် သာတူညီမျှခွင့်တန်ဖိုးများ အပေါ်တွင် တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုခုက ခြယ်လှယ်ပိုင်ခွင့်ရှိနေသည်ဟု ဆိုလိုခြင်း မဟုတ်ပါ။ ထို့အတူ တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ယဉ်ကျေး မှုအမျိုးစုံကို ကျယ်ပြန့်စွာလက်ခံခြင်းများကို ကျင့်သုံးရုံမျှဖြင့် တန်းတူညီမျှခွင့်ကို ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ထိပ်တိုက်ကွဲလွဲနေမည် မဟုတ်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် တရားစီရင်ရေးပုံစံချမှတ်မှု နည်းလမ်းများ၏ အကျိုးဆက်များနှင့် အခြားဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပုံစံချမှတ်မှု နည်းလမ်းများအပေါ် မိမိတို့ဖော်ဆောင်နေသည့် နိုင်ငံ၏ သမိုင်း၊ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ဆက်စပ်အခြေအနေများနှင့် ဆက်စပ်၍ ချင့်ချိန်စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပေသည်။

၅။ နိဂုံး

ကောင်းမွန်စွာလည်ပတ်နေသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွက် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် မရှိမဖြစ် အရေးပါသည်။ တရားဥပဒေကို သမာသမတ်ကျစွာ ကျင့်သုံးပြီး အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးသော တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍသာ မရှိလျှင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးလည်း ပေါ်ပေါက်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း၊ အာဏာအားဖြင့် အစိုးရ၏ အခြားသောကဏ္ဍများကို ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေနှင့်အညီ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ကြစေရန် ကြပ်မတ်ထိန်းညှိခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် အာမခံချက်များကို ထိန်းသိမ်းဖော်ဆောင်ပေးလျက် ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ ကြီးလေးသောတာဝန်ကို ကျေပွန်စွာ ထမ်းဆောင်နိုင်ရန်အတွက် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် အမှီအခိုကင်းမှုနှင့် လွတ်လပ်မှုတို့အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ရှိရန်လိုသည်။ သို့ရာတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်ဆိုသည်မှာ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍက အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်ဆိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် တရားသူကြီးများဖြင့် အုပ်ချုပ်ခြင်းစသည့် အဓိပ္ပာယ်မျိုး မဟုတ်ပေ။ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးကို ထိန်းသိမ်းသွားရန်အတွက် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍများအနေဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ အာမခံနိုင်မှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိမှုအပေါ် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လွှမ်းမိုးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ ဥပဒေလုပ်ငန်းများကို ရှေ့နောက်ညီညွတ်စွာ ဖော်ဆောင်နိုင်ရေး သာမက တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ တရားဝင်ဖြစ်မှုကိုပါ မြှင့်တင်ပေးနိုင်စေရန် ကဏ္ဍတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် စီစဉ်မှုများအပေါ် သေချာစွာသုံးသပ်ဆင်ခြင်ရန် လိုအပ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေက တရားစီရင်ရေး စနစ် အများအပြားကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ တရားဝင်ဖြစ်မှုကို အားပြည့်ပေးသလို လူမျိုးပေါင်းစုံရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်းရှိ မတူကွဲပြားသော ယဉ်ကျေးမှုများ၊ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများနှင့် စံသတ်မှတ်ချက်များကို လေးစားအသိအမှတ်ပြုခြင်း လည်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် စိန်ခေါ်မှုများကြုံတွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခွင့်ကို မသတ်မှတ်မီ တရားစီရင်ရေး၊ ဥပဒေအဆင့်ဆင့် အာဏာသက်ရောက်မှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဖြင့် အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ခြင်းစသည့် ကိစ္စရပ်များကို သေချာစွာ စီစဉ်သတ်မှတ်ထားရန် လိုအပ်ပေသည်။

ဇယား ၃။ ဤအခန်းတွင် ထောက်ပြထားသော အကြောင်းအရာများ

အကြောင်းအရာများ	မေးခွန်းများ
၁။ တရားစီရင်ရေး၏ အခန်း ကဏ္ဍ	<ul style="list-style-type: none"> • တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အဘယ်နည်း။ • တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအတွက် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် မည်ကဲ့သို့ အထောက်အကူ ပြုပါသနည်း။ • တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍနှင့် အခြားကဏ္ဍများအကြားတွင် အပြန်အလှန် ထိန်း သိမ်းကြီးကြပ်မှုအနေဖြင့် မည်သည်တို့ ရှိပါသနည်း။

<p>၂။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အာမခံချက်များကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ အဘယ်နည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းအာဏာဖြင့် မည်သည့် ဥပဒေအရ ဆုံးဖြတ်ချက်များအား သုံးသပ်စစ်ဆေးခွင့်ရှိသနည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့်ကို မည်သည့်တရားရုံးများက ကျင့်သုံးနိုင်သနည်း။ • မည်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် သုံးသပ်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာကို ဖော်ဆောင်နိုင်သနည်း။ • ဘယ်လိုအချိန်အခါမျိုးမှာ သုံးသပ်စစ်ဆေးခြင်း အာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်သလဲ။
<p>၃။ တရားစီရင်ရေး အခွင့် အာဏာများ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဥပဒေပြုရေးတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အဘယ်နည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အဘယ်နည်း။ • တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် အခြားကဏ္ဍများအပေါ် မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် ထိန်းသိမ်းကြီးကြပ်နိုင်ပါသနည်း။ • တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍသည် ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအား ကြီးကြပ်ရာတွင် မည်သို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သနည်း။
<p>၄။ တရားစီရင်ရေး၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် တာဝန်ခံနိုင်မှု</p>	<ul style="list-style-type: none"> • တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်သည် အဘယ်ကြောင့် အရေးကြီးပါသနည်း။ • တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ အာမခံနိုင်မှုကို မြှင့်တင်ရန် မည်သည့်နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုနိုင်သနည်း။ • တရားသူကြီးများအား မည်သို့ရွေးချယ်သနည်း။ မည်သူတို့က ရွေးချယ်မည်နည်း။ မည်သည့်စည်းကမ်းချက်များဖြင့် ရွေးချယ်သနည်း။ • တရားသူကြီးများသည် သက်တမ်းကာလ မည်မျှကို တာဝန်ထမ်းဆောင်ရသနည်း။ • တရားသူကြီးများအား ရာထူးမှ မည်ကဲ့သို့ ရပ်စဲသနည်း။

<p>၅။ တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ ဝါဒအမျိုးမျိုး ကွဲပြား တည်ရှိခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် မတူညီသည့် တရားစီရင်ရေးစနစ်များကို မည်သို့ ပေါင်းစည်းပေးနိုင်ပါသနည်း။ • တရားစီရင်ရေးစနစ်များ၏ တရားဝင်မှုကို တရားစီရင်ရေးစနစ်များ ကွဲပြား တည်ရှိခြင်းက မည်သို့ကူညီပေးနိုင်သနည်း။ • ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုတည်းအောက်တွင် တရားစီရင်ရေးစနစ်များ ထိပ်တိုက်ကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်ပါက မည်သို့ ဖြစ်နိုင်သနည်း။
--	--

မှတ်စုများ

ဤမှတ်စုတွင် ဖော်ပြထားသော နိုင်ငံအသီးသီး၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှ အပိုဒ်ခွဲများကို နောက်ဆက်တွဲ ရှင်းလင်းချက်တွင် ပြန်လည်၍ အကျယ်တဝင့် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပါသည်။

- ^၁ မာဗျူရီ နှင့် မက်ဆီဆင် ၊ 5 U.S. 137 (၁၈၀၃ခုနှစ်)
- ^၂ အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၁ (၂၀၀၄ခုနှစ်)
- ^၃ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၆၇၊ ၁၄၃ နှင့် ၁၄၄ (၁၉၉၆ခုနှစ်)
- ^၄ ဆားဘီးယားသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၆၇(၄) (၂၀၀၆ခုနှစ်)
- ^၅ ကိုရီးယားသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁၁(၁) (၁၉၄၈တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၈၇တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)
- ^၆ ကင်မရွန်းနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄၇(၁) (၁၉၇၂တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၆တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)
- ^၇ နိုင်ဂျီးရီးယား ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြဌာန်းခြင်းအမိန့် အပိုဒ်ခွဲ ၂၃၂ (၁၉၉၉ခုနှစ်) ၊ အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၁ (၁၉၅၀တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၆တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်) ၊ မလေးရှားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၈ (၁၉၅၇တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၄တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်) ၊ မက္ကဆီကို ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံ နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၅ (၁၉၁၇တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)
- ^၈ ယူဂန်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၇(၃) (၁၉၉၅ခုနှစ်)
- ^၉ အက်စ်တိုးနီးယား သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မခွဲ ၁၅၂ (၁၉၉၂ခုနှစ်)
- ^{၁၀} ပေါ်တူဂီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၀၄ (၁၉၇၆တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်) <http://www.concourts.net> တွင်လည်း ကြည့်နိုင်သည်။
- ^{၁၁} မက်ခ်ဗစ်၊ အာနေးရေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ချက် (၂၀၀၁) မှ စာပိုဒ်များ <http://www.concourts.net> တွင်ကြည့်နိုင်သည်။

၁၂ သီရိလင်္ကာ ဒီမိုကရက်တစ် ဆိုရှယ်လစ် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈၀(၃) နှင့် ၁၂၀ (၁၉၇၈တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၀တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

၁၃ ပြင်သစ်သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄၆(၅) နှင့် ၆၁ (၁၉၅၈တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)

၁၄ ချီလီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈၂ (၁၉၈၀ခုနှစ်)

၁၅ ဟန်ဂေရီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၃၂/A (၃) (၁၉၄၉တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်) ၊ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၆၇(၆) (၁၉၉၆တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

၁၆ ပြင်သစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကောင်စီဝက်ဆိုက်တွင် ရှုပါ။ <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/a-lan-une/juin-2010-la-publicite-des-audiences-au-conseil-constitutionnel.48374.html>

၁၇ ဟန်ဂေရီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးအက်ဥပဒေ အမှတ် ၃၂ (၁၉ အောက်တိုဘာ ၁၉၈၉)

၁၈ နယ်သာလန် ဘုရင့်နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၀ (၁၉၈၃တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၂တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)

၁၉ ဖင်လန် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၇၄ (၂၀၀၀တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

၂၀ ဖင်လန် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၇၇ (၂၀၀၀တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

၂၁ ကနေဒါ ဗဟိုတရားရုံးချုပ် အက်ဥပဒေ R.S. 1958 c. S-26 ၏အပိုဒ်ခွဲ ၅၃ <http://laws.justice.gc.ca/eng/S-26/page-1.html> တွင်ကြည့်နိုင်သည်။

၂၂ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၆၇(၄)(ဃ) (၁၉၉၆တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

၂၃ ယူကရိန်းနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၅၇နှင့် ၁၅၉ (၁၉၉၆ခုနှစ်)

၂၄ ထိုင်းနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၈၅ (၂၀၀၇ခုနှစ်)

၂၅ ထိုင်းနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၈၅ (၂၀၀၇ခုနှစ်)

၂၆ အာဖဂန်နစ္စတန် အစ္စလာမ့် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၉ (၂၀၀၄ခုနှစ်) ၊ ဆူဒန် သမ္မတနိုင်ငံ ကြားဖြတ်အမျိုးသား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၀(၂) (၂၀၀၅တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

၂၇ တူရကီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၉ (၁၉၈၂တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)၊ ဂျာမနီပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၁ (၁၉၄၉တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၆တွင်

ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်) ၊ ကိုရီးယားသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈(၄) (၁၉၄၈တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၈၇တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

၂၈ ပြင်သစ်သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၅၈ (၁၉၅၈တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၈တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်) ၊ မွန်ဂိုးလီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၆(၂)(၂) (၁၉၉၂ခုနှစ်)

၂၉ www.constitutionmaking.org တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့် အစီရင်ခံစာ <http://www.constitutionmaking.org/reports.html> တွင်ကြည့်နိုင်သည်။

၃၀ ဇင်ဘာဘေသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈၄(၁၉၇၉ခုနှစ်)

၃၁ မက်ဆီဒိုးနီးယားသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၄နှင့် ၁၀၉ (၁၉၉၁တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

၃၂ ဟန်ဂေရီသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၉(၃)(၄)၊ ၃၂က(၄)နှင့် အပိုဒ်ခွဲ ၄၈ (၁၉၄၉တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

၃၃ အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၄ (က) မှ (ဂ) (၁၉၄၅တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၂တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)

၃၄ တောင်အာဖရိကသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၁၇၄ (၁၉၉၆ခုနှစ်)၊ အီသီယိုးပီးယား ပြည်ထောင်စု ဒီမိုကရက်သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈၁ (၁၉၉၅ခုနှစ်)

၃၅ ဘရာဇီး ပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၁ (၁၉၉၈ခုနှစ်)

၃၆ အီတလီသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၅ (၁၉၄၈တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)

၃၇ အာဖဂန်နစ္စတန် အစ္စလာမ့် သမ္မတနိုင်ငံ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁၈ (၂၀၀၄ခုနှစ်)၊ ဘော်လီးဗီးယား ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၈၂(၆) (၂၀၀၉ခုနှစ်)၊ အီတလီသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၆နှင့် ၁၃၅ (၁၉၄၈တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

၃၈ ဘော့စ်နီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီနားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆(၁)(က) (၁၉၉၅ခုနှစ်)

၃၉ ယူဂန်ဒါသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၂နှင့် ၁၄၈ (၁၉၉၅ခုနှစ်)

၄၀ ပေါ်တူဂီသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၂၂ (၁၉၇၆တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်)

၄၁ ဘူဂေးရီးယား သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၇ (၁၉၉၁ခုနှစ်)၊ အီတလီသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၅ (၁၉၄၈တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

၄၂ အာဖဂန်နစ္စတန် အစ္စလာမ့် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၂ (၂၀၀၄ခုနှစ်)

၄၃ အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁၀ (၁၉၉၄ခုနှစ်)

- ၄၄ အက်စ်တိုးနီးယား သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၇ (၁၉၉၂ခုနှစ်)
- ၄၅ ချီလီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၇၇ (၁၉၈၀ခုနှစ်)၊ နိုင်ဂျီးရီးယား ပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြဌာန်းခြင်း အမိန့် အပိုဒ်ခွဲ ၂၉၁ (၁၉၉၉ခုနှစ်)
- ၄၆ ကိုရီးယား သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၅ (၁၉၄၈တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၈၇တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)
- ၄၇ တူတီမာလာ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၀၇နှင့် ၂၁၅ (၁၉၈၅တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၃တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)
- ၄၈ ဂျပန်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၇၉ (၁၉၄၆)
- ၄၉ ဂျာမနီနိုင်ငံ ဗဟိုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး စီရင်ချက် ပုဒ်မ ၄ (၁၉၅၁တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၉တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)
- ၅၀ အယ်ဘေးနီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၈ (၁၉၉၈ခုနှစ်)
- ၅၁ ဂမ်းဘီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၁ (၁၉၉၇ခုနှစ်)
- ၅၂ အိန္ဒိယ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၄ (၁၉၅၀တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၅တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)
- ၅၃ ခရိုအေးရှား သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၃ (၁၉၉၀တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၁တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်)၊ အီတလီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၅ (၁၉၄၈တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်)
- ၅၄ ဆွီဒင်နိုင်ငံ အစိုးရပြဌာန်းချက် အခန်း ၁၂ အပိုဒ်ခွဲ ၈ (၁၉၇၅တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၂တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)
- ၅၅ ဂျာမနီ ပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၉၇နှင့် ၉၈ (၂၉၄၉တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၉တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)
- ၅၆ ခရိုအေးရှား သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၂ (၁၉၉၀တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၁တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်)
- ၅၇ ဆလိုဗေးနီးယား သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၄ (၁၉၉၁တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)
- ၅၈ အော့တို၊ ဂျန်မစ်ရှယ်ရေးသည့် မူဆလင်နိုင်ငံများ၏ ရှားရီးယားနှင့် အမျိုးသားဥပဒေ၊ ဒတ်ချ်များနှင့် ဥရောပသမဂ္ဂ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒအတွက် ဖိအားများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ (လိတ်ဒင် : လိတ်ဒင် တက္ကသိုလ်စာစဉ် ၂၀၀၈ခုနှစ်)
- ၅၉ လီဗနွန်ကော့ထံ၊ D. ရေးသည့် "ဘိုလီးဗီးယားနှင့် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံများမှ တရားစီရင်ရေးစနစ်တစ်ခုထက် မက တည်ရှိခြင်းအပေါ် နိုင်ငံရေးအရ လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း" လက်တင်အမေရိက လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ

မှတ်တမ်း၊ အတွဲ ၃၂ (၂၀၀၀ ခုနှစ်) စာ- ၂၀၇-၃၄

^{၆၀} လူ့ဘဝ၊ တီမိုသီ၊ ဒေးဗစ် ၊ ဒိုနယ်လ်၊ R. Jr နှင့် ခရစ်ရှန်၊ ဂျေနန် K ရေးသည့် ဟိန္ဒူဘာသာနှင့် ဥပဒေမိတ်ဆက် (ကမ်ဘာရစ်ချ်၊ ကမ်ဘာရစ်ချ် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက် ၂၀၁၀ခုနှစ်)

^{၆၁} မလေးရှားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၁ နှင့် ရှာရီးယား တရားရုံးများ စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော ဒေသများကို ရည်ညွှန်းသည့် ပြည်နယ်စာရင်း (၁၉၅၇ တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၁၉၉၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

^{၆၂} CEDAW အဖွဲ့ နှစ်ပတ်လည်အစီရင်ခံစာ၊ ကုလသမဂ္ဂစာတမ်း A/58/31၊ ၁၈ ဩဂုတ် ၂၀၀၃၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၆၀ <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/468/20/PDF/N0346820.pdf?OpenElement> ထိုအစီရင်ခံစာတွင် "အစဉ်အလာဥပဒေများနှင့် အိမ်ထောင်ရေးဖောက်ပြန်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေ၊ အလုပ်သမားဥပဒေနှင့် အခွန်ဥပဒေ၊ မိသားစုဥပဒေ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ လက်ထပ် နိုင်သည့် အသက်ကွာခြားချက် စသည်တို့ ပါဝင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် အချက်များနှင့် ဆော်နောက်ကျနေသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးနေသည့် တရားစီရင်ရေးစနစ်များ ဆက်လက်တည်ရှိနေခြင်းကြောင့် စိုးရိမ်မကင်း ဖြစ်ရ သည်" ဟု ကွန်ဂိုသမ္မတနိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်၍ သုံးသပ်ထားသည်။

^{၆၃} ရီဂိုယန်း ဖာဂျာဒို၊ ရေချယ်တို့ရေးသည့် "တောင်အမေရိကနိုင်ငံများမှ တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ခုထက်မက တည်ရှိခြင်း၊ ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့် အထူးတရားစီရင်ရေးများ" (ဥပဒေကို ကျော်လွန်ခြင်း၊ တောင်ပိုင်းဒေသရှိ ပုံစံမကျသော တရားစီရင်ရေးနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ ဝါဒကွဲပြားတည်ရှိမှုများ၊ ၁၀/၂၇ (၂၀၀၄)) ထိုစာတမ်းတွင် လွတ်လပ်သော တိုင်းပြည်များမှ ဒေသခံလူမျိုးများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်သူများအဖွဲ့၏ ၁၉၈၉ခုနှစ် သဘာတူညီချက် အမှတ်စဉ် ၁၆၉ ကို ကိုးကားထားသည်။ ထိုသဘောတူညီချက်အရ အစဉ်အလာဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံ၏ တရားဥပဒေ စနစ် သို့မဟုတ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးက အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အခြေခံအခွင့်အရေးများအကြား ကွဲလွဲမှုမရှိစေရန် သတ်မှတ်ထားသည်။

^{၆၄} မိုဇမ်ဘိစ် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄ (၁၆ နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၄) <<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a1e597b2.html>> တွင် ကြည့်နိုင်သည်။

^{၆၅} မိုဇမ်ဘိစ် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၁၂(၃) (၁၆ နိုဝင်ဘာ ၂၀၀၄) <<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a1e597b2.html>> တွင်ကြည့်နိုင်သည်။

^{၆၆} ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ နိုင်ငံရေး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၄၆ (၁၉၉၁တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၅တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)

^{၆၇} ဝွန်ဇလက် ဝါဆောနာနှင့် Asamblea General de Cabildos Indigenas region Chamiy Cabildo Mayor Unico စီရင်ချက် T349/96

^{၆၈} ဘော့စ်ဝါနာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၅(၄)(c) (၁၉၉၆ခုနှစ်)၊ ဂမ်းဘီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအပိုဒ်ခွဲ ၇(f) (၁၉၉၇ခုနှစ်)

^{၆၉} အမျိုးသမီးအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများအားလုံးကို တိုက်ဖျက်ရေးညီလာခံ အပိုဒ်ခွဲ ၂(f)၊ ၅၊ ၁၆ (၃ စက်တင်ဘာ ၁၉၈၁၊ အပိုဒ်ခွဲ ၅၊ ၁၂၄၉ U.N.T.S. ၁၃)

^{၇၀} ချန်လှပ်ခြင်း အပိုဒ်ငယ်များနှင့် သက်ဆိုင်ရာ အချက်များအတွက် အောက်ပါတို့ကို လေ့လာနိုင်သည်။ ဂျီဟန်နာဘွန်း ရေးသည့် "အာဖရိက နေသဟာယနိုင်ငံများမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကင်းလွတ်ခြင်းနှင့် ကျားမ ဖြစ်တည်မှု" (ဖွဲ့စည်းပုံ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ ဂျာနယ်၊ ၃၁ (၂၀၀၈)) <http://ssrn.com/abstract=1662654> ၊ လက်တီဟောလ်ထ် ရေးသည့် "အမျိုးသမီးဝါဒနှင့် ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံ ကွဲပြားတည်ရှိခြင်းကို လက်ခံသောဝါဒ" (ကိုလံဘီယာ ဥပဒေ ဆန်းစစ် ရေး အဖွဲ့အစည်းမှပုံနှိပ်သော ကိုလံဘီယာ ဥပဒေဆန်းစစ်ချက် ၊ ၁၀၁/၅ ဇွန်လ၊ ၂၀၀၁ စာ ၁၁၈၁- ၁၂၁၈) <http://www.jstor.org/stable/1123774> ၊ ဆူဆန်မိုလာအိုကင်ရေးသည့် "ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံလက်ခံခြင်းဟာ အမျိုးသမီးဝါဒ အတွက် ဆိုးရွားပါသလား" (ပရင့်စ်တွန်, NJ ၊ ပရင့်စ်တွန် တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်)

အဓိက စကားလုံးများ

တရားစီရင်ရေး၊ တရားစီရင်ရေးအာဏာ၊ တရားစီရင်ရေးစနစ်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း/ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ချက်၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း ခိုင်မာသောပုံစံ (အမေရိကန် ပုံစံ)၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်း သဘောတရားဆန်သောပုံစံ (ဥရောပပုံစံ)၊ အကြံပြုခြင်းဆိုင်ရာ သဘောထားများ၊ ရည်ညွှန်းမေးမြန်းချက်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်၊ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ တာဝန်ခံမှု၊ တရားသူကြီးရာထူးများ ခန့်အပ်ခြင်း၊ ရာထူးသက်တမ်း၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ တရားစီရင်ရေးစနစ်၊ တရားစီရင်ရေးစနစ်အတွင်း ဝါဒအသီးသီး ကွဲပြားတည်ရှိခြင်း၊ ဥပဒေများ ကွဲလွဲခြင်း၊ ဒေသန္တရဥပဒေ၊ ရိုးရာဥပဒေ၊ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များ၊ အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းမှုများ၊ အာဏာခွဲဝေခြင်း၊ အခြေအနေဖြင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ တရားစီရင်ခြင်း၊ ဥပဒေဆိုင်ရာ အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးပျံ့နှံ့မှု၊ ပဟိုတရားရုံးချုပ်၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး၊ အထက်တန်းတရားရုံး၊ တရားမဥပဒေ၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာ ဥပဒေ

အခြားသော ရင်းမြစ်များ

- တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အခြေခံစည်းမျဉ်းများ
http://www.abanet.org/rol/docs/judicial_reform_un_principles_independence_judiciary_english.pdf
အထက်ပါမှတ်တမ်းတွင် နိုင်ငံအလိုက် တရားစီရင်ရေး၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်ကို မြှင့်တင်ဖော်ဆောင်ရန် အခြေခံသဘောတရားများကို ပြဌာန်းထားသော ကုလသမဂ္ဂက ၁၉၈၅ခုနှစ်တွင် ချမှတ်ခဲ့သော ဆုံးဖြတ်ချက် များကို လေ့လာနိုင်သည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးများ : ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကို နှိုင်းယှဉ်ဆန်းစစ်ခြင်း
<http://www.concourts.net/index.php>

နိုင်ငံပေါင်း ၁၅၀ကျော်မှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းစနစ်များအား နှိုင်းယှဉ် လေ့လာ ဆန်းစစ်ချက်များကို concouts.net တွင် ရရှိနိုင်သည်။ ဇယားများ၊ ပုံစံကားချပ်များ၊ မြေပုံများ အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ ရှုထောင့်များစွာအလိုက် ရှင်းလင်းချက်များကိုလည်း ရရှိနိုင်သည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်း

<http://www.constitutionmaking.org/>

constitutionmaking.org ဝက်ဆိုဒ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း စီမံကိန်း (CCP) နှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေး အဖွဲ့အစည်း (USIP) တို့ပူးတွဲဆောင်ရွက်နေသော စီမံကိန်း တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဤစီမံကိန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ၁၇၈၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများမှ အင်္ဂါရပ်များကို လေ့လာစုဆောင်းထားသည့် CCP ၏ ပြည့်စုံသော အချက်အလက်များကို အခြေခံကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများနှင့် ပုံစံများအတွက် ရွေးချယ်စရာများဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ စနစ်တကျ ပံ့ပိုးပေးရန်ဖြစ်သည်။

- အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးရေးဌာန (တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ဘက်မလိုက်ရေး မြှင့်တင်ခြင်း လမ်းညွှန်)

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးရေးဌာန (USAID) ၏ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး အစီအစဉ်သည် USAID ၏ ကွင်းဆင်းအဖွဲ့များနှင့် ဗျူရိုများ၊ အခြားအမေရိကန်အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရများနှင့် ဒီမိုကရေစီ အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုလုံးအား တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးလျက်ရှိသည်။ အထက်ပါ အင်တာနက်စာမျက်နှာတွင် အစီအစဉ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များနှင့် "တရားစီရင် ရေးကဏ္ဍ၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ဘက်မလိုက်ရေး မြှင့်တင်ခြင်းလမ်းညွှန်" အပါအဝင် အခြားသက်ဆိုင်ရာ စာအုပ်စာတမ်းများကိုလည်း ဆက်စပ်လေ့လာနိုင်သည်။

- ဥရောပအလယ်ပိုင်းနှင့် ဆိုဗီယက်ယူနီယံဟောင်းတွင် တရားစီရင်ရေးနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းများ

http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSPIB/2003/08/08/000094946_03073004032060/Renrendered/PDF/multi0page.pdf

အထက်ပါ စာတမ်းအား ထိုဒေသအတွင်းရှိ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ဆောင်ရွက်နေသော အရေးကြီးနိုင်ငံ ငါးနိုင်ငံ အတွက် နေ့စဉ်အလုပ်လုပ်နေသော တရားသူကြီးများ၊ ရှေ့နေများ၊ ဥပဒေပြုအမတ်များ၊ စီးပွားရေးပညာရှင် များနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများတွင် ကူညီနေသော အရာရှိများ၏ အတွေ့အကြုံများကို အခြေခံကာ ပြုစုထားခြင်း ဖြစ်သည်။

နောက်ဆက်တွဲ။ ဤအခန်းတွင် ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ပြဌာန်းဥပဒေအရ ချမှတ်ချက်များ

ရှင်းလင်းချက်များကို အခန်း(၆)နှင့် မှတ်စုတွင် ဖော်ပြထားသော အစီအစဉ်အတိုင်းပင် ဖော်ပြထားပါသည်။ အောက်တွင် ဖော်ပြထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များမှာ အခြားတစ်စုံတစ်ရာ မှတ်ချက်ပေးထားခြင်းမရှိ လျှင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ စီမံကိန်း (ICL) <http://www.servat.unibe.ch/icl/info.html> မှ ရယူထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အာဖရိကန်စတနိုနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၁ (၂၀၀၄ခုနှစ်)

ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် အစိုးရသို့မဟုတ် အခြားတရားရုံးများက တောင်းဆိုလာလျှင် ဥပဒေများ၊ ပြဌာန်းအမိန့်များ၊ နိုင်ငံ တကာစာချုပ်များနှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ သုံးသပ်စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ဥပဒေနှင့်အညီ အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်းများကို ပြုလုပ်နိုင်သည်။

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၆၇ (၁၉၉၆ခုနှစ်)

(၁) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးကို တရားသူကြီးချုပ်၊ လက်ထောက်တရားသူကြီးချုပ်အပြင် အခြားသော တရားသူကြီးကိုးဦးတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။

(၂) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသို့ တင်သွင်းလာသော အမှုတစ်ခုအား အနည်းဆုံး တရားသူကြီး ရှစ်ဦးဖြင့် ကြားနာစစ်ဆေးရမည်။

(၃) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးသည်

(က) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် အမြင့်ဆုံးတရားရုံးဖြစ်သည်။

(ခ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ အပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် စပ်ဆက်သည့် ကိစ္စရပ်များကိုသာ ကြားနာစစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ဂ) ကိစ္စရပ်တစ်ခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ် ဟုတ်၊ မဟုတ်နှင့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုသည် ကိစ္စရပ်အပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ပေးရမည်။

(၄) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးကသာ

(က) နိုင်ငံအဆင့် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအဆင့် အစိုးရဌာနများအကြား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သက်ဆိုင်ရာဌာနအလိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အငြင်းပွားမှုများကို ကြားနာ စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ခ) လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိကို အပိုင်း ၇၉ နှင့် ၁၂၁ တွင် ပြဌာန်းထားသည်များနှင့်အညီ စိစစ် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ဂ) အပိုင်း ၈၀ နှင့် ၁၂၂ တို့တွင် ပြဌာန်းထားသည်များနှင့်အညီ လျှောက်ထားချက်များကို ကြားနာ စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

- (ဃ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မှုတစ်ခုခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များနှင့် ညီညွတ်မှုရှိမရှိ စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (င) လွှတ်တော် သို့မဟုတ် သမ္မတသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ တာဝန်များကို ပျက်ကွက်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (စ) ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အပိုင်း ၁၄၄ တွင် ပြဌာန်းထားသည်များနှင့်အညီ ထောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (၅) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးသည် လွှတ်တော်နှင့် ဒေသန္တရလွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြဌာန်းချက် သို့မဟုတ် သမ္မတ၏ အမိန့်ထုတ်ပြန်ချက်တို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုရှိမရှိ အပြီးသတ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချ ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အယူခံပဟိုတရားရုံးချုပ်၊ အထူးတန်းတရားရုံးသို့မဟုတ် အလားတူအဆင့် တရားရုံးက တရားမဝင်ကြောင်းအမိန့်ထုတ်ပြန်လျှင် ထိုအမိန့်အာဏာမသက်ရောက်မှီ စစ်ဆေးအတည်ပြုပေးရမည်။
- (၆) နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးတို့သည် တရားမျှတမှုအတွက် လိုအပ်လာလျှင် တစ်စုံတစ်ယောက်အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ လုပ်ထုံးနှင့်အညီ အောက်ပါတို့ကို ခွင့်ပြုပေးရမည်။
 - (က) ကိစ္စရပ်တစ်ခုအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးရှေ့မှောက်သို့ တိုက်ရိုက် တင်သွင်း လျှောက်ထားခြင်း သို့မဟုတ်
 - (ခ) အခြားတရားရုံးတစ်ခုမှနေ၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးထံ တိုက်ရိုက်အယူခံဝင်ခြင်း။
 - (ဂ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ဖော်ဆောင်ခြင်းတို့ အကျိုးဝင်သည်။

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုင်းခွဲ ၁၄၃ (၁၉၉၆ခုနှစ်)

- (၁) ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် မငြိစွန်းလျှင် အောက်ပါတို့ကို ပြဌာန်းနိုင်သည်။
 - (က) ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြထားသည်တို့နှင့် မတူညီသော ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ သို့မဟုတ်
 - (ခ) သင့်လျော်သော ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ အုပ်ချုပ်ရေး ခေါင်းဆောင်အခန်းကဏ္ဍ၊ အာဏာနှင့် အဆင့်အတန်းများ။
- (၂) အပိုင်းခွဲ (၁) အပိုင်း (က) နှင့် (ခ) တို့တွင် သတ်မှတ်ထားသည်နှင့်အညီ ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေသို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်တွင် ပြဌာန်းထားသည်တို့မှာ
 - (က) အခန်း ၃ အပိုင်း ၁ တွင် ပြဌာန်းထားသော တန်ဖိုးများနှင့် ကိုက်ညီခြင်းရှိရမည်။ ထို့ပြင်
 - (ခ) ဒေသများသို့ အောက်ပါ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ပေးအပ်ထားခြင်းမရှိရ။
 - (i) အခန်း ၄ နှင့် အခန်း ၅ တွင် ပြဌာန်းထားသည့် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ အာဏာ၏ကဏ္ဍ ပြင်ပမှ

လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ သို့မဟုတ်

- (ii) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အခြားအပိုင်းများတွင် ဒေသများအား ပေးအပ်ထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပြင်ပမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ။

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၄ (၁၉၉၆ခုနှစ်)

- (၁) ဒေသန္တရဆိုင်ရာ လွှတ်တော်မှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြဌာန်းခြင်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ခြင်းပြုလုပ်လျှင် သက်ဆိုင်ရာ လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ချက် အကြောင်းအရာကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသို့ တင်ပြ၍ အတည်ပြုချက်ရယူရမည်။
- (၂) ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်တို့သည် တရား ဝင်ဖြစ်စေရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးက အောက်ပါတို့ကို အတည်ပြုပေးရမည်။
 - (က) အကြောင်းအရာသည် အပိုင်း ၁၄၂ နှင့်အညီ ခွင့်ပြုချက်ရရှိရမည်။
 - (ခ) အကြောင်းအရာ အပြည့်အစုံသည် အပိုင်း ၁၄၃ နှင့်ညီညွတ်ရမည်။

ဆားဘီးယား သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၆၇(၁)(၄) (၂၀၀၆ခုနှစ်)

- (၁) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အောက်ပါတို့ကို ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (၂) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ ပြဌာန်းချက်များနှင့် အထွေထွေဥပဒေများ သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တရားဥပဒေတို့နှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ။

ကိုရီးယားသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁၁(၁) (၁၉၄၈ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၈၇ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)*

- (၁) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် အောက်ပါတို့စွရပ်များပေါ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
 - (၁) တရားရုံးများ၏ တောင်းဆိုချက်အရ ဥပဒေများအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိမရှိ စိစစ်ခြင်း၊
 - (၂) စွဲချက်တင်ခြင်း၊
 - (၃) နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုကို ဖျက်သိမ်းခြင်း၊
 - (၄) အစိုးရဌာန အချင်းချင်းအကြား၊ အစိုးရဌာနများနှင့် ဒေသန္တရ အစိုးရများအကြား၊ ဒေသခံအစိုးရ အချင်းချင်းအကြား အငြင်းပွားမှုများ၊
 - (၅) ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသည့်အတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တိုင်ကြားချက်များ။

* <<http://www.court.go.kr/home/english/index.jsp>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

ကင်မရွန်းသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄၇(၁) (၁၉၇၂တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၆ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)*

အပိုဒ်ခွဲ ၄၇(၁) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကောင်စီသည် အောက်ပါတို့တွင် အပြီးသတ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

- ဥပဒေများ၊ စာချုပ်များနှင့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များ၊
- အမျိုးသားညီလာခံနှင့် လွှတ်တော်တို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အမိန့်များ အတည်ပြုဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုမီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ စစ်ဆေးခြင်း၊
- နိုင်ငံတော်ဌာနများအချင်းချင်းအကြား၊ နိုင်ငံတော်နှင့် ဒေသများအကြားနှင့် ဒေသများအချင်းချင်းအကြား အာဏာခွဲဝေမှု ပဋိပက္ခများ။

<<http://confinder.richmond.edu/>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

နိုင်ဂျီးရီးယား ပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြဌာန်းခြင်းအမိန့် အပိုဒ်ခွဲ ၂၃၂ (၁၉၉၉ ခုနှစ်)*

- (၁) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်တစ်ခုအကြား သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အချင်းချင်းအကြား အငြင်းပွားမှု တစ်ခုတွင် တရားဝင်အခွင့်အရေးများ၏ တည်ရှိမှုနှင့် ကျယ်ပြန့်မှုဆိုင်ရာ ပြဿနာတစ်ရပ် (ဥပဒေ အရဖြစ်စေ အချက်အလက်အရ ဖြစ်စေ) ပါဝင်ပါက ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် အခြားတရားရုံးများနှင့် သီးခြားကင်းလွတ်၍ မူလစီရင် ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်။
- (၂) ဤအပိုဒ်မှ အပိုဒ်ခွဲ (၁) တွင် တရားစီရင်ရေးအား ပေးအပ်ထားသည့် အာဏာများအပြင် ဗဟို တရားရုံးချုပ် သည် အမျိုးသားညီလာခံ၏ ဥပဒေများက ပေးအပ်ထားသည့်အလျောက် မူလ စီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိသည်။

ဗဟိုတရားရုံးချုပ်အား ရာဇဝတ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ မူလစီရင်ပိုင်ခွင့် မည်သည့် အာဏာကမှ ပေးအပ်ထားခြင်း မရှိစေရ။

*<<http://www.nigeria-law.org/>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

အိန္ဒိယသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၁ (၁၉၅၀ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၆ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ မူလစီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာများမှာ

အောက်ပါ အငြင်းပွားမှုများတွင် တရားဝင် အခွင့်အရေးများ၏ တည်ရှိမှုနှင့် ကျယ်ပြန့်မှုဆိုင်ရာ ပြဿနာတစ်ရပ် (ဥပဒေ အရဖြစ်စေ အချက်အလက်အရဖြစ်စေ) ပါဝင်ပါက ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက် တစ် ရပ်ရပ်ကို မဆန့်ကျင်ဘဲ အခြားတရားရုံးများနှင့် သီးခြားကင်းလွတ်၍ မူလစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်။

- (က) အိန္ဒိယအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်တစ်ခုသို့မဟုတ် ပြည်နယ်များအကြား အငြင်းပွားမှု သို့မဟုတ်
- (ခ) အိန္ဒိယအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်တစ်ခု သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များကတစ်ဖက် ပြည်နယ်တစ်ခု သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များက အခြားတစ်ဖက်အကြား အငြင်းပွားမှု သို့မဟုတ်

(ဂ) ပြည်နယ်နှစ်ခု သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များ အချင်းချင်းအကြား အငြင်းပွားမှု။

ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မပြဌာန်းမီကပင် အတည်ပြုခဲ့ပြီး ဆက်လက်တည်ရှိနေသော မည်သည့် စာချုပ်၊ သဘော တူညီချက်၊ ကတိကဝတ်၊ ပတ်သက်မှုများနှင့် အလားတူ ပြဌာန်းချက်များမှ ပေါ်ပေါက်လာသော အငြင်းပွားမှုများတွင် မဆို အထက်ပါ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ သက်ရောက်ခြင်း မရှိစေရ။

**မလေးရှားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၈
(၁၉၅၇ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)**

(၁) ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် အခြားတရားရုံးများနှင့် သီးခြားကင်းလွတ်၍ တရားစီရင်ရေးကို ထိန်းညှိထားသော မည်သည့် တရားရုံးဥပဒေကိုမှ မဆန့်ကျင်ဘဲ အောက်ပါတို့ကို ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(က) လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များ ကပြဌာန်းလိုက်သည့် ဥပဒေတစ်ရပ်သည် လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များ ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်မရှိသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်ဆက်နေသောကြောင့် အကျိုးဝင်ခြင်း ရှိမရှိ ကန့်ကွက်မှု၊ နှင့်

(ခ) ပြည်နယ်များ အချင်းချင်းအကြား သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်တစ်ခုခုအကြား အငြင်းပွားမှုများ။

(၂) အခြားတရားရုံးတစ်ခုခုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်တစ်ရပ်ရပ်နှင့် စပ်လျဉ်းသော မေးခွန်း တစ်ခုပေါ်ပေါက်လာပါက ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် အယူခံမှုစီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာတစ်ရပ်ရပ်အပေါ် ယိမ်းယိုင်ခြင်း မရှိပဲ (တရားစီရင်ရေးကို ထိန်းညှိထားသော မည်သည့် တရားရုံးဥပဒေကိုမှ မဆန့်ကျင်ဘဲ) အဆိုပါ မေးခွန်းအား ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ကာ သက်ဆိုင်ရာတရားရုံးသို့ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ချက်နှင့်အညီ ကြားနာစီရင်ရန် လွှဲပြောင်းပေးရမည်။

(၃) အထူးတန်းတရားရုံးသို့မဟုတ် တရားသူကြီးတစ်ဦးမှ တင်သွင်းလာသော အယူခံအပေါ် ဗဟို တရားရုံးချုပ်၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်မှာ ပြည်ထောင်စုဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသည်နှင့်အညီ စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

<<http://confinder.richmond.edu/admin/docs/malaysia.pdf>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

**မက္ကဆီကို ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၅
(၁၉၁၇ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)***

ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အောက်ပါဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်း ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(၁) အောက်ပါ အဖွဲ့အစည်းများအကြား ဖြစ်ပွားသည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများမှအပ အခြား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ၊

(က) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ဗဟိုဒေသအကြား၊

(ခ) ပြည်ထောင်စုနှင့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသအကြား

(ဂ) ဗဟိုအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့နှင့် ကွန်ဂရက်ညီလာခံတို့အကြား၊ ဗဟိုအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့နှင့်

ကွန်ဂရက်လွှတ်တော် အနည်းဆုံးတစ်ခုတို့အကြား သို့မဟုတ် ဗဟိုအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေး ဌာနခွဲတစ်ခုနှင့် ပြည်ထောင်စု သို့မဟုတ် ဗဟိုဒေသတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်သော အမြဲတမ်း ကောင်မရှင်တို့အကြား၊

- (ဃ) ပြည်နယ်များအချင်းချင်း အကြား၊
- (င) ပြည်နယ်နှင့် ဗဟိုဒေသတို့အကြား၊
- (စ) ဗဟိုဒေသနှင့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသတို့အကြား၊
- (ဆ) ပြည်နယ်တစ်ခုစီမှ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများအကြား၊
- (ဇ) ပြည်နယ်တစ်ခုအတွင်းရှိ အာဏာများအကြား ယင်းတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ အမိန့်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ အငြင်းပွားခြင်း၊
- (ဈ) ပြည်နယ်တစ်ခုနှင့် ယင်းပြည်နယ်တွင်းရှိ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသတို့အကြား ယင်းတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ အမိန့်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ အငြင်းပွားခြင်း၊
- (ည) ပြည်နယ်တစ်ခုနှင့် အခြားပြည်နယ်တစ်ခုရှိ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသတို့အကြား ယင်းတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ အမိန့်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ အငြင်းပွားခြင်း၊
- (ဋ) ဗဟိုဒေသတွင်းရှိ အစိုးရဌာန အချင်းချင်းအကြား ယင်းတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ အမိန့်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ အငြင်းပွားခြင်း၊

ပြည်နယ်သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တို့ထုတ်ပြန်သည့်အမိန့် များနှင့် ပတ်သက်၍ ပြည်ထောင်စုမှသော်လည်းကောင်း၊ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ထုတ်ပြန်သည့်အမိန့်များနှင့် ပတ်သက်၍ ပြည်နယ်သို့မဟုတ် ဤအပိုဒ်ခွဲပါ အပိုင်း (ဂ)၊ (ဇ)၊ (ဋ) တို့မှ သက်ဆိုင်ရာတို့မှသော်လည်းကောင်း အသီးသီးအယူခံ တင် သွင်းလာသည့် အငြင်းပွားမှုများအတွက် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်တရားသူကြီး ရှစ်ယောက်က တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း ဆုံးဖြတ် လျှင် ယင်းအုပ်ချုပ်ရေးအမိန့်များကို တရားမဝင်ဟူ၍ ပယ်ဖျက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အခြားအခြေအနေများတွင်မူ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သည် တရားရင်ဆိုင်သည့် နှစ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ အပေါ်သာ သက်ရောက်နိုင်မည်။

- (၂) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ယေဘုယျ စံသတ်မှတ်ချက်များအကြား ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော ကွဲလွဲမှုများကို ဖြေရှင်းရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိကြောင်း တရားစွဲဆိုမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ တရားစွဲဆိုမည့် ယေဘုယျ စံသတ်မှတ်ချက်ကို ထုတ်ပြန်ကြေငြာပြီး ရက်ပေါင်း ၃၀ အတွင်းတွင် ထိုစံ သတ်မှတ်ချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိကြောင်း တရားစွဲဆိုမှုကို ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သို့ တင်သွင်းရမည်။ အဆိုပါ တရားရင်ဆိုင်မှုကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားသူများက တင်သွင်းနိုင်သည်။
- (က) ဗဟိုဒေသ၏ ပြဌာန်းအမိန့်အပါအဝင် ညီလာခံက ပြဌာန်းသည့်ဥပဒေအပေါ် အောက်လွှတ်တော် အမတ် ၃၃ ရာခိုင်နှုန်းက အယူခံဝင်ခြင်း၊

- (ခ) ဗဟိုဒေသ၏ ပြဌာန်းအမိန့်အပါအဝင် ညီလာခံကပြဌာန်းသည့် ဥပဒေအပေါ် သို့မဟုတ် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံက အတည်ပြုရေးထိုးထားသည့် နိုင်ငံတကာစာချုပ်တစ်ခုအပေါ် အထက်လွှတ်တော် အမတ် ၃၃ ရာခိုင်နှုန်းက အယူခံဝင်ခြင်း၊
- (ဂ) ဗဟိုဒေသ၏ ပြဌာန်းအမိန့်အပါအဝင် ဗဟိုသို့မဟုတ် ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ပြဌာန်းအမိန့်များအပေါ် သို့မဟုတ် မက္ကဆီကို နိုင်ငံက အတည်ပြုရေး ထိုးထားသည့် နိုင်ငံတကာစာချုပ်တစ်ခုအပေါ် အစိုးရရှေ့နေချုပ်က အယူ ခံဝင်ခြင်း၊
- (ဃ) ပြည်နယ်ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့က ပြဌာန်းသည့် ဥပဒေတစ်ရပ်အပေါ် ပြည်နယ်ဥပဒေပြုရေး အဖွဲ့ဝင် ၃၃ ရာခိုင်နှုန်းက အယူခံဝင်ခြင်း၊
- (င) ကိုယ်စားလှယ် ညီလာခံက ပြဌာန်းလိုက်သော အမိန့်အပေါ် ဗဟိုဒေသ ကိုယ်စားလှယ်ညီလာခံ အဖွဲ့ဝင် ၃၃ ရာခိုင်နှုန်းက အယူခံဝင်ခြင်း၊
- (စ) ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲအဖွဲ့အစည်းတွင် စာရင်းသွင်းထားသော နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ယူနိုင်ငံအဆင့် ခေါင်းဆောင်များက ဗဟိုနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများအပေါ် အယူခံဝင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များတွင် စာရင်းသွင်းထားသော နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ပြည်နယ်အဆင့် ခေါင်းဆောင်များက သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်ဥပဒေပြုရေးက ပြဌာန်းသော ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများအပေါ် အယူခံဝင်ခြင်း။

အထက်ပါနည်းလမ်းမှာ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် မညီညွတ်ကြောင်း အယူခံဝင်ရန် တစ်ခုတည်းသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ဖြစ်သည်။

ဗဟိုနှင့် ဒေသခံရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများကို သက်ဆိုင်ရာရွေးကောက်ပွဲ မကျင်းပမှီ အနည်းဆုံး ရက် ကိုးဆယ်စော၍ ထုတ်ပြန်ကြေငြာပြီး အတည်ပြုရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပနေစဉ် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများကို ပြောင်းလဲခွင့် မရှိစေရ။

ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီး ရှစ်ဦးက ထောက်ခံဆုံးဖြတ်ပါက အယူခံဝင်ထားသော စံသတ်မှတ်ချက်များသည် တရားဝင်အဖြစ်မှ ပျက်ပြယ်ကြောင်း ကြေငြာရာရောက်သည်။

(၃) ပြည်ထောင်စု ပါဝင်တရားရင်ဆိုင်သော စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းပြီး အရေးကြီးသည့် တရားရင်ဆိုင်ပွဲများ တွင် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ တရားရုံး၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် တစ်ခုတည်းသော နယ်လှည့်ခုံရုံး သို့မဟုတ် အစိုးရရှေ့နေချုပ်က အယူခံလျှောက်ထားခြင်း။ ဗဟိုတရားရုံးချုပ် ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်သော အယူခံများတွင်လည်း ထိုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ကျင့်သုံးနိုင်သည်။

ဤအပိုဒ်ခွဲအပိုဒ် (၁) နှင့် (၂) တို့တွင် ရည်ညွှန်းထားသော တရားဝင်မှု ပျက်ပြယ်ခြင်း ကြေငြာချက်များသည် ယေဘုယျ သဘာဝတရားများနှင့် ရာဇဝတ်မှုဥပဒေတို့ဖြင့် စီရင်သော ရာဇဝတ်မှုဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် ဆက်စပ်သည်မှ အပ ကျန်အမှုများတွင် နောက်ကြောင်းပြန် သက်ရောက်ခြင်းမရှိစေရ။

ဤအပိုဒ်ခွဲ အပိုဒ် (၁) နှင့် (၂) တို့တွင် ရည်ညွှန်းထားသော ဆုံးဖြတ်ချက်များအား အာခံမှုများကို ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအပိုဒ်ခွဲ ၁၀၇ အပိုဒ် (၁၆) အပိုဒ်ငယ် (၁) နှင့် (၂) တို့တွင် ပြဌာန်းထားသည့်အတိုင်း ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်မည်။

*<<http://biblio.juridicas.unam.mx>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

ယူဂန်ဒါ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၇(၃) (၁၉၉၅ခုနှစ်)*
၁၃၇။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုခြင်းဆိုင်ရာ အဆိုတင်သွင်းခြင်း(၃)။

တစ်စုံတစ်ယောက်သည် အောက်ပါအချက်များအရ

- (က) လွှတ်တော်က ပြဌာန်းသည့် ဥပဒေ သို့မဟုတ် အခြားဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်၏ အာဏာဖြင့် လုပ်ဆောင်ချက် တစ်ခုခု သို့မဟုတ်
- (ခ) တစ်စုံတစ်ယောက် သို့မဟုတ် အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခု၏ လုပ်ဆောင်ချက် သို့မဟုတ် ပျက်ကွက်မှု စသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက် တစ်ရပ်ရပ်နှင့် မညီညွတ် သို့မဟုတ် ဖောက်ဖျက်နေသည်ဟု စွပ်စွဲပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးသို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် မညီညွတ်ကြောင်း ကြေငြာခြင်းနှင့် လိုအပ်သည် များကို ပြင်ဆင်ခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ရန် လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

*<<http://www.constitutionnet.org>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

အက်စ်တိုးနီးယား သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၁၅၂ (၁၉၉၂ခုနှစ်)

- (၁) ဥပဒေတစ်ရပ်သို့မဟုတ် အခြားတရားဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်တစ်ခုခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ နှင့် ဆန့်ကျင်နေပါက တရားရုံးများက တရားစီရင်ရေးတွင် အထက်ပါ ဥပဒေအားကိုးကား ကျင့်သုံးခွင့် မရှိစေရ။
- (၂) ဥပဒေတစ်ရပ်သို့မဟုတ် အခြားတရားဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်တစ်ခုခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပြဌာန်းချက်များ၊ မူတိုနှင့် ဆန့်ကျင်နေပါက ထိုဥပဒေပြဌာန်းချက်ကို ပယ်ဖျက်ကာ အမျိုးသား တရားရုံးများတွင် ကိုးကားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ရမည်။

ပေါ်တူဂီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၀၄
(၁၉၇၆တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်း

တရားရုံးများသည် အမှုများကို ကြားနာစစ်ဆေးရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များနှင့် စည်းမျဉ်းများကို ဆန့်ကျင်သော တရားဥပဒေများအားကိုးကားကျင့်သုံးခွင့် မရှိစေရ။

သီရိလင်္ကာ ဒီမိုကရက် ဆိုရှယ်လစ် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈၀(၃)
(၁၉၇၈တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၀ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)*

၈၀။ ဥပဒေကြမ်းများကို ဥပဒေအဖြစ် အတည်ပြုချိန်တွင်

- (၃) ဥပဒေကြမ်းတစ်ခုသည် သမ္မတ သို့မဟုတ် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ အတည်ပြုချက်ဖြင့် ဥပဒေအဖြစ် ပြဌာန်းပြီး ချိန်မှစ၍ မည်သည့်တရားရုံး သို့မဟုတ် ခုံရုံးကမျှ ထိုဥပဒေ၏ တရားဝင်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သည့် အကြောင်းပြချက်နှင့်မျှ စစ်ဆေးခြင်း၊ ကြေငြာခြင်း သို့မဟုတ် အခြားနည်းလမ်းများဖြင့်

မေးခွန်းထုတ်ခြင်း ပြု လုပ်ပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။

*<<http://www.priu.gov.lk/>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

သီရိလင်္ကာ ဒီမိုကရက် ဆိုရှယ်လစ် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၀ (၁၉၇၈ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၀ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)*

၁၂၀။ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်

ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် ဥပဒေကြမ်းတစ်ခု သို့မဟုတ် အခြားပြဌာန်းချက်တစ်ခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိမရှိနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အောက်ပါအချက်များနှင့် ကိုက်ညီလျှင် တစ်ဦးတည်း သီးခြားစီရင်ဆုံး ဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိ သည်။

- (က) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်ကို ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပယ်ဖျက်၍ အစားထိုးရန် ရည်ရွယ်သော ဥပဒေကြမ်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်အနေဖြင့် အဆိုပါ ဥပဒေမူကြမ်း သည် အပိုဒ်ခွဲ ၈၃ တွင် ပြဌာန်းထားချက်များနှင့်အညီ ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပ၍ ပြည်သူများ၏ ထောက်ခံမှုကို ရယူ ရန် လိုမလို ဆိုသည်ကိုသာ ဆုံးဖြတ်ပေးရမည်။
- (ခ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်ကို ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပယ်ဖျက်၍ အစားထိုးရန် ရည်ရွယ်သော ဥပဒေကြမ်းကို ဝန်ကြီးများအစည်းအဝေး၌ အပိုဒ်ခွဲ ၈၃ တွင် ပြဌာန်းထားသော ထောက်ခံမဲ ထက်ဝက်ကျော်၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပ၍ ပြည်သူများ၏ အဆုံးအဖြတ်ခံယူရန် အတည်ပြုလိုက်လျှင် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် အဆိုပါ ဥပဒေကြမ်းအပေါ် သက်ရောက်လွှမ်းမိုးခွင့် မရှိစေရ။
- (ဂ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်ကို ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပယ်ဖျက်၍ အစားထိုးရန် ရည်ရွယ်ခြင်းမရှိသော ဥပဒေကြမ်းကို ဝန်ကြီးများအစည်းအဝေးတွင် အပိုဒ်ခွဲ ၈၄ တွင် ပြဌာန်း ထားသော အထူးအများစု သဘောတူညီချက်ဖြင့် ခွင့်ပြုပေးလိုက်ပါက ဗဟိုတရားရုံးချုပ်အနေဖြင့် အဆိုပါ ဥပဒေကြမ်းသည် အပိုဒ်ခွဲ ၈၃ တွင် ပြဌာန်းထားချက်များနှင့်အညီ ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပ၍ ပြည်သူများ၏ ထောက်ခံမှုကို ရယူရန် လိုမလို သို့မဟုတ် အဆိုပါ ဥပဒေကြမ်းသည် အပိုဒ်ခွဲ ၈၂ မှ စာပိုဒ် ၁ နှင့် ၂ တို့နှင့် ကိုက်ညီခြင်း ရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ပေးရမည်။
- (ဃ) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်ကို ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပယ်ဖျက်၍ အစားထိုးရန် ရည်ရွယ်ခြင်းမရှိသော ဥပဒေကြမ်းကို ဝန်ကြီးများအစည်းအဝေးတွင် အပိုဒ်ခွဲ ၈၄ တွင် ပြဌာန်း ထားသော အထူးအများစု သဘောတူညီချက်ဖြင့် ခွင့်ပြုပေးလိုက်ပါက ဗဟိုတရားရုံးချုပ်အနေဖြင့် အဆိုပါ ဥပဒေကြမ်း၏ အခြားပြဌာန်းချက်များသည် အပိုဒ်ခွဲ ၈၄ တွင် ပြဌာန်းထားသော အထူးအများစု သဘောတူညီ ချက်ဖြင့် ခွင့်ပြုပေးရန် လိုမလို သို့မဟုတ် အဆိုပါ ဥပဒေကြမ်း၏ အခြားပြဌာန်းချက်များသည် အပိုဒ်ခွဲ ၈၃ တွင် ပြဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပ၍ ပြည်သူများ၏ ထောက်ခံမှုကို ရယူရန် လိုမလို သို့မဟုတ် အဆိုပါ ဥပဒေကြမ်းသည် အပိုဒ်ခွဲ ၈၂ မှ စာပိုဒ် ၁ နှင့် ၂ တို့နှင့် ကိုက်ညီခြင်း ရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ပေးရမည်။

* <<http://www.priu.gov.lk/>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

**ပြင်သစ်သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄၆(၅)
(၁၉၅၈တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်)**

အသစ်ပြဌာန်းထားသော ဥပဒေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကောင်စီ က အတည်မပြုမချင်း ပြဌာန်းခြင်းမရှိစေရ။

**ပြင်သစ်သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၁
(၁၉၅၈ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)**

- (၁) အခြေခံဥပဒေများကို မပြဌာန်းမှီ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁ တွင် ဖော်ပြထားသော လွှတ်တော်အမတ် တစ်ဦးဦးက တင်သွင်းသည့် ဥပဒေကြမ်းကို ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် မတင်ပြမှီ လွှတ်တော်ညီလာခံများ၏ တည်ဆဲဥပဒေများကို မပြဌာန်းမှီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကောင်စီသို့ အသီးသီး တင်သွင်းရမည်။
- (၂) ထိုနည်းတူပင် လွှတ်တော်၏ ပြဌာန်းချက်များကို အတည်ပြုပြဌာန်းခြင်းမပြုမှီ သမ္မတ၊ ဝန်ကြီးချုပ်၊ အမျိုး သားညီလာခံ ဥက္ကဋ္ဌ၊ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၊ အောက်လွှတ်တော်အမတ် ခြောက်ဆယ်သို့မဟုတ် အထက်လွှတ် တော်အမတ် ခြောက်ဆယ်တို့က ထိုပြဌာန်းချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကောင်စီသို့ တင်သွင်းရမည်။
- (၃) အထက်ပါ စာပိုဒ်နှစ်ခုပါ အခြေအနေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကောင်စီသည် တစ်လအတွင်း ဆုံး ဖြတ်ပေးရမည်။ သို့သော် အရေးကြီးအခြေအနေမျိုးတွင် အစိုးရက တောင်းဆိုပါက ဆုံးဖြတ်ရန် သတ်မှတ်ချိန် ကို ရှစ်ရက်သို့ လျော့ချနိုင်သည်။
- (၄) ထိုသို့ အရေးကြီးအခြေအနေမျိုးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကောင်စီသို့ တင်သွင်းခြင်းဖြင့် ဥပဒေ အတည်ပြုရန် သတ်မှတ်ချိန်ကို ဆိုင်းငံ့ထားနိုင်သည်။

ချီလီသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈၂ (၁၉၈၀ခုနှစ်)*

အပိုဒ်ခွဲ ၈၂ - ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများမှာ -

- ၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံဥပဒေများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အချို့ သဘောတရားများကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသည့် ဥပဒေများသည် အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိကို စစ်ဆေးထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိ သည်။
- ၂။ ဥပဒေကြမ်းများ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်များ သို့မဟုတ် ကွန်ဂရက်လွှတ် တော်၏ အတည်ပြုချက်ရယူရန် တင်သွင်းလာသော စာချုပ်များကို စိစစ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရမည်။
- ၃။ ဥပဒေအာဏာရှိသော စီရင်ချက်အမိန့်တစ်ရပ်ရပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်း ရှိမရှိဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရမည်။

၄။ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ ကျင်းပရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ရွေးကောက်ပွဲအရည်အချင်း စစ်ဆေးရေးတရားရုံး၏အာဏာများပေါ် ယိမ်းယိုင်ခြင်းမရှိပဲ ဖြေရှင်းရမည်။

၅။ နိုင်ငံတော် သမ္မတက ဥပဒေတစ်ခုကို ပြဌာန်းရန် လိုအပ်သည့်အချိန်တွင် မပြဌာန်းခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည်နှင့် ကွဲလွဲသောဥပဒေကို ပြဌာန်းခြင်း သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ နှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိသော အမိန့်ဥပဒေကို ထုတ်ပြန်ခြင်း စသည့်အခါမျိုးတွင် ကန့်ကွက်ရမည်။

၆။ အပိုဒ်ခွဲ ၈၈နှင့်အညီ နိုင်ငံတော် သမ္မတကတောင်းဆိုလာပါက စာရင်းစစ်ချုပ်ရုံးက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ နှင့် မညီညွတ်ဟုသတ်မှတ်ကာ ကန့်ကွက်လာသောသမ္မတ၏ အမိန့်သို့မဟုတ် ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိမရှိ စိစစ်ဆုံးဖြတ်ရမည်။

၇။ ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈ ပါ ပြဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အဖွဲ့အစည်းများ၊ လှုပ်ရှားမှုများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိကြောင်း ကြေငြာရမည်။

၈။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈ပါ ပြဌာန်းချက်များနှင့်အညီ နိုင်ငံတော်၏ အဖွဲ့အစည်းစနစ်ကို ဆန့်ကျင် ဆောင်ရွက်သူ သို့မဟုတ် ဆောင်ရွက်မည့်သူများ၏ တာဝန်ရှိပုံကို ကြေငြာရမည်။ သို့ရာတွင် သက်ဆိုင်သူမှာ နိုင်ငံတော်သမ္မတ သို့မဟုတ် သမ္မတလောင်းဖြစ်နေပါက ထိုသို့ကြေငြာနိုင်ရန် လွှတ်တော်အမတ် တစ်ဝက် ကျော်၏ ထောက်ခံမှုအကျိုးဝင်သော လွှတ်တော်၏ သဘောတူညီချက်ကို ရယူရန် လိုအပ်သည်။

၉။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄၉ နံပါတ် ၇ တွင် ရည်ညွှန်းထားသော အမှုကိစ္စများအား လွှတ်တော် သို့ တင်ပြရမည်။

၁၀။ တစ်စုံတစ်ယောက်အား နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ထိုရာထူးတွင် ဆက်လက်တည် မြဲနေခြင်း၊ သို့မဟုတ် တစ်ချိန်တည်းတွင် အခြားလုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ခြင်းစသည်တို့ကို တားဆီး နိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ သို့မဟုတ် တရားဥပဒေအရ မပြည့်မီခြင်းတို့ကို စိစစ်ဆုံးဖြတ်ပေးရ မည်။

၁၁။ လွှတ်တော်အမတ်များအား ရာထူးမှ ဖယ်ရှားရန် အရည်အချင်း မပြည့်မီခြင်း၊ ကိုက်ညီမှုမရှိခြင်းနှင့် အခြား အကြောင်းရင်းများကို ကြေငြာရမည်။

၁၂။ နိုင်ငံတော်သမ္မတက အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာဖြင့် ထုတ်ပြန်သော အမိန့်ဥပဒေသည် အပိုဒ်ခွဲ ၆၀ ပါ ပြဌာန်းချက်အရ တရားဥပဒေအတွက်သာ သီးခြားသတ်မှတ်ထားသော ကိစ္စရပ်များအပေါ် ထုတ်ပြန်ခြင်းဖြစ်လျှင် ထိုအမိန့်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ စိစစ်ဆုံးဖြတ်ပေးရမည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် နံပါတ် ၇၊ ၈၊ ၉၊ ၁၀ တို့တွင် ဖော်ပြထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်တို့ကို ထည့်သွင်း စဉ်းစား ရာတွင် အချက်အလက်များကိုလည်း တာဝန်သိစွာ ဆန်းစစ်နေရမည်။ လွှတ်တော်အမတ်တစ်ဦးအား ရာထူးမှ ဖယ်ရှားရန် ဆောင်ရွက်နေစဉ်လည်း ထိုနည်းအတူ ဆောင်ရွက်ရမည်။

နံပါတ် ၁ ကိစ္စတွင် လွှတ်တော်သည် သက်ဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်းကို ညီလာခံတွင် အပြီးသတ်ပြီး ငါးရက်အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသို့ ပေးပို့ရမည်။

နံပါတ် ၂ ကိစ္စတွင် တင်ပြလာသော အကြောင်းအရာကို နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ သို့မဟုတ် လွှတ်တော်တစ်ရပ်ရပ် သို့မဟုတ် လွှတ်တော်အမတ် လေးပုံတစ်ပုံတစ်ဦးဦးက တောင်းဆိုလာပြီး သက်ဆိုင်ရာဥပဒေ၌ အတည်ပြုပြဌာန်းခြင်း မရှိသေးမှ သာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် အဆိုပါအကြောင်းအရာကို လက်ခံစဉ်းစားရမည်။

တောင်းဆိုချက်ကို လက်ခံရရှိပြီးချိန်မှ ဆယ်ရက်အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရမည်။ အရေးကြီး၍ ခိုင်လုံသော အကြောင်းပြနိုင်လျှင် နောက်ထပ်ဆယ်ရက် ရွှေ့ဆိုင်းနိုင်သည်။ တောင်းဆိုချက်ကြောင့် သက်ဆိုင်ရာဥပဒေကြမ်း အတည်ပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား ရပ်ဆိုင်းထားခြင်း မရှိပါ။ သို့ရာတွင် အသုံးစရိတ် ဥပဒေကြမ်း သို့မဟုတ် သမ္မတက တင်သွင်းသော စစ်ကြေငြာခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းတို့မှလွဲလျှင် အခြားဥပဒေကြမ်းများ၏ ကန့်ကွက်ခံရသော အပိုင်းများသည် ခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်ချက်ချပြီးချိန်အထိ အတည်ပြုပြီးခြင်း မရှိနိုင်ပါ။

နံပါတ် ၃ ကိစ္စတွင် စာရင်းစစ်ချုပ်က သမ္မတ၏ ဥပဒေကဲ့သို့ အာဏာတည်သော အမိန့်ထုတ်ပြန်ချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ကန့်ကွက်လျှင် သမ္မတသည် ဆယ်ရက်အတွင်း မေးခွန်းများကို ပြင်ဆင်ပေးမြန်းရမည်။ စာရင်းစစ်ချုပ်ရုံးမှ ဥပဒေကဲ့သို့ အာဏာတည်သော အမိန့်ထုတ်ပြန်ချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိကြောင်း ကန့်ကွက်ရန် လွှတ်တော်များမှ အမတ်လေးပုံတစ်ပုံ၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် မေးခွန်းများကို ဖော်ထုတ်နိုင်သည်။ သက်ဆိုင်ရာဥပဒေကဲ့သို့ အာဏာတည်သော အမိန့်ထုတ်ပြန်ပြီး ရက်သုံးဆယ်အတွင်း တောင်းဆိုချက်ကို တင်သွင်းရမည်။

နံပါတ် ၄ ကိစ္စတွင် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ ကျင်းပရန်ရက်ကို ကြေငြာချက်ထုတ်ပြန်သည့်နေ့မှ ဆယ်ရက်အတွင်း အထက်လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အောက်လွှတ်တော်၏ တောင်းဆိုချက်ဖြင့် မေးခွန်းများကို ဖော်ထုတ်နိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေခုံရုံးသည် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲသို့ တင်သွင်းလာသော မေးခွန်းများဆိုင်ရာ တိတိကျကျ ဖွင့်ဆိုချက်များကို ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် ထည့်သွင်း၍ သင့်လျော်သော အချိန်တွင် ထုတ်ပြန်ရမည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လူထု ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပရန် ရက် သုံးဆယ်မပြည့်မီအချိန်တွင် ထုတ်ပြန်ပါက ခုံရုံးသည် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပြီး ရက်မှ ရက်သုံးဆယ်မှ ခြောက်ဆယ်ကြားအကွာသို့ ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ရမည်။

နံပါတ် ၅ ကိစ္စတွင် ကန့်ကွက်ခံရသည့် ဥပဒေကြမ်း ထုတ်ပြန်ပြီး ရက်သုံးဆယ်အတွင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် သမ္မတက ထိုဥပဒေကြမ်းအား အတည်ပြုသင့်ခဲ့သည့် နေ့ရက်နောက်ပိုင်း ရက်ခြောက်ဆယ်အတွင်း လွှတ်တော်တစ်ရပ်ရပ် သို့မဟုတ် လွှတ်တော် အမတ်လေးပုံတစ်ပုံက သံသယမေးခွန်းများကို ဖော်ထုတ်နိုင်သည်။ ခုံရုံးသည် တောင်းဆိုချက်ကို လက်ခံပါက ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် အတည်မပြုရသေးသော ဥပဒေကို အတည်ပြုပေးခြင်း သို့မဟုတ် မှားယွင်းသော အတည်ပြုခြင်းကို ပြင်ဆင်ခြင်း စသည်တို့ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။

နံပါတ် ၉ ကိစ္စတွင် ခုံရုံးသည် အောက်လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အောက်လွှတ်တော်အမတ် လေးပုံတစ်ပုံက တောင်းဆိုမှ သာ ထိုအကြောင်းအရာကို လက်ခံစဉ်းစားရမည်။ ဤအပိုဒ်ခွဲ၏ နံပါတ် ၇၊ ၈ နှင့် ၁၀ တို့တွင် အပ်နှင်းထားသော အာဏာ များအရ ခုံရုံးထံတွင် အယူခံဝင်နိုင်ရန် အစိုးရလုပ်ထုံးလုပ်နည်း ရှိသည်။ သို့ရာတွင် သက်ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်မှာ သမ္မတ သို့မဟုတ် သမ္မတလောင်းဖြစ်လျှင် အယူခံကို အထက်လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အထက်လွှတ်တော် အမတ်လေးပုံတစ်ပုံ က တင်သွင်းရမည်။

နံပါတ် ၁၁ ကိစ္စတွင် ခုံရုံးသည် နိုင်ငံတော်သမ္မတ သို့မဟုတ် လွှတ်တော်အမတ် ၁၀ ဦးက တောင်းဆိုမှသာ ထို အကြောင်းအရာကို လက်ခံစဉ်းစားရမည်။

နံပါတ် ၁၂ ကိစ္စတွင် ကန့်ကွက်နေသည့် ဥပဒေကြမ်းကို ထုတ်ပြန်ခြင်း သို့မဟုတ် အသိပေးခြင်းပြုလုပ်သည့်နေ့မှ ရက် ပေါင်းသုံးဆယ်အတွင်း လွှတ်တော်တစ်ရပ်ရပ်က တောင်းဆိုလာမှသာ ခုံရုံးက ထိုအကြောင်းအရာကို လက်ခံ စဉ်းစား မည်ဖြစ်သည်။

<<http://confinder.richmond.edu/>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

ဟန်ဂေရီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၃၂/က (၃)
(၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်။)

(၃) မည်သူမဆို ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသော ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးတွင် အမှုဖွင့်လှောက်လဲနိုင်သည်။

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအပိုဒ်ခွဲ ၁၆၇(၆)
(၁၉၉၆ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံသည်)

၁၆၇။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံး

(၆) နိုင်ငံဥပဒေများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးတို့သည် တရားမျှတမှုအတွက် လိုအပ်လာလျှင် တစ်စုံ တစ်ယောက်အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ လုပ်ထုံးနှင့်အညီ အောက်ပါတို့ကို ခွင့်ပြုပေးရမည်။

(က) ကိစ္စရပ်တစ်ခုအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးရှေ့မှောက်သို့ တိုက်ရိုက်တင်သွင်း လျှောက်ထားခြင်း သို့မဟုတ်

(ခ) အခြားတရားရုံးတစ်ခုမှနေ၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးထံ တိုက်ရိုက်အယူခံဝင်ခြင်း။

နယ်သာလန် ဘုရင်နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၀
(၁၉၈၃ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၂ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

တရားဥပဒေများနှင့် စာချုပ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ တရားရုံးများက တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးခွင့် မရှိစေရ။

ဖင်လန်သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၇၄
(၂၀၀၀ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

အပိုဒ် ၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိ ကြီးကြပ်စစ်ဆေးခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကော်မတီသည် စိစစ်ရန်တင်သွင်းလာသော ဥပဒေပြဌာန်းရန် အဆိုပြုချက်များနှင့် အခြား ကိစ္စရပ်များမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိမရှိဆိုသည်နှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေငြာစာတမ်း နှင့် ညီညွတ်မှုရှိမရှိ ဆိုသည်တို့ကို ကြေငြာချက်များ ထုတ်ပြန်ပေးရမည်။

ဖင်လန် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၇၇

(၂၀၀၀ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

အပိုင်း ၇၇ ဥပဒေများကို အတည်ပြုခြင်း

- (၁) လွှတ်တော်မှ စိစစ်ရွေးချယ်ထားသော ဥပဒေတစ်ခုကို အတည်ပြုနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတော် သမ္မတထံ တင်သွင်းရမည်။ တင်သွင်းပြီး သုံးလအတွင်းတွင် သမ္မတမှ ဆုံးဖြတ်ချက် ချပေးရမည်။ ဗဟိုတရားရုံးချုပ် သို့မဟုတ် အထက်တန်း အုပ်ချုပ်ရေး တရားရုံးမှ ဥပဒေနှင့် ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်းချက်ကို သမ္မတထံ တင်သွင်းနိုင်သည်။
- (၂) သမ္မတက အတည်ပြုပေးခြင်းမရှိလျှင် ထိုဥပဒေကို လွှတ်တော်တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင် ညှိနှိုင်းနိုင်သည်။ လွှတ်တော်တွင် ဥပဒေ၏ သဘောအဓိပ္ပါယ်ကို ပျက်ယွင်းစေမည့် ပြောင်းလဲခြင်းများ မပြုလုပ်ဘဲ ပြန်လည်ပြင်ဆင် ညှိနှိုင်းနိုင်လျှင် သမ္မတ၏ အတည်ပြုချက်မလိုအပ်ဘဲ ပြဌာန်းနိုင်သည်။ လွှတ်တော်က ဥပဒေကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း မရှိလျှင် ထိုဥပဒေကို ဆိုင်းငံ့ထားသည်ဟု မှတ်ယူရမည်။

ကနေဒါနိုင်ငံ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်ဥပဒေ အပိုင်း ၅၃(R.S., 1985, c. S-26)

အထူး တရားစီရင်ရေးအာဏာ

ဘုရင်ခံချုပ်၏ ရည်ညွှန်းချက်များ

အချို့သော မေးခွန်းများအတွက် သဘောထားအမြင်များ ရည်ညွှန်းကိုးကားခြင်း

၅၃။(၁) ဘုရင်ခံချုပ်သည် အောက်ပါတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော အရေးကြီးမေးခွန်းများနှင့် ဥပဒေများကို ကြားနာ စစ်ဆေးရာတွင် တရားရုံးအား မှီငြမ်းကိုးကားနိုင်သည်။

- (က) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊
- (ခ) ဗဟိုသို့မဟုတ် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်၏ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု သို့မဟုတ် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊
- (ဂ) ၁၈၇၆ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ စီရင်ချက် သို့မဟုတ် ဘုရင်ခံချုပ်အပေါ် အပ်နှင်းထားသော အခြားဥပဒေများအတိုင်း ပညာရေးကိစ္စရပ်များအား အယူခံစီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်၊ သို့မဟုတ်
- (ဃ) ကနေဒါနိုင်ငံ လွှတ်တော်သို့မဟုတ် ပြည်နယ်ဥပဒေပြုရေးဌာနများ သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာ အစိုး ရဥပဒေပြုရေးဌာနများ စသည်တို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ (ထိုအာဏာအား အသုံးပြုရန် အဆိုပြုခဲ့ပြီး သို့မဟုတ် အဆိုပြုဆဲပင်ဖြစ်စေ)

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုင်းခွဲ ၁၆၇(၄)(ဃ)

(၁၉၉၆ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)

၁၆၇(၄) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးကသာ

(ဃ)ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်မှုတစ်ခုခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များ နှင့် ညီညွတ်မှု ရှိမရှိ စစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ယူကရိန်းနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၅၇ နှင့် ၁၅၉ (၁၉၉၆ခုနှစ်)*

အပိုဒ်ခွဲ ၁၅၇

ယူကရိန်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ချက်သည် လူသားနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကိုပိတ်ပင်ရန် သို့မဟုတ် ကန့်သတ်ရန် ရည်ရွယ်လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြင်ဆင်ချက်သည် နိုင်ငံတော် လွတ်လပ်ခွင့်အား ဖျက်ဆီးရန် သို့မဟုတ် နယ်မြေ ခွဲထွက်ခြင်းများ မရှိရေးကို ဖောက်ဖျက်ရန် ဦးတည်လျှင်သော်လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခွင့် မရှိစေရ။

စစ်အုပ်ချုပ်ရေးသို့ဟုတ် အရေးပေါ်အခြေအနေ အကြောင်းပြချက်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခွင့် မရှိစေ ရ။

အပိုဒ်ခွဲ ၁၅၉

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ထားသည့် ဥပဒေမူကြမ်းကို ယူကရိန်းလွှတ်တော် (Verkhovna Rada) က စိစစ်ကာ ဥပဒေမူကြမ်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၅၇ နှင့် ၁၅၈ တို့တွင် ပြဌာန်းထားသည်တို့နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ အပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး၏ သဘောထားအမြင်ကို အခြေခံထား၍ စိစစ်ရမည်။

* <<http://ccu.gov.ua/en/index>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၁၈၅ (၂၀၀၇ခုနှစ်)*

အရေးပေါ် အမိန့်ဥပဒေတစ်ရပ်အား အပိုဒ် ၁၈၄ အပိုဒ် ၃ အရ အောက်လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အထက်လွှတ်တော်က အတည်ပြုခြင်းမရှိသေးမှီ အောက်လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အထက်လွှတ်တော်တစ်ခုစီမှ လွှတ်တော် အမတ်စုစုပေါင်း၏ အနည်းဆုံး ငါးပုံတစ်ပုံသည် အရေးပေါ်အမိန့်ဥပဒေမှာ အပိုဒ် ၁၈၄ အပိုဒ် ၁ သို့မဟုတ် ၂ နှင့် မကိုက်ညီကြောင်း သဘောထားအမြင်ကို သက်ဆိုင်ရာ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌထံ တင်ပြပိုင်ခွင့် ရှိပြီး လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌက တင်ပြချက်ကို လက်ခံ ရရှိပြီး သုံးရက်အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသို့ ဆုံးဖြတ်ရန် လွှဲပြောင်းပေးရမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပြီးနောက် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌထံ အကြောင်းပြန်ရမည်။

အောက်လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အထက်လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌသည် အပိုဒ် ၁ အရ သက်ဆိုင်ရာအမတ်များထံမှ သဘော ထားအမြင်ကို လက်ခံရရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက အပိုဒ် ၁ အရ ယင်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပြန်လည်ပေးပို့ လာသည့်အချိန်အထိ သက်ဆိုင်ရာအရေးပေါ်အမိန့် ပြဌာန်းရန် စိစစ်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ရွှေ့ဆိုင်းထားရမည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက အရေးပေါ်အမိန့်ဥပဒေသည် အပိုဒ် ၁၈၄ အပိုဒ် ၁ သို့မဟုတ် ၂ နှင့် ကိုက်ညီခြင်း မရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်ပါက ထိုအရေးပေါ်အမိန့်ဥပဒေသည် ဥပဒေအာဏာတည်ခြင်း မရှိစေရ။ အရေးပေါ် အမိန့်ဥပဒေသည် အပိုဒ် ၁၈၄ အပိုဒ် ၁ သို့မဟုတ် ၂ နှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိဟု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် အနည်းဆုံးသုံးပုံနှစ်ပုံ ထောက်ခံမှ ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။

* <<http://www.constitutionalcourt.or.th/english/>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

အာဖဂန်နစ္စတန် အစ္စလာမ့် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၉ (၂၀၀၄ခုနှစ်)

- (၁) သမ္မတသည် ဤအပိုဒ်ခွဲအရ နိုင်ငံတော်နှင့် အောက်လွှတ်တော် (Wolesi Jirga) တို့အပေါ် တာဝန်ရှိသည်။
- (၂) အောက်လွှတ်တော်အမတ် သုံးပုံတစ်ပုံက သမ္မတအပေါ် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်း စွပ်စွဲချက်၊ နိုင်ငံတော် သစ္စာဖောက်မှု သို့မဟုတ် ပြစ်မှုစွဲချက်များကို တင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (၃) အောက်လွှတ်တော်အမတ် သုံးပုံနှစ်ပုံက စွပ်စွဲချက်များကို ဆက်လက်စစ်ဆေးရန် ထောက်ခံမဲပေးပါက အောက်လွှတ်တော်သည် တစ်လအတွင်း မဟာကောင်စီ(Loya Jirga)ကို ဖွဲ့စည်းရမည်။
- (၄) မဟာကောင်စီတွင် အဖွဲ့ဝင်သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ မဲပေးထောက်ခံမှုဖြင့် စွပ်စွဲချက်များသည် ခိုင်လုံကြောင်း ဆုံးဖြတ်ပါက သမ္မတကို ရာထူးမှဖြုတ်ပြီး ထိုအမှုကို အထူးရုံးတစ်ခုထံ လွှဲပြောင်းပေးရမည်။
- (၅) အထူးရုံးကို အောက်လွှတ်တော်အမတ်သုံးဦး၊ မဟာကောင်စီက ရွေးချယ်ပေးသော ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးသုံးဦးနှင့် အထက်လွှတ်တော်(Meshrano Jirga)ဥက္ကဋ္ဌတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။
- (၆) မဟာကောင်စီမှ ရွေးချယ်ပေးသူတစ်ဦးက တရားရင်ဆိုင်ခြင်းကို ဦးစီးဆောင်ရွက်ရမည်။
- (၇) ဤအခြေအနေတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၇ တွင် ပြဌာန်းထားသည်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်။

ဆူဒန်သမ္မတနိုင်ငံ ကြားဖြတ်အမျိုးသား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၀(၂) ၂၀၀၅ ခုနှစ် (ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)*

အပိုဒ်ခွဲ ၆၀ သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတတို့၏ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နှင့် စွဲချက်တင်ခြင်း

- (၂) အထက်ပါ အပိုဒ် ၁ ပြဌာန်းချက်များ ရှိသော်ငြားလည်း နိုင်ငံတော်သစ္စာဖောက်မှု၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကို ဆိုးရွားစွာဖောက်ဖျက်ခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံ့အရေးကိစ္စများတွင် ဆိုးရွားစွာ အကျင့်ပျက်ပြားခြင်းစသည့် အခြေအနေတွင် အမျိုးသားဥပဒေပြုရေးကဏ္ဍ၏ အဖွဲ့ဝင် လေးပုံသုံးပုံက ထောက်ခံဆုံးဖြတ်ပါက သမ္မတ သို့မဟုတ် ဒုတိယသမ္မတအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးတွင် စွဲချက်တင်စစ်ဆေးရမည်။

* <http://www.sudan-embassy.de/c_Sudan.pdf> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

တူရကီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၉ (၁၉၈၂ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။)

အပိုဒ်ခွဲ ၆၉ နိုင်ငံရေးပါတီများ လေ့လာရမည့် စည်းမျဉ်းများ

- (၁) အပိုဒ်ခွဲ ၆၈ စတုတ္ထအပိုဒ်ပါ ပြဌာန်းချက်များအား ချိုးဖောက်သည့် လှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် နိုင်ငံရေး ပါတီတစ်ခုအား အမြဲတမ်းဖျက်သိမ်းရန် ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက သက်ဆိုင်ရာပါတီသည် အထက်ပါလှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ရာဌာနဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်မှသာလျှင် အမြဲတမ်းဖျက်သိမ်းရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ်သည်။

- (၂) နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ လှုပ်ရှားမှုများ၊ ပါတီတွင်း ထိန်းထိန်းသိမ်းကြီးကြပ်မှုများနှင့် လုပ်ငန်းများသည် ဒီမိုကရေစီနည်း ဥပဒေများနှင့် ညီညွတ်ရမည်။ အဆိုပါ နည်းဥပဒေများကို ကျင့်သုံးခြင်းအား တရားဥပဒေဖြင့် ထိန်းသည့်။
- (၃) နိုင်ငံရေး ပါတီများသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ခြင်းမရှိစေရ။
- (၄) နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ဝင်ငွေနှင့် အသုံးစရိတ်များသည် ပါတီရည်မှန်းချက်နှင့် လိုက်လျောညီထွေမှု ရှိရမည်။ ဤစည်းမျဉ်းကို ကျင့်သုံးခြင်းအား ဥပဒေဖြင့်ထိန်းသည့်။ ပါတီများ၏ ဝင်ငွေအသုံးစရိတ်နှင့် မတည့်ငွေရှာမှီးမှုများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက စစ်ဆေးခြင်းအပါအဝင် ယင်းတို့၏ ဝင်ငွေနှင့် အသုံးစရိတ်တို့သည် ဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိ စစ်ဆေးခြင်း၊ စစ်ဆေးသည့် နည်းလမ်းများနှင့် ဥပဒေကိုချိုးဖောက်ကြောင်း တွေ့ရှိပါက ပိတ်ပင်မှုများ ချမှတ်ခြင်း စသည်တို့ကို ဥပဒေဖြင့် ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက စစ်ဆေးမှုများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် စာရင်းဇယားခုံရုံးက အကူအညီပေးရမည်။ စစ်ဆေးခြင်းရလဒ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက် သည် နောက်ဆုံးအပြီးသတ်အဆင့် ဖြစ်သည်။
- (၅) နိုင်ငံတော် အစိုးရရှေ့နေချုပ်က အမှုတင်သွင်းလာပြီးနောက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် နိုင်ငံရေးပါတီ များကို ဖျက်သိမ်းကြောင်း နောက်ဆုံးစီရင်ချက်ချနိုင်သည်။
- (၆) နိုင်ငံရေး ပါတီတစ်ခု၏ ပြဌာန်းချက်နှင့် အစီအစဉ်တို့သည် အပိုဒ်ခွဲ ၆၈ စတုတ္ထအပိုဒ်ပါ ပြဌာန်းချက်များကို ချိုးဖောက် ကြောင်း အတည်ပြုနိုင်ပါက ထိုပါတီအား အမြဲတမ်းဖျက်သိမ်းရန် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်နိုင်သည်။
- (၇) အပိုဒ်ခွဲ ၆၈ စတုတ္ထအပိုဒ်ပါ ပြဌာန်းချက်များအား ချိုးဖောက်သည့် လှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် နိုင်ငံ ရေးပါတီတစ်ခုအား အမြဲတမ်းဖျက်သိမ်းရန် ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက သက်ဆိုင်ရာပါတီသည် အထက်ပါလှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ရာဌာနဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်မှသာလျှင် အမြဲတမ်းဖျက်သိမ်းရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ်သည်။ အထက်ပါလှုပ်ရှားမှုများကို ပါတီဝင်များက ထဲထဲဝင်ဝင် ဆောင်ရွက်သည့်အခါ သို့မဟုတ် ပါတီညီလာခံ၊ ပါတီခေါင်းဆောင်များ သို့မဟုတ် ဗဟိုဆုံးဖြတ်ချက်ချသူများ သို့မဟုတ် ပါတီမှ အုပ်ချုပ်ရေးအစိတ်အပိုင်းများ သို့မဟုတ် ပါတီ အထွေထွေ အစည်းအဝေး သို့မဟုတ် တူရကီ မဟာအမျိုးသားညီလာခံမှ အမှုဆောင်အဖွဲ့စသည်တို့အကြား အထက်ပါလှုပ်ရှားမှုများကို သွယ်ဝိုက်၍ သို့မဟုတ် တိတိကျကျ လက်ခံကျင့်သုံးခြင်း သို့မဟုတ် အထက်ပါ ပါတီအစိတ် အပိုင်းများက အထက်ပါလှုပ်ရှားမှုများကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြင့် ကျင့်သုံးခြင်းစသည့် အခါမျိုးတွင်သာ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု သည် အထက်ပါလှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ရာဌာနဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သည်။
- (၈) အထက်ပါအပိုဒ်များအတိုင်း ပါတီများကို အမြဲတမ်းဖျက်သိမ်းခြင်းအစား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပြစ်မှုထင်ရှား သောပါတီအပေါ် နိုင်ငံတော်မှ ထောက်ပံ့မှုများအား လုံးဝ သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ကျူးလွန်ခဲ့သည့် ပမာဏ အလျောက် ပိတ်ပင်ခြင်းများ စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။
- (၉) အမြဲတမ်းဖျက်သိမ်းခံလိုက်ရသော ပါတီတစ်ခုသည် အခြားနာမည်တစ်ခုဖြင့် ထပ်မံတည်ထောင်ခွင့် မရှိစေရ။

(၁၀) ပါတီလုပ်ဆောင်ချက်များကြောင့် အမြဲတမ်း ဖျက်သိမ်းခံခဲ့ရသော ပါတီမှ တည်ထောင်သူများအပါအဝင် ပါတီဝင်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက နောက်ဆုံးစီရင်ချက်နှင့် ပါတီအမြဲတမ်းဖျက်သိမ်းလိုက်ခြင်း အကြောင်းရင်းကို ထုတ်ပြန်ကြေငြာချိန်မှ နောက်ငါးနှစ်အတွင်း အခြားမည်သည့်ပါတီတွင်မှ တည်ထောင်သူ၊ ပါတီဝင်၊ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ကြီးကြပ်သူအဖြစ် ဝင်ရောက်ထမ်းဆောင်ခြင်း မရှိစေရ။

(၁၁) ပြည်ပနိုင်ငံများ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူများနှင့် ဖက်စပ်အဖွဲ့အစည်းများထံမှ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှု လက် ခံရယူသည့် နိုင်ငံရေးပါတီများသည် အမြဲတမ်းဖျက်သိမ်းခြင်း ခံရမည်။

(၁၂) နိုင်ငံရေးပါတီများ တည်ထောင်ခြင်းနှင့် လှုပ်ရှားခြင်း၊ ကြီးကြပ်ခြင်းနှင့် စည်းရုံးခြင်း သို့မဟုတ် ယင်းတို့အပေါ် အစိုးရအထောက်အပံ့များ လုံးဝ သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပိတ်ပင်ခြင်း သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲ အသုံးစားရိတ်နှင့် ပါတီ များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များစသည်တို့ အားလုံးကို အထက်ပါ နည်းဥပဒေများနှင့်အညီ ဥပဒေဖြင့် ထိန်းသိမ်းပါသည်။

ဂျာမနီ ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၁ (၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၆ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်)

အပိုဒ်ခွဲ ၂၁ နိုင်ငံရေး ပါတီများ

(၁) နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ပြည်သူများ၏ နိုင်ငံရေးစိတ်ဓာတ်ကို ပျိုးထောင်ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသည်။ နိုင်ငံရေး ပါတီများကို လွတ်လပ်စွာ တည်ထောင်ခွင့် ရှိသည်။ ယင်းတို့၏ ပါတီတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံသည် ဒီမိုကရေစီ ဥပဒေများနှင့် ညီညွတ်ရမည်။ ယင်းတို့သည် ဝင်ငွေအရင်းအမြစ်များ၊ ရန်ပုံငွေများနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများကို သုံးစွဲပုံတို့ကို လူသိရှင်ကြား ရှင်း လင်းဖော်ပြရမည်။

(၂) နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ရည်မှန်းချက်အရသော်လည်းကောင်း၊ ယုံကြည်ချက်အရဆောင်ရွက်မှုဖြင့်သော်လည်းကောင်း လွတ်လပ်သော ဒီမိုကရေစီအရ တည်ငြိမ်မှုကို ဖျက်ဆီးနှောင့်ယှက်ရန် သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုသမ္မတဂျာမနီ နိုင်ငံ၏ ဖြစ်တည်မှုကို ခြိမ်းခြောက်ရန် ရည်ရွယ်လာပါက ထိုပါတီများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ တရားဝင်ခြင်း မရှိစေရ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ တရားဝင်ခြင်း ရှိမရှိကို ဗဟိုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်သည်။

(၃) အသေးစိတ်အချက်များကို ဗဟိုပြဌာန်းဥပဒေများဖြင့် ထိန်းညှိသည်။

ကိုရီးယားသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈(၄)

(၁၉၄၈ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၈၇ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)

နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် လှုပ်ရှားမှုများသည် အခြေခံဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ဆန့်ကျင်လာလျှင် အစိုးရသည် ထိုပါတီအား ဖျက်သိမ်းပေးရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးတွင် တုံ့ပြန်ရင်ဆိုင်နိုင်ပြီး အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံး၏ ဆုံး ဖြတ်ချက်ဖြင့် ယင်းပါတီကို ဖျက်သိမ်းနိုင်သည်။

ပြင်သစ်သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအပိုဒ်ခွဲ ၅၈

(၁၉၅၈ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၈ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

(၁) သမ္မတရွေးကောက်ပွဲများ ပုံမှန်ကျင်းပနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကောင်စီက ဆောင်ရွက်သည်။

(၂) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကောင်စီသည် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်နှင့် ပတ်သက်သော ကန့်ကွက်ချက်များ၊ ကြေငြာချက်များကို လေ့လာဆုံးဖြတ်သည်။

မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆၆(၂)(၂) (၁၉၉၂ ခုနှစ်)

အပိုဒ်ခွဲ ၆၆ (၂) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် အပိုဒ် (၁) နှင့်အညီ အမျိုးသားလွှတ်တော်ထံ အောက်ပါအချက်များ နှင့် ပတ်သက်၍ စီရင်ချက်များထုတ်ပြန်သည်။

(၂) အမျိုးသားလူထုဆန္ဒခံယူပွဲ၊ ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်တို့၏အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် အဖွဲ့ဝင်များ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ။

ဇင်ဘာဘွေ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈၄ (၁၉၇၉ခုနှစ်)

အပိုဒ်ခွဲ ၈၄ တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ခြင်း

(၁) သမ္မတသည် တရားစီရင်ရေးဝန်ဆောင်မှု ကော်မရှင်နှင့် ညှိနှိုင်း၍ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်နှင့် အထက်တန်း တရားရုံးတို့မှ တရားသူကြီးချုပ်၊ လက်ထောက်တရားသူကြီးချုပ်၊ တရားသူကြီး ဥက္ကဋ္ဌနှင့်အခြား တရားသူကြီး များကို ခန့်အပ်သည်။

(၂) ဗဟိုတရားရုံးချုပ်နှင့် အထက်တန်း တရားရုံးတို့မှ တရားသူကြီးချုပ်၊ လက်ထောက်တရားသူကြီးချုပ်၊ တရားသူကြီး ဥက္ကဋ္ဌနှင့်အခြား တရားသူကြီးများခန့်အပ်ရာတွင် တရားစီရင်ရေးဝန်ဆောင်မှု ကော်မရှင်မှ တင်ပြသော ရွေးချယ်ချက်တစ်ရပ်ရပ်နှင့် အပိုဒ်ခွဲ (၁) အရကိုက်ညီမှုမရှိပါက သမ္မတသည် အထက်လွှတ်တော်ကို အမြန်ဆုံး အသိပေးရမည်။

(၃) ဤအပိုဒ်အရ တရားသူကြီးများကို ရာထူးခန့်အပ်ခြင်းကို (၁၉၈၄ ခုနှစ် ဇင်ဘာဘွေဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက် ဥပဒေအမှတ် ၄ မပြဋ္ဌာန်းမီတွင်ဖြစ်စေ၊ ပြဋ္ဌာန်းပြီးချိန်တွင်ဖြစ်စေ) ကာလတစ်ခု သတ်မှတ် တာဝန်ပေးအပ်ပြီး ခန့်အပ်ခံရသော တရားသူကြီးများသည် သက်တမ်းကုန်ဆုံးနေသည့်တိုင်အောင် တရား သူကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ကာ တရားစီရင်ကြားနာခြင်း သို့မဟုတ် ရုံးထိုင်စဉ်အတွင်း တရားရင်ဆိုင်မှုများကို စတင်ခြင်းနှင့် ကြားနာစီရင်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ရမည်။

မက်ဆီဒိုးနီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၄ (၁၉၉၁ တွင် ပြဋ္ဌာန်း၍ ၂၀၀၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်)

- (၁) သမ္မတ တရားစီရင်ရေး ကောင်စီတွင် အဖွဲ့ဝင် ခုနစ်ဦးပါဝင်သည်။
- (၂) ညီလာခံက ကောင်စီဝင်များကို မဲပေးရွေးချယ်သည်။
- (၃) ကောင်စီအဖွဲ့ဝင်များကို ဥပဒေလုပ်ငန်း၌ ထူးချွန်သူများအကြားမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပြီး ခြောက်နှစ် သက်တမ်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ရကာ နောက်တစ်ကြိမ် ထပ်မံရွေးကောက်ခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။
- (၄) သမ္မတတရားစီရင်ရေး ကောင်စီဝင်များသည် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကို ခံစားကြရသည်။ ယင်းတို့၏ လွတ် ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကို ညီလာခံက ဆုံးဖြတ်သည်။
- (၅) သမ္မတတရားစီရင်ရေး ကောင်စီဝင်တစ်ဦး၏ လုပ်ငန်းသည် အခြားအစိုးရရုံးများ၊ လုပ်ငန်းများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီဝင်ခွင့် စသည်တို့နှင့် သက်ဆိုင်ခြင်း မရှိစေရ။

မက်ဆီဒိုးနီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၉ (၁၉၉၁ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

- မက်ဆီဒိုးနီးယား သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးကို တရားသူကြီးကိုးဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးမှ တရားသူကြီးများအား ညီလာခံမှ အများစုမဲဖြင့် ရွေးချယ်သည်။ တရားသူကြီးများ၏ ရာထူးသက်တမ်းကာလမှာ ကိုးနှစ်ဖြစ်ပြီး နောက်ထပ်ရွေးကောက်ခံပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် အဖွဲ့ဝင်များထဲမှ ဥက္ကဋ္ဌတစ်ဦးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပြီး ဥက္ကဋ္ဌသည် ထပ်မံရွေးကောက်ခံပိုင်ခွင့် မရှိဘဲ သုံးနှစ်တာဝန်ယူရမည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး တရားသူကြီးများကို ဥပဒေလုပ်ငန်းတွင် ထူးချွန်သူများအနက်မှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည်။

ဟန်ဂေရီသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၉(၃)(၄) (၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)

အပိုဒ်ခွဲ ၁၉

- (၃) ဤလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ စက်ဝန်းအတွင်း လွှတ်တော်သည်
- (၄) နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ဝန်ကြီးချုပ်၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များ၊ လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများ၊ နိုင်ငံတော်စာရင်းစစ်ရုံး ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ၊ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားသူကြီးချုပ်နှင့် အစိုးရရှေ့နေချုပ်

ဟန်ဂေရီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၃၂(၄) (၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးတွင် အဖွဲ့ဝင် ၁၁ဦးပါဝင်ပြီး လွှတ်တော်က ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပေးသည်။ လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာရထားသော နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုချင်းစီမှ ပါတီဝင် တစ်ဦးချင်းစီဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အမည်စာရင်း တင်သွင်းရေး ကော်မတီက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်လောင်းများ၏ အမည်စာရင်းကို တင်သွင်းအဆိုပြု သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ရွေးကောက်ခံရရန် လွှတ်တော်အမတ် သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ ထောက်ခံမဲများ ကို ရရှိရန်လိုအပ်သည်။

ဟန်ဂေရီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄၈ (၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)

- (၁) နိုင်ငံတော် သမ္မတက တင်သွင်းလာသော အမည်စာရင်းထဲမှနေ၍ လွှတ်တော်သည် ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးချုပ်ကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်။ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားသူကြီးချုပ်မှ တင်သွင်းလာ သော အမည်စာရင်းထဲမှနေ၍ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် လက်ထောက်တရားသူကြီးချုပ်ကို ရွေးချယ်ခန့်အပ် သည်။ ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးချုပ်အဖြစ် ရွေးကောက်ခံရရန် လွှတ်တော်အမတ် သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ ထောက် ခံမဲများ ရရှိရန် လိုအပ်သည်။

- (၂) နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသည့် အတိုင်း တရားသူကြီးများကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရမည်။
- (၃) ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသော အကြောင်းပြချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှသာ တရားသူကြီးများအား လုပ်ထုံးလုပ် နည်းနှင့်အညီ ရာထူးမှ ဖယ်ရှားနိုင်သည်။

**အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၄ က-ဂ
(၁၉၄၅ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၂ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)**

အပိုဒ်ခွဲ ၂၄ က

- (၃) ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးလောင်းများ စာရင်းကို တရားစီရင်ရေး ကော်မရှင်က အောက်လွှတ်တော် သို့ အတည်ပြုရန် တင်သွင်းပြီးနောက် တရားသူကြီးများအား သမ္မတက တရားဝင်နည်းလမ်းတကျ ရာထူးခန့် အပ်ရမည်။

အပိုဒ်ခွဲ ၂၄ ခ

- (၃) သမ္မတသည် အောက်လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်ဖြင့် တရားစီရင်ရေးကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များအား ခန့် အပ်ခြင်းနှင့် ထုတ်ပယ်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်သည်။

အပိုဒ်ခွဲ ၂၄ ဂ

- (၃) ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၊ အောက်လွှတ်တော်၊ သမ္မတတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားသူကြီး သုံးဦးစီ ရွေးချယ်ပြီး သမ္မတက ရာထူးခန့်အပ် အတည်ပြုပေးကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးအား ဖွဲ့စည်းရမည်။

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၁၇၄ (၁၉၉၆ခုနှစ်)

အပိုဒ် ၁၇၄ တရားစီရင်ရေး အရာရှိများ ခန့်အပ်ခြင်း

- (၁) လိုအပ်သော အရည်အချင်းရှိပြီး ကျွမ်းမာ၍ သင့်လျော်သော မည်သည့်အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးကိုမဆို တရားစီရင်ရေးအရာရှိအဖြစ်ခန့်အပ်နိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခန့်အပ်မည့်သူ သည် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသား ဖြစ်ရမည်။
- (၂) တရားစီရင်ရေး အရာရှိများ ခန့်အပ်ချိန်တွင် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် လူမျိုးနှင့် ကျား၊မပေါင်းစပ် ဖွဲ့စည်း ပုံ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှုမြင်သုံးသပ်နိုင်သော တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ လိုအပ်နေသည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရ မည်။
- (၃) သမ္မတသည် နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေး ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ တရားစီရင်ရေး ဝန်ဆောင်မှု ကော် မရှင်၊ အမျိုးသားဥပဒေတွင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ရရှိထားသော ပါတီခေါင်းဆောင်များနှင့် ညှိနှိုင်း၍ ဖွဲ့ စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးမှ ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌတို့ကို ခန့်အပ်ရမည်။ ထို့နောက် တရားစီရင်ရေး ဝန်ဆောင် မှု ကော်မရှင်နှင့် ညှိနှိုင်းပြီး တရားသူကြီးချုပ်နှင့် လက်ထောက်တရားသူကြီးချုပ်တို့ကို ခန့်အပ်ရမည်။
- (၄) သမ္မတသည် နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေး ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး

ဥက္ကဋ္ဌ၊ အမျိုးသားညီလာခံတွင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ရရှိထားသော ပါတီခေါင်းဆောင်များနှင့် ညှိနှိုင်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးမှ အခြားတရားသူကြီးများအား အောက်ပါလုပ်ထုံးလုပ်နည်း များနှင့် အညီခန့်အပ်ရမည်။

- (က) တရားစီရင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုကော်မတီ ခန့်အပ်မည့် ရာထူးအရေအတွက်ထက် သုံးဦးပိုမို ထည့်သွင်း၍ ရွေးချယ်ထားသော အမည်စာရင်းကို သမ္မတထံတင်သွင်းရမည်။
- (ခ) သမ္မတသည် ထိုအမည်စာရင်းထဲမှ ရွေးချယ်၍ ခန့်အပ်ရမည်။ အကယ်၍ ပဏာမရွေးချယ်ထားသူများအား လက်မခံနိုင်ဘဲ ခန့်အပ်ရန်ရာထူးများလွတ်နေသေးပါက သမ္မတသည် တရားစီရင်ရေး ဝန်ဆောင်မှု ကော်မရှင်အား အကျိုးအကြောင်းနှင့်တကွ အကြံပြုရမည်။
- (ဂ) တရားစီရင်ရေး ဝန်ဆောင်မှု ကော်မရှင်သည် တရားသူကြီးလောင်းအသစ်များဖြင့် အမည်စာရင်းကို ထပ်မံဖြည့်စွက်ပြီး သမ္မတသည် ဖြည့်စွက်အမည်စာရင်းထဲမှ ရွေးချယ်၍ ကျန်ရှိနေသော ရာထူး များကို ခန့်အပ်ရမည်။
- (ဃ) မည်သည့်အချိန်တွင်မဆို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် အနည်းဆုံးလေးဦးသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေခုံရုံးတွင် ခန့်အပ်ခံရချိန်၌ တရားသူကြီးဖြစ်နိုင်ပြီး ဖြစ်ရမည်။
- (င) သမ္မတသည် တရားစီရင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုကော်မရှင်နှင့် ညှိနှိုင်း၍ အခြားတရားရုံးများမှ တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ရမည်။
- (စ) ရာထူးခန့်အပ်ခြင်း၊ ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်း၊ ရာထူးမှ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း သို့မဟုတ် ဖယ်ရှားခြင်း သို့မဟုတ် စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးအရာရှိများအား ဘက်လိုက်မှုမရှိဘဲ ခန့်ထားခြင်းစသည်တို့ ပြဌာန်း ထားသည့် လွှတ်တော်ဥပဒေတစ်ရပ်ရပ်နှင့်အညီ အခြား တရားစီရင်ရေးအရာရှိများကို ရာထူးခန့်အပ်ရမည်။
- (ဆ) တရားစီရင်ရေးအရာရှိများသည် တာဝန်မထမ်းဆောင်မှီ အခန်း ၂ နှင့်အညီ ကျမ်းကျိန်ခြင်း သို့မဟုတ် ကတိ သစ္စာပြုခြင်းဖြင့် ယင်းတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်မည်ဖြစ်ကြောင်း ကတိပြုရမည်။

အိသီယိုးပီးယား ပြည်ထောင်စု ဒီမိုကရက် သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၈၁ (၁၉၉၅ ခုနှစ်)

အပိုဒ်ခွဲ ၈၁ တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ခြင်း

- (၁) ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးချုပ်နှင့် လက်ထောက်တရားသူကြီးချုပ်တို့အား ဝန်ကြီးချုပ်က အမည်စာရင်း တင်သွင်း၍ အောက်လွှတ်တော်က ခန့်အပ်ရမည်။
- (၂) အခြား ဗဟိုတရားသူကြီးများနှင့် ပတ်သက်၍မူ ဗဟိုတရားစီရင်ရေး အုပ်ချုပ်မှုကောင်စီက ရွေးချယ်ထားသော အမည်စာရင်းကို ဝန်ကြီးချုပ်က အောက်လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်း၍ ရာထူးခန့်အပ်ရမည်။
- (၃) ပြည်နယ်ကောင်စီသည် ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးချုပ်က တင်သွင်းလာသော အမည်စာရင်းထဲမှ ပြည်နယ် တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီးချုပ်နှင့် ပြည်နယ်လက်ထောက် တရားသူကြီးချုပ်တို့ကို ခန့်အပ်ရမည်။

- (၄) ပြည်နယ်ကောင်စီသည် ပြည်နယ်တရားစီရင်ရေးအုပ်ချုပ်မှုကောင်စီက တင်သွင်းလာသော အမည်စာရင်းထဲမှ ပြည်နယ်တရားရုံးချုပ်နှင့် အထက်တန်းတရားရုံး တရားသူကြီးများကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရမည်။ ပြည်နယ် တရားစီရင်ရေး အုပ်ချုပ်မှုကောင်စီသည် ပြည်နယ်ကောင်စီသို့ အမည်စာရင်းမတင်သွင်းခင် ဗဟိုတရားစီရင် ရေး အုပ်ချုပ်မှုကောင်စီနှင့် တိုင်ပင်၍ အယူအဆများ၊ အမြင်များကို တောင်းခံရန် တာဝန်ရှိပြီး အမည်စာရင်းနှင့် အတူ ထိုအမြင်များကို ပါတစ်ပါတည်း တင်သွင်းရမည်။ ဗဟိုတရားစီရင်ရေး အုပ်ချုပ်မှုကောင်စီက သုံးလ အတွင်း သဘောထား အမြင်များကို ပေးပို့လာခြင်းမရှိပါက ပြည်နယ်ကောင်စီသည် မိမိဘာသာ ရာထူးများကို ခန့်အပ်နိုင်သည်။
- (၅) ပြည်နယ်အနိမ့်ဆုံးတရားရုံး တရားသူကြီးများကို ပြည်နယ်တရားစီရင်ရေး အုပ်ချုပ်မှုကောင်စီက တင်သွင်း လာသည့်အထဲမှ ပြည်နယ်ကောင်စီက ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည်။
- (၆) ပညာရှင်ဆန်စွာ လုပ်ဆောင်ရန်ကျင့်ဝတ်နှင့် စည်းမျဉ်းနှင့် ပတ်သက်သည့် ကိစ္စရပ်များနှင့် တရားသူကြီး များ ရာထူးပြောင်းရွှေ့ခြင်းများကို သက်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးအုပ်ချုပ်မှု ကောင်စီများက ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ် သည်။

ဘရာဇီး သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအပိုဒ်ခွဲ ၁၀၁ (၁၉၈၈ ခုနှစ်)

ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးရာထူးအတွက် တင်သွင်းထားသူများကို ဗဟိုလွှတ်တော်တွင် လွှတ်တော်အမတ် တစ်ဝက်ကျော် ထောက်ခံလျှင် နိုင်ငံတော် သမ္မတက ရာထူးခန့်အပ်ပေးရမည်။

အီတလီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၅ (၁၉၄၈ တွင်ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

- (၁) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးတွင် တရားသူကြီး ၁၅ ယောက် ပါဝင်သည်။ ထိုထဲမှ သုံးပုံတစ်ပုံကို သမ္မတက ခန့်အပ်သည်။ သုံးပုံတစ်ပုံကို လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်း ညီလာခံမှ ခန့်အပ်ပြီး သုံးပုံတစ်ပုံကို သာမန်တရားရုံးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ဗဟိုတရားရုံးချုပ်တို့က ခန့်အပ်သည်။
- (၂) တရားသူကြီးများကို ပင်စင်ယူသွားသော တရားသူကြီးများ၊ သာမန်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးများ၊ တက္ကသိုလ် ဥပဒေပါမောက္ခများနှင့် နှစ်နှစ်ဆယ်ကျော်အတွေ့အကြုံရှိသော တရားသူကြီး များစသည်တို့အကြားမှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရမည်။
- (၃) တရားသူကြီးများသည် ကိုးနှစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည်။ ကျမ်းကျိန်သည့်နေ့မှစတင်ပြီး ထပ်မံရွေးကောက် ခံခြင်း မပြုလုပ်ရ။
- (၄) ရာထူးသက်တမ်းကုန်ဆုံးချိန်တွင် တရားသူကြီးများသည် ရာထူးမှထွက်ကာ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် မလိုတော့ပေ။
- (၅) တရားရုံးများသည် ဥပဒေကပြဌာန်းသော စည်းမျဉ်းများနှင့်အညီ အဖွဲ့ဝင်များအထဲမှ ဥက္ကဋ္ဌကို ရွေးချယ်ရ မည်။ ဥက္ကဋ္ဌသည် သုံးနှစ်တာဝန်ယူပြီး ပြန်လည်ရွေးကောက်ခံခွင့်ရှိသော်လည်း ပုံမှန်ကိုးနှစ်ရာထူးသက်တမ်း ထက် ကျော်လွန်လုပ်ကိုင်ခြင်း မရှိစေရ။
- (၆) တရားသူကြီးများသည် လွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာကောင်စီ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း၊ တရားဥပဒေ

လုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် ဥပဒေကပြဌာန်းထားသော အခြားလုပ်ငန်း၊ နေရာများတွင် လုပ်ကိုင်ခြင်းတို့မှ ကင်းရှင်းရမည်။

- (၇) သမ္မတအား စွဲချက်တင်ခြင်းအမှုကို စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်သော တရားရုံးတွင် အဖွဲ့ဝင် ၁၆ ဦး ပိုမိုပါဝင်ပြီး ယင်း တို့မှာ လွှတ်တော်ရွေးကောက် ပွဲဝင်ရန် အရည်အချင်းပြည့်ဝသူများအကြားမှ သာမန်တရားသူကြီးများအား ခန့် အပ်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ လွှတ်တော်က ကိုးနစ်တစ်ကြိမ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ပြည်သူ ၁၆ ဦး ဖြစ်သည်။

အာဖဂန်နစ္စတန် အစ္စလာမ့်သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁၈ (၂၀၀၄ခုနှစ်)

ဗဟိုတရားရုံးချုပ် အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးသည် အောက်ပါအရည်အချင်းများရှိရမည်။

- ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးချုပ်နှင့် တရားသူကြီးများ၏ အသက်သည် ရာထူးခန့်အပ်ချိန်တွင် လေးဆယ် အောက်မဖြစ်ရ။
- အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံသား ဖြစ်ရမည်။
- ဥပဒေပညာ သို့မဟုတ် အစ္စလာမ်ဘာသာရေး ဥပဒေအတတ်ပညာတွင် အဆင့်မြင့်ပညာ သင်ကြားဖူးပြီး အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ တရားစီရင်ရေးစနစ်တွင် လုံလောက်သော ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် အတွေ့အကြုံရှိရမည်။
- ကျင့်ဝတ်စောင့်ထိန်းမှု မြင့်မားပြီး ကောင်းကျိုးဆောင်ရွက်သည့် ဂုဏ်သတင်းရှိရမည်။
- လူလူချင်းပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျူးလွန်ကြောင်း စီရင်ချက်ချမှတ်ခံရခြင်း မရှိစေဘဲ တရားရုံးတစ်ခုခုက လူ့အခွင့်အရေးများ ရုတ်သိမ်းသည့် အပြစ်ဒဏ် ချမှတ်ခံရခြင်းလည်း မရှိစေရ။
- တာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ်အတွင်း နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုခုသို့ ဝင်ရောက်ထားခြင်း မရှိစေရ။

ဘိုလီးဗီးယားပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၈၂(၆) (၂၀၀၉ ခုနှစ်)*

ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးဖြစ်နိုင်ရန် ပြည်သူ့လုပ်သားများအတွက် သတ်မှတ်ထားသော အထွေထွေ လိုအပ်ချက် များကို ပြည့်မီရန်လိုသည် - အသက်သုံးဆယ်ရှိရမည်။ ဥပဒေပညာဘွဲ့တစ်ခု ရှိရမည်။ တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ဖူးရမည်။ ရှေ့နေတစ်ယောက်အနေဖြင့် သို့မဟုတ် တက္ကသိုလ် ပါမောက္ခတစ်ယောက်အဖြစ် ရိုးသားစွာ ကျင့်ဝတ်စောင့်ထိန်းကာ ရှစ်နှစ်လုပ်ကိုင်ဖူးပြီး တရားစီရင်ရေးကောင်စီ၏ ထုတ်ပယ်ပိတ်ပင်ခံရခြင်း မရှိစေရ။ ယင်း တရားစီရင်ရေး စနစ်အောက်တွင် မူလအာဏာပိုင်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းကိုလည်း အရည်အချင်းသတ်မှတ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသွားမည်။

*ဘိုလီးဗီးယား ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမှ ကောက်နုတ်ဖော်ပြသည်။

အီတလီသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၆ (၁၉၄၈ တွင်ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)

- (၁) တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍတွင် ခန့်အပ်ခြင်းအား ပြိုင်ဆိုင်မှုပြင်းထန်သော စာမေးပွဲများဖြင့် စစ်ဆေးရမည်။
- (၂) တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ဥပဒေများသည် အထက်တန်း တရားသူကြီးများအား

ရွေးကောက်ပွဲ အားဖြင့် ရိုးရိုးတရားသူကြီး၏ တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်စေနိုင်သည်။

(၃) အထက်တန်း တရားစီရင်ရေးကောင်စီ၏ အဆိုပြုချက်အရ အချိန်ပြည့် ဥပဒေပါမောက္ခများနှင့် လုပ်သက် ၁၅ နှစ်အထက်ရှိပြီး အဆင့်မြင့်တရားရုံးများတွင် လုပ်ကိုင်ရန် စာရင်းသွင်းထားသော ရှေ့နေများအား ထူးထူး ခြားခြား ထက်မြက်မှုအတွက် အမြင့်ဆုံး အယူခံတရားရုံးများတွင်ရာထူးခန့်အပ်နိုင်သည်။

**အီတလီသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၅
(၁၉၄၈ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)**

(၁) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးတွင် တရားသူကြီး ၁၅ ယောက် ပါဝင်သည်။ ယင်းတို့ထဲမှ သုံးပုံတစ်ပုံကို သမ္မတက ခန့်အပ်သည်။ သုံးပုံတစ်ပုံကို လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်း ညီလာခံမှ ခန့်အပ်သည်ပြီး သုံးပုံတစ်ပုံကို သာမန်တရားရုံးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ဗဟိုတရားရုံးချုပ်တို့က ခန့်အပ်သည်။

(၂) တရားသူကြီးများကို ပင်စင်ယူသွားသော တရားသူကြီးများ၊ သာမန်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးများ၊ တက္ကသိုလ် ဥပဒေပါမောက္ခများနှင့် နှစ်နှစ်ဆယ်ကျော် အတွေ့အကြုံရှိသော တရားသူကြီး များ စသည်တို့အကြားမှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရမည်။

(၃) တရားသူကြီးများသည် ကိုးနှစ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည်။ ကျမ်းကျန်သည့်နေ့မှစတင်ပြီး ထပ်မံရွေးကောက် ခံခြင်း မပြုလုပ်ရ။

(၄) ရာထူးသက်တမ်းကုန်ဆုံးချိန်တွင် တရားသူကြီးများသည် ရာထူးမှထွက်ကာ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် မလိုတော့ပေ။

(၅) တရားရုံးများသည် ဥပဒေကပြဌာန်းသော စည်းမျဉ်းများနှင့်အညီ အဖွဲ့ဝင်များအထဲမှ ဥက္ကဋ္ဌကို ရွေးချယ်ရ မည်။ ဥက္ကဋ္ဌသည် သုံးနှစ်တာဝန်ယူပြီး ပြန်လည်ရွေးကောက်ခံခွင့်ရှိသော်လည်း ပုံမှန်ကိုးနှစ်ရာထူးသက်တမ်း ထက် ကျော်လွန်လုပ်ကိုင်ခြင်း မရှိစေရ။

(၆) တရားသူကြီးများသည်လွှတ်တော်သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာကောင်စီအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း၊ တရားဥပဒေ လုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် ဥပဒေကပြဌာန်းထားသော အခြားလုပ်ငန်း၊ နေရာများနှင့် ကင်းရှင်းရမည်။

(၇) သမ္မတအား စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်းအမှုကို စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်သော တရားရုံးတွင် အဖွဲ့ဝင် ၁၆ ဦး ပိုမိုပါဝင်ပြီး ယင်းတို့မှာ လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရန် အရည်အချင်းပြည့်ဝသူများ အကြားမှ သာမန်တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ လွှတ်တော်က ကိုးနှစ်တစ်ကြိမ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ပြည်သူ ၁၆ ဦး ဖြစ်သည်။

ဘော့စ်နီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၆(၁)(က) (၁၉၉၅ ခုနှစ်)

(၁) ဘော့စ်နီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးတွင် အဖွဲ့ဝင်ကိုးဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။

(က) အဖွဲ့ဝင်လေးဦးကို အောက်လွှတ်တော်က ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နှစ်ဦးကို

လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပေါင်းညီလာခံက ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည်။ ကျန်ရှိသော အဖွဲ့ဝင်သုံးဦးကို ဥရောပ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးက သမ္မတနှင့်ညှိနှိုင်း၍ ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည်။

ယူနန်ဒါသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၂ (၁၉၉၅ ခုနှစ်) *

၁၄၂။ တရားစီရင်ရေး အရာရှိများ ခန့်အပ်ခြင်း

(၁) တရားသူကြီးချုပ်၊ လက်ထောက်တရားသူကြီးချုပ်၊ တရားသူကြီးဥက္ကဋ္ဌ၊ ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီး တစ်ဦး၊ အယူခံတရားသူကြီးတစ်ဦးနှင့် အထက်တန်း တရားရုံးတရားသူကြီးတစ်ဦးတို့ကို သမ္မတက တရားစီရင် ရေး ဝန်ဆောင်မှု ကော်မရှင်နှင့် ညှိနှိုင်းကာ လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်ဖြင့် ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည်။

(၂)

(က) ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးရာထူး သို့မဟုတ် အယူခံတရားရုံးတရားသူကြီးရာထူး သို့မဟုတ် အထက်တန်းတရားရုံး တရားသူကြီးရာထူး လစ်လပ်နေပါက

(ခ) ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီး သို့မဟုတ် အယူခံတရားရုံးတရားသူကြီး သို့မဟုတ် အထက်တန်း တရားရုံး တရားသူကြီးသည် အကြောင်းတစ်ခုခုကြောင့် ယင်း၏တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိလျှင်

(ဂ) ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးချုပ်သည် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၊ အယူခံတရားရုံး သို့မဟုတ် အထက် တန်းတရားရုံးတို့၏ အခြေအနေကို တရားစီရင်ရေးဝန်ဆောင်မှု ကော်မရှင်ကို အကြံပေးခြင်းဖြင့် ကော်မရှင်က သမ္မတကို အကြံပေးကာ သမ္မတက သင့်လျော်သောသူတစ်ယောက်အား ဗဟိုတရားရုံးချုပ် သို့မဟုတ် အယူခံတရားရုံး သို့မဟုတ် အထက်တန်းတရားရုံး တရားသူကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ကာ ထိုသူသည် အနားယူရမည့် အသက်အရွယ်ကျော်သည့်တိုင် တရားသူကြီးအဖြစ် ထမ်းဆောင်စေခြင်း၊

(၃) အပိုဒ်ငယ် (၂) အရ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၊ အယူခံတရားရုံး သို့မဟုတ် အထက်တန်းတရားရုံး တရားသူကြီး အဖြစ် ခန့်အပ်ခံထားရသူသည် ခန့်အပ်ထားသည့် အချိန်အတောအတွင်း တာဝန်ဆက်လက် ထမ်းဆောင်ရန် သို့မဟုတ် အချိန်သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပါက တရားစီရင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုကော်မရှင်၏ အကြံပြုချက်ဖြင့် သမ္မတက ရာထူးကိုပြန်မရုတ်သိမ်းမီ အချိန်ထိ ဆက်လက်တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန်။

* <<http://www.constitutionnet.org>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

ယူနန်ဒါသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၈ (၁၉၉၅ခုနှစ်) *

၁၄၈။ အခြားတရားစီရင်ရေး အရာရှိများခန့်အပ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိဘဲ တရားစီရင်ရေးဝန်ဆောင်မှု ကော်မရှင်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအပိုဒ်ခွဲ ၁၄၇(၃) တွင် သတ်မှတ်ထားသော ရာထူးနေရာများမှတစ်ပါး အခြားမည်သည့် ရာထူးနေရာ တွင်မဆို ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း၊ ရာထူးခန့်အပ်ခြင်းများကို အတည်ပြုခြင်း၊ တားမြစ်ရာထူးနေရာများကို ရယူထားသူများ အား စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ကာ

ထိုသူများအား ရာထူးမှ ဖယ်ရှားခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ရမည်။

* <<http://www.constitutionnet.org>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

**ပေါ်တူဂီ သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၂၂
(၁၉၇၆ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)***

အပိုဒ်ခွဲ ၂၂၂ (တရားသူကြီးများ၏ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းမှုနှင့် ရပ်တည်ချက် အနေအထား)

- (၁) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးတွင် တရားသူကြီး ၁၃ ဦး ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ဆယ်ဦးကို အမျိုးသား ညီလာခံက ရွေးချယ်ပြီး ထိုဆယ်ဦးပူးတွဲကာ ကျန်သုံးဦးကိုရွေးချယ်သည်။
- (၂) ညီလာခံဖြင့် ရွေးချယ်သော သို့မဟုတ်ပူးတွဲ ရွေးချယ်သော တရားသူကြီး ၆ ဦးကို အခြားတရားရုံး တရား သူကြီးများထဲမှ ရွေးချယ်ပြီး ကျန်သူများကို ဥပဒေပညာရှင်များထဲမှ ရွေးချယ်ရမည်။
- (၃) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး တရားသူကြီးများ၏ ရာထူးသက်တမ်းမှာ ကိုးနှစ်ဖြစ်ပြီး ထပ်မံ၍ ခန့်အပ်ကာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းကို ခွင့်မပြုပါ။
- (၄) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး တရားသူကြီးများသည် ဥက္ကဋ္ဌကို ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်ရမည်။
- (၅) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး တရားသူကြီးများသည် အခြားတရားရုံး တရားသူကြီးများနည်းတူ လွတ်လပ်ခွင့်၊ ရာထူးတည်မြဲခြင်း၊ ဘက်မလိုက်ခြင်းနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးတာဝန်ရှိခြင်းနှင့် သီးခြားဖြစ်တည်ခြင်း အခွင့်အရေး များကို ရရှိမည်။
- (၆) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး တရားသူကြီးများ၏ လွတ်ငြိမ်းခွင့်များနှင့် အဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ ကို ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားရမည်။

* <<http://www.en.parlamento.pt/>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

ဘူဂေးရီးယား သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၇ (၁၉၉၁ခုနှစ်)

- (၁) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံးကို အဖွဲ့ဝင် ၁၂ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။ သုံးပုံတစ်ပုံကို အမျိုးသားညီလာခံက ရွေးကောက်ခန့်အပ်ရမည်။ သုံးပုံတစ်ပုံကို သမ္မတက ခန့်အပ်ရမည်။ သုံးပုံတစ်ပုံကို အယူခံတရားရုံးချုပ်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေး တရားရုံးချုပ်တို့ ပူးတွဲညှိနှိုင်းပြီးရွေးကောက်ခန့်အပ်ရမည်။
- (၂) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးတရားသူကြီးများသည် ကိုးနှစ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ထပ်မံရွေးကောက်ခံ သို့မဟုတ် ခန့်အပ်ခံပိုင်ခွင့် မရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး ဖွဲ့စည်းပုံကို ခွဲတမ်းတစ်ခုဆီမှ ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသော အလှည့်ကျစနစ်အတိုင်း သုံးနှစ်တစ်ကြိမ် အသစ်ပြင်ဆင်ပေးရမည်။
- (၃) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး တရားသူကြီးများသည် ပညာရှင်ပီသပြီး ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာကောင်းမွန်သော လုပ်သက် ၁၅ နှစ်အထက်ရှိ ရှေ့နေများ ဖြစ်ရမည်။
- (၄) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး တရားသူကြီးများသည် သုံးနှစ်သက်တမ်းရှိ ဥက္ကဋ္ဌကို လျှို့ဝှက်မဲစနစ်ဖြင့်

ရွေးချယ်ရမည်။

- (၅) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး တရားသူကြီးအဆင့်အတန်းကို ရယူထားသူသည် ကိုယ်စားပြုလုပ်ပိုင်ခွင့် ကဲ့သို့ နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် အစိုးရ ရာထူးများ၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီ သို့မဟုတ် ကုန်သွယ်ရေး သမဂ္ဂတို့တွင် အသင်းဝင်ထားခြင်းများ၊ သို့မဟုတ် လွတ်လပ်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်း သို့မဟုတ် အခြားလခစားအလုပ် တို့ကို လုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိဘဲ ကင်းရှင်းရမည်။
- (၆) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးတရားသူကြီးများသည် အမျိုးသားညီလာခံအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးနည်းတူ လွတ်ငြိမ်းခွင့်များကို ခံစားရမည်။

အီတလီသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၅ (၁၉၄၈ တွင်ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

- (၁) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ခုံရုံးတွင် တရားသူကြီး၁၅ယောက်ပါဝင်သည်။ ထိုထဲမှ သုံးပုံတစ်ပုံကို သမ္မတက ခန့်အပ်သည်။ သုံးပုံတစ်ပုံကို လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်း ညီလာခံမှ ခန့်အပ်ပြီး သုံးပုံတစ်ပုံကို သာမန်တရားရုံးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး တရားလွှတ်တော်ချုပ်တို့က ခန့်အပ်သည်။
- (၂) တရားသူကြီးများကို ပင်စင်ယူသွားသော တရားသူကြီးများ၊ သာမန်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေး ဗဟိုတရားရုံးချုပ် တရားသူကြီးများ၊ တက္ကသိုလ် ဥပဒေပါမောက္ခများနှင့် နှစ်နှစ်ဆယ်ကျော် အတွေ့အကြုံရှိသော တရားသူကြီး များ စသည်တို့အကြားမှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရမည်။
- (၃) တရားသူကြီးများသည် ကိုးနှစ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည်။ ကျမ်းကျိန်သည့်နေ့မှ စတင်ပြီး ထပ်မံ ရွေးကောက်ခံခြင်း မပြုလုပ်ရ။
- (၄) ရာထူးသက်တမ်းကုန်ဆုံးချိန်တွင် တရားသူကြီးများသည် ရာထူးမှထွက်ကာ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆက် လက်လုပ်ဆောင်ရန် မလိုတော့ပေ။
- (၅) တရားရုံးများသည် ဥပဒေကပြဌာန်းသော စည်းမျဉ်းများနှင့်အညီ အဖွဲ့ဝင်များအထဲမှ ဥက္ကဋ္ဌကို ရွေးချယ်ရ မည်။ ဥက္ကဋ္ဌသည် သုံးနှစ်တာဝန်ယူပြီး ပြန်လည်ရွေးကောက်ခံခွင့်ရှိသော်လည်း ပုံမှန်ကိုးနှစ်ရာထူးသက်တမ်း ထက် ကျော်လွန်လုပ်ကိုင်ခြင်း မရှိစေရ။
- (၆) တရားသူကြီးများသည် လွှတ်တော်သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာကောင်စီ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း၊ တရားဥပဒေ လုပ် ငန်းကို လုပ်ကိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် ဥပဒေကပြဌာန်းထားသော အခြားလုပ်ငန်း၊ နေရာများတွင် လုပ်ကိုင်ခြင်းတို့မှ ကင်းရှင်းရမည်။
- (၇) သမ္မတအား စွဲချက်တင်ခြင်းအမှုကို စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်သော တရားရုံးတွင် အဖွဲ့ဝင် ၁၆ ဦး ပိုမိုပါဝင်ပြီး ယင်း တို့မှာ လွှတ်တော်ရွေးကောက် ပွဲဝင်ရန်အရည်အချင်းပြည့်ဝသူများအကြား မှ သာမန်တရားသူကြီးများအား ခန့် အပ်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ လွှတ်တော်က ကိုးနှစ်တစ်ကြိမ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ပြည်သူ ၁၆ဦးဖြစ်သည်။

အာဖဂန်နစ္စတန် အစ္စလာမ့် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၂ (၂၀၀၄)

- (၁) တရားသူကြီးများကို ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ အကြံပြုချက်၊ သမ္မတအတည်ပြုချက်များဖြင့် ခန့်အပ်ပါသည်။

- (၂) တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ခြင်း၊ နေရာရွှေ့ပြောင်းခြင်း၊ ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်း၊ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းနှင့် အငြိမ်းစားယူရန် အဆိုပြုချက်များသည် ဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည့် ဗဟိုတရားရုံး လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ သာ ဖြစ်သည်။
- (၃) ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် ကောင်းမွန်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှုဖြစ်ရေး၊ တရားစီရင်မှုရေးရာများအတွက် ပိုမို ကောင်းမွန်သော စီမံဆောင်ရွက်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်နှင့် လိုအပ်သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို ဖန်တီးဆောင်ရွက်ပေးရန် ဦးတည်လျက် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အထွေထွေ အုပ်ချုပ်ရေးဌာနအား တည် ထောင်နိုင်သည်။

အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁၀ (၁၉၉၄)*

ဗဟိုတရားရုံး၏ တရားသူကြီးချုပ်များနှင့် အောက်ရုံး တရားသူကြီးများသည် ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို သင့်လျော်မှန်ကန်သော ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုများအတွက် ဥပဒေက စိစစ်သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ခလစာကို ရရှိမည်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါ လစာ သတ်မှတ်ချက်သည် ယင်းတို့တာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ် ကာလအတွင်း လျော့နည်းသွားခြင်း၊ ပျောက်ပျက်သွားခြင်း မရှိပါ။

<http://www.argentina.gov.ar/argentina/portal/documentos/constitucion_ingles.pdf> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ် မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

အက်စတိုးနီးယား သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၇ (၁၉၉၂)

- (၁) တရားသူကြီးများကို ရာသက်ပန်ခန့်အပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ တရားသူကြီးများအား ပြန်လည်ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းအတွက် အခြေခံ သဘောတရားများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေကသာ ချမှတ်ပါသည်။
- (၂) တရားသူကြီးများကို တရားရုံး ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့်သာ ပြန်လည်ရွေးချယ်ခန့်အပ်နိုင်ပါသည်။
- (၃) တရားသူကြီးများသည် ဥပဒေက သတ်မှတ်ထားပါက အခြားသော ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် သို့မဟုတ် ခန့်အပ်ထားသည့် တရားသူကြီးများ၏ တာဝန်ကို ခွဲဝေထမ်းဆောင်ခြင်း မရှိပါ။
- (၄) တရားသူကြီးများ၏ လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ခွင့်နှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ အနေအထားကိုလည်း ဥပဒေကသာ ဆုံးဖြတ်ပါသည်။

ချီလီ သမ္မတနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၇၇ (၁၉၈၀)

တရားသူကြီးများသည် ယင်းတို့၏ တာဝန်များကို သင့်လျော်မှန်ကန်စွာ ထမ်းဆောင်နေသရွေ့ ဆက်လက်ရပ်တည်နေ နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အောက်ရုံးတရားသူကြီးများမှာ ယင်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးတာဝန်ကို ဥပဒေက သတ်မှတ်ထားသည့် ကာလတစ်ခုအထိသာ ထမ်းဆောင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

အထက်တွင်ရာသက်ပန် ရာထူးဟူ၍ ဆိုထားစေကာမူ တရားသူကြီးများသည် အသက် ၇၅ နှစ်ပြည့်မြောက်ပြီးပါက ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ရပ်စဲရမည်ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ်ပါ အလုပ်မှနှုတ်ထွက်ခြင်း သို့မဟုတ် တရားဥပဒေ အရ သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသည့် အချက်အတိုင်း စွမ်းဆောင်နိုင်မှု မရှိတော့ခြင်း သို့မဟုတ်

တရားဥပဒေအရပြင်ဒဏ်စီရင်ခြင်းခံရသောကြောင့် မိမိတို့၏ ရာထူး၊ တာဝန်မှ ချထားခံရခြင်းတို့ရှိပါကလည်း တာဝန်မှ ရပ်စဲနိုင်သည်။ အသက် အရွယ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သတ်မှတ်ထားသော စံနှုန်းများကို ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားသူကြီးချုပ်အတွက် အသုံးပြုခြင်း မရှိ သောကြောင့် ယင်းအနေဖြင့် ယင်း၏တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် သတ်မှတ်ကာလပြီးဆုံးသည်အထိ တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင် ပါသည်။ မည်သို့ဆိုစေ သက်ဆိုင်ရာ ပါတီက သို့မဟုတ် တရားဝင် အစီရင်ခံစာဖြင့် ပန်ကြားမှုအပေါ် အခြေပြု၍ သမ္မတ က တောင်းဆိုပါက ဗဟိုတရားရုံးချုပ်အနေဖြင့် တရားသူကြီးများသည် ယင်းတို့၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကို သင့်လျော် မှန်ကန်စွာ ထမ်းဆောင်ခြင်းမရှိကြောင်း ကြေငြာပေးရမည်ဖြစ်ပြီး တရားပြိုင်များထံမှ တင်ပြချက်နှင့် သက်ဆိုင်ရာ အယူခံကြားနာစစ်ဆေးရေး တရားရုံးမှ အစီရင်ခံစာများအရ ယင်း၏အဖွဲ့အဝင်အများစုသည် သက်ဆိုင်ရာ တရားသူကြီးအား ရာထူးမှ ထုတ်ပယ်ရန် သဘောတူ လက်ခံကြနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ သဘောတူညီမှုများကို လက်တွေ့အကျိုးသက် ရောက်မှု ရှိစေရန် သမ္မတထံ တင်ပြရပါသည်။

ဗဟိုတရားရုံး အဆိုပြုချက် သို့မဟုတ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်အရ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် တရားသူကြီးများ သို့မဟုတ် အခြားသော အရာရှိများအား သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍတွင်းရှိ အမှုထမ်းများအား ပြောင်းရွှေ့ခြင်း သို့မဟုတ် ရာထူးတူညီသည့် အခြားနေရာများသို့ ရွှေ့ပြောင်းတာဝန်ထမ်းဆောင်စေခြင်း ကို ချမှတ်နိုင်ပါသည်။

<<http://www.confinder.richmond.edu/>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ကူးယူဖော်ပြသည်။

နိုင်ဂျီရီးယား ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၉၁ (ထုတ်ပြန်ချက်) အမိန့် ညွှန်ကြားချက် (၁၉၉၉)

- (၁) ဗဟိုတရားရုံးချုပ် သို့မဟုတ် အယူခံ ကြားနားစစ်ဆေးရေးရုံးတို့တွင် ခန့်အပ်ထားသော တရားစီရင်ရေး အာဏာပိုင် တစ်ဦးသည် အသက် ၆၅ နှစ်ကျော်လျှင် အငြိမ်းစားယူနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ဆက်လက်၍ တာဝန်ထမ်းဆောင်လိုပါက အသက် ၇၀ ထိသာ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။
- (၂) အထက်ဖော်ပြပါ အပိုဒ်ခွဲ ၁ တွင် သတ်မှတ်ထားသည့် တရားရုံးများမှလွဲ၍ အခြားသော တရားရုံးတစ်ခုမှ ခန့်အပ် ထားသည့် တရားစီရင်ရေး အာဏာပိုင်သည် အသက် ၆၀ ပြည့်သောအခါ အငြိမ်းစား ယူနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ဆက်လက်၍ တာဝန်ထမ်းဆောင်လိုပါက အသက် ၆၅ နှစ်ထိသာ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။
- (၃) တရားစီရင်ရေး အာဏာပိုင်တစ်ဦးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် အာဏာရှိသူသည် -
 - (က) လုပ်သက် ၁၅ နှစ်သက်တမ်းနှင့် အထက်ရှိသူများသည် အငြိမ်းစားယူချိန်ဖြစ်၍သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ဂျီရီးယား၏ တရားသူကြီးချုပ်၊ ဗဟိုတရားရုံး သို့မဟုတ် အယူခံကြားနာစစ်ဆေးရေးရုံးတို့၏ တရားလွှတ် တော် တရားဝန်ကြီးများသည် အသက် ၆၅ နှစ် နှင့် အသက် ၆၀ အသီးသီးပြည့်ပြီး ဖြစ်လျှင်သော်လည်း ကောင်း ယင်းတို့၏ ရသင့်ရထိုက်သော အငြိမ်းစား ခံစားခွင့်များအပြင် နောက်ဆုံးရသော နှစ်စဉ်လစာနှုန်း ထားနှင့် ညီမျှသည့် ပင်စင်လစာ၊ ခံစားခွင့်များ ရရှိမည် ဖြစ်သည်။
 - (ခ) လုပ်သက် ၁၅ နှစ်သက်တမ်းနှင့် အထက် ရှိသူများသည် အသက် ၆၅ နှစ် သို့မဟုတ် ၆၀ နှစ်တို့တွင်

အငြိမ်းစားယူပါက အထက်ဖော်ပြပါ အပိုဒ်ခွဲ (က) တွင် ဖော်ပြထားသည့် နှုန်းထားများအတိုင်း အချိုးကျ ပင်စင်လစာငွေကို ခံစားခွင့် ရရှိမည် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ယင်း၏ လုပ်ငန်းတာဝန် ထမ်းဆောင်သော ကာလ၏ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့်အညီ ယင်း၏ ရသင့်ရထိုက်သော အငြိမ်းစားခံစားခွင့်များအပြင် အခြားသော ခံစား ခွင့်များကိုလည်း ရရှိခံစားနိုင်သည်။

(ဂ) မည်သည့်ကိစ္စရပ်တွင်မဆို တရားစီရင်ရေးအာဏာပိုင်များအနေဖြင့် အက်ဥပဒေ သို့မဟုတ် အမျိုးသား ညီလာခံ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်တွင်းရှိ လွှတ်တော်တစ်ရပ်က ချမှတ်ပြဌာန်းထားသည်နှင့်အညီ အဆိုပါ ပင်စင် လစာနှင့် အငြိမ်းစား ခံစားခွင့်များကို ရရှိ ခံစားခွင့်ရှိပါသည်။

(င) ဤအပိုဒ်တွင် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အခြားသော ဥပဒေတစ်ရပ်၏ ဖယ်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံ့တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ခဲ့သူများအတွက် ပင်စင်လစာ၊ လုပ်သက်ဆိုင်ရာ ဆုကြေးနှင့် အခြား သော အငြိမ်းစားခံစားခွင့်များကို သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသည့် ပြဌာန်းချက်များအား ကျင့်သုံးခြင်းကို ပိတ်ပင်ဟန့်တားခြင်း မရှိပါ။

* <<http://www.nigeria-law.org/>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း လေ့လာကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

ကိုရီးယားသမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၅ (၁၉၄၈ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၈၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်)

(၁) တရားသူကြီးချုပ်၏ အာဏာထိန်းသိမ်းရန် သတ်မှတ်ကာလမှာ ခြောက်နှစ်ဖြစ်ပြီး ယင်းကိုပြန်လည် ခန့်အပ်ခြင်း မရှိပေ။

(၂) ဗဟိုတရားရုံးချုပ်ရှိ တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးများ၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် သတ်မှတ်ကာလမှာ ခြောက်နှစ်ဖြစ်ပြီး ဥပဒေအရ ယင်းတို့အား ပြန်လည်ရွေးချယ် ခန့်အပ်နိုင်ပါသည်။

(၃) တရားသူကြီးချုပ်နှင့် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်ရှိ တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးများမှလွဲ၍ အခြားသော တရား သူကြီးများ၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် သတ်မှတ်ကာလမှာ ၁၀ နှစ် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့အား ဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော အနေအထားများအရ ပြန်လည် ရွေးချယ်ခန့်အပ်နိုင်ပါသည်။

(၄) တရားသူကြီးများ၏ အငြိမ်းစားယူရန် အသက်အရွယ်ကို ဥပဒေအရ ဆုံးဖြတ်ပါသည်။

ဣတလီယာ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၀၇ (၁၉၈၅ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၃ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)

အပိုဒ်ခွဲ ၂၀၇ - အောက်ရုံး တရားသူကြီး သို့မဟုတ် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တရားသူကြီးများဖြစ်ရန် သတ်မှတ်ချက်များ အောက်ရုံးတရားသူကြီးနှင့် တရားသူကြီးများသည် ဣတလီယာ နိုင်ငံသားများ ဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး သိက္ခာရှိ၍ တည်ကြည် သူ ဖြစ်ရမည်။ နိုင်ငံသားများအဖြစ် အခွင့်အရေးများ ရရှိထားသူများ ဖြစ်ရမည့်အပြင် လက်မှတ်ရ ရှေ့နေများလည်း ဖြစ်ရမည်။ ကိုယ်ပိုင်တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် သတ်မှတ်ထားသော တရားသူကြီးများနှင့် အောက်ရုံးများရှိ တရားသူကြီး များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လက်မှတ်ရ ရှေ့နေဖြစ်ရမည်ဟူသည့် သတ်မှတ်ချက်ကို ဥပဒေက ချွင်းချက်အရ ချမှတ်ထားပါသည်။

တရားသူကြီးများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အရေအတွက်အပြင် လိုအပ်နေသည့် အကြောင်းအရာများအလိုက်

ဆန်းစစ် လေ့လာရမည့် တရားရုံးများ၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုလည်း ဥပဒေက သတ်မှတ်ထားပါ သည်။

အောက်ရုံးတရားသူကြီး သို့မဟုတ် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တရားသူကြီးများ၏ကဏ္ဍသည် အခြားသော လုပ်ငန်းတာဝန် ထမ်းဆောင်မှုများ၊ သမဂ္ဂများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအတွင်းရှိ ခေါင်းဆောင်မှုနေရာများ၊ ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်များ နှင့် သဟဇာတမဖြစ်ပေ။

ဗဟိုတရားရုံးချုပ်မှ အောက်ရုံးတရားသူကြီးများသည် တရားမျှတမှုအတွက် မဆိုင်းမတွ၊ အပြည့်အဝ ထမ်းဆောင်မည့် ဖြစ်ကြောင်းကို ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်တွင် ကျမ်းသစ္စာ ကျိန်ဆိုရပါသည်။ အခြားသော အောက်ရုံးတရားသူကြီးများနှင့် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တရားသူကြီးများသည် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၌ ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုရပါသည်။

* <<http://pdba.georgetown.edu/>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် စပိန်ဘာသာမှ ဘာသာပြန်ဆိုထား ပါသည်။

ဂွာတီမာလာ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၁၅ (၁၉၈၅ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၃ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)*

အပိုဒ်ခွဲ ၂၁၅ - ဗဟိုတရား ရုံးချုပ်၌ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း

နိုင်ငံတော်၏ ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်သည် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်မှ အောက်ရုံး တရားသူကြီးများအား ငါးနှစ်သက်တမ်းအတွက် လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။ ဤသို့ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရာတွင် ကိုယ်စားပြု၍ သဘာပတိမူမည့် တက္ကသိုလ်များမှ ပါမောက္ခချုပ်များ၊ ဥပဒေကျောင်းများနှင့် နိုင်ငံအတွင်းရှိ တက္ကသိုလ်တိုင်းမှ တရားစီရင်ရေး၊ လူမှုရေးသိပ္ပံ ဌာနများ၏ ဌာနမှူးများ၊ ရှေ့နေများကောလိပ်နှင့် ဂွာတီမာလာ၏ နိုတြီရှေ့နေများဆိုင်ရာ အထွေထွေညီလာခံက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် အရေအတွက်တူညီသော ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ယခုဖော်ပြပါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၂၁၇ အားကိုးကားချက်အရ အယူခံကြားနာစစ်ဆေးရေးရုံးနှင့် အခြားသော တရားရုံးများ၏ အောက်ရှေ့နေများက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် အရေအတွက်တူညီသော ကိုယ်စားလှယ်များစသည် တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရေး ကော်မတီက အဆိုပြုထားသည့် အမတ်လောင်း နှစ်ဆယ့်ခြောက်ဦး အနက်မှ ရွေးချယ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးချယ်ရာ၌ ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များအနက် သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ ထောက်ခံမဲကိုရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။

ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရေး ကော်မတီ သို့မဟုတ် အမတ်လောင်းများ၏ စာရင်းအား ဆန္ဒမဲပေးရာတွင် ပါဝင် ကိုယ်စားပြုခြင်းကို လက်မခံပါ။

ဗဟိုတရားရုံး၏အောက်ရုံးတရားသူကြီးကို ယင်း၏ကိုယ်စားလှယ်များအနက်မှ သုံးပုံနှစ်ပုံက ထောက်ခံကြောင်း ဆန္ဒမဲပေး၍ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပြီး တစ်နှစ်တာအတွက် အာဏာကို ထိန်းသိမ်းရမည်ဖြစ်သော တရားသူကြီးချုပ်အား တရားရုံး၏ ရွေးကောက်ခြင်းကာလအတွင်း ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း ပြုလုပ်လေ့မရှိပါ။

*<<http://pdpa.georgetown.edu/>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် စပိန်ဘာသာမှ ဘာသာပြန်ဆိုထား ပါသည်။

ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၇၉ (၁၉၄၆)

- (၁) ဗဟိုတရားရုံးချုပ်တွင် တရားသူကြီးချုပ်အပါအဝင် ဥပဒေက သတ်မှတ်ထားသည့် တရားသူကြီး အရေအတွက်အား ခန့်အပ်ထားရှိပါသည်။ တရားသူကြီးချုပ်မှလွဲ၍ အဆိုပါ တရားသူကြီးများအားလုံးကို ဝန်ကြီးအဖွဲ့ က ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပါသည်။
- (၂) ဗဟိုတရားရုံးချုပ်မှ တရားသူကြီးများအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းကို အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် များအား ပထမဆုံး အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ၌ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပေးသူများက ဆန်းစစ်နိုင်ပါသည်။ တဖန် အောက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ထပ်မံ၍ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပါကလည်း ၁၀ နှစ် ကာလခြားပြီး နောက် အလားတူစွာပင် ယင်းတို့အား ပြန်လည်ဆန်းစစ်ပေးနိုင်ပါသည်။
- (၃) အောက်ဖော်ပြပါ စာပိုဒ်တွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း တရားသူကြီးတစ်ဦးအား ရာထူးမှ ထုတ်ပယ်ရန် ထောက်ခံပေးသူ အများစုက လိုလားကြပါက ယင်းတရားသူကြီးကို ရာထူးမှ ဖယ်ရှားရမည်ဖြစ်ပါသည်။
- (၄) ဥပဒေနှင့်အညီ စစ်ဆေးမှုပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသော အကြောင်းအရာများ
- (၅) ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားသူကြီးများသည် ဥပဒေက သတ်မှတ်ထားသည့် အသက်အရွယ်သို့ ရောက်ရှိပါက အငြိမ်းစားယူနိုင်ပါသည်။
- (၆) အဆိုပါ တရားသူကြီးများသည် မိမိတို့ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ်ကာလအတွင်း သတ်မှတ်ထားသော အခြေအနေများတွင် လျော့ချခြင်း မရှိသည့် ရသင့်ရထိုက်သော ခံစားခွင့်များကို ရရှိပါသည်။

ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ဖယ်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄ (၁၉၅၁ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၉ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)

- (၁) တရားသူကြီးများ၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည့် သတ်မှတ်ကာလမှာ ၁၂ နှစ်ဖြစ်ပြီး အငြိမ်းစား ယူရန် အသက်အရွယ် သတ်မှတ်ချက်ထက်ပို၍ တာဝန်ထမ်းဆောင်၍ မရပါ။
- (၂) တရားသူကြီးများအား အရေးပေါ် သို့မဟုတ် ဆက်တိုက် ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းကို ခွင့်မပြုပါ။
- (၃) အငြိမ်းစား ယူရမည့် အသက်အရွယ်သည် တရားသူကြီးတစ်ဦးက အသက် ၆၈ နှစ် ပြည့်သော လ၏ လကုန်ပိုင်းဟူ၍ သတ်မှတ်ထားပါသည်။
- (၄) တရားသူကြီးတစ်ဦး၏ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် သတ်မှတ်ကာလ ကုန်ဆုံးပြီးနောက် ယင်းနေရာ တွင် ဆက်လက်တာဝန်ထမ်းဆောင်မည့်သူအား မခန့်အပ်မချင်း လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆက်လက် ဆောင်ရွက်နေနိုင်ပါသည်။

အယ်လ်ဘေးနီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၈ (၁၉၉၈)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး၏ တရားသူကြီးသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ချိုးဖောက်ခြင်း၊

ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်ခြင်း၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းခြင်း၊ မိမိရာထူးနေရာနှင့် လျော်ကန်ခြင်းမရှိသော၊ တရားသူကြီး၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် မညီညွတ်သော အပြုအမူ၊ အပြောအဆိုများရှိနေခြင်း စသည်တို့ရှိနေပါက ညီလာခံအနေဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်များအနက်မှ သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ ဆန္ဒမဲဖြင့်ရာထူးမှ ထုတ်ပယ် နိုင်ပါသည်။ ညီလာခံ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် အဆိုပါ အခြေအနေအရပ်ရပ် တည်ရှိနေခြင်းကို အတည်ပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးကစစ်ဆေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးမှ ကိုယ်စား လှယ်များအား တာဝန်မှရပ်စဲခြင်းကို ညီလာခံက ကြေငြာပါသည်။

ဂမ်ဘီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၁ (၁၉၉၇)*

၁၄၁။ တရားသူကြီးများ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည့် သက်တမ်း

- (၁) ယင်းနှင့်ပူးတွဲလျက် တရားသူကြီးများက အရေးပါသော အာဏာကိုင်ဆောင်ထားလျှင် တရားသူကြီးများ၏ မည်သည့် အာဏာကိုမှ ဖျက်သိမ်း၍မရပါ။
- (၂) ဤအပိုဒ်ခွဲရှိ ပြဌာန်းချက်များအရ ဗဟိုတရားရုံး၏ တရားသူကြီးသည် -
 - (က) အသက် ၆၅ နှစ်ပြည့်ပြီးသည်နှင့် မည်သည့်အချိန်မဆို ပင်စင်လစာဖြင့် အငြိမ်းစားယူနိုင်ပါသည်။
 - (ခ) အသက် ၇၀ ပြည့်သည်နှင့် တရားသူကြီး၏ အာဏာကို ရပ်စဲနိုင်ပါသည်။
 - (ဂ) ယင်းအား ခန့်အပ်ထားရှိမှုကို တရားစီရင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုကော်မရှင်နှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း၍ သမ္မတက အဆုံးသတ်ပေးပါသည်။
- (၃) ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ မိမိတို့၏ အာဏာကို အလုပ်တာဝန်မှ ရပ်နား၍ အငြိမ်းစားယူရန် သတ်မှတ်ထားသည့် အသက်အရွယ်သို့ ရောက်ရှိနေသော်လည်း တရားသူကြီး၏ အာဏာ တစ်ရပ်ကို ကိုင်တွယ်ထိန်းသိမ်းထားသူသည် ယင်းအသက်ပြည့်ပြီး နောက်ထပ် ခြောက်လတိုင်အောင် တရားစီရင်ရေးကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်သည်ဖြစ်စေ၊ ယင်းတာဝန်ထမ်းဆောင်မီက စတင် ခွဲသော လုပ်ငန်းဆောင်တာများသို့မဟုတ် ယင်းတာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ် ကာလအတွင်း လုပ်ဆောင်ခဲ့ သော ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အခြားကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်သည်ဖြစ်စေ ဆက်လက် တာဝန်ထမ်းဆောင်နိုင်ပါသည်။
- (၄) တရားလွှတ်တော်မှ တရားသူကြီးချုပ် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၊ အယူခံကြားနားစစ်ဆေးရေး တရားရုံးနှင့် အထက်ပိုင်း တရားရုံးတို့၏ တရားသူကြီးနှင့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ အထူးတရားရုံးတို့မှ အဖွဲ့ဝင်များကို စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းလျက် မသန်မစွမ်းဖြစ်ခြင်းများကြောင့် တရားစီရင်ရေး အာဏာအရ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆောင်ရွက်နိုင်မှုမရှိခြင်း၊ လက်မခံနိုင်သော အပြုအမူများကို လုပ်ဆောင်ခြင်း စသည်တို့ကို တွေ့ရှိရမှသာ ရာထူးမှ ထုတ်ပယ်နိုင်ပါသည်။
- (၅) အထက်ပါ အပိုဒ်ခွဲ ၄ တွင် ဖော်ပြထားသည့် အနေအထားများအတိုင်း တရားသူကြီးသည် ယင်း၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိကြောင်း၊ ယင်းကိစ္စရပ်ကို ဤအပိုဒ်ခွဲနှင့်အညီ စစ်ဆေး စုံစမ်းသင့်ကြောင်း အဆိုပြုချက်အား အမျိုးသားလွှတ်တော်မှ ထောက်ခံမဲပေးသော ကိုယ်စား လှယ်များ၏ ထက်ဝက်ကျော်က လက်မှတ်ထိုး၍ စာဖြင့်ရေးသားသည့် သတိပေးချက်အား လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌထံ တင်ပြပါက တရားသူကြီးတစ်ဦးကို တာဝန်မှရပ်စဲနိုင်ပါသည်။

(၆) အဆိုပြုချက်ဖြင့် သတိပေးချက်ကို လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌက အထက်ပါ အပိုဒ်ခွဲ ၅ တွင်ပါသည့် အတိုင်း လက်ခံရယူသောအခါ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည် အချေအတင် ဆွေးနွေးခြင်းမပြုပဲ အဆိုပြု ချက်အား လက်ငင်းအားဖြင့် ဆန္ဒမဲပေးနိုင်ပါသည်။

(၇) ယင်းအဆိုပြုချက်အား အမျိုးသားလွှတ်တော်ရှိ ထောက်ခံမဲ သုံးပုံနှစ်ပုံနှင့်အထက်က သဘော တူ လက်ခံပါက -

(က) ပြဌာန်းချက်အရ အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးပါဝင်သော ခုံရုံးအဖွဲ့ကို ခန့်အပ်ပါသည်။ ယင်းတို့ သုံးဦးအနက်မှ အနည်းဆုံး တစ်ဦးသည် ခုံရုံး၏ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်ပြီး မြင့်မားသော တရားစီရင်ရေး အာဏာကို ထိန်းသိမ်းချုပ်ကိုင်ထားနိုင်သည် သို့မဟုတ် ယင်းအာဏာ ရှိပါသည်။

(ခ) အဆိုပြုချက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် စွပ်စွဲချက်များသည် အထောက်အထား ခိုင်လုံသည် ဖြစ်စေ၊ မခိုင်လုံသည်ဖြစ်စေ ခုံရုံးသည် အမှုကိုစွဲကို စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌမှ တစ်ဆင့် အမျိုးသား လွှတ်တော်သို့ အစီရင်ခံစာ တင်ပြရပါသည်။

(ဂ) ခုံရုံးက စွပ်စွဲချက်များ၏ အကြောင်းအရာများသည် အထောက်အထား ခိုင်လုံခြင်း မရှိ ဟူ၍ တွေ့ရှိရကြောင်း အမျိုးသားလွှတ်တော်ထံ အစီရင်ခံစာတင်ပါက ဤအပိုဒ်ခွဲအရ အဆိုပါ စွဲချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆက်လက်စုံစမ်း စစ်ဆေးမှုများကို ပြုလုပ်မည် မဟုတ်ပါ။

(ဃ) ခုံရုံးက စွပ်စွဲချက်များ၏ အကြောင်းအရာများသည် အထောက်အထား ခိုင်လုံမှုရှိ ကြောင်း အစီရင်ခံစာတင်ပြပါက အမျိုးသားလွှတ်တော်သည်ဦးစားပေးအနေဖြင့် အစည်းအဝေးကျင်းပလျက် ယင်းအစီရင်ခံစာကို သုံးသပ်ချင့်ချိန်မည်ဖြစ်ပြီး ကိုယ်စားလှယ်များအား လုံးအနက် သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ ထောက်ခံမဲကို ရရှိထားသည့် ယင်းအဆိုပြုချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားသူကြီးအား တာဝန်မှ ရပ်စဲစေခြင်းဖြင့် ဖြေရှင်းချက် ထုတ်ပေးမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအခါ အဆိုပါ တရားသူကြီးသည် တရားရေးအာဏာ ထိန်းသိမ်းခွင့်အား အချိန်မဆိုင်းပဲ ပြန်လည် ရုပ်သိမ်းခံရမည်ဖြစ်သည်။

(င) အဆိုပါ အပိုဒ်ခွဲအရ တရားသူကြီးများသည် ခုံရုံးအတွင်း အမှုရင်ဆိုင်နေစဉ်ကာလဖြစ်ပါက တရားသူကြီးသည် လက်ရှိတာဝန်ထမ်းဆောင်နေသည့် ရာထူးမှ ခေတ္တချထားခြင်းခံရမည် ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ခုံရုံးက တရားသူကြီးများအပေါ် စွဲချက်တင်ခြင်းများသည် အထောက်အထား ခိုင်လုံမှုမရှိ ကြောင်း အစီရင်ခံစာ တင်ပြပါက သို့မဟုတ် ယင်းအားရာထူးမှ ဖယ်ရှားရန် အဆိုပြုချက်ကို အပိုဒ် ၇ ၏ အပိုဒ်ခွဲ (ဃ) တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ထောက်ခံခြင်းမရှိပါက ယင်းသို့ ရာထူးခေတ္တချထား ခြင်းကိုလည်း ပယ်ဖျက်ပေးမည်ဖြစ်သည်။

(ဇ) ဤအပိုဒ်ခွဲအရ ခုံရုံးတစ်ခုအတွင်း ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ချက်များကို တရားသူကြီး၏ သီးသန့် အခန်း၌သာ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်သော တရားသူကြီးသည် ခုံရုံး၏ ကြားနာစစ်ဆေးမှု မစတင်မီ လာရောက်အစစ်ဆေးခံခြင်း သို့မဟုတ် တရားဥပဒေနှင့်အညီ ကိုယ်စားပြုတက်ရောက်ခြင်း ရှိရမည်။

* <<http://www.ncce.gm/files/constitution.pdf>> မှ ပြန်လည်ကူးယူဖော်ပြသည်။

အိန္ဒိယသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၄ (၁၉၅၀ တွင်ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်)

အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၄ - ဗဟိုတရားရုံးချုပ်အား ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းနှင့် ယင်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ

(၁) အိန္ဒိယ တရားသူကြီးချုပ်တစ်ဦးနှင့် လွှတ်တော်အနေဖြင့် အရေအတွက်များပြားစွာထားရှိခြင်း မပြုရန် ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသည်နှင့်အညီ ၇ ဦးထက် မပိုသော တရားသူကြီးများဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဗဟိုတရားရုံးချုပ် ရှိရပါမည်။

(၂) သမ္မတအနေဖြင့် ဦးတည်ချက်ကို ဖော်ဆောင်ရန် လိုအပ်ကောင်းလိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး တရားသူကြီး၏ အသက်ခြောက်တိုင်အောင်အာဏာကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သောကြောင့် သမ္မတသည် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်နှင့် ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ အမြင့်ဆုံး တရားရုံးများမှ တရားသူကြီးများနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပြီးနောက် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားသူကြီးတိုင်းကို ယင်း၏လက်အောက်၌ခွင့်ပြုဖြင့် ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပါသည်။

တရားသူကြီးချုပ်ထက်စာလျှင် တရားသူကြီးတစ်ဦးကို ခန့်အပ်မည်ဆိုပါက အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ တရားသူကြီးချုပ် အား ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မည် ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် အခြားသော သတ်မှတ်ချက်များမှာ -

(က) တရားသူကြီးတစ်ဦးသည် မိမိထမ်းဆောင်နေသည့် ရာထူးမှ နုတ်ထွက်လိုပါက နုတ်ထွက်စာကို သမ္မတထံ လိပ်မူ၍ မိမိလက်ရေးဖြင့် ရေးသားပေးပို့နိုင်ပါသည်။

(ခ) တရားသူကြီး တစ်ဦးကို အပိုဒ်ခွဲ ၄ တွင် ဖော်ပြထားသည့် အချက်များနှင့် ညှိစွန်းပါက ရာထူးမှ ထုတ်ပယ်နိုင်ပါသည်။

(ii) ဗဟိုတရားရုံးချုပ်မှ တရားသူကြီးတစ်ဦး၏ တာဝန်မှအနားယူရမည့် အသက်အရွယ်ကို လွှတ်တော်က ဥပဒေအရ ပြဌာန်းထားသည့်အတိုင်း ယင်း၏သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များက ချမှတ်ကြပါသည်။

(iii) လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံသားတစ်ဦး မဟုတ်ပါက ယင်းအား ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားသူကြီးတစ်ဦးအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းမပြုရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ထို့အပြင် ယင်းသည် -

(က) အဆင့်မြင့်တရားရုံးများ၌ တရားသူကြီးအဖြစ် အနည်းဆုံး ငါးနှစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ဖူးသူ၊ သို့မဟုတ် အဆိုပါတရားရုံးများ၌ ၂ နှစ် သို့မဟုတ် ထို့ထက်ပို၍ တရားသူကြီး၏တာဝန်များ လက်ဆင့်ကမ်းယူဖူးသူ ဖြစ်ရမည်။

(ခ) အဆင့်မြင့် တရားရုံးများတွင် တရားရုံးရှေ့နေအဖြစ် အနည်းဆုံး ၁၀ နှစ်နှင့် အဆိုပါတရားရုံး များ၌ ၂ နှစ် သို့မဟုတ် ထို့ထက်ပို၍ တရားသူကြီး၏ တာဝန်များ လက်ဆင့်ကမ်းယူဖူးသူ ဖြစ်ရမည်။

(ဂ) သမ္မတ၏ အမြင်အရ ခွဲခြားထားသော ဥပဒေပညာရှင်တစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။

ရှင်းလင်းချက် ၁။ ဤအပိုဒ်ခွဲတွင် "အဆင့်မြင့် တရားရုံး" ဆိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား စတင်၍

အကောင် အထည်ဖော်ခြင်း မပြုမီ မည်သည့်အချိန်၌မဆို၊ အိန္ဒိယ၏ မည်သည့်နယ်မြေဒေသ၌မဆို တရားစီရင်ခြင်းကို ဆောင်ရွက် ပေးသည့် အထက်ပိုင်းအဆင့် တရားရုံးကို ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ရှင်းလင်းချက် ၂။ ဤပုဒ်မခွဲ၏ရည်ရွယ်ချက်ကို ချင့်တွက်ရာတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် တရားရုံးရှေ့နေ တစ်ဦးဖြစ်သော ကာလ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် တရားရုံးရှေ့နေဖြစ်လာပြီးနောက် ခရိုင်တရားသူကြီး၏ အာဏာနှင့် နှိုင်းစာလျှင် နိမ့်ပါးခြင်းမရှိသော တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ထိန်းသိမ်းကိုင်တွယ်ထားနိုင်သော မည်သည့် အချိန်ကာလမဆိုစသည့် ကာလများကိုလည်း ထည့်သွင်းတွက်ချက်ထားရပေမည်။

(၄) ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားသူကြီးတစ်ဦးကို အဆိုပါ လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအနက် ထောက်ခံမဲ သုံးပုံနှစ်ပုံကို ရရှိသော အရေအတွက်ဖြင့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံးက အကြောင်းကြားပြီးနောက် သမ္မတက ချမှတ်အတည်ပြုသော အမိန့်ညွှန်ကြားချက်မှအပ အခြားသော အကြောင်းအရာများကြောင့် ဖယ်ရှားခြင်း မပြုရပါ။ မလျော်မကန်ပြုမှုခြင်း သို့မဟုတ် စွမ်းဆောင်နိုင်မှုမရှိခြင်းကို တွေ့ရှိရသော အနေအထားများတွင် ဤသို့ ထုတ်ပယ်ခြင်းပြုရန် ထောက်ခံမဲပေးရာ၌လည်း လွှတ်တော်အစည်းအဝေးကျင်းပရာ တစ်ချိန်တည်း၌ပင် သမ္မတထံ တင်ပြပါသည်။

(၅) လွှတ်တော်သည် ဥပဒေနှင့်အညီ တင်ပြရန်နှင့် အပိုဒ်ခွဲ (၄) တွင်ဖော်ပြထားသည့် အတိုင်း တရားသူကြီး တစ်ဦး၏ မလျော်မကန် ပြုမှုခြင်း၊ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရန် စွမ်းဆောင်မှု မရှိခြင်းတို့ကို စုံစမ်းစစ် ဆေးရန်နှင့် သက်သေပြရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား စည်းမျဉ်းချမှတ်ချက်များဖြင့် လိုက်နာစေပါသည်။

(၆) ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားသူကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံရသော မည်သူမဆို ယင်း၏လုပ်ငန်းတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ခြင်း မပြုမီ တတိယမြောက်လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ဦးတည်ချက် ပြည့်မှီရန် ချမှတ်ထားသော ပုံစံနှင့်အညီ သမ္မတ သို့မဟုတ် သမ္မတ၏ ကိုယ်စားခန့်အပ်ထားသော အာဏာပိုင်အချို့ ရှေ့မှောက်၌ ကျမ်းသစ္စာ ကျန်ဆို ရသည်။

(၇) ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တရားသူကြီးတစ်ဦးအဖြစ် အာဏာရှိသူသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ပိုင်နက်အတွင်းရှိ မည် သည့်တရားရုံး၌ မဆို၊ မည်သည့် အာဏာပိုင်တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ရှေ့မှောက်တွင်မဆို အသနားခံ လျှောက်လဲခြင်း သို့မဟုတ် ထုချေခြင်းမျိုး မပြုလုပ်ရပါ။

ခရိုအေးရှား သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၃ (၁၉၉၀ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၁ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)

(၁) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းများအရ တရားသူကြီးများအား ယင်းတို့၏ စည်းမျဉ်းဆိုင်ရာ တာဝန် ဝတ္တရားများနှင့် စပ်လျဉ်းသော အမှုကိစ္စမှန်သမျှကို စီရင်ဆုံးဖြတ်မည့် နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေးကောင်စီကသာ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် တာဝန်မှရပ်စဲခြင်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

(၂) တရားသူကြီးများအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် တာဝန်မှရပ်စဲခြင်းတို့အား ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေး ကောင်စီသည် ခရိုအေးရှားလွှတ်တော်၏ အာဏာရကော်မတီမှ အကြံပြုချက်များကို ရရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။

(၃) နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေးကောင်စီတွင် ခရိုအေးရှားလွှတ်တော်သည် အရေးပါသော တရားသူကြီးများ၊

တရားရုံးရှေ့နေများနှင့် တက္ကသိုလ်မှ ဥပဒေဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ပါမောက္ခများအနက်မှ ဥပဒေနှင့်အညီ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် ကိုယ်စားလှယ် ၁၁ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေးကောင်စီ ၏ ကိုယ်စားလှယ်အများစုမှာ ရာထူးအသီးသီး ရရှိထားကြသော တရားသူကြီးများ ဖြစ်ကြပါသည်။

- (၄) တရားရုံးများ၏ တရားသူကြီးချုပ်များကို နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေး ကောင်စီ၏ ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း မရှိပါ။
- (၅) နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေးကောင်စီ၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား လေးနှစ်တာ သတ်မှတ်ကာလတစ်ခုအတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဖြစ်ပြီး ယင်းတို့အနေဖြင့် နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေးကောင်စီတွင် သက်တမ်း နှစ်ခု ဆက်တိုက်တာဝန်ထမ်းဆောင်ပြီးနောက် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ဆက်လက်တာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့် မရှိတော့ပေ။
- (၆) နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေး ကောင်စီ၏ ဥက္ကဋ္ဌအား ယင်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည့် ၂ နှစ် ကာလအတွက် နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေးကောင်စီ၏ ကိုယ်စားလှယ်များကပင် လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်ကြပါသည်။
- (၇) နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေးကောင်စီ၏ တရားစီရင်ရေးနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များသည် တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်စွာ လိုက်နာမှုများ ရှိရပါမည်။

အီတလီသမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၅ (၁၉၄၈ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်)

အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဥပဒေက သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသည်နှင့်အညီ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုကောင်စီတွင် တရားစီရင် ရေးကဏ္ဍ၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း၊ တာဝန်ပေးခြင်း၊ ရွှေ့ပြောင်းခြင်း၊ ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်းနှင့် စည်းမျဉ်းများချမှတ်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ရန် သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ရှိပါသည်။

ဆွီဒင်နိုင်ငံ အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းစဉ်၊ အခန်း ၁၂၊ အပိုဒ်ခွဲ ၈ (၁၉၇၅ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၂ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်)

- (၁) ဗဟိုတရားရုံးချုပ် သို့မဟုတ် ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ တရားရုံးချုပ်မှ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးသည် ယင်း၏ လုပ်ငန်း တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်နေစဉ် ရာဇဝတ်မှုမြောက်သော အပြုအမူကို ကျူးလွန်ပါက ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ပြည်သူ့ လူထု၏ မကျေနပ်ချက်များကို စုံစမ်းတင်ပြရန် လွှတ်တော်က တရားဝင်ခန့်အပ်ထားသည့် အရာရှိကသော် လည်းကောင်း၊ တရားရေး ဝန်ကြီးချုပ်ကသော်လည်းကောင်း ဥပဒေအရ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဗဟိုတရား ရုံးထံ တင်ပြရမည်။
- (၂) အလားတူစွာပင် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သည် ဗဟိုတရားရုံးချုပ် သို့မဟုတ် ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ တရား ရုံးချုပ်မှ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအား တာဝန်မှရပ်စဲခြင်း သို့မဟုတ် ရာထူးခေတ္တချထားခြင်း ဆောင်ရွက်ရန်သင့်မသင့်၊ သို့မဟုတ် ယင်းအား ဆေးစစ်ခံရန် သတ်မှတ်ခြင်း ရှိမရှိကို ချမှတ်ထားသည့် ပြဌာန်းချက်များနှင့်အညီ စစ် ဆေး၍ ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။ ယင်းအား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ပြည်သူ့လူထု၏ မကျေနပ်ချက် များကို စုံစမ်းတင်ပြရန် လွှတ်တော်က တရားဝင်ခန့်အပ်ထားသည့် အရာရှိက

သော်လည်းကောင်း၊ တရားရေးဝန်ကြီးချုပ်ကလည်းကောင်း ဦးစီးဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်သည်။

**ဂျာမနီ ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံ၏ အခြေခံ ဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၉၇
(၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၉ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်)**

တရားသူကြီးများ၏ လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ခွင့်

- (၁) တရားသူကြီးများသည် လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်နိုင်ပြီး ဥပဒေကသာ ကြီးကြပ်နိုင်ပါသည်။
- (၂) သတ်မှတ်ထားသည့် ရာထူးနေရာများတွင် အချိန်ပြည့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် အမြဲတမ်း အမှုထမ်းအဖြစ် ခန့်အပ်ထားသည့် တရားသူကြီးများကို ယင်းတို့၏ သဘောဆန္ဒမပါဝင်ပဲ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည့် သက်တမ်း ကာလမပြီးဆုံးမီ ထုတ်ပယ်ခြင်းဖြစ်စေ၊ အမြဲတမ်း သို့မဟုတ် ယာယီရာထူးမှ ချထားလျှင်ဖြစ်စေ၊ အခြားရာထူး များသို့ ပြောင်းရွှေ့ခန့်ထားခြင်း သို့မဟုတ် အငြိမ်းစားပေးခြင်းဖြစ်စေ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ သို့မဟုတ် အာဏာပိုင်အဖွဲ့က ပြဌာန်းသည့် ဥပဒေများအတွင်းရှိ ပုံစံများအရမဟုတ်ပါက လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့် မရှိပါ။ တရားဥပဒေသည် အမြဲတမ်းရာထူးဖြင့် ခန့်အပ်ထားသော တရားသူကြီးများ အငြိမ်းစားယူရန်အတွက် အသက်အရွယ် ကန့်သတ်ချက်များကို ချမှတ်ကောင်း ချမှတ်နိုင်ပါလိမ့်မည်။ တရားရုံးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ ပြောင်းလဲပါက တရားသူကြီးများသည် လစာအပြည့်ရရှိလျက် အခြားသောတရားရုံးများသို့ ပြောင်းရွှေ့တာဝန်ထမ်း ဆောင်ရခြင်း သို့မဟုတ် လက်ရှိတာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော တရားရုံးမှ ဖယ်ရှားခံရခြင်းတို့ကို ကြိုရနိုင်ပါသည်။

**ဂျာမနီ ဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၉၈
(၁၉၄၉ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၉ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်)**

- (၁) ဗဟိုအစိုးရစနစ်မှ တရားသူကြီးများ၏ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အနေအထားကို ဗဟိုအစိုးရဆိုင်ရာ အထူး ပြဌာန်းချက် ဥပဒေများတွင် ချမှတ်ရေးဆွဲထားပါသည်။
- (၂) ဗဟိုအစိုးရစနစ်မှ တရားသူကြီးများသည် တရားဝင် ရရှိထားသည့် အာဏာအရဖြစ်စေ၊ တရားဥပဒေနှင့် မညီညွတ်လျက်ဖြစ်စေ ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ စည်းမျဉ်းများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် (ပိုင်နက်နယ်မြေ) ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော အမိန့်ညွှန်ကြားချက်ကို ချိုးဖောက်ပါက ဗဟိုအစိုးရစနစ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် ယင်းတရားသူကြီးအား အခြားသောတရားရုံးတစ်ခုသို့ ရွှေ့ပြောင်းစေခြင်း သို့မဟုတ် အငြိမ်းစားပေးခြင်းအတွက် အောက်လွှတ်တော်၏ ပန်ကြားချက်အရ ထောက်ခံခံသုံးပုံနှစ်ပုံဖြင့် ဆုံးဖြတ်ပါလိမ့်မည်။ တမင်ရည်ရွယ်၍ စည်းမျဉ်းများအား ချိုးဖောက်ထိပါးလာပါက ယင်းအားရာထူးမှ ထုတ် ပယ်ရန် ညွှန်ကြားနိုင်ပါသည်။
- (၃) ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အနေအထားကို ဗဟိုအစိုးရဆိုင်ရာ ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ အထူး ပြဌာန်းချက် ဥပဒေများတွင် အပိုဒ်ခွဲ ၇၄ (၁)၊ အမှတ်စဉ် ၂၇ ဖြင့် ချမှတ်ရေးဆွဲထားပါသည်။
- (၄) ပြည်နယ်များသည် ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ တရားသူကြီးများကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရာတွင် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ပေးမည့် ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ တရားရေးဝန်ကြီးကို တရားသူကြီးများ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရေး ကော်မတီနှင့် အတူ ခန့်အပ်ထားရှိပါသည်။

(၅) ပြည်နယ်တရားသူကြီးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ပြည်နယ်များသည်အပိုဒ် ၂နှင့်အညီပြဌာန်းချက်များကိုချမှတ်ကောင်းချမှတ်နိုင်ပါသည်။ လက်ရှိပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည်အကျိုးသက်ရောက်မှုမရှိဖြစ်နေပါသည်။ တရားသူကြီးတစ်ဦးအား စွဲချက်တင်ရာ၌ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် ဗဟိုအစိုးရ၏ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးတွင် တည်မှီနေပါသည်။

**ခရိုအေးရှားသမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၂
(၁၉၉၀ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၁ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထား သည်)**

- (၁) တရားစီရင်ရေးအာဏာသည် အမြဲတမ်းအတွက် ဖြစ်ပါသည်။
- (၂) ခြွင်းချက်အားဖြင့် ဤအပိုဒ်ခွဲ၏အထက်ပါအချက် ၁ အရ တရားစီရင်ရေးတာဝန်ကို ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် တာဝန်ယူထမ်းဆောင်ရာတွင် တရားသူကြီးများကို တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ငါးနှစ်သက်တမ်းကာလခန့်အပ်မည်ဖြစ်သည်။ ဤကာလပြီးဆုံး၍ ထပ်မံရွေးချယ်ခန့်အပ်မည်ဆိုမှသာ တရားသူကြီးများသည် ယင်းတို့၏ တာဝန်ကို ရာသက်ပန် ထမ်းဆောင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

တရားသူကြီးတစ်ဦးအား အောက်ပါအခြေအနေများကြောင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုမှ ရပ်စဲနိုင်ပါသည် -

- ယင်းမှ ကိုယ်တိုင်ပန်ကြားလာခြင်း
- ယင်း၏ တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရန် အမြဲတမ်းအတွက် စွမ်းဆောင်နိုင်မှု မရှိတော့ခြင်း
- ပြစ်ဒဏ်ထိုက်သော ရာဇဝတ်မှုကို ကျူးလွန်ခဲ့ရာမှ ပြစ်မှုစီရင်ခံရခြင်းကြောင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ထိန်းသိမ်း၍ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် မသင့်လျော်တော့ခြင်း
- စည်းမျဉ်းများကို ပြင်းထန်စွာ ချိုးဖောက်ခြင်းကို ကျူးလွန်သဖြင့် နိုင်ငံတော်တရားစီရင်ရေးကောင်စီက ဥပဒေနှင့်အညီ ဆုံးဖြတ်ခြင်း
- အသက် ၇၀ ပြည့်ခြင်း

(၃) အလုပ်တာဝန်မှ ရပ်စဲရန် စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် ကျေနပ်မှုမရှိပါက တရားသူကြီးသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးထံသို့ ယင်းစီရင်ချက်ကို ချမှတ်ပြီး ၁၅ ရက်အတွင်း အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့် ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် ခရိုအေးရှားသမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရား ရုံးအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်က သတ်မှတ်ပေးထားသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရ ဆုံးဖြတ်မည် ဖြစ်သည်။

(၄) စည်းမျဉ်းအရ ချမှတ်ထားသော တာဝန်ဝတ္တရားနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေးကောင်စီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် မကျေနပ်မှု တစ်စုံတစ်ရာရှိပါက တရားသူကြီးသည် ခရိုအေးရှားသမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးထံသို့ ယင်းစီရင်ချက်ကို ချမှတ်ပြီး ၁၅ ရက်အတွင်း အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့် ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် ခရိုအေးရှားသမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ တရားရုံးအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်က သတ်မှတ်ပေးထားသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရ၊ အယူခံဝင်ခြင်း နည်းလမ်းအရ ဆုံးဖြတ်မည် ဖြစ်သည်။

- (၅) ဤအပိုဒ်ခွဲမှ ပုဒ်မ ၄ နှင့် ၅ တို့ရှိ ကိစ္စရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် အယူခံ ဝင်ပြီး ရက် ၃၀ အတွင်း ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မည်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်သော တိုင်ကြားချက်များ မပါဝင်ပါ။
- (၆) တရားသူကြီးတစ်ဦးအား တရားရုံးဖျက်သိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရ ခြင်းတို့မှ လွဲ၍ ယင်း၏ဆန္ဒမပါပဲ နေရာရွှေ့ပြောင်း၍ တာဝန်ထမ်းဆောင်စေခြင်း မပြုရပါ။
- (၇) တရားသူကြီးတစ်ဦးသည် ယင်း၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဟူ၍ ဥပဒေက သတ်မှတ်ထားသည့် အာဏာကို ထိန်းသိမ်းထားခြင်း သို့မဟုတ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းများကို မပြုလုပ်ရပါ။

စလိုဗေးနီးယားသမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၄ (၁၉၉၁ တွင်ရေးဆွဲ၍ ၂၀၀၃ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)

- (၁) တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးတွင် ပါဝင်သူများသည် တရားရုံးအတွင်း၌ စီရင်ချက်ချမှတ်စဉ် ဖော်ပြသော အယူအဆအတွက် တာဝန်ခံခြင်းရှိနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။
- (၂) တရားစီရင်ရေး ဆောင်ရွက်နေသော တရားသူကြီးတစ်ဦးအား ပြစ်ဒဏ်ထိုက်သော ရာဇဝတ်မှုမြောက်ကြောင်း သံသယရှိပါက အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ သဘောတူညီမှုမပါပဲ ယင်းအားဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်း မပြုနိုင်သကဲ့သို့ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကိုလည်း ဆောင်ရွက်ခွင့် မရှိပေ။

မလေးရှားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၁

(၁၉၅၇ တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်)*

- (၁) ပုဒ်မခွဲ ၂ အရ ဖယ်ဒရေးရှင်း အစိုးရ၏ တရားစီရင်ရေးအာဏာကို အောက်ဖော်ပြပါ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် အနေအထားများဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း အထက်ပိုင်းအဆင့်ရှိ တရားရုံးများသို့ အပ်နှင်းထားပါသည်။
 - (က) မာလာယာ၏ ပြည်နယ်တစ်ခုတွင်ရှိကာ မာလာယာအထက် တရားရုံးအဖြစ် သိရှိထားပြီး ယင်း၏ စည်းမျဉ်းထိန်းသိမ်းရေးဌာနသည် ကွာလာလမ်ပူတွင် ရှိသည်။
 - (ခ) ဆာဘားနှင့် ဆာရာဝပ် ပြည်နယ်များတွင်ရှိကာ ဘော်နီရို အထက်တရားရုံးအဖြစ် သိရှိထားပြီး ယင်း၏ စည်းမျဉ်းထိန်းသိမ်းရေးဌာနသည် ဆာဘားနှင့် ဆာရာဝပ် ပြည်နယ်များတွင် တည်ရှိပါသည်။
 - (ဂ) (ရုပ်သိမ်းထားသည်)

ထို့အပြင် အောက်ဖော်ပြပါ အောက်ရုံးများ၌ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်များ ခွဲခြားသည့် ဥပဒေကို ကျင့်သုံးပါသည်။

- (၂) အောက်ဖော်ပြပါ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို မက်ဟ်ခါမာအာဂွန်း (ဗဟိုတရားရုံး) ဟု အမည်ရသည့် တရားရုံးတွင် အပ်နှင်းထားပါသည်။ ယင်း၏ စည်းမျဉ်းထိန်းသိမ်းရေးဌာနသည် ကွာလာလမ်ပူတွင်ရှိသည်။ ယင်းသည် -

(က) အထက်တရားရုံးတစ်ခု၏ သို့မဟုတ် တရားသူကြီးတစ်ဦး၏ စီရင်ချက်များမှ အယူခံ ပန်ကြားချက်များကို ဆုံးဖြတ်ရေးအတွက် သီးခြားတရားစီရင်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ (မော်ကွန်းထိန်း သို့မဟုတ် တရားရုံး၏ အခြားသောအရာရှိချုပ်နှင့် တရားရုံးမှ တရားသူကြီးတစ်ဦးထံ ပဟိုအစိုးရဆိုင်ရာ ဥပဒေ အရ အယူခံဝင်နိုင်သော အထက်တရားရုံး၏ စီရင်ချက်မှလွဲ၍)

(ခ) ဤကဲ့သို့ အခြေခံ သို့မဟုတ် အကြံပေးသည့် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို အပိုဒ်ခွဲ ၁၂၈ နှင့် ၁၃၀ တို့တွင် ဖော်ပြထားသည်။

(ဂ) အခြားနည်းဖြင့် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို ပဟိုအစိုးရဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ အပ်နှင်းထားနိုင်ပါသည်။

(ဃ) ပဟိုအစိုးရဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့်အညီ ချမှတ်ထားသော ကန့်သတ်ချက်များအရ မည်သည့်ညွှန်ကြားချက်၊ အမိန့်ဒီကရီ၊ တရားစီရင်ချက်သို့မဟုတ် ပုဒ်မခွဲ ၁ တွင် ညွှန်းဆိုထားသည့် တရားရုံးများ၏ လုပ်ငန်းစဉ်မဆို သို့မဟုတ် မည်သည့် တရားသူကြီးမဆို ပဟိုအစိုးရစနစ်အတွင်း ယင်း၏ ပကတိအနေအထားအရ အာဏာ အပြည့်အဝရရှိပြီး ပဟိုအစိုးရစနစ်အတွင်းရှိ ကဏ္ဍအသီးသီးတွင်လည်း အလျဉ်းသင့်သလို အတည်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ပဟိုအစိုးရဆိုင်ရာ ဥပဒေသည် တရားရုံးများအတွက် ပဟိုအစိုးရစနစ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် သော်လည်းကောင်း ယင်းတို့မှအရာရှိများအတွက် တရားရုံးများကို အထောက်အကူပြုရန် အခြားသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် သော်လည်းကောင်း ဖန်တီး ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။

(င) ဘော်နီယို အထက်တရားရုံးရှိ စည်းမျဉ်းထိန်းသိမ်းရေး ဌာနအား မည်သည့်နေရာတွင် ထားရှိရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရာ၌ မလေးရှားနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲ (Yang di-Pertuan Agong) သည် ဆာဘားနှင့် ဆာရာဝပ်ပြည်နယ်များ၏ ဝန်ကြီးများ၊ အထက်တရားရုံး၏ တရားသူကြီးချုပ်တို့နှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မည့် ဝန်ကြီးချုပ်အား အကြံပေးရေးကို ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်သည်။

* <<http://confinder.richmond.edu/admin/docs/malaysia.pdf>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ကူးယူ ဖော်ပြ ထားပါသည်။

မိုဇမ်ဘီမ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄ (၂၀၀၄၊ နိုဝင်ဘာ၊ ၁၆)*

နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် မိုဇမ်ဘီမ်နိုင်ငံ၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း အတူတကွ တည်ရှိနေသော ကွဲပြားခြားနားသည့် စံသတ်မှတ်ချက်ဆိုင်ရာများနှင့် အငြင်းပွားမှုဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းချက်စနစ်များကို အခြေခံစည်းမျဉ်းများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ၏ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ဆန့်ကျင်နေခြင်း မရှိသရွေ့ အသိအမှတ်ပြု လက်ခံကျင့်သုံးပါသည်။

* <[http://confinder.richmond.edu/admin/docs/Constitution_\(in_force_21_01_05\)\(English\)-Mozlegal.pdf](http://confinder.richmond.edu/admin/docs/Constitution_(in_force_21_01_05)(English)-Mozlegal.pdf)> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ကူးယူ ဖော်ပြထားပါသည်။

မိုဇမ်ဘီမ် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၁၂ (၃) (၂၀၀၄၊ နိုဝင်ဘာ၊ ၁၆)*

ဥပဒေသည် တရားရုံးများနှင့် သဘောထားအမျိုးမျိုးအကြား ပုံစံချရန်နှင့် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် ဦးတည်ထား သည့် အခြားသော ဖိုရမ်များအကြား ချိတ်ဆက်မှုများအတွက် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို ချမှတ်ပါသည်။

*<[http://confinder.richmond.edu/admin/docs/Constitution_\(in_force_21_01_05\)\(English\)-Mozlegal.pdf](http://confinder.richmond.edu/admin/docs/Constitution_(in_force_21_01_05)(English)-Mozlegal.pdf)> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ကူးယူ ဖော်ပြထားပါသည်။

ကိုလံဘီယာ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၂၄၆ (၁၉၉၁ တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်)

တိုင်းရင်းသားအာဏာပိုင်များသည် (အိန္ဒိယ) သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ဥပဒေစည်းမျဉ်းစသည်တို့နှင့် ကိုက်ညီနေသရွေ့ ယင်းတို့၏ နယ်မြေဒေသရှိ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အတွင်း ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ် နည်းများနှင့်အညီ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

*<<http://confinder.richmond.edu/>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ကူးယူ ဖော်ပြထားပါသည်။

ဘော့စတီနာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၅ (၄) (ဂ) (၁၉၉၆)*

အပိုဒ်ခွဲ ၁၅။ လူမျိုးစု စသည့်အနေအထားများအလိုက် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများအား ကာကွယ်ခြင်း

- (၁) ပုဒ်မခွဲ (၄)၊ (၅) နှင့် (၇) ပါ ပြဌာန်းချက်များအရ မည်သည့်ဥပဒေကမူ ခွဲခြားဆက်ဆံရေးကို ဖော်ပြသော သို့မဟုတ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိစေသော ပြဌာန်းချက်များ ချမှတ်ပိုင်ခွင့် မရှိပါ။
- (၂) ပုဒ်မခွဲ (၆)၊ (၇) နှင့် (၈) တို့အရ မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမူ ပြဌာန်းထားသော ဥပဒေများအရသော် လည်းကောင်း၊ ပြည်သူ့တာဝန်များအား ထမ်းဆောင်ရေးတွင် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတော် အာဏာကို အသုံးပြု ရာ၌လည်းကောင်း လူမျိုး၊ အသားအရောင်စသဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံသော အပြုအမူမျိုး မပြုလုပ်ရပါ။
- (၃) ဤပုဒ်မတွင် "ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း" ဟူသည့် ဝေါဟာရသည် မျိုးနွယ်၊ လူမျိုးစု၊ ဇစ်မြစ်၊ နိုင်ငံရေး အယူအဆ များ၊ အသားအရောင် သို့မဟုတ် အယူဝါဒဟူသည့် လက္ခဏာရပ်များအရ အပြည့်အဝ သို့မဟုတ် အဓိကအားဖြင့် မှတ်ယူနိုင်သော လူပုဂ္ဂိုလ်အသီးသီးတို့အား အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားစွာ သဘောထား၍ ဆက်ဆံခြင်းကြောင့် အဆိုပါကွဲပြားခြားနားသော လက္ခဏာရပ်တစ်ခုခုရှိနေသူ တစ်ဦးတစ်ယောက်အား ဖယ်ကြည့်ထားခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်သတ်ထားခြင်းမျိုးရှိပြီး ယင်းလက္ခဏာရပ်များရှိနေသည့် အခြားသော လူပုဂ္ဂိုလ်များအား ကန့် သတ်ထားခြင်း မရှိခြင်း၊ အချို့သော လူ၊ အဖွဲ့အစည်းများအား အခွင့်ထူး သို့မဟုတ် အရေးပေးပြီး အလားတူ လက္ခဏာရပ်များရှိနေသောသူများမှာ ယင်းအခွင့်အရေးများ မခံစားရခြင်းကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။
- (၄) ဥပဒေသည် အောက်ပါအကြောင်းအရာများအတွက် ပြဌာန်းချက်များရှိနေသရွေ့ ဤအပိုင်း၏ ပုဒ်မခွဲ (၁) အား မည်သည့်ဥပဒေတွင်မှ ကျင့်သုံးခြင်းမရှိရပါ -
 - (က) နိုင်ငံတော်ဝင်ငွေ သို့မဟုတ် အခြားသော ပြည်သူ့မတည်ငွေများအား ခွဲဝေချထားရန် လျာထားခြင်း
 - (ခ) ဘော့စတီနာ နိုင်ငံသား မဟုတ်သူများနှင့် သက်ဆိုင်သော ပြဌာန်းချက်များ
 - (ဂ) မွေးစားခြင်း၊ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း၊ ကွာရှင်းခြင်း၊ မြှုပ်နှံသင်္ဂြိုဟ်ခြင်း ၊ ကွယ်လွန်သူ၏ ပစ္စည်း ဥစ္စာများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း သို့မဟုတ် မိသားစုဥပဒေအရ အခြားသော အရေးကိစ္စများ အတွက် ပြဌာန်းချက်များ

*<http://www.chr.up.ac.za/undp/domestic/docs/c_Botswana> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ကူးယူ ဖော်ပြထားပါသည်။

ဂမ်ဘီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၇ (စ) (၁၉၉၇)*

၇။ ဂမ်ဘီးယားနိုင်ငံ၏ ဥပဒေများ

ဖော်ပြပါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအပြင် ဂမ်ဘီးယား၏ ဥပဒေတွင် အောက်ဖော်ပြပါ ဥပဒေများလည်း ပါဝင်ပါသည် -

- (က) ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ချမှတ်ထားသော အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ ဥပဒေများနှင့် အဆိုပါ ဥပဒေများအရ ချမှတ်ထားသော နောက်ဆက်တွဲ ဥပဒေ များ
- (ခ) ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် အခြားဥပဒေတစ်ခုခုက အာဏာအပ်နှင်းထားသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ် ယောက် သို့မဟုတ် အာဏာပိုင်များက ချမှတ်သည့် ညွှန်ကြားချက်များ၊ စည်းမျဉ်းများ၊ ပြဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် အခြားသော နောက်ဆက်တွဲ ဥပဒေများ
- (ဂ) တပ်မတော် ယာယီအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီက ချမှတ်ထားသော အမိန့်ဒီကရီ အားလုံးအပါအဝင် လက်ရှိကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်နေသော ဥပဒေများ
- (ဃ) တရားမျှတမှုရှိခြင်းဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာ ဥပဒေ နှင့် စည်းမျဉ်းများ
- (င) အဖွဲ့အစည်းများက အသုံးပြုလျက်ရှိသော ရိုးရာထုံးတမ်းဥပဒေ
- (စ) လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း၊ ကွာရှင်းပြတ်စဲခြင်းနှင့် အမွေဆက်ခံခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အသုံးပြု သည့် အစ္စလာမ့်ရှာရီယာ ဥပဒေ

*<<http://www.ncce.gm/files/constitution.pdf>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်မှ ပြန်လည်ကူးယူ ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း ၇

အခန်း ၇

အခန်း ၇

အစိုးရ၏ ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရ အဆင့် အသီးသီးသို့ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း ပုံစံများ

မားကပ်စ် ဘော့ကင်ဖိုင်

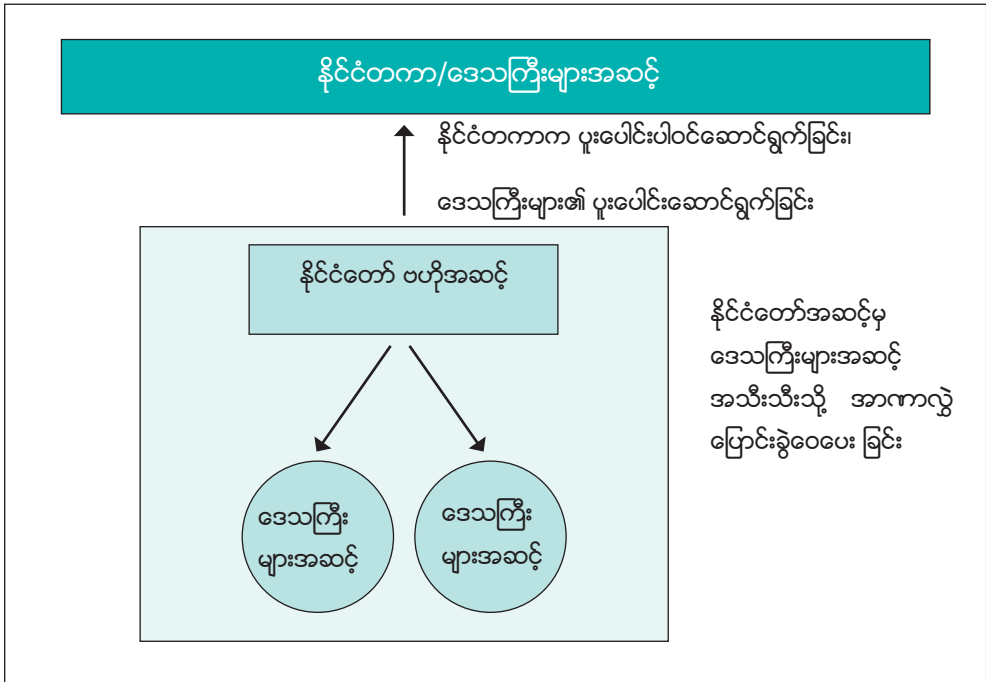
၁။ ဤအခန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း

၁.၁ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

'အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း' ဟူသော ဝေါဟာရသည် ဖြစ်ရပ် အမျိုးမျိုးအတွက် အကျုံးဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသည့် သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဘက်ပေါင်းစုံပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်းများက အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းဟူသည် နိုင်ငံများစွာတို့၌ ကြုံတွေ့နေရသည့် ပြဿနာများ၊ အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီးနောက် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး ဖြေရှင်းချက်တစ်ခုအဖြစ် ယူဆကြပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် 'အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း' ဟူသော ဝေါဟာရနှင့် ဆက်စပ် နေသည့် သဘောတရား အမျိုးမျိုးရှိပြီး ကျွမ်းကျင်သူအချို့က ယင်းကိုအခြားသော အဓိပ္ပာယ်များနှင့် ပေါင်းစည်းထားပါသည်။ ဤသို့ ရှင်းလင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ 'အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း' ၏ သဘောတရားကို ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် လက်တွေ့အသုံးချခြင်း တာဝန်များကို ရှုပ်ထွေး စေပါသည်။

ဤအခန်းနှင့် နိုင်ငံတကာ IDEA လမ်းညွှန်စာအုပ်ဖြစ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွက် လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်တို့သည် 'အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း' ဟူသည့် ဝေါဟာရကို နိုင်ငံတော်ဗဟိုအဆင့်မှ အစိုးရအဆင့်အသီးသီးရှိသို့ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်အသီးသီးရှိ အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများသို့ အစိုးရ၏ အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းအတွက် ယေဘုယျဝေါဟာရတစ်ခုအဖြစ်သာ သာမာန်အားဖြင့် နားလည်ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းကို နယ်ပယ်ဒေသတစ်ခုနှင့် သက်ဆိုင်သော အယူအဆတစ်ခုအဖြစ် နားလည်ထားကြပါသည်။ အာဏာများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဒေသန္တရ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ခရိုင်အဆင့်များသို့ ခွဲဝေချ ပေးပါသည်။ (ပုံ ၁ ကို ကြည့်ပါ)

ပုံ ၁။ နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသကြီးများဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများထံ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း

ရင်းမြစ်။ ဘော့ကင်ဖိုးဒါ၊ M၊ တရားဥပဒေ ရှုထောင့်မှ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း ပုံစံ။ သဘောထားများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ (GieBen: TransMIT၊ ၂၀၁၀)

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည်နှစ်လမ်းသွားလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အဆင့်ရှိအာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အား နိုင်ငံအတွင်းရှိ ခရိုင်အဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရများထံ လွှဲပြောင်းခြင်းကို ညွှန်းဆိုဖော်ပြရန်အတွက် ကျွမ်းကျင်သူများက ယင်းဝေါဟာရကို အဓိကအားဖြင့် အသုံးပြုကြပါသည်။ သို့ရာတွင် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရာတွင် ပြည်တွင်း အဆင့်ထက်ကျော်လွန်၍ နိုင်ငံတကာအဆင့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံများစွာပါဝင်သော ဒေသကြီး တစ်ခုလုံးအဆင့် ၃ကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အဆင့်ထက်ကျော်လွန်၍ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းကို သတ်မှတ်ထားသည့်

<p>ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့မှ တရားသူကြီးများအား ခန့်အပ်ခြင်းပိုင်ခွင့် အာဏာရှိခြင်းသည် တရားစီရင်ရေး အပေါ် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍက ပြန်လည်ထိန်းသိမ်းထားခြင်း ပင်ဖြစ်သည်။</p>	<p>လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ တစ်ရပ်အား 'ဒေသအလိုက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း' သို့မဟုတ် 'နိုင်ငံတကာနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း' ဟု ညွှန်းဆိုနိုင်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအား နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့ အစည်းများသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည်</p>
---	--

ဗဟိုအစိုးရအာဏာကို လွှဲပြောင်းခြင်းသဘောတရားများကို ရည်ညွှန်းထားသော်လည်း ဤအခန်းတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း၌ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ သဘောတရားပေါ်တွင်သာ အလေးပေး ဖော်ပြသွားမည်ဖြစ်ပြီး 'နိုင်ငံတော်အဆင့် ကို ကျော်လွန်၍ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း' ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ လက်တွေ့ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ကြသူ များ အတွက် ယင်း၏သင့်လျော်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အကျဉ်း ချုပ်ကိုသာ တင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၁ ကို ကြည့်ပါ)

ဇယားကွက် ၁။ နယ်မြေဒေသအလိုက် ပေါင်းစည်းခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာမှ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်း

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရန် လုပ်ဆောင် ချက်ကို ဖန်တီးပေးရုံမျှမက နိုင်ငံတကာအဆင့် သို့မဟုတ် နယ်မြေဒေသကြီး တစ်ခုအဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းမည့် အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုလည်း သတ်မှတ်ပေးထားပါသည်။ နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသကြီးများ၏ သဘောတူညီမှုအများစုတွင် အတည်ပြုချက်ရရှိရေးအတွက် နိုင်ငံများသည် အတိအလင်းကြေငြာထားသည့် နိုင်ငံတကာသို့မဟုတ် နယ် မြေဒေသဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ တစ်နိုင်လုံးက လက်ခံ ထားသည့် ပြဌာန်းချက်များဖြင့် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် အခြားသော နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများ အရ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ လွှဲပြောင်းပေးအပ်သည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ကြသော လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်နေ ကြသည့် နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများကို တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းနိုင်ပါသည်။ (အာဖရိက သမဂ္ဂ (AU)၊ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ အဖွဲ့ (အာဆီယံ)၊ မြောက်အမေရိက လွတ်လပ်သော ကုန်သွယ်ရေး သဘောတူညီမှု (NAFTA)၊ အာဖရိကအရှေ့ပိုင်း အဖွဲ့အစည်း၊ အာရပ်ပြည်နယ်များ အသင်းကြီးစသဖြင့်)။ အချို့သော နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည် အချိန်နှင့်အမျှ အစိုးရဆန်သော ပုံစံချမှတ်မှုများအသွင်သို့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် လျက်ရှိသည်။ လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်အနည်းငယ်ခန့်က ဥရောပသမဂ္ဂ (EU) သည် ယင်း၏အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းတို့ ပါဝင်သည့် နိုင်ငံများစွာအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင် သည့် အစိုးရကို ဖန်တီးပေးနိုင်မည့် အာဏာလွှဲပြောင်းအပ်နှင်းမှုနှင့် ကြီးမားသော အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ဆက်တိုက် ရရှိခဲ့သည်။ သမိုင်းကြောင်းအရ နိုင်ငံတကာအဆင့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ စဉ်ဆက်မပြတ် လုပ်ငန်းစဉ်သည် ဆွစ်ဇာလန်၊ အာရပ်စော်ဘွားများ ပြည်ထောင်စုနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဟူသည့် နိုင်ငံများအား ပေါ်ပေါက်လာစေခဲ့ ပါသည်။

'နိုင်ငံတကာမှပူးပေါင်းကူညီဆောင်ရွက်ခြင်း' နှင့် 'ဒေသကြီးများပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်ခြင်း' သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနေစဉ်၊ မူကြမ်းရေးဆွဲနေစဉ်တို့တွင် သွယ်ဝိုက်သော၊ အလှမ်းကွာသော လွှမ်းမိုး မှု သက်ရောက်နိုင်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညီလာခံထက်ယင်းနောက်ပိုင်းမှဖြစ်ပေါ် လာသော အစိုးရများနှင့် လွှတ်တော်များသည် နိုင်ငံတကာအစိုးရအပေါ် ကြီးစိုးသည့် အဖွဲ့အစည်းများအား လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေမည့် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုများအား လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းများကို စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ကြပါမည်။ သို့ရာတွင် ကိစ္စရပ်နှစ်ခုကို တစ်ချိန်တည်း

တစ်ပြိုင်တည်း ဖြေရှင်းနိုင်ကြောင်းကို စပိန်နိုင်ငံ၏ အကြောင်းအရာက မီးမောင်းထိုးပြခဲ့ပါသည်။ ဗိုလ်ချုပ် ဖရန်စကိုကို ဖရန်ကို ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ၁၉၇၅ မှ ၁၉၇၈ အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် ၁၉၇၆ တွင် အဖွဲ့ဝင်ပန်ကြားချက်ကို တရားဝင်တင်ပြပြီးနောက် ဥရောပစီးပွားရေး အဖွဲ့အစည်း (EEC) ကို ဝင်ရောက်ရာတွင် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များကို စဉ်းစားကြပါသည်။

နယ်မြေဒေသအလိုက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတွင် ဤကိစ္စရပ်သည် နိုင်ငံတကာရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအတွက်လည်း အဓိက ကျပါသည်။ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေး အဖွဲ့အစည်း (WTO) သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ တရားရုံး၏ ရောမဥပဒေပြဌာန်းချက်များကို မြှင့်တင်ရန် စံသတ်မှတ်ချက်များအရ အဖွဲ့ဝင်များသည် သီးခြား သတ်မှတ်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုကို လိုက်နာကျင့်သုံးရမည်ဟု ပြဌာန်းထားပါသည်။ ရောမဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များအပြင် EU ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အချို့သော ပြဌာန်းချက်များနှင့် ညီညွတ်စေရန် ဂျာမနီနိုင်ငံသည် ဂျာမနီနိုင်ငံသားများအား ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့သော တိုင်းပြည်သို့လွှဲအပ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ယင်း၏ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များကို ညှိနှိုင်းရပါသည်။ ဂျာမနီ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၆ (၂) က 'မည်သည့် ဂျာမနီနိုင်ငံသားကိုမှ ယင်းတို့ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့သော နိုင်ငံရပ်ခြားတိုင်းပြည်သို့ အပ်နှံခြင်းမရှိစေရ။ ဥပဒေက စိုးမိုးထားသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အခြေခံစည်းမျဉ်းကို လိုက်နာနေသရွေ့ ဥရောပသမဂ္ဂ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တစ်ခုခုထံသို့ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတကာ တရားရုံးသို့ဖြစ်စေ လွှဲပြောင်းအပ်နှံမှုကို စီစဉ်ပေးထားသည့် အခြားသောစည်းမျဉ်းကို ချမှတ်နိုင်ပါသည်' ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ပို၍ယေဘုယျဆန်သော အချက်မှာ ယခုအခါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့တွင် အချုပ်အခြာ အာဏာဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုကို နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများသို့ တာဝန်ပေးအပ်ရန် အတိအလင်း ခွင့်ပြုထားသည့် ပြဌာန်းချက်များ ပါဝင်ပါသည် (ဥပမာ- ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂၃ နှင့် ၂၄၊ ** စင်္ကာပူနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၇၊ *** ဗဟို အာဖရိကသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၇၀ (၂၀၀၄)၊ ဟန်ဂေရီနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၂ (က) ****)။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို မူကြမ်းရေးဆွဲရာတွင် 'နိုင်ငံတကာက ပူး ပေါင်းကူညီဆောင်ရွက်ခြင်း' နှင့် 'ဒေသဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း' အတွက် အနာဂတ်ကာလအခွင့်အလမ်းများကို စဉ်းစားရမည့်အပြင် နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများအား လွှဲပြောင်းပေးပြီးဖြစ်သော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုပေးရပေမည်။ ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားပြီးနောက် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်း စဉ်များတွင် (ပြည်တွင်းစစ်အပြီး) သို့မဟုတ် အဆုံးအဖြတ်ပေးသော ပြောင်းလဲမှုများ (ဥပမာ- ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ အသွင် ကူးပြောင်းရေး) ရှိသည့် အနေအထားများတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများ သည် ယခင်ကတည်းက ရှိထားပြီးဖြစ်သည့် နိုင်ငံတကာ သတ်မှတ်ချက်များကို လိုက်နာရပေမည်။ သို့ဖြစ်ရာ မူကြမ်း ရေးဆွဲကြသူများသည် အစိုးရသစ်ကို ဖန်တီးဖြစ်ပေါ်စေမည့် အထူးသော သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များကို နားလည်ရပေမည်။

* ဂျာမနီဗဟိုအစိုးရ သမ္မတနိုင်ငံ၏ Grundgesetz (အခြေခံဥပဒေ) (၁၉၄၉) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၁၀ တွင် ပြန်လည် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။

** ထိုနည်းလည်းကောင်း

*** စင်ကာပူ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၆၅) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၈ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

**** ဟန်ဂေရီသမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၄၉) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးရာ၌ ရှုထောင့်နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ ပထမရှုထောင့်အနေဖြင့် အစိုးရ၏ ဒေသန္တရအဆင့်များအား ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းတာဝန်များ သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုများအား ဆောင်ရွက်ရန် သို့မဟုတ် ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ရန် (ဥပမာ- ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ မူလတန်းပညာရေး စသဖြင့်) ရရှိကြမည့် 'ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး' သဘောတရား များကို တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းနှင့် ဒုတိယအချက်မှာ နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော် ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးကို သတ်မှတ်ထားသည့် နယ်ပယ်တစ်ခုအား အတူတကွ ဆောင်ရွက်ရန် ခွင့်ပြု ပေးထားသည့် 'တစ်ပြိုင်နက် တူညီစွာရရှိသော အာဏာများ' စာရင်းတင်ပြပေးခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ ဒေသန္တရ အဖွဲ့အစည်း များကို နိုင်ငံတော် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ရေးတွင် ပါဝင်စေခြင်းဖြင့် 'ပူးပေါင်းချမှတ်ထားသော စည်းမျဉ်း' စနစ်ကို သတ်မှတ်ထားခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။ ရှုထောင့်နှစ်မျိုးလုံးသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ် အပိုင်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။

၁.၂။ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၏ ဦးတည်ချက်များ

အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်းအတွက် အရင်းခံ အကြောင်းတရားသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ တစ်နိုင်ငံ ကွဲပြားခြားနားမည်ဖြစ်ပြီး အောက်ဖော်ပြပါ ရည်ရွယ်ချက်နှစ်မျိုးကို အဓိကအားဖြင့် ထားရှိလေ့ရှိကြပါသည်။

- လက်အောက်ခံအဖွဲ့များဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းအပေါ် အခြေခံ၍ ထိရောက်သော ဝန်ဆောင်မှုများကို ဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်ခြင်းအား ပုံစံချမှတ်ရန်။ အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များမှ ထိရောက်စွာ ဖန်တီးပေးနိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများသည် ယင်းတို့၏ တာဝန်ဝတ္တရားသာလျှင် ဖြစ်ရပါမည်။ ပို၍ထိရောက်မှုရှိပြီး တုံ့ပြန်ရန် အသင့်ရှိသော အစိုးရကို ဖန်တီးနိုင်စေရေးအတွက် နိုင်ငံတော်၏အာဏာကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ခွင့်ပေးသတ်မှတ်ပေးရန်နှင့် အစိုးရ၏ကဏ္ဍတွင် ပြည်သူများက ပိုမို၍ ပါဝင်ဆောင်ရွက်လာနိုင်ရေးအတွက် တွန်းအားပေးရန်။
- ကွဲပြားခြားနားသော အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်နိုင်ရေးအတွက် အစိုးရ၏ ပုံစံ ချမှတ်မှုကို တည်ဆောက်ရန်နှင့် လူနည်းစု သို့မဟုတ် ဖယ်ကြည့်ပထုတိခံရသော ဒေသများအား ယင်းတို့အား သစ္စာစောင့်သိရန် စည်းရုံးလျက် နိုင်ငံတော်၏ တည်ငြိမ်မှုကို ကျောထောက်နောက်ခံပြုပေးခြင်းဖြင့် ကိုယ်စားပြုသည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများအား ခွင့်ပြုပေးရန်။ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အတွင်း ယင်းတို့အတွက် နေရာသတ်မှတ်ပေးရန်။

အထူးသော အခြေအနေများအတွင်း ချမှတ်သောဦးတည်ချက်များသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ ပုံစံချမှတ်မှု များအပေါ် လွှမ်းမိုးလေ့ရှိပါသည်။ ပြဌာန်းစာအုပ်များကမူ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ ဦးတည်ချက်တစ်ခုမှာ ကွဲပြားခြားနားသော အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်နိုင်ရေးအတွက် အစိုးရ၏ ပုံစံချမှတ်မှုကို တည်ဆောက်ရန်နှင့် လူနည်းစု သို့မဟုတ် ဖယ်ကြဉ်ပထုတ်ခံရသော ဒေသများအား အစိုးရ၏စနစ်အတွင်း ယင်းတို့၏ အခွင့်အရေးကို သတ်မှတ်ပေးရန်အတွက် ကိုယ်စားပြုသည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများအား ခွင့်ပြုပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။

ဒေသန္တရအဆင့်၊ ခရိုင်အဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံတို့၏ ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်မှုကို အကောင်းမွန်ဆုံး ညှိနှိုင်းပြေလည်စေပြီး နိုင်ငံတော်အဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းရေးတာဝန်များသည် ဝန်ဆောင်မှုများ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းနှင့် တာဝန်ယူနိုင်မှုကို တိုးမြှင့်ပေးသည်ဟု အကြံပြုထားပါသည်။ သို့ရာတွင် အထူးအားဖြင့် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားခဲ့သည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း၌ ဆန့်ကျင်ဘက် အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို မဖြစ်စေရန်အတွက် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ သင့်လျော်သောပုံစံချမှတ်ရာတွင် သတိပေးခြင်းနှင့် ဆင်ခြင်မှုတို့ရှိသင့်ပါသည်။ အားနည်းသော

ပြည်နယ်၏ ပုံစံချမှတ်မှုများနှင့် အရည်အသွေးပြည့်ဝသော လူ့စွမ်းအားရင်းမြစ် များမရှိခြင်းသည် အရည်အချင်းမမှီသော အကျင့်ပျက်ခြစားသော ပြည်နယ်အစိုးရဖြစ်ရန် အကြောင်းရင်းများ ဖြစ်ပြီး အဝင်ခွင့်ကျမဖြစ်သော လူမျိုးစုများဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည်လည်း ခွဲထွက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများကို ပို၍ပင်ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်ပါသည်။

ဤအခန်းသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းအား သင့်လျော်သော ပုံစံချမှတ်မှုအတွက် ရှာဖွေမှုများနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ချက်များကို ပံ့ပိုးကူညီရာတွင် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဆိုင်ရာ အယူအဆသဘောထားများစွာကို တင်ပြပေးပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဆိုသည်မှာ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းတိုင်းအတွက် ဦးစားပေး လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ရပ် မဟုတ်ပါ။ ဇွဲစည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်သည့် အချို့သောနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံတော်အဆင့်၌သာ အာဏာကို စုစည်းချုပ်ကိုင်ထားရန် ရည်မှန်းထားနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်၊ အထူးသဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲဖြစ်ပြီး အသွင်ကူးပြောင်းဆဲ ကာလများအတွင်းရှိနေသော တိုင်းပြည်များသည် မြို့တော်အပေါ်၌သာ အဓိက အလေးထားခြင်းကို ကိုယ်စားပြုလျက်ရှိသောကြောင့် နိုင်ငံတော်အား ကြီးကြပ်ခြင်းသည် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာအတွက် အခွင့်အလမ်းကို ပုံမှန်အားဖြင့် ဖန်တီးပေးပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ နိုင်ငံရေးအာဏာကို ခွဲတမ်းချရာတွင် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်သူများသည် ပြည်နယ်သို့မဟုတ် ဒေသန္တရဝန်ဆောင်မှုများကို ထိရောက်စွာ ထမ်းဆောင်နိုင်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်၏ ယန္တရားကို ကြီးကြပ်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ အမှန်စင်စစ် အပယ်ကဖြစ်သော အဖွဲ့အစည်းများကို တသမတ်တည်း ဖယ်ကြဉ်ပထုတ်ထားခြင်းသည် ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများ၏ အကြောင်းရင်းတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာတရား၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုတစ်ခုခု၏ လက္ခဏာရပ် သို့မဟုတ် ထုံးတမ်းစဉ်လာများ၌ အမြစ်တွယ်နေသော နိုင်ငံတော်၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာကို

လက်ခံကျင့်သုံးရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များမှ ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် စိန်ခေါ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ နှိုးဆွလျက်ရှိသော အပြုအမူများသည် အုပ်ချုပ်သူများအား ယင်းတို့၏ အာဏာအဆောက်အအုံကြီးကို ခိုင်မာတောင့်တင်းစေရန် ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော်လည်း ဤယန္တရားအတွင်းရှိ အခြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကင်းကွာစေပါသည်။ ဘက်လိုက်မှုမရှိသော လက္ခဏာရပ်များ သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုရေး ဥပဒေများအပေါ် ခိုင်မာသော ချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ဆန့်ကျင်ဘက် အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ရရှိစေနိုင်သော်လည်း ထောက်ခံသူများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများအကြား လိုလားအပ်သော သစ္စာစောင့်သိမှုကိုမူ တွန်းအားပေးခြင်း မရှိပါ။ ၄

၁.၃။ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်းများနှင့် ရှုထောင့်များ

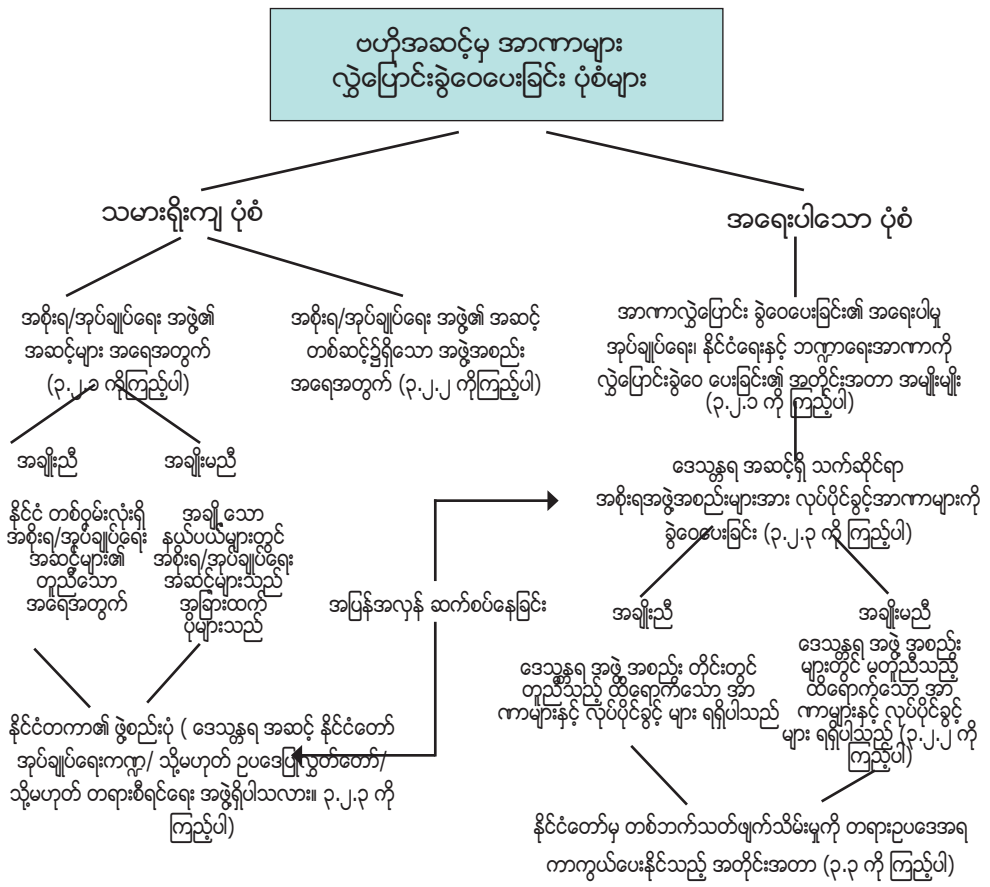
ဗဟိုအဆင့်၌သာ အာဏာကိုချုပ်ကိုင်ထားသော အစိုးရ၏ ပုံစံသည် နယ်မြေနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်ဆိုင်ရာ ရှုထောင့်များမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် ရင်းမြစ်များကို စုစည်းထိန်းချုပ်ထားပါသည်။ ဗဟိုအဆင့်၌သာ အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားသော အစိုးရပုံစံမျိုးကို ဗာတီကန်နှင့် အခြားသော သေးငယ်လွန်းသည့် နိုင်ငံများမှအပ တွေ့ရလေ့မရှိပါ။ ဗဟိုအစိုးရသည် အာဏာတစ်ရပ် သို့မဟုတ် ရင်းမြစ်များကို လက်ရှိအရပ်ပုံစံများသို့ ခွဲဝေလွှဲပြောင်းပေးသော အခါ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း ပုံစံဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရာတွင် စိန်ခေါ်မှုအမျိုးမျိုးကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် နည်းလမ်းများစွာကို ပေးစွမ်းနိုင်သည့် ပုံစံမျိုးစုံရှိပါသည်။ စနစ်ကျ၍ ထိရောက်သော အစိတ်အပိုင်းများကို ယ်စီပါရှိ သည့် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော ဦးတည်ချက်နှစ်မျိုးကို ထမ်းဆောင်ပေးနိုင်မည့် ကျယ်ပြန့်လှသော ပုံစံအမျိုး အစား ပေါင်းစုံရှိပါသည်။ အဆိုပါအကြောင်းအရာများကို ပုံ ၂ တွင် ပုံစံချမှတ်ထားသည့်အတိုင်း ဤအခန်းတွင် ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ စနစ်ကျသော အစိတ်အပိုင်း (ရံဖန်ရံခါတွင် 'ပထဝီဝင်နှင့်ဆိုင်သော အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးမှု' ဟု ရည်ညွှန်းသည့်) သည် ပြည်နယ်အဆင့်မှ နိုင်ငံတော်အဆင့်သို့ အစိုးရ၏အဆင့်များနှင့် အစိုးရ၏ အဆင့် တိုင်းတွင်ရှိသော ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့အစည်းအရေ အတွက်အား ဆုံးဖြတ်ပေးခြင်းဖြင့် (ပုံ ၂၏ ဘယ်ဘက်စာတိုင်ကိုကြည့်ပါ) အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးပါသည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုရပါမူ ယင်းသည် အောက်ပါမေးခွန်း များကို အဖြေထုတ်ပေး ပါသည်။ တိုင်းပြည်တစ်ပြည်တွင် အစိုးရ၏အဆင့်များ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေး၏ အဆင့်များ မည်မျှရှိသင့်သနည်း (အပိုင်း ၃.၁.၁ ကိုကြည့်ပါ)။ အစိုးရ၏အဆင့်တစ်ခု သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏အဆင့်တစ်ခု အတွင်း ဌာနခွဲမည်မျှဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းသင့်သနည်း (ဥပမာ- ဒေသန္တရအဆင့်တွင် တိုင်းဒေသကြီးမည်မျှကို ဖွဲ့စည်းတည် ထောင်သင့်သနည်း) (အပိုင်း ၃.၁.၂ ကို ကြည့်ပါ)။ တရားဝင်စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းသည် အစိုးရ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၏ အချို့သောအဆင့်များက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံလုံးတွင်ရှိနေခြင်းမဟုတ်ပဲ နိုင်ငံအတွင်းရှိ အချို့သော အစိတ်အပိုင်း များတွင်သာရှိနေကြောင်း ဖော်ပြသည့် အချိုးမညီသော ဖွဲ့စည်းပုံများကို သတ်မှတ်ဖော်ပြပေးနိုင်ပါသည်။ ပို၍တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော နောက်ထပ်တာဝန်တစ်ခုမှာ

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းတွင် ပုံစံများစွာ ရှိပါသည်။ စနစ်ကျ၍ ထိရောက်သော အစိတ်အပိုင်းများကို ယ်စီပါရှိ သည့် ကျယ်ပြန့်လှသော ပုံစံအမျိုးအစား ပေါင်းစုံရှိပါ သည်။

လက်အောက်အဆင့်များအတွင်း အမှန်တကယ် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုပင် ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသားမူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည့် အစိုးရ၏ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ/ အစိုးရ အဖွဲ့တစ်ခုသာလျှင်ရှိသင့်ပါသလား၊ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ မူဝါဒများကိုပြဌာန်းမည့် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်တစ်ခု ရှိသင့်ပါသလား၊ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရဥပဒေကို စီရင်ဆုံးဖြတ်သည့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့ ရှိသင့်ပါသလား (အပိုင်း ၃.၂.၃ ကိုကြည့်ပါ။)

ပုံ ၂။ ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း ပုံစံများ

ယခင်က သဘောတူညီမှုများနှင့် သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာ အဖြစ်အပျက်များသည် သင့်လျော်သော နယ်မြေဆိုင်ရာ အစိုးရဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံစံကို ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း အထူးသဖြင့် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများ သို့မဟုတ် ပြည်တွင်းအကျပ်ရိုက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ထိရောက်သော ဆောင်ရွက်ချက် သို့မဟုတ် ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှု အသစ်များအားကိုယ်စားပြုမည့်ပုံစံကို ပြန်လည်၍ ချမှတ်စီစဉ်ပေးမည်။ နမူနာများမှာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးနောက် ဂျာမနီနိုင်ငံနှင့် လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုခေတ်ပြီးနောက် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတို့

ဖြစ်ပါသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်း ခွင့်ပေးခြင်း၏ ထိရောက်သော အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်သည် (ပုံ ၂ ၏ ဘယ်ဘက်ခြမ်းကို ကြည့်ပါ) သမားရိုးကျ ဖွဲ့စည်းပုံကို ထိရောက်သော အာဏာများဖြင့် မည်ကဲ့သို့ ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်မည်ကို တိုင်းတာပါသည် (လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ခင်းဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်းဟူ၍ ရံဖန်ရံခါတွင် ရည်ညွှန်းလေ့ရှိပါသည်။) အစိုးရ၏ လက်အောက်အဆင့်များသို့ မည်သည့် အာဏာများကို လွှဲပြောင်းခွင့်ပေးပါသနည်း။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၏ စနစ်ကျသော အစိတ်အပိုင်း သည် ပြည်နယ်အဆင့်မှ နိုင်ငံတော်အဆင့်ထိ အစိုးရ၏ အဆင့် များနှင့် အစိုးရ၏ အဆင့်တိုင်းတွင်ရှိသော ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့အစည်း အရေအတွက်အားလည်းကောင်း၊ ယင်းအဖွဲ့အစည်းများ အတွင်းရှိ အမှန်တကယ် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုအား လည်းကောင်း ဆုံးဖြတ်ပေးခြင်းဖြင့် အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးပါသည်။

အချို့သောတိုင်းပြည်များတွင် အလားတူ သမားရိုးကျလွှဲပြောင်းခြင်း ပုံစံမျိုးရှိနိုင်သော်လည်း အဆင့်အသီးသီးသို့ ခွဲတမ်းချ၍ တာဝန်ပေးအပ်ထားသော အာဏာနှင့် အစွမ်းအစများနှင့်စပ် လျဉ်း၍ အလွန်ကွဲပြားခြားနားပါသည် ('အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၏ အရေးပါမှု အတိုင်း အတာ' အဖြစ် ရည်ညွှန်းလေ့ ရှိပါသည်။)

တာဝန်ပေးအပ်ထားသော အာဏာနှင့် အစွမ်းအစများနှင့်စပ် လျဉ်း၍ အလွန်ကွဲပြားခြားနားပါသည် ('အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၏ အရေးပါမှု အတိုင်း အတာ' အဖြစ် ရည်ညွှန်းလေ့ ရှိပါသည်။)

အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၏ အရေးပါမှု အတိုင်းအတာသည် အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်တွင် ထိန်းသိမ်းချုပ်ကိုင်မှု အသွင်ဆောင်သည့် စနစ်များမှ အာဏာကိုခွဲတမ်းစနစ်ဖြင့် တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးအပ်သောစနစ်များအထိ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်သော အကျိုးဆက်များအပေါ် စနစ်များအလိုက် ကွဲပြားခြားနားပါသည်။

ထိရောက်သော အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်သည် သမားရိုးကျ ဖွဲ့စည်း ပုံကို အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၏ အရေးပါမှု အတိုင်းအတာ ဖြစ်သည့် ထိရောက်သော အာဏာများဖြင့် မည်ကဲ့သို့ ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်မည်ကို တိုင်းတာပါသည်။

အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်းဟူသည့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၏ ရှုထောင့်သုံးမျိုး အကြား ခွဲခြားခြင်းသည် ယင်း၏ တဖြည်းဖြည်း တိုးတက်မြင့်မားလာသော ပမာဏကို တိုင်းတာရာတွင် ကြီးမားစွာ အထောက်အကူပြုပါသည် (အပိုင်း ၃.၂.၁ ကို ကြည့်ပါ)။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် အာဏာခွဲဝေချ ပေးခြင်းကို မည်မျှအတိုင်းအတာထိ နက်ရှိုင်းရန် ရည်ရွယ်ထားပါသနည်း။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၏ အရေးပါမှု အတိုင်းအတာ ဖြစ်သည့် ထိရောက်သော အာဏာများဖြင့် မည်ကဲ့သို့ ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်မည်ကို တိုင်းတာပါသည်။ ယင်းကို အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးမှုဟူသည့် ရှုထောင့်သုံးမျိုးအရ တိုင်းတာနိုင်ပါသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၏ သမားရိုးကျ ပုံစံချမှတ်မှုသည် ယင်း၏အရေးပါမှု အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်လေ့ မရှိသော်လည်း ယင်းသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၏ ထိရောက်သောပုံစံများကို မျှော်နိုင်ပါသည်။ ပုံ ၂ တွင် များပြားသည့် အတိုင်း သမားရိုးကျ ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် အမှန်တကယ် ထိရောက်သော အာဏာတို့သည် အပြန်အလှန် အကျိုးသက် ရောက်လျက် ရှိပါသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၏ အရေးပါမှု အတိုင်းအတာ ဖြစ်သည့် ထိရောက်သော အာဏာများဖြင့် မည်ကဲ့သို့ ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်မည်ကို တိုင်းတာပါသည်။ ယင်းကို အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးမှုဟူသည့် ရှုထောင့်သုံးမျိုးအရ တိုင်းတာနိုင်ပါသည်။

အောက်ပိုင်းအဆင့်များတွင်အရေးပါ၍အနှံ့အပြားရောက်ရှိနိုင်သော အာဏာများအားခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးရာတွင် ပထမဦးစွာမျှတသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုကို လိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာအား ဖြင့် သမားရိုးကျ ပုံစံချမှတ်မှုသည် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွက်

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အလားအလာကောင်းမှု အစုစုတို့သည် ခွဲဝေသတ်မှတ်ရေး ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် အရေးပါမှု အတိုင်းအတာပေါ်တွင်သာမက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ တစ်ဘက်သတ် ဖျက်သိမ်းခြင်းကို တရားဥပဒေအရ ကာကွယ်နိုင်မှု ရှိ၊ မရှိ အပေါ်၌ ပါ မူတည်နေပါသည်။

စီစဉ်ချမှတ်ပေးထားခြင်းမရှိပါက ထိရောက်သော ဥပဒေပြုရေး အာဏာများကို ဤအဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းတာဝန်ပေးအပ်မည်မဟုတ်ပါ။ သို့ဖြစ်ရာ ဒေသန္တရအဆင့်တွင် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့ဟူသည့် အစိုးရ၏ သီးခြားကဏ္ဍများအား ဖန်တီးရေးသည် မည်သည့်အတိုင်းအတာအရမဆို အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်း၏အရေးပါမှုမဟာကအပေါ်လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည် (အပိုင်း ၃.၂ ကိုကြည့်ပါ)။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏

အလားအလာကောင်းမှု အစုစုတို့သည် ခွဲဝေ သတ်မှတ်ရေး ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် အရေးပါမှု အတိုင်းအတာပေါ်တွင်သာမက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ တစ်ဘက်သတ် ဖျက်သိမ်းခြင်းကို တရားဥပဒေအရ ကာကွယ်နိုင်မှု ရှိ၊ မရှိ အပေါ်၌ပါ မူတည်နေပါသည် (အပိုင်း ၃.၃ ကို ကြည့်ပါ)။ ဤအဆင့်တွင် 'ဗဟိုအစိုးရစနစ်' ဟူသော ဝေါဟာရကို အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု၏ တိကျစွာ သတ်မှတ် ထားသော ပုံစံတစ်မျိုးအဖြစ် အသုံးပြုပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရ ပုံစံချမှတ်မှု၏ တိကျမှုအရှိဆုံး ဝိသေသလက္ခဏာရပ်သည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ သဘောတူညီမှုကို အာဏာတည်စေရန် ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များအတွက် ယင်းက ဖန်တီးပေးသော တရားဥပဒေအရ ကာကွယ်ပေးပြီး နိုင်ငံတော်အစိုးရက ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများအား အလွယ်တကူ ပြုပြင်ပြောင်းလဲ၍ မရနိုင်သော တရားရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုဖြစ်ပြီး စောင့်ကြည့်လေ့လာသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည်) ပင် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးကြားရှိ ဗဟိုအစိုးရ၏ တရားရေး ဆက်စပ်မှုကို အသေးစိတ်ဖော်ပြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ပုံစံချမှတ်မှုသည် အစိုးရ၏ တစ်ဘက် သတ်ဆန်သော ပြောင်းလဲမှုနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုတိုင်းကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါ သည်။

၂။ နောက်ခံအနေအထားများ

ကျွမ်းကျင်သူများက ပဋိပက္ခများဖြစ်ပေါ်နေသော နိုင်ငံများအတွင်းရှိ စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းချက်ထုတ်ရန် အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းအား ပုံစံချမှတ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းပေါင်းစုံကို ထောက်ပြကြပါသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော်နှင့် ဒေသန္တရအနေအထားအချို့တွင် ဆန့်ကျင်ဘက် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိနိုင်ပြီး ပဋိပက္ခများနှင့် စပ် လျဉ်း၍ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု၏ အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို လျော့ပါးပျက်ပြယ်စေပါသည် (ဇယား ၁ ကိုကြည့်ပါ)။ အချို့သော နိုင်ငံများသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းစနစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ပဋိပက္ခအား အောင်မြင်စွာ ဖြေရှင်းချက်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပြီး အချို့သော နိုင်ငံများမှာမူ အောင်မြင်ခြင်းမရှိကြပဲ ပိုမိုပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများကို ဦးတည်စေသည်ဟု လက်တွေ့မျက်မြင်ကို အခြေခံသော လေ့လာမှုများကလည်း အလေးပေး ဖော်ပြကြပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ သင့်လျော်သော အသွင်သဏ္ဍာန်နှင့် ပုံစံချမှတ်မှုကို သတ်မှတ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲကြသူများအတွက် စိန်ခေါ်မှုအရှိဆုံးသော တာဝန်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။

အောင်မြင်မှုဟူသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်နှင့် ပဋိပက္ခ၏ လက္ခဏာရပ်များအပေါ်၌သာ မူတည်နေသည် မဟုတ်ပေ။ ယင်းသည် အာဏာခွဲဝေလွှဲပြောင်းပေးရာတွင် ကြားမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးသူများသာမက နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရေး အပေါ်တွင် ယင်းတို့၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့်လည်း သက်ဆိုင်နေပါသည်။ အငြင်းပွားဖွယ်ဖြစ်သော အကြောင်းအရာများသည်လည်း အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးသောစနစ်များအရ ကွဲပြားခြားနားနိုင်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဒေသန္တရအဆင့်၊ ပြည်နယ်အဆင့် သို့မဟုတ် ခရိုင်အဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းရာတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် အာဏာအား ကြီးကြပ်ရေးနှင့် ဟန်ချက်ညီစေရေးအတွက် ကြီးပမ်းဆောင်ရွက်လေ့ရှိကြပြီး ပြည်နယ်အစိုးရသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဖြင့် တာဝန်များ ထမ်းဆောင်ရေးကို အလေးထားပါသည်။

ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်နေသော နိုင်ငံများအတွင်းရှိ စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းချက်ထုတ်ရန် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းအား ပုံစံချမှတ်နိုင်သော်လည်း နိုင်ငံတော်နှင့် ဒေသန္တရ အနေအထားအချို့တွင် ဆန့်ကျင်ဘက် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိနိုင်ပါသည်။ အချို့သောနိုင်ငံများတွင် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းစနစ်သည် ပဋိပက္ခများကို အောင်မြင်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့သော်လည်း အချို့နိုင်ငံများတွင်မူ မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုအဆင့်များကလည်း အထူးသဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအတွက်ဖြစ်စေ၊ ဤကဲ့သို့သော 'နိုင်ငံ' အတွက်ဖြစ်စေ ယင်းသည် နောက်ဆုံးအာဏာဟူသည့် အယူအဆကို အရေးပါသည်ဟု သတ်မှတ်ပါက အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေရေးအပေါ် အဟန့်အတား ဖြစ်စေပါသည်။ နိုင်ငံသားများသည် ဗဟိုအစိုးရအပေါ်တွင်သာ သစ္စာစောင့်သိရန် လိုသည်ဟူသော အယူအဆနှင့် အလားတူစွာ ဥပဒေအားလုံးတို့သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးစံများကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားခြင်းမပြုပဲ လူတိုင်းလူတိုင်းအား တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည်ဟူသည့် အယူအဆသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ရှုပ်ထွေးနိုင်စေပါသည်။ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များ၏ ကဏ္ဍတွင် လည်း ကိုယ်ကျိုးကိုသာကြည့်ပါက အဆိုပါပြဿနာရပ်များကို ပိုမိုဆိုးရွားစေပါသည်။ ထိရောက်သော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးမှုကို ရရှိအောင်မြင်စေရန်အတွက် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးရှိ ခေါင်းဆောင်များ၊ အထူးသဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အာဏာကိုစွန့်လွှတ်ရမည့် နိုင်ငံတော်ခေါင်းဆောင်များသည် ဤသဘောတရားများကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရပေမည်။ လူနည်းစု သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများ၏ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များသည် ခွဲထွက်လိုမှုအပါအဝင် ဒေသန္တရအဆင့်၌ နိုင်ငံတော်ကို အုပ်ချုပ်ရာတွင် ငြိမ်းချမ်းစွာ အပြုသဘောဆောင် လျက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် အခွင့်အလမ်း အတွက် နိုင်ငံတော်၏တာဝန်ကို ပခုံးပြောင်း၍ ထမ်းဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။

ဇယား ၁ ကမ္ဘာ့မောင်းထိုးဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကြသူများသည် အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်း၏ အနေအထားကို လျစ်လျူရှုထားကြပါက သို့မဟုတ် ယင်းကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အောင်မြင်မှုမရှိပါက အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးမှု၏ အပြုသဘောဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများသည် အပျက်သဘောသို့ ပြောင်း လဲသက်ရောက်သွားနိုင်ပါသည်။

ဇယား ၁။ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အပြုသဘောဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများနှင့် အပျက် သဘောဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ

<p>အပြုသဘော - အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှုသည် အောက်ပါ အကြောင်းအရာများတွင် အထောက်အကူ ဖြစ်စေပါ သည်-</p>	<p>အပျက်သဘော - အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်းကြောင့် အောက်ပါအကျိုးသက်များ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်-</p>
<p>နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ချုပ်ကိုင်ထားသော အာဏာကို ကန့်သတ်ထားခြင်း.....</p> <p>အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏အချို့သောပုံစံများတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ရန် ပြဌာန်းထားသဖြင့် အာဏာကိုဒေါင်လိုက်စနစ်အရ (ထိပ်ပိုင်းမှအောက်ပိုင်းသို့) စီးဆင်းပျံ့နှံ့စေပါသည်။</p>	<p>အာဏာကို အလွဲသုံးစားလုပ်နိုင်မည့် ဒေသန္တရ အဖွဲ့အစည်း များ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း.....</p> <p>အာဏာရလို့မူသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် ပြည်နယ် အစိုးရတစ်ခုအား မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွားအတွက် အလွဲသုံးစားပြုခြင်းကို ဦးတည်စေပါသည်။ အကျင့်ပျက် ခြစားခြင်းကို အောက်ပိုင်းအဆင့်များ၌ အမြစ်ဖြတ်ချေမှုန်းရန် ခက်ခဲလှပြီး ပြည်နယ်အစိုးရများတွင် ထိရောက်မှု မရှိနိုင်ပါ။</p>
<p>ပြည်သူများ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ရပိုင်ခွင့်များ အတွက် အထူးအလေးပေးခြင်း.....</p> <p>ပြည်နယ် အဖွဲ့အစည်းများသည် ပြည်နယ်လို အပ်ချက်များကို ပိုမိုဖြည့်ဆည်းနိုင်ပါသည်။</p>	<p>လူ့စွမ်းအားရင်းမြစ်နှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များ မလုံလောက်မှုကြောင့် ခရီးမပေါက်ခြင်း.....</p> <p>အဖွဲ့အစည်းများသည် သေးငယ်လွန်းပြီး လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်မှုကို ခံရသောအခါ ယင်းတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ ထမ်းဆောင်နိုင်ခြင်းရှိမည် မဟုတ်ပေ။ အကြောင်း မှာ ယင်းတို့တွင် လုံလောက်မှုတစ်သော လူ့စွမ်း အားရင်းမြစ်များနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များ မလုံလောက်စွာ မရရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။</p>

ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်ကြသော ပြည်သူများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသော နိုင်ငံများအတွင်း တင်းမာမှု များနှင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ပဋိပက္ခများကို စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း.....

အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်းသည် လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှု အတိုင်းအတာတစ်ခုကို ရရှိဖန်တီးပေးခြင်းအပြင် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်နယ်မြေဒေသ အတွင်း လူနည်းစု၏ ရပ်တည်မှုအနေအထားကိုလည်း ရရှိစေပါသည်။ လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်း၏ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် ဒေသန္တရ အဆင့်တွင် စနစ်တကျ အသိအမှတ်ပြုခြင်းခံရသော ခေါင်းဆောင်မှု နေရာကို ရရှိနိုင်ပါသည်။

ပိုမိုလုပ်ပိုင်ခွင့်ရရှိမည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို တောင်းဆိုကြ သည့် ပြည်နယ်အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံရေးသမား များ

ဒေသန္တရဆိုင်ရာ လူများစုအဖွဲ့အစည်းသစ်များကို တည် ထောင်ခြင်း.....

နယ်ပယ်ဒေသတစ်ခုအတွင်း နိုင်ငံတော်၏ လူနည်းစုများကို လူများစုရပ်တည်ချက် အနေအထားအတိုင်းတာဝန်ပေးအပ်ပါက လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းအသစ်များကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သ ဖြင့် ပြဿနာကို အဖြေထုတ်ရမည့်အစား ပြောင်းလဲမှုများကို သာ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

အပြုသဘောဆောင်သော၊ နီးကြားတက်ကြွသော အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မူဝါဒချမှတ်ရေးကို အားပေးခြင်း

အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ၏ အခြားသော ရင်းမြစ် များကို ဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် အာဏာလွှဲ ပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် မူဝါဒယှဉ်ပြိုင်မှုများ၊ မူဝါဒစမ်းသပ်လေ့လာခြင်းနှင့် မူဝါဒအသစ်ပြောင်း လဲခြင်းကို အားပေးပါသည်။

ဒေသအချင်းချင်းကြား ထိခိုက်နှစ်နာစေသော ပြိုင်ဆိုင်မှုများ

သာဘဝသယံဇာတများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း များနှင့် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများသည် ဒေသအလှိုက် ကွာခြားနိုင်သဖြင့် အာဏာလွှဲ ပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် ဒေသများအကြား သာတူညီမျှမှုမရှိခြင်းနှင့် ပြိုင်ဆိုင်မှုများ ဖြစ်ပေါ် နိုင်ပါ သည်။ ထို့အပြင် နယ်မြေဒေသများသည် စီးပွားရေးနှင့် မတည်နိုင်မည့် ငွေလုံးငွေရင်းကို ရရှိရန် ကြိုးပမ်းရာ၌ စည်း မျဉ်းရေးရာများတွင် တစ်စထက်တစ်စ အားနည်းလာသဖြင့် နယ်ပယ်ဒေသများအကြား အလားပြိုင်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါ သည်။

အစိုးရစနစ်၏ခက်ခဲရှုပ်ထွေးခြင်းအားပုံစံချမှတ်ခြင်း
.....

သင့်လျော်သောလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကိုဒေသန္တရ သို့မဟုတ်ပြည်နယ်အစိုးရထံလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း ဖြင့်အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမှုစနစ်သည်အစိုးရ၏ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများကိုမျှဝေထမ်းဆောင်နိုင်စေပြီး နိုင်ငံတော်အစိုးရကိုလည်းအဓိကစိန်ခေါ်မှုများနှင့် ဦးစားပေး လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ်တွင် ပို၍ အလေးပေးနိုင်စေပါသည်။

မလိုအပ်ပဲ လုပ်ငန်းစဉ်များကိုထပ်မံလုပ်ဆောင် ခြင်းနှင့် များပြားသော လုပ်ငန်းစဉ်လည်ပတ်ရေး စားရိတ်များ

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရာတွင် အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းတာဝန် များကို ကဏ္ဍတစ်ခုထက်ပို၍ ထပ်မံလုပ်ဆောင်မှုများ ဖြစ် ပေါ်နိုင်ပြီး ခရီးမတွင်ကျယ်ပဲ အပ်ကြောင်းထပ်နေသော သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသော မူဝါဒများကို နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင်ပေါ်ပေါက်စေနိုင်ပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေသော စနစ်များတွင် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးတွင် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ထားသော သို့မဟုတ် လစာပေးထားရသော အရာရှိ များ ပိုမိုများပြားလာမှုကြောင့်ပို၍စားရိတ်ကုန်ကျနိုင် ပါသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ သင့်လျော်သော အသွင်သဏ္ဍန်နှင့် ပုံစံချမှတ်မှုကို သတ်မှတ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲကြသူများအတွက် စိန်ခေါ်မှု အရှိ ဆုံးသော တာဝန်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ အောင်မြင်မှုဟူသည် အာဏာလွှဲပြောင်း ပေးရာတွင် ကြားမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးသူများသာမက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ နိုင်ငံ ရေး ပါတီစနစ်၏ ပြောင်းလဲစေသော တွန်းအားများနှင့်လည်း သက်ဆိုင်နေပါသည်။ အာဏာရလိုမှုသည် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွားအတွက် အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းနစ်အား အလွဲသုံးစားပြုခြင်းကို ဦးတည်စေပါသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို လွှမ်းမိုးသည့် အခြားအရေးပါသော အနေအထားနှင့် ဆက် စပ်နေသည့် ဖြစ်နိုင်ခြေများသည် အထူးသဖြင့် ပါတီများကို ဒေသန္တရစနစ်အား ကျင့်သုံး စေပါက တိုင်းပြည်တစ် ပြည်အတွင်းရှိ နိုင်ငံရေးပါတီစနစ်၏ ပြောင်းလဲစေသော တွန်းအားများပင် ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဒေသန္တရစနစ်အရအာဏာခွဲဝေပေးခြင်းခံရသော နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများသို့မဟုတ်လွတ်လပ်သော ဒေသန္တရ အဖွဲ့အစည်းများက ဒေသန္တရနိုင်ငံရေးနယ်ပယ်အပေါ်ကြီးစိုးနိုင်သည့် အတိုင်းအတာသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ် မှု တစ်ခုအနေဖြင့်အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအာဏာကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင်ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။၅

၃။ ပုံစံချမှတ်ရေး နည်းလမ်းများ

၃.၁။ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံ။ ပုံစံကျသော ဖွဲ့စည်းပုံကို တည်ဆောက်ခြင်း

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ ပုံစံချမှတ်မှုစနစ်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေဒေသအလိုက် ဖွဲ့စည်းပုံကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဤအကြောင်းအရာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အောက်ပါမေးခွန်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။

- နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် အစိုးရ၏ အဆင့်များမည်မျှ ထားရှိသင့်သနည်း။ ယခင်အစိုးရ၏ ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်ရသော် အစိုးရ၏အဆင့်များကို ထပ်တိုးရန် သို့မဟုတ် လျှော့ချရန် အကြောင်းရင်းများ ရှိပါသလား။ ဤကဲ့သို့ ပြောင်းလဲခြင်းအတွက် မည်သည့် အကျိုးဆက်များ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သနည်း။
- တိုင်းပြည်အတွင်းရှိ နယ်မြေဒေသအားလုံးသည် အစိုးရ၏အဆင့်များကို တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ပေးသင့်ပါသလား။
- အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ဆင့်၌ မဲဆန္ဒရှင်နယ်ပယ်ပေါင်း မည်မျှရှိနေနိုင်သနည်း။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်နယ်အဆင့် တွင် အစိုးရ၏ ဝန်ဆောင်မှုများကို အနည်းဆုံး ကုန်ကျစားရိတ်ဖြင့် အကောင်းမွန်ဆုံး ထမ်းဆောင်ရန် မည်သို့ လုပ်ဆောင်သင့်သနည်း။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အချို့သော အင်္ဂါရပ်များကို ပို၍နောက်ကျသော အနေအထားသို့ ရောက်ရှိအောင် စီစဉ်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသလား။ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသလား။
- ပို၍နောက်ကျသော အနေအထားတစ်ခုတွင် ပြည်တွင်းအာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေသောပုံစံကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် မည်သည့်နည်းလမ်းများ ရှိပါသနည်း။

ပုံ ၃။ အစိုးရအဆင့်များ

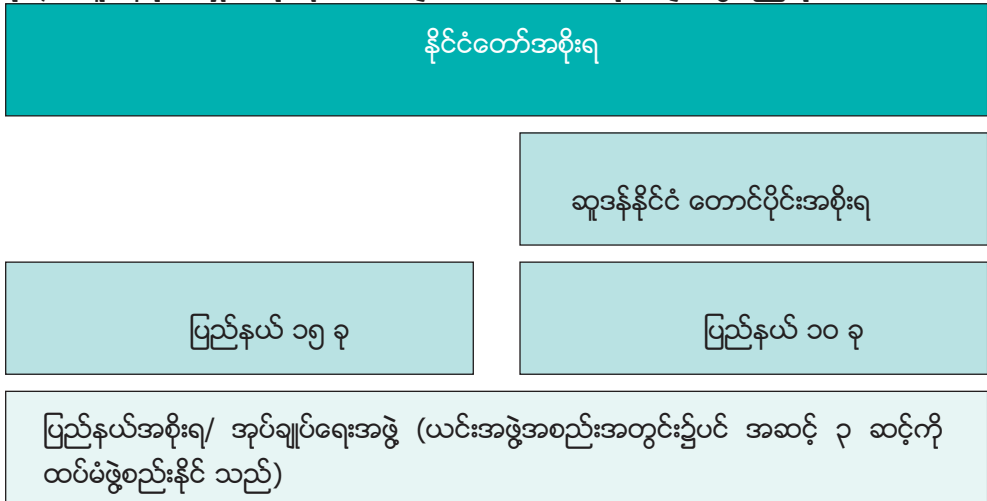
အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ခုအတွင်းရှိ မဲဆန္ဒနယ်များ

၃.၁.၁။ အစိုးရအဆင့်များ၏ အရေအတွက်

နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ ဒေသန္တရ/ခရိုင်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်ဟူ၍ အစိုးရ/ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏ အဆင့်သုံးဆင့်ကို ယေဘုယျအားဖြင့် တွေ့ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် 'ပြည်နယ်အဆင့်' တွင် အစိုးရ/ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ ဒေသန္တရ အဆင့်များစွာဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသောကြောင့်

ဒေသန္တရ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ခရိုင်အဆင့်များသို့ အာဏာလွှဲပြောင်းသတ်မှတ်ပေးခြင်းသည် ထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ဟန်ချက်ညီမှုရေးအပေါ် ကြီးပမ်းအားထုတ်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ပြည်နယ်အစိုးရများသို့ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းသည် တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုကို ပို၍အလေးထားခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။	လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်းသည် စနစ်မကျလှပေ။ ယခင်ကသဘောတူညီမှုများနှင့်သမိုင်းကြောင်းအရ အဖြစ်အပျက်များသည် အစိုးရအဆင့်များ၏ အရေအတွက်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ အစိုးရ၏အဆင့်များသည် နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် အချိုးညီစွာ တည်ရှိနေ ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံ၏အချို့သော နယ်မြေအစိတ်အပိုင်းများတွင် အစိုးရအဆင့်များကို ပို၍များပြားစွာဖွဲ့စည်းထားရှိသည့်အချိုး မညီသော သမားရိုးကျ ပုံစံချမှတ်မှုကို အခါအား လျော်စွာ သတ်မှတ်ထားပါသည်။ (ဥပမာ- ပုံ ၄ ကို ကြည့်ပါ)
---	--

ပုံ ၄။ ဆူဒန်နိုင်ငံရှိ အစိုးရအဆင့်များ၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံ

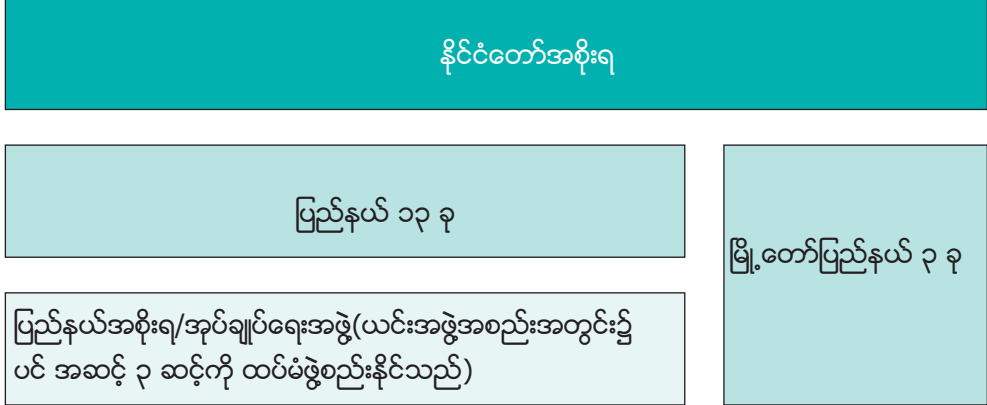

အချို့သောနိုင်ငံများတွင် အောက်ပိုင်းရှိ အစိုးရအဆင့်များသည် နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် နီးကပ်စွာဆက်စပ်နေသော နယ် ပယ်ဒေသတစ်ခု၏ အစိတ်အပိုင်းများကိုသာ အကျုံးဝင်ပါသည် (၂၀၀၅ မှ ၂၀၁၁ အတွင်း ဆူဒန်နိုင်ငံ ၆ တာဝန်နီးယား) ဥပမာအားဖြင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတွင် ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဆူဒန်နိုင်ငံတောင်ပိုင်းအပေါ် စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင် သော အစိုးရ၏ အခြားသောသီးသန့်အဆင့်တစ်ခုကို ဖန်တီးပေးခဲ့ပါသည် (ပုံ ၄ ကို ကြည့်ပါ)။ ဆူဒန်ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေသစ်ကို ဦးတည်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများတွင် စစ်ပွဲအပြီး ဆယ်စုနှစ်များစွာ ကြာ မြင့်သောအခါ ဆူဒန်တောင်ပိုင်း ပြည်သူများအတွက် ဘုံနယ်မြေတစ်ခုကို ရရှိနိုင်ရန်အတွက် အစိုးရ၏အခြားသော အဆင့်တစ်ခုကို ထပ်တိုးရန် တောင်ပိုင်းဒေသရှိ သူပုန်များက တောင်းဆိုလာကြပါသည်။

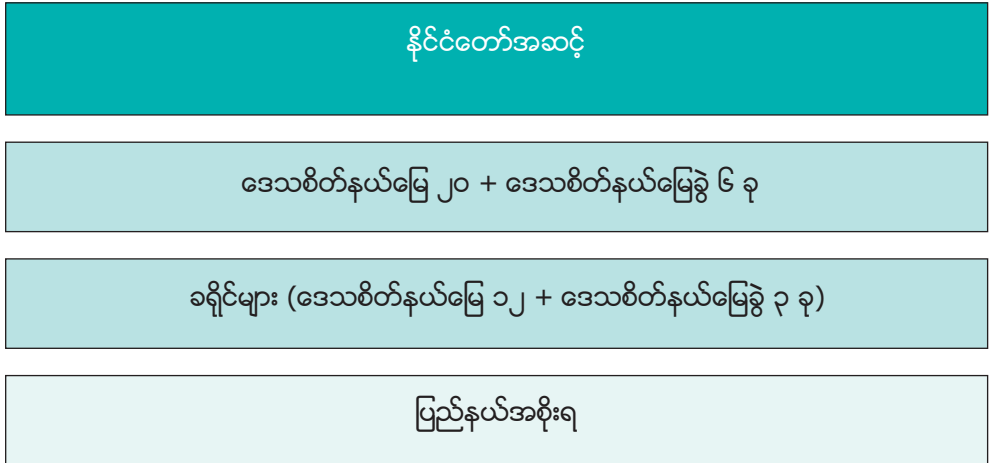
အခြားသောတိုင်းပြည်များတွင် အစိုးရ၏ မြို့တော်နယ်နိမိတ်သည် နိုင်ငံတော်အဆင့်၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်သာရှိပြီး ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များက အုပ်ချုပ်ခြင်းမဟုတ်ပါ။ ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် သမိုင်းကြောင်းများအရ မြို့တော်သုံးခုတွင် ဂျာမနီ နိုင်ငံ၏အခြားသော အစိတ်အပိုင်းများ၌ထားရှိသည့် အစိုးရ၏ တတိယအဆင့်ကို ဖယ်ရှားသော မြို့တော်နယ်မြေနှင့် ပြည်နယ်များ ပါဝင်ပါသည် (ဟမ်းဘွာဂ်မြို့တော်နယ်မြေ၏ ဝန်ကြီးချုပ် သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်သူသည် ဟမ်းဘွာဂ်မြို့၏ မြို့တော်ဝန်လည်း ဖြစ်သည်) (ပုံ ၅ ကို ကြည့်ပါ)။

ပုံ ၅။ ဂျာမနီနိုင်ငံရှိ အစိုးရ/အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များမှ အဆင့်များ၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြားနိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် ကြီးမားသော ဒေသန္တရနယ်မြေများအတွင်းရှိ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏ ကြားအဆင့်တစ်ခုကို ထပ်မံဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ အဆိုပါအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရအား ယင်း၏မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ဒေသစိတ် နယ်မြေများ (ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် ခရိုင်များအဆင့်နှင့် ညီမျှသည့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံအတွင်းရှိ နယ်မြေများ) တွင် ယင်းတို့၏ မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည့် အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များဖြစ်သည့် ခရိုင်များရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် သေးငယ်သော ဒေသစိတ်နယ်မြေများတွင်မူ ယင်းတို့၏အရေးကိစ္စများကို စီမံအုပ်ချုပ်ရန်အတွက် အဆိုပါ အဆင့်ကို မလိုအပ်သောကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေးခရိုင်အဆင့်များ မရှိပါ။၈

ပုံ ၆။ ဆွစ်ဇာလန် နိုင်ငံရှိ အစိုးရ/အုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်များ၏ အစိတ်အပိုင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံ

အဓိကအချက်မှာ အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်မှုအဆင့်အသီးသီးဖြင့် အချိုးမညီသော အဓိကအချက်မှာ အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်မှုအဆင့်အသီးသီးဖြင့်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် စီးပွားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အလားအလာကောင်းခြင်းများသို့မဟုတ် အဖွဲ့ခွဲတစ်ခုချင်းစီ ၏ အကျိုးရရှိနိုင်မှု သို့မဟုတ် လက္ခဏာရပ်များကို အခြေခံလျက် ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများကို ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုကို ရရှိစေရန် ညီတူညီမျှဖြစ်ရေးကို အခြေခံသည့် အစိုးရ၏ ဒေသန္တရ အဆင့်များကို လိုအပ်ပါသည်။

အချိုးမညီသော အာဏာခွဲဝေချပေးမှုသက်သက်သည် ပင်ကိုယ်အားဖြင့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု၏ အတိုင်းအတာကို ညွှန်ပြခြင်းမရှိပါ။ ဆူဒန်တောင်ပိုင်းတွင် ထပ်တိုးထားသော အစိုးရ၏ ကြားအဆင့်တစ်ခုသည် အရေးပါသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကိုရရှိသဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ ဟန်ချက်ညီမှုအပေါ် ကြီးမားစွာလွှမ်းမိုးမှုရှိပြီး ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုများ၏ ရှေ့ပြေးအဆင့်များလည်း ဖြစ်သော်လည်း ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံရှိ အချိုးမညီသော အုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်များသည် အမှန်တကယ် အကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိပါ။

၃.၁.၂။ အစိုးရ၏အဆင့်တစ်ခုအတွင်း နယ်မြေအလိုက် အဖွဲ့အစည်းများအား ပုံစံချမှတ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် အစိုးရ/အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များ၏ အရေအတွက်အပြင် အဆိုပါ အဆင့်တစ်ဆင့်ချင်းစီတွင်ရှိသော အစိုးရ/အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ခွဲများ၏ အရေအတွက်ကိုပါ သတ်မှတ်ရန် ဆုံးဖြတ်ကြရပါမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများက ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများအား တည်ဆောက်ရာတွင် အသုံးပြုမည့် စံသတ်မှတ်ချက်သည်လည်း အလွန်အရေးကြီးလှပါသည်။ ပြီးခဲ့သောပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှု၏ အင်္ဂါရပ်များအပေါ် အခြေခံလျက် အဆိုပါ စံသတ်မှတ်ချက်များကို ကြိုတင်ဆုံးဖြတ်လေ့ရှိသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည်

စီးပွားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အလားအလာကောင်းခြင်းအရသော်လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့တစ်ခုချင်းစီ၏ အကျိုးအမြတ်ရရှိနိုင်မှုအရသော်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ်များကိုအခြေခံ၍သော်လည်းကောင်း၊ ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင် စေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား အတည်ပြုခြင်းသည် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ်ကို အခြေပြုသော ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများကို လိုအပ်သောငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှု၏ အောင်မြင်ခြင်းအပေါ်တွင် မူတည်နေသော ကြောင့် ပုံစံတစ်ခုချင်းစီ၏ အဆိုးအကောင်းပေါ်တွင် ရွေးချယ်ခြင်းသည် မဖြစ်နိုင်ပေ (ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား၊ ဆူဒန် စသဖြင့်)။ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များအပေါ် အခြေပြုသည့် ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများအား ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် ဤကဲ့သို့သော ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုသည် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ်များအား ခိုင်မာစေမည့် စဉ်ဆက်မပြတ် လိုက်လျောမှုများကို တောင်းဆိုနိုင်သောကြောင့် နိုင်ငံတော်က ချုပ်ကိုင်ထားသော အာဏာများအား လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။ (စပိန်နိုင်ငံရှိ ကာတာလိုနီးယား)။ နယ်မြေ ဒေသအလိုက် အဖွဲ့များသည် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ် တစ်ခုတည်းကိုသာ အသားပေးလေ့မရှိကြသောကြောင့် ကိုယ်ပိုင် လက္ခဏာရပ်အမျိုးမျိုးကို အခြေပြုသည့် ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများသည် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများကို အသစ်ထပ်မံ၍ ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။ နောက်ထပ်ပေါ်ပေါက်လာသော လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အကျိုးစီးပွားကို မျှမျှတတ စဉ်းစားပေး ခြင်းမရှိပါက ပဋိပက္ခကိုအစပျိုးပေးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဘက်မှကြည့်လျှင်လည်း အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ် မှု၊ ပထဝီဝင်အနေအထား၊ အရင်းအမြစ်များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများစသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များကိုသာ အခြေပြု လျက် စီးပွားရေးအရ 'အသင့်လျော်ဆုံးသောပမာဏ' အား သတ်မှတ်ခြင်းသည် ထိရောက်ပြီး ခရီးပေါက်သော အစိုးရကို ဧကန်မချ ဖန်တီးပေးမည် မဟုတ်ပါ။ ဒေသန္တရအဆင့်တွင် ခွဲခြားကန့်သတ်ထားမှုများကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများနှင့် ဖယ်ကြည့် ပထဝီဝင်ထားမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါက ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းချက် ထုတ်နိုင်မည်မဟုတ်ပဲ ယင်းတို့အား အောက်ပိုင်းအဆင့်များသို့ တာဝန်ပေးအပ်ရပေမည်။ ပြည်သူများက လက်ခံသည့် စီးပွားရေး အလားအလာရှိသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ရောစပ်ပေါင်းစည်းထားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖန်တီးရန် လိုအပ်ပါသည်။^၉ နီပေါနိုင်ငံတွင် ပြည်တွင်းနယ်နိမိတ် ကန့်သတ်ခြင်းဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆက်လက်ကျင်းပနေသော ဆွေးနွေးပွဲများက အဆိုပါအရေးကိစ္စများအား ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် ဆက်စပ် နေသော စိန်ခေါ်မှုများကို အလေးပေးဖော်ပြလျက် ရှိပါသည်။

၇။ နီပေါအစိုးရ၏အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းစနစ်အတွင်း အစိတ်အပိုင်းများ ဖွဲ့စည်းပုံအား ဆွေးနွေးခြင်း*

နီပေါနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံတော်ပြန်လည်ပုံစံချမှတ်ရေးနှင့် နိုင်ငံတော်အာဏာကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေရေးကော် မတီသည် နိုင်ငံများ ၏ အရေအတွက်၊ အမည်များနှင့် နယ်နိမိတ်များ၊ အနာဂတ်တွင် အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးသော/ဗဟိုအစိုးရစနစ် ပုံစံ ချမှတ်မှုအရ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ၊ စီးပွားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အလားအလာများ၊ ရင်းမြစ်များ ဖြန့်ဝေရေးနှင့် အခြား သောအကြောင်းအရင်းများကို အခြေပြုလျက် ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများကို အသေးစိတ် ရှင်းလင်းဖော်ပြသော ဆွေးနွေးမှုတစ်ခုအား ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါသတ်မှတ်ချက်ဘောင်များနှင့်အညီ မြေပုံနှစ်မျိုးနှစ်စားကို ရေးဆွဲသတ်မှတ်ခဲ့ပါ သည်။ တစ်ခုမှာ ခရိုင် ၁၄ ခုပါဝင်ပြီး အခြားတစ်ခုမှာ

ခရိုင် ခြောက်ခု ပါဝင်ပါသည်။

*နီပေါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆွေးနွေးပွဲ (CCD) ကို ကြည့်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် CCD ၏ နောက်ဆုံးပြင်ဆင်ထားသော အချက် အလက်များ၊ ၂၀၁၀၊ ဇန်နဝါရီ၊ ၁၈

အခြားသော အရေးပါသည့် အကြောင်းအရာတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ယင်းအား အတည်ပြုပြီးနောက် ပြည်တွင်းရေးရာ နယ်နိမိတ် ကန့်သတ်ချက်များအား ပြောင်းလဲရန်ပုံစံများ ပါဝင်သင့်ခြင်း ရှိမရှိပင်ဖြစ်ပြီး အကယ်၍ ရှိမည်ဆိုပါက ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို မည်သူက ပါဝင်ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ပြည်တွင်း နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ချက်များသည် အုပ်ချုပ်ရေး ခရိုင်များထက်စာလျှင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများအား ပို၍ဖန်တီးနိုင်ပါက ယင်းမေးခွန်းသည် ပို၍အရေးကြီးလာပါသည်။ ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ဟူသည့် ရှုထောင့်နှစ်မျိုး ရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်ကသာ အာဏာကို ပြင်းထန်စွာ ချုပ်ကိုင်ထားသော စနစ်များတွင် ရှုထောင့်နှစ်မျိုးစလုံးကို နိုင်ငံတော်ကသာ ချမှတ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် သာမာန်ဥပဒေကို ရေးဆွဲခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ဆောင်ရွက်ပါသည် (ဘီနင်း)။^{၁၀} အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုကလည်း ပြည်တွင်း နယ်နိမိတ် ကန့်သတ် ချက်များအား ပြောင်းလဲသည့်ဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အတွင်း ထောက်ခံခံအများဆုံး ရရှိရုံမျှမကပဲ အကျိုးသက်ရောက်မှုကိုခံရသော အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်သည့် အဆိုပါကိုယ်စားလှယ်များ၏ ထောက်ခံခံ သုံးပုံနှစ်ပုံ ကိုရရှိရန် လိုအပ်သည်ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားနိုင်ပါသည် (ဘယ်လ်ဂျီယံ)။^{၁၁} အချို့သော တိုင်းပြည်များတွင်မူ သက်ဆိုင်ရာ နယ်မြေ ဒေသများ၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ သဘောတူခွင့်ပြုပေးရန် ပြဌာန်းထားပါသည် (မလေးရှား)။^{၁၂} နိုင်ငံတော် အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်များတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ထောက်ခံခံအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကလည်း ဒေသ အစိတ်အပိုင်းများအတွင်းရှိ နိုင်ငံသားများ၏ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲဖြင့် ပံ့ပိုးမှုကို လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည် (ဆွစ်ဇာလန်)။^{၁၃}

၃.၂။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အရေးပါမှု အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ စနစ်ကျသော ပုံစံချမှတ်မှုအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အရေးပါမှု အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ပေး သင့်ပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အရေးပါမှု အတိုင်းအတာ (ဤအခန်းတွင် အရေးပါသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းဟု ရည်ညွှန်းပါသည်)ကို နိုင်ငံတော်အဆင့်မှ အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်း အဖွဲ့အစည်းများသို့ လွှဲပြောင်းပေးသည့် အမှန်တကယ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများဖြင့် ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ ဤသို့ ဆန်းစစ်ရာတွင် အောက်ဖော်ပြပါ အကြောင်းအရာများကို အထူးဂရုပြု၍ သုံးသပ်သင့်ပါသည်။

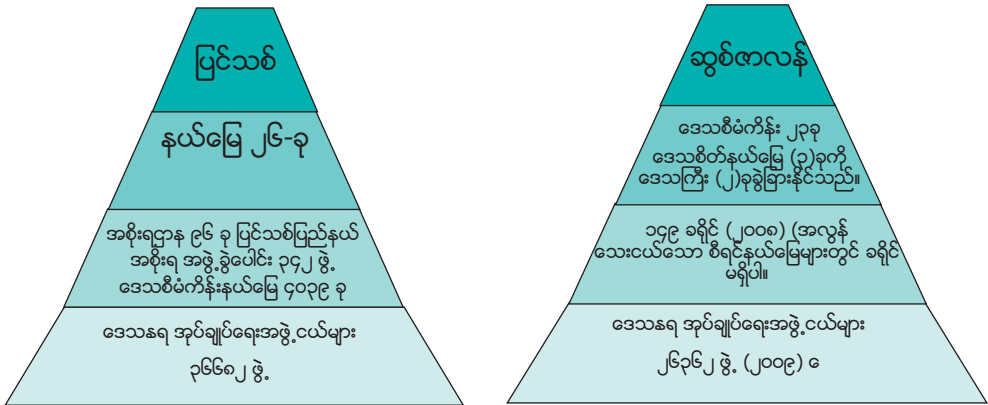
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် မည်သည့်အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေး နှင့် ဘဏ္ဍာရေး လုပ်ငန်းတာဝန်များကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်သင့်သနည်း။ အစိုးရ၏ မည်သည့် အလွှာအဆင့်ကို ပေးအပ်မည်နည်း။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် တစ်ပြေးညီတည်း ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးပါသလား။ သို့မဟုတ် အခြေအနေအရပ်ရပ်ပေါ်မူတည်၍

(လူဦးရေသိပ်သည်းမှု၊ လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများ စသဖြင့်) အချိုးမညီစွာ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးပါသလား။

- အချို့သော အဆင့်များသည် ထိပ်ပိုင်းအဆင့်ရှိ အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများသက်သက် အဖြစ်သာ တည်ရှိနေခြင်း ဖြစ်ပါသလား။ အစိုးရ၏ အခြားသော အဆင့်များတွင် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာကို ရရှိပါသလား။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် အစိုးရ၏ အဓိက ကဏ္ဍသုံးရပ်အနက် မည်သည့်ကဏ္ဍကို အောက်ပိုင်းအဆင့်များ၌ ဖွဲ့စည်းထားရှိနိုင်သနည်း။

ပုံ ၇ သည် ပြင်သစ်နှင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတို့အတွင်း အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ သမားရိုးကျပုံစံကို ဖော်ပြပါသည်။ ယင်းတို့သည် အလားသဏ္ဍာန်တူသည်ဟု ထင်ရသော်လည်း ၁၉၈၂ တွင် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် အာဏာခွဲတမ်းချပေးမှု အများဆုံးနိုင်ငံများတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံထက်ပို၍ ဗဟိုအဆင့်တွင် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားပါသည်။ အစိုးရ၏ သမားရိုးကျ ပုံစံချမှတ်မှုသည် အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အရေးပါသော အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ် မပေးနိုင်ကြောင်းကို အောက်ပါပီရမစ်များက အလေးပေးဖော်ပြနေပါသည်။ တဖန် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အရေးပါမှု အတိုင်းအတာသည် အစိုးရ၏အဆင့်အသီးသီးသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာနှင့် အရင်းအမြစ်များပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ဒေသစိတ်နယ်မြေများသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ ဒေသများထက်စာလျှင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်များကို ပို၍ရရှိပါသည်။ (ဥပမာ- ဒေသစိတ်နယ်မြေများ၏ အရေးပါသော အခွန်ကောက်ခံရေး အာဏာ)။ ဆွစ်ဇာလန်၏ ခရိုင်များသည် ဒေသစိတ်နယ်မြေ၏ မူဝါဒအား အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရေးကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်သော အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့များဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းထားသော်လည်း ယင်းတို့၏ ခေါင်းဆောင်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါသည်။ ပြင်သစ်တွင်မူ အစိုးရဌာနများအတွင်း ထမ်းဆောင်မည့် စီရင်စုနယ်၏ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကို သမ္မတက ခန့်အပ်၍ ယင်းသည် ဗဟိုအစိုးရ၏ မူဝါဒကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ပေးပါသည်။

ပုံ ၇။ ပြင်သစ်နှင့် ဆွစ်ဇာလန်တို့ရှိ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ ပုံစံချမှတ်မှုများ

နိုင်ငံရပ်ခြားတွင်ရှိသော ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ငယ်များကိုမူ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မပြုပါ။

၃.၂.၁။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးရှုထောင့်များ အရေးပါသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းဆိုသည်မှာ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်အာဏာကို အစိုးရ၏ အဆင့် အသီးသီးသို့ တာဝန် ပေးအပ်ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု အတိုင်းအတာသည် နိုင်ငံတော်အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်၌သာ တင်းကြပ်စွာ ချုပ်ကိုင်သော အသွင်ဆောင်သည့် စနစ်များမှ အာဏာများကို လက်အောက်အဆင့်အသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းတာဝန်ပေးအပ်သော စနစ်အထိ စနစ်များ အားလုံးတွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်မည့် အကျိုးဆက်များအပေါ်တွင် မူတည်၍ ကွာခြားပါသည်။ အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု အနေအထားကို ပို၍တိကျစွာတိုင်းတာရန် ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၊ နိုင်ငံရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း ဟူသည့် အချက်အချာကျသော အခြေခံသဘောတရားသုံးမျိုးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါမည်။ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတော်၏အာဏာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများက ပိုင်ဆိုင်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရရှိသည့်အတိုင်းအတာကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ နိုင်ငံရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းသည် ဗဟို အစိုးရက ဒေသန္တရအစိုးရများအားကိုယ်စားပြုခြင်းစသည့် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ရန် ခွင့်ပြုသော အတိုင်းအတာဖြစ်ပါသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဘဏ္ဍာရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဆိုသည်မှာ ဗဟိုအစိုးရများ က ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာတာဝန်များကို ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများထံ လွှဲပြောင်းပေးအပ်သော အတိုင်းအတာကို ဆိုလိုပါသည်။ အဆိုပါ သဘောတရားသုံးခုအား ခွဲခြားထားခြင်းသည် တိုင်းတာမှုများအတွက် လွယ်ကူစေသော်လည်း ထိရောက်သော အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးမှု ဖြစ်စေရန်အတွက် ယင်းတို့ သုံးမျိုးလုံးကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေမှုများသည် နိုင်ငံရေးအရ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းအား အထောက်အကူ ပြုခြင်း၊ လိုက်နာခြင်းမရှိပါက အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းသည် အရာရောက်မည် မဟုတ်ပါ။

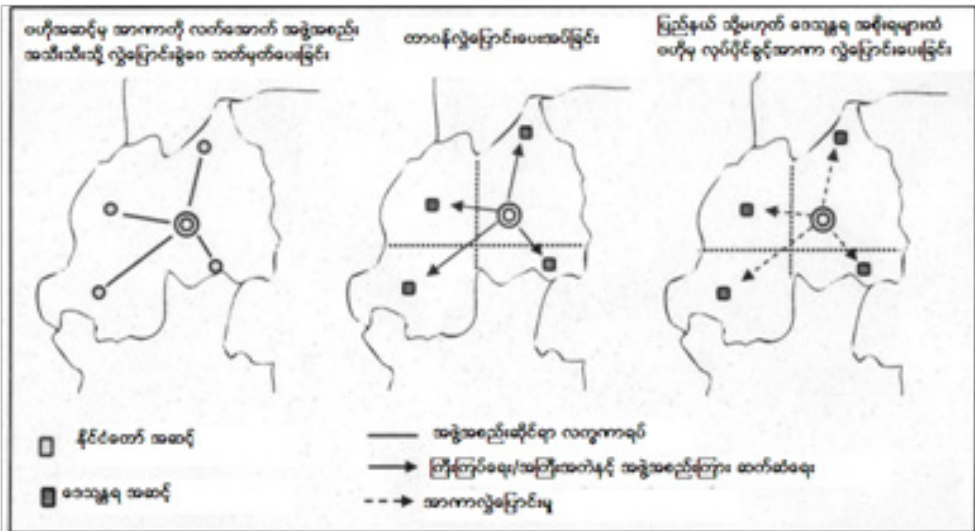
ယင်းပုံစံသုံးမျိုးကို အောက်တွင်ဆွေးနွေးထားပါသည်။

အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း

အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းတွင်လည်း 'ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာကို လက်အောက် အဖွဲ့အစည်းအသီးသီး သို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း' ၊ 'တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်း' နှင့် 'ပြည်နယ်သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများထံ ဗဟိုမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း' ဟူ၍ အသွင်သဏ္ဍာန်သုံးမျိုးဖြင့် ကွဲပြားမှုများရှိပါသည်။ ဝေါဟာရတစ်ခုချင်းစီသည် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အပြည့်အဝ ဖော်ဆောင်နိုင်ပါသည်။

ပုံ ၈။ ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း၊

တာဝန် လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်းနှင့် ပြည်နယ်သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများထံ ဗဟိုမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း - ကွဲပြားခြားနားချက်များ

ရင်းမြစ်။ ဘော့ကင်ဖိုးဒါ၊ M၊ တရားဥပဒေ ရှုထောင့်မှ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း။ ပုံစံများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ (GieBen: TransMIT၊ ၂၀၁၀)။

အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းဟူ၍ ပုံစံများရှိကြပါသည်။ ထိရောက်သော အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း ဖြစ်စေရန်အတွက် ယင်းတို့သုံးမျိုးလုံးကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

ဗဟိုအစိုးရသည် ယင်း၏ဌာနခွဲများ၌ မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်တာဝန်ဝတ္တရားများကို လွှဲပြောင်း ပေးသောအခါ ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးသို့လွှဲပြောင်းခွဲဝေ သတ်မှတ်ခြင်းပုံစံကို အသုံးပြုပါသည်။ ဤသို့ လွှဲပြောင်းပေးရာတွင် ပထဝီဝင်အနေအထားအရ အာဏာခွဲဝေလွှဲပြောင်းခြင်းကိုပြောင်းလဲစေသော်လည်း

တာဝန်ဝတ္တရားနှင့် အာဏာသည် ဗဟိုအဆင့်၌သာ ရှိပါသည်။ ဤသို့ ခွဲဝေခြင်းစနစ်သည် အစိုးရ၏

အောက်ပိုင်းအဆင့်များသို့ အာဏာကို အမှန်တကယ် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း မဟုတ်သောကြောင့် အစိုးရ၏ အခြားသော အဆင့်များကို ဖန်တီးပေးနိုင်စွမ်းမရှိပါ။ ဥပမာအားဖြင့် အထက်တန်းကျောင်းများသည် နိုင်ငံတော်ဥပဒေက အုပ်ချုပ်ပြီး နိုင်ငံပိုင်အဖွဲ့အစည်းများက အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သည့် နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စပင်ဖြစ်သည် (ကျောင်းဆောက်ခြင်း၊ ကျောင်းများကို ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ခြင်း၊ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများကို ပုံစံချမှတ်ခြင်း၊ ဆရာများငှားရမ်းခြင်းနှင့် လစာပေးခြင်း)။ အတိုချုပ်ဆိုရလျှင် ကိစ္စရပ်အားလုံးကို နိုင်ငံတော်အဆင့်မှသာ အကောင်အထည်ဖော်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အထက်တန်းကျောင်းများသည် မြို့တော်အတွင်း၌သာ တည်ရှိသည်မဟုတ်ပဲ နိုင်ငံ အနှံ့အပြားတွင် တည်ရှိနေသဖြင့် နိုင်ငံတော် အဖွဲ့အစည်း၏ သဘောသဘာဝကို ပြောင်းလဲခြင်းမပြုပဲ ယင်းတို့အား ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရန် နိုင်ငံအတွင်းရှိ အစိုးရဝန်ထမ်းများနှင့် ဆရာ/ဆရာမများကို စေလွှတ်ရသည်။ တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးခြင်းတွင် ဗဟိုအစိုးရအား ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးနှင့် အစိုးရ၏ အခြားသောအဆင့်တစ်ခုမှပြည့်သူလုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရန်အတွက် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ဝတ္တရားများကို လွှဲပြောင်းပေးရန် ပြဌာန်း ထားပါသည်။ တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးခြင်းသည် ဗဟိုအစိုးရအား အကြီးအကဲဟု ယူဆပြီး ပြည်နယ်အဖွဲ့အစည်းကို လက် အောက်ခံအဖြစ် ယူဆသည့် အကြီးအကဲနှင့် လက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းကြား ဆက်ဆံရေးကို အသားပေးပါသည်။ ကြီးကြပ်ရေး၏ အတိုင်းအတာများသည် ကွဲပြားခြားနားကြပြီး အောက်ပိုင်းအဆင့်တွင် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အနည်း ငယ်သာ ခွင့်ပြုထားသည့် အရေးပါသော ဗဟိုအစိုးရ၏ ကြီးကြပ်မှုများလည်း ပါဝင်နိုင် ပါသည်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် စနစ်ကျသော လမ်းညွှန်ချက်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုများရှိနေ သော်လည်း ဗဟိုအစိုးရသည် ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများအား အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် မူဝါဒများကို အကောင် အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးကို အပြည့်အဝ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အထက်တန်းကျောင်းများသည် နိုင်ငံတော်ဥပဒေက အုပ်ချုပ်ထားသော နိုင်ငံပိုင်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ် သော်လည်း ယင်းတို့အား တာဝန်ခွဲဝေဆောင်ရွက်ပေးခြင်းသည် အမျိုးသားပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ကြီးကြပ်မှုအောက် တွင်ရှိသော ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများ၏ တာဝန်သာ ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ်သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများထံ ဗဟိုမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းသည် အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်း သဘောအသက်ရောက်ဆုံးသော ပုံစံကို ကိုယ်စားပြုပြီး ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရအား အာဏာများကို လွှဲပြောင်းပေးပါသည်။ တဖန် ယင်းစနစ်တွင်လည်း များစွာသောနမူနာပုံစံများ ရှိပါသည်။ လွှဲပြောင်းပေးအပ်သည့် အရာများတွင် နယ်ပယ်တစ်ခုနှင့် သက်ဆိုင် သည့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် (အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အရေးပါသည့် ကိုယ်ပိုင် ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရှိ) ကန့်သတ်ထားသော အာဏာများ ပါဝင်နိုင်သည်။ သို့တည်းမဟုတ် စည်း မျဉ်းများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များအပြင် ချမှတ်ထားသော မူဝါဒများနှင့် နည်းလမ်းများကို ကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် ဥပဒေပြုရေး အာဏာများကို အသုံးပြုသော ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့သည် ပို၍ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှု သဘောဆန်ပါသည်။ တာဝန်လွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်း အတိုင်းအတာအပေါ်မူတည်၍ ဗဟိုအစိုးရ သည် ကန့်သတ်ထားသော အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိသာ ဝင်ရောက် စွက်ဖက်မှုများ ပြုနိုင်ပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရသည် ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများအပေါ် ခွင့်ပြုမိန့်များချမှတ်ခြင်း မရှိတော့သဖြင့် နိုင်ငံရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းကို တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးမှုနှင့် တွဲဘက်လုပ်ဆောင်ရပါမည်။ မဲဆန္ဒရှင် များသည် လူထုရွေးကောက်တင်မြှောက်ပွဲများတွင် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းဖြင့် အဆိုပါတာဝန်ဝတ္တရားကို ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အထက်တန်းကျောင်းများသည် ဒေသန္တရဥပဒေက ထိန်းချုပ်

ထားပြီး ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့များက အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်သည့် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များဖြစ်သည် (စာသင်ကျောင်းတည်ဆောက်ခြင်း၊ စာသင်ကျောင်းများကို စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ ဆရာ/ဆရာမများကို ငှားရမ်းခြင်းနှင့် လစာ ပေးချေခြင်း)။ အတိုချုပ်ဆိုရပါမူ ကိစ္စရပ်တိုင်းကို ဒေသန္တရအဆင့်မှာပင် ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံတော်အတွက် ဆီလျော်သော ပညာရေးမူဝါဒကို ရရှိရန် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ကြပါသည်။

နိုင်ငံရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း

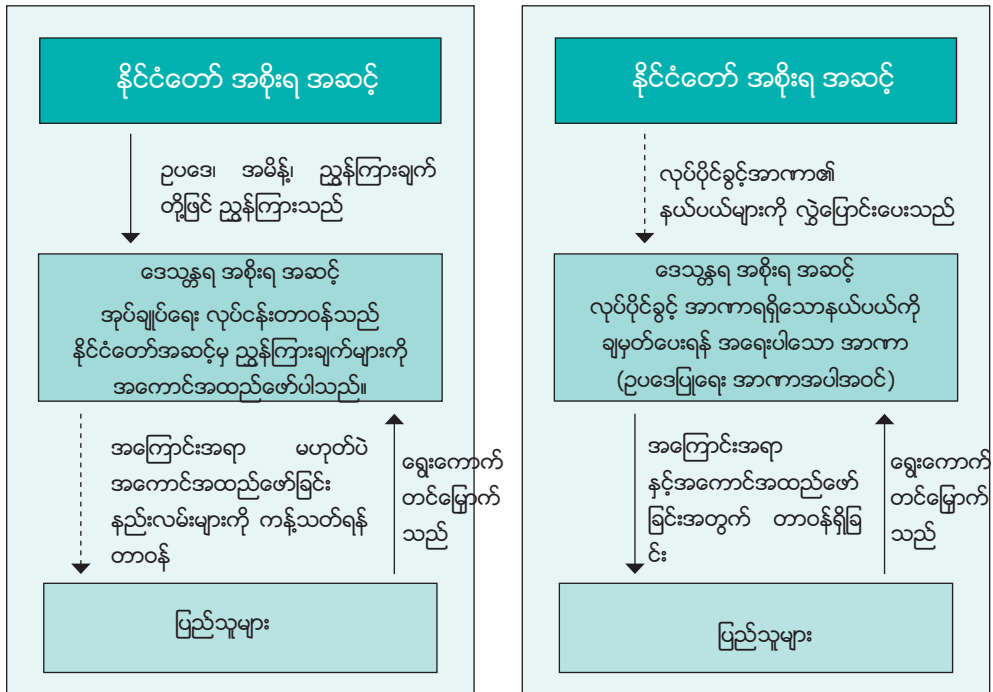
နိုင်ငံရေးအာဏာကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရာတွင် (က) ဗဟိုအစိုးရအဆင့်မှ ပြည်နယ်အစိုးရများသို့ ပြည်နယ်အာဏာပိုင် များကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်နိုင်သော အာဏာကို လွှဲပြောင်းပေးခြင်းနှင့် (ခ) ဒေသန္တရအဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်၏ အစိုးရကို ပုံစံချမှတ်ရန် အာဏာကို လွှဲပြောင်းပေးခြင်းဟူ၍ အခြေခံသဘောတရား နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ ပထမသဘောတရားကို ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်းဟူ၍ အမည်သတ်မှတ်နိုင်ပြီး

အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းတွင် ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်းနှင့် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများထံ ဗဟိုမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းဟူသော ပုံစံများရှိပါသည်။

ယင်းစနစ်အရ နိုင်ငံသားများသည် ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရ အဖွဲ့ခွဲများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်မည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးကောက် တင်မြှောက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဒေသန္တရကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်သော အာဏာ ရှိလျှင်သော်မှ မူဝါဒများကို ထိပ်ပိုင်းအဆင့်များ၌သာ ဆုံးဖြတ်ကြပါက နိုင်ငံသားများသည် မူဝါဒအပေါ် ကန့်သတ်ထားသော အတိုင်းအတာ တစ်ခုထိသာ လွှမ်းမိုးနိုင်ပေလိမ့်မည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံသားများသည် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ခရိုင်၏ အကြီးအကဲကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်သောအခါ ယင်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်သည် ဒေသစိတ်နယ်မြေများ၏ (အထက်တွင်ကြည့်ပါ) အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရန်သာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ဤကိုယ်စားပြုခြင်းကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက်သာ ထိန်းသိမ်းရန် တာဝန်ရှိပြီး ဒေသစိတ်နယ်မြေများအဆင့်တွင် ချမှတ်သည့် အရေးပါသော မူဝါဒများချမှတ်ရန် တာဝန်မရှိပေ။

နိုင်ငံရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ ဒုတိယမြောက်သဘောတရားသည် ယင်းတို့၏ ပြည်နယ်ခေါင်းဆောင်ကို ရွေးချယ်ရန် မဲဆန္ဒရှင်များကို ခွင့်ပြုထားသည့် အပြင် ဤသဘောတရားကို လိုက်နာရန်အတွက် ပုံစံကျသော စီမံဆောင်ရွက်မှုနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ရေး၊ စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ရေးနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ လွှဲပြောင်းပေးအပ်သော တာဝန်ကို ဆန်းစစ်ရေးတို့အတွက် ပြည်နယ်အဆင့်အား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပေးအပ်ထားသည့် ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ချက်တို့ကိုလည်း လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းကို နိုင်ငံတော်အစိုးရထံမှ လွှဲပြောင်းတာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရသည့် မူဝါဒရေးရာများ အပေါ် ပုံစံချမှတ်ရေးနှင့် အသေးစိတ်ပြင်ဆင်ရေးကို ဆောင်ရွက်ကြမည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်ဆန်သော အဖွဲ့အစည်းများက ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။

ပုံ ၉။ နိုင်ငံရေးအရ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ ဥပမာများ

————> တင်းကြပ်သော ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ရေး
 - - - - -> ကန့်သတ်ထားသော/အားနည်းသော ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ရေး

ရင်းမြစ်။ ဘော့ကင်ဖိုးဒ်၊ Mi တရားဥပဒေ ရှုထောင့်မှ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း ပုံစံ။ သဘောထားများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ (GieBen: TransMIT၊ ၂၀၁၀)

ဘဏ္ဍာရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း

ဘဏ္ဍာရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် ဘဏ္ဍာရေး ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။ ဘဏ္ဍာရေးရင်းမြစ်များ လုံလောက်မှုတမူမရှိပါက ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် အာဏာပိုင်များသည် ယင်းတို့အား ထပ်မံပေးအပ်ထားသည့် တာဝန်များကို မျှတစွာ ထမ်းဆောင် နိုင်မည်မဟုတ်ပဲ တာဝန်ယူမှုနှင့် တရားဝင်ဖြစ်ခြင်းကို အားနည်းစေပါသည်။ ထို့အပြင် ဘဏ္ဍာရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းကဏ္ဍကို ဘေးဖယ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် နှောင့် နှေးကြန့်ကြာစေခြင်းသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အခြားသော ရှုထောင့်များကိုလည်း မထိရောက်ခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်စေ ပါသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးထားသော ပြည်နယ်များတွင် ဘဏ္ဍာရေးပုံစံချမှတ်မှု၏ အဓိက အခြေခံသဘောတရား သုံးမျိုး ရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ (က) စားရိတ်သုံးစွဲရေး တာဝန်များကို ပေးအပ်ခြင်း (အစိုးရ၏ မည်သည့်အဆင့်များက သုံးစွဲမည်)၊ (ခ) ရရှိလာသော နိုင်ငံ့ဝင်ငွေများကို ကောက်ခံရန်

တာဝန်ပေးအပ်ခြင်း (အစိုးရ၏မည်သည့်အဆင့်များမှ အခွန်ကောက် ခံမည်) နှင့် (ဂ) အစိုးရ အချင်းချင်းကြား လွှဲပြောင်းမှုများ (အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးသည် နိုင်ငံတော် ဘဏ္ဍာငွေများကို မည်ကဲ့သို့ ခွဲဝေသုံးစွဲကြပြီး မညီမျှမှုများကို တစ်ပြေးညီဖြစ်စေရန် မည်ကဲ့သို့ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက် မည်) ဟူ၍ ဖြစ်ကြပါ သည်။ ထိရောက်မှုရှိသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ရရှိရန်အတွက် တာဝန်များကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်ရန်အာဏာ နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများသည် အသုံးစားရိတ် အတွက် ပေးထားသောတာဝန်နှင့် ဒွန်တွဲနေပါသည်

ဘဏ္ဍာရေး အာဏာ လွှဲပြောင်းခွင့်ခြင်း ကဏ္ဍကို ဘေးဖယ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် နှောင့်နှေး ကြန့်ကြာစေခြင်းသည် အာဏာလွှဲပြောင်း ခွင့်ပေးခြင်း၏ အခြားသော ရှုထောင့်များကိုလည်း မထိရောက်ခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ အသုံးစားရိတ်အတွက် ပေးအပ်ထားသော တာဝန်များသည် တာဝန်များကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်ရန်အာဏာ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် ဒွန်တွဲနေပါသည်။

(တာဝန်ထမ်း ဆောင်နေသော အစိုးရအဆင့်က ပေးသင့်ပါသည်)။ စားရိတ်သုံးစွဲရေး တာဝန်သည် နိုင်ငံတော် ဝင်ငွေများကို ကောက်ခံတင်ပြရေးတာဝန် သို့မဟုတ် အခွန်ငွေများကောင်ခံရေးအာဏာ တို့နှင့် အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေသည်ဟု ယူဆနိုင် သော်လည်း ဤဆက်စပ်မှုသည် နေရာတိုင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်လေ့မရှိပါ။ သင့်လျော်သော ဟန်ချက်ညီမှုကို ရရှိဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ခိုင်လုံသော အကြောင်း ပြချက်များ ရှိနေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် အစိုးရများအား အခွန်ကောက်ခံရေး အာဏာ၏ တာဝန်ကြီးမားသည့် အတိုင်းအတာကို တာဝန်ပေးအပ်ရန်သတ်မှတ် ထားပါက နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် စီးပွားရေး စီမံဆောင်ရွက်ချက်များတွင် လိုအပ်သော အခွန် ကောက်ခံမှုဆောင်ရွက်ချက်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မည် မဟုတ်ပေ။ အလားတူစွာပင် နိုင်ငံတော် အစိုးရကိုသာ အခွန်ငွေကောက်ခံရေး အာဏာကုန်အပ်နှင်းထားပါက မလိုလားအပ်သော အကျိုးဆက်များ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ စားရိတ်ကျခံ သုံးစွဲရေး အာဏာကို နိုင်ငံတော်ဝင်ငွေ ကောက်ခံရေးတာဝန်များနှင့် ခွဲခြားထားခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်အသုံးစားရိတ်၏ အကျိုးအမြတ်များနှင့် ဆုံးရှုံးမှုများအကြား ဆက်စပ်မှုကို မထင်မရှား ဖြစ်စေပါသည်။ အတိအကျ ပြောရသော် ခွဲခြားခြင်းသည် ဒေသန္တရနှင့် ပြည်နယ် နိုင်ငံရေးသမားများအပြင် ယင်းတို့၏ မဲဆန္ဒရှင် များအကြား ဘဏ္ဍာရေး တာဝန် ထမ်းဆောင်မှုကို ကြီးလေးစေခြင်း မဖြစ်စေရန် အဆိုပါ အသုံးစားရိတ်များအတွက် မတည်ငွေရရှိရန် အခွန်စည်းကြပ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့် စားရိတ်သုံးစွဲခြင်း အခွင့်အာဏာကို ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရသို့ တာဝန်ပေးအပ်ရ မည်ကို ဆုံးဖြတ်သောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အောက်ပါစည်းမျဉ်းနှစ်မျိုးကို စဉ်းစား သင့်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ (က) အဓိကအားဖြင့် ပြည်နယ်ဒေသများကို အကျိုးအမြတ်ရရှိစေသော ပြည်နယ်များက ဖန်တီးဆောင်ရွက်ပေးမည့် ဝန်ဆောင်မှုများ အားလုံးအတွက် ငွေကြေးမတည်ပေးရန် ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် အစိုးရအား တာဝန်ပေးအပ်ထားသည့် နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာများသည် လုံလောက်သင့်ပါသည် (အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ပြည့်စုံ ကြွယ်ဝသော ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရများအတွက်)။ (ခ) ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ပြည်နယ် ဝန်ဆောင်မှု များမှ ရရှိသော အကျိုးအမြတ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြည်နယ် ဒေသများထံမှ ဒေသန္တရဆိုင်ရာ အခွန်ငွေများကို ကောက်ခံသင့်ပါသည်။ ပေးဆောင်သော အခွန်များနှင့် ရရှိသော အကျိုးအမြတ်များအကြား ချိတ်ဆက်မှုတစ်ခုကို ဖန်တီးပေးခြင်း သည် ပြည်နယ်အာဏာပိုင်များ၏

တာဝန်ယူနိုင်မှုကို ပို၍ခိုင်မာစေပြီး အစိုးရလုပ်ငန်းတာဝန်များအား ထမ်းဆောင်ရေးကို လည်း မြှင့်မားစေပါသည်။

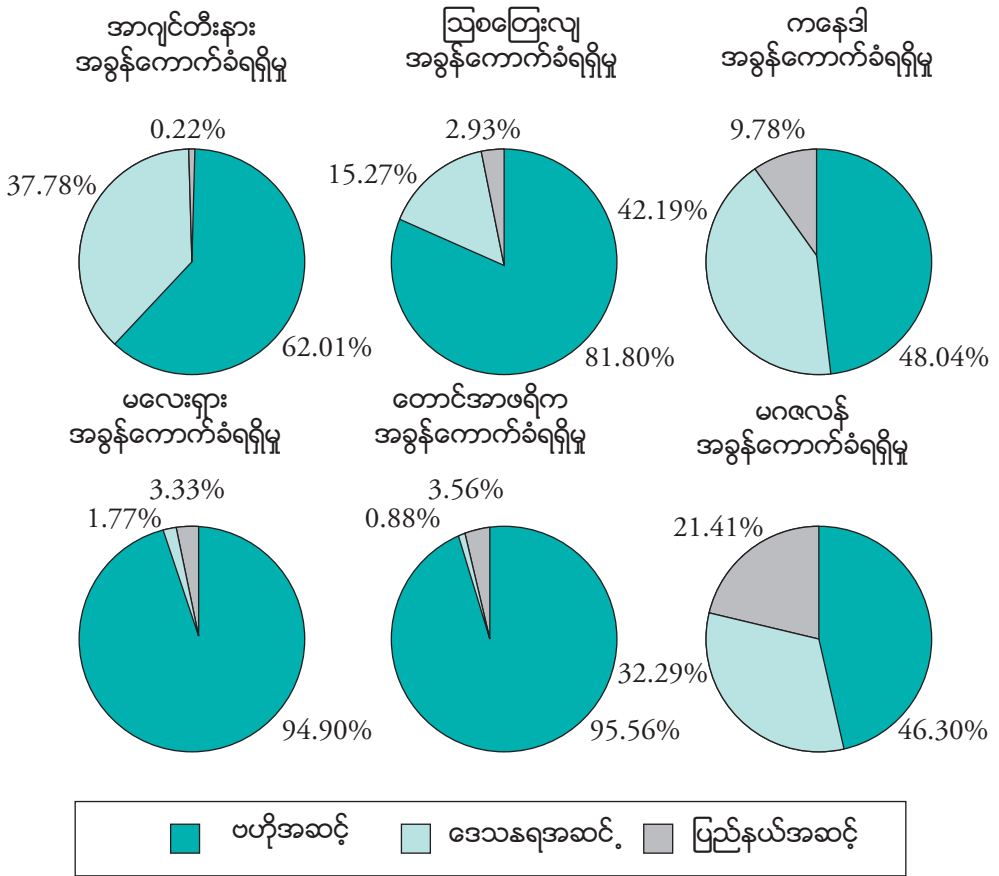
အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ပုံမှန်အားဖြင့် အခွန်ငွေအများစုကို ကောက်ယူရရှိသော်လည်း ကောက်ယူရရှိမည့် နိုင်ငံတော်ဝင်ငွေများထက် ပို၍စားရိတ်သုံးစွဲကြရမည့် ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်များထံ သို့ အရေးပါသော စားရိတ်သုံးစွဲရေး တာဝန်များကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်သဖြင့် အခွန်ဘဏ္ဍာငွေကောက်ခံခြင်းနှင့် စားရိတ် သုံးစွဲမှုအကြား မညီမျှမှုများလည်း ရှိတတ်ပါသည်။ ဒေါ်လှိုက်စနစ်အရ မညီမျှမှုများဟုခေါ်ဆိုသည့် ဘဏ္ဍာရေး လိုငွေပြု ပမာဏကို ကြိုတင်လွှဲပြောင်းခြင်းများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အလျားလိုက်စနစ်အရ မညီမျှမှုများ (ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများ အကြား မညီမျှမှုများ) လည်း ရှိပါသည်။ ချမ်းသာကြွယ်ဝသူများသည် နယ်မြေဒေသတိုင်းတွင် ရှိမနေနိုင် သကဲ့သို့ ယင်း တို့အားလုံးသည် စားရိတ်များကို ကျခံနိုင်မည် မဟုတ်နိုင်သောကြောင့် ပုံမှန်အားဖြင့် ဒေသန္တရအဆင့် အစိုးရများတွင် နိုင်ငံတော်ဝင်ငွေများကို ကောက်ခံရာ၌ တူညီသော အာဏာကို ရရှိကြ မည် မဟုတ်ပေ။ အချို့သော ဒေသများသည် အပိုဝန်ဆောင်မှုများကို ထပ်မံစီစဉ်ပေးကြပါသည်။ သို့တည်းမဟုတ် ယင်းနေရာများတွင် လူဦးရေများ ပိုမိုများပြားစွာ နေထိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့သော

ပုံမှန်အားဖြင့် ဒေသန္တရ အဆင့် အစိုးရများသည် နိုင်ငံတော် ဝင်ငွေများကို ကောက်ခံရန် တူညီသော အာဏာကို ရရှိမည် မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံတော်အဆင့်မှ ဒေသန္တရ အဆင့်များသို့ လည်းကောင်း၊ ဒေသန္တရ အစိုးရ အဆင့် အချင်းချင်းတွင်သော်လည်းကောင်း အစိုးရ အချင်းချင်း ကြား လွှဲပြောင်းမှုသည် လိုအပ်နိုင်ပါသည်။

မညီမျှမှုများကြောင့် အစိုးရအချင်းချင်းကြား လိုအပ်သော လွှဲပြောင်းမှုများ ပြုလုပ် နေရပါသည်။ ဤသို့ပြုလုပ်ရာတွင် ဒေါ်လှိုက်စနစ်အရ နိုင်ငံတော် အစိုးရမှ ဒေသန္တရ အစိုးရများသို့ ငွေထုတ်ပေးမှုများ ဆောင်ရွက်ပြီး အလျားလိုက်စနစ်အရ ဒေသန္တရအစိုးရ အချင်းချင်းကြားတွင် ငွေကြေးလွှဲပြောင်းပေးမှုများ ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ 'ငွေထုတ်ပေးခြင်း' ဟူသော ဝေါဟာရသည် အစိုးရအချင်းချင်းကြား ထိပ်ပိုင်းအဆင့် မှ အောက်ခြေအဆင့်များ သို့ လွှဲပြောင်းပေးသော ငွေကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အထွေထွေ လွှဲပြောင်း

ပေးအပ်ငွေ၊ အထူး လွှဲပြောင်းပေးအပ်ငွေ၊ အကူအညီသဘော လွှဲပြောင်းပေးအပ်ငွေ သို့မဟုတ် နောက်ဆက်တွဲ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ငွေ စသဖြင့် လွှဲပြောင်းပေးငွေ အမျိုးအစားများနှင့် နောက်ခံ အနေအထားများပေါ် မူတည်၍ အဆိုပါ လွှဲပြောင်း ပေးအပ်ငွေများသည် ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများ၏ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို မြှင့်မားစေပါသည်။

ပုံ ၁၀။ နိုင်ငံတော် ဝင်ငွေကို ကောက်ခံရေး အာဏာများ၊ နိုင်ငံ ၆ နိုင်ငံမှ ဥပမာများ

ရင်းမြစ်။ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့၊ အစိုးရ၏ ဘဏ္ဍာရေး ကိန်းဂဏန်းချက်အလက်များဆိုင်ရာ နှစ်ချုပ်စာစောင် ၂၀၀၈၊ ၃၂ (ဝါရှင်တန် ဒီစီ၊ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေ အဖွဲ့၊ ၂၀၀၈)

၃.၂.၂။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု၏ အချိုးညီသော စနစ်များနှင့် အချိုးမညီသော စနစ်များ အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးနယ်ပယ်များအတွင်း အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အရေးပါမှု အတိုင်းအတာသည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် အချိုးညီနေရန် မလိုပါ။ အချိုးမညီသော အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု စနစ်များသည်လည်း ထိရောက်သော နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုအဖြစ် သက်သေပြနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် အချိုးညီသော နယ်မြေဒေသများ အကြား ပြည်တွင်း ပဋိပက္ခများ လျော့ပါးစေရန် အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းကို သဘောတူညီပါက အဆိုပါဒေသများအတွက်သာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်းသည် အဓိပ္ပါယ် ရှိပါသည်။ ဥပမာများမှာ ဖင်လန် (အာလန်)၊ အင်ဒိုနီးရှား (အက်မ်)၊ အီတလီ (တောင်ပိုင်း တီရီအီ)၊

မလေးရှား (ဘော်နီယို)၊ ဖိလစ်ပိုင် (မင်ဒန်နာအို)၊ ဆူဒန် (တောင်ပိုင်း ဆူဒန်) နှင့် တန်ဇမ်နီးယား (ဇန်ဇီးဘာ) တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ အဆိုပါ လုပ်ငန်းစဉ်အချို့သည် ဆူဒန်နှင့် တာဇမ်နီးယားတို့ကဲ့သို့ နိုင်ငံ၏ လက်ရှိကျင့်သုံးနေသည့် အချိုးမညီသော သမားရိုးကျ ပုံစံချမှတ်မှုဖြင့် အရေးပါသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု၏ အတိုင်းအတာတွင် ကွဲပြားခြားနားမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အခြားသောနည်းလမ်းဖြင့် အချိုးညီသော သမားရိုးကျ ပုံစံကိုလည်း ထိန်းသိမ်းထားလျက် အချို့သော နယ်မြေဒေသများ၌ ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ပိုင်ခွင့် ပိုမိုပေးအပ်ထားပါသည်။ (ဥပမာ အင်ဒိုနီးရှား၁၄ သို့မဟုတ် ဖိလစ်ပိုင်၁၅)။ နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ အမျိုးသား ရေးစိတ်ဓါတ်ရှိသူများကမူ ဤသို့ပုံစံချမှတ်မှုများသည် အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာ ပြိုကွဲခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပြီး သက်ဆိုင်ရာ နယ်ပယ်ဒေသများကိုလည်း မူရင်း ပိုင်ဆိုင်သူများထံ ပြန်လည်ပေးရခြင်းများ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု အငြင်းပွားလျက် တိုင်းရင်း သား လူမျိုးစုများ သို့မဟုတ် ဘာသာတရားကို အခြေခံ၍ နယ်မြေဒေသများအကြား ခွဲခြားသည့် အချိုးမညီသော ပုံစံ ချမှတ်မှုများကို ကန့်ကွက်ကြပါသည်။ သမိုင်းကြောင်းအစဉ်အလာအရ ဖယ်ကြည့်ပထုတ်ထားခြင်းခံရပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခံရသော လူနည်းစု နယ်မြေဒေသများက ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသော အနေအထားကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ထောက်ပံ့သည့် အခြေအနေတစ်ရပ်အဖြစ် တောင်းဆိုလာနိုင်ပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းများက ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြသည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အားသာချက်များပေါ် မူတည်၍ အချိုးမညီသော ပုံစံချမှတ်မှုများသည် ကြီးမားစွာ ကွာခြားနိုင်ပါသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် ကွဲပြားခြားနားသော နယ်မြေဒေသအသီးသီးအတွက် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေသော ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ထားရှိကြပါသည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံ (UK) နှင့် စပိန်တို့သည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေသည့် ပုံစံချမှတ်ရေး နည်းလမ်း ပေါင်းစုံကို ဥပမာကောင်းများ ပေးနိုင်ပါသည် (ဇယားကွက် ၃ နှင့် ဇယားကွက် ၄ ကိုကြည့်ပါ)။

ဇယားကွက် ၃ တိုးတက်မှု အဆင့်ဆင့် လေ့လာချက်များ။ ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ အချိုးမညီမှုသော အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း

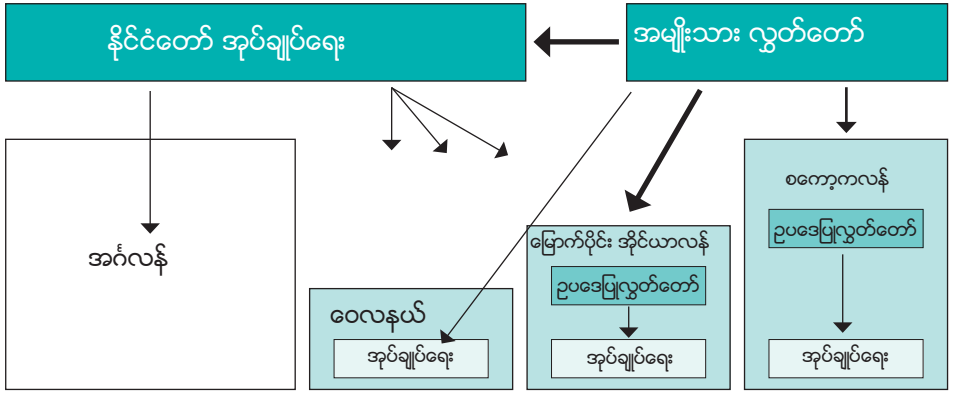

ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် စကော့တလန်၊ ဝေလနှင့် အိုင်ယာလန် မြောက်ပိုင်းတို့တွင် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း ၏ ပုံစံမျိုးစုံကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရက အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်မည့် ဥပဒေများကို ဗြိတိသျှ လွှတ်တော်က အတည်ပြုပြဌာန်းသော အင်္ဂလန်နှင့် နိုင်းစလျှင် ကျန်နယ်မြေသုံးခုသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလျက် ရှိကြပါသည်။

စကော့တလန်ပြည်နယ်တွင် လွှတ်တော်တစ်ခုနှင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကို ဝက်ဘ်မင်စတာ ပုံစံမှ ရရှိထားပါသည်။ ၁၉၉၈ စကော့တလန် ဥပဒေအရ စကော့တလန်၏ လွှတ်တော်သည် ဥပဒေများကို အတည်ပြု နိုင်ပြီး နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍမှာမူ ဗြိတိသျှလွှတ်တော် တွင် သီးသန့်ဖယ်ထားခြင်း မရှိသော နယ်ပယ်တိုင်းတွင် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို ရေးဆွဲချမှတ်နိုင်ပါသည် (ဆင့်ပွားဥပဒေဟုလည်းခေါ်သည်)။

ဥပဒေသည် အာဏာများကို လက်အောက်သို့ လွှဲပြောင်း၍ ခွဲတမ်းချပေးသည့် နယ်ပယ်များတွင် တစ်ပြိုင်နက် ဥပဒေပြုရန် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်အား ခွင့်ပြုထားသော်လည်း စကော့တလန်လွှတ်တော်က ပန်ကြားမှသာ ယင်းကို လုပ်ဆောင် နိုင်ပါသည်။ (ဆီးဝဲလ် သဘောတူညီချက်)

၁၉၉၈ ဝေလ အစိုးရ၏ အက်ဥပဒေအရ ဝေလနယ်၏ အမျိုးသား ညီလာခံသို့ တာဝန်လွှဲပြောင်းမည့် နယ်ပယ်များတွင် ယခင်က ဗြိတိသျှဝန်ကြီးများ ရရှိခဲ့ကြသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ခွဲတမ်းချပေးရန် သတ်မှတ်ထားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်သည် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ

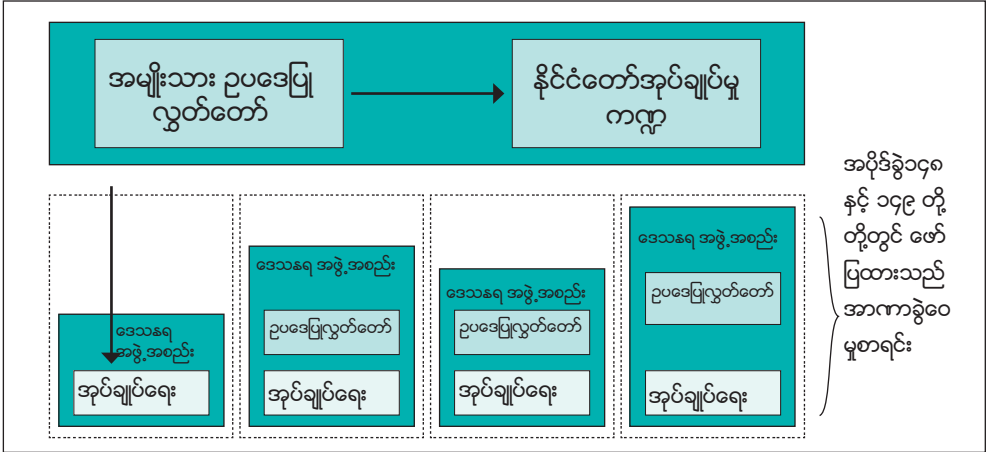
အမိန့် ညွှန်ကြားချက်များနှင့် စည်းမျဉ်းများအား အတည်ပြုရေးတွင် အမျိုး သားညီလာခံအား ကန့်သတ်လျက် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးသော နယ်ပယ်များအတွင်း ဝေလနယ်၏ အခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုဆဲဖြစ်ပါသည်။

အိုင်ယာလန်မြောက်ပိုင်းတွင် ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ခွဲတမ်းချ၍ သတ်မှတ်ခြင်းကို ပြီးစီးချမ်း ရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ခွဲခြား၍ မရနိုင်ပေ။ ယင်းမှ ပေါ်ပေါက်လာသော ပြဿနာရပ်များကြောင့် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်သည် အိုင်ယာလန်မြောက်ပိုင်း ညီလာခံနှင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍကို လေးကြိမ်တိုင်တိုင် ယာယီဆိုင်းငံ့စေပြီး ၂၀၀၂ အောက်တိုဘာလတွင် နောက်ဆုံးအကြိမ် ဆိုင်းငံ့ခဲ့သည်။ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သော အခါ အိုင်ယာလန်မြောက်ပိုင်း ညီလာခံသည် 'ခြွင်းချက်ထားသော'၊ 'သီးသန့် လျာထားသော' နယ်ပယ်များတွင် ယခုတိုင်အောင် ဥပဒေပြု နေဆဲဖြစ်သည့် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်မှ လွှဲပြောင်းတာဝန်ပေးအပ်သော မူဝါဒရေးရာများတွင် အခြေခံဖြစ်သော၊ ကိုယ်စား ပြုအပ်နံ့သာ ဥပဒေကို အတည်ပြုနိုင်ပါသည်။ ဗြိတိသျှလွှတ်တော်သည် ၁၉၉၈ အိုင်ယာလန် မြောက်ပိုင်းဥပဒေကို ပြင် ဆင်မွမ်းမံခြင်း မရှိပါက ယင်းသည် 'ခြွင်းချက်ထားသော' နယ်ပယ်များကိုသာ အုပ်ချုပ်မည် ဖြစ်သည်။ တဖန် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်သည် 'သီးသန့် လျာထားသော' နယ်ပယ်များကိုလည်း လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လုံး၏ သဘောတူညီမှုအရ အမိန့်ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် မကြာမီတွင် လွှဲပြောင်းပေးအပ်နိုင်ပါသည်။ ဤသို့ အစိတ်အပိုင်းသုံးရပ် ခွဲခြားထားသော တာဝန်များသည် မြောက်ပိုင်း အိုင်ယာလန်၏ တစ်ခု တည်းသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှုစနစ်များ ဖြစ်ပါသည်။

*ထို့အပြင် စကော့တလန် လွှတ်တော်တွင် ဝင်ငွေခွန်၏ စံသတ်မှတ်နှုန်းကို ပြုတိန်အဆင့်၏ ၃%ထိ ပြောင်းလဲရန် အာဏာရှိပါသည် (သို့ရာတွင် ယင်းအာဏာကို အသုံးပြုခြင်း မရှိသေးပါ)။ ဘော့ကင်ဖိုးဒါ၊ M၊ စကပ်မစ်ဒါ၊ J နှင့် ဝီယက်စနာ၊ V ၊ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ ကွဲပြားခြားနားသော ပုံစံများနှင့် စပ်လျဉ်းသော မက်စ်ပလန်ခ် လက်စွဲစာအုပ်၊ တတိယအကြိမ် (နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို နှိုင်းယှဉ် လေ့လာသော ဟိန်ဒယ်လ်ဘာ့ဂ်၊ မက်စ်ပလန်ခ် အဖွဲ့အစည်း၊ ၂၀၀၉)၊ စာ-၄၆

စပိန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ' ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း' ဟုရည်ညွှန်းသည့် အခြားသော နည်းလမ်းတစ်ခုကို တင်ပြထားပါသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ဖရန်ကို၏ အာဏာရှင် အစိုးရ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် နှစ်ပေါင်း ၄၀ ကျော်ကြာအောင် အကြွင်းမဲ့အာဏာရှင်စနစ်ဖြင့် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားပြီးနောက်ပိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် နိုင်ငံ၏ ကွဲပြားခြားနားမှုများကို ညှိနှိုင်းပြေလည်စေမည့် တစ်ခုတည်းသော လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ၁၉၇၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲဖန်တီးခဲ့ကြသည်။ စပိန်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ထိုးထွင်းဉာဏ်ရှိသော အဓိက အင်္ဂါရပ်မှာ ပြည်နယ် အသီးသီး/ မြို့နယ် အသီးသီးအနေဖြင့် အတိုင်း အတာတစ်ခုအထိ ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များပေါ် မူတည်၍ ကွဲပြားခြားနားသော အရှိန်အဟုန်များဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ရရှိနိုင်မည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ စနစ်တစ်ခုကို ဖန်တီးပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ နယ်မြေဒေသ အပိုင်းအခြားအရ စပိန်နိုင်ငံကို ' မြို့ တော်နယ်မြေများ၊ ပြည်နယ်များနှင့် တရားဝင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရရှိသော နယ်မြေများ' ဟူ၍ ခွဲခြားနိုင်ပါသည် (အပိုဒ်ခွဲ ၁၃၇)။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရရှိခြင်းသည် မြို့တော်နယ်မြေများနှင့် ပြည်နယ်များအတွက် အလိုအလျောက် ရရှိသော အခွင့်အရေးတစ်ခုဖြစ်ပြီး ယင်းအခွင့်အရေးကို မည်ကဲ့သို့ သုံးစွဲရမည်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရသော နယ်မြေများ၏ အနေအထားကို မည်ကဲ့သို့ ရရှိနိုင်သည်စသည်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ နယ်မြေများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၈ တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် အပိုဒ်ခွဲ ၁၅၀ အရ နိုင်ငံတော် အစိုးရသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိသော နယ်မြေများအား ယင်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ စာရင်းရှိ (အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၉) အာဏာများကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်နိုင်ပါသည်။^{၁၆}

ဇယားကွက် ၄။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အဆင့်ဆင့်ကို လေ့လာခြင်း စပိန်နိုင်ငံ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခြင်း

၃.၂.၃။ မည်သည့်အစိုးရအဆင့်များကို မည်သည့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းပေးမည်နည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဒေသန္တရအဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်ရှိ အစိုးရ၏အဓိကကဏ္ဍသုံးရပ်ကို အာဏာများ ဖော်ဆောင်ပေးခြင်းအားဖြင့် အာဏာလွှဲပြောင်းခြင်းနှင့် ယင်း၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု၏ အရေးပါမှု အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ပါလိမ့်မည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပထမအဆင့်အနေ ဖြင့် အစိုးရ၏ မည်သည့်ကဏ္ဍကို အစိုးရ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်၏ မည်သည့်အဆင့်တွင် ဖွဲ့စည်းရမည်ဟူသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရန် လိုအပ်ပါသည် (ဇယား ၂ ကို ကြည့်ပါ)။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုသည် အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များ၌ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့ကို စီစဉ်ဖန်တီးပေးမှသာလျှင် ယင်းအဆင့်များသို့ လက်တွေ့ထိရောက်သော အာဏာများဟု လွှဲပြောင်းခြင်းပေးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဇယား ၂။ မည်သည့် အစိုးရအဆင့်ကို မည်သည့် အာဏာ အမျိုးအစားများ ပေးအပ်မည်နည်း။

	နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု	ဥပဒေပြု လွှတ်တော်	တရားစီရင်ရေး
နိုင်ငံတော်အဆင့်	✓	✓	✓
ဒုတိယအဆင့် (ဥပမာ-အဖွဲ့ခွဲများ)	?	?	?
(ဒေသများ စသဖြင့်)	?	?	?
တတိယအဆင့် (ပြည်နယ် အဆင့်)			

ဒုတိယအဆင့်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးဟူသည့် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍ သုံးရပ်အနက် မည်သည့်ကဏ္ဍအား အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးတွင် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ သင့်လျော်သော တာဝန်ဝတ္တရားများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာ တာဝန်များပေါ်တွင်သာ မူတည်ပါလိမ့်မည်။

ကဏ္ဍ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့အစည်းတို့က လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို သတ်မှတ် ပေးရမည် ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးတွင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု၊ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာများကို ပုံစံချမှတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ သင့်လျော်သော တာဝန်ဝတ္တရား များကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာ တာဝန်များနှင့် ဥပဒေမူကြမ်း ရေးဆွဲခြင်း (ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၏ တာဝန်)၊ ဥပဒေကို ကြီးကြပ်ခြင်း သို့

မဟုတ် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း (နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ ၏ တာဝန်) သို့မဟုတ် ဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဥပဒေတစ်ခုကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်း (တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့၏ တာဝန်) တို့နှင့် နီးစပ်မှုရှိမရှိပေါ် တွင်သာ မူတည်ပါလိမ့်မည်။

ဥပဒေပြုရေး အာဏာများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း

ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရာတွင် အစိုးရ၏ မည်သည့်အဆင့်များသည် အထူးတာဝန်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ (ဥပမာ- ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ) ဥပဒေကို ရေးဆွဲသင့်သည်၊ ယင်းအာဏာသည် သီးသန့်ရသော အာဏာဖြစ်သင့်သည် သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ အဆင့်များအကြား ခွဲဝေသင့်သည်စသဖြင့် စဉ်းစားချင့်ချိန်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို နိုင်ငံတော်အဆင့် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ အစိုးရများအဆင့်သို့ သီး သန့်အာဏာအပ်နှင်းရန် သတ်မှတ်ထားနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ခွဲဝေပေးရာတွင် စိန်ခေါ်မှု နှစ်မျိုးရှိနေပါသည်။ အထူးသဖြင့် အချို့သော နယ်မြေဒေသများကို ဖယ်ကြည့်ပထုတ် ထားမှုများကြောင့်ဖြစ်ရသည့် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခတစ်ခု ဖြစ်ပွားပြီးနောက် အားပြိုင်နေကြသော ပြိုကွဲနေသည့် အစိတ်အပိုင်းများသည် အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ဆင့်တည်းကိုသာ သီးခြား အာဏာ အပ်နှင်းရန် သဘောတူညီကြမည် မဟုတ်ပေ။ သီးခြားအာဏာ အပ်နှင်းခြင်း၏ ဒုတိယစိန်ခေါ်မှုမှာ ပို၍လက်တွေ့ကျပါသည်။ သီးခြားအာဏာပေးရန်အတွက်သာ အားထားနေခြင်းသည် ဤစနစ်ကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးသည့် နယ်ပယ်များစွာတို့တွင် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ရောထွေး မှုများ ဧကန်မုချဖြစ်နိုင်သည်ဟူသော အချက်ကို မျက်ကွယ်ပြုထားရာ ရောက်ပါသည်။ များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို နိုင်ငံတော် အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် အစိုးရများအကြား တစ်ပြေးညီတည်း လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။

တစ်ပြေးညီပေးအပ်သော အာဏာများသည်လည်း ကွဲပြားခြားနားစွာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြပါသည်။ နိုင်ငံတော်အဆင့် နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်ရှိ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအကြား တစ်ပြေးညီပေးအပ်သော အာဏာများ၏ ဒေါ်လှိုက်နည်းစနစ်အရ ရောထွေးမှုများကြောင့် မည်သည့်စည်းမျဉ်းအတိုင်း ကျင့်သုံးသည် ဟူသည့် ပြဿနာရပ် ပေါ်ထွက်လာရပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည်

နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို အဓိက ဦးစားပေးထားပါ သည်။ တစ်ပြေးညီတည်းဖြစ် သော စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း နယ်ပယ်များသည် နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က လွှမ်းမိုး ထားသော နယ်ပယ်များသာဖြစ်ပြီး ကာလရှည်တွင် ဒေသန္တရဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကို ပင် ဟန့်တား မှုများပြုလုပ်လာနိုင်သည်ဟု ဒေသန္တရမှ ဝေဖန်ရေး သမားများက အငြင်းပွားနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အချို့သော အခြေအနေများ၌ နိုင်ငံတော်၏ ဦးစားပေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ခွဲဝေသတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဂျာမန်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သည် ကြီးစိုးမှုကို 'အမှန်တကယ်လိုအပ်ပြီး နိုင်ငံတော်၏ အကျိုးစီးပွားကို ဖော်ဆောင်မည့် နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်ကိုသာ ပေးအပ်ပါသည်။' ဗဟိုအစိုးရလက်အောက်ရှိ

အစိုးရ၏ မည်သည့်အဆင့်များသည် ဥပဒေပြုသင့်ပါသနည်း။ ယင်းအာဏာ သည် အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ခုတည်းကိုသာ သီးခြားအပ်နှင်းထားခြင်း ဖြစ် ပါသလား သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးအတွင်း ခွဲဝေသတ်မှတ် ထားပါသလား။ အထူးသဖြင့် အချို့သော နယ်မြေဒေသများကို ဖယ်ကြည့် ပထုတ်ထားမှုများကြောင့် ဖြစ်ရသော ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခတစ်ခု ဖြစ်ပွားပြီးနောက် အားပြိုင်နေကြသော ပြိုကွဲနေသည့် အစိတ်အပိုင်းများသည် အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ဆင့်တည်းကိုသာ သီးခြားအာဏာအပ်နှင်းရန် သဘောတူညီကြမည် မဟုတ်ပေ။

ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း တူညီသောဘဝနေ ထိုင်မှု အနေအထားများကို ဖန်တီးနိုင်ရေး သို့မဟုတ် တရားဥပဒေ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအရ ပေါင်းစည်းမှုများကို ထိန်းသိမ်းရေးသည် နိုင်ငံတော် အကျိုးစီးပွားအတွက် လိုအပ်သော ဗဟိုအစိုးရ၏ စည်းမျဉ်းများကို အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိ ဖော်ဆောင် ပေးပါသည်။^{၁၇}

အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကမူ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ သတ်မှတ်ထားကြပါသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံတော်၏ အုပ်စိုးမှုအား ထူးခြားလှသည့် တစ်ခုတည်းသော ချွင်းချက်ကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ သက်ပြည့် ပင်စင်နှင့် စပ်လျဉ်းသော ဥပဒေများအစရှိသည့် ပြည်နယ်ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေတို့ ကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်သောအခါ ပြည်နယ်ဥပဒေကိုသာ လက်ခံပါသည်။^{၁၈} အခြားသောနည်းလမ်းတစ်ခုအရ နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံမူ ဘောင်တစ်ခုကို မူကြမ်းရေးဆွဲရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားပြီး ဒေသန္တရဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကို ပြည်နယ်တွင်း အခြေအနေများနှင့်အညီ အသေးစိတ်တင်ပြရန် ခွင့်ပြုထားပါသည် (ယင်းကို အခြေခံမူဘောင် ဥပဒေပြုခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲဝေ သတ်မှတ်ထားသည့် အာဏာများဟု ညွှန်းဆိုထားပါသည်)။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ များတွင် အစိုးရ၏ အဆင့်များတွင် တစ်ချိန်တည်း၊ တစ်ပြိုင်တည်းကြီးကြပ်ရန် တစ်ပြေးညီ အာဏာအပ်နှင်းခြင်းဟူသည့် တတိယမြောက် လုပ်ငန်းစဉ်ကို သတ်မှတ်ထားပါသည်။ နိုင်ငံတော် နှင့် ဒေသန္တရဥပဒေပြုလွှတ်တော်တို့သည် တိုက်ရိုက် သဘောထား ကွဲလွဲသောအခါမှသာ အကြောင်းအရာ တစ်ခုချင်းအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ အငြင်းပွားမှု ပြဿနာများ ဖြေရှင်းပေးရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် တရားသူကြီးများက ဆုံးဖြတ်သည့်အတိုင်း အကျိုးဝင်မည် ဖြစ်သည်။ (ဆူဒန်)

တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အသေအချာရေးဆွဲထားသည့် ပြဌာန်းချက်မူကြမ်းများ အရ တစ်ပြေးညီ အာဏာကို ခွဲဝေသတ်မှတ်၍ လက်တွေ့တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိကြသော နယ်ပယ်များအတွင်း ဖြစ်လာနိုင်သော ပဋိပက္ခများကို မည်သို့ဖြေရှင်းရမည်ကို ရေးဆွဲချမှတ်ပေးပါသည်

(ဇယားကွက် ၅ ကို ကြည့်ပါ။)

ဇယားကွက် ၅။ တစ်ပြေးညီဖြစ်ပေါ်ရရှိသော အာဏာများ။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဥပမာ

တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄၆

နိုင်ငံတော်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့် တရားဥပဒေအချင်းချင်းကြား သဘောထားကွဲလွဲမှုများ

(၁) ဤအပိုင်းသည် လုပ်ငန်းစဉ် ၄ တွင် စာရင်းသွင်းဖော်ပြထားသော လုပ်ငန်းတာဝန် ထမ်းဆောင်ရေးနယ်ပယ်အတွင်း ရှိ နိုင်ငံတော်တရားဥပဒေနှင့် ပြည်နယ်၏ တရားဥပဒေများအကြားရှိသဘောထားကွဲလွဲမှုများကို ဆက်စပ်ဖော်ပြပေးပါသည် [တစ်ပြေးညီ ရရှိသော အာဏာများ]။

(၂) တိုင်းပြည်တစ်ပြည်လုံးအတိုင်းအတာအရတစ်ညီတစ်ညွတ်တည်းကျင့်သုံးမည်ဖြစ်သည့် နိုင်ငံတော်၏ တရားဥပဒေသည် အောက်ပါအခြေနေများနှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိပါက ပြည်နယ် ၏ တရားဥပဒေကို လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။

(က) နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များ အသီးသီး အနေဖြင့် ရေးဆွဲချမှတ် ထားသည့် ဥပဒေများကို ထိရောက်စွာ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု မရှိခြင်းကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပါသည်။

(ခ) နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဤကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထိရောက်စွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်သည့် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း ရှိစေရန် ဦးစီးဆောင်ရွက်ပြီး ဤသို့တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် အောက်ပါတို့ကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ပါသည် -

(၁) စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် စံချိန်စံညွှန်းများ

(၂) အခြေခံမူဘောင်များ သို့မဟုတ်

(၃) နိုင်ငံတော်၏ မူဝါဒများ

(ဂ) နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို အောက်ပါအကြောင်းအချက်များအရ လိုအပ်ပါသည်-

(၁) နိုင်ငံတော်၏ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုအတွက် ကာကွယ်ရန်။

(၂) စီးပွားရေးအရ ပေါင်းစည်းမှုကို ထိန်းသိမ်းရန်။

(၃) ကုန်ပစ္စည်းများ၊ ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ငွေလုံးငွေရင်းများနှင့် လုပ်သားအင်အားစုများ၏ ရွေးလျားစီးဆင်းမှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စီးပွားရေး အဖွဲ့အစည်းများကို ကာကွယ်ရန်။

(၄) ပြည်နယ်၊ ဒေသန္တရများတွင် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်ချက်များကို တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်ရန်။

(၅) အစိုးရ၏ ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် သာတူညီမျှရရှိသော အခွင့်အလမ်း သို့မဟုတ် တူညီသော အခွင့် အရေးများရရှိစေရန်။

(၆) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ရန်။

- (၃) နိုင်ငံတော်ဥပဒေကို ပြည်နယ်တစ်ခု၏ မလျော်ကန်သော အောက်ပါအပြုအမူများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ရည်ရွယ်ထားပါက ယင်းသည် ပြည်နယ်များ၏ ဥပဒေကို လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။
- (က) အခြားသော ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံး၏ စီးပွားရေး၊ ကျန်းမာရေး သို့မဟုတ် လုံခြုံရေး ဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားများကို ထိခိုက်နစ်နာစေခြင်း။ သို့မဟုတ်
- (ခ) နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေး မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ဟန့်တားခြင်း။
- (၄) နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ပုဒ်မခွဲ (၂) (ဂ) တွင် ဖော်ပြထားသည့် ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော်ဆောင် ရန် လိုအပ်ခြင်း ရှိမရှိနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာပြီး အဆိုပါ အငြင်းပွားမှုကို ဖြေရှင်းချက်ထုတ်ရန် တရားရုံးသို့ ရောက်ရှိလာပါက တရားရုံးသည် ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ကောင်စီမှ ဥပဒေကို အတည်ပြု ခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်ပယ်ချခြင်းရန်အတွက် သင့်လျော်သော ဆောင်ရွက်မှုများ ရှိရပေမည်။
- (၅) ပုဒ်မခွဲ (၂) နှင့် (၃) ကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိပါက နိုင်ငံတော်ဥပဒေအပေါ် ပြည်နယ်ဥပဒေကသာ ကြီးစိုးပါ သည်။
- (၆) လွှတ်တော်၏ ဥပဒေ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်တစ်ခု၏ ဥပဒေအရ ရေးဆွဲသော ဥပဒေသည် ယင်းဥပဒေကို ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ကောင်စီက အတည်ပြုမှသာ ကြီးစိုးနိုင်ပါသည်။
- (၇) အကယ်၍ ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ကောင်စီသည် ယင်းထံဥပဒေတစ်ခုကို တင်ပြပြီးနောက် ကနဦး လွှတ်တော်လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချိန်၏ ရက် ၃၀ အတွင်း ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်ခုကို ချမှတ်အဖြေထုတ်နိုင်ခြင်း မရှိပါက ယင်းဥပဒေကို ကောင်စီ၏ အတည်ပြုချက်ကို မည်သည့်အကြောင်းပြချက်ဖြင့်မဆို ရယူရမည်ဟု ဟူ၍ ယူဆရမည် ဖြစ်သည်။
- (၈) ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ကောင်စီသည် ပုဒ်မခွဲ ၆ အတွင်းရှိ ညွှန်းဆိုထားသော ဥပဒေကို အတည်ပြုခြင်း မရှိပါက ယင်း၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပြီး ရက်ပေါင်း ၃၀ အတွင်း ဥပဒေအား မည်သည့်အကြောင်းများကြောင့် အတည်မပြုရသည်ကို အကြောင်းပြချက်များကို တင်ပြပေးရပါသည်။

ရင်းမြစ်။ တောင်အာဖရိက၏ ဇွဲစည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆) တွင် အတည်ပြုပြဌာန်း၍ ၂၀၀၇ တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသည်။ <<http://www.constitutionnet.org>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

မည်သည့် အစိုးရ၏ စနစ်များတွင်မှ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော တာဝန်တစ်ခုအား ထမ်းဆောင်ရာတွင် အာဏာမရှိ သည့် အနေအထားမျိုးကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန် အဆင့် တစ်ခုခုတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် သာမန် သို့မဟုတ် မခွဲဝေသော အာဏာဖြင့်သာ သတ်မှတ်ထားရပါမည်။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံတော် အဆင့်၌ မခွဲ ဝေသော အာဏာအပ်နှင်းထားပြီး (ကနေဒါ၊ အိန္ဒိယ) အခြားသော နိုင်ငံများတွင် ယင်း အာဏာကို ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများတွင်ပါ အပ်နှင်းထားပါသည် (ဂျာမနီ၊ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု)။

နည်းလမ်းတစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အား နိုင်ငံတော် အခြေခံမူဘောင်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲရေး အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးရန် ဒေသန္တရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ အား ပြည်နယ်အနေအထားများနှင့်အညီ အသေးစိတ်အချက် အလက်များကို ဖြည့်စွက်တင်ပြပေးရန် ခွင့်ပြုပေးခြင်းဖြစ်ပါ သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း အာဏာခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ကွဲပြားခြားနားသော နည်းလမ်းများ ရှိပါသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများသည် အသေးစိတ်စာရင်းသွင်း သတ်မှတ်ထားသော အာဏာအမျိုးအစားများ စနစ်ကို ကျင့်သုံးကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အာဏာများကို တိကျစွာ သတ်မှတ်စာရင်း သွင်းထားပါသည်။ ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့များတွင်မူ မခွဲဝေသော အာဏာကို သာရရှိသဖြင့် ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ပိုင်

ခွင့် အာဏာများကို တိကျစွာ သတ်မှတ်စာရင်းသွင်းထားရန် မလိုအပ်ပေ။ လုပ်ငန်းစဉ်၏စနစ်များကို ပို၍ ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်တို့၏ သီးခြားအုပ်စုနှင့်သော အာဏာများအပြင် တစ်ပြေးညီပေးသော အာဏာများနှင့် ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသော အာဏာများကိုလည်း မှတ်တမ်းထိန်းသိမ်းထား နိုင်ပြီး အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များအတွက် သတ်မှတ်ထားမည့် စာရင်းတစ်ခုကို အဆိုပြုထားနိုင်ပါသည်။

ဒေသန္တရဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအား အာဏာများကို ထိထိရောက်ရောက် ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသည့် အတိုင်းအတာ သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ ကွဲပြားခြားနားစွာ ဖြစ်ပေါ် နေထိုင်တည်ရှိသူများပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ ပထဝီဝင် အနေအထား၊ သမိုင်းကြောင်း၊ ဘာသာတရား၊ စီးပွားရေးနှင့် မွေး/သေ/ လူဦးရေစာရင်း စသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များစွာ တို့သည်လည်း ဥပဒေပြုရေး အာဏာများအား လက်တွေ့ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသည့် အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ပေးမည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နေကြသူများကို အဓိက လွှမ်းမိုးမှုများရှိနေပါသည်။ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံ ရေး၊ နိုင်ငံတော်ကာကွယ်ရေး၊ ငွေရေးကြေးရေးနှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ရေးစသည့် ဥပဒေပြုခြင်း၏ အကြောင်းအရာများစွာ တို့ကို ပုံမှန်အားဖြင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင်သာ ထိန်းသိမ်းထားရှိသော်လည်း မူဝါဒရေးရာများစွာတို့အား ခွဲဝေသတ်မှတ် ပေးခြင်းသည် သင့်လျော်သော အနေအထားများနှင့် အကျိုးစီးပွားများ၏ ဟန်ချက်ညီမှုကို မူတည်ပါသည်။ ဘုရား၊ ဇီးလ်၊ အိန္ဒိယနှင့် တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော အာဏာများကို တတိယဆင့်ဖြစ်သော ပြည်နယ်အစိုးရထံ လွှဲပြောင်းပေးပါသည်။

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း

အကယ်၍သာ ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်သည် နိုင်ငံတော်ဥပဒေကို ပို၍ထိရောက်စွာ ကြီးကြပ်နိုင်မည် ဆိုပါက (‘ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း’ သို့မဟုတ် ‘ဗဟိုအစိုးရ၏ အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း’ ဟူ၍လည်း ညွှန်းဆိုနိုင်ပါသည်) နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း မပြုမီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ၏ အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍသည် (က) ဒေသန္တရနှင့် ပြည်နယ်အဆင့်တို့တွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ မရှိသောခြင်းကြောင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေကိုသာလျှင် လည်း ကောင်း (ခ) နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍသာလျှင် နိုင်ငံတော်ဥပဒေကို ချမှတ်ရန် သီးခြားတာဝန်ထမ်းဆောင်သော ကြောင့် ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က မူကြမ်းရေးဆွဲထားသည့် ဒေသန္တရ

သို့မဟုတ် ပြည်နယ် ဥပဒေကိုသာလျှင်လည်းကောင်း (ဂ) ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် ဥပဒေများအပြင် နိုင်ငံတော် ဥပဒေ၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းများကိုပါလည်းကောင်း ကြီးကြပ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိမရှိကို စဉ်းစားချင့်ချိန် သင့်ပါသည်။ ထိရောက်မှုအရှိဆုံး စားရိတ်သုံးစွဲခြင်းနှင့်အမျှ ခရီးပေါက်မှု အရှိဆုံး ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို ရရှိဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် အဆိုပါဝန်ဆောင်မှုများကို ဆောင်ရွက်ပေးရာတွင် ယင်းဝန်ဆောင်မှုများအား အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများအတွက် အနီးစပ်ဆုံး ကိုယ်စားပြုပေးသည့် သို့မဟုတ် အနီးစပ်ဆုံး တာဝန်ရှိသည့် အစိုးရအဆင့်ကိုသာ အာဏာကို အပ်နှင်းသင့်သည်ဟု ကျွမ်းကျင်သူများက သဘောတူညီကြပါသည် (လက်အောက်ခံ အဖွဲ့များဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဟုလည်း ယင်းကို ညွှန်းဆိုလေ့ရှိပါသည်။)။ နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ယင်း တို့၏ ဘဏ္ဍာငွေများကို မည်သူက သုံးစွဲနေသည်၊ မည်ကဲ့သို့ သုံးစွဲသည် ပိုမိုလွယ်ကူစွာ သိမြင်နိုင်သဖြင့် ဤကဲ့သို့ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များသည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံနိုင်မှုများကို မြှင့်တင်ပေးပါသည်။ (ဒေသန္တရ အဆင့်များသည် အခြားသော ဝန်ဆောင်မှုများကို ဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟုသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဤဆန်းစစ်ချက်က အမြဲတမ်းဖိအား ပေးနေမည် မဟုတ်ပါ။ ထိရောက်မှု အရှိဆုံးသော စီမံချက်၏ အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြင့် မည်သည့် အစိုးရအဆင့် သည် ဝန်ဆောင်မှုများကို ဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်ရမည်ကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရာသီဥတု ခန့်မှန်းချက်စသည့် အချို့သော စီမံချက်များ သည် တစ်နိုင်ငံလုံးအဆင့်တွင် ဆောင်ရွက်မှသာ အကျိုးထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။)

ထိရောက်မှုအရှိဆုံး စားရိတ်သုံးစွဲသည်နှင့်အမျှ ခရီးပေါက်မှု အရှိဆုံး ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို ရရှိဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် အဆိုပါဝန်ဆောင်မှုများကို ဆောင်ရွက်ပေးရာတွင် ယင်းဝန်ဆောင်မှုများအား အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူ များအတွက် အနီးစပ်ဆုံး ကိုယ်စားပြုပေးသည့် သို့မဟုတ် အနီးစပ်ဆုံး တာဝန်ရှိသည့် အစိုးရအဆင့်ကိုသာ အာဏာကို အပ်နှင်းသင့်သည်ဟု ကျွမ်းကျင်သူများက သဘောတူညီကြပါသည်။

ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဦးစားပေးအကြောင်းအရာများ သည်လည်းမည်သည့်အစိုးရအဆင့်က အထူးတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သင့်သည်ဟုသော အချက်အပေါ် သက်ရောက်မှုများ ရှိနေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နယ်မြေဒေသများစွာတို့သည် ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့ အစည်းများက ပိုမိုထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပြီး ဒေသသုံးဘာသာစကားများနှင့် ယဉ်ကျေးမှု များကို သင်ကြားပေးမှုများ ပါဝင်သည့် အခြေခံပညာရေး သင်ရိုးညွှန်းတမ်းကို ဦးစားပေးကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်က ကြည့်လျှင်လည်း သာတူညီမျှရရှိစေရန် ရည်ရွယ်လျက် နိုင်ငံသားများ အားလုံးအနေဖြင့် မည်သည့်နေရာ တွင် နေကြစေကာမူ ညီမျှသော အခွင့်အရေးကို ရရှိသင့်သော သက်ပြည့်ပင်စင်နှင့် အလုပ်လက်မဲ့ ခံစားခွင့်များကို ဖြေရှင်းပေးရေးစသည့် တိကျသောချာသော ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို နိုင်ငံတော်အစိုးရကသာလျှင် ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးပါက ပို၍ သင့်လျော်မည် ဖြစ်သည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများက သဘောတူညီနိုင်ပါ သည်။ ထို့အပြင် စီးပွားရေးမတည်ငြိမ်မှုများကို မဖြစ်ပေါ်စေရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် လိုအပ်ချက်ချက်များ အားလုံး အပေါ်၌ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော သို့မဟုတ် အလုပ်လက်မဲ့

သာတူညီမျှရှိစေရန် ရည်ရွယ်လျက် နိုင်ငံသားများအားလုံးအနေဖြင့် မည်သည့်နေရာ တွင် နေကြစေကာမူ ညီမျှသော အခွင့်အရေးကို ရရှိသင့်သော သက်ပြည့်ပင်စင်နှင့် အလုပ်လက်မဲ့ပြဿနာ ဖြေရှင်းပေးရေးစသည့် တိကျသေချာသော ပြည်သူ့ ဝန် ဆောင်မှုများကို နိုင်ငံတော် အစိုးရကသာလျှင် ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးပါက ပို၍ သင့်လျော်မည် ဖြစ်သည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများက သဘောတူညီနိုင်ပါသည်။

လိုအပ်ချက်ချက်များ အားလုံးအပေါ်၌ အကျိုးသက် ရောက်မှုရှိသော သို့မဟုတ် အလုပ်လက်မဲ့ ခံစားခွင့်များစသဖြင့် စီပွားရေး ယန္တရား ကြီးကို ပြောင်းလဲမှု မြန်ဆန်စေသော စားရိတ်သုံးစွဲရေး တာဝန်အချို့ သို့မဟုတ် ရသုံးမှန်းခြေ ငွေစာရင်း၏ မညီမျှချက်များကို ထိန်းသိမ်းထားရှိပါသည်။

ခံစားခွင့်များစသဖြင့် စီပွားရေးယန္တရားကြီးကို ပြောင်းလဲမှု မြန်ဆန်စေသော စားရိတ်သုံးစွဲရေး တာဝန်အချို့ သို့မဟုတ် ရသုံးမှန်းခြေငွေစာရင်း၏ မညီမျှချက်များကို ထိန်းသိမ်းထားရှိပါသည်။ နိုင်ငံ တစ်ဝှမ်းလုံး၌ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးအစရှိသော ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများပါအပါအဝင် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ရှိနေရမည့် စံချိန်စံညွှန်းများရှိရန် ပြည်သူတို့၏ လိုအပ်ချက် သည် စီမံချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်မည့် ဒေသန္တရအစိုးရများအတွက် နိုင်ငံတော်၏ လမ်းညွှန်ချက် များကို ချမှတ်မည့် နိုင်ငံတော်၏ စည်းမျဉ်းများကို ပြဌာန်းရန် လိုအပ်ပါ လိမ့်မည်။

အာဏာ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသော စနစ်အတွင်း တရားစီရင်ရေး အာဏာများကို ခွဲတမ်းချပေးခြင်း- ပုံစံနှစ်မျိုး ၂^၀

အလားတူစွာပင် တရားစီရင်ရေး၏ အာဏာခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း ရှိ၊ မရှိဟူသော မေးခွန်းသည် နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် ရှိသော နိုင်ငံတော် တရားရုံးများ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ အစိုးရများက ဖွဲ့စည်းထားသော ဒေသန္တရ တရားရုံးများက ဒေသန္တရ သို့မဟုတ်

ပြည်နယ်၏ ဥပဒေများအား ပြဌာန်းခြင်းနှင့် လက်တွေ့အသုံးချဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိမရှိကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ပြဌာန်းသူများက စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ပေးရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

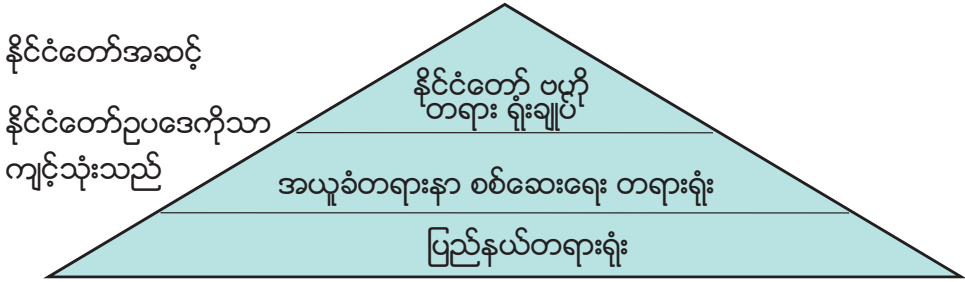
အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသော စနစ်တစ်ခုတွင် နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ပြဌာန်းသော နိုင်ငံတော်ဥပဒေအပြင် ဒေသန္တရအဆင့်တွင်ဖြစ်စေ၊ ပြည်နယ်အဆင့်တွင်ဖြစ်စေ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများက ရေးဆွဲ ကြသည့် ဒေသန္တရလွှတ်တော်၏ ဥပဒေများစသဖြင့် ပုံမှန်အားဖြင့် ဥပဒေပြဌာန်းချက်များစွာရှိတတ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အရေးပါသော မေးခွန်းတစ်ခုမှာ ကွဲပြားခြားနားသော ဥပဒေပြဌာန်းချက် အမျိုးမျိုးကို မည်ကဲ့သို့ စီရင်ဆုံးဖြတ်ရမည်၊ တစ်နည်းဆိုရသော် မည်သည့် တရားရုံးစနစ်သည် ဤသို့ကွဲပြားခြားနားသော ဥပဒေများကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် ထိရောက် ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော နည်းလမ်းရှိပါသနည်း ဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု ကို ကြီးမားကျယ်ပြန့်စွာ ကျင့်သုံး သည့် နိုင်ငံများတွင် သီးခြား/နှစ်မျိုး ခွဲထားသည့် ပုံစံနှင့် ပေါင်းစည်း ထားသည့် ပုံစံဟူ၍ အခြေခံပုံစံ နှစ်မျိုးကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ပုံစံ နှစ်မျိုးလုံးသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှုများကို အဓိက ကျင့်သုံးသော စနစ်တွင် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ခွဲတမ်းသတ်မှတ်ရန် နည်းလမ်းများကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။

သီးခြား/ နှစ်မျိုးခွဲထားသည့်ပုံစံ*

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ကျင့်သုံးသည့် သီးခြား/ နှစ်မျိုးခွဲထားသည့်ပုံစံအရ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့် တို့တွင် အဆင့်သုံးဆင့်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော တရားရုံးစနစ်ကို (ပြည်နယ်တရားရုံးများ၊ အယူခံကြားနာစစ်ဆေးရေး တရားရုံးနှင့် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်) အသုံးပြုကြပါသည် (ပုံ ၁၁ ကိုကြည့်ပါ)။ ယေဘုယျအားဖြင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများသည် ယင်းတို့ပြည်နယ်များနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများကို ကျင့်သုံးလေ့ရှိပြီး နိုင်ငံတော်ဥပဒေကိုလည်း နိုင်ငံတော် အဆင့် တရားရုံးများ၌သာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် တရားရုံးများသည် နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ အပ်နှင်းထားပါသည်။ သီးခြားပုံစံသည် တရားရုံး၏ ဘဏ္ဍာငွေရှာဖွေရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့အပေါ်တွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော် တရားရုံးများကို နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ဘဏ္ဍာငွေမတည်၍ စီမံအုပ်ချုပ်ပြီး ပြည်နယ်တရားရုံးများကိုမူ သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်များက ဘဏ္ဍာငွေ မတည်ပေးထားပါသည်။

တရားစီရင်ရေး အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမည်ဆိုပါက နည်းလမ်းတစ်ခု မှာ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ် အဆင့်တို့အတွက် ကိုယ်ပိုင်တရားရုံးစနစ် များ ထားရှိရန် ဖြစ်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများသည် ယင်းတို့ပြည်နယ်များနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများကို ကျင့်သုံးလေ့ရှိပြီး နိုင်ငံတော်ဥပဒေကိုလည်း နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားရုံးများ၌သာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပါ သည်။ နိုင်ငံတော်ဥပဒေကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် တရားရုံးများသည် နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ အပ်နှင်းထားပါသည်။

ပုံ ၁၁။ ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းစနစ်တွင် ခွဲခြားထားသော ပုံစံများ။
 (ဤစနစ်ကို အမေရိကန် နိုင်ငံတွင် အသုံးပြုပါသည်)

ပြည်နယ်အဆင့်
 ပြည်နယ်ဥပဒေ
 ကိုသာ
 ကျင့်သုံးသည်။

ဒီရယ်ကက်သရင်းနားနှင့်အဖွဲ့ဝင်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ မက်စ်ပလန့်စ် လက်စွဲစာအုပ် - ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခု၏ ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် စည်းမျဉ်းများ ၊ ဒုတိယအကြိမ် (ဟိန်းဒါဘွဂ်)။ နိုင်ငံတော် ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော မက်စ်ပလန့်စ် အဖွဲ့အစည်း ၊ ၂၀၀၉) ဘော့ကင်ဖိုးဒ် M ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ မက်စ်ပလန့်စ် လက်စွဲစာအုပ်- တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့၏ ပုံစံချမှတ်မှု ဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ (မထုတ်ဝေရသေး၊ ၂၀၀၉)

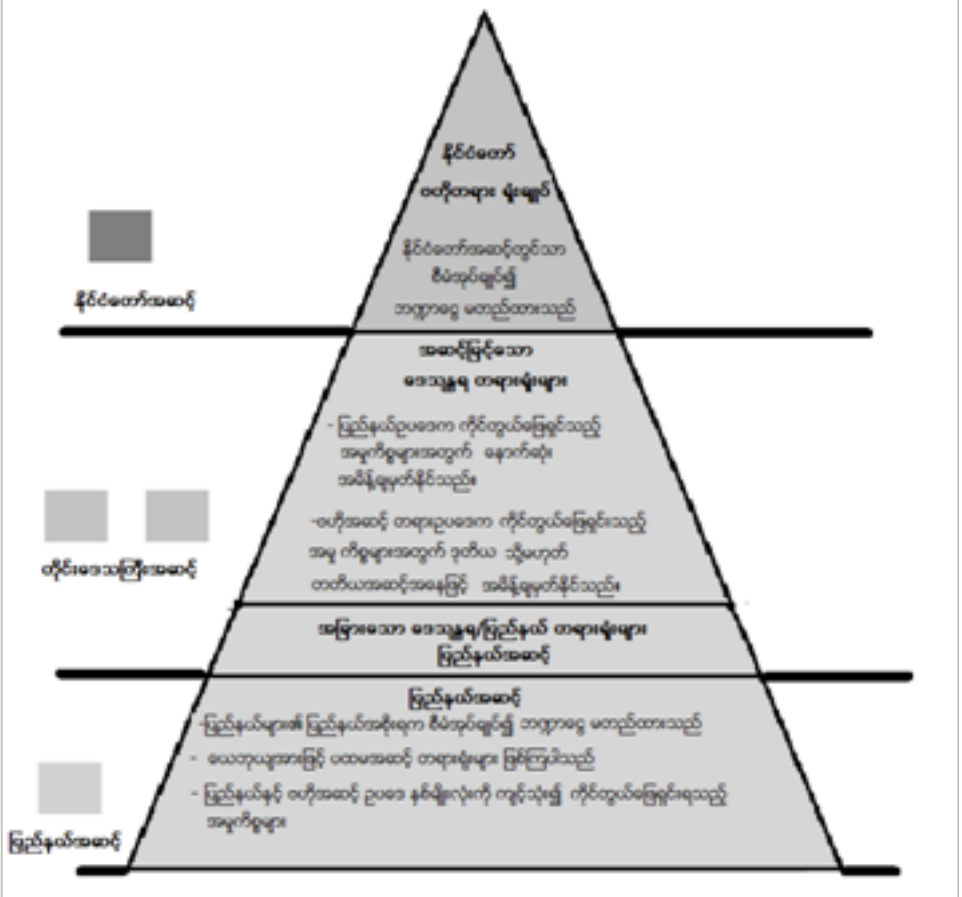
ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံ*

ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံတစ်ခုတွင် (အမည်နှင့် လိုက်အောင်ပင်) နိုင်ငံတော်တရားရုံးများနှင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများသည် စနစ်တစ်ခုအတွင်းတွင် ပေါင်းစည်းထားကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အမြင့်ဆုံး ဗဟိုတရားရုံးသည် နိုင်ငံတော် တရားရုံး ဖြစ်ပြီး ယင်းထက်နိမ့်သော တရားရုံးများသည် ယင်းတို့ ရှိသော ပြည်နယ်ကို ကိုယ်စားပြုသော ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ တရားရုံးများ ဖြစ်ကြပါသည်။ တရားရုံးများတွင် ပြည်နယ်ဥပဒေကို ကျင့်သုံးမည့်အမှုများနှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေကို ကျင့်သုံးမည့် အမှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ရှိပါသည်။ တရားသူကြီးများကိုလည်း နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်ဥပဒေဟူသည့် ဥပဒေနှစ်မျိုးနှစ်စားကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးအပ်၍ သတ်မှတ် ထားပါသည်။ ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံကို အသုံးပြုသော နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင်ရှိသော နိုင်ငံတော်၏ အမြင့်ဆုံး ဗဟိုတရားရုံးချုပ်ကသာလျှင် နိုင်ငံတော်ဥပဒေကို ကျင့်သုံးမည့်အမှုများအား စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ပြည်နယ်၏ အမြင့်ဆုံးတရားရုံးသည် ပြည်နယ်ဥပဒေ၏ နောက်ဆုံးအမိန့်ညွှန်ကြားချက် ချမှတ်သော တရားရုံးဖြစ်ပါသည်။ (ဂျာမနီ၊ ဆူဒန်)။ အခြားသောစနစ်များတွင် ပြည်နယ်ဥပဒေရော၊ နိုင်ငံတော်ဥပဒေတို့ကို အသုံးပြုရသောအခါ ကိစ္စနှစ်ရပ်လုံးကို ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သို့ မရောက်မီ အယူခံဝင်နိုင်ပါသည်။ (အိန္ဒိယ)။

*ဒီရယ်ကက်သရင်းနားနှင့် အဖွဲ့ဝင်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ မက်စ်ပလန့်စ် လက်စွဲစာအုပ် - ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ ဖွဲ့စည်းပုံ များနှင့် စည်းမျဉ်းများ ၊ ဒုတိယအကြိမ် (ဟိန်းဒါဘွဂ်။ နိုင်ငံတော် ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော မက်စ်ပလန့်စ် အဖွဲ့အစည်း ၊ ၂၀၀၉)

ပုံ ၁၂။ ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံ

ဒီရယ်ကက်သရင်းနားနှင့် အဖွဲ့ဝင်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ မက်စ်ပလန့်စ် လက်စွဲစာအုပ် - ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ ဖွဲ့စည်းပုံ များနှင့် စည်းမျဉ်းများ ၊ ဒုတိယအကြိမ် (ဟိန်းဒါဘွဂ်။ နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့်

ပေါင်းစည်းထားသော တရားစီရင်ရေးပုံစံအရ နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားရုံးများနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရအဆင့် တရားရုံးများသည် စနစ် တစ်ခုတည်းအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြပါသည်။ အမြင့်ဆုံး တရားရုံးချုပ်သည် နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားရုံးဖြစ်ပြီး လက်အောက် ခံ တရားရုံးများသည် ယင်းတို့တည်ရှိနေသော သက်ဆိုင်ရာ ပြည် နယ်များ၏ တရားရုံးများ ဖြစ်ကြပါသည်။ တရားရုံးများတွင် ပြည်နယ် ဥပဒေရေးရာများအပြင် နိုင်ငံတော်ဥပဒေရေးရာများကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းနိုင်သော အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ရှိပါသည်။ တရား သူကြီးများကိုလည်း နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် ဥပဒေဟူသည့် ဥပဒေနစ်မျိုးနှစ်စားကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ပေးအပ်၍ သတ်မှတ်ထားပါသည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေကိုနှိုင်းယှဉ်လေ့လာသောမက်စ်ပလန့်စ် အဖွဲ့အစည်း ၊ ၂၀၀၉) ဘော့ကင်ဖိုး၊ M ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ မက်စ်ပလန့်စ် လက်စွဲစာအုပ်-တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့၏ပုံစံ ချမှတ်မှုဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ (မထုတ်ဝေရသေး၊ ၂၀၀၉)

ပုံစံတစ်မျိုးချင်းစီ၏ အာသာချက်များ

စနစ်တစ်ခုချင်းစီ၌တစ်ခုတွင်မရှိသောအားသာချက်များ အခြားတစ်ခုတွင်ရှိနေပါသည်။ ပေါင်းစည်းထားသော တရားရုံး စနစ်သည် ပုံမှန်အားဖြင့် တရားစီရင်ရေး သို့မဟုတ် ကွဲပြားခြားနားသော တရားရုံးများ၏ သက်ဆိုင်ရာအာဏာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပဋိပက္ခအနည်းငယ်သာပေါ်ပေါက်လာတတ်ပါသည်။ ယင်းစနစ်တွင် တရားရုံးများ၊ တရားသူကြီးများ၏ အရေအတွက်နည်းပါးသဖြင့် ကုန်ကျစရိတ်များ သက်သာစေပါသည်။ ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံတွင် ဥပဒေများကို ပို၍ တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း ကျင့်သုံးကြသဖြင့် တရားရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ၏ကြိုတင်ခန့်မှန်းနိုင်မှုကို ကြီးမားသောအတိုင်းအတာ ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။ တဖန် နှစ်မျိုးနှစ်စား

ခွဲခြားထားသောပုံစံသည် ပို၍လွတ်လပ်ပြီး အမျိုးအစား စုံလင်ပါသည်။ ကွဲပြားခြားနားသော အဖွဲ့ အစည်းများ (ပြည်နယ်များ၊ လူမျိုးစုများ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ အဖွဲ့အစည်းများ) တွင် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေကို ရေးဆွဲချမှတ်ရန်အတွက် ပို၍လုပ်ပိုင်ခွင့်များရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် ကွဲပြားခြား နားသော တရားရေးစနစ်များကို ကျင့်သုံးကြသည့် နိုင်ငံများတွင် (ရိုးရာဥပဒေနှင့် - တရားမဥပဒေ (ကနေဒါ၊ ဗြိတိန်နိုင်ငံ) ပို၍ပင် အရေး ကြီးလှပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ တိုင်းပြည်တစ်ပြည် အတွင်း ယင်း၏ကွဲပြားခြားနားသော ပြည်နယ်များအတွင်း တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဥပဒေအမျိုးမျိုး နှင့် စံချိန်စံညွှန်းအမျိုးမျိုးတို့ တည်ရှိနိုင်ပါ သည်။ ခွဲခြားထားသည့်ပုံစံသည် ကွဲပြားခြားနားသော ပြည်နယ်များ၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အမိန့်ညွှန်ကြားချက်များအကြား အားပြိုင်မှုကိုလည်း ဖန်တီးပေးပါသည်။

၃.၃။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များ - ဗဟိုအစိုးရဆိုင်ရာ စနစ်များ၏ အဓိကအင်္ဂါရပ်များ

၃.၃.၁။ နိဒါန်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးနိုင်သည့် ထိရောက်အရေးပါသော အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို စစ်ဆေးခြင်းအားဖြင့် အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အတိုင်းအတာ ကို ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်နိုင်ပါသည်။ လိုက်ဖက်ညီသော

အမြင်ရှုထောင့်များသည်လည်း တည်ရှိနေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းအား တရားရေးဆိုင်ရာ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း အပါအဝင် အစိုးရ၏အဆင့် အသီးသီးကြား တရားရေးဆိုင်ရာ ဆက်နွယ်မှုကို ဆန်းစစ်နိုင်ပါသည်။ သင့်လျော်သော မေးခွန်း များတွင် အောက်ပါမေးခွန်းများ ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော် အာဏာပိုင်များကသာ ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခြင်းတို့အပေါ် သီးခြား ဆုံးဖြတ်ကြပါသလား။ နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဒေသန္တရနှင့် ပြည်နယ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို တစ်ဘက်သတ် ကန့်သတ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် မိမိတို့စိတ်သဘောအတိုင်း ဖျက်သိမ်းခြင်းများကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသလား (နိုင်ငံရေးအရခက်ခဲလှသည်ဟု အထောက်အထားများရှိသော်လည်း)။

သို့မဟုတ်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ အခြေခံ သဘောတရားများကို (ဥပမာအားဖြင့် ဒေသန္တရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ များကို ရုပ်သိမ်းရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုကို ပြဌာန်းထားသော) ကာကွယ်ပေးပါသလား။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို ကြီးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြသော အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအား လမ်းညွှန်ချက်ပေးနိုင်သည့် အာဏာများလွှဲပြောင်းခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်းအတွက် တရားရေး ဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုကို အတိအလင်း သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားခြင်း ရှိပါသလား။ အတိုချုပ်ဆိုရပါမူ နိုင်ငံတော်အဆင့်ဖြစ်စေ၊ ဒေသန္တရ အဆင့်ဖြစ်စေ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ပြည့်စုံသော တရားရေးအခြေခံမူဘောင်က လမ်းညွှန် ထားသော တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများက အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းကို ကြီးကြပ်ပေးပါ သလား။

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းများကို ကွဲပြားခြားနားစွာ သတ်မှတ်ပြဌာန်းကြသည်မှာ အံ့ဩစရာတစ်ခု မဟုတ်ပေ။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံများမှာ အစိုးရ၏ သက်ဆိုင်ရာ အဆင့်များအား လုံးကို

အစိုးရ၏အဆင့် အသီးသီးကြား တရားရေးဆိုင်ရာ ဆက်နွယ်မှုသည် အရေးပါ သော အယူအဆတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော် အာဏာပိုင်များကသာ ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေး ခြင်း၊ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခြင်းတို့အပေါ် သီးခြား ဆုံးဖြတ်ကြပါသလား။ နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဒေသန္တရနှင့် ပြည်နယ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို တစ်ဘက်သတ် ကန့်သတ်ထား ခြင်း သို့မဟုတ် မိမိတို့ ဖျက်သိမ်းခြင်းများကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသလား။ သို့မဟုတ် ပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ အခြေခံ သဘောတရားများကို ကာကွယ်ပေးပါသလား။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် အာဏာလွှဲ ပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ ပြဌာန်းချက်များအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းကို ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့၏ ဥပဒေပြုရေးညီလာခံမှလည်ကောင်း ထုတ်ပြန်ပေးလျက် အစိုးရ၏ လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများမှ သဘောတူညီမှသာ ဆောင် ရွက်နိုင်စေခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် လက်အောက်ခံ အဖွဲ့ အစည်းများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။

ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပဲ အစိုးရအဆင့် အသီးသီးကိုလည်း မည်ကဲ့သို့ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရမည်ဟု သည့် လမ်းညွှန်မှုအနည်းငယ်ကိုသာ ပေးထားပါသည်။ ၂၁ ပုံစံချမှတ်မှုအနေဖြင့် အဆိုပါဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းအတွက် တရားစီရင်ရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုကို ဖန်တီး ရန် နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား လုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးထားပါသည်။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံများသည် အစိုးရ၏အဆင့်များကို အတိအလင်း စာရင်းသွင်းဖော်ပြထားပြီး နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအနေဖြင့် လိုက်နာရမည့် အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေမှုများ၏ ကန့်သတ်ချက်ဘောင်များနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များကို ပုံစံချမှတ်ထားပါ သည်။ ၂၂ သို့ရာတွင် အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် အစိုးရ၏ တိုက်ရိုက်ဖြစ်သော လက်အောက်ခံအဖွဲ့များအကြား အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေရေးအတွက် အာဏာ ထပ်မံလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းနှင့် တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ခြင်း နှစ်မျိုးစလုံးကို မပြုလုပ်ပဲ အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုကို ရေးဆွဲ ဖန်တီးပါသည်။ အဆိုပါ စီမံဆောင် ရွက်ချက်အရ နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေ ပြုလွှတ်တော်သည် အာဏာလွှဲ ပြောင်းခွဲဝေခြင်းအား ထပ်မံတိုးမြှင့် လုပ်ဆောင်ခြင်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပေးနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် အစိုးရ၏ လက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းများကို အုပ်ချုပ်ရေး ရည်ရွယ်ချက်အတွက် သာ ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ကိုယ်စားပြုအဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ၂၃ အခြားတစ်ဘက်က ကြည့်လျှင်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ တာဝန်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို ခွဲဝေထမ်း ဆောင်ရန်ဟူသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် လက်အောက်ခံ အဖွဲ့အစည်းများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အားပေး နိုင်ပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ ပြဌာန်းချက်များအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းကို နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော် မှလည်းကောင်း၊ ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့၏ ဥပဒေပြုရေး ညီလာခံ မှလည်းကောင်း ထုတ်ပြန်ပေးလျက် အစိုးရ၏ လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများမှ သဘောတူညီမှသာ ဆောင်ရွက်နိုင်စေခြင်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် ဤကဲ့သို့သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ဖန်တီး ရရှိနိုင်ပါသည်။

၃.၃.၂။ ဗဟိုစနစ်နှင့် တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်း အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တို့အကြား အားပြိုင်မှု၊ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေသော စနစ်နှင့် အာဏာကို နိုင်ငံတော်ကသာ ချုပ်ကိုင်ထားသော စနစ် - တရားရေးဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှုများ

နှစ်ခုဖြစ်နေသော၊ ကွဲပြားခြားနားသော သဘောတရားနှစ်မျိုးသည် အစိုးရ၏အာဏာများကို ဒေါင်လိုက်စနစ်အရ ဆွေးနွေးမှုများအပေါ် ရှုပ်ထွေးစေပါသည်။ အစိုးရ၏ အဆင်အသီးသီးရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံကို ပုံစံချမှတ်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အစိုးရ၏အာဏာကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်မည် သို့မဟုတ် ဗဟိုအဆင့်၌သာ ချုပ် ကိုင်ထားမည် ဆိုသည်ကိုသာမက တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်း အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် သို့မဟုတ် ဗဟိုအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အား တည်ဆောက် ရမည်စသည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရပေမည်။ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် ဗဟိုအစိုးရစနစ် သည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ ပီပြင်သောပုံစံကို ပုံဖော်ရန်ရည်ရွယ်ထားပြီး တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်း အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သည် နိုင်ငံတော်အစိုးရကသာ အာဏာကို တစ်စုတစ်စည်း ချုပ်ကိုင်ရန် သတ်မှတ်ထားသည့်

ယင်းသဘော တရားနှစ်ခုကို အချင်းချင်းအပြန်အလှန် လဲလှယ်၍ အသုံးပြုလေ့ ရှိကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ဗဟိုအစိုးရသည် ပင်ကိုယ်အားဖြင့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အတိုင်းအတာအပြင် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း ပုံစံများကို ပြဌာန်းထားပြီး ယင်းတွင် ထူးခြားသော အဓိပ္ပာယ်များရှိသဖြင့် ကွဲပြားခြားနားမှုများကို နားလည်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးကြသူများ၏ ဆွေးနွေးမှုများနှင့် အနေအထားများကို ပို၍ လေးနက်စေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဗဟိုအဆင့်မှ အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးသို့ အမှန်တကယ် ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းအားဖြင့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေး ခြင်း၏ အရေးပါမှုပမာဏကို တိုင်းတာနိုင်ပါသည်။ တဖန် 'တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်း အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်' နှင့် 'ဗဟိုအစိုးရ စနစ်' ဟူသည့် ဝေါဟာရများသည် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးကြား တရားရေးဆိုင်ရာ ဆက်နွယ်မှုကို ခြုံငုံမိစေပါသည်။ ယခင်က လွတ်လပ်ခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံတော်သစ်တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းထားသည့် အချုပ်အခြာအာဏာ အဆောက်အအုံများနှင့် လျော့ရဲစွာ ဆက်နွယ်ထားသော ဆွတ်ဇာလန်နှင့် အမေရိကန်စသည် ဗဟိုအစိုးရ နိုင်ငံတော်များကို ဖန်တီးခြင်းသည် အဓိကအားဖြင့် တွန်းအားပေးထားသော အခြေခံသဘောတရား ငါးခုက ဗဟိုအစိုးရ နိုင်ငံတော်ကို ပုံစံဖော်ပေးပါသည်။ ၂၄

- အနည်းဆုံးအနေဖြင့် အစိုးရ၏ အဆင့်နှစ်ဆင့်သည် တူညီသော နိုင်ငံတော်နှင့် တူညီသော ပြည်သူလူထု အပေါ် အချုပ်အခြာအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်သည်။
- နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ရှိနေသော ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် ရှိသော ဒေသန္တရအစိုးရတို့ နှစ်မျိုးလုံး သည် ဥပဒေပြုရေးနှင့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် သို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာရေး လွတ်လပ်မှု ၏ အတိုင်းအတာများ ပါဝင်နိုင်သည့် နှစ်ဦးနှစ်ဘက်စလုံး၏ သီးခြားအာဏာ (ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်မှု) ကို ပိုင်ဆိုင် ထားပါသည်။ ၂၅
- တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အထောက်အထားများကလည်း အစိုးရအဆင့်တစ်ခုချင်းစီတိုင်း၏ တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာတို့တွင် မည်သည့်အဆင့်ကိုမှ တစ်ဘက်သတ်အားဖြင့် ပြောင်းလဲခြင်းမရှိစေရန် ဖန်တီး ပေးပါသည်။
- နိုင်ငံတော်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများတွင် နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ရှိ ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်တွင် (ခွဲဝေသတ်မှတ်သောစနစ်) နေရာရရှိမည့် ဒေသန္တရအဆင့်မှ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးဖြင့်ဖြစ်စေ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူ ပွဲဖြင့်ဖြစ်စေ ဗဟိုအစိုးရအဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်များတွင် အငြင်းပွားမှုများကိုလည်း အဖြေထုတ်ပေးနိုင် သည့် ခုံသမာဓိဖြင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကိုလည်း ဖန်တီးပေးထားပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် အဆိုပါ အခြေခံသဘောတရား ငါးမျိုးမှ ဗဟိုအစိုးရ နိုင်ငံတော်အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ချက်တစ်ခုကို ပုံစံချမှတ်နိုင်ပါသည်။ အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ခုသည် ဒေသန္တရအစိုးရအဆင့်၌ ရှိသော သီးခြားအာဏာများ အပါအဝင် လက်ရှိတွင် ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးထားသော အာဏာများကို တစ်ဖက်သတ် ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိပါ။ ထို့အပြင် အစိုးရ၏ အဆင့်များအကြား အာဏာများအား ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ခြင်းအတွက် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအဆင့်များ၏ သဘောတူညီမှုကို လိုအပ်ပါသည်။

လက်တင်ဘာသာစကားအရ ဖိုးဒပ်စ် ဟုခေါ်သည့် ဤသို့သော သဘောတူညီမှု သို့မဟုတ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အမျိုးအစားသည် အမှန်စင်စစ် 'ဗဟိုအစိုးရစနစ်' ဟူသော ဝေါဟာရအား အဖွဲ့ပြုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံအများစုတွင် နိုင်ငံတော် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုအထက် လွှတ်တော်တွင်း အစည်းအဝေး၌ ပါဝင်နေကြသော ဒေသန္တရအဖွဲ့များ၏ ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခြင်းဖြင့် ယင်းစံသတ်မှတ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းပါသည်။

ဇယားကွက် ၆။ ကိုယ်ပိုင်ဗဟိုအစိုးရစနစ်

မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း 'ကိုယ်ပိုင် ဗဟိုအစိုးရစနစ်' ဟူသော ဝေါဟာရကို အလေးထားလာကြပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရစနစ်သည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု၏ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော ပုံစံတစ်ခုဖြစ်ပြီး ယင်းကိုအထက်တွင်လည်း နယ်မြေဒေသနှင့် သက်ဆိုင်သော သဘောတရားတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် (အပိုင်း ၁.၁ ကိုကြည့်ပါ) ရှုပ်ထွေးမှုများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ 'ကိုယ်ပိုင် ဗဟိုအစိုးရစနစ်' ၏ အခြေခံအကြောင်းတရားသည် 'နယ်မြေဒေသတစ်ခုထက်စာလျှင် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာတရား သို့မဟုတ် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဝိသေသလက္ခဏာရပ်များဖြင့်သာ သတ်မှတ်ထားသော၊ နယ်မြေဒေသဆိုင်ရာ တည်ရှိမှုကို အခြေခံခြင်းထက် ကိုယ်စားပြုခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်စီတိုင်း၏ ရွေးချယ်မှုကိုသာ အခြေခံသော အဆိုပါအဖွဲ့အစည်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကိုသာ သတ်မှတ်ထားသော လူမှု အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအား အသိအမှတ်ပြုလက်ခံခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။'* သို့ဖြစ်ရာ အချို့သော အခွင့်အရေး များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသည့် နယ်မြေများအား ပေးအပ်ခြင်းမရှိသော်လည်း နယ်မြေတစ်ခုအတွင်းတွင် စုဝေးနေထိုင်ကြခြင်း မရှိသော်လည်း နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် ပျံ့နှံ့နေထိုင်လျက်ရှိသည့် ပြည်သူလူထု အဖွဲ့အစည်းများ (လူ့အဖွဲ့အစည်းများ) ကိုမူ ပေးအပ်ထားပါသည်။

အဆိုပါ လူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် ယင်းတို့၏ အကြောင်းအရာ ကိစ္စရပ်များကို လည်ပတ်ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် အဓိကအားဖြင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ်များ၏ နယ်ပယ်များ၌ (ယဉ်ကျေးမှု၊ ပညာရေး၊ ဘာသာစကားနှင့် ဘာသာတရား) ယင်းတို့ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့အစည်းများပင် ရှိနေနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အော့တိုမန်အင်ပိုင်ယာတွင် အချို့သော အရေးကိစ္စ များကို ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများလက်သို့သာ အပ်နှင်းထားပါသည် (မီးလက်စ်)။ အိန္ဒိယ၊ အစ္စရေးနှင့် လက်ဘနွန် တို့၏ လက်ထပ်ထိမ်းမြားမှု အရေးကိစ္စများကို ကွဲပြားခြားနားသော ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများက ယခုတိုင်အောင် ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်နေရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

ဖီဂျီတွင်တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုပေါင်းစုံတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အခွင့် အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုလက်ခံထားပါသည်။ ဘယ်လ်ဂျီယံတွင် ရောယုက်ပေါင်းစပ်ထားသော နည်းလမ်းကို အသုံးပြုပြီး နိုင်ငံတော်ကိုလည်း တိုင်းဒေသကြီးများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအလိုက် ခွဲခြားထားပါသည်။** 'ကိုယ်ပိုင် ဗဟိုအစိုးရစနစ်' ၏ အခြေခံသဘောတရားများသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများအလိုက် ယဉ်ကျေးမှု အသီးသီးရှိကြသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ညှိနှိုင်းပြေလည်စေမည်ဖြစ်သော်လည်း ယင်းတွင်လည်း လက်တွေ့စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေပါသည်။ အဖွဲ့အစည်း၏ လိုအပ်သောအဆင့်ကို ရရှိရန်နှင့် ပြန်နုတ်တည်ရှိနေကြသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား ဝန်ဆောင်မှု

များကို ထိထိရောက်ရောက် ဖန်တီးဆောင်ရွက်ပေးရန်တို့အတွက် ခက်ခဲနိုင်ပါသည်။ 'ကိုယ်ပိုင် ဗဟိုအစိုးရစနစ်' ၏ အယူအဆများကို ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်ပါ အခန်းများ၏ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် (အခန်း ၄ နှင့် အခန်း ၅) တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖော်ပြ ထားသည့် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းကို ကိုယ်စားပြုနိုင်ရေးအတွက် အချို့သော ပုံစံချမှတ်ရေး နည်းလမ်းများတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

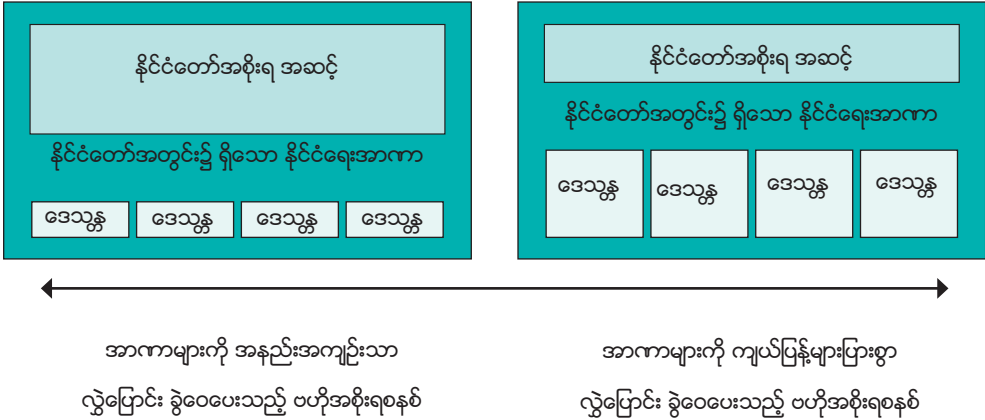
*ထိုင်းမန်၊ U နှင့် ဝဒ်ဒရစ်၊ C ၊ 'ခေတ်ပြိုင် ကွဲပြားခြားနားမှုများနှင့် ဆွစ်ဇာလန်၏ ဗဟိုအစိုးရ စနစ်အကြား အားပြိုင်မှု' ၊ ဗဟိုအစိုးရစနစ်၏ စိစစ်အကြံပြုချေ အမှတ် ၂ ရှိ အလားအလာအသစ်များ (ဖရစ်ဘော့ဂ်၊ ဗဟိုအစိုးရစနစ်ပြဌာန်းချက်၊ ၂၀၀၄) <http://www.federalism.ch/files/documents/New_trends_in_federalism_WP2.pdf> တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

**ဘေ့ခ်လာ၊ G၊ 'နယ်မြေဆိုင်ရာနှင့် လူမျိုးစုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဗဟိုအစိုးရ စနစ်အကြားအားပြိုင်မှု - အကြောင်းအရာများနှင့် လက်တွေ့ ဆောင် ရွက်ချက်များ' ၊ ဆွစ်ဇာလန် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း (၂၀၀၈)၊ <http://www.swiss-cooperation.admin.ch/nepal/en/Home/Document_Archive> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

ဤတွင် အရေးပါသော အချက်နှစ်ချက် ရှိပါသည်။ ပထမအချက်မှာ ဗဟိုအစိုးရစနစ်သည် တရား ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသော အစိုးရအချင်းချင်းကြား ဆက်ဆံရေးကို ညွှန်းဆိုသောကြောင့် အစိုးရ၏များစွာသော အဆင့်များအကြား ယင်း ဆက်ဆံရေးသည် အခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်ရုပ် သိမ်းခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အထက်တွင်ဖော်ပြသည့် မရှိမဖြစ် လိုအပ် ချက်နှင့် လိုက်လျောညီထွေမှု ရှိရ ပါမည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကမ္ဘာ့တစ်ဝှမ်းရှိ ဗဟိုအစိုးရစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံတိုင်းသည် နိုင်ငံတော် အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်၊ ခရိုင်အဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်တို့အကြား ပြဌာန်းထားသည့် ဆက်နွယ်မှုကို တည်ဆောက်ထားပါသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော်အဆင့် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရများအကြား ယင်းဆက်နွယ်မှုကို မည်သို့မျှတည်ဆောက်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ပြည်နယ်အစိုးရများက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အရေးပါသောကဏ္ဍမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၌ပင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုအတွက် ပြည်နယ်အစိုးရများထံမှ ပါဝင်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှု တစ်စုံတရာကို မရရှိပါက ပြည်နယ် အား ပေးအပ်ထားသည့် အာဏာကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းနိုင်ပါသည်။ 'အဆင့်သုံးဆင့် ပါဝင်သော ဗဟိုအစိုးရစနစ်' ဟူသည့် ဝေါဟာရကို အသုံးပြုခြင်းသည် ရံဖန်ရံခါ အမြင်မှားမှုကို ဦးတည်စေပါသည်။ ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် အစိုးရ၏ အဆင့် အသီးသီးနှင့် ဗဟိုအစိုးရ၏ ဆက်နွယ်ခြင်းဟူသည့် အချက်သည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအရ ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများသို့ အပ်နှင်းထားသော အာဏာ၏အတိုင်းအတာ) အမှန်တကယ် အရေးပါမှု အတိုင်းအတာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖော်ပြခြင်းမရှိပါ။

ပုံ ၁၃။ ဗဟိုအစိုးရ စနစ်အတွင်း အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း

ဗဟိုအစိုးရ စနစ်အတွင်း အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း

သို့ဖြစ်ရာ အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်၌ ချုပ်ကိုင်ထားသော ဗဟိုအစိုးရနိုင်ငံများနှင့် တစ်ဆင့်ချင်းစီ အတွက် နိုင်ငံတော် အာဏာကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးသော နိုင်ငံများစသည့် ဝေါဟာရများသည် တစ်သမတ်တည်း ဖြစ်သော်လည်း အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အမှန်တကယ် အရေးပါမှု အတိုင်းအတာ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ အစိုးရ အချင်းချင်းကြား ဆက်နွယ်မှုများကို ကာကွယ်ပေးသည့် တရားရေးဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များ၏ သဘောတရားကို ညွှန်ပြနေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်က စကော့တလန်အား အပ်နှင်းထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာသည် ဗဟိုအစိုးရ စနစ်တစ်ခုအတွင်း ဒေသန္တရရှိ လက်အောက် အဖွဲ့အစည်းများသို့ အပ်နှင်းသော အာဏာထက် ပို၍ကျယ်ပြန့် ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် ဗဟိုအစိုးရစနစ် ကို ကျင့်သုံးသော ဖယ်ဒရယ်နိုင်ငံတစ်ခု မဟုတ်ပါ။ စကော့တလန် ကိုယ်စားလှယ်များ တာဝန် ထမ်းဆောင်နေသည့် ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မပြုသော ဗြိတိန် နိုင်ငံသည် စကော့တလန်၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍအား အပ်နှင်း ထားသော အာဏာအားလုံးကို တစ်ဘက်သတ် ပြန်လည် ရုပ်သိမ်းနိုင်ပါသည်။ တာဝန်နီးယားနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံတော်သည် ဇန်နီဘာ ကျွန်းစုမှလွဲ၍ အခြားသောတိုင်းဒေသများသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ဖယ်ဖျက်နိုင်သဖြင့် ဗဟိုအစိုးရစနစ် မရှိပေ။ သို့ဖြစ်ရာ နိုင်ငံတော်တစ်ဝှမ်းတွင် အုပ်ချုပ်နေသောအဆင့်သည် တစ်ခုထက်ပို၍ မရှိ ပေ။

တစ်ဖက်တွင် ဗဟိုအစိုးရစနစ်နှင့် ပေါင်းစည်းထားသော စနစ်အကြား၊ အခြားတစ်ဘက်တွင်လည်း နိုင်ငံတော်အဆင့်၌သာ အာဏာကိုစုစည်း၍ ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်းတို့အကြား သင်္ချာစွာ ခွဲခြားခြင်းသည် အကောင်းဆုံးအစိုးရ၏ ပုံစံချမှတ်မှုကို ရွေးချယ်ရန်ဟူသည့် ခက်ခဲပြီးသားဖြစ်သော တာဝန်ကို ရှုပ်ထွေးစေမည့် မရေရာမှုကို ဖယ်ရှားနိုင်ပါသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုတွင် ဗဟိုအစိုးရစနစ် ပုံစံကို ကနဦး ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် (ဥပမာ - နီပေါနှင့် ဆိုမာလီယာ) မူကြမ်းရွေးချွေကြသူများအား

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အနေအထားနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို အသင့်လျော်ဆုံး ကိုယ်စားပြုနိုင်မည့် အချိုးမညီသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း နည်းလမ်းများကို ပိတ်ပင်ထားစေပါသည်။

ဇယားကွက် ၇ - ပါဝင်သည့် အကြောင်းအရာများကို တင်ပြခြင်း။ ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်းအတွက် အကောင်းဆုံး နည်းလမ်းများကို သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း။

‘ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် CPA (ပြီးပြည့်စုံသော ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှု) တစ်ခုလုံးတွင် ကျွန်ုပ်တို့ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခဲ့သော၊ သဘောတူညီခဲ့သော အုပ်ချုပ်မှုအမျိုးအစားကို ဖော်ပြရန် ပုံစံကျသောစကားလုံးကို သုံးနှုန်းထားခြင်း မရှိပါ။ ကလေးတစ်ဦး မွေးဖွားခြင်းမပြုမီ အမည်ပေးခြင်းမပြုရန် ကျွန်ုပ်တို့အား အာဖရိက၏ ရာသီခွင်ကလေးညွှန်ထားပါသည်။ [...] IGAD [ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအပေါ် အစိုးရအချင်းချင်းကြားတွင်ရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ] ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်း စဉ်တွင် [...] SPLM [ဆူဒန် ပြည်သူများ၏ လွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှု] နှင့် GOS [ဆူဒန်အစိုးရ] တို့သည် ဗဟို အစိုးရနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာကန့်သတ်၍ ဖွဲ့စည်းခြင်း စနစ်ဖြစ်စေ၊ ပေါင်းစည်းခြင်းဖြစ်စေ၊ စစ်မှန်သော ဗဟို အစိုးရစနစ်ဖြစ်စေ မည်သည့်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသင့်သည်စသဖြင့် စဉ်းစားလျက် နှစ်နှစ်နေမည့်အစား ညှိနှိုင်းရန်နှင့် စစ်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတို့၏ ပြင်းထန်သော ပြဿနာရပ်များကို အဖြေထုတ်ရန်အတွက် ဒူးတိုက်ဆွေးနွေးကြပါသည်။ ဤကလေး သည် မွေးဖွားခဲ့ပြီးဖြစ်သည့်အတွက် သုတေသနပြုသူများသည် ယင်းတို့အနေဖြင့် ဆူဒန်၏ ပြီးပြည့်စုံသော ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်တွင် ဆူဒန်နိုင်ငံသားများက သဘောတူညီထားသော စီမံဆောင်ရွက်ချက်များကို အကောင်းဆုံး ပုံဖော်မည်ဟု ယုံကြည်သည့် အမည်ပေးနိုင်ပြီ ဖြစ်ပါသည်။’

လွန်ကဲရန်၊ ဆူဒန်တောင်ပိုင်း သမ္မတဟောင်းနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ ပထမဦးဆုံးဒုသမ္မတ၊ ဗဟိုအစိုးရစနစ်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် တတိယအကြိမ်မြောက် ညီလာခံတွင် SPLM ဥက္ကဋ္ဌ၏ မိန့်ခွန်း၊ ဘရပ်ဆဲလ်၊ ဘယ်လဂျီယံ၊ ‘ဆူဒန်၏ ဦးတည်ချက်’ အရ ၁၂၊ မတ်လ၊ ၂၀၀၅၊ <<http://www.sudanvisiondaily.com/modules.php?name=News&file=article&sid=5800>> (မေ ၂၂၊ ၂၀၁၀ တွင် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တင်သည်) ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း လေ့လာကြည့်ရှုနိုင်ပါ သည်။

၄။ နိဂုံး

ယေဘုယျအားဖြင့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်းကို အကြောင်းရင်းနှစ်ရပ်ကြောင့် ဆောင်ရွက်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (က) ဝန်ဆောင်မှုများ ထမ်းရွက်ပေးရာတွင် ခရီးရောက်စေရန်နှင့် တာဝန်ကျေမြန်စေရန် ရည်ရွယ်၍ ပြည်သူများနှင့် ပိုမို နီးကပ်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်နှင့် (ခ) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှု အတိုင်းအတာတစ်ခုကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အတွင်းရှိ ကွဲပြားခြားနားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကြား သဟဇာတဖြစ်ခြင်းကို မြှင့်တင်ပေးရန်ဟူ၍ ဖြစ်ကြပါသည်။ အထူးသဖြင့် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများကြောင့် ပြိုကွဲနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း သည် ကွဲပြားခြားနားသော အဖွဲ့အစည်းများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ဘာသာတရားများ၏ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူအကွ ယှဉ်တွဲနေ ထိုင်ခြင်းကို အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေရာတွင် သမားရိုးကျပုံစံနှင့် အရေးပါသောပုံစံဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ သမားရိုးကျ ပုံစံသည် အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အစီအစဉ်စနစ်ကို ပုံဖော်ပေးပြီး အရေးပါသောပုံစံသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အမှန်တကယ် အရေးပါမှု အတိုင်းအတာကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ယင်းတို့၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှုများအရ အသင့်လျော်ဆုံး တိုင်းတာနိုင်ပါသည်။ 'ဗဟိုအစိုးရစနစ်' နှင့် 'တစ်ပေါင်း တစ်စည်းတည်း အုပ်ချုပ်သောအစိုးရစနစ်' ဟူသည့် သဘောတရားနှစ်မျိုးသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အတွင်း အာဏာလွှဲ ပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အားသာချက်ကို ညွှန်ပြခြင်းမရှိပါ။ ယင်းသည် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးကြားတွင် တရားရေးဆိုင်ရာ ဆက်နွယ်မှုကို ဖော်ပြပေးပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရစနစ်များတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန်အတွက် တရားရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများ လိုအပ် ပါသည်။

အကြောင်းအရာများ	မေးခွန်းများ
<p>၁။ အစိုးရ၏ အဆင့်များ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • အစိုးရ၏အဆင့်များ မည်မျှထားရှိနိုင်မည်နည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်များ သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ အခြားသောအဆင့်များ ရှိပါသလား (ဥပမာ- ပြည်နယ်အဆင့်)။ • အစိုးရ၏မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား ပံ့ပိုးမည့် အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များ၏ အရေအတွက် မည်မျှရှိသနည်း။ • အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ဆင့်ကို နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် အချိုးညီစွာ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်းရှိပါသလား။ သို့မဟုတ် အချို့သော နယ်မြေဒေသများတွင်သာ အချိုးမညီစွာ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ပါသလား။ • အကယ်၍ အစိုးရ၏ အဆင့်နှစ်ဆင့်ထက် ကျော်လွန်ပါက (နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်များ) အစိုးရ၏ အဆင့်များအားလုံးကို ဖွဲ့စည်းပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် တိုက်ရိုက်စည်းမျဉ်းချမှတ်ခြင်း ရှိပါသလား။ • သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် အစိုးရ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေး၏ လက်အောက်ခံအဆင့်များ ထပ်မံထားရှိခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်၊ ယင်းတို့၏ လုပ်ဆောင်ရမည့် နယ်နိမိတ်ဘောင်ကို သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ/ ရင်းမြစ်များကို လွှဲပြောင်းပိုင်ခွင့်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အာဏာ ရှိပါသလား။ • သို့မဟုတ် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်းရှိ အခြေခံပြဌာန်းချက်အရ မဖြစ်မနေလုပ်ဆောင်ရသော သို့မဟုတ် မဖြစ်မနေဆောင်ရွက် စရာ မလိုသော စီမံဆောင်ရွက်ရေး စည်းမျဉ်းများအပြင် တိုင်းဒေသကြီး များအတွက် ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိခြင်းစသဖြင့် အလယ်အလတ်လမ်းစဉ် တစ်ခုခု ရှိပါသလား။
<p>၂။ ဒေသန္တရဆိုင်ရာ နယ်နိမိတ် များကို သတ်မှတ်ခြင်း</p>	<ul style="list-style-type: none"> • မည်သည့် စံသတ်မှတ်ချက် ကို အသုံးပြုမည်နည်း (တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာတရား၊ ပထဝီဝင် အနေအထား၊ သမိုင်းကြောင်း၊ စီးပွားရေး၊ ယခင်ကတည်းက ရှိနေပြီးသော အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်သော အလားအလာများ၊ အခြားအကြောင်းအရာများနှင့် ယင်းတို့အားလုံး)။ • အနည်းဆုံး ရှိသင့်သော သတ်မှတ်ချက်များ ရှိပါသလား (အနည်းဆုံး ရှိသင့်သော တိုင်းဒေသကြီးများ၏အရေအတွက်၊ အနည်းဆုံး ရှိသင့်သော လူဦးရေ ၊ အနည်းဆုံး ရှိသင့်သော ရင်းမြစ်များ)။

အစိုးရ၏ ပဏာမဆိုင်ရာ ဒေသန္တရ အဆင့် အသီးသီးသို့ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွင့်ပေးသော မှတ်ပေးခြင်း ပုံစံများ

- ဒေသန္တရဆိုင်ရာ နယ်နိမိတ် ကန့်သတ်ချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအတွင်း သတ်မှတ်ထားခြင်း ရှိပါသလား သို့မဟုတ် စံသတ်မှတ်ချက် များကိုသာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသ လား။
- သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များမှ လူဦးရေသည် နယ်နိမိတ်ဘောင် ကန့်သတ် ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် သက်ရောက်မှု ရှိပါသလား။ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်း ဒေသကြီးများမှ လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများသည် နယ်နိမိတ်ဘောင် ကန့် သတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် သက်ရောက်မှု ရှိပါသလား။
- ခရိုင်များကို သတ်မှတ်ရာတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း လုပ်ငန်းစဉ်အချိန်ဇယားများ (ယာယီ ပြဌာန်းချက် များ) ရှိပါသလား။
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ နယ်နိမိတ်ကန့်သတ်ချက် များကို ပြောင်းလဲခြင်း၊ တိုင်းဒေသကြီးအသစ်များကို တည်ထောင်ခြင်း သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီး အချင်းချင်း ပေါင်းစည်းခြင်းစသည့် ဆောင်ရွက် ချက်များအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပါဝင်ပါသလား။
- အကယ်၍ ပါဝင်ပါက နယ်နိမိတ် ကန့်သတ်ချက်ဘောင် ပြောင်းလဲမှုကို မည်သူတို့အားရည်ရွယ်၍ မည်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်မည်နည်း။
- ယင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် မည်သူတို့က ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြမည်နည်း။ နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ သက်ဆိုင်ရာတိုင်းဒေသကြီးများ၊ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်း ဒေသကြီးများအတွင်းရှိ လူနည်းစုများ သို့မဟုတ် ယင်းတို့အားလုံး ပါဝင် ဆောင်ရွက်ကြပါသလား။
- နယ်နိမိတ် ကန့်သတ်ချက်ဘောင်များကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရန် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော စံသတ်မှတ်ချက် ရှိပါသလား (ဥပမာအားဖြင့်- အနည်းဆုံးရှိသင့်သော လူဦးရေပမာဏ၊ စီးပွားရေးအရ အလားအလာ ကောင်းခြင်း)။
- လူများစု၏ အထူးပြဌာန်းချက်များ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ပြည်လုံး ကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများ ရှိပါသလား။

၃။ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်း၏ အတိုင်း အတာ

- အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ မည်သည့်အတိုင်းအတာ ကို ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့များအားအပ်နှင်းရန် မှန်းဆထားသနည်း။

- မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်းအတွက် ပံ့ပိုးရန် အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များကိုလည်း တာဝန်များ လွှဲအပ်သင့်ပါသလား။
- သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များတွင် အကြောင်းကိစ္စတစ်ရပ်အား မည် သို့ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရန် အာဏာရှိပါသလား။
- အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ခြင်းကို နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် အချိုးညီစွာ ဆောင်ရွက်ကြပါသလား။ သို့မဟုတ် အချို့သော နယ်မြေ ဒေသများရှိ လူနည်းစု၏ ရပ်တည်ချက်ကို စဉ်းစားလျက် အချိုးမညီစွာ လွှဲပြောင်းခွင့်ပေးပါသလား။
- နိုင်ငံရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ခြင်း ၏ မည်သည့်အတိုင်းအတာကို ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့များထံ အပ်နှင်းထားသနည်း။
- ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့သည် နိုင်ငံတော်၏ မူဝါဒများကို အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် တာဝန်ရှိသူများကို ရွေးကောက်တင်မြှောက် ခွင့် ရှိပါသလား။
- သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များသည် တာဝန်လွှဲပြောင်းနှင်းအပ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းမည့် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်ကိုလည်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ပါသလား။ (ဒေသန္တရ အဖွဲ့များသို့ တာဝန်များခွဲတမ်းချ၍ ပေးအပ်ခြင်းအပြင် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွင့်ခြင်း)။
- ဘဏ္ဍာရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ခြင်း ၏ မည်သည့်အတိုင်းအတာကို ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များထံ အပ်နှင်းထားသနည်း။
- အစိုးရ၏ သက်ဆိုင်ရာအဆင့်များသည် ယင်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ များကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးရန် အနည်းဆုံးရှိသင့်သည့် ရင်းမြစ်များ၏ အတိုင်းအတာ မည်မျှ လိုအပ်ပါသနည်း။
- မည်သည့် ဝင်ငွေရင်းမြစ်များကို အစိုးရအဆင့်အသီးသီးသို့ ခွဲဝေချပေး မည်နည်း။
- ဝင်ငွေရင်းမြစ်များကို ခွဲဝေသုံးစွဲမည်လား။ သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ အဆင့် တစ်ဆင့်ကိုသာ အပြည့်အဝ အပ်နှင်းခြင်း ရှိပါသလား။
- ပြည်သူများနှင့် ကုမ္ပဏီများ၊ အရောင်း၊ ဝန်ဆောင်မှုများ၊ မြေယာများ၊ ယာဉ်များ နှင့် အခြားလုပ်ငန်းများမှ ဝင်ငွေများအပေါ် မည်သူက အခွန်

	<ul style="list-style-type: none"> • ကောက်ခံမည်နည်း။ • အခွန်များ၊ အကောက်ခွန်များနှင့် မူပိုင်ခများအပေါ် အခွန်ကောက်ခံနှုန်းကို မည်ကဲ့သို့ ချမှတ်မည်နည်း၊ မည်သူက ချမှတ်မည်နည်း။ • ဒေသန္တရအချင်းချင်းကြား ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အားပြိုင်မှုများရှိပါသလား။ ယင်းတို့သည် ပြည်သူများအား အမျိုးမျိုးသော ဘဏ္ဍာရေး ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသလား။ • နိုင်ငံတော်က ရရှိသည့် ဝင်ငွေများကို မည်ကဲ့သို့ ခွဲဝေချမှတ်ပေးမည်နည်း။ ဝင်ငွေများ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းအတွက် မည်သူကဦးစီး၍ လုပ်ဆောင်မည်နည်း။ ချွင်းချက်သဘောဆောင်သော ပေးအပ်ခြင်းနှင့် ချွင်းချက်သဘောမဆောင်သော ပေးအပ်ခြင်းများ ရှိပါသလား။ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် စည်းမျဉ်းများ/ခွဲတမ်းများကို ချမှတ်ထားသင့်ပါသလား။ နိုင်ငံတော်ဝင်ငွေများအား သတ်မှတ်ခြင်းကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန် ပုံမှန်ဆန်းစစ်ချက် လုပ်ငန်းစဉ်များ ရှိပါသလား။ • ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအတွင်း ကွဲပြားခြားနားမှုများနှင့် ပြည်နယ်များ၏ ဝန်ဆောင်မှု စားရိတ်မျှော်မှန်းချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သို့ ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းမည်နည်း။ ညှိနှိုင်းမှု လုပ်ငန်းစဉ်များ ရှိပါသလား။ ဤသို့ ညှိနှိုင်းခြင်းကို မည်သို့ ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ မည်သည့်အဆင့်သို့ ဆောင်ရွက်ပေးမည်နည်း။ မည်သူတို့က ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ မည်သူက ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မည်နည်း။
<p>၄။ အာဏာ လွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်း ဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များတွင် ကိုယ်ပိုင်စီမံဆောင်ရွက်ရန် အခွင့်အရေးရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ခရိုင်များအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်စီမံဆောင်ရွက်ချက်ကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်နိုင်သည်အထိ ကြားဖြတ် စီမံဆောင်ရွက်ချက်ကို ရေးဆွဲဖန်တီးပေးခြင်း ရှိပါသလား။ • သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များ၏ အဖွဲ့အစည်းတွင်း စီမံဆောင်ရွက်ချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (နိုင်ငံတော်ဥပဒေတွင်) ချမှတ်ဖော်ပြထားပါသလား။ • သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ယင်းတို့အား မည်သို့ စီမံဆောင်ရွက်ရမည် သို့မဟုတ် စီမံဆောင်ရွက်မှု ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ဖန်တီးပေးသော စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များကို ချမှတ်ဖော်ပြထားခြင်း ရှိပါသလား။ • မည်သည့် သီးခြား အပ်နှင်းသော အာဏာ အမျိုးအစားများကို နိုင်ငံတော်

- အဆင့်/ဒေသန္တရအဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်များက ရရှိကြသနည်း။
- မည်သည့်အာဏာ အမျိုးအစားများကို တစ်ပြေးညီတည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးသနည်း။ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်များက အာဏာများကို တစ်ပြိုင်နက် အသုံးပြုမည်ဆိုပါက မည်သည့် စည်းမျဉ်းများသည် လွှမ်းမိုးပါသနည်း။
- ခွဲတမ်းချ၍ ကျင့်သုံးမည့် အာဏာများ ရှိပါသလား။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်သည် မူဝါဒများ သို့မဟုတ် စံချိန်စံညွှန်းများကို သတ်မှတ်ပြီး ဒေသန္တရအဆင့်များက ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များက ထုတ်ပြန်သည့် စည်းမျဉ်းများကို ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ပါသည်။
- အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းအတွက် မည်သည့် စံသတ်မှတ်ချက်များကို အသုံးပြုမည်နည်း။ မည်သူများက ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ပေးမည်နည်း။
- မည်သည့် အာဏာများသည် အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များအတွက် အထူးအရေးပါသနည်း (ဥပမာ- ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် လက္ခဏာရပ်များကို ကာကွယ်ခြင်း)။
- ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများတွင် တူညီသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ၏ အတိုင်းအတာကို ရရှိပါသလား။ သို့မဟုတ် အချိုးမညီသော ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းမျိုး ဖြစ်ပါသလား။
- နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် ခရိုင်များအနက် မည်သူတို့တွင် မခွဲဝေသောအာဏာ (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိသောအခါ ဆုံးဖြတ်ရမည့် အာဏာ) ရှိပါသနည်း။
- အာဏာများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း မည်သို့စာရင်းသွင်းဖော်ပြထားသနည်း (ဥပမာ- လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့်)။
- ဥပဒေတစ်ခုကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည့် ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့၏ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအတွင်း အာဏာအားလုံးကို နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ယင်းဥပဒေကို မူကြမ်းရေးဆွဲရန် အာဏာရှိသော ပုံစံအတိုင်း ခွဲဝေသတ်မှတ်ပါသလား။
- နိုင်ငံတော်အဆင့်သည် ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့များသို့ မည်သည့် အတိုင်းအတာအထိ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေနိုင်ခြေ ရှိပါသနည်း။ နိုင်ငံတော်

	<ul style="list-style-type: none"> • အဆင့်တွင် ရွေးချယ်ထားသော နယ်မြေဒေသများကိုသာ အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း ရှိပါသလား။ ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များတွင် နိုင်ငံတော်အဆင့် သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များအား မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ အာဏာများကို လွှဲပြောင်းပေးနိုင်ပါသနည်း။ • ဒေသန္တရ အစိုးရ အဖွဲ့များတွင် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍ ရှိပါသလား။ • ဤသို့ဆိုလျှင် ယင်းကို မည်သို့စီမံဆောင်ရွက်ရမည်နည်း။ ဒေသန္တရဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားရေးကဏ္ဍ၏ ဆက်နွယ်ချက်မှာ အဘယ်နည်း (နိုင်ငံတော်ဥပဒေအရ ခွဲခြားထားပါသလား။ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းထားခြင်း ဖြစ်ပါသလား။ သို့မဟုတ် အောက်ပိုင်းအဆင့် တရားရုံးများကို ခရိုင်များက ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်၍ ထိပ်ပိုင်းအဆင့် တရားရုံးများကို နိုင်ငံတော်က တည်ထောင်ထားခြင်း ရှိပါသလား။)
<p>၅။ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းအဆိုပြုချက်များအတွက် တရားရေး ဆိုင်ရာ အကာအကွယ် များ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း အဆိုပြုချက်ကို ပြောင်းလဲမည် ဆိုပါက တိုင်းဒေသကြီးများ၏ သဘောတူညီမှုကို လိုအပ်ကြောင်း ချမှတ်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ် ရှိပါသလား။ • ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့သို့ အရေးပါသော အာဏာများကို လွှဲပြောင်းပေးပါက ဤသို့ လွှဲပြောင်းမှုအတွက် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲချက်အတွက် ယင်းတို့၏ သဘောတူညီမှုကို လိုအပ်ပါသလား။
<p>၆။ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်း အဆိုပြုချက်များအတွက် ပဋိပက္ခများအား ဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • မည်သည့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အမျိုးအစားများကို စီမံဆောင်ရွက်ပေးမည်နည်း။ အချို့သော အငြင်းပွားမှုများအတွက် အထူးတရားရုံးများ၊ ပုံမှန်တရားရုံးများ၊ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တိုက်ရိုက်တရားစီရင်မှုများ ရှိပါသလား။

ယင်းသည် 'ဗဟိုအစိုးရစနစ်၏ လမ်းစဉ်' မှ ရရှိသည့် ညှိနှိုင်းထားပြီး ပြန်လည် ပုံစံချမှတ်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်သည် [တော့ပါဝီယန်၊ နီကို]။ ဗဟိုအစိုးရ စနစ်များအပေါ် အချက်အလက်မှတ်တမ်းများ၊ ဗဟိုအစိုးရစနစ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ နီပေါ ၊ ဆွစ်ဇာလန်ဖိုရမ် အတွက် ပြင်ဆင်ထားသော စာရွက်စာတမ်းများ။ (ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ ဆွစ်ဇာလန် အစိုးရ အဖွဲ့၊ ၂၀၀၇-၈)။ < http://www.swiss-cooperation.admin.ch/nepal/en/Home/.../resource_en_178456.pdf> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

မှတ်စုများ

^၁ 'အစိုးရ၏ အဆင့်' ဟူသည့် ဝေါဟာရသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ ဒေါင်လှိုက်စနစ်အရ (ထိပ်ပိုင်းမှ အောက်ပိုင်း) ညွှန်ကြားချက်အတွင်း တိကျသောနေရာ၌ နိုင်ငံတော်အာဏာကို အသုံးပြုသည့် ရာထူးဂုဏ်သိမ် အဆင့်ဆင့်ကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အဆင့်များဟု ဆိုရာ၌ နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ ဒေသန္တရ အဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်တို့ ပါဝင်ပါသည်။

^၂ 'အုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်' ဆိုသည်မှာ တိုင်းဒေသကြီးများအဆင့်၊ ပြည်နယ်အဆင့်စသဖြင့် အစိုးရ၏ မူဝါဒများအား အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအရ ပံ့ပိုးပေးသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် မူဝါဒများကို ချမှတ်ခြင်းမရှိပဲ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းကိုသာ လုပ်ဆောင်သောကြောင့် အစိုးရအဆင့် တစ်ခုနှင့် တစ်ခုအကြား ကွာဟချက်များ ရှိတတ်ပါသည်။

^၃ 'ဒေသန္တရ' ဟူသော ဝေါဟာရသည် (က) ကမ္ဘာ့ဒေသကြီးများကို ရည်ညွှန်းသည့် နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသများ၊ (ဥပမာ- ဥရောပ၊ အရှေ့အာဖရိက စသဖြင့်) သို့မဟုတ် (ခ) နိုင်ငံတော်ဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များအကြားရှိ အစိုးရ၏ လက်အောက်နယ်မြေများကို ရည်ညွှန်းသော ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးများ (ခရိုင်အဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်တို့နှင့် အလားသဏ္ဍာန်တူညီသော)။

^၄ ဝိုင်း၊ Y၊ နိုင်ငံတကာ IDEA ၏ 'နိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ'၊ ဗဟိုအစိုးရစနစ်နှင့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေး' ၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ခိုင်မြဲစွာ အမြစ်တွယ်နေသော ပဋိပက္ခများ- ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးဆောင်ရွက်ကြသူများ အတွက် နည်းလမ်းများ (စတော့ ဟုမ်း၊ နိုင်ငံတကာ IDEA၊ ၂၀၀၃) ၊ စာ- ၁၅၅-၁၆၈

^၅ ဘရန်ကာတီ၊ D ၊ 'အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း- တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများနှင့် ခွဲထွက်ရေးစနစ်များ၏ တောက်လောင်မှုများကို မီးစပျိုးပေးခြင်းလား။ သို့မဟုတ် ငြိမ်းသတ်ပေးခြင်းလား' ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း ၊ ၆၀ (၂၀၀၆)၊ စာ- ၆၅၁-၈၅။

^၆ ဆူဒန် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ကြားဖြတ် နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၂၄ (၂၀၀၅)

^၇ တာဇနိနီးယား၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၂ (၁၉၇၇) တွင်ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၅ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

^၈ ဒေသစိတ်နယ်မြေတစ်ခုချင်းစီ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် သက်ဆိုင်ရာ ဒေသစိတ် နယ်မြေများ၏ အုပ်ချုပ်ရေး သို့မဟုတ် အစိုးရဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုကို ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်သည့်အတွက် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သည် အုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်အသီးသီးအား ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများကို ဖော်ပြပါရှိမည် မဟုတ်ပါ။

^၉ ဘော့ခ်လာ၊ G ၊ 'နယ်မြေအလိုက် ကျင့်သုံးသော ဗဟိုအစိုးရစနစ်နှင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဗဟိုအစိုးရစနစ်အကြား အားပြိုင်မှု၊ အတည်ပြုချက်များနှင့် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များ' (၂၀၀၈)၊ <http://www.swiss-cooperation.admin.ch/nepal/en/Home/Document_Archive> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း လေ့လာ ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

^{၁၀} ဘီနန် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၅၀ (၁၉၉၀)

^{၁၁} ဘယ်လ်ဂျီယံ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၄၊ (၁၉၉၄) တွင် ဥပဒေပြဌာန်း၍ ၂၀၀၈

တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ထားသည်။

၁၂ မလေးရှား နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂ ၊ (၁၉၅၇) တွင် ပြဌာန်း၍ ၁၉၉၄ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

၁၃ ဆွစ်ဇာလန် ကွန်ဖယ်ဒရေးရှင်း နိုင်ငံ၏ ဗဟိုအစိုးရဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂၇ (၁၉၉၉) တွင် ပြဌာန်း ၍ ၂၀၁၀ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

၁၄ အင်ဒိုနီးရှား သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၈ က/ခ၊ (၁၉၄၅) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၀၂ တွင် ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်။

၁၅ ဖိလစ်ပိုင် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ်ခွဲ X (၁၉၈၆)

၁၆ ဟာတီ၊ S၊ စပိန်၊ L၊ ဂရစ်ဖစ်သ် (စာတည်း)၊ ဗဟိုအစိုးရ နိုင်ငံများ၏ လက်စွဲစာအုပ် (မွန်ထရီယယ်လ် - မက်ဂေးလ်- ကွင်း တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၅)

၁၇ ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၇၂၊ (၁၉၄၉) တွင် ပြဌာန်း၍ ၂၀၁၀ တွင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည်။

၁၈ ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၉၄ က (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ ၁၈၆၇ မှ ပြင်ဆင်မွမ်းမံပြီးသည့် ၁၉၈၂)၊ ၂၀၀၈ တွင် ပြင်လည်ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားသည်။

၁၉ Cf တာမီနာဆီယမ်၊ T စီးပွားရေး သဘောတရားများအတွင်း အစိုးရအချင်းချင်းကြား ဘဏ္ဍာရေး ဆက်နွယ်မှုများ။ ပြန်လည်ဆန်းစစ်ချက်' ၊ T ၊ တာမီနာဆီယမ် (စာတည်း) ၏ သဘောတရားနှင့် လက်တွေ့တို့ရှိ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟို အစိုးရစနစ် (ဝါရှင်တန် ဒီစီ၊ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာငွေ မတည်ရေးအဖွဲ့အစည်း၊ ၁၉၉၇) ၊ စာ-၄

၂၀ ဘော့ကင်ဖိုးဒါ၊ M နှင့် အဖွဲ့ဝင်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ မက်စ်ဗလန်စ် လက်စွဲစာအုပ်- တရား စီရင်ရေးအဖွဲ့၏ ပုံစံချမှတ်မှုဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ (နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော ဟိန်ဒယ်လ်ဘွန်၊ မက်စ်ဗလန်စ် အဖွဲ့အစည်း၊ ၂၀၀၉)

၂၁ ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် (အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည်) အစိုးရ၏ ကွဲပြားခြားနားသော အဆင့်ပေါင်းခြောက်ဆင့် ရှိပါ သည်။ ယင်းတို့ အနက်မှ ၄ ခုကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ နိုင်ငံတော်အဆင့်မှ လွဲ ၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် အဆင့်တစ်ခုကိုသာလျှင် အသေးစိတ်အနေဖြင့် စည်းမျဉ်းများ ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။

၂၂ ဝီရူးနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်အဆင့်အပြင် တိုင်းဒေသကြီးများ၊ အစိုးရ ဌာနများ၊ ခရိုင်များနှင့် ပြည်နယ်များကို အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမည့် အဆင့်များအဖြစ် စာရင်းသွင်းဖော်ပြထားပြီး အသေးစိတ် စည်းမျဉ်းများကို တင်ပြထားသည့် အခန်းတစ်ခန်းလုံးကိုလည်း ရေးဆွဲဖော်ပြထားပါသည်။ ပြည်နယ်အစိုးရ၏ အနည်းဆုံး အဆင့်နှစ်ဆင့် ကို ညွှန်ပြထားသော 'အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း' အတွက် ဂရိနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၀၁ နှင့် ၁၀၂ တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။ တောင်အာဖရိကတွင်မူ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ကျယ်ပြန့်ပြည့်စုံစွာ စည်းမျဉ်း ထိန်းသိမ်းထားသည့် အစိုးရအဆင့်သုံးဆင့်ကို ဖွဲ့စည်းရန် ချမှတ်ထားပါသည် (နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ ခရိုင်အဆင့်နှင့် ပြည် နယ်အဆင့် အစိုးရ)။ ပြည်နယ် အစိုးရတွင်မူ ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ မြို့နယ်အဆင့်အသီးသီးကို ခွဲခြား၍ အစိုးရ၏ အခြားသောအဆင့်၊ အလွှာများကို ထပ်မံဖန်တီးပါသည်။ မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၀) ၏ အခန်း ၄၊ အပိုဒ်ခွဲ ၅၇ မှ ၆၃ တွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် နယ်မြေဒေသအလိုက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယင်းတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အချက်အလက်များကိုလည်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

၂၃ လိုက်ဘေးရီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၃၈ က လိုက်ဘေးရီးယားသည် အုပ်ချုပ်ရေး ဦးတည်ချက် များအတွက် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး စီရင်စုများအဖြစ် ခွဲခြားထားသည့် တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်းဖြစ်သော အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင် နိုင်ငံတော်ဖြစ်သည်ဟူ၍ ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

၂၄ ဆိုမာလီယာ၏ ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်မှ 'ဗဟိုအစိုးရစနစ်နှင့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း- ဆိုမာလီယာနိုင်ငံ၏ နည်းလမ်းများ' ၊ ၂၀၀၈၊ ၈-၂၀ ကိုလည်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

၂၅ ဟေးဂုဒ်၊ A ၊ နိုင်ငံရေး၏ အဓိက သဘောတရားများ ၊ (နယူးယောက်၊ စိန့်မာတင် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၀)၊ ၈- ၁၄၁

အဓိက စာလုံးများ

အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၊ ဗဟိုအဆင့်မှ အာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းခွင့် ပေးခြင်း၊ တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးခြင်းနှင့် ပြည်နယ်သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများထံ ဗဟိုမှ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာလွှဲပြောင်းပေးခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအာဏာ လွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၊ ဘဏ္ဍာရေးအာဏာ လွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၊ အချိုး မညီမျှသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးခြင်း၊ အစိုးရ၏အဆင့်များ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များ၊ သီးခြားအာဏာ၊ တစ်ပြေးညီ အပ်နှင်းသော အာဏာများ၊ ဗဟိုအစိုးရစနစ်၊ တစ်စုတစ်စည်းတည်း အုပ်ချုပ်သာစနစ်၊ ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံ၊ ခွဲခြားထားသော နှစ်မျိုးခွဲထားသောပုံစံ၊ ကိုယ်ပိုင်ဗဟိုအစိုးရစနစ်၊ နိုင်ငံတကာမှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း/ ဒေသကြီးများမှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

အခြားသော ရင်းမြစ်များနှင့် နောက်ထပ်ဖော်ပြချက်များ

- ဗဟိုအစိုးရ ပြည်ထောင်စုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းခြင်း ဖိုရမ်
<<http://www.forumfed.org/en/index.php>>
ကနေဒါ အစိုးရက ဘဏ္ဍာငွေ မတည်ပေးထားသည့် ဗဟိုအစိုးရ ပြည်ထောင်စုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းခြင်းဖိုရမ်သည် ဗဟိုအစိုးရ အယူအဆများကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော အစိုးရများကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ပေးပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သူများအကြား အသိပညာဗဟုသုတများကို ဖြန့်ဖြူးပေးရာတွင် ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ် သည် ဗဟိုအစိုးရစနစ်နှင့် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တို့၏ ရင်းမြစ်များနှင့် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးမှုများကို တင်ပြပေးပါသည်။
- ဗဟိုအစိုးရ ဆိုင်ရာ လေ့လာမှုများ၏ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း

<<http://www.iacfs.org/index.php?page=1&lang=0>>

နိုင်ငံတကာဌာနများ၊ အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်သည့် ဗဟိုအစိုးရဆိုင်ရာ လေ့လာမှုများ၏ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (IACFS) သည် လွတ်လပ်သော သုတေသနများကို ဆောင်ရွက်ပြီး ဗဟိုအစိုးရစနစ်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အကြောင်းအရာများအား ထုတ်ဝေမှုများကိုလည်း စီစဉ်ဖန်တီးပေးပါသည်။ IACFS ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ကြသူများအတွက် အစိုးရ၏ ပုံစံတစ်မျိုးအဖြစ် ဗဟိုအစိုးရစနစ်ကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်သည့် ထုတ်ဝေမှုများ၊ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဗဟိုအစိုးရစနစ်တွင် လက်ရှိဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများအပေါ် လေ့လာချက်များနှင့် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ကြသူများအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ ကိုယ် ပိုင်အတွေ့အကြုံများကို မျှဝေဆွေးနွေးကြနိုင်မည့် နိုင်ငံတကာ ဆွေးနွေးပွဲစီမံကိန်းများစသည့် ရင်းမြစ်များ ရှိပါသည်။

- မူဝါဒရေးရာ နည်းလမ်းများ စင်တာ

<<http://www.cpalanka.org>>

မူဝါဒရေးရာနည်းလမ်းများ စင်တာသည် မူဝါဒဆိုင်ရာနည်းလမ်းများ၊ ပဋိပက္ခများအား ဖြေရှင်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုဖြန့်ဖြူးပေးခြင်းနှင့် အကြံပြုပေးခြင်းအားဖြင့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ခိုင်မာတောင့်တင်းစေသည့် သိရိလက်မှာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် ကွဲပြားခြားနားသော တောင်အာဖရိကပြည်နယ်များ၏ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို အလေးပေးပြီး နိုင်ငံတော် မူဝါဒဆိုင်ရာနည်းလမ်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မှတ်တမ်းအထောက် အထားများကိုလည်း တင်ပြပေးပါသည်။

- ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ဆွစ်ဇာလန် အဖွဲ့အစည်း

<http://www.deza.admin.ch/Home/Themes/Rule_of_Law_Democracy/Decentralization>

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ဆွစ်ဇာလန် အဖွဲ့အစည်း (SDC) သည် ဘဏ္ဍာငွေမတည်ခြင်း၊ ပညာရေးနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ခြင်းများဖြင့် ပြည်သူ့လိုအပ်ချက်များအား ပို၍ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်နိုင် သော အစိုးရကိုဖန်တီးရန် မြို့ပြလူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဆက်ဆံရေး ဖြစ်ပေါ်စေရန် နိုင်ငံရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဘဏ္ဍာရေး အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးမှုများဖြင့် မြှင့်တင်ပေးပါသည်။ ဤ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် နိုင်ငံတကာ၌ မြို့ပြ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ကူညီရာတွင် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် SDC ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လင့်ခ်များပါဝင်ပါသည်။

- ဗဟိုအစိုးရစနစ်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း

<<http://www.federalism.ch/index.php?page=22&lang=0>>

ဗဟိုအစိုးရစနစ်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းသည် ဗဟိုအစိုးရစနစ်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှုအပေါ်တွင် အလေး ထားသည့် သုတေသနနှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှု ဌာနတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် နိုင်ငံတကာ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံပါဝင်သော

လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖန်တီးရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သုတေသနနှင့် ဆွေးနွေးမှု စင်တာ ဖော်ပြပါရှိပါသည်။

- ဘားနက်၊ ကမ်မီလီ၊ ကိုတ်စ်၊ မီနစ်စ်၊ ဟင်နနီပီနှင့် ဗန်ဆန်းဒါ၊ ဂျယ်ရီတို့၏ 'ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း' သုတေသန သုံးပွင့်ဆိုင်ဌာန (RTI နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း)၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၉၇၊ <http://www.rti.org/pubs/Democr_Decen.PDF>၊ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသည့် ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်အကြား ဆက်နွှယ်မှုကို ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဆောင်းပါး
- ဟိုးဗုဒါ၊ တာမက်စ်အမ် (စာတည်း)၊ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၊ စမ်းသပ်စစ်ဆေးမှုများနှင့် ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများ (ဘူဒါပက်စ်- ပွင့်လင်းသော လူ့အဖွဲ့အစည်းဌာန၊ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး ဆောင်ရွက်ချက်၊ ၂၀၀၀)၊ <<http://lgi.osi.hu/publications/books/decentralization/EntireBook.pdf>>၊ ဥရောပအရှေ့ပိုင်းရှိ ကွဲပြားခြားနားသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေရေး ဆောင်ရွက်ချက် များကို ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဆောင်းပါး
- ဆောင်းဒါး၊ ချာရီ၏ 'ယဉ်ကျေးမှု မျိုးစုံရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဗဟိုအစိုးရစနစ်၊ အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခများ စီမံခန့်ခွဲခြင်း'၊ ဗဟိုအစိုးရစနစ်၏ ဖိုရမ် (နေ့စွဲမပါ)၊ <<http://www.forumfed.org/libdocs/IntConfFed02/StG-Saunders.pdf>>။ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံရှိ သော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော ဗဟိုအစိုးရများ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရေးအား စစ်ဆေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း သည့် ဆောင်းပါး
- သယ်လ်မန်၊ အာ့စ် နှင့် ဝစ်ဒရစ်ဂ်၊ ကက်သရင်း၊ 'မျက်မှောက် ကွဲပြားခြားနားမှုများနှင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ဗဟိုအစိုးရစနစ်အကြား အားပြိုင်မှု'၊ ဗဟိုအစိုးရစနစ်၏ စိစစ်အကြံပြုရေး စာတမ်းအမှတ် ၂ ပါ လမ်းကြောင်း သစ်များ (ဖရီဘော့ဂ်၊ ဗဟိုအစိုးရစနစ်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၊ ၂၀၀၄)၊ <http://www.federalism.ch/files/documents/New_trends_in_federalism_WP2.pdf>

အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုချက်များ

အကြွင်းမဲ့ ဗီတိုအာဏာ

ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုကို ဟန့်တားပိတ်ပင်နိုင်ပြီး မည်သည့် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းကမှ ကျော်လွန်ပယ်ချခြင်း မပြုနိုင်သည့် ဗီတိုအာဏာ အမျိုးအစား (အခန်း ၅)

အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ လွှဲပြောင်းခွင့်ခြင်း

အစိုးရ၏ အရေးကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဗဟိုအစိုးရနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့ခွဲများက ပိုင်ဆိုင်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှု အတိုင်းအတာ။ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ပေးသည့် ပုံစံများမှာ ဥပမာအားဖြင့် ဗဟိုအဆင့် မှ အာဏာကို လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းခွင့်ပေးသတ်မှတ်ပေးခြင်း ၊ တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်း နှင့် ပြည်နယ်သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများထံ ဗဟိုမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ (အခန်း ၇)

အကြံပေးခြင်း အယူအဆများ

အဆိုပြုထားသည့် တရားဥပဒေသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိရန် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က အကြံဉာဏ် ပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးက ထုတ်ပြန်ပေးသည့် တရားဥပဒေဖြင့် ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းမရှိသော အယူအဆများ (အခန်း ၆)

လူမျိုး၊ အသားအရောင်အရ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုကို ကာကွယ်ပေးခြင်း

မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုမျှ ထိခိုက်နစ်နာစေခြင်းမရှိပဲ လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းတိုင်းကို အခြား သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အဆင့်တူညီစွာ ဦးစားပေးဆက်ဆံရန် ပုံသေ သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ထားသော အချိန်ကာလ တစ်ခုအတွက် တရားဥပဒေ သို့မဟုတ် တရားဝင်မူဝါဒက စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် ပြဌာန်းထားသည့် စနစ်ကျသော ဆောင်ရွက်ချက်များ၏ အတိုင်းအတာ (အခန်း ၃)

အာဏာကို ထိန်းသိမ်းချုပ်ကိုင်ခြင်း

ပုံမှန်အားဖြင့် ရာထူးအဆင့်ဆင့်ကို ဖန်တီးလျက်အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်၌သာ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းသိမ်းထားခြင်း သို့မဟုတ် ချုပ်ကိုင်ထားခြင်း (အခန်း ၁၊ ၂)

လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်/ အပြစ်ဒဏ်မှ ချမ်းသာပေးခြင်း

အစိုးရအား ဆန့်ကျင်သည့် နိုင်ငံရေးနှင့်ဆိုင်သော ရာဇဝတ်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေးနှင့် မဆိုင်သော ရာဇဝတ်မှုများအား ကင်း လွတ်ခွင့်ပေးခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသော သေဒဏ်ထိုက်သည့် ပြစ်ဒဏ်များကို ရုပ်သိမ်းပေးခြင်း (အခန်း ၄၊ ၅)

အချိုးမညီသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွင့်ခြင်း

ဒေသန္တရအစိုးရ အသီးသီးအား ညီတူညီမျှမဖြစ်ပဲ သို့မဟုတ် ကွဲပြားခြားနားစွာ အာဏာလွှဲပြောင်းသတ်မှတ်ပေးသည့် စီမံ ဆောင်ရွက်ချက် (အခန်း ၂၊ ၇)

အခြေခံဖွဲ့စည်းပုံ လုပ်ငန်းစဉ်

အဓိက အစိုးရဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို အလေးပေးပြီး အစိုးရ၏အာဏာကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မည့် အဖွဲ့အစည်း များအား တည်ထောင်ရေးကို ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း စဉ် (အခန်း ၁)

လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ပါသည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်

လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော် (အခန်း ၅)

အစိုးရ၏ ကဏ္ဍများ

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံအတွင်း အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားသည့် အခန်းကဏ္ဍများ။ ပုံမှန် အားဖြင့် ခေတ်သစ်နိုင်ငံတော်တစ်ခုတွင် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးဟူသည့် ကဏ္ဍသုံးရပ် ရှိပါသည်။ (အခန်း ၁၊ ၂၊ ၄၊ ၅)

အမတ်လောင်းများ၏ နေရာ ခွဲတမ်းများ

မိမိတို့သဘောဆန္ဒအလျောက်ဖြစ်စေ၊ ဥပဒေအရသတ်မှတ်ထားလျှင်ဖြစ်စေ ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုတွင် ကိုယ်စားပြု သော အမတ်လောင်းများ၏ တိကျသောပါဝင်မှု အချိုးအဆသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အဖွဲ့အစည်းများ၊ ကျား/မ နှစ်မျိုး စလုံး၊ ဘာသာရေး အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ဘာသာတရား အဖွဲ့အစည်းများစသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများမှ ပါဝင်ရန် သတ်မှတ်ထားသည့် လုပ်ငန်းစဉ် (အခန်း-၅)

စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ဟန်ချက်ညီစေခြင်း

သင့်လျော်ပြီး တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော လုပ်ဆောင်ချက်များကို ရရှိဆောင် ရွက်နိုင်စေပြီး နိုင်ငံရေးအာဏာများနှင့် ပြောင်းလဲစေရန် တွန်းအားပေးသည့် အရာများအား ဟန်ချက်ညီစေရန် ရည်ရွယ်၍ အစိုးရ၏ကဏ္ဍ တစ်ခုချင်းစီအား အခြားသော ကဏ္ဍများအပေါ် ကန့်သတ်ထားသည့် ကြီးကြပ်ထိန်းချုပ်ရန် ခွင့်ပြုထား သော စနစ် (အခန်း ၁၊ ၂၊ ၄၊ ၅)

နိုင်ငံသားတို့၏ အခွင့်အရေးများ

နိုင်ငံတော်တစ်ခုအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသည့် နိုင်ငံသားတိုင်း ရရှိရမည့် အခွင့်အရေးများ (အခန်း ၃)

နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားများမှ မွေးဖွား၍ဖြစ်စေ၊ နည်းလမ်းကျသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ နိုင်ငံသားအဖြစ် တရား ဝင်ပြောင်းလဲခံယူ၍ဖြစ်စေ နိုင်ငံတော်က ပိုင်ဆိုင်သည့် ပုံစံကျသော သို့မဟုတ် တရားဝင်သော အနေအထား (အခန်း ၃)

တရားမ ဥပဒေ

ဥပဒေများအား စနစ်တကျစုပေါင်းခြင်းအပေါ် အဓိကထားသည့် တရားဥပဒေစနစ် (အခန်း ၆)

ပြည်သူ့လူထု၏ အခွင့်အရေးများ

လွတ်လပ်ပွင့်လင်းသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခွင့်အရေးများ။ ဥပမာ- ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေး၊ ဥပဒေနှင့်အညီ သာတူညီမျှ ဆက်ဆံရေး၊ ပြည်သူ့လွတ်လပ်ခွင့်နှင့်

ပြည်သူလူထု၏ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်၊ ဥစ္စာပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ မျှတသော တရားစီရင်မှုနှင့် တရားမျှတစွာ အုပ်ချုပ်ရေးတို့ကို ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်၊ ကျွန်ုပ်တို့ ခိုင်း ဘက်ဘဝနှင့် အတင်းအကြပ်စေခိုင်းခံရခြင်းမျိုးမှ ကာကွယ်ခြင်း၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုမှ ကာကွယ်ခြင်း၊ အပြစ်ကင်းကြောင်း ယူဆချက်နှင့် အနေအထားအားလုံးတွင် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိနေသည့် သင့်လျော်သော ဆောင်ရွက်ချက်အားလုံးကို ရရှိပိုင်ခွင့် (အခန်း ၃)

ပူးပေါင်း သမ္မတစနစ်

ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်နေကြသည့် အဖွဲ့အစည်းများအား ညှိနှိုင်းပြေလည်စေရန် နည်းလမ်းတစ်ရပ်အဖြစ် အသုံးပြုသည့် သမ္မတ၏တာဝန်များကို ကြီးကြပ်ထမ်းဆောင်ရာတွင် ဦးစီးဆောင်ရွက်သူ တစ်ဦးထက်ပိုသောစနစ် (အခန်း ၄)

ရှေးထုံးတမ်း ဥပဒေ

အမှုကိစ္စများကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အစောပိုင်းကာလ၏ တရားဥပဒေ စီရင်ထုံးများ၏ အစဉ်အလာအား လိုက်နာခြင်းအပေါ် အလေးထားသော တရားရေးစနစ် (အခန်း ၆)

တစ်ပြေးညီ အပ်နှင်းသော အာဏာများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံတော်အဆင့် နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် အစိုးရများ အကြား ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၊ ပဋိပက္ခများ တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်သော နယ်ပယ်များတွင် ဥပဒေများရှိပါက နိုင်ငံတော်ဥပဒေသည် ပုံမှန်အားဖြင့် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်ပါသည်။ (အခန်း ၇)

ဥပဒေများ၏ ကွဲလွဲမှု

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ တရားစီရင်ရေးစနစ်များ၏ အယူအဆများ မညီညွတ်ကြသည့် အခြေအနေ (အခန်း ၆)

မဲဆန္ဒရှင် ညီလာခံ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား မူကြမ်းရေးဆွဲရန် သို့မဟုတ် အတည်ပြုလက်ခံရန် ရည်ရွယ်၍ ပုံမှန်အားဖြင့် ရွေးချယ် တင်မြောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်း (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညီလာခံတွင်လည်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်) (အခန်း ၁)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဆက်လက်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း သို့မဟုတ် အခြေခံပုံစံချမှတ်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းတို့အား ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ် သည့် လုပ်ငန်းစဉ် (အခန်း ၁၊ ၂၊ ၃)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်မွမ်းမံရေး လုပ်ငန်းစဉ်

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပြောင်းလဲပြင်ဆင်၍ဖြစ်စေ၊ ဖယ်ရှား၍ဖြစ်စေ၊ ထပ်မံဖြည့်စွက်၍ဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ပြောင်းလဲသည့် နည်းလမ်းများ (အခန်း ၆)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ညီလာခံ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခု၏ ပုံစံချမှတ်ရန် သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန် ရည်ရွယ်၍ စီမံကွင်းပသည့် ကိုယ်စားလှယ် များ သို့မဟုတ် အမတ်လောင်းများ၏ ပုံစံကျသော အစည်းအဝေး။ ယင်းသည် မဲဆန္ဒရှင်ညီလာခံနှင့် မတူညီပဲ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်နိုင်သော၊ သို့မဟုတ် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သော သို့မဟုတ် တရားဝင် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရရှိသော ညီလာခံတစ်ခု မဟုတ်သော်လည်း အခြားသော အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုက တိကျစွာ သတ်မှတ်ထား သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ သို့မဟုတ် ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ (အခန်း ၁)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ထုတ်ပြန်ကြေငြာရန်နှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီ ခြင်းရှိမရှိကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရန် အဓိကအားဖြင့် တာဝန်ရှိသော ဗဟိုတရားရုံး။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ရိုက်ပတ်သက်ခြင်းမရှိသည့် အခြားသော အမှုကိစ္စများ တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိသည့် အထူးပြုဆောင်ရွက်ရန် သတ်မှတ်ထားသော တရားရုံး ဖြစ်ပါသည်။ (အခန်း ၆)

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သော ဆန်းစစ်ချက်

(တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ချက် ဟူ၍လည်း ခေါ်ပါသည်)

ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ ၏ ဥပဒေတစ်ရပ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိမရှိအပေါ် ဆုံးဖြတ်ရန်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းများနှင့် ဆန့်ကျင်နေပါက ယင်းဥပဒေကို ပျက်ပြယ်စေရန် တရားရုံးတစ်ခု၏ အာဏာများ (အခန်း ၆)

ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့် ညီညွတ်သော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးက လက်ခံထားပြီး အနေအထားအားလုံးတို့တွင် အမြဲတမ်း တရားဥပဒေအရ တာဝန်ယူနိုင်သည်ဟု ယူဆထားသည့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများနှင့် လူသားခြင်း စာနာထောက်ထားရေး ဥပဒေ (ဥပမာ- ကျွန်စနစ်ကို တားဆီးကာကွယ်ခြင်း)(အခန်း-၃)

ဓလေ့ထုံးစံနှင့် ကိုက်ညီသော ဥပဒေ

လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ သက်ဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် လက်ခံကျင့်သုံးမှု ဓလေ့စရိုက်များကို အခြေခံ၍ ရေးဆွဲပြီး ပြဌာန်းခြင်း မရှိသေးသော တရားရေး စနစ်များ (အခန်း ၆)

အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေပေးခြင်း

နိုင်ငံတော်၏ ဗဟိုအဆင့်မှ ကွာဝေးသောနေရာများ၌ အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အာဏာကို အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်အသီးသီးမှ အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း (ဥပမာ- ဒေသန္တရ အဆင့်၊ ခရိုင်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များ)။ ထို့ကြောင့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းကို နယ်မြေဒေသဆိုင်ရာ သဘောထားတစ်ရပ်အနေဖြင့်

နားလည်လက်ခံထားပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အဓိက အစိတ်အပိုင်း သုံးခုမှာ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၊ နိုင်ငံရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ (အခန်း ၄၊ ၅၊ ၇)

တာဝန်များကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း

ဗဟိုအစိုးရသည် မူဝါဒတစ်ရပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ယင်း၏အဖွဲ့ခွဲများထံသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာမလွှဲပြောင်းပဲ တာဝန်ဝတ္တရားများကိုသာ လွှဲပြောင်းသောစနစ် (အခန်း ၄၊ ၇)

ကိုယ်စားပြု အာဏာလွှဲအပ်ခြင်း

ဗဟိုအစိုးရသည် နိုင်ငံတော်၏ လုပ်ငန်းတာဝန်ပေါင်းစုံကို ထမ်းဆောင်ရေးအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ် ရေးတာဝန်များကို အခြားသောအစိုးရ အဆင့်များသို့ အချိန်မရွေး ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းနိုင်သည့်စနစ်ဖြင့် လွှဲပြောင်းအပ် နှင်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်။ ကြီးကြပ်ရေး၏ အတိုင်းအတာသည် အမျိုးမျိုးကွာခြားနိုင်ပြီး ထိရောက်သော ဗဟို၏ ကြီးကြပ်ရေး များလည်း ပါဝင်နိုင်သည့်အပြင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု ဖြစ်ပေါ်မှုများကိုလည်း ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့များသို့ အပြည့်အဝ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ (အခန်း ၇)

ဒီမိုကရေစီစနစ်

ပြည်သူများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ပြည်သူများအတွက်ဖြစ်သော အစိုးရစနစ်၊ သာမန်အဓိပ္ပါယ်အရ 'ပြည်သူများက အုပ်ချုပ်သည်' ဟု ဆိုလိုပါသည်။ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် (က) ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ အရွယ်ရောက်သူ တိုင်းမဲပေးပိုင်ခွင့် (ခ) အဖန်တလဲလဲ ပြန်လည်ပြုလုပ်ခြင်း မရှိသော၊ ယှဉ်ပြိုင်ရသော၊ တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲ များ (ဂ) စစ်မှန်သည့် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုထက် ပို၍ပါဝင်ခြင်း (ဃ) သတင်းအချက်အလက်များ၏ အခြားသော ရင်းမြစ် များရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းသည် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အာဏာကို ထိန်းသိမ်းနိုင်သောစနစ် သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ ပုံစံ ဖြစ်ပါသည်။ (အခန်း ၁၊ ၂၊ ၃)။

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း

ပြည်သူလူထုအား ကြီးကြပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးအရ သာတူညီမျှဖြစ်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးစသည်တို့ကို စွဲမြဲစွာ ဆောင်ရွက် သည့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များအား ပုံစံချမှတ်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ကူညီပံ့ပိုးပေးနိုင်သည့် ဖန်တီးခြင်း သို့မဟုတ် တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ် (အခန်း ၃)

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အတိုင်းအတာ

နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ဗဟိုအဆင့်မှ လက်အောက်ခံ ပြည်နယ်အစိုးရအဆင့်များအား လွှဲပြောင်းပေးသည့် အမှန်တကယ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ၏ ပြီးပြည့်စုံမှု ရှိခြင်း အတိုင်းအတာ (အခန်း ၇)

ဆင့်ပွား စည်းမျဉ်းများ

သွယ်ဝိုက်ညွှန်းဆိုသည့် စည်းမျဉ်းများ တွင် ရှုပါ

ဒေသန္တရ အဆင့်များသို့

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ သတ်မှတ်ချက်များကို ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရများထံသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးသည့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အကြီးမားဆုံး၊ အကျယ်ပြန့်ဆုံး ပုံစံ (အခန်း ၇)

ညွှန်ကြားထားသည့် စည်းမျဉ်းများ

နိုင်ငံတော်၏အခြေခံဦးတည်ချက်များကို ချမှတ်ဖွဲ့စည်းထားပြီး အစိုးရများက ရရှိအောင်မြင်စေနိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို ယေဘုယျအားဖြင့် ပုံစံချမှတ်ထားသည့် လမ်းညွှန်ချက်များ (အခန်း ၂)

အာဏာများ ခွဲဝေခြင်း

အစိုးရ၏ ကဏ္ဍပေါင်းစုံ၊ အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ အဆင့်များအကြား အာဏာခွဲဝေခြင်း၏ အကျိုးသက် ရောက်မှုများ (အခန်း ၂)

အာဏာများ လွှဲအပ်ခြင်း

အာဏာ၏ အဆင့်အသီးသီးကို မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းမျိုး မဖြစ်ပေါ်စေရန် ရည်ရွယ်၍ ကွဲပြား ခြားနား၍ အမျိုးအစားစုံလင်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ပြီး ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိကြသည့် အဖွဲ့အစည်း များ၊ ရုံးဌာနများ သို့မဟုတ် နယ်မြေဒေသအလိုက် အစိုးရအဆင့်များအား လုပ်ပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် အာဏာ အပ်နှင်းခြင်း သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်း ဆောင်ရွက်ချက် (အခန်း ၁)

ဖျက်သိမ်းခြင်း

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ပုံစံတကျ ဖျက်သိမ်းခြင်း၊ ဖျက်သိမ်းခြင်းတွင် ယင်း၏ရင်းမြစ်အပေါ်တွင် မူတည်သည့် နယ်နိမိတ်များဖြစ်သည့် ပုံစံသုံးမျိုးရှိပါသည် (မိမိတို့ ကိုယ်တိုင်ဖျက်သိမ်းခြင်းအပြင်)။ ယင်းသည် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများ က ဦးစီးဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အခြားသော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများက ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့်လည်း ကောင်း တိကျစွာသတ်မှတ်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ်၏ ပြဌာန်းချက်အရ မဖြစ်မနေလုပ်ဆောင်ရသည့် သဘောတရား တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ (အခန်း ၄၊ ၅)

ကွဲပြားခြားနားစွာ တည်ရှိနေထိုင်မှု

လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်း နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မွေး/သေ/ပြောင်းစသည့် လူဦးရေဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြား နားသော အဖွဲ့အစည်းများ တည်ရှိနေခြင်း (အခန်း ၁)

နှစ်ထပ်ကွမ်း မဲပေးစနစ်

ပထမဦးစွာ ကဏ္ဍတစ်ရပ်မှ ပုံမှန်ထောက်ခံမဲ အရေအတွက်အသာရပြီး ဒုတိယအနေဖြင့် ယင်းအသာရသော အရေ အတွက်မှ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် အစည်းဝေးကျင်းပနေသည့် ကိုယ်စားလှယ် လူနည်းစုအတွင်းမှ ထောက်ခံမဲ အများ စုကို ထပ်မံရရှိ၍ အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုစလုံး၏ ထောက်ခံမဲအသာစီးရသော အရေအတွက်ကို လိုအပ်သော ဆန္ဒမဲပေးခြင်း စနစ်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပုံမှန်အားဖြင့် အရေးပါ၍အမှားမခံသော အကြောင်းအရာများတွင် ကျင့်သုံးပါသည်။ (အခန်း ၅)

ခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး ပါဝင်သည့် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်

သမ္မတ တစ်ဦးနှင့် ဝန်ကြီးချုပ်တစ်ဦးတို့က အတူတကွ အုပ်ချုပ်ကြသည့်စနစ် (အခန်း ၄)

နှစ်မျိုးခွန်ကွဲနေသည့်ဝါဒ

နိုင်ငံတော် ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ တရားရေးစနစ်များသည် ကွဲပြားနေကြသည်ဟူသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ အယူအဆ (အခန်း ၂)

ECOSOC အခွင့်အရေးများ

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုအပြင် အခြားသော အလားတူ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် ဖန်တီးပေးထားသည့် အခွင့်အရေးများစသဖြင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ရည်ညွှန်းသည့် အတိုကောက် စကားလုံး။ ယင်းအခွင့် အရေးများကို စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွား၊ လူမှုဖူလုံရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းရေးတို့အား ဆက်စပ်ပေးမည် ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ (အခန်း ၃)

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်

ပါတီများ၊ အမတ်လောင်းများအားကိုယ်စားပြုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုသို့ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန် ဆုံးဖြတ်ပေးသည့် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ၏ စည်းမျဉ်းများ၏ အစိတ်အပိုင်း။ ယင်း၏ အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်းသုံးရပ်မှာ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်၊ လျှို့ဝှက်မဲပေးသည့် ပုံစံနှင့် ဒေသန္တရ၏ အရေးပါမှု အတိုင်းအတာဟူ၍ ဖြစ်ကြသည်။ (အခန်း ၅)။

အာဏာတည်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား လိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်းရှိကြစေရန် အာဏာပိုင်များအား လိုအပ် သော အာဏာကိုပေးမည့် ဥပဒေများ သို့မဟုတ် စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ (အခန်း ၂)

စာရင်းရှိသော အာဏာများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအတွင်း အတိအလင်း ချမှတ်ထားသည့် အာဏာများ။ အစိုးရ၏ ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများတွင် မခွဲဝေသော အာဏာရှိသဖြင့် ဒေသန္တရ၏ အာဏာများကို အတိအကျ စာရင်းပြုစုထားရန် မလိုအပ်ပါ (အခန်း ၇)

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ

အစိုးရ၏ ကဏ္ဍ သုံးရပ်အနက် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍသည် တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ယင်း၏ အဓိက တာဝန်မှာ ဥပဒေများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ (အခန်း ၄)။

ပြင်ပမှ ခန့်အပ်မှုများ

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွက် ကိုယ်စားလှယ်များကို ခန့်အပ်ရန် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ အာဏာ။ ယင်းကြောင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ လွတ်လပ်ခွင့်တို့ကို လျော့ပါးစေသည်။

ဗဟိုအစိုးရ စနစ်

အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များအကြား ဗဟိုအစိုးရနှင့် သီးခြားအာဏာကန့်သတ်ထားခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းထား သည့် အစိုးရ၏စနစ်၊ ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်သော အာဏာများကို ထိန်းသိမ်းထားသော်လည်း တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော နယ်ပယ်များ၌မူ ဗဟိုဖယ်ဒရယ် အစိုးရထံ အာဏာများကို ပေးအပ်ရသည်။ အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ဆင့်မှာ ဒေသန္တရအစိုးရအဆင့်၌ လက်ရှိအာဏာလွှဲပြောင်းခဲ့စေ သတ်မှတ်ချက်များ သို့မဟုတ် သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို တစ်ဘက်သတ်ပြောင်းလဲခြင်း မပြုနိုင်ပါ။ အစိုးရ၏ အဆင့်များအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ပြောင်းလဲခြင်း တစ်စုံ တရာပြုလုပ်မည်ဆိုပါက အဆိုပါ ပြောင်းလဲခြင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခံစားရမည့် အစိုးရအဆင့်အားလုံး၏ သဘောတူညီမှုကို ရယူရပါမည်။ (အခန်း ၇)

ထောက်ခံခံအသာစီးရလျှင် အနိုင်ရသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်

အခြားသူများထက် ထောက်ခံခံ ပို၍ရသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် ရွေးကောက်ပွဲ စနစ် (အခန်း ၅)

ဘဏ္ဍာရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခဲ့စေမှု

ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့များအနေဖြင့် အခွန်ငွေများ ကောက်ခံပေးခြင်း၊ စားရိတ်သုံးစွဲခြင်းစသည့် ဘဏ္ဍာရေးတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရမည့် အတိုင်းအတာ (အခန်း ၇)

အခြေခံပြဌာန်းချက်များ

နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံသတ်မှတ်ချက်များကို ကိုယ်စားပြုဖော်ပြရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် ပြဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပုဒ်မများ (အခန်း ၂)

အခြေခံမူဘောင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ

နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် တရားရေး လုပ်ငန်းစဉ်များမှ ဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်သည့် များစွာသော လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အသေးစိတ်ဖော်ပြချက်များကို ချန်လှပ်ထားပြီး အချို့သော အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် စည်းမျဉ်းများအပေါ် ခိုင်မာသော ကာ ကွယ်မှုများ တည်ဆောက်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် အတိုချုပ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ (အခန်း ၂)

အပြည့်အဝ ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအရ အပြည့်အဝ ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရာတွင် အစဦးပိုင်းမှ အဆုံးထိ ရွေးချယ် ဆုံးဖြတ်မှုများသည် ပြည်သူလူထုပေါ်၌သာ အပြည့်အဝမူတည်နေသည်။ (အခန်း ၄)

အမျိုးသား စည်းလုံးညီညွတ်ရေး အစိုးရ

ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ကာလ သို့မဟုတ် အရေးပေါ် အနေအထားများတွင် နိုင်ငံတော် တည်ငြိမ်မှုကို ဖန်တီးနိုင်ရေးအတွက် ပါတီများ၊ အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်သည့် အစိုးရ (အခန်း ၁)

အဆင့်ဆင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲသည့် ပုံစံချမှတ်မှု

တစ်ကြိမ်လျှင် အကြောင်းကိစ္စတစ်ရပ်ကိုသာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းလျက် အချိန်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲတိုးတက်လာသည့် လုပ် ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများအား ပုံစံချမှတ်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်၊ ပုံမှန်အားဖြင့် ဆတိုးပွားလာသော သို့မဟုတ် အကြိမ်များစွာ ဆောင်ရွက်ရသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု (အခန်း ၁)

အပြီးသတ် ပုံစံပြောင်းလဲမှု

အချိန်ကာလတစ်ခုတွင် အမျိုးစုံသော၊ သီးခြားပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများထက် ပြည့်စုံကျယ်ပြန့်၍ အဓိကကျသော လုပ်ငန်း စဉ်တစ်ခုတည်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ပြီးပြည့်စုံစွာ ပုံစံချမှတ်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး ဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက် (အခန်း ၁)

ဆိုးရွားသော ချိုးဖောက်မှုများ

သာမန် ပြည်သူများအပေါ် နိုင်ငံတော်၏ ဖိနှပ်ခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက်ခြင်းတို့ပါဝင်သည့် ကြီးမားသော၊ ကျယ်ပြန့်သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မတရားမှုများ (အခန်း ၃)

အလျားလိုက်စနစ်အရ အာဏာခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း

အစိုးရ၏ကဏ္ဍ တစ်ခုအတွင်း၌သော်လည်းကောင်း (ဥပမာ- နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအတွင်း တစ်ဦးထက်ပို၍ အုပ်ချုပ်သော သမ္မတစနစ် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း ဥပဒေပြု အထက်လွှတ်တော်)၊ နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ရှိသော အစိုးရ၏ ကဏ္ဍအသီးသီးအကြားတွင် သော်လည်းကောင်း အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးရန် နည်းလမ်းများကို လေ့လာသော ဆောင်ရွက်ချက် (အခန်း ၄)

လူ့အခွင့်အရေး

လူသားခြင်း စာနာထောက်ထားမှုအရ သို့မဟုတ် လူသားတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ လွတ်လပ်ရေးဟူသည့် အခြေခံ သဘောတရားများအပေါ် နိုင်ငံသားများက ရရှိရမည့် ရပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် ခံစားခွင့်များ (အခန်း ၁၊ ၂၊ ၃)

လူ့အခွင့်အရေး ရပိုင်ခွင့်

သာမန် ပြည်သူလူထုသည် ပုံမှန်အားဖြင့် နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များကို စိန်ခေါ်နိုင်ပြီး လက်တွေ့တွင်လည်း အာဏာပိုင် များက လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် လေးစားသည့် အနေအထား (အခန်း ၃)

စွဲချက်တင်ခြင်း

ထိပ်ပိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များ၊ ပြည်သူ့အာဏာပိုင် သို့မဟုတ် တရားသူကြီးများအား ရာထူးမှ ပယ်ရှားနိုင်မည့် တရားဥပဒေအရ အမှုရင်ဆိုင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ် (အခန်း ၄)

သွယ်ဝိုက်ညွှန်းဆိုသော (ဆင့်ပွား) စည်းမျဉ်းများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာများအတွင်း 'တိုက်ရိုက်အဓိပ္ပါယ်' အရ သို့မဟုတ် အကြောင်းအရာ၏ ဆိုလို ရင်းအရ အတိအလင်း ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသော စည်းမျဉ်းများ

(အခန်း ၂)

အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အာဏာများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း မြင့်မားစေလို၍ အစိုးရ၏ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသောကဏ္ဍ အသီးသီးက ကိုင်တွယ်ထားသော အာဏာများ။ ယင်းသည် မိမိတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အကောင်းဆုံးအသုံးပြုရန် သို့မဟုတ် ကာကွယ်ရန် ကြိုးပမ်းနေသော အစိုးရ၏ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု သို့မဟုတ် အခြားသော နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုအတွင်း မြင်သာပါသည်။

(အခန်း ၁)

ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံ

နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားရုံးနှင့် အောက်ပိုင်းတရားရုံးများကို စနစ်တစ်ခုအတွင်း၌သာ စုပေါင်းထားသည်။ တရားရုံးများ သည် ဒေသန္တရဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေ နှစ်ခုစလုံးကို အသုံးပြု၍ အမှုကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လုပ်ပိုင်ခွင့် နှင့် အာဏာရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ဒေသန္တရဥပဒေဟူသည့် ဥပဒေနှစ်ရပ်ဖြင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် တရားသူကြီးများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေး၍ သတ်မှတ်ထားပါသည်။ (အခန်း ၇)

ကြားဖြတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ

ကန့်သတ်ထားသော၊ ပုံမှန်အားဖြင့် ပုံသေဖြစ်သော အချိန်ကာလတစ်ခုအတွက် အာဏာတည်ရန် သတ်မှတ်ထားပြီး အမြဲတမ်းဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား ပုံစံချမှတ်ရေးအတွက် အထောက်အကူပြုရန် အများအားဖြင့် အသုံးပြုလေ့ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (အခန်း ၁)

နိုင်ငံတကာက ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်း

နိုင်ငံတော်အဆင့်မှ ကုလသမဂ္ဂ၊ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုများဆိုင်ရာ တရားရုံးစသည့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို လွှဲပြောင်းခွဲသည့် ပုံစံတစ်မျိုး (အခန်း ၇)

စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း

နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က စနစ်ကျသော သို့မဟုတ် ပုံစံကျသော စစ် ဆေးမှုများ ပြုလုပ်သည့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်။ ယင်းအာဏာကို ပုံမှန်အားဖြင့် ကော်မတီ သို့မဟုတ် အထူးဖွဲ့စည်းထားသော ကော်မရှင်များက ကျင့်သုံးပါသည်။ (အခန်း ၅)

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ခံခြင်း

ကြီးကြပ်ရေးများ၊ စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ဟန်ချက်ညီစေခြင်းဖြင့် အခြားသော အစိုးရကဏ္ဍများမှ အတည်ပြုသည့် တရားဥပဒေ နှင့် ညီမျှသော တရားစီရင်ရေးကို ဖန်တီးပေးနိုင်မည့် စည်းမျဉ်း (အခန်း ၆)

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ခန့်အပ်ခြင်း

တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်များအား ရွေးချယ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်။ အသုံးများသည့်စနစ်အရ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍသည် အဆိုပြုထားသော ခန့်အပ်ရမည့်သူများကို အတည်ပြုခန့်အပ်ရန်

သို့မဟုတ် ပယ်ချရန် အာဏာရှိသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား ခန့်ထားရန် အဆိုပြုချက်များကို တင်ပြပါသည်။ (အခန်း ၆)

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်

အစိုးရ၏ အခြားသော ကဏ္ဍများ သို့မဟုတ် အခြားသော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ လွှမ်းမိုးမှုမှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်ကို တရားစီရင်ရေး၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေပြုသော လူ့အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ပေါ်လာရေးအတွက် အခြေခံကျသော အရာတစ်ခုအဖြစ် ယူဆကြသည်။ (အခန်း ၆)

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ချက်/ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ဆန်းစစ်ချက်

နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ဥပဒေတစ်ခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ် ခြင်းရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ပြီး ယင်းဥပဒေသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းများနှင့် ဆန့်ကျင် နေပါက ပယ်ဖျက်ခြင်းပြုရန် တရားရုံးများ၏ အာဏာများ (အခန်း ၆)

တရားစီရင်ရေး စနစ်

တရားရုံးစနစ်၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များအပြင် ဥပဒေများ ပါဝင် သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင် အပြည့်အစုံ (အခန်း ၆)

တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍ

ဥပဒေကို ထုတ်ပြန်ရန်၊ တရားရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်နှင့် တရားမှုတူမျိုးစေရေးအတွက် စီမံ အုပ်ချုပ်ရန် အာဏာအပ်နှင်းထားသော အစိုးရ၏ ကဏ္ဍတစ်ခု (အခန်း ၆)

တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ

အခြားသောဥပဒေများနှင့် အာဏာများအားလုံးကို စုပေါင်းထားသောဥပဒေတို့၏ အချုပ်အခြာ အလေးပေး သတ်မှတ် ထားပြီး ဥပဒေဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များကို ပြဌာန်းပေးသော၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အတည်ပြုချက်အရ ကြီးကြပ် အုပ်ချုပ်သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (အခန်း ၁)

တရားဥပဒေ ထုတ်ပြန်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်က ပြဌာန်းသည့်ဥပဒေများ၊ စာချုပ်၊ သဘောတူညီမှုနှင့် ဥပဒေမူကြမ်းများ စသဖြင့် ရေးဆွဲထားသည့် စာတမ်းများ၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို လက်တွေ့ဆုံးဖြတ်ပေးသော လုပ်ဆောင်ချက် သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ် (အခန်း ၆)

တရားဥပဒေအရ တရားဝင်ဖြစ်ခြင်း

ဥပဒေ သို့မဟုတ် တရားရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုကြောင့် တရားဝင်အဖြစ် အဓိက လက်ခံထား သော အစိုးရ သို့မဟုတ် အာဏာ၏ လက္ခဏာရပ် သို့မဟုတ် အရည်အသွေး (အခန်း ၁)

တရားရေးဆိုင်ရာ ဝါဒအသီးသီး ကွဲပြားတည်ရှိမှု

ပေါင်းစုံဖြစ်သော၊ ခွဲခြားသော၊ ဒေသန္တရဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် အထူးသတ်မှတ်ထားသော တရားရုံးစနစ်များ၏ အသွင်များ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ခုအောက်တွင် တရားရေးစနစ်များ အမျိုးပေါင်းစုံ တည်ရှိနေမှု (အခန်း ၆)

တရားရေးဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များ

အစိုးရ၏ ကဏ္ဍများအား အာဏာကို အလွဲသုံးစားပြုခြင်းများမှ ကာကွယ်ရန် ချမှတ်ထားသည့် တရားဥပဒေ စည်းမျဉ်း များ။ အစိုးရ၏ ကဏ္ဍသို့မဟုတ် တစ်ခုက ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မည့် စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ဟန်ချက်ညီစေခြင်း အသွင်ဆောင် ပါသည်။ (အခန်း ၆)

အမိန့်ညွှန်ကြားချက်အရ ဥပဒေပြုခြင်း

ဥပဒေပြုလွှတ်တော် မှ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးသည့်အာဏာ သို့မဟုတ် မူလ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အာဏာများအဖြစ် ဖော်ပြထားသော နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ၏ ဥပဒေပြုရန်အာဏာ။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကွဲဝေပေးသည့်အာဏာတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးထားသည့် ယင်းအာဏာအား အချိန်မရွေး ပြန်လည် ရုပ်သိမ်းနိုင် သည်။ (အခန်း ၄)

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်

အစိုးရ၏ ကဏ္ဍသုံးရပ်အနက် ကဏ္ဍတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ယင်း၏ အရေးအပါဆုံးသော တာဝန်များမှာ ဥပဒေများအား ရေး ဆွဲ ၏ခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းတို့အပြင် ရသုံးမှန်းခြေ ငွေစာရင်းအား သဘောတူညီခွင့်ပြုခြင်းတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ (အခန်း ၅)

ဖျန်ဖြေရေး ကော်မတီ

လွှတ်တော်တစ်ရပ်ချင်းစီက လိုက်နာကျင့်သုံးရန်အတွက် ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုအား သဘောတူညီချက်ရရှိရန် ကြိုးပမ်းနေ သည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ၏ အထက်နှင့်အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးမှ တူညီသော ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အရေ အတွက်တို့ဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော ကော်မတီတစ်ရပ် (အခန်း ၅)

လူနည်းစု အခွင့်အရေး

မျိုးနွယ်စုများ၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၊ လူတန်းစား၊ ဘာသာတရား၊ ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ကျား/မ ရပ်တည် ချက်အရ လူနည်းစုများ အတွက် သတ်မှတ်ထားသော လူသားတိုင်း၏ အခွင့်အရေး၊ လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညီ ညွတ်သော စုပေါင်းထားသည့် အခွင့်အရေးများ (အခန်း ၃)

တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း

ဤစနစ်အရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူလူထု သည် ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်တစ်ခုခုသာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ (အခန်း ၄)

နှစ်မျိုးရော စနစ်

သမ္မတစနစ် နှင့် လွှတ်တော်စနစ် တို့၏ သဘောတရားများကို နည်းလမ်းတကျ ပေါင်းစည်းထားသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍ ၏ ပုံစံချမှတ်မှု (အခန်း ၄)

တစ်မျိုးတည်းသာ ရှိခြင်း ဝါဒ

ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများကို စနစ်တစ်ခုအတွင်း ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းထားသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ အမြင် (အခန်း ၂)

လူ့ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ တရားဝင်ဖြစ်ခြင်း

တရားဝင်အဖြစ် အဓိက လက်ခံထားသည့် အစိုးရ၏ ပင်ကိုယ်အရည်အချင်း သို့မဟုတ် အရည်အသွေးသို့မဟုတ် အာဏာ၊ ယင်းတွင် ပြည်သူများ၏ ကိုယ်ကျင့်တရား၊ ဘာသာတရား သို့မဟုတ် ထုံးတမ်းစဉ်လာနှင့် ညီညွတ်သော သစ္စာ စောင့်သိမှုတို့ ပါဝင်ပါသည်။ (အခန်း ၁)

မတရားမှု ကာကွယ်သည့် အခွင့်အရေးများ

အစိုးရ အာဏာပိုင်များ၏ လျော်ကန်ခြင်းမရှိသော ဆောင်ရွက်ချက်နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ကာကွယ်ထားသည့် ဥပဒေ များ (အခန်း ၃)

ဆောင်ရွက်ရေး သတ်မှတ်ချက်

ECOSOC အခွင့်အရေးများအား ထမ်းဆောင်ရေးအတွက် ဖြည့်ဆည်းပံ့ပိုးရန် နည်းလမ်းများကို ဖန်တီးပေးပြီး တိုင်းတာ နိုင်သည့် နိုင်ငံတော်၏ သတ်မှတ်ချက် (အခန်း ၃)

ရလဒ်များဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်

ECOSOC အခွင့်အရေးများအား ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များသည် လိုလားသော ရလဒ်များ ရရှိမှု အပေါ် ကြီးကြပ်ရန် နိုင်ငံတော်၏ သတ်မှတ်ချက် (အခန်း ၃)

အစိုးရ ဌာနများအပေါ် မကျေနပ်ချက်များကို စုံစမ်းတင်ပြရန်

အစိုးရက ခန့်အပ်ထားသော အရာရှိအများအားဖြင့် အရာရှိများ၏ ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပြည်သူ များထံမှ တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအပ်နှင်းထား ပြီး ယင်းတို့အား စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ခွင့်ပြု ထားသော အရာရှိ (အခန်း ၃)

ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုလုံးကို ပယ်ချခွင့်အာဏာ

သမ္မတက ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုလုံးကို လက်ခံသည်ဖြစ်စေ၊ ပယ်ချသည်ဖြစ်စေ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ဝီတိုအာဏာ(အခန်း၅)

လွှတ်တော် စနစ်

အစိုးရ၏ အကြီးအကဲအား ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပြီး ယင်းအတွက်လည်း တာဝန်ရှိသော အစိုးရ၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စနစ် (အခန်း ၄)

အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကိုသာ ပယ်ချခွင့်အာဏာ

ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုလုံးအား တားဆီးပယ်ချခြင်းမပြုပဲ ဥပဒေမူကြမ်း၏ အစိတ်အပိုင်းများကိုသာ ပယ်ချခြင်းပြုရန် သမ္မတ အား အခွင့်ပေးထားသည့် ဝီတိုအာဏာ (အခန်း ၅)

ကိုယ်ပိုင်ဗဟိုအစိုးရစနစ်

အချို့သော အခွင့်အရေးများနှင့် အာဏာများကို သတ်မှတ်ထားသော နယ်မြေဒေသတစ်ခုကိုသာမက

နယ်မြေဒေသ အလိုက် ပေါင်းစည်းနေထိုင်ခြင်း မရှိကြသော်လည်း နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် ပျံ့နှံ့နေထိုင်လျက်ရှိကြသည့် ပြည်သူများ (လူ့အဖွဲ့အစည်းများ) သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းတာဝန်ပေးသည့် စနစ် (အခန်း ၇)

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ

ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် လွှတ်တော်စသည့် နိုင်ငံရေးအာဏာ အရှိဆုံးသော အဖွဲ့အစည်း၏ အတည်ပြုပြဌာန်းချက်အရ နိုင်ငံရေးအရ ဖြေရှင်းချက် တစ်ခုအနေဖြင့် အလေးပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (အခန်း ၁)

နိုင်ငံရေးအာဏာ လွှဲပြောင်းခွင့်ခြင်း

ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများက ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်းသဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေး၏ နိုင်ငံရေးနှင့်ဆိုင်သော လုပ်ငန်းတာဝန် များကို ထမ်းဆောင်နိုင်မည့် အတိုင်းအတာ (အခန်း ၇)

နိုင်ငံရေးအရ တရားဝင် ဖြစ်ခြင်း

တရားဝင်အဖြစ် အဓိက လက်ခံထားသည့် အစိုးရ၏ ပင်ကိုယ်အရည်အချင်း သို့မဟုတ် အရည်အသွေး သို့မဟုတ် အာဏာ၊ ယင်းသည် လူများစုအား ထောက်ပံ့ရေးအတွက် ထိန်းသိမ်းပေးသည်။ (အခန်း ၁)

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ဆန္ဒမဲပေးရန်၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ကိုယ်စားပြုရန်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရန်၊ နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ လွတ်လပ်စွာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်နိုင်ရန်၊ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆို ရေးသား တင်ဆက်ရန်နှင့် တင်ပြရန်၊ လွတ်လပ်သော မီဒီယာဖြစ်ပေါ်နိုင်ရန်အတွက် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အာမခံချက်များ ရရှိရန် စသဖြင့် နိုင်ငံရေး အရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အခွင့်အရေးများ (အခန်း ၃)

ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း

ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသည့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်သူများ၏အသံကို နားထောင်ပေးခြင်းနှင့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများ စသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်မှု (အခန်း ၁)

လူမျိုးရေးအရ အနှိမ်ခံရသူများကို ခွဲခြားအရေးပေးမှု

လူမျိုး၊ အသားအရောင်စသဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံရေးကို ကာကွယ်ခြင်းဆောင်ရွက်ချက်များကို ခွင့်ပြုလျက် သတ်မှတ်ထား သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား အကျိုးစီးပွားကို ဖန်တီးပေးရန် သီးခြားခွင့်ပြုပေးခြင်း။ အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများအား ထိခိုက်စေသော်လည်း ပုံမှန်အားဖြင့် တရားဥပဒေနှင့် မညီညွတ်သည့် သာတူညီမျှမရှိခြင်းကို ဖယ်ရှားရန်နှင့် ပြောင်းလဲ ရန် လိုအပ်ချက်အရ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ (အခန်း ၃)

အပြုသဘောဆောင်သော အခွင့်အရေးများ

ဥပဒေ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ခွင့်ပြုထားသည့် လွတ်လပ်ခွင့်များအား ထမ်းဆောင်ရေးကို ပံ့ပိုးရန် အတွက် သင့်လျော်သော ဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်ရန်အစိုးရ၏

အာဏာပိုင်များအား သတ်မှတ်ထားသော အခွင့် အရေးများ (အခန်း ၃)

နိဒါန်းပျိုးခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ဦးတည်ချက်နှင့် ရည်ရွယ်ချက်များကို ဖော်ပြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ကနဦး အစပျိုး သည့် အခန်း (အခန်း ၂)

သမ္မတစနစ်

သတ်မှတ်ကာလတစ်ခုအတွက် ပြည်သူလူထုက တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲနှင့် အစိုးရ၏ အကြီးအကဲတို့ တစ်ဦးတည်ဖြစ်နေသော အစိုးရ၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှု (အခန်း ၄)

သမ္မတ၏ ဝိတိုအာဏာ

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ မူဝါဒချမှတ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို တားဆီးပယ်ဖျက်နိုင်သည့် သမ္မတ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ။ သမ္မတ သည် နိုင်ငံရေး အကြောင်းပြချက်များအတွက် ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုကို အပြင်းအထန် ဆန့်ကျင်ပယ်ချနိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် ဥပဒေတစ်ခုအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိမရှိကို အကဲစမ်းနိုင်ပါသည် (အခန်း ၅)။

ထုတ်ပြန်ကြေငြာခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေအသစ်တစ်ခုအား လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း အတည်ပြုသော သို့မဟုတ် အကျိုး သက်ရောက်မှု ရှိစေသော ပုံစံကျသော ကြေငြာချက်ဖြစ်သည့် တရားဥပဒေအရ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း (အခန်း ၁)

အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုခြင်းစနစ်

ပါတီတစ်ခုသို့ ပေးအပ်ရန် လွှတ်တော်အမတ်လောင်းနေရာများကို သတ်မှတ်ခြင်းကို ယင်းပါတီမှ အနိုင်ရသော ထောက် ခံမဲအရေအတွက်၏ ရာခိုင်နှုန်းအရ ဆုံးဖြတ်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးကောက်တင် မြှောက်သောစနစ် (အခန်း ၅)

ပြန်လည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း

ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအတွင်းရှိ ကိုယ်စားလှယ်များအား ယင်းတို့၏တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည့် သတ်မှတ်ကာလမပြီးဆုံးမီ ရွေးကောက်ပွဲ ပြန်လည်ကျင်းပရန် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ။ နိုင်ငံ သားများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအပေါ် မူတည်၍ အပြည့်အဝ ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော စနစ်နှင့် တစ်စိတ် တစ်ဒေသသာ ပြန်လည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်သောစနစ်ဟူ၍ ကွဲပြားသွားပါသည်။ (အခန်း ၄၊၅)

ပြည်လုံးကျွတ် လူထုဆန္ဒ ခံယူပွဲ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် အခြားသော ဥပဒေအတွင်း ပြောင်းလဲမှု ပြုလုပ်ရန်၊ အဆိုပြုချက်အပေါ် ထောက်ခံရန် သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်ပယ်ချရန် ပြည်သူလူထုက ဆန္ဒမဲပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်။ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲမှ ဆုံးဖြတ်ချက်အား မဖြစ်မနေလုပ်ဆောင်ရန် သတ်မှတ်နိုင်သကဲ့သို့ ပြန်လည်စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ခြင်းလည်း ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းကို လူထု ဆန္ဒခံယူပွဲဟူ၍လည်း

ခေါ်ပါသည် (အခန်း ၁)

ဒေသကြီးများဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

နိုင်ငံတော်အဆင့်မှ နိုင်ငံတကာ ပါဝင်သော ဒေသအစိတ်အပိုင်းကြီးများ၊ ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသို့ အာဏာအပ် နှင်းခြင်း (ဥပမာ- ဥရောပသမဂ္ဂ (EU) သို့မဟုတ် အနောက်ပိုင်း အာဖရိကနိုင်ငံများဆိုင်ရာ စီးပွားရေး အဖွဲ့အစည်း (ECOWAS)) (အခန်း ၇)

သီးသန့်ဖယ်ထားသော နေရာများ

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အနည်းစု/သို့မဟုတ် အမျိုးသမီးများအတွက် သီးခြားဖယ်ထားသည့် အမတ်နေရာများ။ အဆိုပါ သီးသန့်ဖယ်ထားသော နေရာများအတွက် ကိုယ်စားလှယ်များကို ပုံမှန်အားဖြင့် အခြားသော ကိုယ်စားလှယ်များ အား ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် ပုံစံအတိုင်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော်လည်း ရံဖန်ရံခါ၌ ရွေးကောက်ဖွဲ့ ဥပဒေ/ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၌ သတ်မှတ်ထားသည့် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ အဖွဲ့အဝင်များကိုသာ ရွေးကောက်တင် မြှောက်ပါသည်။ (အခန်း ၂၅)

အခွင့်အရေးများကို အခြေပြုသည့် လုပ်ငန်းစဉ်

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ သဘောတရားကို အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ပေးခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားများ၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာ များအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပြီးအစိုးရနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ပုံစံချမှတ်မှုအတွင်း အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို ဦးစား ပေးဆောင်ရွက်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး ၏ လုပ်ငန်းစဉ် (အခန်း ၁)

တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှု

မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကမျှ သို့မဟုတ် အစိုးရက ဥပဒေ၏ အထက်တွင် မရှိစေရ။ လူမှုရေးအရ မည်သည့် အခြေ အနေတွင် ရှိနေစေကာမူ ဥပဒေကြောင်းအရ သာတူညီမျှရှိရမည်ဟူသည့် အယူအဆများ၊ သဘောတရားများရှိသော အခြေအနေ (အခန်း ၁၂)

မိမိတို့ဘာသာ စိတ်တိုင်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပိုင်ခွင့်

မိမိတို့ဘာသာ အုပ်ချုပ်ရန်နှင့် မိမိတို့၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် နိုင်ငံရေးကံကြမ္မာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်များ လွတ်လပ်စွာ ချမှတ်နိုင်မည့် အခွင့်အရေးများကို တောင်းဆိုရန် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ တရားဝင်လုပ်ပိုင်ခွင့် (အခန်း ၃)

ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်

ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများသည် အချို့သော ကိစ္စရပ်များ၌ ယင်းတို့ကိုယ်တိုင်စည်းမျဉ်းချမှတ်ရန်/ သို့မဟုတ် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် အာဏာကို ရရှိသည်။ (အခန်း ၇)

ခွဲခြားထားသော/ နှစ်မျိုးခွဲထားသည့် ပုံစံ

နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်တို့တွင် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်တရားရုံးစနစ်များ ရှိပါသည် (ပုံမှန်အားဖြင့် ပြည်နယ် တရားရုံး၊ အယူခံကြားနာစစ်ဆေးရေးရုံးနှင့် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်ဟူ၍ အဆင့်သုံးမျိုး ခွဲခြားထားသည်။)။ အောက်ပိုင်းအဆင့် တရားရုံးများသည် ယင်းတို့ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များ၏

ဥပဒေများကိုသာ ကျင့်သုံးကြပြီး နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားရုံး များကသာလျှင် နိုင်ငံတော် ဥပဒေနှင့်အညီ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ (အခန်း ၆)

အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း

အစိုးရ၏ မည်သည့် ကဏ္ဍကမူ အခြားကဏ္ဍသို့ အထူးအပ်နှင်းထားသော အာဏာများကို အသုံးပြုခြင်းမရှိစေရန် အစိုးရ၏ ကွဲပြားခြားနားသော ကဏ္ဍအသီးသီးနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအကြား အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း (အခန်း ၁၂၊ ၁၄၊ ၆)

ခွဲဝေထမ်းဆောင်သည့် အုပ်ချုပ်မှု

ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့ခွဲများက နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း (အခန်း ၇) အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အဖွဲ့အစည်းအလိုက် တောင်းဆို၍ ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိသော သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်း၊ လူ့အစုအဝေးများ၊ အုပ်စုများနှင့် အသင်းအဖွဲ့များတွင် ပါဝင်နေသူများအတွက် အခွင့်အရေးများ (အခန်း ၃)

အဖျက်အုပ်စုများ

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များအပါအဝင် သဘောတူညီချက်များ ရရှိရန် ဆောင်ရွက်မှုများကို ဆန့်ကျင် တားဆီးသော၊ နှောင့်ယှက်သော အဖွဲ့အစည်းများ (အခန်း ၁)

အရေးပေါ် အခြေအနေ

အရေးပေါ်ဟု ယူဆရသည့် အခြေအနေများအား လျှော့ပေါ့သက်သာစေရန် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရေးအတွက် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍ အား အဓိကအားဖြင့် အထူးအပ်နှင်းသည့် အာဏာများဖြင့် တာဝန်သတ်မှတ်ပေးသည့် ယာယီဖြစ်သော ကာလ (အခန်း ၄၊ ၅)

အရေးပါသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှုများ

အစိုးရ၏အဆင့် အသီးသီးတို့အား လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်အာဏာ အပ်နှင်းခြင်း၊ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းအနေဖြင့် သမားရိုးကျ ပုံစံချမှတ်မှုသည် အရေးပါသော အာဏာများဖြင့် မည်သို့ ဆောင်ရွက်သည် ကို တိုင်းတာပါသည် (ယင်းကို လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းဟူ၍လည်း ညွှန်းဆို ပါသည်)။ (အခန်း ၇)

သမ္မန်စာများ

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ မေးခွန်းများကို နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှုကဏ္ဍအား ဖြေဆိုရန် အာဏာဖြင့် ဆင့်ခေါ်သော ဥပဒေပြု ခြင်းဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်ရေး၏ လုပ်ငန်းစဉ် (အခန်း ၅)

ဗဟိုတရားရုံးချုပ်

ယင်း၏ တရားစီရင်မှု စနစ်အတွင်း ကြီးမားများပြားသည့် အာဏာများနှင့် ကျယ်ပြန့်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်များရှိသည့် အယူခံ ခုံရုံးလည်း ဖြစ်သည့် အမှုကိစ္စအများစုတွင် တရားဥပဒေစနစ်၏ အမြင့်ဆုံး ဗဟိုတရားရုံး (အခန်း ၆)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှု ရှိရေး ဆောင်ရွက်ချက်

ယခင်က ကျူးလွန်ခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်း သို့မဟုတ်

အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများစသဖြင့် နစ်နာချက် များနှင့် မမှန်ကန်မှုများကို ဖြေရှင်းရန် တရားစီရင်ရေး သို့မဟုတ် အခြားသော ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ချက်များ၊ အဓိက နိုင်ငံ ရေး ပြောင်းလဲမှုကာလများတွင် ယင်းကို အသုံးပြုသည်။ (အခန်း ၁)

လွှတ်တော် တစ်ရပ်သာ ပါဝင်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်

လွှတ်တော်တစ်ရပ်ဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားသည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် (အခန်း ၅)

ပေါင်းစည်းထားသည့် စနစ်

အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ဆင့်က ဒေသန္တရ အစိုးရအဆင့်သို့ သီးခြားအပ်နှင်းသည့် အာဏာအပါအဝင် လက်ရှိ အာဏာခွဲဝေ သတ်မှတ်ထားမှုများကို တစ်ဘက်သတ် ပယ်ချနိုင်သောစနစ် (အခန်း ၇)

ဒေါင်လိုက်စနစ်အရ အာဏာခွဲဝေပေးခြင်း

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း ပုံစံအမျိုးမျိုးကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးအကြား အာဏာများကို သတ်မှတ်ချပေးသော ဆောင်ရွက်ချက် (အခန်း ၄)

ဗီတိုအာဏာ

ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးနှင့် တရားဥပဒေကို အတည်ပြုရေးအား တားဆီး၊ ဟန့်တား၊ ရွှေ့ဆိုင်းနိုင်သော အာဏာပိုင် တစ်ဦး သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်၏ အာဏာ (အခန်း ၄၊ ၅)

ဗီတိုအာဏာကို လက်တွေ့ချမှတ်သူများ

ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်စသည်တို့အပေါ် ပယ်ချခွင့်အာဏာရှိသော ဥပဒေပြုအထက်လွှတ်တော် သို့မဟုတ် သမ္မတများ စသည့် နိုင်ငံရေး အာဏာရှိသူများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ (အခန်း ၄၊ ၅)

အယုံအကြည်မရှိအဆို

အစိုးရ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်မှု အာဏာပိုင်များအား ပံ့ပိုးမှုကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းပြီး ယင်းတို့အား ပယ်ချမှုအဖြစ် အကျိုးသက်ရောက်နိုင်သည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ၏ အာဏာ၊ အချို့သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များတွင် 'အပြုသဘော ဆောင်သော' အယုံအကြည်မရှိအဆိုတင်သွင်းကြပါသည်။ ယင်းမှာ အယုံအကြည်မရှိအဆိုကို အတည်မပြုမီ ဝန်ကြီး ချုပ်ကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်ပါသည်။ (အခန်း ၅)

အမျိုးသမီးတု၏ အခွင့်အရေးများ

နိုင်ငံရေးနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာတို့တွင် သာတူညီမျှမှုရှိရေး၊ လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ရေးတွင် သာတူညီမျှမှုရှိရေး၊ ဥပဒေအရ တရားမျှတမှုရှိရေးနှင့် ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းနှင့် မိသားစုရေးရာများ၌ သာတူညီမျှမှုရှိရေးတို့အတွက် အမျိုးသမီးများနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အခွင့်အရေးများ (အခန်း ၃)

မားကတ် ဘော့ကင်ဖိုးဒ် သည် စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဖယ်ဒရယ် ဝန်ကြီး ဌာန၏ မူဝါဒချမှတ်ရေး ဝန်ထမ်းများဆိုင်ရာ အကြံပေးအဖွဲ့အစည်း၏ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သည့်အပြင် ဂျာမန်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အဖွဲ့အစည်း၏ အကြီးတန်း သုတေသနပညာရှင်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၉ မှ ၂၀၁၁ ခုနှစ်အထိ ယင်းသည် စတော့ခ်ဟုမ်းရှိ နိုင်ငံတကာ IDEA ၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး စီမံကိန်း၏ စီမံကိန်းအရာရှိဖြစ်ပြီး စီမံကိန်းမန်နေဂျာအနေဖြင့်လည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဆောင်ရွက်ပါသည်။ IDEA အဖွဲ့အစည်းသို့ ဝင်ရောက်ခြင်းမပြုမီ အာဖရိကစီမံကိန်း၏ ခေါင်းဆောင်နှင့် ဟိန်ဒယ်လ်ဘာဂ်ရှိ နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေတို့အား နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရေး မက်စ်ပလန်ခ် အဖွဲ့အစည်း (MPIIL) ၏ အကြီးတန်း သုတေသနပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့သည် (၂၀၀၁-၂၀၀၈)။ ၂၀၀၆-၂၀၀၇ တွင် ဆူဒန်နိုင်ငံရှိ ဆန်းစစ်ရေးနှင့် အကဲဖြတ်ရေး ကော်မရှင် (ACE) ၏ ဂျာမန်နိုင်ငံခြားရေးဌာန၌ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင် ပညာရှင်အဖြစ် ရွှေ့ပြောင်းထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ဆူဒန်၏ ပြီးပြည့်စုံသော ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုကို ပံ့ပိုးရန်နှင့် ကြီးကြပ်ရန် ACE ကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားပါသည်။ ၁၉၉၅ မှ ၁၉၉၇ အထိ ယင်းသည် ဗင်းနစ်စ်ကော်မရှင်၏ ဂျာမန်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူ တရားရေးပါမောက္ခ ဟဲလ်မတ်ထ် စတိုင်ဘာဂျာ၏ လက်ထောက် သုတေသနမှူးအဖြစ် (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများ အပေါ် ဥရောပကောင်စီ၏ အကြံပေးအဖွဲ့) ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ဒေါက်တာ ဘော့ကင်ဖိုးဒ်သည် ဟိန်ဒယ်ဘတ်စ် တက္ကသိုလ်မှ ဥပဒေဘွဲ့နှင့် PhD ဘွဲ့အပြင် မင်နီဆိုတာ တက္ကသိုလ်မှ ဥပဒေဆိုင်ရာ မဟာဘွဲ့ကိုရရှိပြီး ယင်းသည် နိုင်ငံရေး သိပ္ပံဘာသာရပ်၏ ဘွဲ့နှင့်ညီမျှပါသည် (ဖရီး ဘာဂ် တက္ကသိုလ်)။ ယင်းသည် ဆူဒန်နှင့် ဆိုမာလီယာတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင်ပါဝင်ပြီး သက်ဆိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လွှတ်တော်များနှင့် တွဲဖက်လုပ်ဆောင် ခဲ့သည့်အပြင် အာဖရိကနက္ခတ်နှင့် နီပေါတို့တွင်လည်း ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။

ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး စသည့် နယ်ပယ်များ၌ ထုတ်ဝေမှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး မက်စ်ခလန်ခ် စီမံကိန်းများအတွက် လေ့ကျင့်သင်ကြားရေး ပစ္စည်းများအဖြစ် အသုံးပြုသည့် မက်စ်ပလန်ခ်၏ လက်စွဲစာအုပ်များတွင် တွဲဖက်ရေးသားခဲ့ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ် (UNDP)၊ နည်းပညာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ရေးအတွက် ဂျာမန်အဖွဲ့အစည်း၊ ဂျာမန်နိုင်ငံခြားရေးဌာန၊ ကွန်နရက်ဒ် အာဒင်နော့ ဖောင်ဒေးရှင်းနှင့် ဖရက် ဒရစ် အဲလဘတ် ဖောင်ဒေးရှင်းစသည်တို့၏ အတိုင်ပင်ခံအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပါသည်။

နိရာ ဟက်ဒလင်း သည် နိုင်ငံတကာ IDEA ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်စီမံချက်မှ အဓိက ဝန်ထမ်းတစ်ဦးဖြစ်ပြီး သူမ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်မှာ အဓိကအားဖြင့် အသိပညာ

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် ပံ့ပိုးရေးအား အလေးပေးပါသည်။ သူမသည် ယခင်က မင်နီဆိုတာတက္ကသိုလ်၌ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးဌာနနှင့် တွဲဖက်၍ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေနှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဟူသည့် နယ်ပယ်များတွင် သုတေသန ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ သူမသည် အကျိုးအမြတ်ကို ရှေးရှုခြင်းမရှိသော အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် ပညာရေးကဏ္ဍများတွင်လည်း ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ မစ္စဟက်ဒလင်းသည် တပ်ဖွဲ့တက္ကသိုလ်မှ ဝိဇ္ဇာ ဘွဲ့နှင့် မင်နီဆိုတာ ဥပဒေတက္ကသိုလ်မှ ဥပဒေပညာရှင် ဒေါက်တာဘွဲ့ကိုလည်း ရရှိထားပြီး မင်နီဆိုတာ ရှေ့နေ များအသင်း၏ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးလည်း ဖြစ်ပါသည်။ မကြာသေးမီကပင် သူမသည် စတော့ဟုမ်း တက္ကသိုလ်မှ ဥပဒေပညာရှင်အဖြစ် မဟာဘွဲ့ကိုရရှိထားပြီး ယင်းတက္ကသိုလ်က သူမအား အောက်စဖို့ဒ် တက္ကသိုလ် ဥပဒေဆိုင်ရာ ချီးမြှင့် ခဲ့ပါသည်။

ဝင်းလပ်စ် ဝါဟီယူ သည် နိုင်ငံတကာ IDEA ကို ၂၀၀၆ တွင် ဝင်ရောက်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် သူမသည် နီပေါနိုင်ငံ၌ IDEA ဆိုင်ရာ အထူးတာဝန်အဖွဲ့၏ အကြီးအကဲအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ပံ့ပိုးမှုစီမံချက်ကို ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းသည် ကင်ညာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်ကို ၂၀၀၄-၂၀၀၅ တွင် ပုံစံချမှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင်လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်အပြင် အဓိကအားဖြင့် ဤလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် တာဝန်ရှိသော တရားစီရင်ရေး ဝန်ကြီးဌာနနှင့် လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ရွေးချယ်ရေးကော်မတီတို့၏ တရားရေးဆိုင်ရာ အကြံပေး အဖြစ်လည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းသည် ယူဂန်ဒါတွင် (၂၀၀၄) လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဆွစ်ဇာ လန်တွင် (၂၀၀၄) ဥပဒေအဖွဲ့အစည်းတို့အား အဆိုပါနိုင်ငံများ၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှု လုပ်ငန်း စဉ်ကို အကြံပြုခဲ့ပါသည်။ ဆာဟာရဒေသတွင် ပါဝင်သော နိုင်ငံ ၁၆ နိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ တရားဝင်ဖြစ်သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များအပေါ် နိုင်ငံများ၏ ဆောင်ရွက်ချက်ကို ပံ့ပိုး ပေးပြီး ဂျီနီဗာတွင် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး၏ ဌာနရှိသည့် ကင်ညာနှင့် ဆွစ်ဇာတို့၏ ဥပဒေပညာရှင်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာကော်မရှင် အဖွဲ့ခွဲများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်သည့် အာဖရိကလူ့အခွင့်အရေးနှင့် တရား မျှတမှုရရှိရေး စီမံချက်တွင်လည်း ဝင်းလပ်စ် သည် ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၅ ခုနှစ်အတွင်း ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ သည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် လက်တွေ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူဖြစ်ပြီး နာအီရိုဘီ တက္ကသိုလ်မှ ဘွဲ့ရ တစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထမ်းဆောင်ခဲ့သောတာဝန်များအတွက် ယင်းအား ကင်ညာနိုင်ငံ ဥပဒေအဖွဲ့အစည်းမှ ဂုဏ်ပြုဆိုကို ချီးမြှင့်ခဲ့သည် (၂၀၀၅)။

နိုင်ငံတကာ IDEA ကို တစ်စုတစ်စောင်း လေ့လာကြည့်ခြင်း

ကျွန်ုပ်တို့၏ တာဝန်

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်၍ မရနိုင်သော ဤကမ္ဘာကြီးတွင် ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးရေး နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း (နိုင်ငံတကာ IDEA) ၏ တာဝန်မှာ

ကျွန်ုပ်တို့၏ တာဝန်ဝတ္တရားကို ထမ်းဆောင်ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် ပြည်သူတို့၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အမျိုး အစားပေါင်းစုံကို ကိုယ်စားပြုပြီး တာဝန်ခံနိုင်သော အစိုးရ၊ နိုင်ငံသားများ၏ လိုအပ်ချက်များ၊ တောင်းဆိုချက်များကို တုံ့ပြန်ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မှု၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် နိုင်ငံသားများ အားလုံးအတွက် သာတူညီမျှသော အခွင့်အရေးများ ပေးနိုင်မှုစသည်တို့မှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် နိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ခုကို ဖြန့်ဝေပေးနိုင်ရန် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အလေးပေးပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် ကျွန်ုပ်တို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်ကို အောက်ဖော်ပြပါ လုပ်ငန်းစဉ် နယ်ပယ်သုံးရပ် ဖြင့် ဆောင်ရွက်ပါ သည်။

- ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ကွဲပြားခြားနားသော အနေအထားများ၌ ဒီမိုကရေစီစနစ် တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်း စဉ်၏ လက်တွေ့ ရရှိသည့် အတွေ့အကြုံမှ ကောက်နုတ်စုစည်းထားသည့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော အသိပညာ ဗဟုသုတများနှင့် အတွေ့အကြုံများကို ဖန်တီးပေးခြင်း
- ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော ပြဌာန်းချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များအား ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတွင် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများကို ပံ့ပိုးကူညီခြင်း နှင့် ဤသို့ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်ပါက နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဝင်ရောက် ဆောင်ရွက်ခြင်း
- နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားသော အသိပညာရင်းမြစ်များနှင့် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများအား ကူညီပံ့ပိုးပေးမှု အတိုင်းအတာအရ ဒီမိုကရေစီစနစ် တည်ဆောက်ရေး မူဝါဒများအား ကြီးစိုးခြင်း

ကျွန်ုပ်တို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်သည် အဓိက စည်းမျဉ်းနှစ်ရပ် ကို အရှင်းလင်းဆုံး ဖော်ပြထားပါသည်။

- ကျွန်ုပ်တို့သည် ဒီမိုကရေစီစနစ် ပြောင်းလဲမှုကို ထောက်ခံအားပေးကြသူများ ဖြစ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ ၏ သဘောသဘာဝသည် အစဉ်သဖြင့် ပြောင်းလဲနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များအဆင့်ဆင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲလာခြင်းနှင့် လိုက်လျောညီ ထွေရှိစေခြင်း ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။
- ကျွန်ုပ်တို့သည် ပြောင်းလဲမှုကို ထောက်ခံသူများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ပြောင်းလဲမှုကို လှုံ့ဆော်၍ မောင်း နှင်ပေးသူများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း၌သာ ရှိပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ အစီအစဉ်

ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် လွှဲပြောင်းပေး၍ မရသကဲ့သို့ လွှဲပြောင်းယူ၍ မရနိုင်သော အရာတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း

ယင်းကိုမူ ထောက်ခံနိုင်ပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ အခြားသောအဖွဲ့အစည်းများက မည်ကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်နေကြသည်ကို ဖော်ပြခြင်း ဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော အဖွဲ့အစည်းများကို တွန်းအားပေးနိုင်သဖြင့် နိုင်ငံတကာ IDEA သည် ယင်းတို့၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို အောက်ပါနည်းလမ်းများဖြင့် ပံ့ပိုးပေးရာ၌ အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေပါသည်။

အောက်ပါတို့၌ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် အတွေ့အကြုံကို ဖန်တီးပေးခြင်း

- ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲများ
- ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ
- နိုင်ငံရေးပါတီများ
- ဒီမိုကရေစီစနစ်အတွင်း ကျား/မ ရပ်တည်ချက် နှင့် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရရှိမှု
- ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ ပင်ကိုယ်အားဖြင့် ဆန်းစစ်နိုင်မှုများ
- ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်း

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၌ နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများအား ပံ့ပိုးကူညီခြင်း နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များ၌ စီမံကိန်းနယ်ပယ်များအတွင်း တောင်းဆိုချက်အရ နိုင်ငံသားများအကြား ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ ပြောင်းလဲမှုကြောင့် နိုင်ငံတော်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် အောက်ပါနယ်ပယ်ဒေသ တို့၌ တည်ရှိနေကြသော နိုင်ငံများတွင် ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိပါသည်။

- အာဖရိက
- အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသ
- လက်တင်အမေရိက နှင့် ကာရောဘီယံ
- အနောက်အာရှနှင့် မြောက်ပိုင်းအာဖရိက

ဒီမိုကရေစီစနစ် တည်ဆောက်ရေး မူဝါဒများအပေါ် လွှမ်းမိုးခြင်း

ဒီမိုကရေစီစနစ် တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အား တိုးတက်ခိုင်မာခြင်းရှိစေသည့် အခြေခံအင်္ဂါရပ်မှာ နိုင်ငံရေး အဖွဲ့ အစည်းများအကြားရှိ အသိပညာနှင့် အတွေ့အကြုံများကို လဲလှယ်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ ဖလှယ်ရာတွင် အောက်ပါနည်းများကို ပံ့ပိုးပေးထားပါသည်။

- ဆွေးနွေးပွဲများ
- အစည်းအဝေးများနှင့် ညီလာခံများ
- စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များ

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်းနှင့် အဓိက အကြောင်းအရာများကို နားလည်ခြင်း

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး အနေအထားများအရ လည်ပတ်ဆောင်ရွက်နေလျက်ရှိသော ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် အောက် ဖော်ပြပါ အကြောင်းအရာများဖြင့်

မည်ကဲ့သို့ အပြန်အလှန် သက်ရောက်မှုရှိသည်ကို နားလည်ရန်နှင့် အံဝင်ခွင်ကျ ဖြစ်စေရန် ကြိုးပမ်းလျက် ရှိပါသည်။

- ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု
- ပဋိပက္ခများနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေး
- ကျား/မ ရပ်တည်ချက်
- ကွဲပြားခြားနားမှု

ကျွန်ုပ်တို့၏ ဆောင်ရွက်ချက်

ဒီမိုကရေစီသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်းမှ ပေါ်ထွက်လာခြင်း ဖြစ်ပြီး ယင်းသည် ပြောင်းလဲမှုကို တွန်းအားပေးသော၊ အစဉ်သဖြင့် အဆင့်ဆင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် အပြီးသတ် စုစည်းထား သည့် အနေအထားကို မည်သည့်အခါမျှ ရောက်ရှိခြင်း မရှိပါ။ ယင်းသည်လည်း ကျွန်ုပ်တို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကိုယ်စား ပြုပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမြဲမပြတ် တိုးတက်မှုများကို ဖန်တီးရန် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ ကြိုးပမ်းချက်များကို ပံ့ပိုးရာ၌ ကျွန်ုပ်တို့သည် ရေရှည်အမြင်ဖြင့် တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် အကောင်အထည်ဖော်ပါသည်။

ဒေသန္တရနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများ (ဥရောပသမဂ္ဂ (EU))၊ အမေရိကန်ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း (OAS)၊ အာဖရိကသမဂ္ဂ (AU) စသဖြင့်၊ မူဝါဒချမှတ်သူများ၊ နိုင်ငံရေး သမားများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံ အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်သူ့လူမှုဘဝဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများစသည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို မောင်းနှင်ရေးတွင် ပါဝင်သူများအပြင် ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ ပြောင်းလဲမှုကို ထောက်ခံအားပေးသည့် ဒေသကြီးများဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံတကာနှင့် ဘက်ပေါင်းစုံပါဝင်သော အဓိက အဖွဲ့အစည်းများ၊ ကုလသမဂ္ဂ၏ အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် နည်း ဗျူဟာမြောက်သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကလည်း စုပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု ၏ ရလဒ်များကို မြှင့်တင်ပေးနိုင် ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်တစ်ခုတွင် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်သူများသည် နိုင်ငံသားများဖြစ်ကြပြီး ရွေးချယ်ခန့်အပ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များ ဖြစ်ရမည်ဟူသည့် စည်းမျဉ်းနှင့်အညီ အနှစ်သာရအားဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့သည် အတွေ့အကြုံနှင့် နည်း လမ်းများကို အဆိုပြုထားသော်လည်း ဖြေရှင်းချက်များကိုမူ ညွှန်ကြားခြင်း မရှိပါ။

နိုင်ငံတကာ IDEA သည် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားရှိ ရေရှည်တည်တံ့ ဖွံ့ဖြိုးနိုင်စွမ်းရှိသော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ပံ့ပိုးပေးသော အစိုးရ အချင်းချင်းကြားရှိ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ IDEA ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အားလုံးသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးကြပြီး အဖွဲ့အစည်း၏ လုပ်ငန်းစဉ်ကို နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေး ပံ့ပိုးမှုများ ဖန်တီးပေးပါသည်။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများတွင် ဩစတြေးလျ၊ ဘာဘာဒွစ်၊ ဘော့စ်နီ၊ ကနေဒါ၊ ကိတ်ပ် တွဒါ၊ ချီလီ၊ ကိုစတာရီကာ၊ ဒိန်းမတ်၊ ဒိုမီနီကန် ရီပတ်ဘလစ်၊ ဖင်လန်၊ ဂျာမနီ၊ ဂါနာ၊ အိန္ဒိယ၊ မာရီးတီးယပ်စ်၊ မက္ကဆီကို၊ မွန်ဂိုလီးယား၊ နမ်မီးဘီးယား၊ နယ်သာလန်၊ နော်ဝေး၊ ပီရူး၊ ပေါ်တူဂီ၊ တောင်အာဖရိက၊ စပိန်၊ ဆွစ်ဇာလန်နှင့် ဥရုဂွေးတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံမှာမူ လေ့လာဆဲ အနေအထား၌ ရှိနေပါသည်။